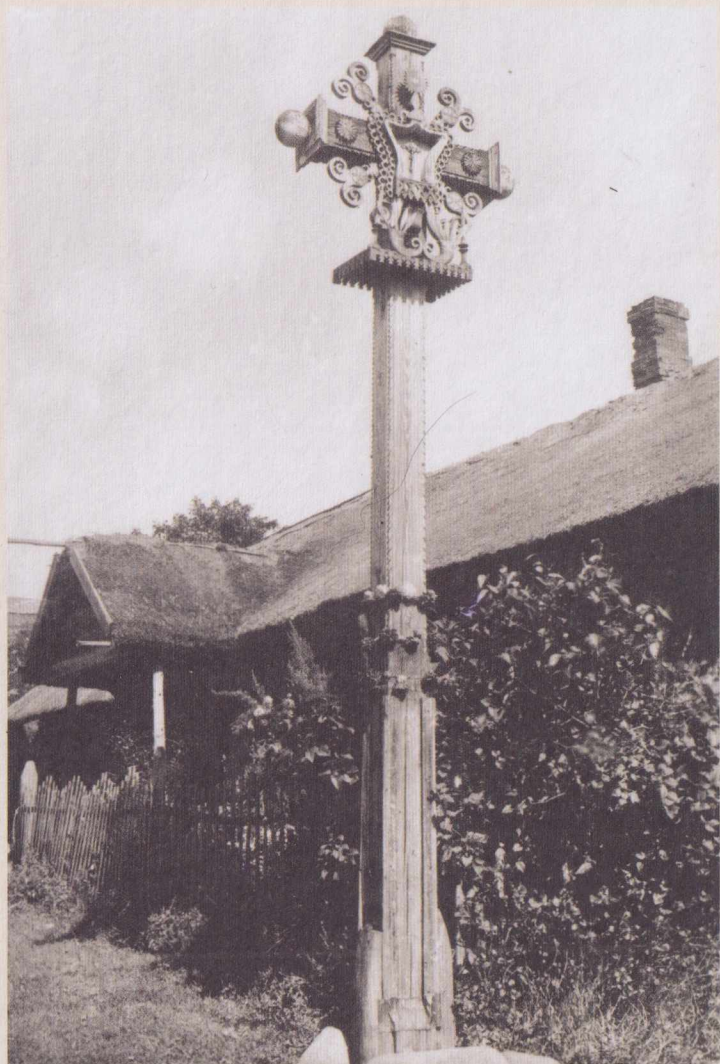

KUN. BRONIUS BULIKA

DIEVO KARALYSTĖS ŽEMĖ

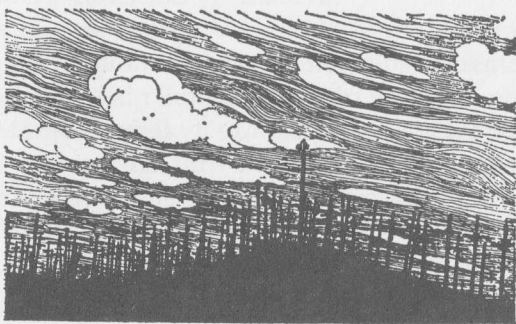

Kun. Bronius Bulika

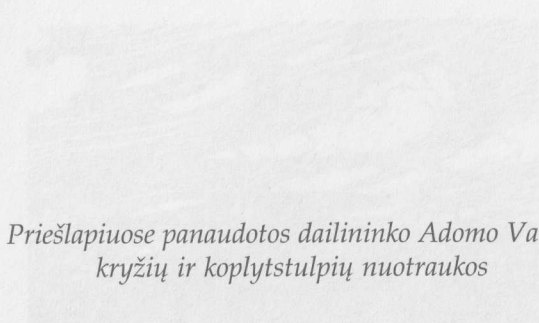
DIEVO KARALYSTĖS ŽEMĖ

Rinktiniai raštai
III

Kaunas, 2010

UDK 23/28
Bu232

*Priešlapiuose panaudotos dailininko Adomo Varno
kryžių ir koplytstulpių nuotraukos*

© Sudarymas Marijos Vadeikytės, 2010

ISBN 978-9955-03-628-9

DIEVO PASIŠAUKUSIOJO SUGRĮŽIMAI

Beveik prieš dvidešimt metų paskambino žurnalistas Valentinas Markevičius ir pasakė: ateisiu ne vienas, reikia būtinai dar vienai knygai „įtaisyti kojas“. Jo manymu, kol knyga didesniu tiražu neatspausdinta, tol ji be kojų, tol ji nevaikšto tarp žmonių ir jų nešviečia joje sukaupta išmintimi.

Jiems atėjus paaiškėjo, kad ta „be kojų knyga“ – tai mirusio kunigo Broniaus Bulikos, o nepažįstama pašnekovė – vienuolė benediktinė, sesuo Marija Vadeikyte, buvusi jo šeimnininkė.

Beveik nieko nebuvau girdėjęs nei apie kunigą Bronių Buliką, nei apie jo išeivijoje išleistas dvi knygas, tačiau kadangi įsikūrusi leidykla „Atmintis“ buvo užsibrėžusi tikslą leisti tik *užmirštuosius*, mielai sutikau kiek galėdamas padėti, kad „be kojų knyga“ kuo greičiau pradėtų vaikščioti po Lietuvą.

Kalbantis su ses. Marija Vadeikyte ir skaitant jos vieną po kitos parengtas spaudai knygas, iš nežinios ir užmaršties kilo, ryškėjo autoriaus – kaip žmogaus ir kaip kunigo – paveikslas. O matant ses. Marijos Vadeikytės milžinišką darbą tvarkant velionio paliktuosius rankraščius, juos perrašinėjant ir rengiant spaudai bei džiaugiantis apie išleistuosius gerais atsiliepimais, dažnai kildavo klausimas: kur paslaptis, kad, autoriui mirus, jo palikti raštai knygomis taip guviai išsivaikšto po skaitytojų namus ir ten šiltai sutinklami? Juo labiau kad ne visi tekstai visiškai išmąstyti ir galutinai parašyti. Yra daug pamokslų, kurių likę tik savaitės pradžioje pasirašyti apmatai, atskiros mintys, bet dėl laiko stokos ar dėl kitų pastoracinių darbų per savaitę prie jų rimčiau nesustota. Minimais apmatais naudojantis, sekmadieniais buvo pasakyti turiningi pamokslai, kuriais ir pats kunigas ne kartą stebėjosi ir džiaugėsi. Mano galva, yra vienas atsakymas. Kunigas Bronius Bulika tiek bendraudamas su žmonėmis, tiek sakydamas pamokslus nesiekė parodyti savo išminties, savo iškalbos vingrybių ar noro patikti klausytojams, bet giliai tikėdamas

Kristaus žodžiais: „Aš vynmedis, jūs vynmedžio šakelės. Kas pasilieka manyje ir aš jame, tas duoda daug vaisių“ (Jn 15, 5) – skelbė tik Kristų, aiškino tik Jo tiesas, prašė tik Jo paramos ir ją visada gavo.

Todėl nieko nuostabaus, kad „Atmintis“ per bendravimo su ses. Marija Vadeikyte laikotarpį suradusi spaustuvėje „Morkūnas ir Ko“ savo darbui pasiaukojusius žmones labai lengvai išleido dešimt knygų, kurios, anot Valentino Markevičiaus, vaikšto po Lietuvą ir užmarštyje nepasilikusio kunigo Broniaus Bulikos mintimis kalbina skaitytojus.

Ir dar. Atrodė, kad viskas, kas geriausia, jau surinkta ir nors nedideliu (500 egz.) tiražu išleista. Dabar šios knygelės kartu su naujais, dar niekur neskelbtais tekstais išleidžiamos jau kaip vientisas kūrinys – kun. B. Bulikos kūrybos, pamokslų ir atsiminimų apie jį raštai.

Sustokime, paklausykime, įsiklausykime į kunigo Broniaus Bulikos žodžius ir pamąstykite...

Domas Akstinas

KRIKŠČIONIŠKOJO GYVENIMO PAGRINDAI

Įžangos žodis

Noriu paprastai ir suprantamai išreikšti MŪSŲ PAŽIŪRAS į Dievą, į pasaulį, į žmogų, į gyvenimo paskirtį ir prasmę; parodyti, kaip mes patys gyvename, atskleisti pačią tikėjimo esmę. Gal kai kam tai padės iš naujo sugrįžti prie nesuprastos ir neįvertintos Tiesos, o kai kam gal lengviau bus rasti atsakymą į klausimus: KAM AŠ GYVENU ir KAIP reikia teisingai gyventi.

Pirmiausia išsiaiškinkime, KO MES SIEKIAME, ką mes žinome apie gyvenimo prasmę ir paskirtį, ir pagalvokime, kas mus gali nuvesti iki Tiesos: ar užtenka to, ką gavome iš savo tėvų, ar tikra tiesa yra tai, ką esame gavę iš mokyklos, ar žmogui pačiam reikia ieškoti, suprasti ir priimti Tiesą?

Kunigas Bronius Bulika

Negalima apgaudinėti savęs nei jaunimo tvirtinant, kad gyvenimas bus lengvas ir malonus – ir to visomis išgalėmis siekti, tvirtinant, kad už savo gyvenimą niekas ir niekam nebus atsakingas. Gyvenime vargo bus daugiau negu džiaugsmo, darbo daugiau negu poilsio – ir tik žinant gyvenimo prasmę visa tai išgyvenama kitaip – gyvenimas iš tiesų tampa tikru džiaugsmu.

Reikia žinoti, kad gyvas melas yra galingesnis už negyvą Tiesą – už Tiesą, kuria niekas negyvena, už tikėjimą, kuris nekeičia gyvenimo.

Čia vadovaudamiesi Kristaus žodžiais: „Aš esu kelias, tiesa ir gyvenimas“ (Jn 14, 6) bandysime išreikšti mūsų kelią per Kristų į gyvenimo Tiesą.

Tegu tai būna Viso Gero pradmenys mums ir tikras kelias visiems, kurie nori žinoti Tiesą ir teisingai gyventi.

Bobriškis

Kun. Br. Bulika

Reikia sąmoningai

apžvelgti viską, atrinkti netikrus dalykus, netikrus žmones ir netikrus žodžius ir matyti, kas yra kas. Reikia nusisukti nuo menkysčių ir netikros tiesos. Gyvenime nėra gatavų ir konkrečių nurodymų, kurie būtų visuotiniai ir visiems tinkantys, todėl niekas negali ištiesti rankos ir pasakyti: „Eik ir daryk šitaip!“ Žmogui pačiam reikia žinoti, ko aš noriu, ko aš sieksiu ir kaip aš gyvensiu. Negalima nematyti, kokios baisios pasekmės kyla dėl to, kad žmonės, nors ir nesąmoningai, meluoja, gyvenimą stato ant dalinės tiesos, skęsta tamsoje ir prietaruose, o visa, kas gera, lieka tik svajonėse.

Mes juntame, kad Kažkas valdo ir tvarko viską, bet nežinome kas – o norisi žinot. Mes ne viską galim, o norisi galėt. Mes mirsime, o norisi gyventi visada. Mes daug ko nežinom, o norisi žinot – pagaliau ne tik norisi – reikia žinoti, kas yra Tiesa ir kas išvest galėtų šį susiskaldžiusi, kariaujanti, badaujanti, lėbaujanti pasaulį į teisingą gyvenimą ir tikrą kelią!

Mes juntame, kad mūsų siela trokšta to, ką laime neaprėpiama vadiname. Amžina ir nesibaigiančia. Žmogus išalksta ir valgo, bet kai numiršta – jis nebealksta ir nebevalgo, tad KAS mumyse trokšta amžinybės?

Mes matome, kad teka, bėga, auga, žydi ir sunyksta viskas, o Kažkas stovi ir nekinta. Ir klausiamo: iš kur ir kam visa šita didybė, šitas amžinas gyvybės ratas? Kas yra pati pradžia? Kas valdo mūsų gyvenimą ir likimą?

Amžių patirtis ir gyvenimo išmintis moko,

kad Kažkas, ką mes DIEVU vadiname, yra virš visko, pirm visko ir visur. Kad Kažkas yra ir mumyse, kiekviename žmoguje – tai mes SIELA vadiname.

Visais amžiais Dievas budino žmogaus sąmonę, kalbėjo išminčių ir pranašų lūpomis – tikim tuo, nes visa tai yra surašyta, ir patys žinome, nes Dievas kalba kiekvienam žmogui per jo sąžinę. Tai yra dieviška, amžina ir nekintanti Tiesa, kad viso buvimo pradžia yra Dievas, kad Jis yra ir dabar esanti Eigastis. Nors ši Tiesa netelpa į mūsų loginio mąstymo rėmus ir jos visiškai suprasti ir atskleisti niekas negali, bet mes suprantame, kad šalia viso buvimo yra Kitoks Buvimas, Kitokia Šviesa; kad ir žmogus gali tokį gyvenimą pasiekti, tik reikia, kad ir jis būtų Visatos darnoje sąskambis darnus. Tada ir tik per tokį žmogų Tiesa galės realybe tapti.

Mes žinome, kad gyveno žemėje Jėzus Kristus – nors ir kaip buvo bandoma ištrinti Jį iš pasaulio istorijos, bet... niekam ir niekada nepavyks to padaryti, nes šis istorinis faktas labai jau ranka pasiekiamas, ne iš amžių glūdumos atėjęs, bet mūsų eros pradžia tokia. Be to, Jėzaus Buvimas yra labai giliai į žmogaus dvasią įsirežęs ir nebepanaikinamas. Jis gyveno tarp mūsų! Jis kalba Evangelijos žodžiais kiekvienam iš mūsų.

Šitas supratimas, kad kažkas yra, ir yra tikėjimas. Tikėjimas – tai ne protu pasiekta aukščiausia viršūnė, tai ne įstatymui klusniai palenkta galva ir ne stebuklingos rankos iš dangaus pasiilgusi širdis; tikėjimas – tai priimta Tiesa. Tai supratimas, kad pasaulis, žmogus, gyvybė, gyvenimas ir mirtis turi prasmę, paskirtį ir tikslą. Bet tik vienas žmogus visoje kūrinijoje turi protą ir pats laisvai gali priimti ŠITĄ TIESĄ ar atmesti ją. Žmogus privalo žinoti, kas bus „jo tiesa“, ko jis visomis išgalėmis sieks.

Kas gimė tikinčių tėvų šeimoje,

kas matė, kad jų tėvai tiki, meldžiasi ir deramai gyventi stengiasi, tas iš jų išmoko sudėti rankas malda, ateiti bažnyčion, artintis prie Dievo altoriaus ir drebančia širdimi prie Dievo stalo atsiklaupiti. Tėvai parodė nuostabiai gražią Mergele Mariją, Kristų ant kryžiaus, visa matančias Dievo akis, – tas gavo tikėjimą, tą pradinį kapitalą, ir nuo jo priklausys, kaip augs ir skleisis tėvų pasėtas grūdąs.

O kas iš viso neturėjo tos pirminės laimės – giliai ir nuoširdžiai tikinčios mamos ir tėvai neišmokė, arba kai apžavų, kartėlio ir apgaulingo nuodėmės saldumo patyrė daug anksčiau, negu subrendo protas – kas tada?

Ir kai pasimato, kad iš tėvų gautos tiesos gyvenime beveik nieko nereiškia, kad niekas tuo negyvena, kad tai liko kaip vaikystės dienų pasaka graži, – kas tada? O žinoti nori visi, ir gyventi teisingai nori kiekvienas. Todėl tiek daug klaidžiojančių, abejingų ir kaltinančių visus... net Dievą.

Didžiausias nusikaltimas yra neatsakingumas!

Vaikai auga, mokosi, baigia mokslus, sukuria savo šeimas, o tikėjimas lieka kaip išaugti krikšto marškinėliai, ir kas iš tokio tikėjimo, jeigu jis nedaro įtakos gyvenimui, nesulaiko nuo paklydimų ir blogio? Todėl ir nenyksta betvarkė pasaulyje ir žmogaus širdyje! Todėl kiekvienas mato tik save ir sau naudos siekia: per kitus lipdamas, kitų nepaisydamas, kitus sunaikinti siekdamas... Medžiaginės vertybės užima dvasinių vietą, malonumų geidimas ir ieškojimas nuslopina sielos ir sąžinės priekaištus, žmogus lieka tik mažas sraigtelis didžiulėje sistemos mašinoje, o aukščiau iškilęs manosi pats esąs Dievas...

Žemėje būtų kaip danguje,

jeigu mes gyventume taip, kaip tikime! Bet žemėje matome tikrą pragarą: nesibaigia karai, miršta iš bado vaikai, miršta ištisos tautos, žemynai. O kiti miršta iš persisotinimo... Tie, kurie valdyti geidžia, sau naudos ir garbės trokšta, pasidalinti nemoka ir nenori, ir yra baisios netvarkos pasaulyje ir kiekvienoje visuomenėje pradžia. Už tai reikės skaudžiai atsakyti, nes Tiesa yra „kerštinga“, Ji nedovanoja išnaudotojams ir skriaudikams. Kiekvienas sąmoningas Tiesos laužymas yra baisus nusikaltimas ir dvasinė mirtis tai darančiam. O, kad tai supurtytų iki kaulų smegenų visus, kurie Tiesos nepaiso! Nors Tikėjimas sako:

NEPATAISOMŲ DALYKŲ ŽEMĖJE NĖRA! Net gryną melą gerųjų darbai ištaiso. Ir nedingsta niekas – net stiklinė šalto vandens. Nedingsta ir skundas nuskriausto žmogaus. Dievą siekia pralietas kraujas, nuplėšta garbė, padarytas skausmas ir nekalto žmogaus ašaros, nusuktas užmokestis. Ir suks svetimų girnų akmenį piktieji, paskendę blogio pelkėje. Reikės springti savo gyventu melu, suktis tamsybės rate ir nebus galima išnirti iš kitam padaryto vargo. O gerųjų auka ir kantrybė švies per amžius!

Nedaryti blogo,

nedaryti kitam to, kas man pačiam nepatinka, yra jau labai daug, bet kartu ir labai maža. Kol mirtis nepaguldė karstan, kol Viešpats nepašaukė teisman, reikia skubėti daryti gera! Bent jau būti TUO ir TEN, KUO ir KUR privalau būti savo pasirinktu pašaukimu. O pirmiausia visur ir visada privalau būti žmogumi!

Reikia daryti gera! Tik ar viskas yra gera, ką mes darome „darydami gera“? „Patariau negerti – daviau pinigų...“, tai lyg skęstančiam įdėti akmenį į delną. „Nepritariu, bet padėd – ką padarysi, toks jau jo supratimas, jis kitaip negali...“ Taigi padėti klystančiam klaidžioti, melagiui meluoti, girtuokliui gerti yra nusikaltimas! Tai yra blogis. Reikia dalykus vadinti tikrais vardais.

Pagrindinės – prigimtinės žmogaus teisės ir pareigos

Tai Dievo žodžiai kiekvienam žmogui, įrašyti į žmogaus protą ir sąžinę. Dievas pirmiesiems mūsų tėvams, išleisdamas juos į žemę, lyg pirštu įrašė į prigimtį: „Darbuosies ir savo veido prakaite valgysite duoną savo. Tęsi Dievo pradėtą kūrimo darbą žemėje ir pirmą vietą savo širdyje skirsi Dievui.“

Pirmasis tiesos principas

Užsidirbsi pats, neišnaudosis kito, turėsi saiką.

Reikia naudoti ir saugoti žemę. Paversti ją naudingą ir gražią sodu. Reikia atskleisti dangaus ir žemės galias ir turtus, panaudoti juos geram. Dievas paskyrė žmogų būti žemės užvaizdu – tai vieną kartą duota mums visiems, antrą kartą nebus duota...

Todėl net žmonėmis negalima vadinti tų, kurie tingi, išnaudoja kitus ir svetimu geru minta!

Lygiai nusikalsta ir tie, kurie dieną naktį plėšosi, dirba be poilsio ir šventos dienos, neturi saiko ir pagarbos Dievo žodžiui.

Antrasis tiesos principas

Naudositės visomis Dievo duotomis gėrybėmis!

Tai Dievo duotas kraitis mums visiems. Viskas tau: maistui, džiaugsmui, laimei. Ir viskas yra gera – net gyvatės nuodai yra vaistas. O tai, kas maitina, džiugina, ragina, budina, valo ir pamoko, yra pagrindų pagrindas mūsų buvimui žemėje – Dievo

dovana. Iš Tavo rankų gaunu šviesų rytą, iš Tavo rankų imu viską, kaip vaikas iš tėvo rankų ima duoną.

Todėl kas niekina Dievo dovanas arba kas tik sau jas griebia, slepia, krauna, ryja – nusikalsta Dievui ir nevertas žmogaus vardo.

Trečiasis tiesos principas

Skleisitės ir pripildysite žemę!

Dievo kūryba tęsiasi, Jo darbas negali baigtis su viena žmonių karta. Reikia vaikams tęsti tėvų pradėtą darbą. Reikia kiekvienam žmogui palikti savo brydę, savo darbo vaisius. Dievo duoti talentai turi šimteriopai išsiskleisti. Kiekvienas savo luomo žmogus turi būti kūrėjas.

Todėl kas gyvena ir nekuria nieko, kas palieka tik pelenus, griuvėsius ir ašaras, tas nusikalsta Dievui ir nevertas žmogaus vardo.

Ketvirtasis tiesos principas man

ir kiekvienam žmogui:

pirmąją

vietą savo širdyje ir savo

gyvenime skirsi Dievui!

Saulė turi taką danguje,

medis tik tvirtai suleidęs šaknis į žemę užauga plačiai,

o žmogus tik Dievą – Tiesą pažinęs,

gali būti eisenoje pirmasis, namuose šeimininkas,

sąjūdyje vadas, nes tik Tiesa yra proto šviesa.

Visoje kūrinijoje TIK žmogus turi protą ir gali pažinti, o tai ir yra aukščiausia laimės viršūnė.

Pažinimas daro žmogų didelį ir laisvą – jis nevergaus:

jis žino, kas yra verta meilės ir nuo ko reikia

nusisukti, kas yra šventovė ir kas pirtis...

Tiesa jam duoda toną ir visur bei visada

yra jo vadovas.

Baisiausias nusikaltimas, kai Tiesą – Šviesą po puodu uždengia ir užgesina, uždusina...

Todėl tas, kas nieko šventa neturi, kas daiktus,

priėtarus ir melą aukščiausia vertybe laiko –

nusikalsta Dievui ir nevertas žmogaus vardo!

TAI TIESOS PRINCIPAI – niekuo nepakeičiami ir būtini kiekvienam žmogui! Tai pirminiai, pagrindiniai Dievo žodžiai žmogui. Jų nepaisymo pasekmės yra baisios ir tragiškos visai žmonijai. Jais tiesiog būtina vadovautis, jeigu dar nori išlikti žmogumi. Bet to per maža, nes Dievas laukia iš žmogaus didesnio artimumo – meilės, tarpusavio sugyvenimo, pagarbos vienas kitam. „Iš to visi pažins, kad esate mano mokiniai, jei mylėsite vieni kitus“ (Jn 13,35).

Todėl iki Dievo Karalystės dar labai toli. Žmonija tolsta nuo Tiesos ir nuo Dievo ir skęsta blogyje kaip pelkėje... Nors kiekvienas nori gyventi, net piktadarys, kiekvienas gėrio ir šilumos ilgisi, bet kai nepaisoma Tiesos principų, visuotinis apakimas plečiasi ir įtraukia, įsiurbia į bedvasę dykumą greitai ir lengvai... Taip buvo per amžius, taip yra ir dabar.

Dešimt Dievo įsakymų

Bendruomeniniams žmonių santykiams tvarkyti Dievas duoda pagrindus, socialiniams santykiams nustato ribas. Tai Dešimt Dievo žodžių, iš graikų kalbos DEKALOGU vadinamų. Tai lyg tvora bedugnės pakraščiu: NE! NE! NE! Laikydamasis šitų įsakymų, žmogus išlieka žmogumi, juos peržengęs – puola nežmogiškumo prarajon, o GERA darydamas Dekalogą gali pratęsti iki tobulos meilės, sugyvenimo, pasidalinimo ir pagarbos žmogaus žmogui. Todėl būtina žinoti, kad be teisingumo nebūna meilės: svetimas turtas ir mano užsidirbta duona negali būti man duodama kaip dovana.

Pirmoji komunija. 1982 m.

Dešimt Dievo įsakymų atlydi žmoniją iš amžių glūdumos ir lydės iki amžių pabaigos. Čia vėl kartojamas Principo Žodis: turėk tikrą Dievą, vertink ir brangink tikras vertybes, pamąstyk ir pasverk savo darbus

ir gyvenimą Šventovėje. Toliau ryškiai ir įsakmiai pabrėžiama pagarba gyvybei, tėvams. Duodami pagrindai socialiniams bendruomeniniams santykiams tvarkyti: neliesi, negeisi, nesieksi to, kas ne tavo.

Tai dieviški žodžiai kiekvienam žmogui, nes kiekvienas žmogus nori gyventi, turi teisę gyventi, ir niekas neturi jam kliudyti žmogiškai gyventi. Tai pačios elementariausios taisyklės žmonių tarpusavio santykiams reguliuoti.

AŠ ESU VIEŠPATS, TAVO DIEVAS!

NEturėsi kitų dievų, tiktai mane vieną!

NEtarsi Viešpaties vardo be reikalo!

Sekmadienį švęsi!

Gerbsi tėvą ir motiną savo!

NEžudysi! NEpaleistuvausi! NEvogsi!

NEkalbėsi netiesos!

NEgeisi svetimos laimės!

NEgeisi svetimo turto!

(plg. Iš 20,1–17)

Mylėsi Viešpatį Dievą visa širdimi, visa siela,
visomis jėgomis!

Mylėsi savo artimą taip, kaip myli pats save!

(plg. Mt 22, 37–39).

Gėris yra ištikimybė Tiesai!

Bet Dievas kiekvienam žmogui davė laisvę – vergų Jam nereikia! Tai baido ir didžiulė Dievo dovana. Mes laisvai galim rinktis šviesią dieną, tamsią naktį, vakaro prietėmį ar tekančią saulę. Galim, bet – apsisprendus laisvės „nebėra“, žmogus nenuleisdamas akių seka Tiesą arba suka svetimų girnų akmenį.

Ir Dievui ne tas pats, ką žmogus pasirenka!

Kristaus atėjimas, Jo Prisikėlimas ir Šventojo Sekminių Dvasia rodo ryškų Dievo planą pakreipti žmogaus gyvenimą į Gėrį. Dievo meilė yra nenugalima, neišduodama, nenužudoma. Ir žmogus pats nėra blogas, bet jo prigimtyje glūdi stiprūs polinkiai į blogį – gimtosios nuodėmės padariniai, todėl vienas, be Dievo pagalbos, jis nieko padaryti negali. Tik Dievo malonės dėka ir žmogaus valios pastangomis galima pasiekti labai daug – visišką Dievo vaikų laisvę. Toks žmogus nebevergaus nuodėmei.

Kristus ant kryžiaus

žmonijos istorijoje per amžius liks kaip žmogaus aklumo ženklas. Ir stovi Jis kaip pasaulio atvesta, bet nepaslepiama ir nepaneigiama Tiesa... Dievo Meilės Tiesa, be kurios gyventi negalima. Daugelis stengiasi TO nematyti – ir nemato, kol geras gyvenimas ir Dievo dovanos lydi, o pamato, kai vargas ir ašaros akis praplauna... Kai blogis jau plačiai pasėtas, kraujas ir neužgydomos žaizdos degina širdis...

Jūs nesupratot mano atėjimo grožio,
kurį aš atnešiau drebėdamas džiaugsmu.

Jūs nieko nesupratot! Galvojate esą labai protingi,
prikaldami Išmintį ir Meilę prie kryžiaus...

(J. Littleton. Getsemani, Amen, 112 giesmė)

DIEVO MEILĖ IRGI TOKIA kaip žmonių – Jis nori būti su mumis, savo vaikais. Mes gimstam paprasti žmonių vaikai, o reikia, kad būtume šviesūs, švarūs ir geri. Tik ką daryti, kad mes net į saulę negalim tiesiai žvelgt, tai kaip į Dievo veidą – – kad nuskaidrintų protą – – uždegtų širdį – – – kai Dievo malonė kaip žaibas aštri, kaip ugnis nepakeliama žmogui – –

Kristus atpirko žmogų ir paliko žmogaus su Dievu Naująją Sandorą. Prisikėlimu peržengė mirties bedugnę ir atidarė vartus į Amžinąjį Gyvenimą. Dėl to Jis atėjo, mokė, mirė ir Prisikėlimu užtvirtino savo Tiesą: jūs esate Dievo vaikai – ir būkite, gyvenkite kaip tikri vaikai. Jis amžina gyvybe, meile ir paprastu žmogiškumu iškyla prieš mus, Jo Žodis gyvas, aštrus, tiesus, netelpas į jokias formules ir kodeksus liko Evangelijoje ir mums visada reikia turėti ją po ranka ir dažnai paieškoti čia atsakymo. Niekas Jo gyvo ir konkretaus Žodžio nepavertė taisyklėmis ir niekam nepasiseks to padaryti. Jis pats ateina gyvas vėl ir kalba kiekvienam žmogui. „Septynios versmės iš kryžiaus teka“ – Jis pats girdo mus, jungia su Dievu septyniais sakramentais. Krikštas, Sutvirtinimas, Švč. Sakramentas, Atgaila, Ligonijų patepimas, Kunigystė ir Santuoka yra gyvi gyvo organizmo – Bažnyčios raiščiai, per kuriuos mes įaugame į Jėzaus Kristaus Bažnyčią.

Bažnyčia

yra Kristaus tikėjimu gyvenančių žmonių eisena į Dievą. Per visus amžius, visų laikų, visų tautų gerieji žmonės jungiasi į Ją. Dievas platus, begalinis ir neribotas Jo veikimas, neribotos Jo

dovanos, nežinomi Jo planai ir keliai, o Jėzaus atsidavimas, ištikimybė ir meilė per kryžių suvienijo mus amžiams su Bažnyčia, per kurią ateina Dievas pas mus ir mes ateiname pas Jį.

Bažnyčios durys atviros visiems geros valios žmonėms. Čia tik vieno reikalaujama: nepaversti nieko stabu – net Dievo! Čia viskas gyva – kaip šaltinis, iš kurio kyla, veržiasi, plaukia, susirenka ir teka į Vandenyną visi vandenys. Čia gyvas kapiliarų tinklas tankus: maitina ateinančius, lydi išėjusius, gyvena tuose, kurie priima.

Malda

Visi tiesos žodžiai ir visi geri darbai kaip malda kyla į Viešpatį ir kaip Jo malonė sklinda žemėje. Visas gerumas yra iš Dievo, bet žmogus gali jį priimti ir pats būti geras ir gali nusigręžti nuo jo ir užverti savo širdį... Kai žmogaus gerumu tekės Dievo malonė žemėje žmonėms, tada ir malda bus:

kaip vyturio čirenimas,
kaip pavasario žydėjimas,
kaip prabudusio vaiko šypsnyš,
kaip meilės žodžiai pasakyti mylimajam.
Kas supras, kaip tai įvyksta?

Tik tas, kuris pats šitaip gyvena ir meldžiasi. Kad būčiau žmogus – nežinia, kur baigiasi kūnas ir prasideda siela, nes visur esi vienas – ir melstis privalau visas. Dievas džiaugiasi manimi, kai aš geras, ir vis tiek būna arti, kai spjaunu Jam veidan ir išvarau už durų... Jis net negera darančią mano ranką palaiko, neišsuka jos... Jis lydi išeinančius, budi kelionėse, laukia grįžtančių. Jam labiau skauda negu mums kai nusidedame. Ir niekas: nei motina, nei mylimiausias žmogus taip nesupras ir neatjaus mūsų. Ir niekam kitam, tik Dievui vienam galiu pasisakyti ir parodyti viską: pasidžiaugti – Jis nepavydės, padėkoti – ir tai bus teisinga! Paprašyti – Jis geriau žino, ko man reikia. Padejuosi – Jis supras, nes Dievas mums artimesnis negu mes patys sau.

Siela

Tai ji valdyt mane Dievo duota!
Ji nori groti manimi, kaip muzikas vargonais,
ir molinį indą – mano kūną –
ji nori padaryti monstrancija skaidria.

Tai ji mane veja, apsileist neduoda,
vien žemei – kūnui gyventi nenori.
Uždaryta ji staugia baisiu skausmu,
pamiršta verkia kaip kūdikis...
O jeigu aš ją paklupdau ir išniekinu –
oi, kaip ji rauda... ir kala kaip kūju
širdin, nesustabdomai kala...
Jinai kaip ugnis ir gyvena tiktai degdama
ir džiaugiasi tik ugnį panašią atradus.
Skaidrėdama ji dangų pasiekia!
... pajuodusiu pragaru dvelkia ir pragarą skleidžia,
kai ją kaip ubagę išvarau – už vartų rojaus –
žemėj palikta...

Karalaite mano!

Kai aš ištikimas, ji kalba išminčių lūpomis,
stovi kaip siena mūru su ištikimaisiais!
Šviečia nepaslepiamos teisybės saule!
Pilniau, doriau mane gyventi ragina –
aukštesnių dalykų vardan sutarti moko.
Ji niekada nesoti – visos Begalybės alksta ir trokšta!
Ji kalba man, kad yra tik viena tikra bėda, –
būti ramiam, sočiam, sustingusiam...
Ir moko mane būti kantrų, nors tai būtų beveik
neįmanoma, būti gerą, nors nebūtų už ką...
O jeigu kam tuščia širdyje? Kas tada?
– Pasitikėkite ir jūs, Dievas atėjo dėl visų!

Tėve mūsų (...)

Daug kartų Jėzus sakė, kad Dievas yra visų mūsų Tėvas, o šioje maldoje Jis tai ypač pabrėžė ir pačia jautriausia forma, vaikišku žodeliu moko mus kreiptis į Jį: Aba – Tėveli! Tuo Jis parodė, kad Dievui mes esame labai brangūs Jo vaikai ir ... tik vaikai

Nėra žmogaus, kuris nebūtų buvęs vaikas, todėl visi suprantame vaikišką ryšį su tėvais: vaikišką atvirumą, prisirišimą ir pasitikėjimą savo tėvais. Ir tie, kurie „neturėjo“ tėvų, nepatyrė tėvų meilės, tegu žino, kad Dievas niekada neapgauna ir neišsižada – tik būkime vaikiški ir vaikai.

Dievo vardas, Dievo valia ir Dievo Karalystė yra būtiniausi dalykai mūsų laimei ir ramybei ir turi būti patys brangiausi mums. Kai taip iš tikrųjų bus, mes lengvai palenksime visas savo gyvenimo sritis Tiesai („aš taip nemylėčiau tavęs, tėve, jeigu Dievo nemylėčiau labiau kaip tave“ – Antigonė).

Baisiai klysta tie tėvai, kurie neparuošia vaiko atsakingam gyvenimui. Dievas niekada nebus mūsų tarnas, Jis nepadarys mūsų darbų, neatitaisys to, ką mes sugadinome. Dievo angelai nesaugos mūsų nuo bado, šalčio ir audrų.

Nekris kepti karveliai nei mana iš dangaus. Dievas nekalbės mums kaip Mozei žmogaus balsu, Jis nesutrins ir nesunaikins mūsų priešų, bet Jis visada yra su mumis!

Kasdieninės duonos –

Tikras turtas ir kapitalas yra kasdieninis darbas, kasdieninė duona. Pailsėsiu, kai numirsiu. Niekas negali mums garantuoti rytdienos – mūsų tik ši diena. Ir kasdieninė duona, kaip ir Tiesa, Gėris, Grožis, kaip mokslas, dora ir menas, kaip ir vanduo, oras, turi būti kiekvienam žmogui prieinama ir garantuota.

Tik klaidos ir kaltės yra mūsų dalia...

Atleisk! – Atleidžiu!

Viską reikia pradėti nuo savęs – tik taip gyvenant galima pažanga. Ko aš pats nepadarau, to ir iš tavęs nereikalauju. Atleisk man, kaip ir aš tau atleidžiu!

Neleisk suklupti –

susigundyti. Šiltnamių žmogui nėra. Rojaus, užuovėjos, garantijų, kad ištesėsiu, padarysiu, nesuklupsiu – nėra. Ir mirtis laukia mūsų visų – žemėje nieko nėra amžino.

Gelbėk!

Pyktis, blogis, melas – nuo šitų blogų dalykų prašome išgelbėti mus. Čia niekas padėti negali, tik „Gelbėk, Viešpatie!“ Ten, kur nėra nė trupinėlio gėrio, kur blogyje kaip dumble paskendę, – gelbėk! Su melo, pikto dvasia jokios draugystės: „Eik šalin, šėtone! Tu nori ne to, kas yra Dievo valia!“ (plg. Mt 16, 23).

Dievas negali būti kaip priedas

prie mūsų sotaus, laimingo ar vargingo gyvenimo. O baisiausia klaida yra ta, kai galvojame: buvau, atlikau, vaikus privedžiau... Kai manome: atsimelsiu senatvėje... O kas garantuoja, kad sulauksime senatvės – mūsų tik ši diena! Ir jeigu dabar mūsų širdyje ir mūsų gyvenime nėra Dievui vietos – Jis ir mūsų maldų nelaukia! Dievas negali būti prievolė, negali būti tik priedas – jeigu gyvenimas Tiesoje ir su Dievu neteikia mums džiaugsmo, tai nieko nereikia! Ir nieko nėra... Tik tada, kai kad ir ką kas sakytų, darytų ar galvotų, man šitie dalykai yra šventi, tik tada esame Dievo vaikai.

Ir dar. Kasdienybės rūpesčiuose paskendę gerieji žmonės, kurie tik vakare ar šventą dieną pakelia akis į dangų... Ir tie, kurie nerimą ir ilgesį širdyje paslėpti bando!.. Jūs net nežinot, kas yra tas nerimas – tai tikėjimas, kuriuo gyventi reikia!

Ar yra tokių žmonių,

kurie šitaip gyveno ar gyvena?

Daug! Nesuskaičiuojami milijonai! Bažnyčios iškelti ant altorių ir patys užlipę ant rūsčios kasdienybės pjedestalų. Ir tie, kurių niekas nemini: „ir mes, ir mes, kur kenčiame, pilkieji milijonai“ (Putinas). Ir skamba nesiliaujantis TE DEUM ir tylus, švelnus MAGNIFICAT – – –

Dabar apie ją –

apie gražiausią Žmogų pasaulyje,
apie Švč. Dievo Motiną Mergele Mariją.

Tai tyriausias žemės žiedas – Dievo Išrinktoji
ir Jam Ištikimoji. Dievui atsakiusi visos žmonijos
lemtinguoju FIAT ir likusi Sūnaus darbų šešėlyje.
Šalia Jo tik kryžiaus kelyje ir
su nuimtu nuo kryžiaus Sūnumi ant kelių – – –

Ji ir mums kilnioji mūsų Motina:
Aušros žvaigždė paklydusiems,
Ligonių sveikata sergantiems,
Dangaus Vartai geriesiems.

Gražiausi menininkų paveikslai neatvaizduos Jos grožio, iškilmingiausi himnai neišreikš Jos sielos giesmės *Magnificat*. Prieš Jos dvasios didybę nutyla žemės mūzos.

Ir mes Ją sveikiname Angelo žodžiais:
 SVEIKA, MARIJA, malonės pilnoji,
 Viešpats su Tavimi!
 Tu pagirta tarp moterų
 Ir pagirtas Tavo Sūnus Jėzus!
pridedami savo žmogiško vargingumo prašymą:
 ŠVENTOJI MARIJA,
 Dievo Motina, melsk už mus,
 nusidėjėlius, dabar ir
 mūsų mirties valandą. Amen.

Šventasis Juozapas,

žmogus prie Dievo lopšio. Juo labiausiai iš tada gyvenusių žemėje žmonių pasitikėjo Dievas. Per visus amžius TOKIAIS žmonėmis remiasi ir ant jų laikosi pasaulis: paprastas ir NEpaprastas, tikintis ir ištikimas. Tikėjimo vedamas padaro didžiausią stebuklą: išgelbsti mirčiai pasmerktą Dievo Kūdikį. Ir nepretenduoja į jokių atlyginimų, neieško tikrai sau naudos ir laimės: jo laimė ir gyvenimo džiaugsmas: būti ten, kur Dievas siunčia, daryti tai, ką Dievas liepia.

Nesuminės ir nesuskaičiuos niekas

tų milijonų, kuriems Dievas buvo Tėvas,
 Švč. Mergelė Marija – Motina,
 tikėjimas – stiprybės šaltinis.

Jų milijonai – žinomi ir nežinomi, minimi ir pamiršti, bet gyvi Dievo karalystės vaikai.

Štai, beveik ir viskas, ką mes žinome apie svarbiausius dalykus. Iš viso to, kas čia pasakyta, o tai yra tikra gyvenimo tiesa, tegu mums būna aišku, kad Dievą tikime tikrai tada, kai su Juo gyvename. Bet visa tai, kas čia pasakyta, gali likti kaip pakeilės stulpas, ant kurio pažymėta teisinga kryptis, bet kuris nesulaiko pasukančių kitu keliu. O gal pasukime teisinga kryptimi ir gyvenkime ŠITAIP, ir pamatysime, ką Dievas gali.

AUKLĖJIMAS

Auklėjimas vienaamžis su pačia žmonija. Tik kur paslaptis, jei pirmykštėje šeimoje Kainas ir Abelis skirtingi. Gimė jie gi iš sveikų tėvų (alkoholizmas, paveldimumo genai nebuvo jų pažeidę), tik tėvai Adomas ir Ieva savo valia nepaklausė Dievo. Tad kodėl vienas vaikas geras, kitas piktas?

Su pirmuoju nepaklusnumu prasidėjo žmonijos praradimų istorija: jie prarado rojų, savo sūnų, ir atsivėrė laimės ir amžinybės praradimo galimybė. Jie nesuprato, kad pirmasis ir tiesioginis žmogaus auklėtojas yra Dievas, kuris tiesiogiai ir netiesiogiai (per gyvenimo įvykius ir įkvėpimus) kalba į kiekvieno žmogaus širdį.

Žmogus vystėsi ir brendo lėtai lėtai. Tik nuo to laiko, kai suklupusiam žmogui kitas žmogus ištiesė pagalbos ranką, prasidėjo pasaulio kultūra. Tikra kultūra – ne Prometėjaus pavogta iš dievų ir atnešta žmonėms ugnis. Iš to kilo šūkis: žmogus skamba

Santuokos sakramentas

išdidžiai. Prometėjiškas auklėjimas, kuris naudoja dvi priemones: bausmę ir pagyrimą ir siekia, kad būtume kilnesni už Dievą. Jų auklėjimo priemonės – perdėtos savigarbos – puikybės ugdymas. Čia ypač gerbiama „vadų“ autoritetai. Pagyrimai ir pažadai. Bausmės ir tikėjimas mokslo ir technikos laimėjimais.

Kiekvieno šimtmečio prometėjišką kryptį diktuoja valdančioji, vienokiu ar kitokiu vardu vadinama klasė. Diktatorius puikiai žino, kad kuprotą tik karstas ištiesins, bet jis pagiria ir tokius. Diktatorius negali šalia savęs pakęsti sau lygaus, bet žada visus padaryti lygius, laisvus ir laimingus. Taip randasi žmonių, kurie mano, kad jie patys sau yra tikslas ir nepripažįsta dieviško Autoriteto: darosi savanaudžiais, nepaiso kitų ir jų bendravimo forma yra gudrus melas savo naudai. Tai baimės ir savivalės, melo ir apgavystės gyvenimas.

Katalikiškas auklėjimas yra meilės tarnyba. Jeigu žmogus pajėgtų pats susiformuoti, nereiktų auklėtojų ir mokytojų. Pirmasis auklėtojas yra vidinis šeimos gyvenimas. Žmogaus, net vaiko vidinis polinkis daryti tai, kas jam patinka, yra toks didelis, kad tik didelė tėvų meilė, o ne bausmės ir grasinimai gali vaiką lengvai pakreipti gėrio link.

Jau baigiasi du tūkstančiai metų krikščioniškos eros, bet žmonijos istorija yra ilga grandis nenusisėkusių bandymų sukurti

laimę savo pastangomis, o žmonijos suklestėjimas buvo tik tada, kada daugiau žmonių gyveno ir bendravo su Dievu artimai, o didieji sukrėtimai buvo tada, kai nuo Dievo buvo nusigręžta. Tai reikia suprasti!

Likimas yra tik proto sąvoka. Nuo žmogaus priklauso, kokių kelių jis pasuks: ar Dievo duotu, ar savo norų paisydamas savo pasirinktu keliu. Jei visi žmonės eitų Dievo nustatytu (nurodytu) keliu, laimės problemos iš viso nebūtų. Rojaus atkūrimo idėja žavi žmones. Žydų tautoje Mesijo laukimas buvo ir tebėra didžiausia svajonė – jie tiki, kad Mesijas atkurs žemišką rojų. Todėl Kristų pasmerkė ir prikėlė prie kryžiaus, kad jiems atrodė, jog ne rojų stato, bet veda į beprotybę, visiškai nesiderinančia su žmogiška išmintimi ir sveiku protu. Smurtas prieš Kristų buvo padarytas tautos išgelbėjimo pretekstu. Rezultatai tos prievartos mums gerai žinomi.

Katalikiško auklėjimo priemonės yra malda, auka, sakramentai, Kristaus Evangelijose palikti žodžiai, šventųjų pavyzdžiai ir Dievo balsas per sąžinę, žmones ir įvykius; paguoda ir džiaugsmas klausant Dievo nurodymų ir kančia ir nerimas, kai gyvenama ir iškraipomi Dievo nustatyti prigimties dėsniai. Didelį vaidmenį katalikiškame auklėjime turi tiesa: „Atlik savo pareigas su nusižeminimu, pagarba ir meile“ (J. Bosko).

Atgailos sakramentas

GYVENIMO PRASMĖ. Adomas ir Ieva, piktosios dvasios pastūmėti, panoro daugiau nei yra duota. Kiekvienas žmogus konfliktą su Dievu pradeda kitų pastūmėtas – už kitų nugaros slepiasi pirmųjų tėvų gundytojas. Dievas kiekvieną žmogų kreipia į save, bet žmogus kitų auklėtojų pastūmėtas linksta priešingai.

Prometėjiškos krypties žmonių gyvenimo principas yra pasitikint savo jėgomis pasiekti čia, žemėje, sau ir kitiems laimės. Jų asmeninės veiklos pagrindas – taip noriu aš! Kai tas noras susikryžiuoja su kitų norais – kyla nesusipratimų, prasideda ginčai – toks gyvenimas kuria pragarą, bet ne laimę... Siekdamas tik sau naudos ir malonumų žmogus susvetimėja. Technika ir šių dienų pasiekimai neišvadavo žmogaus iš vergijos, bet atvirkščiai – luošina žmogaus prigimtį, stumia žmogų į medžiaginių rūpesčių klampynę, nuskurdina vidinio gyvenimo pasaulį, nes būtinės prabangos iešką žmonės trokšta susikrauti kuo daugiau medžiaginių gėrybių ir pamiršta savo tikrąją paskirtį. Kristus nurodė, kad žmogus skirtas ne tik darbui, kūrybai, giminės palaikymui, bet Amžinam gyvenimui: „Būkite tobuli, kaip jūsų dangiškasis Tėvas tobulas“! Užduotis visų amžių, visų laikų žmonijai. Tai yra katalikiško gyvenimo pagrindinis principas.

Kiekvienas žmogus trokšta laimės. Laimės troškimas yra ne kas kita, kaip tobulumo ilgesys. Tobulumo sąvoka išreiškia visa, ko reikia žmogaus egzistencijai. Kita kryptimi keitimasis tobu-

Pirmoji komunija: renkasi šventoriuje

lumo sąvokai yra svetimas. Besikeičianti žmogiškų nuotaikų juosta, o dar aiškiau – pati žmogiškoji kultūra ir visi mokslai, kalba apie žmogiškosios būties ir jos darbų netobulumą. Žmogui, siekiančiam tobulumo, verta prisiminti Kristaus žodžius: „Be manęs jūs nieko negalite padaryti.“

Dievas pašaukė į buvimą, davė laimės ir tobulumo troškimą ir tik vienas Dievas gali atbaigti šią netobulą būtį prigimtinio tobulumo rémuose. Pradžios knygoje pasakyta: „Sutverkime žmogų į savo paveikslą ir panašumą.“ Čia atskleista dieviškosios Trejybės paslaptis, ką ir Kristus skelbė, kad Dievo gyvenimas vyksta Meilėje, kuria pasidalina su žmonėmis. Aukščiausia žemėje meilės forma išsivysto tarp vyro ir moters. Ši meilė, o ne turtas – padaro žmogų laimingą. Šeimų tarpusavio meilė yra pirmoji kultūros pakopa. Puikybė, savimeilė ir šėtonas (vieništumo tėvas) išskiria žmones, o Dievo meilė juos sujungia ir išsprendžia žmogaus jėgomis neišsprendžiamas šeimose kilusias problemas.

Dabar materialinė gerovė ir asmeninės ambicijos kai kuriose šeimose tapo ir kovos lauku, ir gyvenimo tikslu. Jaunoji karta piktinasi tokiu gyvenimu, ieško naujų kelių, o pavargę nurimsta toje pačioje rutinoje. Tad kuo vadovautis sprendžiant prasmės problemą?

Žmogus yra linkęs save ir savo net ir blogus darbus pateisinti, o kitų – pasmerkti. Iš šio požiūrio gimsta aštri pažiūrų idėjinė

Pirmoji komunija: procesija į bažnyčią

Pirmoji komunija: kunigas eina prie altoriaus, vaikai pagal sustojimą lieka iki durų

kova, nes užmirštama, kad abi pusės daugiau ar mažiau klysta ir reikalingas neginčijamas Autoritetas nuomonėms išaiškinti. Tačiau daugelis neigiančių Dievo buvimą vadina save netikinčiais. Tai ne tiesa. Tikėti – reiškia pripažinti tiesa tai, ką sako kitas, kiti. Tikėjimo pagrindą sudaro ne asmeninis pažinimas ar įsitikinimas, o sakančiojo autoritetas.

Gyvenimo patirtis liudija, kad dėl perdėto pasitikėjimo savimi ar kitais dažnai tenka nusivilti. Nors iš susidarytų sąvokų gimsta politinė, tautinė, religinė tiesa. O iš tikrųjų tiesa yra tiesa ir ji negali būti politinė, tautinė ar religinė. Tikras tiesos pažinimas amžių būvyje auga kaip medis ir tiesos pažinimui nėra ribų. Tik ne visi žmonės vienu ir tuo pačiu domisi. Tai natūralu – negali viskas vienodai žmogui rūpėti, bet vienas dalykas – asmeninė laimė jaudina visus.

Ar laimė yra tik gaivinanti viltis, o faktiškai nepasiekiamo svajonė? Daugelis mąstytojų priėjo išvadą, kad tik pats Dievas, žmogiškosios prigimties Kūrėjas, gali nusakyti žmogaus laimės principus. Žmonija laukė prakalbančio Dievo. Jeigu Dievas nėra pasauliui kalbėjęs, tai bet koks tikėjimas Dievu neturi pagrindo. Tačiau žmonijos istorijoje kaip neginčytinas faktas yra Kristaus asmenybė.

Dievas matydamas, kad žmonės žemėje gali visiškai pasiklysti, susvetimėti ir prarasti buvimo prasmę, atėjo žemėn Žmogumi. Tai Kristus, parodęs pasimetusiai žmonijai kelią į amžinybę, o mirtimi paliudijęs Dievo meilę ir ištikimybę savo sukurtam žmogui. Prisikėlęs visiems amžiams liko su kiekvienu iš mūsų iki pasaulio pabaigos. Jėzus Kristus yra Dievo Sūnus – Amžinosios Šeimos Meilė (Trejybė).

Tačiau, kad pažintume Dievą, reikalingas katalikiškas auklėjimas. Kaip jau minėta, žmogų klaidingas auklėjimas nukreipia netinkama linkme, ir taip žmonija klaidžioja – ieško laimės netinkamais keliais. Tikintis žmogus turi viltį. Be tikėjimo nėra ir vilties, o iš tikėjimo ir vilties gimsta meilė. Filosofijoje meilė aptariama kaip gėrio troškimas. Mylime žmogų, kad jis gyvena tais pačiais polėkais, turi tą pačią pasaulėžiūrą ir tikslą – su tokiu žmogumi gera gyventi. Ir iš tiesų mus supantis pasaulis yra pilnas gėrio ir grožio. Žmogus nepajėgia viskuo pasinaudoti, bet kiekvienas stengiasi pasiekti bent tą dalelę, kuri jam atrodo vertingiausia. O dėl blogo auklėjimo vieni ima vertinti daiktus ir pinigus, kiti malonius

išgyvenimus, tretį mokslą, garbę, tik katalikiškas auklėjimas išugdo žmogų, kuris veržiasi į Dievą.

GERUMAS. Geras daiktas yra tas, kuris atitinka savo paskirtį. Bet ir geriausias daiktas nemokančio juo naudotis rankose ne tik neatitinka savo paskirties, bet būna sugadintas. Todėl ir gėrio troškimas tik sau dar nėra meilė, bet savimeilė. Meilė yra širdies pergyvenimas, o ne išskaičiavimas ar suktas gudravimas. Savimeilė yra baisi nelaimė žmonijai – ji ne tik sugriauna žemišką laimę, bet per tai prarandamas ir amžinybės ilgesys.

Visa žmonijos kūryba nukreipta viena linkme – patobulinti žemėje gyvenimą, tačiau nuolat susiduriama, su kliūtimis, iš ko kyla nemalonumai, skausmas ir kančia. Kaip to išvengti? Visų laikų filosofai tobula Būtimi laiko Dievą. Todėl žmogus ilgisi tobulumo, to ilgesio verčiamas stengiasi būti vis geresnis ir tampa kitiems lyg švyturys. Tobulas žmogus siekia šventumo ir taip savo pastangomis ir per Dievo malonę tampa Dievui malonus ir žemei neša palaimą. Žmogaus pastangos būtinos, nes Dievas žmonijai sukūrė rojų, bet žmogus jį prarado, todėl dabar privalo savo jėgomis ne tik žodžiais, bet tyros širdies gyvenimu ir kūrybingu darbu gauti Dievo pašventinimą. Ir atsiminkime: jeigu Sodomoje būtų atsiradę daugiau negu penki Dievą mylintys, Sodoma nebūtų sulaukusi prakeikimo...

ŠVENTUMAS. Kaip žiburys skleidžia šviesą, taip šventas žmogus neša palaimą ir Dievo meilę aplinkai. Šventai gyvenantis žmogus sužavi ir patraukia daugelį ieškančių tiesos kelio žmonių. Kiekvieno Dievą mylinčio žmogaus pareiga būti šventu žmogumi.

BLOGIS. Kiekvienas trūkumas jau yra blogis. Tačiau blogis dar nėra pikta. Kai blogį žmogus daro sąmoningai, laisvai, iš piktos valios – nusikalsta, daro nuodėmę. Jei nedarai blogio, nereikia, kad esi geras. Privalai daryti gera. Nepadaryti gera, kai tą padaryti turi supratimą ir jėgų, – piktas veiksmas.

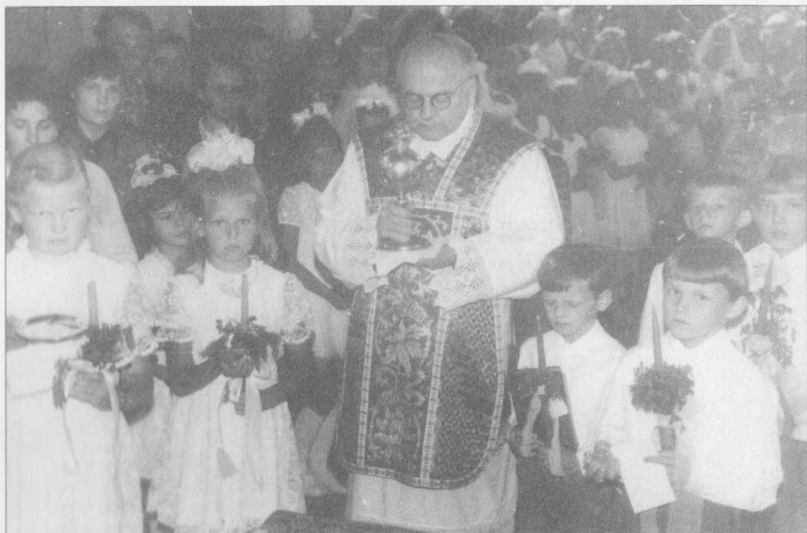
Blogis, padarytas netyčia ar iš silpnumo, prigimties netobulumo, nėra sunki nuodėmė. Bet tikroji žmogaus paskirtis – daryti gera, tobulinti save ir aplinką, o ne siekti tik patogumų ir malonumų. Kaip gyvenimas, taip ir laimė (čia, žemėje, ir amžinybėje) yra Dievo dovanos, apie tai reikia dažnai galvoti, kalbėti ir Dievui dėkoti.

DŽIAUGSMAS. Žmogus apdovanotas džiaugsmingais pojūčiais: regėjimu, girdėjimu, ragavimu, lytėjimu. Žmogaus sielos galios taip pat išgyvena džiaugsmą: protas patiria ypatingą

džiaugsmą pažinęs tiesą, valia – ištvermę, kūryba teikia daug džiaugsmo, nors tai ir pareikalauja nemažai laiko ir pastangų. Daug malonių išgyvenimų žmogus patiria, kai išpildo savo svajonę.

Kai žmogui trūksta džiaugsmingo savo asmenybės patyrimo, jis kenčia. O dar ligos, skurdas, fizinės negerovės neša kančią ir neleidžia džiaugtis buvimu. Dar kančių tenka patirti dėl kitų padaryto pikto. O pasitenkinimas, įgytas vienokios ar kitokios artimui padarytos skriaudos sąskaita, nėra džiaugsmas. Kiekvienas piktas veiksmas yra ne tik asmeninės, bet ir visuomeninės kančios priežastis. Daugiau ar mažiau, bet kančia yra neišvengiama. Sugebėjimas ramiai ir didžiadvasiškai pakelti kančią stiprina žmogų ir daro jį kilnų. Dorai ir klusniai artimo meilės dvasia pakeliamas kančias išgyvenantis žmogus patiria kentėjimų džiaugsmą. Neišvengiamą žmogaus gyvenimo kančią Kristus įprasmino, suteikdamas jai išperkamą vertę, gydančią pikto padarytas žaizdas ir nuplaunančią nuodėmes. Šventieji yra patyrę tokį didelį kančių, kurių jie nepaliaujamai meldavo, džiaugsmą. Tiesa yra, kad meilė lydi kančią. Tačiau kančia – tai žmogaus netobulumo, nesupratimo arba piktos valios vaisius.

KŪRYBA. Kristaus palyginimas apie talentus yra gili tiesa: kam daugiau duota, iš to daugiau bus ir pareikalauta. Visi supranta

Susilaukimas prieš šv. Mišias

(daugiau ar mažiau), kad gyvenimas turi prasmę. Gėris teikia džiaugsmą, blogis – nerimą. Tai kūrybos laukas. Mokslas amžiams bėgant surašė atskleistų tiesų visumą. Žinome, kad auklėjimas yra vienaamžis su pačia žmonija, o mokslas mums atskleidžia tiesų visumą! Kyla klausimas: ko trūksta, kad tikintis nuo netikinčio žmogaus mažai kuo skiriasi? KOMUNIZMAS YRA PROTESTAS PRIEŠ KRIKŠČIONYBĖS SUBURŽUAZĖJIMĄ... Ką krikščionybė Dievo padedama privalėjo padaryti, tą komunizmas pasišovė įgyvendinti savo jėgomis. Todėl ieškant tiesos reikia ieškoti ne to, kas skiria, o to, kas jungia.

Išugdyti sąmoningą kataliką, suprantantį žmogiško ir krikščioniško gyvenimo esmę bei atsakomybę, yra labai sunku. Daug kam akys atsiveria tik mirties valandą. Susirūpinkime, pabandykime suprasti TIKĖJIMO TIESĄ, o kai suprasime, nebebus sunku – nebepaklysimė. Dievas yra su kiekvienu, tik raskime Jam savo gyvenime vietos, kad nereikėtų išgirsti piktų žodžių: „Nepažįstu tavęs!“ Malda yra trumpiausias kelias į Dievą, o meilė užtikrina, kad neklįstame.

Tėvai augina ir auklėja vaikus tikėdami, kad jie išpildys jų svajonę – bus nuostabūs žmonės. Ir Dievas turi svajonių: Mylėk savo artimą kaip save! Mylėk kiekvieną žmogų! Dievas savo svajones paverčia realybe – vestuvėse vynas: ragaukite ir neškite

Communio prie Švč. Mergelės Marijos

svečiams, Šventajame Rašte parašyta: duona pasotina, vynas džiugina žmogaus širdį. O mes? – Mylėkime vienas kitą. Kasdien paklauskime: ar gera jums, mano mielieji, su manim gyventi. O bažnyčioje paklauskime: ar gera, Tau Dieve, su manim?

Dievas nepaliauja, Jis tiki, kad mes mylime Jį. Net prikaltas prie kryžiaus nusikaltėliui pasakė: „Šiandien su manim būsi rojuje“. Kol svajonė tampa realybe, prisieina ilgai laukti. Žinokime, žmogus kad ir klupdamas, jeigu keliai ir šaukiasi Dievo – Dievo svajonė tampa realybe. Ta realybė atvėrė ir šimtininkui akis. „O jei kam trūksta išminties, tegu prašo Dievą, kuris duoda visiems apščiai, ir jam bus duota. Tegu prašo su tikėjimu, nes kas abejoja, tas panašus į jūros bangą, kurią vėjas varinėja.“ plg 1, Jok 5–7. Musų sielos šauksmas, ilgesys, troškimas ir pasiaukojimas – tai Dievo apsireiškimai mumyse. Už viską dėkokime Dievui, darykime gera – palikime šviesos atšvaitus!

Pradžia Mt 1, 18–24

Random sukirmijusį obuolį – pradžia į žiedą buvo įdėta. Neužnuodikime mažų širdžių. Kristus Evangelijos skelbti atėjo būdamas 30 metų, Matas ir Lukas kalba apie Vaikelį, kurį su didele meile ir šventa pagarba užaugino Mergelė Marija ir Šventasis Juozapas – reikia žinoti, kad be pastangų nieko gero nebus. Būkime gražios pradžios žmonės.

Pirmoji bažnyčia – šeima. Tėvai! Tėvams A. Buhle-Gerstel yra davęs toki patarimą: „Atiduokite savo mažiesiems visą savo širdį ir nieko iš jų nereikalaukite – nei pagarbos, nei dėkingumo, nei meilės sau – jos sulauksite, kai nelauksite atlyginimo. Nuostabus vaiko auklėjimas prasideda, kol jis dar lopšyje. Kas vakarą atsiklaupkite prie vaiko lovytės ir garsiai, savo žodžiais nuoširdžiai pasimelskite. Tegu vaikelis girdės jus kartojant: *Tėve mūsų!* Padėkokite Dievui už tą vaikelį! Pasakykite „šimtą“ kartų: **AČIŪ** Tau, Dieve! Garbiname Tave! Dėkojame Tau! Palaimink mus visus. Palaimink mūsų sūnelį (dukrytę). Peržegnokite, vienas ir kitas atskirai, vaiką. Pabučiuokite jį. Priglauskite savo veidą prie jo veidelio... Vaikas niekada to nepamirš!“

Aš jums patariu ir prašau, į Dievą kreipkitės pačioje pradžioje. Nepasakokite vaikams pasakų apie gerąjį Dievulį. Patys ne turtuose laimės ieškokite, bet meilėje, santaikoje, tiesoje. Vardan Dievo gyvenkite – bus tvirčiau ir šviesiau. Visi tikriausiai esame

patyrę, kad Dievas džiaugsmu apdovanoja, kai gerai atliekame savo pareigas, gerais žmonėmis užauginame vaikus ir visur įdedame savo širdį. Saldi duona išalkusiam, saldus vanduo ištroškusiam, šventa palaima ir džiaugsmas užlieja širdį ir pripildo sielą, kai aš, mano šeima, mano vaikai ir jų vaikai žino, kas gera ir kas bloga. Saugosi patys pikty, blogų žmonių ir nedaro to, kas bloga.

Dar kartą sakau: būkime gražios pradžios žmonės. Kas nesupras, tiems nereikalinga tai, ką sakau, bet žinokite, mes reikalingi Dangui. Pradžią gavome – priimkime ir gyvenkime.

Kristus, Bažnyčia, Malonė, Sakramentai – viskas Dievo duota mums. Jis Pats su mumis. Kasdienine duona mus maitina. Atleidžia mūsų nuodėmes (jei ir mes atleidžiame!!!) Neleidžia mūsų gundyti. Gelbsti mus nuo pikto – blogio – siaurumo – tamsos. Jis Tėvas mūsų dabar ir per amžius.

Svarbiausi punktai

Brangūs dalykai yra tikri dalykai. Būna ir padirbtų: mūsų tėvai nešiojo lininius drabužius, vilną ir kailius, mes nešiojam – sintetiką. Mūsų tėvai dirvas trešė mėšlu, mes – chemija. Mūsų tėvai valgė sviestą, mes – margariną. Seniau moterys puošėsi aukso, kristalo, perlų papuošalais, dabar plastmasė, stiklas, netikri deimantai. Seniau prekiaavo mainais, paskui kviečiais, auksu, pinigais. Yra ir netikrų – padirbtų pinigų. Ir žmonės yra tikri ir netikri.

Tikrieji dalykai yra iš Dievo ir iš gamtos, o iš kur dirbtiniai? – Gyvenimas sulaužo, susuka, iškraipo? – Ne! Vieni nuo gyvenimo negandų, ligų, nelaimių tampa šventais kankiniais, kiti – paskutiniais vargšais...

Tikrais žmonėmis mus daro TIKĖJIMAS. Mes tikime, kad Dievas yra Sutvėrėjas, Atpirkėjas, Dvasios Davėjas. Dievas žmogų sutvėrė ir apdovanojo protu – protu mes pakylam virš gyvūnijos pasaulio ir siekiame Dangų. Kiekvienas žmogus turi širdį ir širdimi jaučia žemės ir Danguis paslaptis. Protas galingas, širdis aiškiaregė. Kai širdis sustoja, žmogus miršta. Yra ir dvasinė mirtis – kai širdis „nebemato“, žmogus darosi šaltas, išdidus ir viskam abejingas: nebelieka gerumo, dingsta švelnumas.

Kol žmogus gyvas dvasia, jis stengiasi gyventi šviesiau ir kilniau. Ir Dievas nori mus visus arčiau Savęs turėti. Tik žmogus

dažnai nori kuo toliau nuo Dievo būti: kad Dievas nematytų, kad leistų jam laisvai ir savaip gyventi. Tai „aklas“ žmogus: jis protu nei širdimi nelinksta į Dievą ir nenori Jo artumoje gyventi. O Jėzus Paskutinės Vakariinės metu leido šv. Jonui glaustis prie Jo širdies. Juk visus apaštalus Jėzus išsirinko, visi Jam buvo savi, bet mieliausias buvo Jonas.

Iš kur tas artumo, mielumo jausmas? Ko reikia, kad Kristus glaustų prie savęs? Ir ko reikia, kad žmogus norėtų prisiglausti prie Dievo? – Tai dėl to, kad Dievas žmogų sutvėrė panašų į Save! Dievas turi širdį ir žmogus turi širdį. Bet kai žmogus praranda gyvą Tikėjimą, kai Dievo širdimi nebetiki – miršta žmogaus siela... Saugok nuo šios mirties, Viešpatie!

Iš to aišku, kad ir tikėjimas būna tikras ir netikras. Kai tiki, kad Dievas sutvėrė ir tebetveria (savo saujoj laiko mus), tikras tikėjimas. Kai tiki burtais, spėlionėmis, – netikras. M. Valančiaus įrašas: „Štai Dievu tikėti nenori, o zababonais tiki“.

KATEKIZMAS LAGERYJE

*Tėve mūsų**Parafrazė*

Tėve mūsų,
Kuris esi danguje!
Teesie Šventas Tavo Vardas!

– Tegu bus brangios
brangenybės mums!

Teateina Tavo Karalystė

– (Tegu mes kursime Tavo
Karalystę taip rūpestingai!)
– Kad išbučiuot savas rankas
galėtume.

Teesie Tavo valia kaip
danguj taip ir žemėje!

Tu nustatei, vedi, taip turi
būt, ir tegu bus!

Kasdieninės mūsų duonos
duok mums šiandien

– Tik duonos, būstą savo ir
žmogų duoki mums.

Ir atleisk mums mūsų kaltes,
kaip ir mes atleidžiame
savo kaltininkams

– Atleisk, akių pakelti kai
nedrįstam, kai paklystam,
ir rudenio nakty audros
užkluptų nepaliki mūsų.

Ir neleisk mūsų gundyti

(Saugok)

– Juk mes paklysti galim.

Bet gelbėk mus nuo pikta.

– Kai pavargstam, neleisk
sustingti akmeniui!

Tu Pats žinai, taip reikia
mums ir židinio, ir rankų
sėjos baruose –

TU TĖVAS MŪSŲ!

Sveika, Marija

Sveika, Marija, malonės pilnoji

– Kiek daug Tavy, Tyra, Kilni

Viešpats su Tavimi

– Ir Dviese visada esi.

Pagirta tu tarp moterų

– (Iš visų moterų tik Tu)
Sava, Sava.

Ir pagirtas Tavo Sūnus Jėzus

– Subrandini ir atiduodi
prieš Ką klaupiuos ir Ką
skleidžiu.

Šventoji Marija, Dievo Motina

– Motina! Rūpestėliu budėk!

Melskis už mus dabar
ir mūsų mirties valandą!

– O aš keliuos, einu Gyventi –
Mes vis kartu gyvenam ir
augam šakom kerojančio ir
žydinčio Vynmedžio!

Dekalogas – Dievo įsakymai žmonėms

I Aš esu Viešpats
tavo Dievas

– TU GI ESI –
(Prasmė)

II Netark Dievo Vardo
be reikalo

– PATI GELMĖ –
(Kiaurai matai)

III Švęsk sekmadienį

– Mane apsupk, Tavin
glaudžiuos –
Dviese

IV Gerbk savo tėvą
ir motiną

– Žemė kaip motina
šventa – (per žmogų)

V Nežudyk

– Žaliuos tegu žydės –
(pagarba šaltiniams)

VI Nepaleistuvauk

– Švaru pas mus –
už gyvenimą

VII Nevok

– Duona sava –
už pastangas

VIII Nekalbėk netiesos

– Už paslaptį

IX Negeisk svetimo vyro
ir svetimos moters

– Už savarankiškumą

X Negeisk svetimo turto

– Už gėrį, už laimę

Mylėk Viešpatį Dievą visa širdimi, visu
protu, visomis jėgomis

IR GERA, VIEŠPATIE, KAD GERA APLINK MUS!

Žmogui duoti keturi Dievo įsakymai

Savo veido prakaite valgysi
duoną savo, skausme gimdysi

– Mane darbuotis, Dieve,
palikai – Tavo šviesa ir
Tavo rankom žemėj būt.

Visa yra gera, kas Dievo
sukurta – imsi ir valgysi

– Atidavei man visa, ir dalia,
ir duoną – imu, dėkoju,
dalinuos, dirbu ir džiaugiuos.

Aukite ir skleiskitės –
Crescite et multiplicamini

– Išaugt aukštyn, skleistis
plačiai liepei, mūru stovėt
audroj, ugnim jaukia namuos.

Pirmienas atiduosi Man
Primitias Domino

– Pirmienas: pirmąsias
pastangas ir pirmus grūdus
(panaudosi) – kad būt
skaidriau, tiesiau, šilčiau
aplink visiems.

Kristaus žodžiai saviesiems

I. Ir nė vieno iš savųjų nevadinkite
tėvu, nes turite vienintelį
TĖVĄ danguje

– Aš esu tikrasis vynmedis,
o mano Tėvas - vynininkas.

PIRMASIS KELIAS: GYVENTI DVIESE

II. Kas turi maišelį, tepasiima.
Ir krepšelį duonai

– Ir kalavijo kas neturi, tegu
parduoda drabužį ir perkasi.

ANTRASIS – SAVO KOJOM SAVO VIETOJ

III. Buvau išalkęs – pavalgydinate,
ištroškęs – pagirdėte, nuogas –
aprengėte,

– Ką padarėte vienam iš šitų
mažiausių mano brolių –
MAN padarėte!

TREČIASIS – ŠTAI KOKIA VEIKLA!

IV Mylėkite vienas kitą,
kaip aš jus mylėjau!

– Iš to pažins, kad esate
manieji!

KETVIRTAS: MYLĖTI VIRŠ SAVĘS PAKYLANT, IŠ SAVĘS IŠEINANT!

Iš tikrųjų katalikybė yra kažkas viršžmogiška: kai susitinku gerumo išsiilgusį žmogų – pats darausi laisvas, tampa šviesu ir gera. Einu ir ranką pats sau pabučiuoti galiu – ji pašventinta ne tik kunigyste, bet ir gerumu – ji stato Danguos karalystę!

Tikiu

Tikiu, esi Šaltinis amžinas,
trykštantis iš dieviškų gelmių!

Davei man gyvybę ir dalią,
ir tai, nuo ko akių atitraukt negaliu!
Ir motiną, tėvynę, duoną,
ir širdį alkaną, ir laimės lūkestį –
Tavin rankas keliu, Tavin sugrįžtu vis –
TU TĖVAS: stovi vartuose ir žiūri,
ar vaikai padarys, ką liepei –
„Padarys!“

Tikiu, gyvenai žemėje Žmogaus Sūnum –
Motinos tyros ir Dievo Dvasios Jėzau,
savo dalią savais pečiais nešei;
dabar kaip Vadas savųjų sielų
nesibaigiančios virtinės prieky eini.

Visada atsirandi ten, kur laužia duoną
ir dalią,
kur durys atviros ir širdys vaišingos,
kur broliai susikaupe ir vieningi,
kur Meilė be atodairos, beribė, atsidavus,
kur Šviesa sklinda ir keliauja,
kur židiniai jaukūs ir žvejai
nepailsdami tinklus meta –
„Tavom pėdom einu!“

Tikiu, negęstančia Ugnim Tu ruseni!
Po pelenais pilkais slepies,
rankas nudegini piktas,
skaidriai žerėdama budi savųjų sielose!
Karščiu Tu uždegi,
kai geros rankos, –
per kurias Tavo Meilė prateka, paglosto –
„Mano Ugnie!“

Tikiu

Dievą

Tėvą

Tikiu

Jėzų

Kristų

Tikiu

Šventąją

Dvasią

Mūsų daug!

Visi, kurie stengiamės, budim ir trokštam,
kurie dalinam, tiesiam rankas ir mylim,
kurie tikim, nerimstam, darbuojamės –
visi mes *viena!*

Susipinam rankomis, glaudžiamės būrin,
šaukiamės vardais,
pasitikim ir einam dirbdami ir laukdami –
TU mums Brangiausias,

Vienintelis! –

„Mes broliai, seserys!“

Iš Tavo namų nežengiau žingsnio,
visomis Tavo dovanomis džiaugiausi,
nenusigrežiau niekad,
buvau savas ir namiškis! –

...o dulkių ir klaidų yra –
galvą Tau ant kelių padedu:

„Dovanok!“ – dovanosi!

Ranka pavargus ir pilna,
širdis įsiklausius ir sava,
pražiūrėtos akys, siela pasiilgus,
kojos bebėgdamos pavargusios –
juk nemirs?

Neges motina saulė,
nenutils varpai,
nesustos upeliai skaidrūs,
neužsimerks akys –

„Prisikels, kurie *gyveno*
ir gyvena amžinai!“

Tikiu

šventąją

visuotinę

Bažnyčią

Tikiu

... šventųjų

bendravimą

nuodėmių

atleidimą

kūno iš

mirties

prisikėlimą

amžinąjį
gyvenimą.

Odė Kryžiui

Kryžius budi mūsų tėvynės pakelėse ir kryžkelėse.
Kryžius stovi prie mūsų sodybų.
Kryžius spindi mūsų šventovių bokštuos.
Kryžius mūsų namuose budi.
Kryžiumi paženkliną tėvas pilną aruodą, o motina –
pirmąjį kepalą duonos.
Kryžiumi krikštydami nuplauna naujagimio galvutę,
palaimina jaunavedžių žiedus, prisikeliantį nusidėjėlių,
amžinan poilsin nueinantį žmogų.
Kryžiumi palaimina motina sūnų išleisdama.
Kryžiumi persižegnojam rytą ir naktį sutikdami.
Vadinasi, kryžius yra mūsų ženklas, mūsų žymė,
tai, kas mus veda, budi, ragina, vertina ir teisia.
Kryžius. Kristaus kryžius.

O kokia jo prasmė? – –

Kryžiaus vertikalė aukštyn, dangun stiebiasi.
Kaip medžio viršūnė į saulę. Kaip aukuro dėmai danguos.
Kaip visos jaunos ir tyros svajonės.
Kryžium paženklintas kraštas, namai ir žmogus
į šviesą, į tyrumą stiebiasi, dangun pakeltom akim eit stengias.
Skersinė kryžiaus linija –
kaip plačiai ištiestos rankos, kaip atviras glėbys,
kaip gaubiantys sparnai,
kaip namai, suglaudę šeimą,
kaip mokytojo rankos, kaip motina.
Kryžiumi paženklintas kraštas, namai ir žmogus mylėti moka.
Mylėti, dalyti, duoti.
Ištiesta ranka apdovanoti, paglostyti, paguosti.
Sėjėjo ranka.
Rankos ant peties. Ant palenktos galvos.
Atviros durys, imli, jautri širdis.
Saugus glėbys kaip priebėga.
Jaukus lizdas, kuriame telpa visi savi –
už vieno stalo, prie vieno darbo.
Gaubianti šiluma!

Ant kryžiaus Tas,
 kuris pats savo dalią nešė.
 Nevengė, nemetė, neužkrovė kitam –
 nešė laisvai, ne vergiškai –
 „Man reikia būti“, –
 Kristaus kryžiumi paženklinta tauta, namai ir žmogus
 žino, ką daro ir ko imasi.
 Tai ne pagundos ir ne norai; ne lemtis ir ne prievarta.
 Vis tiek *savo* ir vis tiek *savaip*:
 tegu prikals ir pribaigs – bet „ATLIKTA!“

Ant kryžiaus Tas,
 kuris nemirė mirdamas.
 Jis nemarus ir nesibaigiantis!
 Nes *pasėjo*
 ir krauju palaistė Gyvybę.
 Liko Marijos tyrume,
 Petro karštyje, Pauliaus veikloje, Jono meilėje...
 Liko tūkstančius praeities ir ateities
 širdžių ir veidų –
 Kristaus kryžiaus tauta, namai ir žmogus
 nešiojasi nemirštamą gyvybę savyje.
 Tyrumą, dorą, šviesą ir meilę.
 Ir niekas jų nesunaikins!

O kaip juo laiminama?
 – Vardan Tėvo – –
 Vardan nuolat trykštančio šaltinio,
 amžinai kūpančios versmės,
 vis kunkuliuojančio gausumo!
 Vardan Pirmojo.
 Vardan tvirtų žingsnių
 ir užtikrintos eisenos.
 Vardan pečių nelinkstančių
 ir rankų nepailstančių!
 Vardan širdies mergaitiškos,
 vardan baltų sparnų,
 vardan skaidriai plevenančios ugnies!

– Mostas žemyn

Dievas tampa žmogum,
meilė perlaužia duoną,
draugystė dalijasi patirtim:
žmogui randu žodi,
su svetimu darbo ritme jungiuos, –
žemėn nusileidžia žmogaus ranka.

– Mostas dešinėn

į ten, kur matai, jauti Viešpatį,
praeinantį keleiviu, alkanuoju, kaliniu,
ištroškusiu ir pasiilgusiu; ir gydai,
pasotini, priglaudi, aplankai, bent paglostai – –

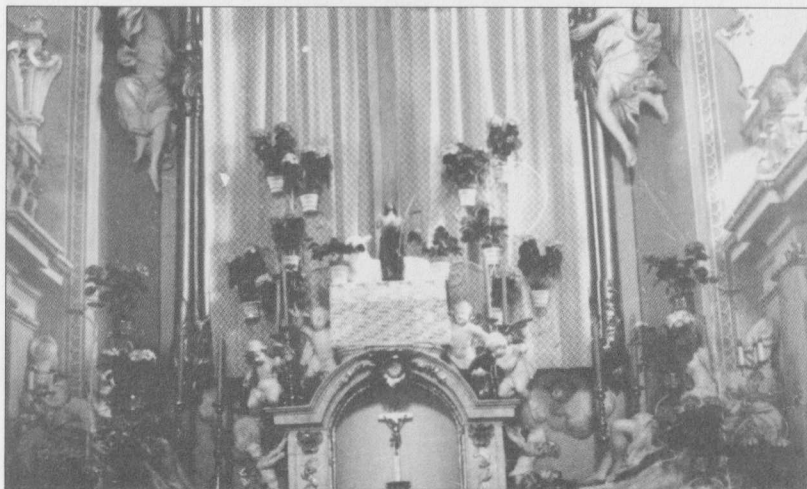
Liūtai, slibinai, ereliai.

Žvaigždės ir simboliai.

Neptūno trišakis ir Bachas.

Taikos balandis ir alyvų šakelė – – –

– – – O mūsų ženklas – KRYŽIUS !

Nelaisvės mintys

- I. Mes esame žemės kūriniai:
– jei tik *lupus* – gyventi norim, braunamės,
lipam kitam per galvas, ginamės;
– jeigu *šeimininkai* – dirbam, statom,
valdom, tvarkom;
– jei *apaštalai* – mokom, vedam, padedam,
einam paskui Kristų;
– jeigu mes būsime bailūs, atsargūs, miegaliai,
– tai per kitus ateis Dangaus karalystė.
Ir Jis pas kitus ateis.
- II. Ką daro ir ką gali Bažnyčia padaryt?
– švelnindama ir laimindama lydėti žmogų!
Baisu, jei prievarta: nežudyk, neprievartauk, rodyk
gailestingumą – tada nieko nepadarys...
Reikia išmokti visas kliūtis nugalėti *meile*!
- III. Ką sako Kristus?
– Jei atima, užgauna – nesipriešinkite, darykite
gera, nes *turite* daugiau (tikrų vertybių).
– Sugauta svetimaujant: „Kas be kaltės?“ –
jokio pasmerkimo!
Kaip su svetimais, kitokiais?
– Mokykite, jei priima; jei nepriima, neduokite
kiaulėms perlų! – *jokios prievartos*!
Bet: „Mano Tėvo namai ne galvažudžių landynė“;
kad ir Petru: „Eik šalin, šėtone!“
Tik: „Mylėkite vieni kitus!“ – galvą guldo už:
„Ji labai mylėjo“!
- IV. Būti Dievo vaiku – *užstoti kitą*!
Kurti Dangaus karalystę – *išvaryti velnią iš savęs*!
- V. O jei klaida, kaltė, sudužimas?
– „Viešpatie, nesu vertas, kad ateitum,
bet TARK ŽODĮ ir vėl viską sutversi, ir atnaujinsi
žemės veidą!“

- VI. Netikra šviesa; pelkių ugnelė; erzacas biednystej;
pigus smaguriavimas, netikri briliantai, narkozė;
kai atsiduri dugne, prarajoj, ties nebūtim – kaip tada?
– Jei jau tikrai nieko nėra, nieko nebus, nieko
neturiu ir nieko nelaukiu – gelbėk, Dieve,
nuo šitokios nelaimės!
- VII. Tikintieji – *neužmirškite: TAVO VALIA!*
- VIII. Saviesiems: „Ne jūs mane išsirinkote, bet aš jus
išsirinkau ir paskyriau!
– Kaip mane Tėvas mylėjo, TAIP ir aš jus mylėjau!
– Aš jums *tai* kalbėjau, kad jumyse *būtų* manasis
džiaugsmas!
– Jūs būsite mano draugai, jei *darysite*, ką
jums įsakau!”
Jo Meilė lyg ir dvejoja: vienus mokė, o mums:
– *Darykite mano TĖVO VALIĄ!*
– Aniems: nebijokite, mano Tėvo namuose yra
daug buveinių;
– Mums: jei kviečių grūdas nukritęs į žemę neapmirs, jis
pasiliks vienas...
– Aniems: susodinkite juos ir *pavalgydinkite!*
– Mums: turėkite maišelį, jupą, kalaviją
ir *duonos* jiems pavalgydinti!

Kai retkarčiais liekame vieni, pamąstykime ir paprašykime
Šviesos, kad visa tai suprastume. Kai supranti, žinai Tiesą!
Tada dalyvauji ir kuri Karalystę! Tada mokėsi atsitiesti ir
suprasi, kad tikrasis turtas yra tik EGO SUM! Tada būsi Tiesos
nešėjas ir skleidėjas.

JUBILIEJINĖS MALDOS

Lietuvos Krikšto jubiliejaus malda

Viešpatie Dieve, tautų Kūrėjau ir visos žmonijos Tėve!

Iš širdies dėkojame Tavo tėviškajai meilei,
kuri prieš šešis šimtmečius
mūsų garbingųjų protėvių Krikštu pakvietė ir mus
į Tavo Sūnaus Jėzaus Kristaus Bažnyčią —
šventąją Laisvės, Taikos ir Meilės Karalystę.

Ačiū, Viešpatie, kad buvai su mumis ne tik ramiais metais,
bet ir vargo, skausmo bei kovų dienomis
ir daugelį mūsų padarei tikėjimo ir doros žiburiais.

Ačiū už jaunimo ištikimybę ir ryžtą,
už tėvų bei motinų šventumą ir auką,
už vyskupų ir kunigų apaštališkąjį uolumą.

Šiandien, Viešpatie, ne tik dėkojame už Tavo malones,
bet ir apgailime savo kaltes.

Atleisk, gerasis Dieve,
kad ne kartą stigo mums meilės ir teisingumo,
o mūsų krikščioniškasis gyvenimas
ne visada spinduliavo ir veikė
kaip pasaulio šviesa, žemės druska.

Pasitikėdami Tavo, Viešpatie, begaliniu gerumu,
pavedame Tau save, savuosius ir Tėvynę ir meldžiamės,
kad Tavo atsiųstoji Šventoji Gyvenimo Dvasia
mus stiprintų bei vestų,
kad visada būtume gyvos dvasios žmonės,
sąmoningi krikščionys
ir kilnumo pavyzdžiu bei tiesos žodžiu
plačiai skleistume savo aplinkoje
Gerąją Kristaus Naujieną.

Amen.

Šv. Kazimiero 500 metų jubiliejinė

Šventasis Kazimierai,
mylimas mūsų Globėjau!
Naujai pakrikštytos Lietuvos padangėje
nušvitęs,
per penkis audringus šimtmečius
neužgesęs ir neužgesintas
Tikėjimo, Doros ir Gerumo Žibinte,
visada ir visur šviesk mums ir įkvėpk,
kad gerbtume, mylėtume, skleistume, gintume
Kristaus idealus,
kaip Tu juos mylėjai, gerbei, įgyvendinai.

Prie uždarų Šventovės durų klūpėjęs Jaunuoli,
atidaryk mums šventos ateities duris
ir įvesk mus
į septintąjį krikščionybės šimtmetį,
į naujus tikėjimo, taikos ir meilės,
blaivumo ir tyrumo laikus!

Šventasis Kazimierai, mūsų Tėvynės Globėjau,
mes pagerbiame Tavo atminimą,
žavimės Tavo kilnumu,
trokštame eiti Tavo takais
ir su Tavimi meldžiame Lietuvai
daugiau šventųjų.

Amen.

Sąmoningo tikėjimo metų malda

Viešpatie, mūsų Dieve ir Tėve!

Ne kartą mums būna tamsu – nežinom, kur žengti.
Tada tikėjimas, jog Tu, Dieve, ESI,
mums nušviečia gyvenimo kelią.

Ne kartą mums būna sunku – pavargstam, nuliūstam.
Tada tikėjimas, jog Tu, Dieve, mūsų TĖVAS esi,
mums palengvina gyvenimo kelią.

Ne kartą mums būna baugu – pavojai apninka.
Tada tikėjimas, jog Tu, Dieve, prie mūsų BUDI,
mus drąsina gyvenimo kelyje.

Ne kartą mums būna apmaudu – rūstaujam, kerštaujam.
Tada tikėjimas, jog Tu, Dieve, MEILĖ esi,
mus daro kantrius ir gerus tarp gyvenimo neteisybių.

Ir kai džiaugsmas, laimė aplanko,
kai kelias nušvinta, jėgos sugrįžta, meilė atbunda,
tada tikėjimas, jog visas GĖRIS IŠ TAVĖS, o Dieve,
mus skatina dėkoti, mylėti ir gėriu dalytis.

DUOK, Viešpatie, mums visiems didžiąją tikėjimo malonę,
kad į pasaulį, save ir Tave, Dieve,
žvelgtume tikėjimo akimis.

IŠLAIKYK, Viešpatie, mumyse didžiąją tikėjimo malonę,
kad ji vestų, skatintų, grūdintų mus
per visą gyvenimą iki amžinybės Tavo prieglobsty.

Amen.

EILIUOTI PAMOKSLAI IR PAMAŠTYMAI

Kristaus Prisikėlimo šventėje

I

Aušo pirmosios dienos rytas.
Visi, kas gyvas, kėlėsi gyventi.
Tik kelios moterys lėtai – koja už kojos
ėjo prie šviežio kapo.
Buvo miręs jų Dievas –
jų tikėjimas, viltis ir jų meilė.
Ne miręs – nužudytas.
Reikėjo išsiverkti,
kad ant širdies būtų lengviau.
Reikėjo patepti aliejais,
kad brangaus mirusiojo,
kaip galima ilgiau,
nepaliestų graužiantys pirštai...
Bet Dievas buvo nužudytas,
tikėjimas ir meilė, ir viltys visos buvo mirusios...

Vargas mums,
jeigu išsaugome tik vakar dienos brangenybes,
tiktai istoriją, tiktai kapus, tiktai prisiminimus.
Vargas mums, jeigu tikėti nėra kuo – Šviesa užgesus,
jei mylėti nėra ko – Meilė numirus,
jei tikėtis nėra ko – viskas buvo vakar,
ir šiandien nėra, ir rytoj nebus!

Ak, Viešpatie, kada mes suprasim,
kad Dievas yra Amžinas ir Gyvas,
kad Jis numirti negali!

Mes tikrai galim tikėti Dievu,
į kurį kelias teisingam tiesus,
o nusidėjusiam, paklydusiam
per savas ir svetimas kančias vingiuoja,
ir tą kelią reikia nueiti kruvinom pėdom!

Mes galim tikėti savimi,
jeigu turime Dievo duotą Dvasią,
jei mokame mylėti,
jei turime, kuo dalintis, ir gerai žinome,
jog visos viltys sudygsa tik tenai,
kur mes padarom
kažką gero ir gražaus
savo rankom ir savo širdimi.

Brangi mums praeitis, tėvų kapai,
istorija ir kažkada gyvenę broliai –
kankiniai ir pilkieji didvyriai,
bet dar brangesnis tikėjimas,
kad tiesos ir teisybės nužudyti negalima!

Dar brangesnė meilė,
kai visi pavirto gudriais, atsargiais,
apsiskaičiuojančiais, šaltais...

Dar brangesnė viltis,
išsauganti iš mano širdies
ir iš mano rankų.

II

O gal mes patys gyvenam kapuose?
Palaidoti? –
Tai kas, kad su Kristumi –
kantrių, kentėjusių ir nukankintų?

Kapuose akmuo ar žemė baisiai slegia, –
nėra kur ištiesti rankų,
nėra kur išeiti,
laisvai ir plačiai atsikvėpti, atverti akių,
užbertų žemėmis...

O gal mes iš tikro gyvenam kapuose?
Bėgame supančioti, skubame uždusę,
rankos kaip pakirstos svyra,
tarytum prislėgtos cemento luitu:
darbas kaip prievolė, duona kaip išmalda,
draugystė įsakyta, meilė apkartusi,
baisu, kad tas ar anas žmogus išdavikas...
Vargšai mes, dideli vargšai, jeigu gyvenam kapuose!
Kas mus – dar gyvus – palaidojo tenai?
Kas akmenį užrito,
kas sargus pastatė?
Kas uždraudė: kitaip gyventi negalima?

Juk mes ne vergai!
Ne baudžiauninkai, belaisviai, samdiniai!
Ne mirčiai, prapulčiai ar išnykimui,
ne pragarui kasdieniam sutverti!
Negali ferma būti mūs bažnyčia,
smuklė – kultūra, rašalas – vynu,
menkystos – draugais, o šviesa – priešu!
Negali!

Platus Dievo pasaulis laukia manęs,
ir gyventi jame aš privalau
kaip laisvas ir šviesus žmogus!
Klaupiuos ir galvą palenkiu
tiktai prieš Dievą – palaiminimui gauti.
Bažnyčia kaip motina mane kviečia
ir skambina varpais – pakilti!

Viešpaties laukuose dirbti noriu,
vienam Dievui dėkoti už duoną kasdieninę,
varyti vagą tiesią Viešpaties pasauly,
stovėti tvirtas audrose!
Žemai pasilenkti tiktai prie sergančio,
mažo ar nuskriausto žmogaus.

Turėti duonos tiek,
kad užtektų visai šeimynai,
ir pasninkauti, kai gavėnia ateis.

Argi aš negaliu gyventi šviesiam Dievo pasauly,
o ne kapuos?..

III

Kristų nužudė kas?

Judas, žydberniai ar kareiviai? – NE!

Tamsūs kunigai, Erodas, Pilotas? – NE!

Kristų nužudė akli ir bailūs žmonės –

ir šiandien darosi tas pat...

O mes žudomės patys!

Žudomės tada,

kai nosisukam nuo Dievo,

kai mylim tiktai save,

kai rankas ištiesę siekiam

saldaus obuolio nuo svetimos obels –

jos nei sodinę, nei auginę;

kai trokštam asmeniškos laimės

išskėstais pirštais,

išsikerojusiais norais

ir numarinta sąžine...

Žudomės patys,

kai gyvybines jėgas išbarstom,

kai gyvybinius siekius iššvaistom

už saldžias dovanas ar nuodus

ir virstam iš karto pelenais.

Betėvių vaikų pabėgančiu šešėliu.

Net verkti nebelieka kam...

Keltis reikia!

Nesvarbu – naktis, rytas, diena ar vakaras pasauly!

Keltis reikia!

Nesvarbu – kyla ar miršta tautos,

ar kariauja kruvinai...

Keltis reikia!

Atmerkti akis plačiai,

galvoti, mąstyti ir apsispręsti pačiam!

Širdis tegu myli, nekenčia ar dreba,

žinodama aiškiai:

ką reikia mylėti,

ko reikia nekęsti,
kada virti krauju!
Rankos tegu išmoksta
purenti, sodinti, statyti –
kurti gyvenimą naują!
Apginti ir gintis, jeigu reikės!
Nuodų mums nereikia, nei melo!
Yra pakankamai šviesos
didingam Viešpaties pasauly!

Yra pakankamai žmonių,
su kuriais draugauti ir dirbti
ir kuriuos mylėti verta!
Tik pirmiausia *prisikelti* reikia!
Pakelkime akis į kryžį –
Kristus prisikėlė!
Pasilenkim prie vakarykščio kapo –
Jo ten nėra!
Su Kristumi išsikime į gyvenimą!

***

Ne tiktai moterys šį rytą
eina nuliūdusios prie kapo.
Liūdna ir tada,
tikėjimo, vilties ir meilės kai nėra...

Ne tiktai Kristus gulėjo kape.
Tamsumas, bailumas – kapas baisesis...

Ne tiktai Kristus kėlėsi šį rytą –
Keliamės visi, kurie tikim,
kurie mokam mylėti,
kurie viltį kaip pamatą iš akmens
pastatom savo rankom!

1979 04 05

Gerasis Jėzau!

Tu atėjai sugrąžinti visus į tiesos kelią,
Tu mirei ant kryžiaus už visų kaltes,
Tu likai pasaulyje Evangelijos Šviesa
ir Švenčiausiojo Sakramento Duona visiems.

Bet žmonės tebeskęsta mele ir apgaulėje,
tebėra akli ir pikti, nenori
gyventi Šviesoj ir su Tavimi...

Ne visada šviesesni, geresni būnam ir mes...

Nemokam pasimelsti iš visos širdies
ir neišgirstam, kad Tu mus šauki.

Neturim šventos dienos

ir kasdieną kaip sunkų kryžių velkam.

Bijom pasirodyti, kad Tavo žmonės esam,

ir tiek nedaug padarom,

kad aplink mus būtų šviesiau.

Apverkiame, prakeikiame visus negeruosius

ir patys užsikrečiame tuo pačiu negerumu.

Prapuolame mažuos rūpestėlius ir tik

vakare pakeliam akis į taip tolimą dangų.

Be Tavęs, matom, nieko gera nebus,

be Tavęs nieko šviesaus nepasieksim,

be Tavęs net patys geriausi norai bejėgiai bus.

Todėl prašom Tave: tegu užlieja ir užvaldo

mus tai, kas mūsų širdyje giliai slepiasi.

Tegu išgirsim ir paklausysim savo sąžinės ir

Tavo pašaukimo!

Tegu pikto ir pagundų bangos atsimuš nuo mūsų

kaip nuo tvirtos uolos!

Tegu per visas audras eisim Tavo rankų

laikydami!

Tegu valdyti ne kitus norėsim, o save, savus!

Tegu mumyse viešpatausi Tu, o mes

tegu būsim Tavo šviesele ir Tavo gerumu!

Amen.

Ir užvirė danguje kova (Apr 12, 7)

Ne, ne prieš Dievą.

Prieš Dievą kovoti niekas negali.

Prie Dievo tik priartėti gali – mylėdamas,
nutolti – nekėsdamas. Tiktai.

Kovojo ištikimybė prieš savivalę,
prieš pageidimą pikta:

nevertam užlipti ant altoriaus,

Dievu nebūnant užimti Dievo vietą

ir dieviškai gyventi:

pareikalauti sau dieviškos garbės!..

Kova ana kuo baigėsi mes žinom:

išpuikusia galvą tvirta koja prispaudė,

nes nėra nieko, kas prilygtų Dievui,

Tiesai, Meilei, Spindesiui kilniam.

Visi mes tampame tikrais žmonėmis tik

tom vertybėm apsigyvenus mumyse;

o jei kas trūkumus absoliutu paversti įsigėdžia –

ant to galvos nukrinta kalavijas!..

Kova kuo baigėsi, mes žinom,

bet nuo tada baisus pavydas prasidėjo:

„Kodėl už mane tu laimingesnis,

kodėl geresnis už mane?“

Nuo tada didysis melas prasidėjo:

„Jūs būsite dievai, tik paragaukit ir patirkit viską!“

Nejaugi žinojimas ar patirtis, pabraidymas purvynuos

ir nusileidimas į bedugnę

jau būtų kažkas dieviška?!

(Tik kodėl visi velniai, kai gundo, gėriu prisidengia?

Kodėl nė vienas niekada nepasakė:

„Būsite velniai, gyvensit pragare

ir būsit baisiai nelaimingi

jau vien dėl to, kad yra laimingų

ir gerų žmonių žemėj ir danguje“.)

Nuo tada ir prasidėjo
visuotinė, nerimstanti kova,
kai velniui lenkiasi galingi ir bailiai,
kai nutyla gerieji, kenčia nuolankieji
ir verkia, šviesios dienos nebematydami,
surakintom rankom ir lūpom didieji maištautojai...

Nuo tada velniai
apsėdo ir šviesius angelus,
ir angelai pamiršdavo giedot,
laimindavo jie kardus, ne Šviesą,
svoidė žaibus ir prakeikimus,
ir giedrą Viešpaties veidą
apgaubdavo šešėliai...

Kai angelo šviesioj širdy apsigyvena
velnias, pasidaro daug tamsiau negu tenai,
kur šviesos iš viso nebuvo...

Nuo tada prasidėjo
ir nesibaigia žemėje kova.
Nurimsta trumpam ir ugnikalniai,
ir nuskriaustas vaikas beverkdamas užmiega,
ateina vakaras ir po šiurpios dienos,
ir saulė nušvinta po viską naikinančios audros –
nebūna niekada ir niekur gryo blogio!

Bet ugnys verda krateriuos be paliovos,
auga vaikystėje pasėtas kartėlis,
saulės veidą kaskart debesys uždengia,
o nauja diena išaušta dar didesnių rūpesčių pilna...

Nuo tada prasidėjo kova,
ir lemta mums ją tęsti,
stovėti vienoj ar kitoj barikadų pusėj,
o tas, kuris stengėsi išlikti neutralus,
priverstas buvo pasirinkti.
Net gera darančius visiems, kas kenčia,
prie kryžiaus kalė, prie sienos statė
ar vežė Sibirą...

Ir Kristus –
švelnusis, kantrusis, gerasis –
liepė kalaviją turėti (Lk 22, 36),
o paskutinį vakarą paklausė Petrą:
„Ar turit kalaviją?“ – „Turim du!“
Tik kirtis buvo be prasmės ir netikslus:
„Pražūsi, Petrai, su kardu...“ (Lk 22, 49).

Kovoja žmonės nuo tada,
ir likti nuošalėj atrodo išdavystė,
nedraugiškumas ar bailumas.
Bet kaip kilti kovon,
kai priešas toks galingas,
kai jo bijo,
kai su juo skaitosi oho! kokie?
Kai viskas yra prieš rankose,
kai jam padeda pats velnias!?

Grimzta į pražūtį jaunuoliai,
krinta nukirsti kaip žolė rytmečio rasoje
iš apkasų pakilę...
Degina, karia, pjūklų pjausto pranašus,
o kankinių kraują sugeria nebyli žemė...

Lengva suprasti Liuciferį ir velnius –
jie žino, ką skelbia ir ko siekia, –
kitokie jie niekada nebus!
Bet ką galvoja jų parankiniai,
tie, kuriuos užvaldė velnias?
Kurie juo tiki, jo klauso, net žavisi juo?
Kurie nedrebėdami, net sau neprisipažindami
velniui tarnauja?
Ir daro velniškus darbus:
„Drg. Jude, Erodai, Pilote, Fariziejau šventuoli,
kodėl taip darai?“

Buvo Mykolas Arkangelas danguje –
o mes neturim nei vado, nei vėliavos,
nei kovos plano, nei šūkio...
Yra tik keletas nieko nebijančių didvyrių,

kurie tikriausiai žus...
Yra nenugalimoji melo karalystė...
Ir neviltis – „nieko gera nebus“ – yra...
Ir „tikras“ žinojimas: „Jūs baigiatės!..“ – yra...

Kovai, deja, mes dar nepasiruošę.
Dygsta ir auga velnio pasėta sėkla.
O mes susiskaldę, įtarūs, vieniši...

Kovai mes dar nesubrendę,
gal dar ir laikas neatėjo...
Bet bent *būti savimi* privalom!
Nesvarbu, kad ir kaip gyventume:
iškelti ar išmesti,
gundomi ar verčiami,
ar pasaulio kraštan ištremti!

Ir tam, kuris dedasi žmonijos draugu,
privalu aiškiai pasakyti:
„Ne! Su tavimi tai nesusidėsiu!“ –
pasakyti jam žiūrint tiesiai į akis taip,
kad per mus žvelgtų net ne Mykolas,
o patsai Dievas!

Tada nenugalima tvirtove tapsime!
Nes žmonės, kurie turi Tiesą
ir nebijo visko netekti,
kurie be viso kito apsieiti gali
ir jos perduoti, iškeisti, netekti nenori,
tikrai yra *nenugalimi*!
Iniciatyva pereina į jų rankas,
o tikruosius žmones paseks kiti –
bent jau tie,
kurie nenori ir negali prarasti Tiesos!

Šventinant kryžių

Kai ateisit prie kryžiaus,
kai pažvelgsit į kryžių namie,
kai paglostysit kryžiaus medį,
pagalvokit: kodėl taip atsitiko,
kad nublanko visa, ką vadiname nuodėmės vardu?

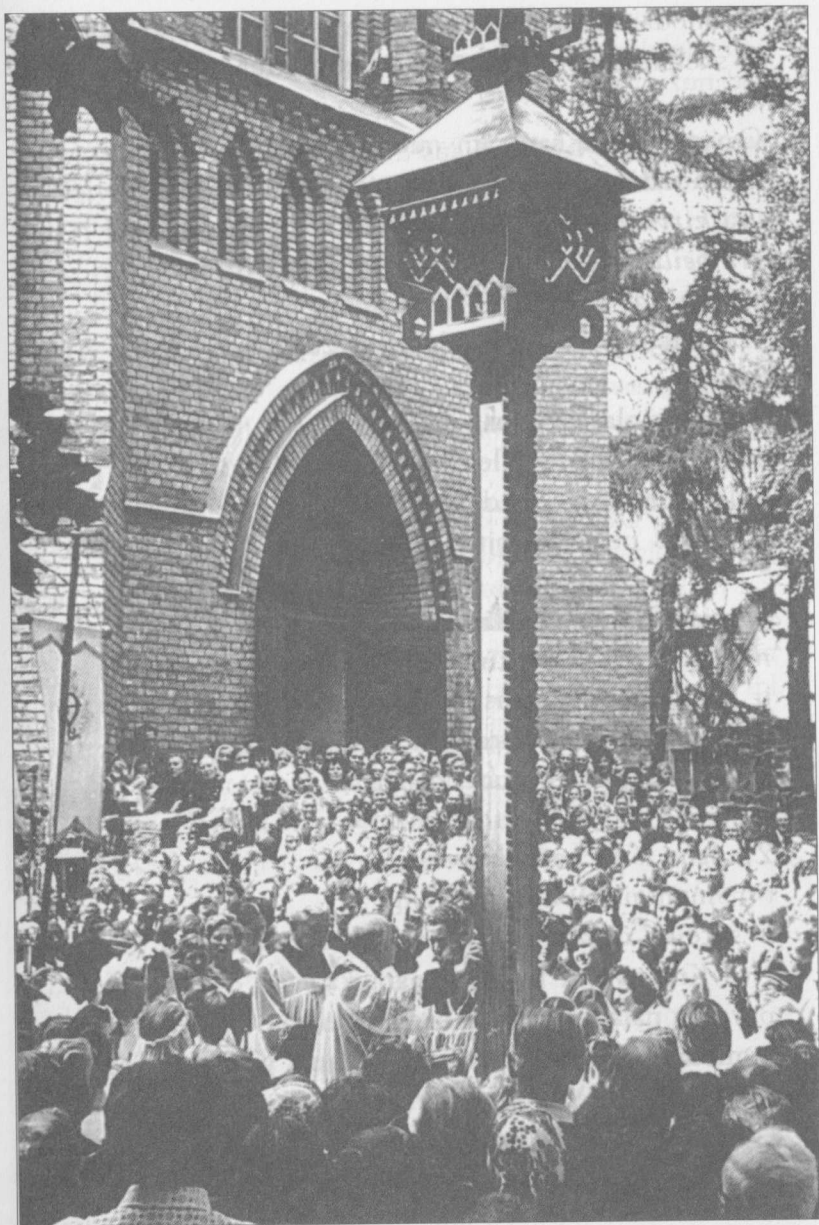
Kodėl nusikaltimai tapo kasdiene duona,
o ne *nuodėme*, kuri spaudžia širdį,
dėl kurios gėda pačiam ir prieš Dievą baisu?..
Ne uždraustu vaisium –
juk dabar nebedraudžia niekas;
ne velnišku iššūkiu dangui –
nes dangaus dabar ir tokios baimės,
kad bijotų ko nors, nebeturį žmonės...

Todėl nedrebėdami nuodėmės darom,
lengvai išpažįstam ir dar lengviau nusikratom,
nes kunigai pernelyg lengvai jas Dievo vardu dovanoja.
Paskui keliamės su ta pačia našta
ir einam tais pačiais keliais...
Nebijodami daro nuodėmės žmonės
ir skelbia, kad tai natūralu, net būtina.

Bet juk visa tai, kas nuodėme vadinasi, –
tai kirvis prie dvasinės gyvybės šaknų,
tai peilis, smeigiamas pačion žmogiškumo širdin,
tai kardas tarp tavęs ir manęs,
tai nuodai, luošinantys ir žudantys mus!

Augo ažuolas išdidus,
stiebėsi aukštyr ir stovėjo;
nelinko audrose, nedrebėjo naktį,
nelaipiojo juo niekas...

Nuplovė žmogus žaliuojantį ažuolą,
nugenėjo šakas, nukirto viršūnę
ir paguldė ant žemės –
kirvis padarė budelio darbą...

Šventinant Birštone kryžių

...O tikrieji budeliai
uždėjo žalią medį ant Kristaus pečių,
kad pažemintų Didįjį,
kad paniektų Kilnujį,
kad nužudytų Tiesą...

Padarė Kristus ant kryžiaus didžiausią stebuklą:
panieką pavertė *palaima*,
mirtį – *prisikėlimu*!

Ir žmogus iš nupjauto medžio
padarė antrą stebuklą:
suteikė naują gyvenimą
ir naują prasmę nužudytam medžiui!
Nes Meilė nenužudoma,
ir Dievas nemiršta!

Todėl, kai ateisit prie kryžiaus,
kai pažvelgsit į kryžių namie,
kai ranka paglostysit kryžiaus medį –
tegu atgyja nuodėmės baisumas,
nes tai, ką vadiname nuodėme, iš tikrųjų yra
kirvis, peilis, kardas, nuodai...
Pagalvokit, kuo baigiasi neatsakingumas,
lengvabūdiškumas ir neapykanta...

Darbas, pareiga ir pašaukimas,
o ne laimė saldi
yra ir turi būti duona kasdieninė,
kuri su prakaitu ir meile uždirbta,
pasidalinta su artimaisiais ir alkanaisiais,
numirus pasikeis į amžiną laimę!

Be meilės, aukos ir gailestingumo
gyventi negalima!

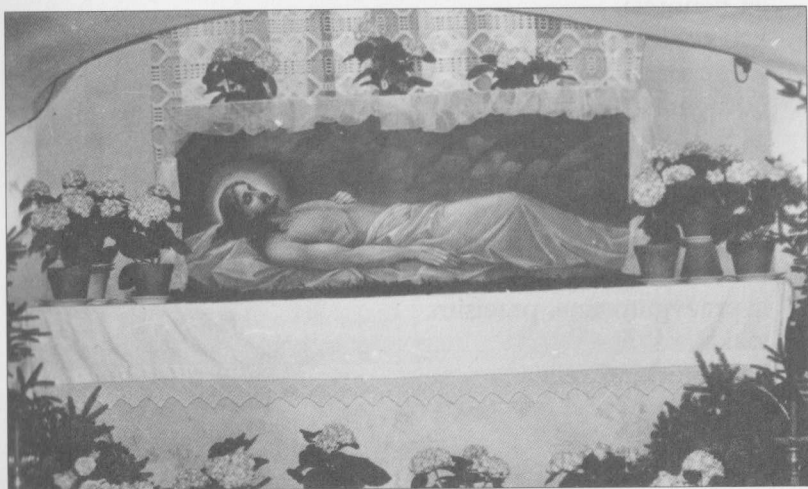
Raktas į taiką,
receptas nuo visų ligų
ir kelias į rojų yra tikrai kryžius!

Nes primesta valia taikos nesukurs,
visa sau leidžiantys sveikatos neturės,
iš kitų atimtos duonos neilgai užteks...
Ir visada stigs...

Tegul kryžius vėl tampa tuo,
kuo jis buvo ir yra iš tikrųjų:
didele meile!
Visuotinė auka!
Beatodairiška drąsa!
Ir kitokio gyvenimo pradžia!

Pradžia, gimusia iš kantrybės
ir pašventinančia viską!
Spindinčia ne tik ornamentų grožiu,
bet Kristaus meilės –
Mirties ir Prisikėlimo jėga!

1987 m.

Beldžiuos

Beldžiuos.
Tavo laimės
ir didžios tiesos vardu.
Nes laimės be tiesos nebūna,
ir tiesos, kuri laimės neneštų,
nereikia.
Aš nepasakysiu nieko,
ko tu nežinotum.
Aš neatnešiu nieko,
ko tu neturėtum.
Nes mes nieko
vienas kitam duoti negalim.
Ir nereikia:
išmaldos ir dovanų laikai
apkarto ir praėjo.
Galima tik išskelti ugnį,
kuri glūdi tavyje;
galima tik pasakyti,
ką tu puikiai pats žinai.

Aš žinau:
neatidarysi durų
nei širdies,
jei nenorėsi,
kad tiesa užseitų;
jei nenorėsi
būti geresnis;
jei nesi nors truputį geras.

Beldžiuos: atidaryk
ir priimk mane kaip svečią.
Pabūsim visą vakarą
ir pražygiuosime, praeisim
viską,
ką išsiaiškinti reikia.

* * *

Pirmiausia žinok:
yra TAI, KAS aukščiau už viską.
Ne tu, ne aš,
ne žemė, ne dangus.

* * *

Kodėl šitaip nykiai pasidarė?
– Todėl, kad Tiesa menka žvakele degė bažnyčioj ant altoriaus
ir prie išminčiaus knygos –
žvakelė greit užgeso. O naktis gūdi visur...
– Todėl, kad Dievo dovanos užgniaužtos greit supuvo,
nuodais pavirto, neapykanta –
o skirtos buvo jos visiems.
Ir niekas nepareikalavo –
tik kas rado raktą, tas išliko.

– Todėl, kad ponai žmonėmis laikė tik save,
kitus – darbiniais gyvuliais...
(o gyvuliai be dūšios ir be Dievo).

Negi visuotinė naktis dabar?
Nederlius šimtui metų?
Be prošvaistės, vilties ir pragiedrulių? –

Dievas yra ir saulė yra, –
tik jos nematom, kai nosisukam, kai nugarą jai atsukam.
Jei atsisuksim – delnais neuždengsim!

Neieškokit tiesos tenai, kur jos nėra.
Neieškokit teisybės – ten jos negali būti.
Nei žmoniškumo – revoliucija ėda savo vaikus!
Ir ne „pastanavlenije CK“, o Dievas laiko žemę!

Negi visuotinė naktis...

KAM IEŠKOTE TIESOS TENAI, KUR JOS NĖRA?

– sukūrė kažkas mokslą iš skurdo, klaidų ir kančios,
tikėti liepė tais, kurie ardo, pasiekti tai, ko negalima,
ir gyventi be sąžinės;
užtenka to, ką praryji, aukos – prarajai, meilės tam,
kas įsakyta...

„Ieškote tiesos?“ – Juk nemirtingi veikalai lentynose džiūsta...
(Mūsų laimė, kad dvasios jie pasotinti negali.)

KAM TEISYBĖS IEŠKOTE TENAI, KUR JOS NEGALI BŪTI?

– Kur viską pasiima nesėjęs ir nepjovęs.
Kur saugu vagims ir dalinama sukčiams.
Kur lengvas plaukia, o turintis nuskęsta.
Kur bylą sprendžia didysis humanistas, kurio širdy
gyveno Dievas ir išėjo amžiams...
(Mūsų laimė, kad Dievo versmės begalinės.)

KAM ŽMOGIŠKUMO IEŠKOTE TENAI,

kur viskas perkirsta kardų į dvi dalis,
į dvi nesutaikomas ir amžinai kovojančias stovyklas;
kur ugnys dega naktį ir neapykanta širdy kūrenas;
kur žaizdos barstomos druska – kad degtumei kerštu;
kur žmogui tėra du keliai: arba pavirsti šunimi,
arba akmeniu, kuris nemato, negirdi, nutyli
ir kantriai tūno gatvės grindiny,
per kurį žengia žvengiantis paradas.
(Visa laimė, kad yra žmonių, kurie žmonėmis išlieka.)

Svajonės realybė

Svajonė kaip pasaka.

Ji reikalinga kaip žiburėlis tolimes paklydusiam
keleiviui,

kaip karšta bulvė iš mamos rankų

nusilaksčiusiam vaikui,

kaip ugnys karaliaus bokštuos, kad

šviestų ir rodytų kelią.

... vakaras. Ir sutemon pasineria viskas.

Jos užkloja, rūpestingai uždangsto ir viską paslepia tamsoj.

Darbai – gana šiai dienai.

Ir, regis, nieko net nebuvo.

Ir nėr.

Pati pirmąkart tamsuma.

Vėsu ir tuščia. Ir nieko nėr aplink, –

tik tu pats esi. Tik širdis nenurimdama plaka.

Šiltu jos krauju reiks užlieti tas sutemas

ir sušvis tada viskas,

kas be galo brangu –

ką galiu tik dabar – tamsoje parodyt...

Tylėt nebėgaliau...

Nors visa tai menka, net pačiam baisu, kad nesudūžtų...

Bet viso to reikia labiau kaip duonos!

Kaip vaikui – meilės!

Kaip ligoniui sveikatos!

... iš burtų brolių reikia išvaduot, –

akmenį vaikų krauju patepti reikės –

brolis vėl bus gyvas!

Ančiuko nekenčia – bjaurus – o jisai gulbė!

Artojas linksmesnis už visus –

net marškinių neturi!

Motina raganos vaiko neišmeta –

jis vaikas riedėtų bedugnėn...

... pilis. Atsiveria didelės menės,
ir nieko nėra.

Tik šiltos pėdos kilimuos
vos-vos Buvusio čia Šeimininko!
Bet nematyti Jo!

Man reikia išsaugoti ir atskleisti šią Realybę!

1947–1950 m.

Kodėl tu kupinas vilčių?

Kodėl tu esi pilnas vilčių,
kai aplink tokia suirutė?

– Todėl, kad aš tikiu,
jog Dievas kiekvieną rytą
iš naujo sukuria pasaulį,
ir einu pasitikti naujos dienos.
Nes Dievas visada mums gali duoti tai,
ko niekas nelaukia.

Šis Nelaukiamasis – Dievas mus gelbsti
iš visko, kas mus sukausto ir suriša pančiais,
išsklaido visus apskaičiavimus ir spėjimus.
Šis Nelaukiamasis – Dievas myli mus,
savo žmones, kaip tėvas vaikus,
ir niekas negali žinoti, kokių dovanų dar atneš meilė.
Štai iš kur išteka
skaidrioji visų mano vilčių upė.

Ne todėl aš pilnas vilčių,
kad esu optimistas
ar kad jau mano tokia prigimtis,
o tiesiog todėl, kad žinau,
jog Dievo Dvasia veikia Bažnyčioje
ir pasauly visam,
nors mes nepajėgiame šito suprasti.

Esu pilnas vilčių, nes tikiu,
jog Šventoji Dvasia suteikia
kiekvienai naujai dienai
naują laisvę, naują džiaugsmą
ir naują pagrindą
šviesesniam pasauliui.

Esu pilnas vilčių, nes žinau,
kad Bažnyčios istorija neregėtai ilga
ir pilna nuostabiausių Šventosios Dvasios stebuklų.

Tik prisiminkite šventuosius ir pranašus,
kurie, degant, kraujuojant pasauliui,
buvo skaidrūs ir švelnūs malonės šaltiniai
ir tamsiame kelyje, tamsioje naktyje
spinduliavo šviesa.

Aš tikiu, kad Šventoji Dvasia
gali atnešti tokių nelauktų ir netikėtų dovanų,
kokia buvo Jonas XXIII
ir Susirinkimas.

Juk mes nelaukėme nei vieno, nei antro
ir nebuvome jiems pasirengę.
Nejau Dievo išmintis ir meilė
dabar būtų išsisėmusi ar išblėsusi?!

Turėti vilčių – priedermė, ne prabanga.
Viltis nėra svajonė ar sapnas.
Veikiau atvirkščiai: tai pastanga
svajonę paversti tikrove.

Laimingi visi, kurie dar išdrįsta svajoti,
kurie pasiryžę sumokėti ir pačią didžiausią kainą,
kad tiktai jų svajonė
mūsų žemėje kūnu pavirstų.

Kardinolas Leonas Juozapas SUENENSAS
Vertė kun. Bronius BULIKA (Jieznas)

Malda už Bažnyčią ir žmoniją

„ATSIŪSK SAVO DVASIĄ, VIEŠPATIE,
TADA BUS VISKAS SUKURTA,
TADA ATNAUJINSI ŽEMĖS VEIDĄ.“

ATSIŪSK

MUS ATKURIANČIĄ DVASIĄ –

Atsiųsk savo Dvasią, Viešpatie,
kad pirmiausia
atnaujintum mane.
Išvaduok mane iš nuodėmių,
nuo baimės,
nuo nežinios
ir pripildyk mane sklidinai
savo išminties,
savo galybės,
savo gyvybingumo.

TĖVĄ ATSKLEIDŽIANČIĄ DVASIĄ –

Atsiųsk savo Dvasią, Viešpatie,
kuri atranda ir atskleidžia
Tėvo begalinį švelnumą
savo vaikams –
paklydusiems ir ištikimiesiems.
Tegu Dvasia išmoko
pažinti Tėvo balsą,
jį išgirsti
ir suvokti.
Tegu Dvasia išmoko melstis,
šauktis Tėvo danguje
vaiko širdimi,
kuri žino,
jog bus išgirsta
ir mylima.

SŪNŲ ATSKLEIDŽIANČIĄ DVASIĄ –

Atsiųsk savo Dvasią, Viešpatie,
kad Ji atskleistų paslaptį Sūnaus,
kuriame glūdi visi mūsų džiaugsmai,
į kurią dedame visas viltis.

Tegu Dvasia išmoko
suprasti Evangeliją –
kiekvieną eilutę ir kiekvieną žodį,
kurio taip reikia dabar.

Tepadeda mums Dvasia
taip gyventi pasaulyje dabar,
kad mumyse pasaulis pamatytų
Dievo šviesos spindulius,
Dievo žodžio skambesį,
Dievo širdies švelnumą
ir kvietimą gyventi su Juo.

BAŽNYČIĄ ATSKLEIDŽIANČIĄ DVASIĄ –

Atsiųsk savo Dvasią, Viešpatie,
kuri atskleistų mums Tavo Bažnyčios
tikrąjį veidą,
nuvalytą nuo mūsų klaidų
ir aplaidumo, nuo dulkių, nusėdusių
per du tūkstančius metų.

Tegu Dvasia įveda mus
į nuostabų Bažnyčios slėpinį,
kurį Marija rūpestingai myli.
Tebūna Dvasia su mumis,
kad Bažnyčia vis būtų
toliau žemėje gyvenantis Jėzus,
tiesos ištikimas šauklis
kiekvienai ateinančiai kartai.

VIENYBĘ ATKURIANČIĄ DVASIĄ –

Atsiųsk savo Dvasią, Viešpatie,
į visų draskomą Bažnyčią,

kai silpstanti Jos vienybė
nuliūdino visus,
trokštančius šviesos ir gėrio.
Tegu gyvenantys su Dievu
suglaudžia Dievo vaikus
prie Tiesos ir Meilės židinių,
kad pranyktų piktybė,
kuri sukietina
savas ir svetimas širdis, –
kad pasaulis pamatytų
tą, kurį Tu siuntei
kaip Išganytoją visai žemei.

VISA SUDERINANČIA DVASIA –

Atsiųsk savo Dvasią, Viešpatie,
į mūsų – žmonių – žemę,
tegul ji išsklaido vaidus
ir išvaduoja žmones
nuo neapykantos,
nuo neteisybės.
Tegu Dvasia sukuria žemėje
broliškąją draugystę,
tegu žmonės jos siekia
suprasdami, jog ji teka
iš Amžinosios Dievybės –
iš Tėvo, iš Sūnaus, iš Šventosios Dvasios. Amen.

*Kardinolo Leono Juozapo SUENENSO malda
švenčiant kunigystės penkiasdešimtmetį
vertė kun. BRONIUS BULIKA (Jieznas)*

LAIŠKAI KUN. BR. STRAZDUI, B. DEMKUTEI, F. JONČIUI

Kunigui Broniui Strazdai

/... .. /

Žinai, Bažnyčia gerbia ir pripažįsta visas priesaikas, padarytas Dievo akivaizdoje. Santuoka visose Bažnyčiose yra galiojanti, ir antros santuokos duoti negalima. Valstybė išskiria, o Bažnyčia skyrybų nežino. Tegu jie, jei nori, meldžiasi, krikštija vaikus, bet antrą kartą Bažnyčia sutuokti negali, kol galioja pirmoji santuoka. O ji galioja iki mirties. Reikėtų pasakyti pamokslą apie tai: mes nekariaujam ir negriaunam to, kas pastatyta. Duotas žodis yra šventas, ir niekas nuo jo atleisti negali. Galima suprasti, galima dovanoti, bet laiminti naują santuoką – ne.

Aš galvoju, kad man niekur nebus geriau kaip namie. Matai, mano sąlygos geros ir darbas tinginio. Nebent, kai galėsiu, draugus aplankyti norėčiau. Štai, Tu – jei galėtum ir turėtum, kas Tave pavaduotų – Tau pailsėti reikėtų. Pavaikščiok, pabūk gamtoje, kad ir prie bažnyčios... Matai, aš turiu, kas rūpinasi ir saugoja, o Tu neturi. Laikykis! Tikiu, kad Tau sunkiau kaip kun. Jonui, tik Tu niekada nedejuoji... Tu ir mirsi nedejuodamas...

Tau viso gero iš visos širdies. Ramiau! Tu juk visada ramiai ir tyliai padarai visus savo darbus.

Tavo k. Bronius
Vievis 1971 07 24

Kun. Bronius Strazdas

Mielas Broniau,

Tu per savo darbštumą ir per savo tylumą prapuoli. Matyt, kažkokias pertraukas reikia daryti. Vis neprisiruoši... Dabar, kai bent kiek pasveiksi, pasistenk kur nors išvažiuoti ir pailsėti. Bent porai savaičių. Palangon geriausia. Klaipėdoj, sako, labai gerai: jūra ir žmonių nedaug. O gal Tau rekomenduos Druskininkus ar Birštoną.

/... .. /

Ruošiausi važiuoti pas Tave, kai laišką gavau. Bet vienas esu. Valdytojas klinikose – nieko baisaus, sveikatą tikrina, o kun. Juozas – Palangoje.

Gal aš Tau galėčiau kuo naudingas būti? Tu pas mane tai atvažiavai, ir Marija sako, kad Tu tik vienas tikras draugas. Šituo aš pilnai tikiu. Visi mes matomų ir nematomų ydų pilni, tik Tu tyliai ir daug dirbi ir nedejuoji, kad bloga ar sunku. Ir darbai Tavo – be triukšmo, be reklamos, be savimeilės – – –

Baisiai nenorėčiau, kad Tu sirgtum. Reikia gyventi. Reikia tokių kaip Tu. Nedaug tokių. Gal tik kunigas Kuzmickas. O tai vis ponai iškilmingi...

Albertas ruošiasi 25-metį švęst per Šv. Oną. Prašė, važiuosiu, pamokslą sakysiu. Genevičius – IX. 17 Darsūniškyje švęs. Aš – niekur, nes bažnyčios neturiu, o Vievyje nenoriu.

Gavau pakvietimą į Belgiją. Nežinau: ir norisi, ir baisu. Važiuoti su kompanija – viena, vienam – kita.

O vis dėlto pirmiausia – sveikata. Kai sveikatos nėra – niekam nereikalingas. Vargas pačiam ir kitiems. O Tu toks vienišas, net neturi, kas rūpintųsi Tavimi.

Noriu tikėti, kad bus geriau. Kad ir ramus Tu, bet širdy vis tiek viską išgyveni. O nemalonumų daug. Ir gerinti Tavo sąlygų nėra kaip. Vėl reikės „vežti“. Bent porai savaičių būtinai išvažiuok!

Jei tik bus galimybė – pavažiuosiu pas Tave.

Sveik! Būk gyvas ir sveikas!

1972 07 18

Tavo Br.

Mielas ir Brangus,

Aišku, kiekvienas kunigas testamente gali surašyti savo valią ir visus savo pageidavimus – kam palieka savo turtą ir savo daiktus, kur ir kaip nori būti palaidotas. Tegu tik nesavo turto neskirsto ir nepalieka saviems... Tegu nereikalauja iš kunigų ar

parapijiečių paminklo sau pagal neuždirbtus nuopelnus, tegu nesivelka parapijos arnotu... Todėl ir buvo parašytas raštas: turėkite savo visas įkapes, kad paskui žmonės neminėtų: „Apvilko mūsų arnotu...“ Jeigu jau nepasiruošia sau mirčiai drabužio, tai tegul ir atsigula be nieko ar su tuo, kas yra tikrai jo.

Kunigas savo testamente gali parašyti, kaip jį aprengti, ir jo valios reikia klausyti. Jeigu kas nors iš kunigų klaustų, ar gali savo testamente pageidauti, kad miręs būtų aprengtas tik su sutana ir kamža, tegu rašo, ir mes privalėsime jo klausyti.

Visos tautos visais laikais numirusiam nieko negaili paskutinei kelionei. Ir paskutinei pagarbai. Visada gerbiamus numirėlius laidoja gražiausiais drabužiais. /.../ Kunigo pirmoji ir aukščiausia pareiga ir garbė – šventos Mišios. Vadinasi, Mišių drabužiai yra kilniausioji kunigo uniforma, gražiausi papuošalai. Todėl ir miręs kunigas apvelkamas – puošiamas arnotu, Mišių drabužiu. Taip daroma, protingai ir teisingai daroma, taip dera. Dėl to mes nenuskursim ir neprapulsim. Jeigu kas to nenori iš kuklumo – jo valia.

Tegu parašo su visu rimtumu (o ne iš šykštumo, ne gudraudamas: vis tiek parapija aprengs – aš užsidirbau, tarnavau tiek metų). Beje, tiems kunigams, kurie mirę nori būti aprengti parapijos arnotu ir į testamentą įrašo, kad jiems turi būti pastatytas paminklas parapijos lėšomis, reikia pasakyti: „O parapijai ar veltui tarnavai? Ar nepasiėmei už visus savo darbus ir... visas tinginystes?“ Mylimų – neužmirš, o nemėgstamų ir minėt nėra už ką... Kas nori be arnoto, reikia išpildyti jų prašymą.

Tikram kunigui, kuris su tikėjimu ir meile laikė šv. Mišias, dera būti palaidotam Mišių drabužiais. Aš savo mirčiai turiu albą, arnotą, biretą – savus. Nors nežinau, kada mirsiu ir kaip mirsiu. Nežinau, kur ir kaip būsiu palaidotas, bet noriu būti kunigu ir noriu būti kunigiškai palaidotas. Ir kiekvienam kunigui iš visos širdies patariu būti pasiruošusiam sava mirčiai ir laidotuvėms turėti kunigiškus drabužius. Jeigu būtų mano valia, to reikalaučiau ir netgi patikrinčiau. Tik prasti, menki ir abejingi kunigai tegu laidojasi, kad ir su „šlipsu“... (Juk ir „šlipsas“ yra kultūringo gyvenimo ženklas...)

/... .. /

Pirašiau daug. Nors sutinku ir su Tavo nuomone. Mūsų kunigiškas drabužis yra sutana. Galima ir taip, ir taip. Susitinkat

kunigai – išsikalbėkit. Kas nori su sutana, tegu aiškiai parašo, ir gyvieji tegu išpildo. O kas nori su arnotu – tegu pats turi, kad nereikėtų nei vogti, nei elgetauti.

Deja, pas mus daug nesąmonių... Gyvi būdami riejas, o mirusiam didžiausios iškilmės... Už mirusius nespėjam giedoti Mišių, o gyvieji svarbiausiais gyvenimo momentais ne Mišių palaiminimo, o baliaus ir arielkos trokšta... Gyvam akyse pasakyti nedrįstam, mirusį apkalbam... Šiaip didžiausius išminčius vaizduojam, o pamokslą iš seno „Tiesos kelio“... Ir tai mikčiodami... Skundžiasi kunigėlis, kad 10 metų neturėjo atostogų, bet per tuos 10 metų nieko ir nenuveikė...

Laimingai Tau! Iš visos širdies. Labai, labai noriu, kad Tau būtų gera. Nes klebonas yra viskas. Ir dekanas duodamas tonas yra labai daug. Kad ir nieko nesant, vien pačiu tokiu buvimu. Deja, ne kurija yra mūsų dvasinio gyvenimo centras, o Jūs – Mes! Tikiu Tavim, džiaugiuos ir didžiuojuos. Būti savim, protingam ir geram – visa mūsų garbė ir pareiga.

Vievis
1972 10 07

Tavo k. Bronius

Mielas Broniau,

Vyskupas Krikščiūnas perėmė Jūsų Vyskupiją ir išvažiavo atostogų. Pranka – irgi. Nei telefonu, nei laišku aš Tau visko neišsakysiu, jei kur netoli būsi – atvažiuok, papasakosiu.

Mus valdys Andrikonis. Kas bus su manim, visiškai nežinau. Vieno bijau, kad nesitęstų Bakšio stilius ir mada. Kadangi aš nebesu jauniklis, nežinau, kas išeis...

/... .. /

Žinoma, dalyvauk ingrese Panevėžyje. Vyskupui dabar viskas Panevėžyje yra *terra incognita*, jam reikia gerų žmonių aplinkos. Parašyk, kad džiaugiamės gavę jauną, energingą, ryžtingą vyskupą ir visas pastangas norime jungti kartu Bažnyčios labui, norime susiklausyti ir darbuotis išvien. Geras jis žmogus, nesvarbu, kas ką kalba.

Reikia žiūrėti pirmyn, gyventi ir planuoti, ką gero galime padaryti. Laimingai Tau. Liekame draugais. Padėti Tau jau niekuo nebegalėsiu.

1973 07 11

Tavo Bronius

Mielas kunige Broniau,

Ačiū už laišką. Ačiū už sveikinimus. Vis dėlto mes istoriją mėgstam labiau už mus liečiančius laikus ir daiktus. Ir todėl sveikinam vieni kitus su Kalėdomis, Velykomis, Naujais Metais, o pamirštam Sekmines. Nors tai šventė, tiesiogiai liečianti mus pačius – ir kaip Bažnyčios narius, ir asmeniškai: *Veni Sancte Spiritus!*

Man be galo patinka Jiezno didžiojo altoriaus paveikslas: Mykolo kova su Liuciferiu. Visiems atvykstantiems paaiškinu: Dievas yra vienas, ir nieko pasaulyje nėra, kas galėtų susilyginti su Dievu ar su Juo kariauti. Jis – Nepasiekiamasis. Pasaulyje nėra dualizmo ir negali jo būti. Yra tik Ištikimybė (angelas) ar Neištikimybė (velnias). Ir kovoja tik šitie, tik čia yra galima kova. Angelas ir kovodamas nepyksta, nekeikia, nepajuosta. Jo veidas šviesus ir kalavijas nekrūvinas. Jis tik prispaudžia tai, ką ir reikia prispausti. Mes neniekinam to, kuris *Liucem ferat* (Liuciferio), tik tegu jis žino, kieno Šviesą neša, tik tegu jis pats būna šviesus – ne melagis. Šviesoje du komponentai: šviesa ir šiluma. Be kurio nors vieno – ji velniška. Tiesa be meilės ir meilė be tiesos – netikri dalykai. Aklai mylėdami savo vaikus, tėvai juos pagadina; principingą tiesą skelbdami žmonės pavirsta fanatikais ir negailestingais... *Veni Sancte Spiritus!* Blogiausia, kad mes jos prašom kitiems, visiems, tik ne sau...

Žinau, kas Tau rūpi, ir tikiu, kad padarysi. Aš manyčiau, kad reiktų sulenkti lapo. Vienoje pusėje nupiešti simbolišką paveikslėlį, kitoje pusėje gražiai parašyti tekstą, paliekant atitinkamas vietas įrašyti datoms ir vardams. Paskui prigaminti tokių atvirukų ir atitinkama proga užpildžius įteikti. Liktų atminimas visam amžiui. Reikia, oi kaip reikia tai padaryti. Iš viršaus niekas nepadarys. Eiliniai, liaudis padarys. Tokie kaip Tu.

Krikštui, manyčiau, reikia dėti savo bažnyčios nuotrauką. Iš vidaus ir iš lauko. Svarbu, kad būtų graži, meniška nuotrauka. Kiekviena mūsų bažnyčia turi gražiausią rakursą. Juk reikia, kad žmogui liktų konkretus daiktas, kada ir kur jis buvo įjungtas į Bažnyčią.

Sutuoktuvėms nieko nėra gražesnio už jungtuvių priesaiką. Taip, kad ją prisimintų per visą gyvenimą! Tada nereiktų pyktis, skirtis. Net labai rimti teologai sako, kad sutuoktiniai lieka sutuokti visam gyvenimui ir net po mirties, todėl tas: „Niekada neapleisti“ tam ir yra. Čia reikia simbolinio piešinio įkompo-

nuojant rūtų šakelę, nes skaistumas yra būtinas visam gyvenimui – jis ir santuokoje, ir mylintis, ir šeimoje gyvenant yra būtinas: gerbti ir saugoti, tausoti vienas kitą. Ir nežinau kokio, bet tvirtumo simbolio reikia. Senovės tautose tokiu simboliu buvo obeliskas – aukštyrų iškilęs granitas. Jėga, stiprybė. Tą stiprybę ir norėtuši akcentuoti vyrui šeimoje. Nes dabar vyrai baisiai silpni ir bailūs. Bijom, bijom visur ir visko ir auginam bailius... Žiedai man nepatinka – jie atsirado iš vergovės ir simbolizuoja vergovę, ir nusimaunami, kišeniuje slepiami...

Komunijai, žinoma, kielikas ir taurė, vynuogės ir duona. Čia nieko naujo ir geriau nesugalvosi. Amžinai graži ir prasminga simbolika. Bet kaip nupaišyti skaidrumą, švarumą, atsiprašymą (išpažinčiai)?

Išsiunčiu Tau tekstus. Norėčiau tikėti, kad jie patiks. Krikštui: žmogui vadovauja Trejybė; ir linkėjimai, ko mes laukiame iš jauno žmogaus. Išpažinčiai: iš viso nedaryti bloga, taisytis ir atsiprašyti (deja, mes amžinai kalbam tik apie atsiprašymą pamiršdami, kad nepasitaisius nieko nebus...) Komunijai: kad Dievas būtų su mumis. Nes „priėmiau Komuniją“ – kažkokia nesąmonė... Juk „cum unio“!

Laimingai Tau! Tikiu, kad viskas susitvarkys gerai. Kai kurie sapnai išsipildo ir man. Ir kitiems. Nes sapnai baigia tai, apie ką galvojame...

Maniau, kad mane trenks kur nors už daugelį dalykų, bet dar likau. Norėčiau dar prieš mirtį pasėdėti ir parašyti tai, kas susikaupė. Išversti Olandų katekizmą. Dabar laiką suėda kasdieniniai darbai. Bet reikia ir šito.

1976 06 15

Tavo k. Bronius

Mielas kunige Broniau,

Ačiū už laišką. Ačiū už sveikinimus. Visiškai neseniai perskaičiau gerą mintį, kurią reikės panaudoti kalėdiniam pamokslui: Dievas tapo žmogumi, trokšdamas parodyti, kad žmogiškumas yra pati didžiausia vertybė pasaulyje! O žmonės amžinai neriasi iš kailio norėdami atsikratyti žmogiškumo ir tapti kuo kitu, didesniu, ir nieko neišsina... Tad ir mes patys esam geriausi, kai būnam ir tampam pirmiausia žmonėmis, o tik paskui – kunigais... Nors kunigystė ir yra specifinė žymė, bet vis dėlto ir kunigu gali būti tik žmogus... Jei nėra žmogaus, nebus ir kunigo!..

O dabar – tą aš pats sugalvojau: žinai, kur glūdi Liuciferio tragedija? Ogi kad jis, viduje būdamas velnias, panorėjo būti Dievu! Dievas yra tik vienas. Net gražiausias angelas juo nebus! Net labiausiai šventas ar pasipūtęs žmogus – tuo labiau! Aišku, Dievo malonė gali mus nuskaidrinti, gali pašventinti, gali padaryti žaviais ir tikrais žmonėmis, bet „būsime kaip dievai“ yra velnio gundymas ir nieko daugiau.

O iš kur tos svajonės ir neužgesinami troškimai? Tie norai kažką pamatyti, padaryti, kažką mylėti, kažkam aukotis? – Ogi tas Kažkas yra baisiai konkretus ir artimas!

Kažkas mumyse (siela), Kažkas aukščiau mūsų (Dievas), Kažkas greta mūsų (ne žmonės, o tas, kas glūdi žmonėse). Kai mes į tai nukreipiam visą savo jėgą, atskleidžiam save ir jaučiamės savo vietoje, patenkinti...

Niekur nebuvau, niekur nevažiuau. Sutvarkiau rūšį bažnyčioje, įrengiau „paveikslų galeriją“, bokšte už vargonų. Labai jau gražiai išėjo šiemet su vaikais – P. Komunija. Labai gražiai atšventėm Šv. Roko atlaidus. Susitvarkė procesija. Nunešė velnias ant uodegos kelionę Berlynan, bet ir gerai. Aš vis tikiu, kad Dievas baisiai mane myli ir duoda daugiau negu aš pats noriu, o jeigu ko nors neduoda, vadinasi, nereikia...

Kaip Tu gyveni? Kaip darbštuolė skruzdėlė, ar ne? Jei galėsi, važiuosi pro šalį – užsuk!

1976 09 01

Tavo Br.

Mielas dekanė Broniau, —

Tu neužsigauk, kad Tave dekanu vadinu. Tai ne oficialumas, o džiaugsmas, kad Tau Dievas atlygino pripažinimu už daugelio metų kantrumą ir už amžiną ištikimybę Dievui ir Bažnyčiai, už didelius darbus, kuriuos Tu taip tyliai ir atkakliai dirbai...

Prancūzišką „Le Chef“ suradau ir Tau siunčiu. (Aš jį gavau kaip sveikinimą per savo primicijas Kaune. Todėl ir data 1947.IV. 13, – tai buvo Atvelykio sekmadienis, o šventinimus buvau gavęs Didįjį Šeštadienį Vilniaus Katedroje. Pačias pirmąsias Mišias atlaikiau Aušros Vartuose Velykų pirmąją dieną.) Patiko jis man iš pirmo žvilgsnio. Dabar galėsi palyginti su mano vertimu. Man pačiam vertimas net labiau patinka: kas ten buvo pasakyta, aš truputį paryškinau. Mintis liko ta pati. Verta jį platinti, kad kiti paskaitytų, ypač kunigai primicijų proga. Kokia gera kompanija

mes čia esame! Jokių kortų, jokių išgėrimų, tik pasidalinimas tuo, kas iš tikrųjų gražu!

Atvažiuoti pas Tave rekolekcijoms kad ir labai norėdamas negaliu. Tą penktadienį ir šeštadienį turiu būti Birštone. Šeštadienio vakare pradedam rekolekcijas Jiezne. Visi čia esam po vieną, tai reikia atidirbti kaimynui. Priešvėlykis tai kaip rugiapjūtė. Reikės apvažiuoti Stakliškes, Birštoną, Nemaniūnus, Vilūnus, Butrimonis...

Niekada negaliu parašyti to, ką pasakau. Atsimenu, man pačiam patiko pamokslas per kun. Kupsto laidotuves Biržuose (kai kam nepatiko!) – neparašiau ir neturiu. Vasarą gerą pamokslą pasakiau per Šv. Magdaleną. Vėl šviežiai neužrašiau, o dabar guli vasarinis planelis... Įkvėpimo reikia, ugnies, sveikatos. Būna, kad sukuosi ir sukuosi apie patinkamą ir mielą daiktą, matau, kad neišeis taip, kaip norėtusi, ir negaliu pradėti... Yra ir kažkokios derlingos dienos, ir nederlingos. Ir susikaupti reikia, ir užsidaryti. Pradedi, ir kažkas ateina su reikalais... Planuose ir sakykloje – viena, už stalo – kita. (Todėl dalis pamokslų liko tik „kūrybos“ studijoje, skaitančiam reikia gerai pamąstyti ir suprasti tai, kas ne iki galo išreiškta.)

Gavau iš Romos laišką, kuriame garbingas žmogus rašo apie liturgines reformas. Sako, ėmėsi jos neišmanantys žmonės, karštakošiai, dabar atvėsta ir mato, kad Pijaus V mišiolas buvo nepalyginamai turtingesnis, kad dabartinės reformos yra didelis žingsnis atgal. Aš manau, kad ne reformų reikia, o Dvasios! Ir patys gražiausi žodžiai suduš, kai juos kalbės mieguistas bedvasis, o paprasčiausi žodžiai bus gražūs, kai juos skelbs geras žmogus. Kol neturime gerų, suprantamų vertimų, neverta įvesti lietuvių kalbos. Juo labiau nereikia naikinti to, kas per šimtmečius sukurta ir išsilaikė. Negalima nubraukti tų pamaldų *coram Exposito*, negalima uždrausti giesmių per Mišias, kurias visa bažnyčia moka ir gali giedoti!

Sėkmingai Tau gyventi ir darbuotis! Ačiū Dievui, bent vieną Tavo prašymą išpildžiau.

Jieznas, 1977 01 27

Tavo k. Br.

Tiesa, visi mūsiškiai – ir Vyskupas – tiesiog džiaugiamės, kaip gerai buvo suorganizuotos laidotuvės Biržuose. Garbė Tau!

Mielas, gerasis, ištikimasis kunige Broniau,

Leisk man Tave pasveikinti Tavo šventės dieną. Prie altoriaus prisiminsime vienas kitą ir padėkosime Dievui už kiekvienais metais vis brandesnę gyvenimą, vis tvirtesnę žodį ir žingsnį. Viešpatie, kas galėjo tikėtis, kad iš tokių tylių ir švelnių berniukų išaugs tokie vyrai? O vis dėlto išaugome tokie, kad užimame vietas vyrų, į kuriuos kaip į aukštus kalnus žiūrėjome, užimame vertai ir tikrai. Ir padarome visa, ką reikia padaryti.

Ištesėjome, nesuklupome. Ačiū Dievui, kad su šventuoju Pauliumi galime pasakyti: „Kovojau gerą kovą, buvau ištikimas visa širdimi ir iki galo, nenusilenkiau melui ir blogiui. Vainikas buvo Tavo, Dieve, rankose visada man paruoštas kaip ir pilna Tavo malonių ranka!“

Kaip vis dėlto gera būti kunigu! Ne vieną kartą turistai manęs klausia: „Ar tikrai tiki? Ar tai, ką tu darai, yra tikra? Ar jautiesi kažką gera žmonėms daręs?“ Ir kaip gera, kai gali – ir Tu, ir aš – tiesiai ir drąsiai atsakyti: „Tikiu! Dievas yra ne svajonė ir ne idėja, o tikroji Realybė. Aš žinau ir juntu, kad sakau ir skelbiu tikrą tiesą, tikrą Dievo žodį. Ir kas paklauso mano sakomo Dievo žodžio, tikrai gauna paties Dievo malonę – dižiausią Gėrį. Prievartos niekam nedarau, bet visus ateinančius laiminu ir daiktus galiu pavadinti tikrais vardais: kas juoda – yra juoda ir kas šviesu – šviesu!“

Laimingai Tau ir tegu Tave laimina Dievas. Juo toliau – juo tvirčiau!

1977 09 03

Bučiuoju Tave k. Br.

Mielas ir malonus Broniau,

Matai, tik šiandien susiruošiau Tau pasiųsti pažadėtą eilėrašį. Tebestovi akyse tas vakaras ir tas kalnelis Panemunėje, kai su Tavimi kalbėjomės. Kai širdis viena, kai sutarimas iš pagrindų, tada ir kiekviena smulkmena brangi, gera ir reikalinga...

Tada vos spėjau į mašiną. Laimingai parvažiavau. O paskui vėl kaip karuselėje: eini ir eini. Buvau Perlojoje su visom pamaldom ir su pamokslu, buvau Nemaniūnuose. Mirė kun. Gerbutavičius, kurį šį pirmadienį palaidojome Žasliuose. Buvo vyskupas Vincentas*, vadovavo laidotuvėms; kažkaip savaime, natūraliai visi mūsų kunigai spiečiasi apie jį. Gal ir gerai išeina: kol kurijoje buvo kažkiek vadovaujantys žmonės, spietėmės apie juos, kai jų nėra, atsigręžėme į vyskupą*.

Girdėjau, kad ir jūsų vyskupas jau sveikas ir eina pareigas. Gal ir apsirgo dėl nemalonumų ir nervų. Seniau karaliai turėdavo juokdarius, kurie karaliams pasakydavo ir baisius, ir nemalonius, ir teisingus žodžius. O dabar ponams reikėtų netoli savęs laikyti savo nedraugus ir nepataikūnus sau, kad jie sulaikytų nuo per daug greitų ir ne visiškai reikalingų žingsnių ir sprendimų...

Vis dėlto norisi, kad kas nors tarp visų mūsų būtų ir protingas, ir išmintingas, ir drąsus. Šito tikintis laukia iš mūsų, šito laukiame mes iš tų, kurie mūsų priekyje stovi ar išdrįso stovėti. Nieko nepadarysi: jei ant kalno atsistojai, tai ir šviesk, jei priekyje atsistojai, tai ir vesk...

Kaip Tavo sveikata? Matai, reikia ir pailsėti, ir pamiegoti, ir pavaikščioti, ir pavalgyti kaip reikiant. O tai tik džiaugsmo padarysim tiems, kurie mūsų pabaigos laukia. Ir jaunieji tegu iš mūsų išmoksta, tegu perima patirtį. Ir net stilių. Nes jokia mokslinė – mokyklinė įstaiga neišmoko to, ko išmoko gyvenimas, ko pats su dideliu vargu išmoksi.

/... .. /

Turėk kantrybės – kai perrašysiu, pasiųsiu Tau ir maņasias šventų Mišių bendrąsias maldas. Kadangi iš kun. Aliulio laiško nesulaukiu – gal jis ir laiko neturi – tai nemanau, kad jis sutiktų ir norėtų platinti mano stilių ir maņo – jos gi ne maņo, o visos Bažnyčios! – tezes, bet aš jas dar tobulinsiu ir skaitysiu, nes tai

* Vysk. Vincentas Sladkevičius

pagaliau leidžiama ir oficialiai. Bendroji malda Mišiose gali būti ir aktuali, ir originali, sava, pritaikyta tai dienai ir tai šventei. Bendrumas ir vienodumas geras daiktas, bet jis kartais būna nuobodus. Kas nori, tegu naudojasi, kam nepatinka – tegu neima. Man mano dalykėliai širdimi parašyti...

Su dideliu širdies skausmu į Olandų katekizmą pasižiūriu. Reikia baigti, bet vis kas nors sutrukdo, vis kas nors neleidžia kaip reikiant prie jo atsisėsti. Kiekvienam darbui reikia laiko, nuotaikos ir susikaupimo.

Laimingai Tau! Atsimeni Kuraičio žodžius: „Sveikas asilas yra naudingesnis už mirusį liūtą.“ Laikykimės!

1977 10 13

Tavo Br.

Mielas Biržų dekane,

Mielasis,

Ruošiuosi vėl kelionei į Uteną ir vėl kažkiek jaudinuosi. Žinau, kad kunigų nors kiek „pasukti“ neįmanoma, visi pakankamai mokyti ir daug žino; viskas kaip epizodas prabėga mūsų gyvenime, bet norisi tuo, kas man aišku ir brangu, pasidalyti. *Communicantes...*

Parašiau, kaip prašei, maldą Šv. Pranciškaus dienai. Stengiausi minėti šventam Pranciškui būdingus bruožus. Rašiau kažkada savoį bažnyčioj skaitytas maldas, dabar nustojau skaityti, nes tų skaitymų iš tikrųjų per daug... Jeigu tiks, prašom naudotis, jei kas netinka, prašom taisyti savo nuožiūra. Vakaruose su tokiom maldom elgiasi labai laisvai, improvizuoja, kuria *ad hoc* kiekvienam sekmadieniui, kiekvienai progai, kunigų laikraščiai pilni jų parengtų. Mes tik tokie sustingėliai – kartojam, kas parašyta, ir bijom naujo žodžio...

Ruošdamasis Utenai, norėjau Tau parašyti ir paprašyti, ką reikėtų praleisti, ką pridėti. Dėl Tavęs ir Anykščius į maldą įdėjau! Tik man reikia kažkiek susikaupti ir apmąstyti, kad nieko neužgautų ir nešokiruotų – todėl padariau savas pataisas ir Tau pasiūsiu. Ką gi – tuo, ką sakau ir ką sakysiu, aš pats tikiu ir branginu, ir pats už tai atsakau. Kad kas nors kai ką labai piktna – ką padarysi. Sakoma: „Labai abejoju išganymu tokio žmogaus, kuris neturi priešų ir visiems

patinka“. Turiu draugų – Tu pats pirmasis! – turiu ir priešų. O aš turiu savas mintis, savus planus ir savą tiesą.

Laimingai Tau –

Jieznas, 1982 09 18

k. Bronius

Mielasis,

Ačiū už malonų laišką. Aš dar pats nežinau, kaip mes paminėsime šventąjį Kazimierą. Jau Kalėdoms visam savo aktyvui padovanojau po bareljefą su šventuoju Kazimieru ir šventojo Kazimiero kalendorių. Šventojo Kazimiero šventei turiu kažkiek medalikėlių su šv. Kazimieru, tai ir juos tada išdalysiu. Pasiuovom naują vėliavą su šv. Kazimiero paveikslu. Panaudosiu kažkokią vasaros šventę Jo garbei, bet dar nežinau kokią. Kovo ketvirtą dar šalta, šv. Jonas ir pats garbingas, šv. Rokas – pas mus didžiausi atlaidai, nėra kaip vieno garbingumą perleisti kitam...

Rugpjūčio 26 dieną turbūt bus didžiausias šventojo Kazimiero paminėjimas Vilniuje. Vadinasi, norėsis ir reikės ten pavažiuoti. Tai ne tik malonumas dalyvauti, bet ir parodymas, ką ir kaip mes mylime...

Su choru irgi sunkoka. Mūsų choras nėra toks pajėgus kaip Jūsų. „Tu – man, aš – Tau“ sunkoka būtų. Pernai buvo atvažiavęs Aušros Vartų choras. Labai gražiai pagiedojo, esu įsirašęs. Bet aš nenoriu „skriausti“ ar „užgauti“ savo choro: „Matai, mes per prasti... klebonas kviečiasi šventei kitus...“ Ir svečiams liūdna ir skaudu, kai klausytojų mažai. Svečiai tada giedojo šeštadienį, buvo pats darbymetis, žmonių nedaug...

Kodėl nebuvai Arkiv. Matulevičiaus minėjime? Šiemet mažiau kunigų buvo.

Tau siunčiu giesmės žodžius apie šv. Kazimierą. Gal Tavo Maestro sukurs melodiją. Tegu būna daug giesmių! Tegu visi ką nors sugebantys pabando pagarbinti Šventąjį! Tegu būna potvynis, gausa; šalia kantatų ir kuklios giesmės, skambančios lietuviškai, lengvai, lyriškai. Tegu gieda visa Bažnyčia! Tegu būna tokių, kurias būtų galima pagiedoti ir nelabai pajėgiam chorui, dviem balsais, net vienu... Tegu visi bando jėgas, tegu parodo savo sugebėjimus!

O gal tarkimės. Pas mus rugpjūčio pirmą sekmadienį būna tokie atlaidėliai – pirmas sekmadienis, procesija, žmonių daugiau. Štai ir pagiedotų jūsiškiai, o mūsiškiai pasiklausytų ir

pasidžiaugtų. Bažnyčią parodyčiau, dienos ilgos, dar kur nors užvažiuotume. Arba kuri nors gegužės mėnesio sekmadienį – ir gražu, ir dienos ilgos, ir važiuoti malonu.

Gerai? Pagalvok Tu pats ir pasitark su saviškiais. Kuri nors gegužės mėnesio sekmadienį ar pirmą rugpjūčio mėnesio sekmadienį. Tik Tau tuo pačiu vargiai ar begalėsiu atsilyginti. Mūsų choras nėra toks pajėgus.

O pas Tave tai aš truputį bijau. Vieną kartą galima sužavėti ar nustebinti. O dažniau – sunku. Klebono – kasdienio darbininko – pareiga ir galimybė ne nustebinti ar sužavėti, o nuolankiai ir tyliai vesti prie gera... Šitai Tu puikiai padarai. Geriau už mane.

Tu dažnai iki Kauno ar Vilniaus pavažiuoji. Tai pavažiuok ir pas mus. Pernakvosi, pasikalbėsime. Juk Jieznas kaip ir Kauno priemiestis...

Jieznas, 1984 01 30

Tavo k. Br.

Mielas, gerbiamas, mylimas dekane Broniau!

Didžiojuos Tavimi, gėriuosi, žaviuosi! Tu išgelbėjai kun. M. Grigaliūną iš baisios ligos, o gal net ir nuo mirties! Kun. Mykolas tikrai niekuo nekaltas! (...) Kiek žinau, visi „didvyriai“ tylėjo, kapitula nieko nedarė, kaimynai – nieko, savas dekanas irgi negirdėję, kad būtų ką daręs. Tu vienas ryžtingai ir vyriškai. Na, žinai, bravo!

Pirmoji komunija

/... .. /

Kad Vytukas išėjo, tai labai gerai – seniai reikėjo išeiti, nes svetimas buvo ir Bažnyčiai, ir mums. Vaidinimas parodo tik visišką menkumą, visišką savęs praradimą... Tegu keliauna! Nebus džiaugsmo iš invalido nei žmonai, nei žmonėms, nei visuomenei. Reikia jo tik gailėtis, galima jam pagelbėti – jei jis supranta savo vargingą padėtį ir prašo, bet žavėtis – nėra ko. „Griechi proščajusia, a izmiena niet“ – yra tokia puiki rusų tautos tiesa. Vilkai naudingi miškuose, kol medžioja numirt nepajėgiančius, bet kai vilkas sėlina prie namų – vejamas pagaliais!

Viešpatie, kaip gerai, kad yra tokių kaip Tu! Viešpatie, kaip gerai vyriškai Tu padarei! Tegu Tau padeda Dievas!

Bučiuoju Tave

05 10

Tavo k. Bronius

Biržų bažnyčios chorui

Mielasis Biržų Maestro ir visi Choristai!

Man tebeskamba Jūsų giesmės ir šiandien.

Matau Jūsų gerus veidus ir dabar,

tikiu Jūsų gerumu ir tvirtumu visiems laikams,

žinau – giedosite kiekvienoj šventėj ir per amžius!

Žinokite:

tokie žmonės,

tokie giesmininkai

kaip Jūs

esate Lietuvos pamatai,

esate Lietuvos ateitis,

esate Lietuvos džiaugsmas,

esate Lietuvos garbė,

esate Lietuvos žiedai!

AČIŲ JUMS!

Kol mes turėsime tokių žmonių kaip Jūs,

mes nežūsim,

mes neprapulsim,

mes gyvensim,

mes giedosim! –

Svarbu laisvė širdy,

svarbu šviesa prote,

svarbu tvirtumas teisybėje.

Prisimenu Jus!
Laužiam Kalėdinę Plotkeleę
su Jūsų Dekanu,
su Jūsų Maestro,
su Jumis visais.
Ir sveikinu Jus iš visos širdies!

1984 m.

kunigas Bronius

– Laimingi Jūs visi,
kad Jumyse susijungia du dalykai:
1. Yra žmonių, kurie nori ir moka giedoti,
2. Yra Maestro, kuris sugeba uždegti ir vadovauti.
Ir dar: turite Kleboną, kuris džiaugiasi Jumis
ir meldžiasi kartu su Jumis.
Atsiminkite:
kol gyvens Daina ir Giesmė Lietuvoje,
tol Lietuva gyvens!
Sveikinu visus Jus su Kalėdų šventėmis,
prisimenu Jus ir linkiu gerų 1985 metų!

Su pagarba Jums
klebonas Bronius —
Jūsų Klebono ir Jūsų visų draugas.
1984 m.

Maironio minėjimas

Gerbiamieji Biržų Vargonininke
ir Choristai!

Laiminga yra Biržų gražioji bažnyčia.

Laiminga Biržų parapija,

kad turi tokį gabų, sumanų ir pastovų vargonininką,

kad turi Jus, išbandytus ir jaunus choristus!

Be vargonininko bažnyčia būtų tyli kaip kapai,

be choristų bažnyčia būtų kaip be balso!

/.../

Galima tik džiaugtis, kad Jūs visai Lietuvai pavyzdį rodot!

Galima tik džiaugtis, kad jaunimas Jūsų garbingas gretas
papildo!

/.../ Tai liudija, kad Biržai myli Jus, o Jūs mylit Biržus.

Kunigus Vyskupas kilnoja, o vargonininką meilė laiko,
neapykanta išveja –

Sveikinu su Šventom Velykom –

Tegu širdys būna pilnos džiaugsmo, o lūpos – giesmės!

Tegu skamba Aleliuja širdy, bažnyčioj ir namuos!

Jūsų Dekano draugas kunigas Bronius

1985 m. Velykos

Gerbiamas Maestro ir Gerieji Choristai Biržuose!

Tegu skamba Jūsų giesmė!

Tegu šviečia Jūsų gerumas!

Tegu spindi tikėjimas Jūsų!

Tegu žydi meilė Jūsų!

Dievas ateina žemėn ir Lietuvon per tokius

žmones kaip Jūs! Su pagarba

1985 m.

Jiezo klebonas

Gerbiamieji Maestro ir Choristai!

Anuo metu, kai gimė Kristus, angelai giedojo: „Garbė Dievui aukštybėse ir ramybė žmonėms, kurie Dievą myli“, dabar Jūs tuos pačius žodžius giedate kiekvieną sekmadienį savo gražioje bažnyčioje. Ir giedokite, iki kolei gyvensite! Tegu girdi ir supranta visi! Nes ramiai gali gyventi tik tas žmogus, kuris Dievą myli. Neramūs tie, kurie kitus vargina, ir tie, kurie vargeli vargsta.

Būkite sveiki, mokėkite džiaugtis kiekvienu – ir savo – gerumu ir giedokite! Giedokite! Giedokite!

Gražiausių metų Jūsų Maestro ir Jums visiems.

1986 m.

kun. Bronius iš Jiezno

– *et pax hominibus,*

quos adamavit

Dominus!

– geros valios maža, reikia meilės!

– Ačiū Dievui: mes mylim!

– Sveikinu Tave

1987 m. Kalėdos

– Br.

Mielas dekanė Broniau,

Ačiū Dievui, kad mes likome ištikimi ir geri draugai nuo pirmųjų seminarijos dienų. Kito tokio artimo draugo aš nė neturiu. Tik Tave. Kalbamės, kalbamės ir nepabaigiame kalbų. Ir tai labai gerai.
(...)

Giliai tikiu, kad mes nemirsime, kol mūsų nepašauks Viešpats. Nieko nebus, kol Jis mūsų nešauks pas Save. Kas turi būti, tas nesutrukdomai įvyks. Ko neturi būti, to ir nebus, nesvarbu, kokias pastangas mes dėtume. Net ir Judas atlieka savo darbą. Reikalingą darbą. Net ir velnias galų gale tarnauja tam pačiam Viešpačiui.
(...)

Ačiū už rūpesčio pilnus laiškus. (...)

Tiesiog nejučiomis bėga laikas, dieną pasiima kasdieniniai rūpesčiai, o prie rimtų darbų negaliu susikaupęs prisėsti. Tebestovi širdyje visa, ką dar norėčiau parašyti. Ateis viskam laikas...

Ačiū ir laimingai! Būk ramus – virš mūsų budi Viešpats!

Jieznas, 1987 10 03

Tavo k. Bronius

Sunku – tik vienas Dievas gali prisikelti, o mums sava našta, matyt, reikės iki galo nešti. Gal tai ir yra Išganymas.

Jieznas, 1988 m. Velykos

Tavo Bronius

Laiškas grafikei B. Demkutei

Mano svajonė – parodyti krikščioniškų akių žavumą. Ir kita: krikščioniškoji poezija „Eime!“ motyvais*. Simbolizmas: anas – paprastas, suprantamas, kaip tie Tavo piemenukai ties ugnele; šitas – tikras pinigas, esencija – Kristus.

Tu žinai Kramskojaus Kristų dykumoje, Tolstojaus portretą. Pero, Dostojevskį? Arba garsų Kristaus portretą – profilį (kurį panaudojo Kulikauskas Mauriaco knygos „Jėzaus istorija“ viršeliui – jis yra Liet. enciklopedijos paskutiniame tome prie straipsnio apie Jėzų)?

Kaip Kramskojus nupiešė sėdintį nevilty Kristų, reikia nupiešti Jį einantį. Čia geriausiai tinka grafika. Jis eina ryškus ir drauge – neryškus; Jis neatsigręš, nesustos. Jis nori pasivyti, paimti už rankos ir eiti kartu. Mes Jį matome iš nugaros.

Aš Tau aiškinu, bet kaip nupiešti, kaip išreikšti – nežinau. Nereikia nei baltų, nei juodų dėmių. Viskas žemės ir dangaus fone. Žemiškas takelis ir dangus. Ir eina Jis. Tarytum su našta ir susimąstęs. Gal ir su senais Rabi drabužiais.

Tai pradžia. O paskui mes ir Jis. Švaru. Radikalų. Vaisės, atsidavimas. Ir taip visa Evangelija mūsų dekoracijose, aktyvus „Eime!“. Aš dar noriu taip pagyvent, kad „Eime!“ būtų ne pamokslas, o išpažinimas.

Reikia nupiešti guolį, ranką ant peties, perlaužtą duoną, rankas ant obliaus, vakaro prieblando klūpantį ir galvą prie krūtinės priglaudusį žmogų. Ugnelytę besikūrenančią, upelį čiurlenantį, vaišių stalą (18 kibirų – 6 akmeniniai indai sklidinai!) ir trupinius renkantį šunį... Pečius su našta, rūstų žvilgsnį, kūdikį tarp mokytojų ir kruvinas kojas, ir grūdą, krentantį ant uolos.

Einas – praėjęs žmogus. Ir kas puslapis – „Eime!“: buname, veikiamo, einame mes. Krikščionys. Žmonės, ne angelai, ne vergai. Tai ne mūsų kultas, ne duoklė, ne heroizmas. Paprasta kasdienybė. Spalvų nereikia. Tik linijų. Mes visose gyvenimo pozicijose. Tik kaip Jis: jei – tai. Aš dar mąstysiu... Tu piešk Einantį –

---

* Kun. Bulika yra prašęs Birutės Demkutės iliustruoti jo rašomą Katekizmą

Apie Dievą? – lyg kad mes Jį žinotume... Apie įstatymus – lyg kad jie būtų universalūs... Apie šaltinius – lyg kad jie masintų nenorinčius...

Arba spalvoms be rėmų: ranka, ant kurios delno mūs laukai. Akys, kurios mato. Kūdikis žemėje. Mergaitė žiede. Ugnies liežuvis. Didžiulė minia žmonių. Kryžius pakelej. Kryžiaus papėdė. Bažnytelė tarp medžių (atsimeni projektą Telšiams?).

Dirbančius ir valgančius žmones. Pirmienų aukas. Žydinčius žiedus ir pienės pūkelius, skrendančius laukais. Besimeldžiančius žmones. Lenkimąsi tėvų žemei; augimą ir statybą, moterį su vyru, bendruomenę darbe ir džiaugsme.

Vandenį ant kūdikio galvutės – švarumui, užgaunamą veidą – tvirtumui, Duonos kąsnį – gyvenimui, palenktą galvą – atsiprašymui, ligonio nuleistas rankas – poilsui, sujungtas rankas – meilei, ištiestą ranką – kryptį.

Tu gi žinai: *Credo* – Dešimt – *Sacramenta*.

Aš žinau ir nežinau. Jie vadovauja ir jie formuoja. Ir moko. Aš nenoriu kovot, maišyt, ir nereikia. Nereikia mušt galvą į sieną. Reikia gyvent ir Gyvent. Tarnaut nenoriu, o

Tarnauju – –

Mes tegalim susikaupt – susikaupt savy – Savy, pasiklausyt savo širdies plakimo ir eit – – į turgų ir per turgų, ir džiaugtis.

Atvažiuok. Pasižiūrėsi pati. Vasarai: kelionė į Bobriškį. Pušynėliu. Reikia atnaujinti altorių – labai išblukęs... Dažam pinigų gal ir bus, bet maliavot reikės ir tau, ir man *ad gloriam Dei* ir liaudies gražumui. Atvažiuok –

Proginiai atvirukai Faustui Jončiui

- Tradicijos su pagrindu: marmuras.
  - Tradicijos be pagrindo: vis tiek akmuo.
  - Be tradicijų: mes jau beveik niekas.
- Tau ir Taviesiems – Švenčių ir Šventiškumo!

Bronius

*

Mielas Faustai,
 Tu ir be šventimų esi kaip kunigas – pačia gražiaja to žodžio
 prasme. Taip tegu ir būna!
 Šviesių Kalėdų, Gerų Naujųjų!

Br.

*

... ir gerosios, ir piktosios Dvasios žemėn ateina tik per mus!
 Tegu ateina Gerosios!
 Jūsų draugai Jiezne

*

– šitaip nešioja Rytų Piemenys avinėlius,
 vaikai – gyvulėlius, mylimieji – mylimąsias, o šiaip tai tik
 svajonė – reta kaip pasaka.
 Bet ir svajonių reikia!

Br.

*

– kojom – žemėje,
 širdim – medžių viršūnėse ir dar aukščiau: Danguje, kuris yra
 mumyse, geruose žmonėse ir Tenai, kur svajojama!
 Su Velykomis! Ir Taviesiems!

Tavo draugai Jiezne

*

– akmenėlis turi šaltą širdį, ir medelis, ir žmogus ne vienas
 sušyla, kai savo rankom, kai savo žvilgsniu, kai savo tikėjimu ir
 širdimi sušildai –

Su Kalėdom, su Naujaisiais Tau ir Tavo šeimai.

Bronius

*

Su Šventom Kalėdom ir su Naujaisiais Metais!
Kada Kristus gimė? – Naktį.
Kur Kristus gimė? – Tvirtely.
Kas Kristaus Tėvas? – Dievas.
Kas Motina? – Virgo Marija –
Šaltiniai – patys geriausi! Sąlygos – visiškai nesvarbu!

Bronius

*

Reikia kaminų – dangui užtemdyti,
reikia vandentiekio bokštų – vandeniui surūdyti,
reikia siloso bokštų – pašarams susūdyti,
bet Lietuvą puošia tik bažnyčios (ir miškai!)
Su Velykom!

draugai Jiezne

LAIŠKAI KUN. BR. BULIKAI

Rene Laurentin

Brangūs bičiuliai,

1983 m. gruodžio 10 d., tuo pat metu kai buvo išsiųstas mano laiškas su sveikinimais, mirė mano sesuo Anne. Ji, jauniausia iš penkių seserų ir brolių Laurentin, mirė pirmutinė. Ji buvo nuostabaus paslaugumo, draugiškumo, mylinti, buvo beribio atvirumo, sudeginusi savo gyvenimą tarnaudama kitiems ir didiesiems dalykams, kuriais ji tikėjo. Ji nubrėžė naujas tyrinėjimo vagas etnologijoje, sutelkusi visa, kas geriausia, tyrinėjimo darbe. Ji tiesiog neįmanomai išgyveno pirmininkaudama Kongresui, skirtam nepripažintai antropologijai. Jame ji norėjo sumobilizuoti išlikusias gyvybines jėgas. Tiek jos gydytojas, tiek aš kėlėm sau klausimą, ar jai pavyks sulaukti to Kongreso. O ji sulaukė jo, jam kukliai ir šviesiai pirmininkavo stovėdama ant kojų ir po to užgeso. Nuo pavasario ji kentėdama pakeldavo baisius skausmus, stūmusius ją pakelti prieš save ranką. Jos šeima, žmogiškieji ryšiai ir tikėjimas nuo to ją sulaikė. Ji paliko didelę tuštumą visiems ją pažinojusiems.

Netrukus po to aš praradau Mr. Gabilly, kuris man padėjo – po Susirinkimo atvėrė man vartus į *Figaro* ir per keletą metų davė plačias galimybes skleisti informaciją. Jo mįslinga asmenybė slėpė granitinį krikščionį, tokį kaip Vandėjos laikais. Koks Apvaizdos radaras mane pakvietė ateiti keletą valandų prieš jo mirtį į ligoninę (tą dieną, kai aš neturėjau laiko)? Priešingai savo įpročiams, jis nenorėjo paleisti mano rankos, kai atėjo išsiskyrimo momentas. Aš netikėjau, kad jis mirs taip greitai. Tai supratau po keleto valandų. Tas pats radaras atvedė tą pačią, ankstyvą popietę kitą kunigą, kurį jis pažinojo, tėvą Varengo. Mano užimtas gyvenimas, kurį norėjau palengvinti, dabar pasipildė Medjugorje apsireiškimais. Skatinamas savo profesinės sąžinės norėjau tenai nukeliauti prieš redaguodamas savo rinkiniui tėvo Rupcic knygą. Aš nestudijavau apsireiškimų kaip istorikas archyvuose. Tai buvo

pirmasis kartas, kai aš stebėjau ekstazes. Supratau daug dalykų, kurie man anksčiau išsprūsdavo, ir suvokiau, kaip medicininiai testais galima aprašyti šį mįslingą reiškinį. Šia proga turėjau galimybę susitikti su profesoriumi Joyeux, kancerologu iš Montpellier. Paradoksali šių apreiškimų situacija ateistiniame režime, balkaniškoji interverencija, kuri vertė apsigalvoti iš pradžių buvusį palankų vyskupą, pareikalavo iš manęs daugybės darbo. Knygos populiarumas buvo milžiniškas: nuo 1984 m. vasario 85 tūkst. egzempliorių ir nesiliaujantis srautas laiškų: atsivertimai, išgijimai, tikėjimo ir vilties atradimai. Tai, ką aš turėjau padaryti (dokumentacija, mokslinis tyrimas, kelionės, vienos iš jų metu buvau policijos apieškotas dėl didelės mano darbų įtakos), – visa tai viršytų mano jėgas, jeigu nebūčiau palaikomas iš vidaus. Aš buvau pats labiau vedamas, negu pats vedžiau.

Butarės (Ruanda) vyskupas, kurio vyskupijoje buvo Kibeho apsiereiškimai, pakvietė mane atvykti pas jį, kur jo įsteigta komisija nudirbo didelį darbą. Savo knygų serijoje aš leidžiu ir pateikiu išangą vieno jo vyskupijos kunigo tėvo Maindron apie šiuos pirmuosius Afrikos apsiereiškimus (leidykla l'O.E.I.L.).

Nuo paskutinių pripažintų apsiereiškimų (*Beauraing ir Banneux*) praėjo 50 metų. Per tuos 50 metų tas slopinimas liovėsi. Ar situacija pasikeitė? Ar šiandien yra daug apsiereiškimų? Sis klausimas kyla, nes jeigu egzistuoja ši malonė, Bažnyčios taisyklė šiuose dalykuose lieka – blaivumas ir atsargumas.

Ši mobilizacija suvėlino mano biuletenio apie Mergelę Mariją publikaciją, kuri jau buvo beveik parengta, nes aš neapleidau fundamentalių studijų apie Dievo Motiną. Tai liudija dvi šiais metais išleistos knygos. Viena iš jų apie Grignon de Montfort: senos šeimos šaknys. Aš dvejojau imtis tos temos kaip kritiškas teologas. Ir vis dėlto išdrįsau tai padaryti tuomet, kai sužinojau, kad Jonas Paulius II nori jį padaryti Bažnyčios daktaru. Aš visiškai nebuvau nuviltas. Nepaisant savo ypatingumų, Montfortas yra kuo radikaliausiai evangeliškas, teocentriškas, kuo tikriausias teologas (įsikūnijimo) kaip tik begalima įsivaizduoti. Jo teologijos pauliškoji šaknis turi stebinančių panašumų su protestantų teologija. Neatsitiktinai jis pažadino „lenkiškąjį stebuklą“. Su džiaugsmu ir vaisingai aš įvykdžiau (tėvo Dore prašymu) [knygą] „Viešpaties Motiną“, „Gražieji dviejų tūkstantmečių tekstai“ (*La Mere du Seigneur. Les beaux textes de deux millénaires*).

Prie mano kurso apie Švč. Mergele, skaitomo Dayton universiteto Mariologijos institute, prisidėjo katechetiniai kursai Niujorko katechetiniame institute ir sesija apie tikėjimą ir egzėgezė Bergamo centre, kurį aš turiu 1985 m. išplėsti į Vašingtono katechetikos institutą. Bičiulišku tėvo Wrenn prašymu aš esu linkęs tenai gilintis į klausimą: kuo šiandien labai dažnai serga teologija ir egzėgezė? Tai susiję su metodologinėmis ir ypač filosofinėmis prielaidomis, nepritaikytomis krikščionybei, ir su artikuliacijos stoka tarp humanitarinių mokslų ir tikėjimo šviesos. Šios problemos sprendimas galėtų žingsnis po žingsnio išgydyti daugelį ligų, tarp jų ir katechetikos. Be polemikos, aš pabandžiau ir tai padaryti.

Ši knyga pratėsia „Vaikystės Evangelijas“ (*Les Evangiles del enfance*), kurios atgaivino Kalėdų tikėjimą, Prancūzijoje ir netrukus bus verčiamos į italų kalbą. Tačiau veiksmingos akcijos užblokavo šios knygos leidybą Ispanijoje ir Amerikoje, kur ji vis dėlto netrukus pasirodys Bede's Publischer leidykloje. Tačiau R. E. Brown, amerikiečių egzėgezės šulas, pasistengė prieš tai suorganizuoti Vašingtono universitete karikatūrišką konferenciją prieš Laurentiną. Tegu ši knyga tęsia tikėjimo ir humanitarinių mokslų sutaukinimą (Brown'o ir kitų atveju). Tai yra svarbu net ir moksliniu požiūriu: jeigu nagrinėjamos Evangelijos, gimusios iš tikėjimo, tikėjimui, – kaip tuomet būtume moksliski, atsiribodami nuo tikėjimo? Argi norėdamas būti mokslisku muzikologas turėtų abstrahuotis nuo girdėjimo ir muzikinės prasmės?

Kai kurios vidinės problemos vėl grąžino prie bendradarbiavimo *Figaro*. Tačiau rašymas aktualiais klausimais lieka viena iš mano gyvenimo dimensijų. Todėl aš ir grįžau į *France catholique* (savaitraštį), tribūną, kur galima gilinti tikėjimą, ir į įvairius periodinius leidinius: *Lu*, *Historia*, *Historama*, *Notre Histoire*, *Femmes echo*, *Le Pelerin*, į kuriuos aš epizodiškai rašau.

Aš baigiau rengti knygą *Vie de Soeur Yvonne Aimee* (Sesers Yvonne Aimee iš Malestroit, mirusios 1954 m., gyvenimą.) Nuo 1960 metų draudžiamos publikacijos apie ją, kaip ir apie lenkė seserį Faustiną, kurią kardinolas Wojtyla reabilitavo prieš jį išrenkant popiežiumi. Prieš pat savo mirtį Tikėjimo mokslo kongregacijos prefektas kardinolas Seper sutiko iš naujo persvarstyti šią problemą, jeigu aš norėsiu jos imtis. Lurdas yra uždegančios studijos. Aš negaliu iš anksto numatyti, ar bus suteiktas publikacijos leidimas.

Italų dailininko Madona. Vitulskio kopija

Čia, kaip ir kitais atvejais, toks kuklus tyrinėtojas kaip aš turi taikytis su padėtim, kai einama ilgais tuneliais nežinant, ar jie baigsis, ar ne.

Mano bičiulio Francis Martin iš *Mother of God* bendruomenės dėka aš atlikau rimtas rekolekcijas Vašingtone rugpjūčio mėnesį po savo kursų, kad atnaujinti savo nuo pervargimo nužiau-beriotą maldos gyvenimą. Tai yra svarbi 1984 metų data, ne atsitiktinis, bet pernelyg nepatvarių intencijų realizacija.

Iš ten mano dėkingumas *Solitude* bendruomenei, kurioje kasdien celebruoju Mišias ir pamokslauju. Ši gilios maldos aplinka yra esminga mano kaip teologo ir kaip kunigo gyvenimui.

Sesuo Annick prisideda prie manęs, iš visos širdies siųsdama jums linkėjimus.

Per tuos penkiolika metų iki 2000-ųjų pasaulyje, kur tiek dalykų žlunga, kur tiek liepsnų iš naujo atgyja, tegu Viešpats mus veda į naują pilnatvę. Jonas Paulius II mus pakvietė gyventi šį Adventą drauge su Mergele Marija, kuri taip nuostabiai priėmė pirmąją dovaną žmonijai – Kristų.

Ranka prirašyti žodžiai: Iš visos širdies linkėjimai Jums, Jūsų Bažnyčiai, Jūsų šaliai.

Rene Laurentin

Juozas Girnius

1986 09 14

Gerbiamasis, rašau susipažinęs su Jūsų V. 14 ir VI. 2 laiškais bendram pažįstamam Antanui L(iuimai). Sudomino mane, kad baigėte manąją Utenos gimnaziją. Tuo metu gal pora klasių žemiau mokėsi ir mano brolis, rodos, tik metais vėliau tapęs ir Jūsų „kolega“. Turėjome su Jumis ir bendrą filosofijos profesorių Kuraitį. 1984 m. sukako 100 metų nuo jo gimimo. Apie jo sukakties minėjimą man nebuvo perduota jokios medžiagos. O ji man dabar, ir būtent skubiai, būtų labai pravarti. Rašytojas A. Vaičiulaitis yra parengęs ir jau spaustuvei įteikęs jo raštų rinktinę. Man tenka dar parašyti apie jį lydimąjį žodį. O, kaip žinote, dėl Profesoriaus nepaprasto kuklumo tos medžiagos buvo „Židinio“ vienas puslapis. Jam jau mirus, pasirodė šiek tiek atsiminimų. Po penkerių metų jau galėjau „Aidams“ parašyti apie 16 puslapių straipsnelį. Dabar šiek tiek gavau papildomos medžiagos. Vienas laiškas, prasidedąs Aleksoto bažnytėlė ir ja pasibaigiantis, galbūt ir Jums žinomas. Beje, inž. A. Žilinsko knyga „Žemės šauksmas“ (1979) taip pat rašo apie profesorių „Užkuraitį“. Knyga parašyta palyginti ramiau negu įprasta. O Profesoriumi jis, atrodo, išlaikė pagarbą, nors jį nuvykęs. Kadangi Profesoriumi teko dar gyvam patirti šį nusivylimą, įdomu, kaip tai išgyveno. Ar Profesorius užsimindavo apie savo mokinius, palikusius tėvynę? Mano svarbiausioji knyga (Ž. Be D.*) pasirodė jo mirties metais, tad negalėjo paskaityti. Susirašinėti nenorėjo. Tad tik per brolių perduodavau linkėjimus. O ir su mano broliu, atrodo, ryšio nepalaikė, nesgi šis kitame krašte dirbo (po Aluntos dabar atsidūrė Salake). Profesoriaus autografą radau tik man užrašytoj knygoj, kai mus sutuokė.

Ar pažįstate Joną Jonį? Ar J. Mieldažis dar gyvas? Blynas, rodos, jau miręs. Nuotraukų turiu, nors kai buvau prašęs, tai atsakė neturįs. Svarbiausia, labiau reikia „prisiminti širdyje, o ne paveikslėlyje“. –

Jeigu šis mano laiškas Jus pasieks, tikiuosi, kad tuojau pat atsakysite. Iš anksto dėkoju.

Su pagarbos jausmu – Juozas Girnius

* „Žmogus be Dievo“

1986 12 01

Malonus Kunige,

Džiugu buvo patirti, kad esame tos pačios Utenos gimnazijos absolventai. Aš baigiau dešimt metų anksčiau (1932), vyresnysis brolis po šešių klasių išvyko į Kėdainius kultūrtechnikų mokyklon. Vokietijoje gavo geodezijos inžinieriaus diplomą. Prieš metus ir jo sūnus baigė studijas matematikos daktaro laipsniu. Kazimieras, jauniausias visų brolių, į Kauną išvyko 1944 rudenį.

Ranka rašytą Jūsų laišką (X.17) gavau maždaug įprastiniu dviejų savaitių laiku. Mašinėle rašytieji puslapiai mane pasiekė vos prieš kelias dienas. Jie labai rūpestingai parengti – dėkui už juos. Kitų to meto laiškų brolis atsiuntė maždaug iš minėjimo metų. Dalis pasirašyti, kiti be parašų. Tiek „medžiagos“, žodžiu, turėjote mintyse tuos laiškus, jie mane laimingai pasiekė. Žinių pakankamai ligi pat mirties. Pakankamai gavau ir nuotraukų. Pagaliau bus galima turėti apypilnę biografiją. O kai jis mirė, medžiagos tebuvo vienas „Židinio“ puslapis.

„Žinyną“ (su visų adresais) turiu kazimierinį (1984). Brolis apmoka už man parūpinamas knygas, bet jam pačiam sunku gauti laiku (?). Mano rūpestingasis knygų parūpintojas, su jomis turėjęs pats reikalų, deja, šią vasarą mirė. Dabar iš viso knygų gavimas labai pasunkėjo, ne tik pabrango.

Žmogaus „be“* laiku reikia į jį kreiptis netiesiogiai – jų pačių kalba. Apie žmogų „su“ reikės dar palaukti. Ir čia padėtis tiek amerikiečiuose, tiek lietuviuose daug kuo panašėja į tą, kurioje gyvenate. Konkretus pavyzdys galėtų būti tūlas Inžinierius, aukšto laipsnio skautas. Po atvykimo į šį kraštą, palaukęs dvejus ar trejus metus, iš katalikų perėjo į unitarus, sektą jau už krikščionybės ribų. Greit nusibodo ir ten – dabar be jokios konfesijos. Išsiskyręs su žmona, žinomąja archeologe, vedė našlę to vyro, kuris kaimo jaunimo organizacijai (pav.) buvo tas pats, kas mums Pranai (Dov. ir K)**. Tiek nesusivokė, kad šia civiline santuoka jautėsi suartėjęs su kat. Mėgsta rašinėti visur – smulkias blevyzgėles, rašinėja ir mūsų žurnale. Kadangi žmona liko tikinti, kartais palydi ją į bažnyčią. Save gi pačiam klebonui skelbia

* Žmogus be Dievo – (knyga)

** Dovydaitis ir Kuraitis

„parapijos svečiu“. Nuvykęs į kitą miestą, dėl tikinčios sesers nesivaržo eiti prie komunijos. Ir iš kelionės pasakodamas išpūdžius, juokaudamas pasakojo, kad vienas sutiktujų jam tarė: „Esam katalikai, užsuksime į bažnyčią.“

Jiezno bažnyčia jam patiko. O Punios kleboną rado skurstantį. Jūs padarėte gerą išpūdį. Tai tipingas atvejis – todėl ir aprašau. Skyrybomis skautai lenktyniauja su at. (eistais), skirtumas tik tas, kad pirmiesiems tai nekliudo likti savo organizacijoje, o antrieji turi iš jos pasitraukt. Pasaulio liet. bendruomenės centro pirmininkui skautui pasisekė vieną ateitininkę pakeisti kita... Krizė ir amerikiečių katalikuose – artėja prie prancūzų – nė sekmadieniais nelankymu bažnyčių. Šitai matant, juo didesni atrodo tie, kurie savo tikėjimo neišsižada nebijodami ir kalėjimo. Jūs gaivinate mus. Suprantu, kad valančiniaus laikais sunku ir savo tarpe sutarti.

Nudžiuginote mane savo laišku. Kiek būtų kalbos gyvai susitikus. Deja, neteks gyvo pamatyti, nes vargu ar beteks Lietuvą pamatyti (lankiausi 1975 ir 1978). Ten yra ir du broliai, ir sesuo (dėl vyro gyvena Latvijoje). Susirašinėju su kai kuriais filosofais – būtų įdomu ir su jais padiskutuoti (nauja keturtomė enciklopedija skyrė ir man vietos – nemažai, bet baigė degutiniu sakiniu apie klerikalizmą).

Nuoširdūs šv. Kalėdų sveikinimai ir Viešpaties palaimos naujiems 1987 metams linkėjimai.

Jūsų Juozas Girnius. Tikiu, kad šis laiškas Jus pasieks.

P.S. St. Šalkauskio 100 m. gimimo sukaktis paminima jo raštų tritomiu. Pirmasis tomas, apimantis filosofinius jo str. ir studijas, jau išspausdintas. Daug vargo buvo jį redaguoti – kalbą lyginti. Kuraičio raštų rinktinę jau renka spaustuvė.

Malonus Kunige,

Kadangi paštas yra lėtas, tai mūsų laiškai gali būti ir susikryžiuoti. Ilgesnį laišką Jums parašiau XII.1, bet savo kalėdiniam be datos laiške jo neminite. Tad imuosi išskaičiuoti viską, ką gavau. Po Jūsų X.18 laiško po kiek laiko atėjo trijų mašinėlinių puslapių Kuraičio 1983.XII.15 minėjimo aprašas. O po kalėdinio laiško prieš kelias dienas gavau penkių mašinėlinių mažesnio formato puslapių apie Kuraitį pamokslą. Ar jis (pamokslas) buvo sakytas 1983 m. minėjime?

Tų dviejų mašinėlinių dalykų per brolių nebuvaau gavęs. Šiaip jau, kaip rašiau XII. 1 laiške, gavau bene aštuonis atsiminimus, vienus pasirašytus, kitus be pavardžių. Tarp jų yra užrašytas ir Mioldažio pasakojimas. Atrodo, kad Jonio tėra trečiasis (paskutinis) puslapis. Vieno puslapio duota ištisinė Kuraičio biografija. Žinoma, negaliu spręsti, ar viskas mane pasiekė, ką brolis siuntė. Težinau, kad ne visus pasiekė mano laišškai, o kitų – mane. Aplamai medžiagos yra pakankamai ir reikšmingos. Svarbu ir tai, kad iš esmės atsiminimai sutinka, tad atrodo patikimi. Pakankamai turiu ir nuotraukų – bus keblu ir atrinkti.

Per T. A. L(iuimą) gavau iš Jūsų ir 1986 Žinyną. Iš meditacijų matau, kad esate apdovanotas įtaigia, tiesiog poetinio žodžio dovana.

Tarp nekrologų pasigedau dviejų kunigų, tikrai turėjusių būti duotiems, bet turbūt dėl to ir neduotų (K. Sirūno ir P. Lygnugario). Tarp esančiųjų už vyskupijos ribų dviem nenurodyta, kur jie „dirba“, o toks pat trečiasis iš viso neduotas.

Ne visai supratau, ką rašėte apie katekizmą, kurį galėtų išleisti vysk. P. Baltakis ar ateitininkai. Ar jis čia prieinamas?

T. A. L(iuima) minėjo siunčiąs du man svarbius leidinius. Dar negavau, bet esu didžiai dėkingas.

Šalkauskio raštų I tomas (730 psl.), kaip žinote, jau išėjo. Kuraičio parengta tik vieno tomo rinktinė. Gal kartais ir Dovydaičio anūkė, kuriai „dėl senelio“ nebuvo leista ruoštiš filosofijos mokslų kandidate, parengs ir jo šią tokį tomelį, ji buvo iš Australijos atvykusi į JAV, bet tik telefonu pasikalbėjome.

Beje, viename laiške man buvo rašyta, kad šiemet „praeitą sekmadienį“ (mano apskaičiavimu – XI 7) Kaune šv. Antano bažnyčioj minėta ir Dovydaičio gimimo šimtmetis. Gražiai „pagiedojo“ (gal vietoj – kalbėjo) „Jūsų pažįstamas kun. B.“. Nežinau kito pažįstamo kun. B., nors ir patikrinau žinyną.

Žinyno 1984 m. 233 p. skaudžiai žiūrėjau, kad statistiškai katalikų yra 809 milijonai. Faktiškai juk daugeliui tikėjimas yra tik formos dalykas. Taip laisvajame pasaulyje, taip ten, kur netikėjimas paskelbtas valstybine pozicija. Reikėjo kentėti pirmiesiems krikščionims. Ir dabar reikia. Siekiama Bažnyčios sucerkvinimo. O jis pražūtis. Kiek kainuoja susitaikymas, atskleidžia čia neseniai išėjusi knyga „Naktis“. Sukrečianti knyga kunigo, pasirinkusio cerkvinį gyvenimo kelią.

Suprantu iš jos, kodėl dviem klierikams, pagautiems su mano dviem knygomis, buvo tarta: arba 7 metai kalėjimo, arba iš seminarijos pašalinimas – buvo pašalinti. Vicerektorius užtikrino įgaliotinį, kad tokios knygos nebus toleruojamos. O įgaliotinis dėstė, kad Ž(mogus) be D(ievo) esanti LTSR aukščiausiojo teismo pasmerkta knyga. Radus ją pas vėl nuteistą 80 metų amžiaus žmogų, ji buvo „sunaikinta“, atseit sudeginta. O vis dėlto naujai pradėtoji enciklopedijoj I tome skirta man vietos. Filosofinė analizė nėra šmeižimas.

Beje, iš atsiminimų apie Kuraitį man liko neaišku, kokie rankraščiai yra išlikę (rašoma, kad grąžino jam grįžus Lietuvon).

Atsiminimai prasideda „Judėjimas prie Kauno Aleksoto bažnytėlės“ ir besibaigia „prie nedidelės bažnytėlės nuėjo tokį ilgą filosofinės minties kelią“, pasirašyti tik B, – ar nėra Jūsų? Gal galima tuo atveju vartoti ir pavardę, iš jų cituojant?

Su pagarbos jausmu

Juozas Girnius

87 01 25

Malonu buvo Žinyne rasti pavardes ir tų, kurie Utenos gimnaziją lankė tuo pat metu. Tai jau a. a. L. Pratkelis ir dar gyvas kan. J. Mintaučkis. Šiam perduokite linkėjimus (turbūt mane dar atsimena).

Metus drauge buvojome prieš 30 metų su K. Pukėnu. Nuo to laiko nebuvome susitikę. Buvo didelis patriotas vilnietis.

1987 06 02 Mielas Kunige,

Dėkoju už Jūsų balandžio 9 d. laišką, mane laimingai pasiekusį normaliu laiku – per tris savaites. Labai retai pakanka dviejų savaičių.

Be abejo, buvo malonu aplankyti Romą su dviejų tūkstantmečių istorija? – nuo Koliziejaus ir katakombų iki Vatikano su Šv. Petro bazilika ir Michel Angelo Paskutiniojo teismo ir kitomis freskomis Sikstine koplyčia. Lygiai didelį įspūdį darė ir Atėnų Akropolis bei jo artimoji aplinka.

Ačiū už papildomas žinias apie Prof. Pr. Kuraitį ir jo rankraščių likimą.

Knygų leidimas pas mus iš tiesų sunkus. Visai kitaip būtų, jei jas galėtų įsigyti tautiečiai tėvynėje. Prošvaisčių nematyti. Net

Lietuvoje išleistų knygų gavimas labai pasunkėjęs.

Matėte, kokį darbą atlieka Antanas (Liuima). Bet ir jo amžius jau 76 metų. Niekas jo nepakeistų.

Visai su Jumis sutinku, kad dabar „mūsų galia – kultūra ir tik kultūra“.

Niekas nepakeis ir Antano Maceinos. Nepralenkiamo produktyvumo kūrėjas, kuriam poetinis talentas leido taip savo mintis dėstyti, kad jis buvo prieinamas ir eiliniam skaitytojui inteligentui. Bet daug tragizmo buvo ir jo gyvenime...

Kryžiaus kelius perskaičiau šią žiemą, kai nuo šalčių buvau pabėgęs pas vieną kunigą Floridon. Turite poetinį, bet ir įtaigų žodį.

Į Romos iškilmes šiomet nevyksiu – jau nebe mano kojoms tokia kelionė. Bet iš mano šeimos dalyvaus bent šeši asmenys (sūnūs ir anūkai).

Jeigu 1987 metų Žinyne taip pat būtų Jūsų kūrybos, būtų malonu gauti, jeigu gautumėte kultūros ministerijos leidimą.

Tiek šį kartą. Nuoširdžiai linkiu Viešpaties palaimos Jūsų darbams.

Su šiltu jausmu

Juozas Girnius

Prof. dr. Pranas Kuraitis ir dr. Pranas Dielininkaitis

Jurgis Gimbutas

Arlington Mass.

1986 m. spalio 26 d.

Gerbiamas Klebone Kun. Bulika,

Tebegyvenu puikiais išpūdžiais iš atsilankymo Lietuvoje. Susipažinimas praturtino manąją patirtį, nes tokių asmenybių retai tesutinkama. Džiaugiuosi visomis dovanomis.

Tuo tarpu siunčiu Jums naujausius vokų ženklelius, pagamintus dail. Juliaus Špakevičiaus. Jų išleista 5500 lapai po 25 ž. Paštui jie beverčiai – tik atminimui.

Bandžiau paveikti Bronių (Kviklį), kad dėtų ant viršelio Jiezno bažn. fasadą, bet tuo tarpu dar neįtikinau jo. Jam vis atrodo, kad Katedros paveikslas svarbiau.

Kitą kartą įdėsiu vartotų pašto ženklų kolekcionavimui. Prašau priimti mano draugišką pagarbą.

Jūsų

Jurgis Gimbutas

1987 m. sausio 20 d.

Gerbiamas Kunige Bulika,

Įdomu skaityti Jūsų šventinį laišką, gautą sausio 12-tą. Šiandien išsiunčiu Jūsų nurodytu adresu Kaune dvi Stasio Santvaro poezijos knygas su jo paties įrašytomis dedikacijomis Tamstai. Žinoma, ne oro paštu, nes būtų per brangu. Paieškosim Jums ir kitų pageidaujamų poezijos ir beletristikos knygų. Bus įdomu patirti, kiek laiko užtruks, kol jos pasieks Tamstą. Pridedu keletą vartotų pašto ženklų. Ar Jus domina JAV ženklai? Jų čia man dažniau pasitaiko.

Tuo tarpu neturiu jokių pageidavimų, nes knygų gaunu iš Vilniaus, kiek man reikia. Gal kada nors vėliau.

Su gerais linkėjimais
ir pagarba

Jurgis Gimbutas

1987 m. balandžio mėn.

Gerbiamas Kunige Bulika,

Buvo tikras malonumas skaityti Jūsų kovo 16-tos laišką, kurį gavau balandžio 2 d. Ir minties lakumu, ir žinių gausumu Jūs pralenkiate kitus mano korespondentus. Malonu, kad Jums patiko

mano ankstesniojo laiško priedai, tai dabar vėl pridėdau vokelį su vartotais p. ženklais. Labai vertinu Jūsų palankų žodį man už darbą „Liet. bažn.“ tomams. Apie 700 objektų (architektūrinių) panagrinėti ir apibūdinti reikėjo padirbėti daugiau negu 1000 valandų, išdėsčius per trejus metus.

Kaip matau, pakeliavot nemažai šimet – ir Roma, ir Belgija. O aš neketinu skristi į Romą birželio mėn. iškilmėms. Nemėgstu masinių demonstravimų, minios, paradų ir skubėjimo su ekskursija. Esu buvęs Romoje du kartu pats sau ir daug ką mačiau. Sekančių metų vasarą, 1988 m. ketinu vėl aplankyti tėvynę. Gal pavyks pasiekti ir pajūrį, nes taip skelbia kelionių biurai jau šios vasaros ekskursijoms.

Atskirai siunčiu Jums tris poezijos knygas su dedikacijomis: H. Nagio „Saulės laikr.“, A. Vaičiuliaičio „Atlėkė volungė“ ir M. Vaitkaus „Dienoraštis“ – per Kauną. Galėčiau lengvai gauti Jums beveik visus JAV kalėdinius p. ženklus – ar reikia? Ir išeivijos lietuviškų pašto lipdukų.

Bronius rašo gavęs iš Jūsų Kaiš. v. kun. sąrašą. Turbūt pats padėkos. Ant voko rašau USSR, o ne CCCP – URSS Lietuva, nes mūsų pašto sąrašuose yra Lithuania – kitaip nesusigaudytų.

Nuoširdžiai gerbiąs

Jūsų

Jurgis Gimbutas

1987 m. gegužės 7 d.

Gerbiamas Kunige klebone Bulika,

Jau kad gavau Tamstos mielą laiškutį, rašytą ant originalaus darbo kortelės „Su Šv. Velykom!“. Mat šventėms buvau nuskridęs į Kaliforniją, kur gyvena mano sesuo ir dukros. Aplankau jas kas dveji metai. Tad ir mano korespondencija atsiliko. Malonu, kad gavote poezijos knygas; kitos trys buvo išsiųstos balandžio 13 d. ir laiškas su p. ženklais maždaug tuo pačiu laiku.

Linkiu Jums sėkmingos kelionės į Romą. Deja, aš negalėsiu nuskristi dėl žmonos ligos. Atrodo, kad mano sekanti kelionė į užjūrius galės būti tik sekantią, 1988 m. vasarą – vėl Lietuvon. Skaitau ekskursijų reklamose, kad jau šią vasarą bus lankoma Palanga ir kitos vietovės Žemaitijoje, tai gal ir man pasiseks.

Su šiuo paštu siunčiu Jums į Kauną dar dvi Stasio poezijos knygas su spec. dedikacijomis. Į šį voką įdėdau savo straipsnį

apie visiems žinomo Alg. Miškinio urbanistikos veikalus ir išskarpėlę apie lenkų išdaigas.

Su nuoširdžiais linkėjimais Jūsų

J. Gimbutas

1987 gegužės 22 d.

Gerbiamas Kunige Bulika,

Vakar gavau Tamstos kaip visada turiningą laišką, rašytą gegužės 11-tą. O kelias dienas anksčiau, gegužės 7 d., pasiunčiau Jums dvi poezijos kn. ir laišką su mano straipsniu ir išskarpėle. Tad būsim prasilenkę.

Su šiuo laišku siunčiu du vokeliu JAV Kalėdinių pašto ženklų 1980 – 1985 m. Kitą kartą bus senesnių, o po to – Kanados. Vis po du vienodu. Ar galima pasiųsti Jums per Kauną „Liet. bžn.“ kitus tomus, jei turit tik IV–V-tą? Bronius parūpintų man, o aš pasiųsčiau. Kiek žinau, Kaišiadorių tomas jau surinktas ir laužomas į puslapius su iliustracijomis. Žinoma, būtų įdomu gauti Jūsų pamokslą istorine tema. Pasiųsčiau Broniui, parodyčiau dr. Juozui. Su juo kalbėjau telefonu šįryt ir perdaviau Jūsų pageidavimus dėl kalendoriaus tekstų perspausdinimo, etc. Jo nuomone, dabar sunkiau ką nors išleisti mūsųose negu kitados, nes abi svarbiausios spaustuvės Čikagoje stokoja liet. rinkėjų. Vieni serga, kiti mirė, o likusieji – persenę. Dėl to bent kelios vertingos knygos užsigulėjo spaustuvėse po porą metų, prof. Vaclovo Biržiškos „JAV liet. spauda“, kalbininko L. Dambriuko raštai.

Turiu pageidavimą: ar sutiktumėte perduoti mus supažindinusiam architektui vieną storoką knygą archit. temomis, jei leistumėt pasiųsti tuo pačiu adresu, su dedikacija Jums?

Skaitau Jūsų skę spaudą – „Gimt. kr.“, „Kult. barai“, „Mokslas ir gyv.“, kartais „Liter. ir menas“. Tai stebiuosi, tai džiaugiuosi, tai vėl pykstu. Matysim, kas iš to bus. –

Su pagarba

J. Gimbutas

1987 gegužės 28 d.

Gerbiamas Kunige Bulika,

Prieš savaitę atsakiau į Jūsų itin turiningą gegužės 11 d. laišką ir įdėjau JAV Kalėdinių ženklų 1980–1985 m., o šiandien įdedu

vokelį su 1974–79 m. Kalėd. ž., visų po tris. Tepasidžiaugia jaunieji filatelistai.

Netrukus pasiūsiu poezijos knygų, kaip pageidavot, o lauksiu iš Jūsų sutikimo perduoti architektui jo specialybės etnografinę knygą. Gera?

Seku spaudą, gaunu iš Lietuvos du savaitraščius ir du mėnesinius žurnalus. Pasidarė įdomiau, bet tikrai iliuzijom nėra pagrindo. Paglosto, suduoda, vėl paglosto etc. Teisingai rašote, kad Vakarai nesupranta Rytų, o ypač amerikiečiai – sovietų. Ir turbūt atbulai, ar ne? Taip buvo šimtmečiais, tai negali pasikeisti supratimas kaipmat: reikės dešimtmečių su sklandžia komunikacija. Išmintingasis Seneca visus savo laiškus užbaigia vienodai:

Lik sveikas!

J. Gimbutas

Povilas Vaicekuskas

Čikaga 1986 12 14

Mielas kun. Broniau!

Netiesiogiai iš Gimbuto girdėjau apie Jus ir apie bažnyčias. Man kilo mintis pabandyti Tau pasiūsti spaudos lanką – banderole, paprastu paštu, kai esi toks architektūros mylėtojas, aš tam turiu galimybių. Prisimenu, kai mes paskutinį sykį trumpai buvome susitikę Vievyje per Birutės laidotuves, tada dar buvo ir Mykoliukas gyvas, kaip viskas greit keičiasi. Labai apgailėstauju, kad neteko plačiau išsikalbėti, bet pagaliau ir taip mums viskas aišku. Aš džiaugiuosi, kad Jums neblogai sekasi, kad būdite Kaišiadorių v.(yskupijos)Jiezo padangėje. Šičia aš su šeima beveik įsikūriau, nors ir ne namuose, bet jau turiu nuosavus namus, pastogę. Kaimynai neblogi. Visumoje aplinka įvairi, visko čia yra – ir gero, ir blogo. Žiūrint iš kokio taško žiūrėsi. Būnant čia ryškiai girdėt visos planetos pulsas ir matosi, kokie vis dėlto mes maži esam. Artėja dabar Kalėdų šventės. Daug yra nuoširdžiai laukiančių, bet prekyba ir spauda daro dažnai iš to tik biznį, gyvuoja egoistinis materializmas! Būtų gera gauti nors keletą žodžių iš Jūsų padangės; žmogaus gyvenimas trumpas, kai pagalvoji... Lauksiu brūkštelėjant, o dabar su Dievu! Gyvuokite!

Povilas Vaicekuskas

Mons. Vincas Mincevičius

Roma 5 04 1987

Didžiai gerbiamas ir mielas Klebone,

užimtas visokiais darbais neprisirengiau lig šiol pasiųsti Jums fotografijas (7), padarytas Asyžiuje. Atleiskite, kaip atsimenate, diena buvo lietinga, todėl išėjo ne kokios. Būkite gerutis – pasidalinkite jomis su J.E. Arkiv. Poviloniu.

Šio mėnesio gale važiuosiu trumpam į Alpes, kur jau daugiau kaip 50 metų praleidžiu vasaros atostogas. Ten, Saint Christopho miestelyje, mano draugas vietos klebonas švenčia auksinį kunigystės jubiliejų. Girdėjau, kad jūs ten Vilniuje turite gražią šventojo statulą. Ar nebūtų galima gauti spalvotą jos fotografiją? Padaryčiau seneliui klebonui didelį malonumą. Būsiu labai dėkingas.

Pas mus jau pavasaris, medžiai skleidžia lapus, o gėlės žiedus. Gyvenimas tampa malonesnis, nežiūrint, kad visoki darbai ir rūpesčiai spaudžia kuprą.

Malonėkite perduoti mano nuoširdžius sveikinimus ir linkėjimus visiems Jūsų Ekscelencijoms Vyskupams, kuriems tenka nešti nelengvą Lietuvos krikšto jubiliejaus našta.

Jums – sveikatos ir sėkmės gražiai dirbujantis Kristaus vynuogyne!

Pagarbiai Jūsų

Msgr. Vincas Mincevičius

Kun. K. Žilys ir Br. Bulika

Kun. Br. Strazdas

Mielas Broniau,

Vis dažniau pagalvoju apie Tave. Įdomu, kaip įsikūrei naujoje vietoje. Man atrodo, kad viskas gerai. Svarbiausia, dabar būsi pats šeimininkas. Turėsi publikos, kadangi ne kaimo vietovė. Nevargins „rabinai“, bus ramiau ir pasitarnaus sveikatai.

Gaila Jūsų visų. Ir dėl ko taip? Štai, ką reiškia geras tėvas, vadovas... Sėkmės. O gal atsiųstum savo pamokslą apie artimo meilę, apie ką pasakojai. Viskas praverstų man.

74 01 31

Br. *

Mielas ir brangus kun. Broniau,

Tavo 60 metų amžiaus jubiliejus sutampa su Atpirkimo jubiliejumi. Linkiu jubiliejinius metus praleisti aukos dvasia, savo gyvenimo auką jungiant su Kristaus auka. Žvelgdami į praeitį matom, kad daug aukų esi sudėjęs... Laiko veltui neleidai. Daug dar Tau kūrybingų metų linkiu.

Kas liečia mudu, pasireiškė pastovi, ištverminga draugystė. Dėkingas Tau už gerumą, dvasinę paramą. Aš vis galvoju kada nors Tave pasikviesti. Ačiū! Sėkmės!

1983 Velykos

Su meile Bronius**

Mielas kunige Broniau,

Negaliu įsivaizduoti, kad kunigui Broniui jau 40 metų kunigystės. (Taip, kaip ir man, tik iki sukakties liko du mėnesiai.)

Šventimų proga Tave kažkas pasveikino eilėraščiu „Tu būsi vadas“. Posmų mintys buvo Tau kaip linkėjimai. Džiaugiuosi ir gėriuosi, kad tie Tau linkėjimai išsipildė: Tu tapai vadu! Pagal to autoriaus nuomonę, vadu tampama tada (be kitų savybių dar),

* Bronius Strazdas

** Kun. Br. Strazdas – mylimiausias kun. Broniaus kurso draugas.

kai gyvenimas tampa „kaip vyturio giesmė“... Pragyदै Tu, kunige Broniau, giliai išmąstytomis mintimis, kūrybingomis maldomis, kurias, pilnas savo meilės Dievui, sukūrei. Ypač tai reikšminga švenčiant mūsų Tautos 600 metų krikšto jubiliejų. Tavo mintys kaip giesmė labai plačiai nuskambėjo... Praeitais gavėnios rekolekcijas girdėjo daugelis. Iš minčių ir stiliaus tuoj kiti suprato, kad tai kun. Bulikos... Pagarba Tau!

Dar kas man asmeniškai miela ir brangu, kad per 45 metus išlikai toks man savas, nuoširdus, geras draugas. Niekad nepagalvojau, kad man su kun. Bronium taip seksis bendrauti. Ačiū Tau! Nemanau, kad Tau vyliaus būčiau įnešęs.

Linkiu, kad Tavo gyvenimas būtų visada „tiesus kaip rožės stiebas“. (To paties eilėraščio žodžiai.) Meldžiu, kad Dievas Tau duotų dar daug kūrybingų metų.

Su nuoširdumu ir meile

1987 m. balandžio 23 d.

Tavo Bronius

KANTATA ŠV. KAZIMIERO GARBEI

Kaip rytmečio saulė dorybėmis nušvitęs,

kaip žiedas lelijos balčiausias skaistus.

Meni Tu mums ilgesį šventą šventųjų.

Žavi Tu kaip rožė tautiečius savus.

Karalius Tu,

Laimę dorybėj atradęs, į laisvę pakilęs Dievybės vaikų.

Nei garbei, nei auksui širdies neišdavęs,

Paskyrei vien dangui šios žemės takus.

Šventasis Kazimierai, mūsų globėjau,

Padėk savo tautai iš blogio pakilt.

Tiek kartų lietuviui pagalbon atėjęs,

Išveski ir mus Tu į šviesiąją viltį.

Kun. B. Strazdas

Kun. Vaclovas Aliulis

Carissime Bronislau!

Nuoširdžiai dėkoju už žodį šv. Kazimiero jubiliejui. Tikrai puikios mintys. Kadangi tai turėtų būti Vyskupų laiškas tikintiesiems konkrečia Gerumo metų proga, atrodo, reikėtų labiau detalizuoti, tiesiog išvardyti, kokio katalikų elgesio tais Gerumo metais laukiame. Ar bandysite pats konkretizuoti, ar pavedate mums, mūsų kompanijai?

Ar sutinkate, kad į kalendorių – žinyną būtų įdėtas kuris nors Jūsų verstas kard. Suenenso relig. poezijos gabalėlis? Gal ką kita norite pasiūlyti?

1981 09 13

Kun. Vaclovas Aliulis MIC

Mielasis!

Liaudis nepatenkinta, kad nieko nepranešėme apie Euch. Kongresą, apie Jūsų delegacijos dalyvavimą jame. Imkit ir aprašykit! Daugiau apie Kongresą, šiek tiek ir išpūdžių, ne tik pro savo prizmę gautų, bet ir kitų dalyvių pareikštų! Gal atsiras vietos kalendoriuje... Jei nespėtum iki 11.01, tai gal bent iki 11.10?!

81 10 19

k. Vaclovas

Mielas Broniau!

Nedovanoju, neatstoju. Reikia Lurdo! Kunigai žodžiu ir raštu neduoda ramybės: „Būtinai įdėkite Lurdo išpūdžius!“

Ergo. – Jei iki Kalėdų gausiu, manau, nebus didelio vargo jį pristumti. Kuo greičiau, tuo lengviau.

Dėl išdailinimo per daug nesijaudink. Pabaigsim šlifuoti. Duok faktus, faktus, truputį jausmų – be didelių samprotavimų.

Ergo. – Lauksiu

81 12 08

Tavo Vaclovas

Carissime!

Malonėkit pažiūrėti, ar labai sugadinome Suenensą ir Jūsų Lurdą.

Sveikina Aloyzas

1981 m.

A corde Vencslaus

Mielas kunige Broniau!

Tikriausiai atsimenate savo pažadą parengti 1984 m. kalendoriui trumpos homilijas „A“ metų evangelijoms. Gal jau rašote? Jei dar ne, tai prašau sukrusti, nes reikia man jas gauti 1983 m. pradžioje, kad nepavėluotume įteikti įstaigoms rankraščio.

Tikimės 1983 m. kalendorių pasirodant prieš N. Metus. Ir maldyno jau surinkta daugiau kaip pusė.

Jūsų bendradarbis* žadėjo atsiųsti eilėraščių apie šv. Kazimierą. Laukiu. Jei ne 1983, tai į 1984 m. kalendorių yra vilties įdėti.

Daug daug geriausių linkėjimų Jums ir Jam.

1982 09 29

A corde k. Vacius* *

Džiaugiuosi, kad Tu, Broniau, važiuosi! Sužinojau iš pirmų šaltinių, kad Tavo meditacijomis iš KKŽ-86 gyvai naudojasi jaunimo pastoracijai už marių. Kai atsigriebsi nuo kelionių ir kita, ar nesukurtum maždaug tokio pobūdžio apybraižėlių, kaip čia buvo apie Jurgį, Juozapą, Agnietę... Apie žymiuosius Lietuvos Bažnyčios švyturius?

Gyvuok!

1987 01 16

Vaclovas

Brangus Kunige Broniau,

Artėja profesoriaus Prano Kuraičio mirties 25-osios metinės. Malonėkite parašyti kelių ar keliolikos puslapių apybraižą apie jo asmenį ir filosofiją. Norime įdėti į KKŽ-89. Terminas iki š.m. gegužės 25 d.

Jūsų

1988 03 28

Kun. Vaclovas

* Kun. A. Šatas

** Nuoširdžiai (tas pats) kun. Vaclovas Aliulis MIC

Tėvas Stanislovas iš Paberžės

Ad modum Reverende!

Sveikinu su besiartinančiomis Velykomis.

Šiomis dienomis pagavau „Katekizmą“. Senąją redakciją skaičiau prieš keletą metų, o štai kokia nuostabi naujoji! Koks nuostabus, koks radikalus pas mus Revizionizmas. Taip puikiai perredaguota.

Skubu bent dvasioje pabučiuoti Jūsų darbščiąją ranką. Už „Katekizmą“ ir už vertimus KKŽ. Ir vėl širdy užvirė...

Kodėl Jūs ne Almoje!!! Kaip gera, kad nepasidavėte piktumui ir toliau dirbate.

Žinoma, viena bėda. Techninė pusė!!! Juk kapeika atidaro visas duris. Peršviesta nekokybiškai.

20 kovo Paberžė

A corde fr. Stanislovas

* * *

Vis skaitau tas eilutes iš Žinyno...

Kas ten nukrito iš dangaus, kokia šviesa Jus apšvietė?!

Rankas ištiesęs, širdį atvėręs vis laukite naujų spindulių!

Nesidairykite į šalis, nebijokite pavyduolių. Kas pagalius į ratus kaišo, jų pagaliai sulūš, deja, gal ir ratai. Bet vėl naujus ratus užsidėkite ir pirmyn, pirmyn.

Nežinau, kaip Jus gerbti ir mylėti, ir Jums dėkoti.

Laišką rašė fr. Stanislovas iš Paberžės

* * *

Dažnai galvoju apie Jus. Paskutiniam Jūsų laiskui priimkite vieną pastabą, kurią diktuoja tik meilė ir pagarba Jums.

„Rašau daug ir daugelį piktinu“ (Jūsų laiško citata). Kas gi daryti? Ar Jūs nežinote, kad yra Brolių, kurie „semiasi mokslo iš 1921 „Tiesos kelio“? Juk ant pirštų galima suskaityti, kas moka kalbų. O toji gausi verstinė dievobaiminga literatūra užplūdo be jokių direktyvų, kartais „saldžioji“ ar tai pasenusi. Teko Žemaitijoje sutikti Brolių – Dekaną, kuris vos ant laužo nesudegintų (jei galėtų) savo Vikarą. Mat jis pasakė, kad Inkvizicija tai gėda Bažnyčios istorijoje (Sic!!!).

O Jūs drąsiai rašote ir nepažvelgiate pro langą, kas tuos raštus skaitys. Jei kai kurias mintis (absoliučiai ortodoksiškas, betgi post Conciliarines) Jūs svaidote ir į kairę, ir į dešinę, štai tau ir

efektas!!! Seminarija neturi filosofijos dėstytojo, o Jums gal vieninteliam, kurs galėtumėte, neleido slenkščio peržengti...

Ką kalbėti apie naujus vėjus Moralinėje, Pastoracinėje, Dogminėje, jeigu mums netgi Vyskupų Sinodo nutarimų neperduoda. O ten tai jau tikrai nebūna jokių pavojingų ar tai sunkiai „suvirškinamų“ tezių.

Pavyzdžiui, apie Atgailos Sakramentą 1983 (?) Kur ji?

Gal Jums tai neaktualu? Gal aš noriu, kad Jūs plunksnos į ranką nepaimtumėte?

Ne ir Ne!!!

Ačiū Dievui, kad esate Jūs, yra Aliulis, yra Česlovas Kavaliauskas, yra kiti Erazmai. Bet jiems reikia būti ir gudriais, t. y. atsargiais.

Yra Denzingery aprašytas „*sententiae male sonantes*“. Jūsų „*sententiae intempestive prolatae*“. „Per anksti pasakytos!“ Dar vaškas ausyse neiškrapštytas. Reikia palaukti, tačiau nepadėti plunksnos į šalį.

14 sausio
Paberžė

a corde fr. Stanislovas OFM Cap.

* * *

Ačiū, ačiū už taip sodrius, už taip reikalingus, už taip šviesius eilėraščius* ir straipsnius.

Tai šviežio oro gūsysis į troškią aplinką.

Dėkoja fr. Stanislovas iš Paberžės

* * *

!!!

Ak, kad Jūs žinotumėte, kaip daug aš apie Jus galvoju! Pats nežinau, ar pykti, ar užjausti, ar juoktis, o pagaliau pereinu į pamokslavimą.

Maldauju, nenuleiskite rankų, skaitykite, gilinkitės, rašykite, kaupkite lobius. Nejaugi neišmuš valanda, kada Jus pakvies. Jūsų negaila, nes Jūs stiprus, bet kaip gaila tų Vaikų, atėjusių į *Alma Mater*, vos katekizmą mačiusių, (tik mačiusių), po to tik katekizmą palietusių, o apie Filosofiją ir Teologiją tik girdėjusių...

* Kard. L. Suenenso

Su daugeliu Brolių sielojamės ir nenustojame vilties Proto pergale. (...)

Šį laišką parašė fr. Stanislovas iš Paberžės
Jus mylėdamas.
spalio 1 d.

* * *

Kaip gaila, kad jau nebėr „Katekizmo“. Jį išgrobstė iki paskutinio egzemplioriaus. Nuostabus, nuostabus! (...)

Priimkite pastabėlę: „Reformacija“ – šis žodis apima abi Bažnyčias: Evangelikų – liuteronų ir Evangelikų – reformatų. O žodis „Reformatai“ taikomas tik kalvinistams. Pora vietų nereiktų vartoti „baisiai“ – o jų vietoje „labai“.

O šiaip vertimas puikiausias!!!

a corde fr. Stanislovas Paberžė

* * *

Labai apsidžiaugiau pamatęs „Kryžiaus keliu“. Oi, kaip gerai, kad šviežios, sodrios mintys prasiveržia į apsnūdusį, aptukusį Vakarų Pasaulį!

Sveikinu Jus!

Tebūnie Jūsų širdy giedra ir džiaugsmas! Sveikino fr. Stanislovas iš Paberžės

* * *

!

Po žiemos vėl kyla naujos jėgos. Kas galėjo tikėtis, kad tarp Tų užguitųjų, išgąsdintųjų, be knygų gyvenančiųjų yra tiek naujų minčių. Beliko tik džiaugtis ir didžiutis Jumis. Aišku, kad ne visi su viskuo sutiks, gal kažkas šokiruoja, o betgi nėra ko Jūsų bijotis, kad kurie taip mano. Juk Jūs dieną naktį semiatės iš to, kas „nova et vetera“, perleidžiate pro tarybinę tikrovę ir pateikiate. Tegu tik skaito, ką taip nuostabaus parašėte Žinyne. Žinoma, ten labai kondensuota, o juk reikia pagalvoti. Nereikia tik limonadu gaivintis, reikia stipraus, gaivinančio Vyno!!!

Ačiū!

Paberžė

Fr. Stanislovas

* * *

Gyvename „ten, kur šėtono gelmės“ (Apoc)... Taigi ir teologai ten gyvenantys privalo mokyti ir parodyti GELMES.

O, kaip gera, kad Jus galima pavadinti „gelmių pamokslininku“. Pateikėte mums gaivinantį Vyną, vandenį iš gilaus Šulinio. Kai skaitai anapus ir gal ir čia rašančius, pajunti tik limonado skonį. Truputį sacharino, truputį vaisių sulčių... Daugelis galėtų paskaityti žodis į žodį, ką parašėte, ir pilnai užtektų sekmadienio pamokslo vieton. Tik, kad sveikas būtumėte. Man neramu, kad Jūsų butas lyg rūsys. Juk Lietuvoje visur pilaitės, o namų nebėra. O gal pradėkite statyti sau šviesų, sausą namą, t. y. pilaitę...

Aplankyk, Viešpatie, savo Tarną, tokį darbštų, tokį degantį meile savo Tautai! P.S. Ar skaitėte „Ogonioko“ 10 Nr.? Kažkas nuostabu.

Paberžė

Fr. Stanislovas

Mons. K. Vasiliauskas

Gerb. k. Bronislavai,

Man didelė šventė buvo Jūsų vedamos rekolekcijos. Daug kas buvo man įdomu. Prisiminiau Tavo svajones, turėtas, kai mums švietė rytmečio saulė. Jau seniai norėjau išgirsti, kurias jų Jums gyvenimas patvirtino. Malonu klausyti žmogų, kai jis kalba, ką pats savo rankomis ir širdimi yra palietęs. Gėrėjausi Jūsų realybės suvokimu, žvelgiant į nūdienos gyvenimą ir žmogų. Kunigėlių daugelis kalba kaip iš mėnulio nukritę. Kalbėjote drąsiai, aktualiai ir kūrybiškai. Receptų Jūs mažiau išrašėte. Jūs daugiau diagnostikas. Jūsų stiprybė: surasti ir apčiuopti tiksliai skaudamas vietas. Ir tai yra labai daug. Ką daryti, kaip išeiti iš kai kurių aklaviečių, dėl ko taip atsitiko? – į tuos klausimus Jūs išsamiai atsakymų nedavėte.

Ypač žavėjausi Jūsų Kryžiaus kelių ciklu „Tegu skauda“. Čia ir forma, ir turinys – nuostabūs. Čia išvydome Jus kaip labai įdomų ir gilų mąstytoją.

Tiesa, kai kurie iš mūsų „konfratrai“ sako, kad vaikščiojate kai kurių dogmų bedugnių pakraščiais. Kad kai kur labai nutolstate nuo to, ką mes vadiname „doctrina sana“. Bet taip kalbėjo bei priekaištavo ir fariziejai, kai jie garbino savo sustingusias formas ir kalė gyvybę prie kryžiaus!

Ačiū! Džiaugiuosi, kad esate gyvas ir kad mūsų širdims ir protams iškėlėte tokią puikią puotą.

Jūsų K. V.*

Vysk. L. Povilonis

Siunčiu Jums ganytojinio laiško Šventųjų Metų reikalu projektą. Norėtusi, kad Šventieji Metai atneštų mūsų tikintiesiems dvasinį pakilimą. Todėl ir laiškas tuo reikalu turėtų būti tinkamai paruoštas. Kolektyvinis darbas visada esti geresnis. Labai gražiai prašau šitą projektą pataisyti, papildyti ar patrupinti, taip pat pareikšti savo nuomonę dėl Šventųjų Metų laiko, tikslo ir uždavinių.

* Mons. K. Vasiliauskas

Būsiu labai Jums dėkingas, jei savo pastabas, pataisymus, nurodymus, patarimus atsiųsite iki š. m. lapkričio 25 d.

Kaunas, 1973 01 20

Vysk. L. Povilonis

* * *

Mielas kunige Broniau,

Susirado pas mane Jūsų vienuolika prancūziškų knygų. Raskite progą jas pasiimti. Sėkmės Gavėnios darbe! Jūsų Kristuje

1981 03 01

Vysk. L. Povilonis

Kun. Ričardas Mikutavičius

Brangus tėve Broniau,

Šiltesnio, labiau tikro laiško turbūt ir negalėjai parašyti. Kiekviena mintis bei frazė – Tavo, kiekvienas jausmas – išnešiotas, išryškintas, apvalytas. Kažkadaise gerbiau Tave kaip nesuvoktą subjektą, kažkokią tolimą ir neaiškią asmenybę. Pastaruoju metu Tu man ryškėjai kaip kažkas, į ką žiūrėti iš tolo negalima – apreiški savo dvasią, nuolatos našiai save kartoji, rodai savo žydinčios dvasios namus, atveri save kaip pilną minčių, veiksenos, paskatinimų kitiems. Dar daugiau – vedi save ir mus, eidamas su mumis ir pro mus! Ar jau ne Medis esi?!

Tik vieną žinau – dirbsiu. Bandysiu suprasti amžiną mūsų mąstymo Pradžią, atsiminsiu viską, stovėsiu gal net ir tvirčiau prie niekad nesibaigiančios Gyvenimo Vagos.

Kaip ir už kiekvieną stebuklingą daiktą – už Tave turiu Dievui padėkoti.

Babtai,

1987 11 08

K. Rič. Mikutavičius

GINANT TAI, KAS BRANGU IR ŠVENTA

Apie Lietuvą ir lietuvius

Lietuviai yra savita ir sena tauta, turinti savo istoriją, kalbą, kultūrą, ilgus amžius ištverianti Rytų ir Vakarų slenkstyje, turėjusi ir turinti daug garbingų draugų visais laikais ir visuos kraštuos. Tauta, kuri amžinai ir nuolatos gynėsi nuo svetimų įtakų ir daug gero pasiskolino iš gerų kaimynų, kuri buvo labai tolerantiška valdydama kitus ir labai atkakli išlikti kitų valdoma, daug gabių žmonių padovanojusi kitiems, ilgiau kaip kitos Europos tautos išsaugojusi senąją religiją ir 600 metų giliau kaip kitos tautos būdama iš esmės katalikiška, kurios didikai ir inteligentai labai lengvai darė sandėrius, o liaudis liko ištikima sau. *Nei XIII ar XVI amžiuose, nei 1861 ar 1940 metais Lietuvos ekonominis ir kultūrinis lygis nebuvo žemas nei primityvus, nebuvo žemesnis – netgi aukštesnis – už kaimyninių tautų. Ir dabar Lietuvoje savitumo ir savarankiškumo bruožai nėra išnykę, savito ir savarankiško gyvenimo norai tebėra gyvi ir gyvastingi.* Todėl, kiek tie savitumo ir savarankiškumo troškimai bus pagerbiami ir palaikomi, tiek mes būsimė nuoširdesni draugai. Kiek jie bus gujami ir naikinami, tiek mes slėpsimės, užsisklėsime ir jausime nuolatinę nuoskaudą. Tautiškumas yra daug daugiau nei gyvenimo forma ar stilius, socializmas niekada negalės ir nepajėgs būti visiems žmonėms gyvenimo prasmė ir turinys. Ir mažiausias Dievo sutvėrimas nori gyventi, ginasi kuo gali, šaukia skriaudžiamas, ginasi kaltinamas, prisiriša prie visų, kurie jam iš tikrųjų draugiški ir gera daro. Reikia skaitytis su prigimimu, su per šimtmečius susiklosčiusia kultūra, su teisėtais troškimais.

Dažnai pamirštama, kad formulėse „žmogus – aplinka“, „žmogus – visuomenė“ šis santykis yra abipusis ir grįžtamasis: pamirštama, kad žmogaus dvasia gali padaryti nelauktų posūkių ir nenumatytų šuolių. Aplinka ir visuomenė daro neabejotinos

įtakos žmogui, bet yra tvirtų žmonių, kurie nepasiduoda nei aplinkai, nei visuomenei, daugiau ar mažiau jose iškyla ir jas formuoja, jose išlieka savimi ir net vadovauja.

Negalima sutapatinti religinio kulto su religija. Kultas tėra įžanga į religiją ar jos išorinė išraiška. Religija yra ištisas kompleksas kilnesnių ir paprastesnių reiškinių, kuriuose pasaulėžiūra /Credo/ ir atitinkamas gyvenimas /etika/ yra esminiai dalykai. Negalima apie religiją spręsti iš to, kaip gyvena vienos ar kitos religijos adeptai. Juo labiau negalima apie religiją spręsti iš jos karikatūrų ar jos išsižadėjusių žmonių. *Religiją kildinti iš baimės, pravardžiuoti atgyvenomis, tamsybėmis, praeinančiu reiškiniu yra mažų mažiausia neteisinga ir primityvu.* Šitaip traktuojant religiją ir tikinčiuosius, visada nusikalstama tiesai ir užgaunami žmonės, kuriems religija yra švenčiausias – gyvenimo prasmės ir gyvenimo grožio – idealas, ir nieko nuostabaus, kad jie nosisuka, neklauso ir nebegebia šitaip juos užgaudinėjančių aktyvistų. Negalima paneigti – buvo žmonių, kurie savo tikslus ir savo ribotumą puošė ir dengė religijos skraiste, buvo žmonių, kurie gyveno labiau kaip savo amžiaus vaikai, o ne kaip religijos išpažinėjai, kurie darė klaidų ir nuodėmių ir jas bandė vadinti Dievo valios vardu, bet mes visi žinome, kad tai buvo nutolimas ar net religijos išdavimas. Bet klaidų ir išdavikų – kur jų nebūna?

Uždraudimai sulaiko silpnuosius, išgąsdina bailius, o stipriuosius ir išradingus priverčia ieškoti naujų kelių ir tiktai dar labiau sustiprina. Drausti tai, kas žmogui būdinga, iš esmės būtina, nenumaldomai gyvybinga, – beviltiškas darbas. *Visi tokie dalykai kaip socialinės teisybės siekimas, savito ir gražaus gyvenimo troškimas, begalybės ir amžinybės ilgesys, skausmo skundas, nutylėta, paslėpta ar iškreipta tiesa anksčiau ar vėliau vis tiek išsivers.* Daugelį sąjūdžių, kurie buvo teisingi ir būtini pasauliui, draudimai ir persekiojimai tiktai sustiprino, sucementavo, padarė nenugalimais. Melas nuvainikuoja ir pačius didžiausius galiūnus, tiesa apvainikuoja ir pačius silpniausius. Istorija šitai įrodė pakankamai ryškiai.

Vadinasi sociologinių tyrimų apie žmonių religingumą, kai juos veda oficialūs, užimantys aukštus postus ir suinteresuoti žmonės, yra neteisėtas kišimasis į vidinį ir neliečiamą žmogaus pasaulį, duomenys netikslūs (daugiausia melagingi), ir iš jų padarytos išvados – kad ir mokslinių darbų pavidalu – yra baisi apgaulė ir paprasčiausias melas. Išsiskirti ir mesti iššūkį galin-

giesiems mažai kas išdrišta, daryti nemalonumus geriems viršininkams daug kam nesinori, kentėti įkyrų „apdorojimą“ nuobodu ir nėra laiko ir taip jau labai užsiėmusiems dabarties žmonėms, todėl apklausinėjami ar užpildantys anketas žmonės išsisukinėja, „išsižada tikėjimo“, slepiasi ir duoda neteisingas žinias.

Kiekvienoje kad ir mažiausioje bendruomenėje savaime ir natūraliai iškyla lyderis – vadovas. Vargas tai bendruomenei, jei ji lyderio neturi, jeigu jai vadovauja blogas ar savanaudis žmogus, jeigu joje yra tikrai oficialūs postai ir kitų paskirti vadai. Jeigu vidinės ar išorinės jėgos iškelia netikrus vadus, jeigu esamieji vadai susikompromituoja ar apsileidžia, neišvengiamai iškyla kiti vadovai ar opozicija.

Retai, labai retai patys vertingiausi žmonės iškyla į vadovaujančius postus. Gerai, jeigu tokie oficialiai paskirtieji sugeba pasirinkti pačius įtakingiausius sau padėjėjais ar patarėjais ir jų klauso. Kitaip visi nuskriaustieji kuria savus pasaulius ir savus centrus. Šitai reikia atsiminti dalinant postus ir sėdantis į sostus. *Kiekvienas kylantis ar keliamas menkysta tikrai stiprina savo priešų frontą.*

Nors dabar žmonija skęsta informacijos, atradimų ir idėjų nesustojančiame sraute, nors patys vertingiausi ir būtiniausi dalykai prapuola aktualijų gausume, nors spausdintas žodis prarado savo sakralinę ir neginčijamo autoriteto vertę, – vis dėlto visos informacijos skleidimo priemonės yra svarbus ir didelis daiktas, pagrindinė idėjų platinimo ir tarpusavio susižinojimo galimybė. Visi spaudą brangina ir vertina, ir *kiekvienas, turintis ką pasakyti, jaučiasi ir yra nuskriaustas, jeigu negali spausdintis ir pasisakyti.* Dabar visos, kad ir labai primityvios tautos, visi sąjūdžiai turi savo spaudą. Visi uždrausti ir nelegalūs sąjūdžiai leido ir leidžia savo žodžius. O nekontroliuojami ir slapti leidiniai visada gali pavirsti ir aštriais, ir neatsakingais, gali rėžti nutylėtą ar slepiamą tiesą ir nepatikrintus gandus, gali prabilti kurstančiu žodžiu ir suvedinėti sąskaitas. Tada geriau vieša ir atsakinga kalba, kai žmonės pasirašo po savo žodžiais. Ir nėra ko bijoti, kad ir skaudžios tiesos! Tikri žmonės ir didelės galybės tiesos – kad ir kokia žiauri ji būtų – nebijo.

O gal mes niekas nieko padaryti negalim? Taip jau buvo, taip jau yra ir taip jau bus. Kas atgyveno – mirs, o kas gyva – gyvens. Gyvenimo sąlygos kaip ugnis patikrina kiekvieno gajumą ir

gyvastingumą. Tautos, kultūros ir pasauliai gimsta, gyvena ir miršta. Būna diena ir būna naktis. Būna derlingi ir nederlingi metai, gabūs ir negabūs kursai universitetuose, menkų ir gerų žmonių kartos. Paskutinį kartą sublizga ir nuo scenos nulipa privilegijom ir galybe apsisupę žmonės, didelės masės nuskęsta nihilizme, narkotikuos ar alkoholyje, prasiveržia ir ateina nauji ir kūrybingi žmonės, kurie prikelia ir atgaivina vėl viską iš naujo. Viskas juda kaip laikrodžio švytuoklė, kaip dialektiniai žingsniai, ir „laimingas“ tik tas, kuris moka pasislėpti ir patylėti audrai užėjus, išdrišta pragysti pavojui praėjus ir pavasariui atėjus...

Visuomenei ir jaunimui gyvybiškai reikia to, ką skelbia ir ką daro krikščionybė Europoje. Kai Bažnyčia užmiršo ar apleido savo pašaukimo misiją, atėjo skelbti tų užmirštų tiesų kiti. Be tiesos, teisybės, gėrio ir grožio gyventi negalima. Ir visi, kas šitai skelbia ir daro, yra būtini ir reikalingi žmonijai. *Mūsų visuomenėje gyvenantys tikintieji savo didžiausia dauguma yra teigiamas elementas ir jų negalima ignoruoti ar užgaulioti. Žmonės, pažiūros, gyvenimo stiliai yra neišvengiamai įvairūs, turtingi, ir visa suvienodinti niekada nepasisekė nė vienam kad ir labai universaliam sąjūdžiui. Privilegijos visada gadina, prievarta atsijoja ir užgrūdina. Nelygybė, neproporcingumas gadina grožį, santarvę ir visada kasasi po visuomenės gerovės pamatais. Uždrausti gyvybingi dalykai visada prasikals tyloje ir tamsoje su kankininkystės ir didvyriškumo aureole. O nusikaltėliams uždėta aureolė neilgam tetvers.*

Tolerancija yra didelės kultūros ženklas. Kiekviena partija ar organizacija gali reikalauti iš savo narių ideologinės ir drausminės ištikimybės, bet valstybė privalo efektyviai garantuoti visiems piliečiams vienodas teises, nė kiek nediskriminuodama nė vienos pasaulėžiūrinės grupės, jeigu tik tie žmonės sąžiningai dirba ir laikosi socialinio sugyvenimo normų. Kas būtų, jeigu mes pradėtume valstybinius veikėjus ir santvarką taip vertinti ir traktuoti (ką kai kurie mūsiškiai ir daro), kaip traktuojamas Dievas, Bažnyčia, tikintieji ir dvasininkai? Kas būtų, jei apie komunizmą būtų sprendžiama iš neištikimų jo ideologijai konkrečių asmenų gyvenimo ir elgsenos? *Pasitikėjimas gimdo atsakomybės jausmą, įtarinėjimas gundo nusidėti, per dideli draudimai verčia ieškoti nelegalių kelių, neužtarnauta pajuoka užgauna, atsidavimas mažų, labai besistengiančių viršininkų savivalei sukelia vidinę pagiežą visai sistemai ir patiems atsakingiausiems asmenims. Kai vakardienos aukos darosi rytdienos visagaliais, visuomenės pražūtis nebetoli.*

Ką konkrečiai daryti? Leisti įtakingiesiems vadovauti bendruomenei. Kiekvienas susikompromitavęs vadovas tegu nueina šalin. Tegu kiekviena vyskupija turės savo vyskupą ir kiekviena parapija savo kleboną. Už seminariją tegu atsakys jos rektorius ir profesūra. Tegu kunigai galės ir eis tiesiogines savo pareigas be trukdymų, be suvaržymų. Reikia katalikams savos periodikos,

Communio

pakankamo kiekio liturginių ir pasaulėžiūrinių knygų. Reikia bendrauti su katalikais svetur ir dalyvauti tarptautiniuose religiniuose suvažiavimuose – tegu mato, kad tai, ko bijo Europos katalikai, mes esame kažkiek išsprendę. Tegu visi tikintieji – neišskiriant vaikų, jaunimo ir inteligentų – galės eiti bažnyčion, dalyvauti pamaldose, nebijodami, kad susilauks nemalonumų. Kaip mes nepadarysim visų žmonių tikinčiaisiais, taip niekas nepadarys visų žmonių laisvamaniais ar ateistais. Jeigu ateistams leidžiama pulti tikinčiuosius, tegu bus leista tikintiesiems lygiai gintis. Jeigu ateistams teikiamos kažkokios privilegijos, tokias pačias privilegijas turi gauti ir tikintieji. *Visoks esamas ar galimas pagrindis nebeteks egzistencijos pagrindo, kai legalus Bažnyčios gyvenimas bus normalus.* Reikia žinoti, kad mes netrokštame gražinti praeities, nenorime senųjų privilegijų, nenorime tų pozicijų, kuriose turi darbuotis pasauliečiai ir specialistai, nelaukiame pagalbos tenai, kur galime apsirūpinti patys. *Opoziciją sukuria pozicija ir reakciją sukelia akcija.* Vis dėlto mes esame žmonės, lietuviai, katalikai, dvasininkai ir piliečiai, ir kulto tarno, tamsybininko, atgyvenos, prietarų besilaikančiojo terminai bei praktiška ir konkreti diskriminacija bendros gerovės vardan turi būti išbraukti. O nuo prastų, nusikalstančių ir neištikimų, deja, nėra apdraustas nė vienas luomas, nė viena tauta, nė vienas sąjūdis, bet nereikia leisti, kad tokie duotų toną, būtų proteguojami ar giriam.

Mes tvirtai tikime ir žinome, kad dirbame visuomenei naudingą ir kilnų darbą. Žinome, kad nemažai visuomenės daliai turime reikšmingos įtakos. Nepaisant ideologinių skirtumų ir savitumo, esame pasiruošę sutarti ir protingai bendradarbiauti daugelyje bendro gyvenimo sričių. Mes puikiai suprantame, kad visi esame tos pačios žemės ir tos pačios planetos vaikai, tos pačios žmonių visuomenės nariai. Mes visi esame patyrę, kad karas, badas, gerovė ar santaika paliečia lygiai visus mus. O visoks nihilizmas, abejingumas, neteisybė ir netvarka, alkoholis yra skaudi rykštė taip pat visiems mums.

Noriu tikėti, kad atviras pokalbis yra geresnis už diplomatinį mandagumą, savo požiūrio išdėstymas geriau už pataikavimą, atvirumas savam krašte geriau už skundą užsieniui.

1978 04 18

Iš homilijos Birštone

Parašė mokykla mergaitei charakteristiką ir išdėstė: „Buvo gabi, darbšti, sąžininga, nuoširdi, paprasta, tvarkinga mergaitė. Labai jautri, geros širdies, sugebanti susivaldyti. Susirinkimuose išdriisdavo pasakyti savo nuomonę. Aktyviai dalyvavo klasės reikaluose, saviveikloje. Daug padėjo silpniems klasės mokiniams. Tačiau išaugusi giliai religingoje šeimoje, todėl ir pati tikinti. Ilgos mokytojų pastangos paveikti tėvus nedavė rezultatų. Mergaitė turi savo įsitikinimus ir kitų nuomonei nepasiduoda.“

Susijaudinusi motina klausė: „Kur dėti tokią charakteristiką? Argi ją gali rodyti ir kur su tokia įstos? O mokyti mergaitę labai nori.“

– Po stiklu! Rėmeliuose! Paaukuok rėmelius! Čia tau ir tavo dukteriai tikra garbės litanija! Garbė tėvams, kad giliai įdiegė tikėjimo ir doros pagrindus! Garbė mergaitei, kad tokia išaugo tarp gerokai kitokių savo vienmečių! Kad supranta pareigos, artimo meilės ir tiesos pagrindus! Kad iš tikrųjų yra išmintinga mergaitė! Garbė ir mokyklai, kad išmokė, nesulaužė ir išleido Tokią! Neįstos? Nepriims? – vargas jiems! Geri žmonės nesimėto! Tu – neprapulsi! Neprapulsi, kol būsi tokia, kaip čia apie tave rašo! Aš džiaugčiausi, jeigu apie mane taip parašytų!

Skundžiatės jūs, skundžiamės mes, kad nebėra gerų žmonių, kad jaunimas nekoks, kad vaikai negerai... Netiesa! Daugiau yra gerų nei blogų! Tik matykime! Lankome stebuklingas vietas, sauja žemės kaip relikviją parsivežam iš tų vietų, kur gyvena šventas žmogus. Nepamirštame gerų žmonių, kad buvo toks, gyveno tada ir tada... Yra tokių ir šiandien, ir čia!

Matykime! Matykime jaunuolio skaistumą, mergaitės kuklumą, žmogaus gerumą. Mergelę Mariją ir Dievas išsirinko todėl, kad Ji Tokia buvo! Gyva Mergaitė ir žemiška Motina! Pažino, suprato ir slapčiausias paslaptis. Jos paveikslėlį – medalikėlį kaip škaplierių nešiojam. Kad Ji, Jos vardas ir mus saugotų. Nesakykime, kad vargas būti geram. Vargas vagiui, girtuokliui, tinginiui ir bedieviui. O pati didžiausia laimė žemėje būti geram!

Toje charakteristikoje rašoma: „Ilgos mokytojų pastangos paveikti tėvus nedavė rezultatų.“ Gyvenkime taip, kad apie mus Amžinybėje būtų pasakyta: ilgos velnio pastangos paversti juos paleistuviais, girtuokliais, apsileidėliais nedavė teigiamų rezultatų! Didvyriai, šventieji šalia mūsų – tik matykime.

Atsakymas į „Naujajame gyvenime“ atspausdintą straipsnį

1979 metų spalio mėnesio 16 dienos Prienų rajono laikraštyje „Naujas gyvenimas“ atspausdintame straipsnelyje „Tariamasis žmogiškumas“ (autoriumi pasirašęs Vytautas Masikonis) yra daug neteisybės ir demagogijos, todėl leisti į ginčus tiesiog neįmanoma, bet į keletą teiginių atsakyti jaučiu pareigą.

1. Neteisingai ir netiksliai atpasakotas kun. S. Tamkevičiaus pamokslas Prienų bažnyčioje 1979.VIII.25. Jo teiginiai iškreipti, jam priskiriami dalykai, kurių jis nėra sakęs.

2. Kam čia reikalinga visa knygos „Altorių šešėlyje“ ir V. Mykolaičio istorija? Pats Mykolaitis gailėjosi tokį romaną parašęs ir savo motinai skausmą kėlė jis pats, o ne pamokslininkai. Šitaip, remiantis protinga rusų tautos patarle, kaltė suverčiama nekal-tajam (svalivaet vinu s bolnoj golovy na zdarovuju).

3. Prie ko čia Jiezo klebonas kun. Vaičiulis? Jis negalėjo laidoti Vėžionių kaimo žmonių (jie priklauso Nemaniūnų parapijai), kažin ar jis paėmė už laidotuves 200 rublių (sena valiuta! Reikėjo parašyti!), kažin ar jis galėjo pasakyti žiaurius žodžius? Juk jis nebuvo represuotas, o tada labai nedaug reikėjo, kad būtų žiauriai nubaustas. Bepiga kaltinti mirusį, kai jis pasiteisint negali.

4. Taip, yra gražių darbo ir poilsio stovyklų, yra nuostabių mokytojų, kurie pasiaukodami darbuojasi mokykloje ir stovyklose, bet prašom paskaityti straipsnius „Tiesoje“ ir „Moksleivyje“, kur atskleidžiami skaudūs ir baisūs dalykai. O jeigu žinotumėte, ką mes sužinome, eidami savo tiesiogines pareigas, ir kaip mums skauda širdį tai žinant ir girdint, suprastumėte, jog privalome šaukti visiems, kad to nebūtų! Dabar mes, kunigai, tapome tais, kurie girdime ir klausome liaudies skundų ir juos guodžiame, kai daugelis oficialių žmonių ir galėdami padėti negirdi ir nemato. Juk skelbiama, kad realybė gražinama ir sunkumai nutylimi!

5. Pokario ir asmens kulto laikais rašytos brošiūros yra klaidingos ir, kaltinant kunigus kruvinų rankų kalte, reikia konkrečiai nurodyti, kuris kunigas ir kuo yra „kruvinas“. Bendros frazės yra tiktai išpūsta demagogija.

6. Viešai visur, ir spaudoje, juokiamasi iš religijos, iš tikėjimo, iš Dievo, iš pamaldumo, iš religinių knygų. Neleidžiama (jos ir

nėra!) skaityti religinės literatūros, eiti bažnyčion, aktyviai dalyvauti pamaldose. O kai kunigas tikinčius tėvus paprašo, kad jie savo vaikų neleistų rašyti į bedieviškas organizacijas, skaityti antireliginį niekalą ir nesąmones, kodėl tai traktuojama kaip nusikaltimas?

7. Jeigu aš pavadinu tikintį žmogų tikinčiu, argi tai šmeižtas? Kadangi pas mus tikintis žmogus negali dirbti mokykloje, žmonėms tenka slėpti savo religines pažiūras ir lankymąsi bažnyčioje. Kai norima tikintį žmogų laidoti su bažnytinėmis apeigomis, jo artimieji visada prievartaujami: „negausi arų, negausi arklio, negausi pensijos, negausi pašalpos...“, ir žmonės supasuoja (nes likusiems reiks gyventi). Juk tą Jūs patys puikiai žinote, – ir kaip buvo su mirtimi ir laidotuvėmis.

8. Vytautas Masikonis skundėsi, kad jis buvo priverstas tokį straipsnį parašyti, ir Jūs visada sugebėsite jo straipsnio neatsakingų teiginių atsisakyti, o kaip paaiškinti tikrąją padėtį mums, kai mes jokios spaudos neturime? Vienas džiaugsmas, kad daugelis žmonių nuobodžių laikraščių neskaito, naudoja juos vyniojimui; antireligine propaganda nebetiki, žino, kad kažkas uždirba rašydamas tokį straipsnį.

9. Taip, mes tikime ir žinome, kad Kristaus žodžiai yra tikra tiesa, ir juos skelbiame. Mes žinome, kad Bažnyčia savo istorijoje yra padariusi skaudžių klaidų, bet jos yra nepalyginamai mažesnės už visų kitų sąjūdžių ir organizacijų klaidas. Mes žinome, kad buvo inkvizicija ir jos neneigiamė, bet pasaulietiškosios inkvizicijos buvo nepalyginamai žiauresnės ir baisesnės. Mes žinome mūsų kunigų klaidas ir nuodėmes, bet kunigų luomas yra nepalyginamai švaresnis už kitus luomus. Todėl negalima urmu visą Bažnyčią, visus kunigus kaltinti ir šmeižti. Kas būtų, jeigu mes apie komunizmą sprestume iš konkrečių suburžuazėjusių ir karikatūriškų komunistų?

10. Kodėl Konstitucijoje šviesiai deklaruojama apie sąžinės ir religijos tikėjimo laisvę, o kasdieniniame gyvenime visos pačios grubiausios administracinės priemonės, gąsdinimai, spaudimai, elgesio ir pažymio sumažinimai, kunigų išjuokimai, kišimasis į kiekvieną religinio bažnytinio gyvenimo smulkmeną, žvalgyba ir šnipinėjimas leidžiami ir daromi? Iškilmingai skelbiama, kad jokiuose dokumentuose nei charakteristikose apie religiją nėra rašoma, o praktiškai kiekvienam tikinčiajam ir bažnyčią lankančiam jaunuoliui įrašoma, kad jis ėjo bažnyčion – su pikta viltimi, kad jo nepriims į aukštąją mokyklą?!

11. Mes kasdien skaudžiai susiduriame su baisiais ateistinio auklėjimo rezultatais: rūkymu, girtuokliavimu, chuliganizmu, su jaunuoliais niekur nederbančiais, nesimokančiais. Su tais, kurie yra „įskaitoje“ ir daro, ką nori. Mes patys matom ir mums skundžiasi tėvai. Mes visa tai skaudžiai išgyvename, nes patys esame lietuviai ir patriotai ir privalome pasakyti: šmeižtas yra išgalvotų žinių skleidimas, o mes kalbame skaudžią tiesą ir nesidžiaugiame mūsų tautos nelaimėmis. Ir slėpti jų taip pat negalime! Tautos priešais negalime vadinti tų, kurie mato mūsų tautos nelaimes ir su jomis – kiek gali ir kaip gali – kovoja.

Bronius Bulika

Jiezno parapijos klebonas

„Tiesos“ redakcijai

I. 1979.11.25 sekmadienio „Tiesos“ laikraštyje buvo straipsnis „Žmogus nenori klauptis“. Čia apkaltintas kunigas Vytautas Tvarijonas, jog laidodamas žmogų barėsi už tai, kad lydintieji nesiklaupė bažnyčioje ir nėjo išpažinties; kad tas kunigas,

nuvažiavęs pas ligonį, klausia vaikų, ar jie moka poteries. Toks reikalavimas esą užgauna žmogaus orumą, o vaikus mokyti poterių galima, kai jie sulaukia aštuoniolikos metų.

Šitą kunigą pažįstu, mokėmės kartu seminarijoje, ir žinau, kad tai geras, už mane daug uolesnis kunigas, sąžiningai einantis savo pareigas. Kadangi ir aš taip darau – esu „kaltas“ tomis pačiomis „kaltėmis“, ir kadangi mums nėra kur pasiaiškinti – „Tiesa“ mūsų pasiaiškinimų nespausdins, tai pasiklausykite mano žodžių čia ir dabar.

Taigi: žmonės nebenori klauptis, eiti išpažinties net tėvą motiną laidodami, nebemoko vaikų melstis, bet laukia, kol vaikai užaugę patys išmoks... Ir mes užgaunam žmogaus orumą...

Va, brangieji, jeigu kas galvoja, kad bažnyčia yra žmogaus orumą paniekinanti vieta, kur reikalaujama lenktis prieš stabus, kur skelbiamos atgyvenusios tiesos, kur užsiiminėjama nuobodžia magija – tegu tokie žmonės neina į bažnyčią! Neprašykite kunigų ir laidokite be bažnyčios savo numirėlius, kurie gyvi būdami netikėjo, nėjo bažnyčion ir buvo jai svetimi.

(...)

Yra pakankamai žmonių pasaulyje ir Lietuvoje, kurie supranta, kad tikėjimas – tai ne koks jausmas, ateinantis gaudumo valandą, o tikras įsitikinimas, kad YRA Dievas, kad žmogus turi sielą ir yra nemarus, kad be Dievo pasiekti pilną laimę yra neįmanoma, kad bažnyčia yra šventa vieta, kad statulos ir paveikslai tiktai vaizduoja tikras vertybes.

II. Taigi ne žmogus nenori klauptis, bet išaugo tokių žmonių karta, kurie nemoka ir nenori klauptis. Todėl randasi žmonių, kurie noriai klaupiasi prieš rublį, prieš viršininką, prieš butelį... Todėl žmonės žemindamiesi pataikauja, lengvai išduoda vieni kitus... O kodėl nesipiktiname, kad kareiviai klaupiasi bučiuodami vėliavą, karininkai — gaudami laipsnį?

(...)

Kas nenori – nesiklaupkit, bet ir neikit į mūsų šventoves! Jei ateinat kaip į muziejų, tai bent pagarbiai (ko reikalauja paprastas kultūringumas) stovėkit.

III. Yra ir bus žmonių, kurie supranta ir nebijo atsiklaupti prie tėvų karsto ir kapo. Tai žmonės, kurie mato (gal tik tuo momentu praregi), kas yra tikra ir amžina ir kas laikina. Tie žmonės supranta, kad ne tai žemina žmogaus orumą...

(...)

Noriu paklausti, kas žemina žmogaus orumą: nuodėmė ar atgaila? Nusikaltimas ar pasitaizymas?.. Koks ten orumas, jei žmogaus širdyje tvartas!

(...)

Bažnyčia išmokė, yra žmonių, kurie žino, kad nuodėmė slegia širdį – tokie žmonės ne apie melagingą orumą galvoja, o ateina prie klausyklos kaip nusikaltę vaikai prisipažinti ir gauti iš Dievo pažadėtą atleidimą. Mes matom, kiek skurdo ir kiek žmogiškos didybės būna prie klausyklos!

IV. Jeigu jau toks įsakymas dėl bažnyčios, tai ir į pionierius tegu bus leidžiama stoti sulaukus 18 metų!.. Ir sąžiningumo, pagarbos tėvams ir vyresniam žmogui reikia mokyti tik nuo 18 metų... Bet ko jūs, tėvai, ateinate verkdami ir skundžiatės, kad vaikai neklauso, tingi, geria, rūko, jūsų nebemato: nepadeda, nors patys vargot juos mokslan leisdami?.. Dejuojate, kad nesugyvena, skiriasi, pameta vaikus... (...)

Ne laikraščiui, ne socialinių tyrimų kompetencijai priklauso nuspręsti, kas tikintis ir kas ne. Mes puikiai žinome, ko žmogus negali ir ko jis pats nenori, kas žmogų pažemina ir kas jį iškelia, kas žmogų išlaisvina ir kas jį pavergia.

Vargšai tie žmonės, kurie galvoja, kad jie yra patys protingiausi, ir to savo proto negaili ir kitiems... Mes mokomės iš gyvenimo. Ir geriau, kai moko gyvenimas, o ne mirtis. Bet Jums būtina žinoti, kad bažnyčia yra Dievo namai, o ne laidotuvių biuras!

Religinių reikalų tarybos prie TSRS Ministrų tarybos įgaliotiniui Petrui Anilioniui

1981 metų gegužės mėnesį susitikimuose su Lietuvos vyskupijų dekanais Jūs mane apkaltinote už mano vėlykinį pamokslą Jiezno bažnyčioje. Ir įrašėte į aktyviausių Lietuvos kunigų eiles.

Taip, aš pasakiau, kad daugelio žmonių gyvenimas tikrai yra panašus į atvirą kraujuojančią ir neužgydomą žaizdą; panašus į atvirą nuogą nervą, kurį viskas tik užgauna. Pasakiau, kad tiesą matyti, tiesą suprasti, tiesą mylėti, teisingai gyventi ir tiesą kalbėti reikia didelės drąsos, kurios, deja, daugelis neturi.

Kaip mažą, bet charakteringą įrodymą, kad aš kalbėjau tiesą, siunčiu Jūsų dėmesiui iškarpa iš mūsų rajoninio laikraščio (Naujas

gyvenimas, 1981.V.16 dienos numeris; pabraukymai mano / parašas/ Br. B.). Tai tik labai maža dalelė to, kas dedasi aplink mus. Aš pats ir visi kunigai matome nepalyginamai daugiau.

Ir todėl vargas tiems, kurie to nemato ir matyti nenori, kurie užsigauna ir tokius žodžius nori suprasti kaip šmeižtą ar užgauliojimą, kurie, turėdami realias galimybes ir pareigą, viso šito nenaikina ar net slepia, lakuodami šiurpią tikrovę. Aš su visais, kurie kuria gražų gyvenimą, bet negalima tylėti matant kruvinas ir negydomas žaizdas.

Negalima remtis pikto žmogaus pranešimu ir iš konteksto išimtais žodžiais. O apie tai, kas visų mūsų gyvenime yra skaudu ir baisu, rašo rašytojai, kalba poetai ir atsakingi darbuotojai.

Sakydamas šiais metais Jiezne velykinį pamokslą, žinojau privalęs pasidžiaugti gerų žmonių gerais darbais ir, atjausdamas nekaltai kenčiančius ir iš niekur pagalbos nesulaukiančius, jaučiau privalęs bent perspėti skausmą ir žaizdas darančiuosius. Šitai, mano protu, yra kiekvieno kunigo pareiga.

Noriu tikėti, kad mane suprasite.

Jieznas, 1981 05 18

Pareiškimas

Pastaruoju metu mus, Katalikų Bažnyčios narius Lietuvoje ir dvasininkus, giliai užgavo atsakingų asmenų (LKP Pirmojo Sekretoriaus P. Griškevičiaus ir sekret. L. Šepečio) vieši pareiškimai apie greitą ir galutinę religinių prietarų likvidavimą (iš viso /parašas/ argi galima religinę pasaulėžiūrą ir religinę veiklą vadinti prietarais?). Religinių Reikalų Tarybos įgaliotinio P. Anilionio aktyvi veikla reikalaujanti paklusti religinių susivienijimų nuostatams (argi galima laikyti teisėtais tokius nuostatus, kurie prieštarauja LTSR konstitucijai, neigia visur deklaruojamą religinę laisvę, pretenduoja ateistiškai tvarkyti savitą ir susiformavusį Katalikų Bažnyčios gyvenimą?).

Mes, Katalikų Bažnyčios nariai ir dvasininkai, esame pilnateisiai ir pilnaverčiai žmonių bendruomenės nariai, dirbame naudingą darbą, be mūsų darbų ir veiklos visuomenės lygis gerokai pažemėtų, todėl mes turime visišką prigimtinę teisę reikalauti, kad į mūsų vidinį gyvenimą nebūtų grubiai kišamasi, nebūtų iš šono administruojama, kad nebūtų trukdoma mums savitai melstis, gyventi ir formuotis.

Neneigdami teisės netikėti, mes tikime turį teisę šaukti ir gintis puolami, išsiaiškinti šmeižiami, visais mums įmanomais būdais reaguoti į visus ir viską, kas skriaudžia ir užgauna tikintį žmogų – suaugusį ar vaiką.

Mes pripažįstame, kad padėtis yra gerokai pagerėjusi, palyginus su pokario ir asmens kulto laikais, nors daugelis tuo metu padarytų skriaudų dar neatitaisyta. Bet ir dabar mus užgauna neteisingas Katalikų Bažnyčios principų, veiklos traktavimas, faktinis kišimasis į Kunigų seminariją, kunigų skirstymus, neteisėti mūsų tikinčiųjų gyvenimo varžymai, veidmainingai skelbiant sąžinės ir religijos laisvę.

Todėl mes pakartotinai prašome:

1. Iš esmės pakeisti Religinių susivienijimų nuostatus, kurie prieštarauja TSRS konstitucijai, tarptautiniams TSRS įsipareigojimams ir visiškai ignoruoja Katalikų Bažnyčios esmę ir struktūrą. Klausydami savo sąžinės, Dievo įsakymų ir savo pašaukimo pareigų, mes privalome esamų nuostatų visiškai nepaisyti.

2. Leisti vyskupams, kunigams ir tikintiesiems atlikti visas jų pareigas Dievui, Bažnyčiai, priaugančiai kartai ir visuomenei.

3. Perspėti atsakingus darbuotojus centre ir vietose, kad jie laikytųsi konstitucijos ir iš mūsų nedarytų socialistinės santvarkos priešų.

4. Gražinti neteisėtai atimtas mūsų Bažnyčios Lietuvoje šventoves – bent Vilniaus Katedrą, Šv. Kazimiero bažnyčią Vilniuje, Klaipėdos bažnyčią. Nenaikinti Bažnyčios ir tautos šventovių – parapijos bažnyčių, koplyčių kapinėse ir t. t. Leisti statyti reikalingus maldos namus ten, kur patys tikintieji nori ir imasi iniciatyvos.

Visi piktinasi diskriminaciniais reiškiniais Azijos, Afrikos, Lotynų Amerikos kraštuose, Jūs piktinatės užsienio radijo pranešimais – kodėl bendru susitarimu nepanaikinti to, kas mūsų ir viso pasaulio akyse sukelia tokius protestus. Ar neatėjo tam laikas?!

Skaudžios mintys ateistinius straipsnius paskaičius

/„Šventoji“ šeimyna, „Tarybinė moteris“, 1986 m. 2 Nr., 10 psl. ir 3 Nr., 10 psl.; K. Olšausko „reabilitacija“, „Vakarinės Naujienos“ 1986 m. kovo mėn. 6 d., Nr. 55/

1. Partijos ir vyriausybės oficialūs žmonės dabar dažnai ir primygtinai skelbia, kad ateistinė propaganda nenori užgauti ir neužgaudinėja tikinčiųjų žmonių religinių jausmų.

Tačiau jau tuo, kad ji dažnai remiasi netikslia informacija, vienašališkais šaltiniais, nenoru išsigilinti, suprasti, gerbti kitų žmonių pažiūras, ji visada užgauna daugiau išsilavinusius ir labiau ištikimus tikinčiuosius. Faktiškai neturėjimas galimybės atsakyti, išsiaiškinti yra antras užgavimas. Išankstinis religinės pasaulėžiūros ir religinių praktikų nuvertinimas (religija yra „opiumas liaudžiai“ – tai kodėl Dievą tiki išsilavinę, šviesūs ir kilnūs žmonės?) yra esminis ir nuolatinis tikinčiųjų užgauliojimas. O tikintiems žmonėms brangių tiesų, brangių asmenų, brangių praktikų nepagarbus, pašaipus traktavimas visada labai skaudžiai užgauna tikinčiuosius. Juk smerkiami ir net baudžiami tikintieji, jeigu jie užgauna ar „užkabina“ priešingus religijai veikėjus ar oficialius vadovus... Atsakymas, kad tiesos negalima lyginti su melu, fantazijomis, iliuzijomis ar apgaule, čia negalioja, nes Dievas, siela, gyvenimas po mirties, gėris ir blogis yra realūs dalykai, ir jų neigimas ar kitaip supratimas yra subjektyvūs įsitikinimai, kuriems svarstyti yra parašyta begalė labai solidžių studijų, šaukiamos filosofų, teologų, sociologų mokslinės konferencijos.

Paviršutiniškas ir nekompetentingas svarbių dalykų traktavimas užgauna tuos, kuriems tie dalykai yra brangūs, ir visada ardo socialinio sugyvenimo klimatą.

Vadinasi, pradinė graži rezoliucija čia pat konkrečiai griunama ir iš jos beveik tyčiojasi, nes, kas gal atleidžiama vulgariai ir bulvarinei spaudai, tas visiškai netinka valstybės vardu kalbančiai spaudai, ir skaudžiai užgaunami visi tie visuomenės pilnateisiai žmonės, kurie, tikėdami Dievą, kartu yra sąžiningi, darbštūs, teigiami žmonės ir net geroji jos dalis.

2. Mes prisimename prancūzų filosofo E. Holo skelbtą tezę: „Didžioji kritika gyvena susižavėjimu, mažoji – pašaipa“ (prof. St. Šalkauskis, Bendrosios mokslinio darbo metodikos pradai, Kaunas 1933 II, 99 p.). Kritika yra universalus ir būtinas reiškinys moksle, mene, gyvenime, ir tik perėjęs per kritikos ugnį teiginys sau užsitikrina vertą egzistenciją. Bet kritika privalo įsigilinti, suprasti, pagerbti ir tik tokia gali turėti teigiamos įtakos mokslo, meno pažangai, gyvenimo grožiui. Paviršutiniška, užgauli, išdidi, pajuokianti kritika netarnauja tiesai, tiktai užgauna ir kiršina kritikuojamuosius, provokuoja aštrią reakciją ir išduoda tokio kritiko nekompetentingumą. Taip tikinčius žmones visada užgauna apriorinis teiginys, kad religija yra liaudies opiumas, terminas „religiniai prietariai“, labai dažnai vartojamas ateistinėje literatūroje, epitetas tikintiesiems ir kunigams apibūdinti: „tamsybininkai“. Tuo tarpu tarybinė istoriografija jau suprato, kad viduramžiai nebuvo tamsūs (Pergalė, 1985, Nr. 6), tad jau laikas suprasti, kad religija yra labai šviesių ir kilnių asmenybių pasaulėžiūros esminė dalis, jų labai kilnios ir prasmingos etikos pagrindai, labai turtingų ir prasmingų pamaldų, apeigų, tradicijų dvasia bei turinys; kad visi tikrai ir nuoširdžiai tikintys žmonės yra šviesūs ir kilnūs; kad niekas liaudžiai nėra davęs tiek prasmingo, kilnaus ir gražaus gyvenimo paskatų kaip religija; kad dauguma dvasininkų pagal savo prigimtį, laiko ir vietos sąlygas nebuvo ir nėra tamsūs, neišsilavinę, neapsiskaite žmonės. Dvasininkų prigimtinis priklausymas vienai ar kitai tautai, rasei, socialinei klasei ar sąjūdžiui neduoda jokios teisės juos taip neužtarnautai pravardžiuoti. Deja, tokios kilnios kritikos ateistinėje propagandoje taip ir nėra.

3. Taip pat visi žinome šią elementarią tiesą, kad stilius, eras, kraštus, kultūras galima lyginti vieną su kitu, bet negalima vertinti ar net smerkti vieną remiantis kito lygiu ar požiūriu. Negalima

pirmojo šimtmečio vertinti XX amžiaus kategorijomis (nors, atvirai kalbant, 20 amžius daug žiauresnis ir kruvinesnis už 1-ąjį), negalima Rytų papročių vertinti pagal lietuviškų papročių normas ar stilių. Tokiam vertinimui būtinai reikia objektyvių gėrio ir blogio etalonų, tų laikų dvasios supratimo ir analizės, suvokimo – iš kur ir kodėl taip buvo ar susiklostė.

4. Žinojimas, kad niekas neatsakys ir nereaguos – negalima ir nėra kur! – į netikslią ir nepagarbią ateistinę propagandą, kad nereikės atitaisyti nei iš piktos valios, nei iš paprasto nežinojimo padarytų klaidų ir apgaulės, kad nereikės atsiprašyti užgautų asmenų ar draugijų, ne vieną ateistinių straipsnių autorių padaro dogmatiku, išūliu, darančiu toli einančias ir savamoksles, naivias, pseudomoksliškas išvadas. Prie to tikintieji priprato: žino, kas, kodėl ir kam rašo. Žino, kad kitaip nebus, kad taip „reikia“. Žino, netiki tokių straipsnių „tiesa“ ir reikšmingumu, bet karčios nuosėdos atsiranda dėl nepelnyto užgauliojimo, šventų dalykų pašaipaus traktavimo ir akiplėšiško teiginio: „Mes tikinčiųjų jausmų neužgaunam...“

5. Reikėtų žinoti ir suprasti, kad padarius savas, subjektyvias, užgaulias, netikslias ir net nemokšiškas išvadas, paskui sukritikavus ar pajuokus, *pats šitokios kritikos objektas lieka nepaliestas*, tik parodoma elementari nepagarba informuotam skaitytojui ir apgaudinėjamas patiklus ir nežinantis skaitytojas, kuris paskui, sužinojęs tikrąją tiesą, nusivilia ir numoja ranka į tokio lygio ar dvasios straipsnius.

Reikia labai daug žinoti, kad galėtum kalbėti ar rašyti apie tokią neaprépiamą knygą kaip Biblija ar Naujasis Testamentas, kurie daugeliui pačių šviesiausių protų buvo ir yra parankinė knyga, skaitoma rytais ir vakarais, gulėjo ir guli ant rašomojo ar ant stalelio prie lovos. Reikia labai daug žinoti, kad galėtum rašyti ar kalbėti apie tikinčio žmogaus psichologiją ir jausmus, – vienadienė ekskursija ar atsakymai į anketos klausimus yra paprasčiausia saviapgaulė. Nes žmonės savas paslaptis ir intymius dalykus nenoriai ir neatvirai pasakoja. Tik grubūs užkampio bernai, tik už gyvenimo ribų gyvenantys skurdžiai giriasi savo nedorais žygdarbiais, ir tokiems paslapčių, žinoma, nėra...

Kaip rūpestingai ir atsargiai elgiasi mokslininkai su senais teksta, ar iškasenu šukėmis, kaip rūpestingai atkuriami senovės pastatai, senovės knygos ir dokumentai, senųjų kultūrų indai ir kapai, ir kaip grubiai kalbama apie Dievą, Jėzų Kristų, Motiną

Mariją! Kągi, atsirado žmogus, kuris nušovė Mahatmą Gandį ir Indirą Gandi, yra turbūt žmonių, kurie ir dabar veikiančios Motinos Teresės nevertina...

6. Šventosios Šeimos šventė prasidėjo XVII šimtmetyje ir galutinai išitvirtino ir popiežių buvo patvirtinta XX amžiaus pradžioje, kai patriarchalinė ir matriarchalinė šeimos struktūra ėmė irti (ir ją ardė ne krikščionybė, o nutolimas nuo jos!), kai vienių skurdumas, o kitų turtingumas klibino šeimų pamatus, kai plito skyrybos ir buvo pradėta kovoti už jų įteisinimą (nors ir dabar išsiskyręs ir kitą šeimą sudaręs jaučiasi kaltas!), kai pagausėjo benamių ir vienišų vaikų, kurių materialinis ir moralinis skurdas badė akis ir grasino nesuvaldoma neapykanta visuomenei, kai jie tapo sunkia našta ir neišsprendžiama problema. Reikėjo tada – greta daugelio kitų priemonių – ir gyvų pavyzdžių, ir gyvų šventųjų šeimoms ir šeimos dorybėms ugdyti.

Tada Bažnyčia surinko duomenis iš Šventojo Rašto apie Šventąją Šeimą – šv. Juozapą, Motiną Mariją ir Jėzų – kūdikį, vaiką, jaunuolį, – juos ataudė kuo gyvenimiškesne anų dienų realybe, išrinko pedagoginius akcentus, pageidaujamus geros šeimos modeliui, ir sukūrė šventę kaip priemonę šeimos gyvenimui sukilinti.

Be jokios abejonės, šventasis Juozapas buvo labai kilnus ir garbingas vyras, labai geras ir rinktinis pavyzdys kiekvienos šeimos vyrui. Žmogus, kuriam galima pavesti (nedvejojant ir pasitikint) pačius brangiausius žmones; į kurį galima kreiptis kad ir vidurnaktį, kad ir didžiausioje bėdoje, tikint, kad jis išklausys ir pagelbės; kuris gali savo darbu ir savo uždarbiu išmaitinti savo šeimą kad ir svetimame krašte; kuris nebijo nakties, kelionės, tremties; kuriam seksualinis ryšys nėra šeimyninio gyvenimo nei centras, nei esmė, kuris gali be šito apsieiti; kuris moka mylėti pagerbdamas ir draugauti neliesdamas; kuris myli, augina, maitina, saugo, gelbsti ne savo Sūnų kaip savąjį; kuris lieka šešėlyje, kai gera ar viskas tvarkoje, o išsina į pagrindines pozicijas, kai baisu, sunku ar reikia, – toks vyras yra vyro idealas! Lietuvių rašytojo Juozo Grušo nuostabios novelės „Už saulę gražesnis“ dar nuostabesnis herojus Adomėlis yra tik mažas šventojo Juozapo atšvaitas, bet ir tai šis Adomėlis žavi mus ir kilnius žmones žavės visada. Nors ir jo nesuprato, juokėsi iš jo. Tik jam žuvus, pamatė vyrai, koks nuostabus pasaulis gyvena greta jų...

Taip, šventasis Juozapas būna cinikų ir nebrandylų pasišaipymo objektas, bet tai tik iškelia šventąjį Juozapą tokiems bevaliams, susmukusiems, nevyriškiems padugnėms kaip nepasiekiamą idealą, kaip begalinę aukštybę. Bažnyčia labai išmintingai pasielgė, iškeldama vyrams – ypač šeimų vyrams – šventąjį Juozapą kaip pavyzdį. Tai ypač svarbu ir šiandien, kai seksualumo, nesivaldymo, užakcentuoto „noru“ ir pamiršto „reikia“, lengvapėdiškumo ir neatsakingumo bacilos yra užkrėtusios labiausiai į akis besimėtančius „vyrukus“.

Marijos *virginitas* – mes neturim šiam nuostabiam, kilniam, lygiai vyriškam ir lygiai moteriškam savumui lietuviško tinkamo žodžio, vardo, ir nereikia šaipytis iš senovinės lietuvių kalbos, besivertusios lenkišku „pana“ – kaip ir kiekvieno žmogaus *virginitas* pirmų pirmiausia yra dvasinė, visuotinė, o tik paskui fizinė savybė. Šios savybės prakilnumo ir grožio niekada nesupras juslus, goslus, žemas žmogus, kuriame dvasinis pradas yra sumažėjęs iki mikroskopinio dydžio, niekada šios dorybės nesupras jos neturintis individas! Žmogaus – juo labiau tokio kilnaus žmogaus, kokia buvo Motina Marija, – *virginitas* nesiduoda analizuojamas; tik su didele pagarba žmogui galima labai atsargiai suvokti jo nesudrumstą nepaliečiamumą, jo nuostabų dvasinį grožį, jo rojinį tyrumą. Štai kodėl kaip du gretimi taškai apskritime yra labai tolimi (aplinkui vedant) ir patys artimiausi (esantys kaimynystėje), taip Motinos Marijos *virginitas* yra labai žmogiška ir labai dieviška dorybė, įmanoma ir suprantama tik pašvęstiesiems, tik tiems, kurie patys yra *virgines*. Teologinė ir fiziologinė analizė čia tik sužeidžia – kaip vainiklapius žiede, ar nieko nepasiekia – kaip skalpelis sielos ar dvasinio gyvenimo...

Motinos Marijos esminė didybė rėmėsi tuo, kad Ji buvo iš esmės į Aukščiausią – į Dievą – pasisukęs visa savo esybe žmogus (o ne Ieva, skubanti nurašyti neišaugintą vaisių!), o *virginitas* – nesudrumstumas – jau buvo tokio apsisprendimo nuosekli savybė. Juk ir mes matome drumstus kūnu ir siela žmones, ir esame matę tyrų kaip šaltinio vanduo žmonių...

Marija davė Jėzui tiek ir tai, ką kiekviena motina suteikia savo vaikui. Reikėtų vieną kartą suprasti, kad nė viena motina nėra šimtaprocentinė motina – gyvybės ir sielos davėjas yra Dievas! Dabartinio grubaus ir pasišovusio viską išaiškinti fiziologizmo laikais reikia ypač akcentuoti žmogaus pradžios ir

gimimo paslaptį ir jo neliečiamumą: ką mokslas žino apie žmogaus pradžią – kada, kiek, kas ir kaip? Kokia čia Dievo ir kokia čia žmogaus dalia ir rolė? Kiek žmogus yra Dievo ir kiek tėvų, protėvių, visos žmonijos vaikas? Kokios savybės ateina iš tėvų, protėvių ir dar nežinia iš kur? Kurios išbujos, kurios išnyks, kurios atsiras ir kurios pražus be pėdsako?

Kiekvienas žmogus yra Dievo vaikas. Ir, Dievą tikint, Jėzaus gimimas, Marijos *virginitas* ir motiniškumas yra drauge ir didelės paslaptys, ir normalūs reiškiniai. Patys normaliausi. Nes Dievas savyje ir savo veikaluose yra nuostabus, didingas, nepakartojamas ir be galo paprastas, kad mes Jo net nepamatome! Skaudu ir pikta, kai žmogus, visiškai nesuprasdamas, kad jis yra grubiai naivus, imasi spręsti klausimus apie Dieviškųjų Asmenų lytį, įtakas, tėvystę, sūnystę... Juk mes čia naudojames tik žmogiškom analogijom, žmogiškais terminais, o Dievas yra Begalinis visais atžvilgiais ir mums Neaprėpiamas!

Gal mes, kunigai, kalti, kad tebegyvuoja primityvi Senojo Testamento vaizdinė teologija ir primityvus vaizdingumas, kurie būtini paprastam žmogui. Todėl čia trumpai priminsime, kad gimtoji nuodėmė yra netvarka žmogaus prigimtyje (ne sugedimas, ne pagedimas, bet ir ne harmonija!), kai kiekvienas sąnarys siekia savų tikslų, visiškai nepaisydamas visumos. Nuostabios ir giliai prasmingos — tikrai dieviškos! – pirmųjų Šventojo Rašto eilučių poemos yra vertos pagarbios analizės, žavesio ir gyvenimiškų išvadų! Motinos Marijos Nekaltojo Prasidėjimo tiesa nieko nekalba apie jos gyvenimo fiziologiją, o teigia, kad jos būtyje ir gyvenime jokios disharmonijos nebuvo. Jėzus prasidėjo, gimė, gyveno fiziniu požiūriu taip, kaip visi žmonių vaikai, tik Jo tėviškasis pradas buvo Dievas. Bet mes jau sakėme, kad kiekvieno žmogaus pagrindinis pradas yra Dievas!

Jėzus – vaikas ir jaunuolis – buvo ir paklusnus, ir savarankiškas. Mus tik stebina straipsnio demagogiškas „šventumas“. Abi savybės – klusnumas ir savarankiškumas – yra neatskiriamai būtinos augančiam žmogui. Yra didelis pavojus, kad vien tik klusnus mamos sūnelis nemokės orientuotis likęs be mamos ir klausys kitų, kurių klausyti nereikėtų. Todėl savarankiškumas yra būtina savybė net vaikui. Yra didelis pavojus, kad savarankiškas jaunuolis ar vaikas dažnai klys ir sudarys daug skausmų vyresniesiems, todėl klusnumas yra irgi būtinas augančiam ir dar tėvų namuose gyvenančiam jaunuoliui. Toks

Jėzus ir buvo! Gal mes, kunigai, kalti, kad neišaiškinom, jog senovės žydų kalba buvo tokia neturtinga, jog visus artimuosius vadino broliais ir seserimis. Bet ir dabar vienuoliai savuosius vadina broliais ir seserimis! Ir mes tikrai artimą žmogų pavadinam broliu, seseria – juk jie ir būna kaip broliai, kaip seserys, net artimesni už gimines!

Ne mes kalti, o gyvenimas dažnai prikišamai parodo, kad artimieji netiki, negerbia, nepalaiko, pamiršta, nepadeda, nesulaukę greitos materialinės naudos, nosisuka... Buvo šitaip ir Jėzui. Evangelija, apie tai atvirai pasakodama, parodo tik savo autentiškumą ir žemiško gyvenimo realijas.

Gal mes kalti, kad neišaiškinom, jog tautose, kur viešpatauja pirmgimio teisės ir privilegijos, buvo ir pasakyta „pirmgimį“, o nutylėta „vienintelį“, nes daug kariaujančiai, svetimųjų apsuptai, norinčiai plėstis iki dangaus žvaigždžių skaičiaus tautai žodis ir vardas „vienintelis“ būtų užgaulus ir žeminantis.

Gal mes kalti, kad neišaiškinom, jog patriarchalinės sąrangos šeimoje santykiai būna „vyriški“, ir kreipinys „moteris“ nežemina ir neužgauna motinos. Tai ne mūsų „motka“ ar iš rusų pasiskolintas „boba“. Mūsų lietuviškas matriarchatinis „mamyte“ negali nuvertinti rytietiškos ir prieš du tūkstančius metų buvusios vartosenos. Pagaliau ir į švelniųjų „mamyte“ galima įlieti tokį toną, kad jis stingdys kraują gyslose, galima senąją žydiškąją „moterie“ pasakyti taip, kad Motina žinos, jog paprašytas Sūnus stebuklą padarys, iš šventovės (ne iš restorano!) kartu su tėvais sugrįš ir ant kryžiaus mirdamas Joną paprašys būti sūnumi Motinai. Ir prisikėlęs Jėzus nepasirodė Motinai ne dėl to, kad Jis jos būtų nemylėjęs ar negerbęs, o todėl, kad savo Motinai Jis nebuvo miręs... Mylinčioms motinoms niekada – net numirę ar žuvę – vaikai nebūna mirę...

Šventoji Šeima buvo ir išliks amžiams kaip tikrai šventa šeima. Iš jos pasimokyti ir ja sekti visada bus verta ir išganinga. O, kad mūsų vyrai būtų tokie kaip šventasis Juozapas – tikrai vyriški! Kad mūsų moterys ir motinos būtų *virgines* savo dvasia ir rūpestingos motinos! Kad mūsų vaikai būtų klusnūs ir savarankiški! Kad juos matytum einant tenai, kur išmintis viešpatauja, kad juos matytume grįžtant į tėvų namus!

7. Autentiškais ir autoritetingais liudininkais nei Celsus, nei Talmudas čia negali būti, nes (žurnalisto etika: reikia žinoti ir pasakyti, kas tie liudininkai!) Celsus yra žymus tik tuo, kad

nekenčė visko, kas buvo krikščioniška, o Talmudas – irgi iš neapykantos! – tęsdamas galingo, turtingo, vaduojančio iš svetimųjų jungo politinio vadovo Mesijo supratimą, kūrė ir kartojo visokias nesąmones (rus. „nebylicas“), kad tik suniekintų Jėzų ir Jo Motiną. Neapykanta niekada nebūna nei objektyvi, nei patikima, ir jos liudijimais remtis reiškia įrodyti savo intelektualinį neišprusimą ar subjektyvumą.

8. Reikia vis dėlto žinoti, *kad labiausiai gerbiamas ir garbinamas žmogus pasaulyje yra Jėzaus Motina Marija*. Visam krikščioniškam ir su krikščionybe susipažinusiam, nors truputį krikščioniška kultūra persisunkusiam pasaulyje!

Tikinti liaudis ją neretai garbina labiau kaip Dievą, nes ji – žmogus – totaliai pasisukusi į Dievą, žmogus be nuodėmės, tikra *virgo* (čia reikėtų prisiminti M.K.Čiurlionio paveikslą „Mergelė“), kilni Motina, moteriškumo idealas („*das ewige Weiblichkeit*“)

Mums tiesiog keista, kaip moterims skirtas žurnalas išspausdino straipsnį, taip nepagarbiai parašytą apie didžiąją visos žmonijos Moterį. Kai kadaise Volteras nepagarbiai parašė apie Joaną d/Arc, sukilo visa Prancūzija. Tokių galimybių mes neturim, bet tokiu straipsniu pasipiktino kiekvienas tikintysis ir net netikintysis...

9. Dabar apie tai, ką parašė „Vakarinės Naujienos“. *Tokio akto, kad iškilmingai, Katedroje ir dar per Verbas būtų išvelkamas nukunigėjęs ar nubaustas kunigas* (šiuo atveju K. Olšauskas) *nebuvo, tokio dalyko iš viso nebūna ir Bažnyčios praktikoje ar apeigyne jis net nenumatytas!* Net degradacijos bylose, kurios vyksta tyliai ir uždarai, daugumas ekskunigų nedalyvauja ir neverčiami dalyvauti. Šį aprašymą „sukūrė“ ir atspausdino bulvarinis laikraštukas „Sėkmadienis“ 1931 metų *primae aprilis* skirtame numeryje (kad galėtų užpultas išsiginti: „čia tik balandžio pirmosios šposas!“), į jį kaip dėmesio nevertą nereagavo tuometinė Kauno kurija. Gaila – tai nedaro garbės tarybinei spaudai, – kad jis buvo pakartotas (net su faksimile!) jau seniau, ir jį dabar kartoja „Vakarinės Naujienos“. Tokiu atveju reikėtų – žurnalisto etika! – parašyti, iš kur toks pranešimas paimtas, kas tas „Sėkmadienis“ ir kas jį redagavo... Tiesa, tokį vaidinimą pats surežisavo ir pats suvaidino *Sidabravo bažnyčioje buvęs klebonas Vyt. Starkus*, bet visi jį mačiusieji suprato, kad tai liūdnas ir nedoras vaidinimas. Bažnyčia skirta religinėms apeigoms, ir kiekvienas žmogus, kuris ją naudoja ne pagal paskirtį, daro negerai. Tokiems pareiškimams, kai atsisakoma pareigų ir priesaikos, yra tuo besidžiaugianti ir tuo pasinaudojanti laicistinė spauda.

Ta pačia proga galime pasakyti, kad kun. K. Olšauskas po teismo proceso buvo Kauno arkivyskupo suspenduotas *ex informata conscientia*, kas visiškai neliečia teismo sprendimo: nei jam prieštarauja, nei jį patvirtina. Kauno tuometinis arkivyskupas savo atsakomybe, savo sąžinės sprendimu jam uždraudė eiti kunigo pareigas Kauno mieste, kartu pranešdamas, jog, jam išvykus iš Kauno ir apsigyvenus kitur, suspensa negalios.

O filmas „Devyni nuopuolio ratai“ yra skaudus ir net kažkiek krikščioniškas: parodo žmogaus gyvenimo trapumą ir tragiškumą, neteigia K. Olšauską buvus suvedžiotu ar žudiku, bando papasakoti, kaip veiklus, energingas, diktatoriškas žmogus lieka vienišas, visų apleistas ir visų puolamas, kankinasi kalėjimo kameroje ir nežinia kieno nužudomas iš pasalų... Ryškiausios filmo scenos skirtos apleisto žmogaus nevilčiai ir prie kryžiaus prikalto Kristaus prasmingos ir pamokančios kančios palyginimui.

Bet ir vėl: ieškant priešingos ideologijos atstovų tarp neigiamų herojų, jų visada galima surasti, bet tai neliečia ir negriauna pačios ideologijos, nes ji yra ne reiškinių produktas, o kilnios kūrybos vaisius, ir tokie faktai tik įrodo, kad yra žmonių, kurie nepasiekia ir neatitinka tokių dvasinių aukštumų, o tik išlieja savo veiklumą ir palūžta patys likdami vieniši ir vieni. Pati ideologija lieka nepaliesta ir švytinti visu savo grožiu, švytinti tuose, kurie pagal ją gyvena. Neištikimi adeptai nesumažina idėjų vertės!

10. Mes, tikintieji Dievą, puikiai žinom savas klaidas ir savas silpnybes ir netgi esame... dėkingi ateistinei propagandai, kad ji priverčia mus galvoti, stengtis, skubintis, pasitempti, pergaltvoti ir patikslinti formuluotes, kad ji kovoja už švarų tikėjimą ir gerą kunigą. Žinom, kad ateistiniai straipsniai padeda ateistams pasidalyti patirtimi, išklibusius tikinčiuosius kažkiek suramina, bet, būdami šališki ir netikslūs, visiškai nieko nereiškia tikrai tikinčiajam, vienpusiškai rašomi (nes tikintieji negali ir neturi nei kur, nei kaip pasiaiškinti ir paaiškinti) garbingus netikinčiuosius pažadina susidomėti religija ir iš autentiškų šaltinių išsiaiškinti: „o kaipgi yra iš tikrųjų?“, dorus ateistus pastato į labai nejaukią padėtį: „mes kalbam, o neatsišaukia niekas!“, „tai kaip čia dabar išeina: peikiam, o tiki; spaudžiam, o gyvuoja; religiją vadinam llaudies opiumu, o tiki šviesiausi; sudėtos į ateistinę propagandą lėšos tikrai nepasiteisina, tik išlaiko joje dirbančius...“. Vis dėlto ateistiniai straipsniai yra neigiamas reiškinys spaudoje ir gyvenime: jie padėjo išauginti tuos, kurie netiki nei Dievu, nei

komunizmu, nei praeitimi, nei ateitimi, kurie negerbia duonos, gamtos, tėvų, mokytojų, prisidėjo prie nihilistinių, anarchistinių nuotaikų paribio gyventojų sluoksniuose. Ir tikintieji, tikrai užgauti, kai niekinamos jų pažiūros ir brangenybės, kad ir užjausdami tokių straipsnių autorius ir jų gailėdami, dažnai nepajėgia jų laikyti nei savais, nei artimais, nei gerbiamaais. Netaktiška laikysena tokių straipsnių autorių atžvilgiu nėra krikščioniškos dvasios ženklas, bet ji kyla tiesiog spontaniškai, kai tų straipsnių autoriai būna ypač neteisūs.

1. Mums, tikintiesiems, mūsų teistinė pasaulėžiūra, mūsų teistinė etika, mūsų religinis kultas bei tikėjimu persunktos kasdieninės tradicijos yra tikrai svarbios ir brangios. Mes – kartojame – patys puikiai žinome savo neatbaigtumą ir savo klaidas, nuodėmes ir apsileidimus. Žinome ir Dievo pavedimą mums: „Eikite ir visų tautų žmones padarykite mano mokinius.“ Taip pat aiškiai matome, kad yra žmonių, kurie išpažįsta kitas religijas, laikosi kitų papročių ir tradicijų; matome, kad yra žmonių, kurie pasitenkina materialistine pasaulėžiūra ir laicistiniu gyvenimo stiliumi. Žinome jų tendencijas ir suprantamą norą plėstis bei skleistis.

Bet mes visi gyvename vienoje žemėje, kvėpuojame tuo pačiu oru, valgome tą pačią duoną, mus visus riša daugybė gyvastingų ryšių ir mes visi turime daug bendrų problemų. Paprastai liaudžiai netgi nežinomi ir neįdomūs mūsų ideologiniai skirtumai ar ginčai, – ji nori paprasčiausiai gyventi, gražiai gyventi, nori taikos pasaulyje, nori darbo ir trupučio džiaugsmo. Ir svarbiausia, kad visi ir visokie vyresnieji jų nepjudytų, nekeltų į kovą, o leistų ar bent netrukdytų gyventi. O jeigu dar koks nors vyresnysis padeda gyventi, tai jau jis ir mylimas, ir gerbiamas!

Šviesaus atminimo popiežius Jonas XXIII padarė kardinalų ir labai toli siekiantį posūkį Katalikų Bažnyčioje: skirtumus ir savitus įvairumus pasilikime sau (nes tai neišvengiama, nepakeičiama ir nuostabus pasaulio turtas!), o viešajame gyvenime pasisukime į tai, kas mums bendra, kas mus gali sujungti, – ir bendraukime, bendradarbiaukime tenai, kur mūsų laukia visi geros valios žmonės. Jau baigėsi panieka kitų religijų žmonėms ir jų pasmerkimas. Su tuo pačiu principu Jonas XXIII kreipėsi ir į tikinčius, ir į netikinčius Dievą žmones. Mums belieka jo paklausyti ir konkrečiai realizuoti šį labai teisingą principą.

Todėl reikėtų suprasti, kad tikintieji Dievą žino, ką tiki ir ko siekia, stengiasi laikytis savo principų, priešingos propagandos veikiami, savų pradų neatsisakys, dar labiau tvirtės, jei bus užgauti, kaip galėdami reaguos. Mes, kunigai, dabar savo tikintiesiems sakome, kad reikia gerbti ir tuos žmones, kurie laikosi materialistinės pasaulėžiūros bei laicistinio gyvenimo stiliaus, reikia gerbti ir su jais bendradarbiauti bendrosios gerovės reikaluos, kas, beje, labai daug kur Lietuvoje konkrečiose vietovėse ir vyksta. Neigiamas pažiūras, nepakančią laikyseną reikia kreipti ne kitoniškos ideologijos žmonėms, o objektyviam blogiui pasmerkti ir išrauti, ir tokius žodžius kaip „tamsybininkas“, „liaudies opiumas“, „prietarai“, „keliaklupsčiavimas“, „žeminantis pataikavimas“ reikia ir skirti tokiems reiškiniams, kurių dar nemažai yra ir kurie skaudžiai liečia mus visus. Nereikia jų kaip keiksmažodžių taikyti tiktai tikintiesiems, kurie nėra nei tamsūs, nei prietaringi, klaupiasi tik prieš Dievą, ir Dievas mums – ne opiumas, o gyvenimo Šviesa.

Tą energiją, kurią nenaudingai sunaudojame beprasmiškiems tarpusavio ginčams (kuriuose Tiesa tikrai negimsta!), kitų ideologijų žmonių pajuokai, pašaipai ir jų „apšvietimui“, geriau reikėtų panaudoti geresniam tarpusavio supratimui, išsiaiškinimui, bendrai abipusei pagarbai, bendroms pastangoms kuriant šviesesnį gyvenimą visiems. Šito iš mūsų laukia visi, ypač liaudis. *Reikia pripažinti ir skaitytis su tuo, kas realiai egzistuoja ir ko be skriaudos kitam žmogui bei pasaulio įvairumui ir grožiui naikinti ir sunaikinti negalima ir neįmanoma* (prašom paskaityti Danijilo Granino knygą „Paveikslas“, Vilnius, 1984, ir pažiūrėti pagal tą knygą sukurtą filmą).

Tam, klausydami šviesaus popiežiaus Jono XXIII, Lietuvos katalikai yra pasiruošę. Šito laukiame iš žmonių, kurie, turėdami savo rankose valdžią ir visas priemones viešajam gyvenimui tvarkyti, laikydamiesi materialistinės bei laicistinės pasaulėžiūros, skelbdami toleranciją ir protingai suprastą laisvę, suprastą, jog šviesiai ateičiai sukurti reikia *visų* žmonių *kūrybinių* pastangų.

Tikimės būsią suprasti, kad visas šias mintis diktavo gera valia ir pribrendęs tokiems sprendimams laikas.

„Tarybinės moters“ redakcijai

Ryšium su užgauliu ir grubiu p. V. Balkevičiaus straipsniu – „Šventoji“ šeimyna – atspausdintu Jūsų žurnale, prašau jam perduoti šią elementarią tiesą, kad vienaip elgiamasi su palaido elgesio mergužele, kitaip su mylima moterimi, trečiaip su šventąja. Šitai supranta net mūsų miestelio chuliganai. Visas intymus šeimyninis gyvenimas gali būti tikrai šventas, gali būti prigimties plotmėje, gali būti labai liūdnas ir skaudus, bet jo gali nebūti net ir šeimoje – žmonėms, kurie kam nors labai kilniam totaliai pasišvenčia. Gaila, kad žmogus, mokantis kitus, šito nežino ir savo labai siauru vienašališku masteliu matuoja neišmatuojamus žmones. Net dabar gyvenanti Motina Teresė turbūt p. Balkevičiui yra nesuprantama ir nešventa... Skaudu ir pikta skaitant tokius žemo lygio straipsnius, skaudu, kad moterims skirtas žurnalas tokius straipsnius spausdina. Aišku, jį galima praversti neskaičius, jis prapuola begaliniame dabartinės informacijos sriaute, nedaug ką bereiškia devalvavus spausdinto žodžio reikšmę, bet vis dėlto daro didelę gėdą lietuviškam žodžiui.

Jieznas, 1986.VI.29

Su pagarba
Bronius Bulika

Saldutiškyje kungai sveikina kleboną Z. Navicką

*Apie ką reikia pagalvoti Lietuvos tikintiesiems
švenčiant Vilniaus universiteto įkūrimo
400 metų jubiliejų*

1579 metų balandžio mėnesio 1 dieną Didysis Lietuvos Kunigaikštis ir Lenkijos Karalius Steponas Batoras pasirašė aktą, kuriuo Vilniuje buvo įkurtas Universitetas, Didžiojo Lietuvos Kanclerio pavaduotojas E. Valavičius uždėjo Didįjį Lietuvos antspaudą, Romos Popiežius – tuo metu vienintelis universitetų steigėjas ir patvirtintojas – Grigalius XIII 1579 metų spalio 29 dienos dekretu Vilniaus Jėzuitų Kolegijai suteikė Universiteto teises ir mokslas jame jau nuo tų metų rudens prasidėjo pagal naują – jau universitetinę – programą. Vadinas, šiais metais Vilniaus Universitetui, kurį geriau tiktų vadinti Lietuvos Universitetu, tikrai sueina 400 metų. Per tuos 400 metų buvo visko: žydėjimo, klestėjimo metų; sustingimo ir merdėjimo metų; buvo jis už laisvą lakią mintį caro valdžios uždarytas, apiplėštas ir apvogtas (daugelis Universiteto brangenybių – Rektorius insignijos, seni archyvai, senovinės knygos ir dokumentai – ir šiandien tebėra Rusijoje), buvo varžomas, kontroliuojamas, lenkiamas vienai ar kitai ideologijai – kurios mums buvo visiškai svetimos! – vergiškai tarnauti. Tačiau, net ir labiausiai niokojamas, Vilniaus Universitetas niekada nenustojo gyvavęs ir veikęs, buvo Lietuvos mokslo, kultūros ir aukštųjų kilniųjų aspiracijų ženklas, švyturys ir šaltinis. Veikė jis rusų caro uždarytas kaip Dvasinė ir Medicinos Akademijos, kaip Astronominė observatorija, Botanikos sodas; veikė jis vokiečių okupacijos metais patriotų profesorių butuose. Vilniaus universitetas nepraranda savo dvasinės laisvės bei reikšmės ir dabar, nors ir verčiamas nusi-lenkti bei paklusti sovietiniam totalitarizmui.

Švęsdami 400 metų Vilniaus universiteto jubiliejų, mes, Lietuvos katalikai, privalome štai ką apgalvoti, apmąstyti ir daryti.

I. Reikia mums dar kartą giliai į protą ir į širdį įsidėti, kad Vilnius yra mūsų tautos sostinė, centras, šventovė ir brangenybė. Vilnius buvo mūsų senosios Lietuvos – didžiulės, garbingos, šviesios, tolerantiškos, humaniškos ir geros valstybės sostinė. Gedimino pilis yra ir per amžius liks Lietuvos valstybingumo ženklų ir liudininku. Vilniaus katedra (okupantų sovietų prievarta atimta ir paversta muziejumi – koncertų sale) yra Lietuvos krikšto,

įsitraukimo į Dievo Bažnyčią ir Europinę kultūrą šventovė, Lietuvos vyskupų ilgametis sostas. Aušros Vartai Vilniuje yra mūsų tautos gilios pagarbos Švenčiausiajai Dievo Motinai Marijai vieta, mūsų nuoširdžiai tikinčios liaudies paguodos ir maldos vieta. Ir Vilniaus universitetas – ketvirtoji šventovė Vilniuje – yra mūsų tautos šviesos, mokslo ir kultūros šaltinis ir pasididžiavimas. Įrodymas, kad mūsų tauta kartu su kitomis Vakarų Europos šalimis rūpinosi švietimu, mokslu, dvasine ir dorine kultūra. Senasis Vilniaus centras mums yra ir privalo būti ištisa šventovė, šventasis mūsų miestas. Vilniuje reikia vaikščioti lygiai pagarbiai kaip ir bažnyčioje. Atvažiavus į Vilnių reikia aplankyti Katedrą, Pilį, Aušros Vartus ir Universitetą. Vėliava svetima, bet Pilis mūsų! Vilniuje nėra Vyskupo, bet Katedra mūsų! Aušros Vartai dar mūsų! Universitetan skverbiasi svetima dvasia, svetima ideologija, svetima kalba, bet jaunimas tai mūsų! Daugumas garbingų profesorių – mūsų!

Reikia skverbtiis gyventi į Vilnių, reikia lietuviškai kalbėti atvažiavus į Vilnių, reikia kovoti, kad atgautume Katedrą, kad Vilniuje būtų Vyskupas, nereikia dovanoti savo tautos brangenybių kitiems!

II. Vilniaus universitetas neatsirado tuščioje vietoje, neatsirado staiga, neatsirado minėtų karaliaus, kanclerio ar Šventojo Tėvo dekretų dėka. Lietuvoje jau buvo mokyklos prie parapijų, kuriose mokė vienuoliai, buvo kolegijos Vilniuje, Trakuose, Varniuose, Kražiuose. Buvo mokytų ir šviesių vyrų, kurie jau galėjo sudaryti būsimosios aukštosios mokyklos profesorių branduolį. Vilniaus vyskupas Valerijonas Protasevičius padovanojo rūmus kuriamajam Universitetui ir neturtingų studentų bendrabučiui, pasižadėjo remti ir finansuoti Universitetą. Jėzuitai išipareigojo pasirūpinti profesoriais – vietiniais ir iš visos Europos.

Mums reikia žinoti, kad jokie dekretai iš šono ar viršaus negali nieko sukurti, jei pati tauta tam nėra pasiruošusi. Jokie dekretai iš svetur negali nieko sugriauti ar pakeisti, jeigu tauta pakankamai tvirta, sąmoninga ir apsisprendusi. Išmalda, svetimu protu ir turtu, ateiviais ir jų pažadais negalima gyventi. Lietuvių tauta buvo pakankamai subrendusi ir priaugusi stovėti greta kitų Vakarų Europos tautų, turėti savo aukštąją mokyklą, pasirūpinti pati inteligentais ir vadais, turėti savo mokslo židinį namie. Tai reikia ir dabar žinoti: negyventi iliuzijomis, neišsigąsti esamo momento sunkumų, patiems pasirūpinti ateitimi.

III. Pasaulio žiaurumą grumtynėse, pasaulio kultūrų lenkty-
nėse mes nuo seno dalyvavome ir dabar dalyvaujame lygiai su
kitomis tautomis, esame nepalyginamai kultūringesni ir
humaniškesni, esame davę pasauliui ne mažiau kaip kiti vertybių
ir šviesių žmonių. Nors istorijos knygos nenustoja mus šmeižusios,
apie mus tylėjusios, o kaimyninės tautos per amžius mus išnau-
dojo, valgė mūsų duoną, vežė mūsų žmones ir turtus, naudojosi
mūsų svetingumu ir gerumu. Mūsų senoji Lietuva buvo žymiausia
valstybė ant Rytų ir Vakarų slenksčio, pati atsigynė nuo kry-
žiuočių antplūdžio ir apgynė slavų tautas nuo totorių žiaurumą,
pasistatė pilis, rūmus ir bažnyčias, turėjo sostinę, bet apie ją
tylima.

Mes esame krikščionys jau 600 metų ir dabar neturime visų
vyskupų, neturime kardinolo, neturime paskelbtų šventųjų, nors
jų – kankinių, nekaltųjų, didvyrių, šviesiųjų – yra begalės. Mūsų
jaunimas žuvo visuose frontuose ir jų kraują tyliai sugėrė žemė;
niekur nėra jų vardų, niekur nėra paminklų jiems. Mūsų žmonės
kentėjo vokiečių ir rusų lageriuose, vargo ir mirė Sibiro miškuose,
statė šachtas Kazachstane ir kirto miškus Vorkutoje, tiesė
geležinkelį Taišete ir statė miestus Tolimuosiuose Rytuose –
niekas nenubaudė mūsų tautos budelių – trėmėjų, viršininkų,
prižiūrėtojų, kvislingų, niekas nemini pilkųjų milijonų.

Vilniaus universiteto 400 metų jubiliejaus proga reikia pradėti
rašyti išsamią mūsų kultūros, mūsų kančių ir golgotos, mūsų
kantrybės, mūsų didžiųjų žmonių ir mūsų pilkųjų didvyrių isto-
riją. Jeigu jos mūsų dabartiniai valdovai neišleis, tai vis tiek reikia
surašyti ir surinkti dokumentus, atsiminimus, vardus, faktus,
kuriais pagrįstai galime didžiuotis visų tautų ir viso pasaulio
akivaizdoje. Gana menkavertiškumo ir mažumo jausmo! Mes
esame didi tauta ir turime kuo pasigirti! Mes buvome tvirtesni
už kitus ir tolerantiškesni. Savo jėgas naudojome gynybai. Turėjome
savo administraciją, teisyną, papročius. Vilniaus universitetas
prilygo tuometiniams Krokuvos, Prahos, Karaliaučiaus ir Leipcigo
universitetams. Mūsų valdovus gerbė ir kvietėsi į sostus
kaimyninės valstybės. Reikia žinoti savo istoriją ir pasmerkti
tuos – ir savus – pataikūnus, kurie ją niekina.

IV. Nebeturi tos didžiulės reikšmės Lietuvai dabartinis
Vilniaus universitetas, nes neturi akademinės laisvės, tenkinasi
ir ribojasi primityviu materializmu, neturi būtinų aukštajai
mokyklai pasaulėžiūrinių fakultetų, priverstas vergauja svetimai

sovietinei priežiūrai, studijuojama dažnai tai, kas neverta rimto dėmesio, apleidžiama tai, kam reikėtų atsidėti visomis jėgomis. Nėra laisvės, yra diktatas. Paskaitose, darbuose, leidiniuose. Vis dėlto – tai mūsų aukštoji mokykla. Joje yra didvyrių profesorių ir nuostabių studentų! Yra darbų, kuriuos žinome, kuriais didžiuojamės. Mes suvokiame, kokia kaina ir kokia rizika įliejami mūsų gyvybiniai teiginiai į kai kuriuos kursus, išleidžiamos mūsų tautai tiesiog šventos knygos.

Mes prašome lietuvius tėvus leisti savo vaikus – pajėgius, gabius vaikus – kaip tik į Universitetą. Tegu mūsų Universitetas bus lietuviškas! Mes prašom gabius studentus siekti profesūros ir studijų užsieniuose! Mes prašom profesorius bent įterpti tikrąją tiesą tarp valdiškų paskaitų tekstų. Mes prašom studentų ieškoti tiesos ir ją rasti. Prašom lietuviškai kalbėti Universitete, lietuviškai dainuoti ir išmokti vadovauti! Prašome išmokti būti drąsiais ir atkakliais! Kodėl dabartinių ponų vaikai visais būdais kišami į Universitetą? Juk yra pelningesnių profesijų! Nes mūsų gyvenimui vadovaus baigusieji Vilniaus universitetą! Reikia, kad jį baigtų mūsų žmonės!

Švento Jono bažnyčia buvo Vilniaus Universiteto bažnyčia. Joje buvo – ir išliko – visų didžiųjų šventųjų Jonų altoriai ir paveikslai. Dabar joje nėra Švenčiausiojo Sakramento, ten dabar Mokslo muziejus. Dargi iškreiptas Mokslo muziejus, sovietiniu melu persunktas. Garbingo jubiliejaus proga melskime Šventąją Dvasią, kad mūsų Universiteto – kurį reikėtų vadinti Lietuvos universitetu! – profesoriai ir studentai siektų tiesos, mylėtų tiesą, skelbtų tiesą ir nebijotų pakentėti už tiesą! Pasimelskime, kad mūsų Universitetas būtų tikrai mūsų!

1979 m.

TARPTAUTINIAME LURDO EUCHARISTINIAME KONGRESE

1981 m. liepos 16–23 d. Lurde vyko 42-sis tarptautinis Eucharistinis kongresas. Tai buvo ir 100 metų sukaktis nuo pirmojo tarptautinio Eucharistinio kongreso, kuris įvyko taip pat Prancūzijoje, Lilio mieste, 1881 m. Šis Eucharistinis kongresas vyko Lurde trečią kartą: tokie kongresai Lurde jau buvo buvę 1889 ir 1914 metais.

Lurdas – nedidelis miestas Prancūzijos pietuose, Pirėnų kalnų papėdėje. Mums teko maloni galimybė traukiniu pervažiuoti beveik visą Prancūziją – nuo Paryžiaus iki Lurdo 800 km – ir pasigrožėti šito krašto mielu patrauklumu.

Lurdas išryškus tuo, kad čia 1858 m. paprastai mergaitei Bernadetai Subiru (B. Soubirous) pasirodė Švenčiausioji Dievo Motina Marija. Dabar toje vietoje stovi graži Dievo Motinos statula, tebeteka Bernadetos rankomis prakastas šaltinis, pastatytos nuostabios bazilikos Šv. Rožančiaus ir Nekaltojo Švč. Mergelės Marijos Prasidėjimo garbei, renkasi tūkstančiai ligonių ir kitų maldininkų iš viso pasaulio. Didžiulis rajonas prie Pasirodymų grotos ir Gavės upės yra nuostabiai išpuoštos ir skirtos tik maldai. Prancūzų tauta įvykdė tuometinį Dievo Motinos prašymą. Kad galėtų sutilpti gausūs maldininkai net ir blogam orui esant, 1958 m. buvo pastatyta požeminė Šv. Pijaus bazilika – didžiausia katalikų bažnyčia pasaulyje, galinti sutalpinti 25 000 žmonių (201X81X10 m). Modernaus stiliaus, su daugeliu koplyčių, originaliais Kryžiaus keliais erdvi bazilika daro nuostabų įspūdį; čia ir modernizmas – kaip ir giesmės su gitaromis – puikiai tarnauja Dievui ir Bažnyčiai.

Negalima nepaminėti ir Lurdo Kryžiaus kelių. Jokios fotografijos, jokie pasakojimai negali perduoti to, kaip ryškiai ir simboliškai pavaizduota Kristaus kančia. Kelias visą laiką eina aukštytyn, žalvarinės stočių statulos, didesnės už žmogaus ūgį, be galo išraiškingos. Kalno viršūnėje – Nukryžiuojimas, už kelių žingsnių – Nuėmimas nuo kryžiaus ir visiškai žemai, natūralioje

kalnų oloje – Palaidojimas. Ypač įspūdinga IX stotis: eini ir matai tik mažą kupstelį iš suniekinto Žmogaus po dideliu kryžiumi.

Skirtingai nuo paskutinių tarptautinių Eucharistinių kongresų, kuriose dalyvaudavo milžiniškos maldininkų minios (Melburne ir Filadelfijoje – po milijoną), Lurde buvo iš 130 kraštų „tikrai“ 80 000 maldininkų, apie 3000 kunigų, apie 300 vyskupų ir 23 kardinolai. Daug maldininkų iš Afrikos, labai daug jaunimo. Dar Bordo geležinkelio stotyje, iš kur mes pasiuntėme pirmus laiškus į Lietuvą, matėme būrius jaunuolių, savarankiškai keliaujančių į Lurdą. Jie ir įmetė mūsų laiškus į pašto dėžutę, nes traukinys stovi tik kelias minutes. Paskui matėme juos Lurde ir draugiškai sveikinomės.

Įvairių kraštų delegacijose daugumą sudarė pasauliečiai su tautinėmis ir bažnytinėmis vėliavomis, spalvingais tautiniais drabužiais, religiniais plakatais.

Iš Lietuvos į 42-ąją Eucharistinį kongresą vyko delegacija, kuriai vadovavo Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos apaštalinis administratorius vyskupas Liudvikas Povilonis. Iš Vilniaus arkivyskupijos dalyvavo jos valdytojas kun. Algirdas Gutauskas, iš Kauno arkivyskupijos – Šiluvos klebonas monsinjoras Vaclovas Grauslys, iš Kaišiadorių vyskupijos – Jiezno klebonas kun. Bronius Bulika, iš Panevėžio vyskupijos – Naujamiesčio klebonas kun. Jonas Jurgaitis, iš Telšių vyskupijos – Klaipėdos klebonas kun. Bernardas Talaišis, iš Vilkaviškio vyskupijos – Leipalingio klebonas kun. Kostas Ambrasas. Taigi po vieną atstovą iš kiekvienos vyskupijos. Džiaugėmės, kad dalyvauja didžiųjų Marijos šventovių – Šiluvos ir Aušros Vartų – klebonai. Prie mūsų, atstovų iš Lietuvos, Lurde prisidėjo Vatikano Viešųjų Bažnyčios Reikalų Tarybos prosekretorius mons. dr. Audrys Bačkis, Vakarų Europos lietuvių vyskupas dr. Antanas Deksnys su savo sekretoriumi kun. dr. Alfonsu Savicku ir mons. dr. Vytautas Kazlauskas iš Romos. Visi kartu gyvenome, kartu meldėmės, buvo mielas ir draugiškas kolektyvas.

Kongreso tema ir šūkis: „Jesus-Christ pain rompu pour un monde nouveau“ („Jėzus Kristus yra dalijama duona naujam pasauliui sukurti“). Kadangi Lurdas yra Dievo Motinos miestas, tai šie abu akcentai – Marija ir Eucharistija – ir dominavo Kongreso maldose, giesmėse, paskaitose, eisenose – procesijose. Pasirodymų grota visada būdavo pilna besimeldžiančiųjų, o procesijos ir eisenos prasidėdavo iš Šv. Rožančiaus bazilikos aikštės.

Mes dalyvavome, kiek tik mūsų laikas ir galimybės leido, visose pagrindinėse pamaldose, apėjome Kryžiaus kelius, aplankėme visas šventoves ir laikinas, tik Kongresui pastatytas, palapines pamaldoms pagal kalbines grupes, bet daugiausia meldėmės Grotoje.

Iš *Auxilium* namų, kur gyvenome, buvo matyti visos procesijos, girdėjosi kalbamas rožančius ir giedamos giesmės, matėsi vakarais iliuminuota baltutė bazilika. Ilgas dienos ir vakaro valandas išbuvę Kongreso centre ir vėlų vakarą vis tiek dar būdavome supami nenutrūkstamų maldų ir procesijų.

Mūsų buvimo akcentu reikia laikyti šv. Mišias Pasirodymų grotoje sekmadienį, liepos 19 d., 7 val. ryto (Lietuvoje tada buvo 9 val.) ir susitikimą su popiežiaus legatu kardinolu Bernardinu Gantinu. Tai buvo didelė privilegija mūsų mažai delegacijai ir mūsų mažai tautai.

Pamaldų pradžioje mons. A. Bačkis susirinkusiems maldininkams prancūziškai pranešė, kas mes ir iš kur. Prieš Mišias pagiedojo „Pulkim ant kelių“. Lietuviškai skaitėme epistolę, psalmes, evangeliją. Lietuviškai kalbėjome „Tikiu“ ir giedojo „Tėve mūsų“. Mūsų koncelebruojamoms Mišioms vadovavo vysk. Liudvikas Povilonis, jis kartu su vyskupu Antanu Deksniu dalijo ir Komuniją aikštėje prieš Grotą, mums giedant „Jėzau, pas mane ateiki“, o po Mišių – „Marija, Marija“. Per garsintuvus mūsų giesmės ir maldos skambėjo visoje aikštėje.

Susitikimas su legatu įvyko Šv. Juozapo bažnyčioje. Susitikime, kur mes buvome tik maža saujelė, buvo susirinkę Lenkijos, Slovakijos, Vengrijos, Jugoslavijos katalikai su vėliavomis. Legatą kartu su Krokuvos kardinolu F. Macharskiu pasitiko ir mons. A. Bačkis su mūsų vyskupais, kurie sėdėjo kartu su legatu presbiterijoje, kartu laimino maldininkus. Legatui padovanojome gintarą su Aušros Vartų Marijos paveikslu, vėliavą su išaustais „Marija, Marija.“ giesmės žodžiais, užrišome lietuvišką juostą per petį: ja pasipuošęs jis buvo ir visą audiencijos metą, su ja laimino ir išvažiavo. Atsakydamas į kard. F. Macharskio sveikinimą, kardinolas legatas ir Lietuvos katalikų adresu pasakė keletą šiltų žodžių.

Mes girdėjome labai daug gerų, susižavėjimo pilnų žodžių apie Lietuvą ir jos tikinčiuosius. Mums buvo sudarytos pačios geriausios gyvenimo sąlygos – pensionatas *Auxilium* yra priešais Grotą, iš kur viskas matyti ir girdėti. Žodis LITUANIE atverdavo

mums visus praėjimus, teikė privilegijas. Visur jautėme didžiulę pagarbą mūsų ištikimai ir tikinčiai tautai. Tebus čia viešai tartas nuoširdus ačiū visiems mūsų bičiuliams Lurde, tebus pareikšta pagarba ir padėka visiems, kurių dėka lietuviai yra gerbiami visame pasaulyje. Tai visiems mums priminimas ir įpareigojimas: apie mus žino ir mus gerbia tikinčiųjų pasaulis!

Mūsų vyskopus supo pagarba ir dėmesys, juos ir mons. A. Bačkį priėmė vietos vyskupas. Mus aplankė Milano arkivyskupas ir daug kitų vyskupų. Mes susitikome ir kalbėjomės su daugeliu Europos, Amerikos ir Afrikos vyskupų, su kardinolais Suenensu, Rodžeriu *Ečegerėjumi* (Roger Etchegaray), Macharskiu, su kun. profesorium Rene Lorantenu (Laurentin) ir kitais.

Mūsų padėtį ir nuotaikas išreiškė žodžiais, kuriuos iš Lurdo pasakėme per Vatikano radiją:

„Tai didžiulė laimė, kad mes esame Lurde ir dalyvaujame 42-ajame Tarptautiniame Eucharistiniame kongrese.

Lurdas yra šventovė, kur šiomis dienomis meldžiasi visų tautų, visų kultūrų ir visų žemynų žmonės. Lurde skamba giesmės visų tautų kalbomis. Lurde, prie Grotos, kur kadaise piemenaitė Bernadeta meldėsi apsireiškusiai Švenčiausiajai Dievo Motinai, dabar tyliai meldžiasi laimingieji, dėkodami Mergelei Marijai, ir nelaimingieji, prašydami malonių iš jos. Lurdo bažnyčios sienos išklotos marmurinėm plokštėm su padėkos žodžiais: „Ačiū Tau, Motina“, ir dega tūkstančiai žvakių kaip didelio tikėjimo ženklas.

Mes matome, kaip čia žmonės darosi geresni. Lurdas yra akivaizdus įrodymas, kad žmonės turi sielą. Čia iš žmogaus prigimties gelmių iškyla visas jo gerumas, Lurde miela ir gera melstis – čia neįmanoma nesimelsti.

Išleisdami mus į Lurdą, jūs prašėte pasimelsti už jus. Ir žinokite: mes meldžiamės. Sekmadienio rytą aukojome šv. Mišias Grotoje ir kartu su visa Lietuva giedojome „Pulkim ant kelių“, „Jėzau, pas mane ateiki“, „Marija, Marija“. Švenčiausioji Auka siekė dangų, o mūsų mintyse, mūsų širdyse buvote jūs visi – mūsų artimieji, mūsų mylimieji, mūsų parapijiečiai, mūsų kraštas, mūsų Bažnyčia ir jos reikalai.

Kartu su visais Lurde meldamiesi, mes džiaugiamės ir didžiuojamės sava Tėvyne. Ir pas mus yra nuostabios Švenčiausiosios Dievo Motinos šventovės: yra Šiluva, yra Aušros Vartai, yra Trakai, yra Žemaičių Kalvarija, Krekenava, Pivašiūnai.

Ir pas mus, mūsų gyvenimo centre, yra Švenčiausiasis Sakramentas, tikėjimas ir gili pagarba Dievui, meilė Švč. Dievo Motinai ir didžiulės pastangos taisyti suklydus. Ir mes turime daug ką, kuo remdamiesi galime būti ir augti žmonėmis, gyventi ir darbuotis kaip Dievo vaikai.

Kartu su visais Lurde meldamiesi, mes džiaugiamės ir didžiuojamės, kad priklausome Visuotinei Dievo Bažnyčiai, kad esame žmonės, kurie tikime Dievą ir kiekvienam žmogui linkime gera.

Visas Lurdas yra ištisas didžiulis stebuklas – žmonių dvasingumo, žmonių gerumo, žmonių vienybės stebuklas. Ir šita stebuklą mes matome, jame dalyvaujame, jo meldžiame visiems – mums ir jums, mylimieji!

Sudrebėjo širdys, kai liepos 15 d. pavakariais pro traukinio langus pirmą kartą pamatėme prieš mūsų akis sušvitusią baltą Lurdo baziliką. Palaimos ir džiaugsmo buvo pilnos sielos, kai paskutinį rytą labai anksti atėjome pasimelsti į Grotą, kai besimeldžiant keturios valandos prabėgo kaip viena minutė. Pasimelsti norėjome už visus ir už viską. O padėkoti buvo už ką ir paprašyti buvo ko. Nes Lurde malda teka kaip neišsenkantis šventosios Bernadetos rankom iškastas šaltinis.

Netoli Grotos susitikę kardinolą Ečegerę (Etchegaray), kuris yra vienas iš šviesiausių Prancūzijos Bažnyčios ganytojų, papasakojome jam apie mūsų Bažnyčią, apie mūsų gyvenimą Lietuvoje, mūsų lūkesčius ir troškimus. Kardinolas šiltai atsiliepė apie Lietuvos tikinčiųjų maldingumą ir pareiškė, jog mes galime didžiuotis prel. Bačkiu, einančiu tokias aukštas pareigas Vatikano diplomatijoje.

Atsisveikiname su Lurdu, bet mintimis dažnai sugrįžtame į jį. Ir vėl skamba ausyse giesmės visų tautų kalbomis, vėl girdime balsiai kalbamą Rožančių, vėl matome procesijas vakarais su degančiomis žvakėmis, vėl stovime prie altoriaus Grotoje.

Deja, mums taip toli iki Lurdo – iki tos dvasios, maldingumo ir susikaupimo... Viso šito mums dar reikia labai atkakliai siekti. Ir mums, ir mūsų jaunimui reikia to dvasingumo, gerumo, nuoširdumo, stebuklo, kurį mes matėme Lurde ir kuriame patys dalyvavome.

PILKASIS EMINENCIJA*

Tikrasis Kuraitis atsiskleisdavo ne paskaitose, o gabiausiųjų, imliausių studentų būrelyje. Čia jis paberdavo savąją krikščioniškojo gyvenimo filosofiją („gyvenimožiūrą“), kurios perliukus surinkęs poetizuota forma mums perteikia vienas iš entuziastingiausių jaunosios (anuomet) kartos „kuraitininkų“ kunigas Bronius Bulika.

Kunigo B. Bulikos gyvybė užgeso pačiame mūsų Atgimimo prierašyje, 1988 m. birželio 22 d. Didelis mums nuostolis prarasti šiems laikams tokios gyvos dvasios ir lakios plunksnos žmogų.

Artėjant P. Kuraičio 110-osioms gimimo metinėms (sukaks 1993 07 04), skelbiame šį, ko gero, paskutinį B. Bulikos rašinį (lydraštis KKŽ redaktoriui datuotas 1988 06 01). Pageidavimas įterpti fragmentą apie Tiesą – įvykdytas.

Red.

Ačiū už paraginimą, bet aš jau buvau parašęs, tik norėjau, kad kažkiek susigulėtų.

Labai daug mažiau rašydamas Kuraitį ir vis galvojau, kad ko nepraleisčiau. Blogiausia, kad mintys ateidavo tada, kai užrašyti negalėdavau. Ir štai praleidau gal pačią svarbiausią Kuraičio mintį: apie Tiesą. Jinai sugrįžo būnant Seminarijoje. Parašiau, ir jeigu tas mano darbas praeis – persitvarkymo ir viešumo laikais!, labai prašyčiau šį gabalėlį įterpti 5 puslapio pabaigoje, prieš tą pastraipą, kuri prasideda žodžiais: „Mūsų vertikalė...“

Įvykiai, kaip matote, pradėjo suktis kosminių greičiu. Kardinolas, dabar bus – Vilnius, Primas, gražinta Katedra...

Su pagarba k. Bronius

* Iš Katalikų kalendoriaus–žinyno, 1993.

Draugas draugui paprasčiausiai pasakė:
„Būsi Kauno Arkivyskupu ir Lietuvos Primu.
Juk pasiruošęs ir vertas esi.
Ir tokio žmogaus kaip Tu – Lietuvai reikia:
Lietuvai be Vilniaus, Lietuvai – besistojančiai ant kojų.“

– „Negaliu ir nenoriu!
Aš nemoku vadovauti ir neturiu iškalbos.
Aš nemoku imponuoti ir neturiu išvaizdos.
Aš noriu pasišvęsti mokslui ir filosofijai.
Aš noriu gilintis, atrasti prasmę ir esmę.
Aš noriu, kad jaunimas žingeidžių protu ir karšta širdimi
išmokyti save ir kitus paklausti – kam aš gyvenu?
ir atsakyti – kaip aš gyventi privalau.
Aš noriu Lietuvai išauginti inteligentinį elitą.
Aš noriu praverti duris į Tiesos Sventovę,
kad jaunimas – gyvas, greitas, guvus čionai ateitų,
kad energingas, kupinas, veiklus išeitų
po visą Lietuvą nešti šviesos
ir dviejų būtiniausių principų:
Dievo ir žmonių meilės.
Dekoracijos ir garbės vardai man – tik išorė
ir apeigos – tik pradžia arba išraiška,
kuri, deja, ne visada išreiškia esmę ir prasmingą turinį.
Iš pradžiamokslio aš jau išaugau,
liaudis išraišką tobulą jau turi,
o man norisi per esmę ir prasmę prieiti prie Dievo
ir suburti supratingą ir kūrybingą ateinančią kartą.
Žemės – maža. Istorijos – nepakanka. Ir kultūros – maža.
Reikia Dievo prasmingam gyvenimui,
reikia meilės žmogui, kad būtum laimingas patsai.
Kariauti – gana. Kovoti – gana. Ginčytis ir rietis – gana!
Reikia tolerancijos ir pagarbos,
reikia bendrų punktų bendram darbui,
reikia žmogui džiaugsmo – kūrybinio džiaugsmo!
Nes be duonos – kad ir pusbadžiu – gyventi galima,
o be džiaugsmo, be meilės, be laimės – ne.
Ir aklo tikėjimo – maža, ir vergiško paklusnumo – gana,
ir netikrom iliuzijom gyventi negalima:

ir aš jaunystėje buvau socializmu užsikrėtęs...
(nes greitas teisingumo įgyvendinimas – atimant iš turinčių,
žavi ir traukia kaip magnetas jaunos –
nieko neturinčius ir nieko dar neuždirbusius).
Mane sąmoningas tikėjimas,
mane savarankiškas mąstymas,
mane viską švarinanti kritikos ugnis,
mane laisvė apsispręsti už Tiesą ir artintis prie Dievo,
mane susibūrimas su gyvu, energingu jaunimu
palaiko, gaivina, stiprina, praturtina,
o kunigo bešeimiškumas bendradarbių šaukias.
Atleisk, Ekscelencija Jurgi, atleisk, Jurgeli Mielas,
negaliu ir nenoriu. Ieškok Lietuvai Primu kito žmogaus.
Yra trokštančių šito. Sugebančių. Išraiškingų.
O aš tos išraiškos neturiu. Ir ji taip sunkiai
ir taip nepilnai esmę išreiškia...”

Kam ši istorija nežinoma –
taip kalbėjo Kuraitis 1926-aisiais Matulaičių Jurgiui,
filosofijos profesorius ir Ateitininkų dvasios vadas
Popiežiaus Apaštaliniam Vizitatoriui,
kuriančiam Lietuvos Bažnytinę Provinciją.

Paklausė draugas draugo.

Bet po naujų vyskupų konsekracijos atėjo nusivylimas:
nei Lietuvos katalikai, nei Bažnyčia Lietuvoje negavo vado –
negavo žmogaus, kuris suprastų, kas yra,
ko reikia Lietuvai iš tikrųjų
ir kas padaryti neatidėliotinai būtina.
Atsistojo geri kunigai su mitromis ir su pastoralais,
sugebantys žegnoti suklupusią liaudį,
kartoti nesuprastą ir nesuprantamą katekizmą,
statyti bažnytėles ir vyskupiškus rūmus iš suaukotų centų...
Tebėjo basi, apiplyšę ir alkani vaikai į pradžios mokyklas,
patys atkakliausi per didelius vargus mušėsi į mokslus,
augo reikli, radikali, maksimalistinė naujoji karta,
augo ir iš karto buvo nauji ponai ir ponios,
augo ir bujojo skaudi neteisybė – ežios, laiptai ir slenksčiai,
smelkėsi bolševizmas, žavėjo naciai,
gangrenavo dvarai ir klebonijos.

Ogi aplaidumo nuodėmės savo socialinėm pasėkmėm
yra baisesnės už padarytas vienkartinės nuodėmės.

Tada susiėmė Profesorius už galvos:

„Ką padariau atsisakydamas:

ne mano rankose vairas, ne mano rankose išdas,
ne mano rankose spauda, ne mano rankose švyturiai – –“

„Ką daryti?“ – „Žinau, ką padarysiu:

ir rinkti – ne gėda, ir darbo nebijau –

mirštančių turčių, kurie turtus sukrovė,

o gera nepadarė, – šitų turtus suimsiu į savo rankas.

Tai bus fondas, iš kurio gausiai dalysiu

gabiams, gyviems – būsimajam Lietuvos elitui.

Pakviesiu: „Ateikite, seni draugai, talkon į būrį:

Šalkauski, Dovydaiti, Eretai, Pakštai, Reiny...”

Tarp kitko: Dovydaitis, dar studentas Maskvoje,
muša telegramą studentui Kuraičiui Liuvėnan, Belgijon:

„Neturiu iš ko gyvent, važiuoju namo laukų arti.“

Ir Kuraitis telegrama išsiunčia šešis šimtus aukso rublių –
tikrai auksinius šešis šimtus –

savo mokestį už mokslą ir už pragyvenimą – viską:

„Mokykis, Tu būsi reikalingas visai Lietuvai Pranas.“

„Aš jau buvau kunigas ir nebegalėjau prapulti.

Aš – kunigas, o visi kalba, kad kunigui taip reikia kalbėti.

Jis – iš to duoną valgo... Reikėjo, kad pasaulietis

ir giliai tikintis prabiltų Lietuvoj, kurios inteligentai

nihilizmu ar liberalizmu buvo užsikrėtę –

tokia amžina pražūtis Lietuvos dvasiai...”

Taip daug vėliau mums prisipažino Kuraitis,

kuris nemokėjo ir nenorėjo kalbėti apie save.

O tie rubliai tai tikrai auksiniai buvo –

kaip ir visi pinigai, kuriuos jis gausiai dalijo

besimokančiam universitetiniam jaunimui.

O jaunieji – Dielininkaitis, Ambrazevičius, Maceina,

Skrupskelis, Ivinskis, Yla, Vaičiulaitis,

Keliuotis, Bauba, Mantvydas, Grinius, Girnius –

dar išaugs prie Kuraičio stalo, iš Kuraičio kišenės,

iš jo tėviškos širdies, iš jo išminties,

per jo paskaitas, kurios suprantamos bus tik jo mokiniams,
jo namuos (žvalgybininkas prie durų, jaunimas – prie stalo).
Išsaugys viena darni šeima.

„Ateitininkų sąjūdį paimu į savo rankas: moksleivius,
studentus ir tikinčius inteligentus.
Jais reikia užlieti esamą Vytauto Didžiojo Universitetą,
o ne kurti naują, kuris labai kuklus išeitų.
Negi katalikų litais Lietuvos Universitete
turi augti liberalas ar svetimtautis,
o mes prašinėsim naujų aukų Katalikų Universitetui
ir būsim posūniai savoį Lietuvoj?“

Turėjo Lietuva kardinolą¹ 1926–1940 metais
ir net 1941–1964 metais:
Juo buvo Pilkasis Eminencija Pranas Kuraitis.

„Jauni ir gabūs, energingi ir kūrybingi
privalo stengtis, siekti ir išmanyti,
ir daryti karjerą – nebijoti visų
atsakingų ir vadovaujančių postų.
Be mūsiškių – atsiras kiti, ir tada bus liūdna
visai Lietuvai ir Bažnyčiai Lietuvoje.
Reikia kūrybingam imtis veržlios iniciatyvos
ir jausti visą atsakomybę
už liaudį, tautą, Bažnyčią ir ateitį.“

„Pirmiausia reikia BŪTI, paskui – mąstyti
ir galiausiai – veikti. Visada reikia atsiklaupiti
tariant šituos žodžius: *Ir Žodis tapo Kūnu*.
Pirma pačiam reikia būti šviesiam,
doram, kilniam ir aktyviam,
nes viskas prasideda nuo savęs,
o nebrendyla – be klaidų – nesukuria nieko.
Nes be Tiesos ir be doros iš viso nebūna kultūros.
Nes *Dievo pasaulis dar nesukurtas*,
Dievo šventovė dar nepastatyta,
tik išdalintas pilkas akmuo,
tik galia duota rankoms.²

Nes „gyvas melas būna daug galingesnis
už miegančią, sustabarėjusią ir negyvą tiesą“.
Nes „šviesos vaikai privalo būti net gudresni
ir aktyvesni už pikto vaikus, už tamsos vaikus,³
ir tų gerųjų yra daug daugiau, jų yra visur,
tik jie, tyliai darbuodamiesi ir nemokėdami girtis,
prapuola tarp rėkiančių barbarų ir griaušančių laukinių“.
Todėl „būkite gudrūs, saugodami ir sleisdami amžinąsias
vertybes,
ir paprasti kaip lietuviška sermėga,
kuri pridengė ir išsaugojo dievišką tikėjimą,
lietuvišką dorą ir nepažūstančias viltis“.
„Mano filosofija – fundamentalus, kritiškas realizmas.
Nes yra tiesų, kurių įrodinėti nereikia:
aš esu, yra kiti ir kitokie žmonės, egzistuoja pasaulis,
kas yra, tas yra, ko nėra, to nėra,
kas pradėta, sukurta, gyva, tas ir gyvens nesunaikinamai...“
Nes „viską reikia perleisti per kritikos ugnį –
kas kritiką atlaikys – tiesa, kas sugrius – klaida,
autoritetų filosofijoj – nėra ir negali būti,
yra tik įrodymai ir konkretūs rezultatai“.
Nes „kūnas ir dvasia, pasaulis ir Dievas
yra R E A L Y B Ė S, ne iliuzija ir ne fantazija,
ne svetimi, ne priešai, o reikalingi vienas kito:
kas pasaulį pašventins be Dievo?
ką Dievas mylės be pasaulio?
kur dvasia gyvens ir reikšis be kūno?
Lavonu ir negyvėliu pavirsta kūnas be dvasios!“
Kiekvienas, kuris mato, junta, šaltai apsversto visus „už“ ir
„prieš“,
pats sąmoningai renkasi, trina rankas uždirbęs,
nuliūsta, pasimeta skęsdamas ar pralaimėjęs,
kas apie save gali pasakyti „aš“,
yra žmogus – asmuo.
Kiekvienas, kuris mąsto ir siekia prasmės ir esmės,
kuris myli ir aplink save kuria gėrį,
kuris džiaugiasi gera padareš, grožį sukūręs
ir gaudžiai verkia, kai aplink nenugalimas blogis viešpatauja,
yra asmenybė – šviesus, taurus, doras žmogus.

Be viso šito – nėra nei asmenybės, nei asmens,
tik akmuo – gal net grubus, tik žolė – gal parazitas,
tik žvėris – gal net laukinis, godus, pavydus, kraugerys,
net žmonių krauju nepasotinamas.

„Mūsų vertikalė – aukštyn į Dievą,
į Amžinąsias – Tiesos, Gėrio, Grožio – vertybes.
Mūsų horizontalė – draugiška ranka
ir širdis kiekvienam – ir netikinčiam! – žmogui,
kuris turi bent gerą valią ir akiai nesilaiko
savo oficialios ideologijos (ir gerai,
kad jos nesilaiko – antraip susikalbėti mes negalėtume...).“
Aš nemylėčiau taip tavęs, tėve,
*jeigu Dievo nemylėčiau labiau kaip tave,*⁴
nes „žemėje vertybių, vertų dieviškos meilės, nėra,
tik Dievą mylėdami, mes galim ir privalom
mylėti Dievo sukurtą pasaulį“.
Ir „kito kelio pas Dievą nėra –
tik konkrečiai mylint konkretų žmogų“.
Bet „meilė – ne klūpėjimas, ne adoravimas,
ne pataikavimas, ne davimas ar gavimas, ne mainai,
o bendra kelionė į Aukštą Tikslą
ir konkretus gailestingumas visiems, kurie skurdesni,
kurie mažesni, paklydę, suvargę...“

Religija ir kultūra yra dvi susipinančios gijos:
religija yra kultūros dalis ir jos reiškinyš,
kultūra ruošia kelią religijai ir lieka religijos dalimi.
Religijai reikia kultūros kaip pamato ir išraiškos,
kultūrai reikia religijos kaip dvasios ir kaip žvilgsnio amžinybės
požiūriu.

Ir abidvi telpa vieno žmogaus dvasioje
ir praauga žmogų likdamos visos žmonijos turtu.

„Nereikia siųsti dešimties tenai,
kur gali padaryti vienas,
nereikia bendruomenei ar valstybei imtis to darbo,
kurį gali padaryti privatus asmuo.“
„Kariauti mes nenorim ir neturim prieš ką,
nes visa yra arba šaltiniai,

iš kurių semtis, gaivintis ir mokytis privalom,
arba dyka ir vėjo pustoma, apleista tyrlaukė,
kurią sukultūrinti, apsėti ir išpuošti reikia.
Kiekvienas žmogus yra nepakartojamas, kažkuo brangus,
svetimas, tolimas, draugiškas ar baisus jis –
šito iš anksto žinoti negalim...”

Areštavo Kuraitį 1953 metų vasario 20 dieną
(būtų buvus gėda jam ir Lietuvai,
jeigu jis būtų likęs „nekaltas“ ir „laisvas“)
ir jam – 69 metų Profesoriumi –
„davė“ 25 metus „pataisos“ ir „darbo“ lagerio.
„Aš suprantu, kad jums aš kliūvu,
kad jūs norite susidoroti su manimi fiziškai,
ir aiškintis ar teisintis jums aš nematau prasmės“,
tik šitiek pasakė Kuraitis režimo „teisme“.
Sugrižo Kuraitis iš Sibiro. Amnestuotas dėl senatvės
ir likęs „kalnu“ – amžiams.
Nes buvo praaugęs bedvasiškumą,
fanatizmą, siaurumą, prievartą ir net *Vaticanum secundum*!

Pilkasis Lietuvos Eminencija.
Profesorius Prelatas Pranas Kuraitis.
Jo mokslas ir jo žodžiai laukia
kaip ugnelė, kad ją vėl kas įpūstų.
Visi jo mokiniai – gyvi, išbėgę, žuvę, prapuolę –
laukia, kad juos pratęstų ne atsisveikinimo žodis –
„buvo ištikimas Kuraičio mokiny“, –
o gyvas, degantis kaip fakelas Kuraičio pavyzdys:
galima gyventi ir šešėlyje,
galima žydėti ir paunksmėje,
galima vaisius skleisti ir visose audrose,
galima būti reikšmingam ir „šalia“, ir „už ribų“ gyvenant,
galima vadovauti ir ne prie vairo stovint.
Galima vagą varyti ir mokinių rankomis,
kai jie širdim ir protu, ir savo lėšomis išauginti.
Svarbu, kad pirmojo vaga būtų tiesi
ir einanti tiesiai į Tiesą ir Gėrį.

Toks buvo Profesorius Prelatas Pranas Kuraitis.

Jieznas, 1988 05 06

Kun. Bronius BULIKA

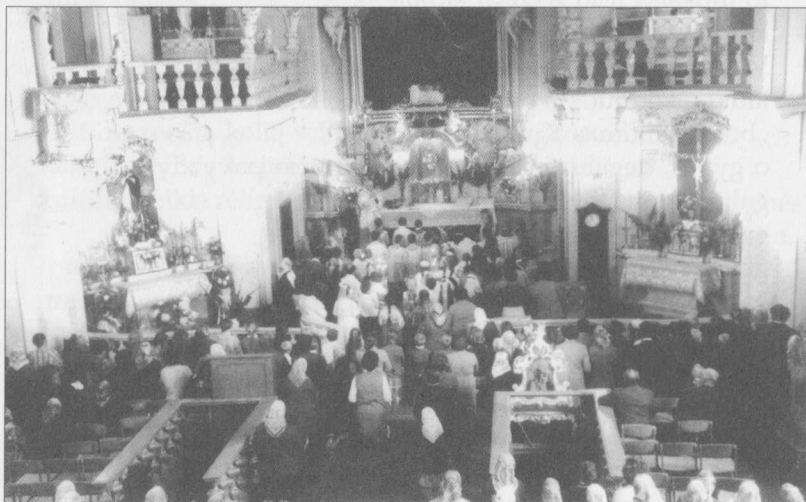
(Iš rinkinio „Lietuviai, atsiminkite šituos savo žmones“)

¹ Deja, ne tik nepaskelbtą, bet ir nepaskirtą: „Pilkasis Eminencija“ – asmuo, kurio įtaka vyriausiems vadovams būna lemiamą. – Red.

² Prano Kuraičio pamėgtas Jurgio Baltrušaičio posmas. – Red.

³ Plg. Lk 16, 8.

⁴ Citata iš Sofoklio „Antigonės“.

Adoracija

KRYŽIAUS KELIU

Tada ir dabar

Mes kaltinam visus, kurie gyveno TADA – Kristaus kančios metais!

Mes stebimės, kaip galėjo žmonės, kuriuos Kristus gydė, mokė, gelbėjo, maitino, mylėjo, kaip jie taip greitai galėjo atsisukti prieš Jį!

Mums sunku suprasti, kaip Judas galėjo išduoti, kaip Petras galėjo išsiginti, kaip mokiniai išbėgiojo, o mylimasis Jonas tik iš tolo sekė.

Mes smerkiam visus tautos vyresniusius, vadovus ir kunigus, kad jie tokie akli buvo, ir, norėdami atsikratyti Kristumi, kreipėsi į pikčiausius savo tautos priešus!

Mes niekiname Pilotą, kad išsigando rėkiančios minios ir plovėsi nenuplaunamas rankas!

Bet ar nesikartoja ta pati istorija per visus amžius? Ar DABAR ne tas pats? Ar Kristus neina Kryžiaus keliu per visus istorijos puslapius? Ar mes nebūnam su tais – ar mes nebūnam tokie, kaip tie, kuriuos apkaltinam ir prakeikiam?

I

TADA ne tik nepriėmė Kristaus į savo namus ir į savo širdis, bet dar ir atidavė pasaulio teismui, kad tik Juo atsikratytų; –

DABAR taip pat nėra vietos Dievui mumyse, ir dabar mes bijome ir gėdijamės su Dievu viešumoje pasirodyti – nenorim, kad Dievas mus visada matytų ir mums vadovautų...

Bet kas bus, kai Dievas nuo mūsų nusigręš?

II

TADA buvo tokių, kurie Tiesos nežinojo ir žinoti nenorėjo; sąžinės neturėjo arba jos neklausė; už pinigus, bijodami ar iš klusnumo dėjo Kristui kryžių ant pečių; –

Ir DABAR yra tokių, kurie yra pasiruošę visada atlikti visokius nedorus darbus, jei tik bus užmokėta, jei tik bus įsakyta iš aukščiau, kad tik nereikėtų kentėti pačiam...

Bet ar galima tokius žmonėmis vadinti?

III

TADA žmonės vedė, varė Kristų iš savo miesto: „Nereikalingas Tu mūsų tautai!“, o Jis žinojo, kas laukia žmonių, kai jie nebeturės Dievo, kuo jie pavirs Dievą išvarę, ir todėl – nepajėgė išeiti; –

Ir DABAR daug kam atrodo, kad ir be Dievo galima gyventi, kad be Dievo netgi laisviau ir geriau...

Bet kas Dievą iš namų ir iš širdies išvaro, ar įstengs žmogumi būti?

IV

TADA pirmasis šviesus spindulys baisioj Kristaus kelionėj buvo MOTINA. Toji, kuri visada tikėjo, kad Dievas yra Tėvas, kad Atpirkimas yra sunkus, kad išrinktųjų dalia visada bus tokia; –

Ir DABAR TIKĖJIMAS taip pat yra pirmoji šviesa žmogaus gyvenime, – pirmasis šviesus spindulys kasdieniuos ir dideliuos varguos. Tikėjimas – kad Dievas yra, kad jis teisingas, kad žmogaus siela nemari, kad Dievas nė vieno apleisti nenori.

V

TADA antrasis šviesus spindulys Kristaus baisioj kelionėj buvo pakeleivis DARBININKAS Simonas iš Kirenėjos. Žmogus, kuris pats buvo patyręs, kad našta yra sunki, kad prakaitas yra sūrus, o pagalba reikale – be galo brangi; –

Ir DABAR su visu nuoširdumu suteikta pagalba yra dieviškai šventa. Ištiesta pagelbėti ir padėti ranka visada yra panaši į paties Dievo ranką.

VI

TADA Veronika buvo trečiasis šviesus spindulys Kristaus paskutinės kelionės. Nieko nepaisanti ir nieko nebijanti MEILĖ pralindo pro kareivių durtuvus, pro kunigų bernus, pro aklus žioplus ir matė tik vieną – sukruvintą Veidą, kurį reikia nušluostyti; –

Ir DABAR visi gerieji, kurie IŠDRĮSTA būti geri, visi gerieji, kurie išdrįsta būti drąsūs, visi gerieji, kurie neskaičiuoja ir nedelsia, – visi jie šviečia dieviškumu!

VII

TADA tik trys pasirodė esą žmonės. O Dievas visiems buvo davęs protą, širdį ir rankas. Kai šviesa užgęsta, pasidaro dar tamsiau kaip tada, kai šviesos nebuvo, ir tokia šiurpi tamsybė suklupdo Kristų; –

Ir DABAR yra žmonių, kurie Dievo duotu protu Dievo nepasiekia, Dievo duotą širdį kažkam atiduoda, Dievo duotom rankom pragarą kuria...

Tiktai todėl Dievą taip sunku pamatyti!

VIII

TADA gerosios moterys gaudžiai verkė, skendo ašarose, matydamos Kristų su kryžiumi, regėdamos savo tautos sūnų aklumą ir taip akiplėšiškai viešpataujančią tamsos galybę; –

Ir DABAR daug gerų žmonių nebaigiamom ašarom verkia, nepaguodžiamai dejuoja, beviltiškai tyli skausmo surakintom lūpom, negalėdami ištarti nei maldos, nei prakeikiančio žodžio...

Tik vien ašaros ar išraus giliai įaugusias pikto šaknis? Ar atneš šviesią laimės dieną?

IX

TADA aiškiai matėsi, kad piktumas ir piktieji vykdys savo blogą darbą iki galo, o gerieji – tik moterys – vien verkti moka. Tas gerųjų bejėgiškumas pakirto ir Kristui paskutines jėgas; –

Ir DABAR visi piktieji, visi bedieviai žino, ko jie nori ir ko siekia, – turi planus ir programas, moka apsuksiai meluoti ir atvirai kirsti, visa daro, kad tik Dievas išnyktų ir mirtų mūsų pasaulyje...

Tik mes pasimetę tebesam ir nesugalvojam, kas reiktų daryti, kad Dievas nepasišalintų nuo mūsų.

X

TADA Kristų išrengė – kad būtų niekas, kad būtų nuogas, kad būtų skurdesnis už visus, kad nieko neturėtų ir nieko negalėtų; –

Ir DABAR apiplėšia Jėzų: pripažįsta, kad gyveno kažkada toks žmogus, toks mokytojas, toks pranašas žemėje, bet, sako, Jis nebuves Dievas, miręs ir neprisikėlęs, kentėjęs ir apvylęs tuos, kurie iš Jo išganymo laukė...

Bet dieviškumas Jėzui – ne drabužis ir todėl nenuplėšiamas!

XI

TADA prikalė Kristaus rankas ir kojas prie kryžiaus vinimis: kad nenueitų pas žmones, kad nepapenėtų išalkusių, kad neišgelbėtų skęstančių, kad nepalaimintų vargstančių, kad nepamokytų prapuolančių; –

Ir DABAR slepiam Kristų bažnyčios altoriuje, slepiam šventų knygų puslapiuose, slepiam giliausiam širdies kampelyje, kad tik nepamatytų niekas, kur Dievas yra, kad tik niekas nesuprastų, jog pakrikštyti buvom šviesiam gyvenimui...

O Kristus ir ant kryžiaus viešpatauja!

XII

TADA mirė Kristus ant kryžiaus vergų mirtimi tarp dviejų latrų. Neatėjo niekas iš dangaus jo gelbėti, neatėjo niekas čionai žemėje jo išvaduoti, – buvo tamsiausia pasaulio istorijos valanda; –

Ir DABAR miršta Dievas, kai nekaltai vargsta ir kenčia žmogus, kai išminčiai ir mokytojai tyli, kai įsiviešpatauja beširdžiai, kai sutaria tik latrai, kai visomis jėgomis siekia Dievo dovanų, o ne paties Dievo...

Betgi Dievas nemarus ir nenumarinamas!

XIII

TADA – kai Kristus jau numirė – atsirado gerieji, išlindo iš slėptuvių savi. Ir leidimą pasiimti gavo, ir nuo kryžiaus nusiėmė... Erodas, Pilotas, fariziejai nuėjo ramūs Velykų švęsti, pašaliniai išsiskirstė; –

Ir DABAR gerieji amžinai vėluoja, ateina po visam, kai blogis jau viešpatavo ir padarė savo juodus darbus... Kodėl per amžius sostuos Erodai sėdi ir aukščiausiais kunigais tampa Kajafai? Kodėl taip retai pirmyn išeina gerieji žmonės ir retai bylas sprendžia teisingieji?

Kodėl? Šitai žino tik vienas Dievas...

XIV

TADA – po mirties – Kristui atidavė naujo kapo guolį, užpylė aliejumi žaizdas, patiesė baltą drobulę, brangių kvepalų negailėjo. Gerieji rūpestingai lygino nebepataisomus mirties apaštalų darbus; –

Ir DABAR pamatom tiktai tada, kai jau nebėra: laukiam – kai išvarėm, taisom – kai viskas pagadinta, susigražinti norim – kai

kelio atgal nebėra, norim tikėti – kai tikėjimas jau išrautas, norim mylėti – kai širdis jau stoja...

Visa paguoda, kad viskas Dievo valioj ir Dievo rankose!

* * *

ISTORIJA KARTOJASI: kas buvo TADA, yra ir DABAR. Šviesos visada nedaug mūsų pasaulyje. Dar, ačiū Dievui, kad ne baisiau ir ne blogiau, kad Dievo šviesa dar visiškai neužgeso...

Mes Dievą tikim, tik žemės vargai ir džiaugsmas taip tą tikėjimą temdo, kad vadovauti mūsų gyvenimui tikėjimas neįstengia... Vadovauja kiti ir kita.

Mes Dievą mylim, tik ta meilė mažai matosi ir retai viešumon prasiveržia, dažnai prigęsta ir blėsta, nes mes žemės galingųjų klausom ir dar labiau bijom.

Todėl Kristus ir tebeina Kryžiaus keliu. Ir mes einam Kryžiaus keliais. Ir visas pasaulis...

Kada ir kaip pabaigsim šitą baisų kelią? Ir kas išgelbės mus iš šito pasmerkimo gali?

Kančios vertė

BUČIUOJAM PRIKRYŽIUOTAM KRISTUI KOJAS. Ir tikim, kad Kristaus kančia Atpirkimą ir Išganyką visam pasauliui atnešė. Iš Kristaus mokomės – už ką kentėti, kaip kentėti ir dėl ko kentėti.

BETGI KENTĖJO IR MILIJONAI ŽMONIŲ! Ir kodėl jų kančios šiandien niekas neatsimena ir niekas kentėjusių nepagerbia? Daugelis kentėjo nekalti ir žuvo nekalti – kur pasidėjo jų vargai ir kančios? Kentėjo baisiai – visą gyvenimą – be jokios prošvaistės, kentėjo tyliai ir be skundo – kas iš tų jų kančių jiems ir mums?

KODĖL TAVO, VIEŠPATIE KRISTAU, KANČIA yra brangesnė ir svarbesnė už visų ir už visas kančias? Kodėl šventa ir išganinga? Kodėl Išganyko Šaltinis ir Naujo Gyvenimo Slenkstis?

I

– Nuteisė, pasmerkė Tave, Viešpatie Kristau... Išsižadėjo, nususuko nuo Tavęs. Baisu?

– Nuteisia, pasmerkia visus. Ir mus. Išsižada, nususuka nuo daugelio. Ir nuo mūsų... Irgi?

Tik kodėl mes skųsdamies pamirštam, jog Jėzus buvo teišus, be kaltes, šviesus kaip saulė ir geras kaip širdis. Ir šitą Šviesą užgesint norėjo, šitą Tiesą panaikinti stengėsi, šitą Širdį perverti ruošėsi, o mes būnam vis kažkur kažkiek kalti. Bent apsileidę ar nuklydę nuo Tiesos...

II

- Uždėjo kryžių Tau, Viešpatie Jėzau...
- Uždeda ir mums. Ir velkam. Tik labai nedaug kam pasiseka nuo kryžiaus išsisukti...

Bet kodėl mes nesuprantam, jog Kristui kryžių uždėjo tikrai kiti: kitų nuodėmės, kitų piktumas ir kitų rankos, o mes dažniausiai patys sau kryžių susieškom ir užsidedam. Savo aklumu: kai nežiūrim ir nepagalvojam, kur einam ir ką darom, ko siekam ir kuo rizikuojam. Savo piktumu: kai prapultį ir vargą kitam ruošiam ar linkim, kai duobę kitam kasam...

III

- Pirmasis žingsnis su kryžiumi – sunkiausias, todėl prislėgė ir paklupdė, todėl prilenkė Tave prie žemės, Viešpatie Jėzau...

– Pirmas žingsnis vargan ir vergovėn, kančion ir senatvėn; pirmas žingsnis per ligoninės, vienvietės ir kalėjimo slenkstį; pirmas žingsnis pakalnėn ir žemyn – pats sunkiausias – paklupdo ir mus...

Blogiausiai, kad mums kryžius ir vargas užbraukia visus džiaugsmus, užgesina visas viltis, užstoja nepermatoma siena absoliučiai viską; su kryžium mes mokam tik bedugnėn kristi,

o Kristus žinojo, kad kryžium šviesų Išganymą neša, matė Vėlykų Ryto pergalę ir džiaugsmą, todėl Jis ir kėlėsi vėl!

IV

- Skaudus ir baisus buvo tavo, Viešpatie Jėzau, susitikimas su šventąja Motina...

– Dar baisesnius kelius mes prasilenkiam su savo motinom. Mes sudaužom savo motinų svajones ir viltis, sumindom jų širdis, užgesinam jų gyvenimo saulę.

Ir mūsų motinos teišinasi: „O ką aš begaliu padaryti?“

Tik Kristus galėjo savo Motinai pasakyti: „Eik su manimi, eik paskui mane“, o daugelis vaikų gali savo motinoms prikišti: „Kodėl tu mane tokį išauginai? Kodėl tu manęs pirmą kartą

nusikaltusio nenubaudei ir netaisei? Kodėl tu manęs neparuošei gyvenimui taip, kad aš mokėčiau gyventi?" Ir daugelis motinų gali su širdgėla paklausti savo vaikus: „Argi tokiam gyvenimui aš tave pagimdžiau, vaikelį?"

V

– Atsirado žmogus, kuris Tau, Viešpatie, padėjo...

– Atsiranda žmonių, kurie pamato ir mus, vargstančius. Užjaucia, pagaili, padeda ir mums. Nežuvo Dievo įdiegta ir krikščionybės puoselėta gailestingumo dvasia. Dabar tai greitoji pagalba ir socialinė globa...

Tik mes amžinai skundžiamės ir šaukiame, kad Dievas mus apleido. Tik mes savo žaizdas pašalinams ir svetimiems rodome, savo skausmų istorijas be perstojo pasakojame, pagalbos šaukdami rankas amžinai tiesiam. Kryžium mielai atsi-kratytume, jei tik kas mus pavaduotų, o Kristus pats – ne savo, o mūsų! – naštą nešė. Pagalbos neatstūmė, bet jos neprašė ir nesišaukė!

VI

– Nušluostė Veronika kruviną veidą Tau, Jėzau...

– Nušluosto kartais ir mums... Tokių, kaip Veronika, turbūt tiktai pragare nebus. Kokiais žvėrimis bepavirstų žmonės, kokiose nedorybėse beskęstų pasaulis, kaip bailiai ir pataikūnai klausytų žiauriųjų ir stipriųjų, – vis tiek atsiras žmonių su gailestinga širdimi, su geromis rankomis – drąsių ir nieko nebijančių!

Tik Jėzus taip atsidėkojo Veronikai už jos gerumą, kad ji sušvito dievišku grožiu, o mes net padėkoti pamirštam, savo geradarius į tas pačias bėdas traukiame, atstumiam, prapuldom. Nors puikiai žinom, kad nedėkingumas yra pirmoji niekšybė po išdavimo!

VII

– Vėl, Viešpatie Jėzau, ant žemės krenti...

– Ir mes ton pačion duobėn, į tas pačias bėdas slystame, į tas pačias nuodėmes grįžtame...

Tiktai mes teisinamės, kad ne mes kalti, kad mes iš viso nekalti. Mes prisiekinėjame, kad tai paskutinis kartas, kad daugiau tai jau šitaip tikrai nebebus, o Kristus žinojo, kad pasiaukojus ir pasišventus reikės viską iki galo iškęsti ir ištverti!

VIII

- Verkė moterys Tave, Jėzau, šitaip kankinamą matydamos...
- Patys artimieji paverkia ir mūsų, kai mato, kad vargstam, kad skęstam, kad prapuolam...

Tik Kristus toms moterims pasakė: „Manęs jūs neverkit! Aš žinau, už ką kenčiu ir ką nešu!“, o mums reikia prašyti: „Apverkite mus! Nes štai kuo mes tapom: tylim, kur šaukti reikia! Kenčiam, kur kovoti reikia! Gendami, kur taisytis reikia! Skęstam, kur pakilti reikia! Verkite, apverkite mus taip žūstančius – be vilties.“

IX

- Prislėgė Tave, Viešpatie Jėzau, našta pačioj kalno papėdėj...
- Prislegia nepakeliamai ir mus, kai pajuntam, kad dabar jau bus sunkiausia...

Nes tada, kai mums gera, mes nepagalvojam, kad gali būti baisu ir sunku. Mes nepasiruošiam sunkių išbandymų valandoms. Mes vis tikim, kaip maži vaikai, kad gal kentėti nereiks, gal audros praeis pro mus... Todėl dar tik pusiaukely pasibaigia mūsų jėgos ir visas mūsų įsivaizduotas didvyriškumas, todėl mes taip greit išduodam pažadus ir priesaikas, taip greit teisinamės „negaliu, prapuoliau“ ir nebetesim, o Kristus ištesėjo iki paskutinio žingsnio, iki paskutinio atodūσιο, iki pirmosios Atpirkimo minutės – iki Amžinybės!

X

- Tave, Viešpatie Jėzau, iš paskutinio rūbo išvilko...
- Skurdo ir mes pakankamai matėm: alkani, apiplyšę, be nieko ir mes buvom. Ir mums tos žemiškos laimės niekada nebuvo per daug...

Tiktai kai nuo mūsų nuplėšia pagražinimus ir priedus, kai iš mūsų atima turtus ir duoną, kai mes liekam be nieko, tai dažnai pasirodom esą tikri vargšai, baisūs skurdžiai ir bedaliai, o Kristus ir išvilktas buvo tikras Dievas ir tikras žmogus. O Kristų ir be rūbų puošė teisumas, kantrybė ir pasiaukojimas!

XI

- Prikalė Tavo, Viešpatie Jėzau, rankas ir kojas prie kryžiaus...
- Prikala, prikausto ir mus. Net pajudėti neleidžia, neduoda...

Tačiau Kristus, ir ant kryžiaus prikaltas, pakilo Auka iki Dangaus Tėvo, ištiesė plačiai rankas visiems apkabinti, apkeliaus visą pasaulį ir stovės per amžius pasaulio centre, žemėn įaugęs ir virš žemės pakilęs. Ir parodys, kad galima būti laisvam ir didžiam, kad ir ant kryžiaus prikaustytam! Kančia supančioja ir pribaigia tiktai mus, vargšus žmones. Tik mūsų dvasia sustingsta, kai kūną sukausto, tik mes pasiduodam... kai mus gąsdina.

XII

Mirė Kristus, ir iš tikrųjų susverdėjo žemė, užgeso saulė, atsivėrė kapinės, suplyšo senos uždangos ir senos paslaptys.

Mirė Kristus ir pasirodė, kad tik Kristaus kryžiumi galima atleisti nuodėmes, kad tik Dievo Dvasia gali sugrąžinti amžiną Gyvenimą ir amžiną Laimę.

Mirė Kristus ir po Kristaus kryžiumi paaiškėjo, kas ko vertas – kas išdavikas, kas bails, kas niekšas, kas žmogus ir kas šventasis.

Miršta žmogus ir – pasauly neatsitinka nieko. Tik kenčiančiam žmogui pasibaigia kančios, gerasis angelu dangun pakyla, blogajam sustingsta pirštai, ir toksai daugiau kenkti nebegali, iš godaus žmogaus rankų išbyra viskas... Vėl kiti kantrieji kentės, vėl kiti gerieji darys stebuklus, vėl kiti piktieji kankins ir žudys...

XIII

– Atidavė Tavo, Viešpatie Jėzau, nebegyvą kūną...

– Nelaikys niekas ir mūsų, kai numirsim...

Tiktai Jėzus Kristus kelsis ir liks gyvas Evangelijos žodžių Tiesoje, liks Švenčiausiąjame Sakramente, liks šviesių ir gerų žmonių Bendrijoje, o mes – kur eisim ir kur pasidėsime? Žemei užsimerkdamos, mūsų akys ką pamatys: amžinos Laimės Vartus? – liūdną ir dovanojantį Dangaus Tėvo veidą? – ar tolimus ir dykus pakraščius, iš kur nei Dievo, nei Laimės nesimato?..

XIV

– Paguldė Tave, Viešpatie Jėzau, kapan...

– Paguldys ir mus visus, ir po žemėmis liks tiktai dulkių sauja, niekuo nesiskirianti nuo motulės žemės...

Tai mūsų kūnams reikės žemėje palaukti Paskutinio Teismo dienos, kad Dievas mus prikeltų, mums dovanotų ir mus apdovanotų, o kur Jėzus buvo palaidotas, dabar bažnyčia stovi, bet Jis kėlėsi iš numirusių ir per visus amžius eina susitikti,

dalintis Tiesa ir Duona, apsigyventi pas visus, kuriems Tiesa yra šventa, kurie mylėti moka, kuriuose Dievo dvasia neužgęsta.

* * *

Kodėl Tavo, Viešpatie Jėzau Kristau, kančia nepalyginamai brangesnė ir vertesnė už visų mūsų ir žmonių kančias? Kodėl mes bučiuojam Nukryžiuotajam Kojas ir klaupiamės prie Kristaus Kryžiaus?

Todėl, kad Kristus buvo Dievas, įvykdė, išpildė Dievo valią iki galo, atkentėjo už mus visus ir visiems žemės vaikams vėl atidarė vartus į prarastą Rojų, į tikrą Gyvenimą, į Amžinybę, kurios taip trokšta kiekvieno žmogaus širdis.

Todėl ir kiekvieno žmogaus kančia, jei tas žmogus tikrai nekaltas, kenčia už ištikimybę Tiesai, savo kančia skleidžia Šviesą ir Gėrį, – tokia kančia yra šventa ir palaimą nešanti. Jei tokios kančios ir tokio kantraus žmogaus neminės žemėje, tai ji bus suamžinta ir švies danguje.

Dejuojantiems

Kai bėda pasibeldžia į mūsų duris,
kai mus ištinka nelaimė,
kai vargas prislegia mūsų pečius,
kai nebesiseka gyventi,
kai sudūžta gražiausios svajonės,
kai užgauna širdį net patys geriausi,
kai nebežinai ir neturi už ko užsikabinti,
kai nėra kur pagalbos ieškoti, –
tada mes dažnai daugiau nieko nemokam, tik
verkti, dejuoti, skųstis ir keiktis...

Tegu Tavo, Viešpatie, nueitas kančios kelias mus paguos,
pamokys ir sustiprins.

I

– Dejuojam, kad mus bara, moko, baudžia, ramybės neduoda. Dejuojam, kad – stenkis kaip nori, o vis tiek neįtiksi, vis tiek geras nebūsi...

– Ir Tave, Dieve, nuteisė ir pasmerkė. Ir negynė niekas. Ir net išsižadėjo tie, kurie dar vakar su tokiu dideliu džiaugsmu buvo Tave sutikę.

Negalima visiems įtikti ir nereikia norėti, kad visiems įtiktum! Žinokime savo pašaukimą, eikime savo keliu ir klausykime savo Dievo. Kokia ji bebūtų – mano dalia yra mano, ir niekas manęs čia nepavaduos!

II

– Dejuojam, kad be rūpesčio nė vienos dienos negalim pabūti, kad negalim ramiai pagyventi, kad vis kokia nors našta slegia pečius, kad kryžių mes visą gyvenimą nešam...

– Ir Tau, Dieve, medinį kryžių uždėjo...

Visi pasaulyje vis ką nors neša! Vienas savo nuodėmių našta, kitas palaimą vargstantiems. Vienas savos dalios sunkumą, kitas – ašaras kitiems. O kryžių tik vienas Kristus nešė!

Ar galima savo pareigas, paties išsirinktus žmones, savo nuosavus vaikus vadinti kryžiumi? Argi galima tinginiu, lengvabūdžiu ar tironu būti? Ir kam gi žmogui gyventi žemėje, jei niekam nieko gera nepadarai? Niekam nieko gera neatneši?

III

– Dejuojam, kad ne tik sunku, bet dar ir silpna, kad jėgų nėra. Kad žmogus tiktai žmogus esi, – ne geležinis, ne iš akmens iškaltas...

– Ir Tau, Viešpatie, buvo sunku. Ir silpna...

Tik tegu tas vargas pamoko mus,

tik tegu ašaros praplauna akis,

tik tegu našta sustiprina širdis,

tik tegu skaudė pamoka ištaiso kreivumus,

tik tegu per bėdas išaugsim tvirti ir tikri žmonės!

Ne dejuoti, o iš visko mokytis reikėtų!

IV

– Dejuojam, kad savi ir tai skausmo suteikia: tai rūpinas per daug, tai pamiršta visai; tai kliūva žingsny kiekvienam, tai net žodžio neištaria, kai to žodžio lauki...

– Ir Tau, Viešpatie, buvo skaudu matyti kenčiančią Motiną...

Išmokime ne dejuoti kartu, ne priekaištais sunkinti ir taip nelengvą dalį, bet – jeigu jau vieną kartą sujungėme savo gyvenimą su kito žmogaus gyvenimu, jeigu jau šitas žmogus yra man savas, tai su juo ir dalinkis laime ir bėdomis, pagarba ir pajuoka, garbingu sutikimu ir skaudžiu išvijimu. Juk žinom, kad

pasidalintas džiaugsmas – dvigubas džiaugsmas, pasidalintas skausmas – pusė skausmo.

V

– Dejuojam, kad bėdoje nei draugų, nei giminių nelieka. Nebent koks svetimas dar ranką ištiesia...

– Ir nuo Tavęs, Viešpatie, visi pabėgo. Visi, kuriuos mokei, gydei, valgydinai, mylėjai, visi dingo. Tik svetimas – pakeleivis priverstas – palaikė kryžių...

Oi nedejuokim – dar yra gerų žmonių pasauly! Visiškai nelauktų ir netikėtų, kurie pasidalina duona ir širdim, pagalba ir geru žodžiu, kurie pasidaro pačiais artimiausiais žmonėmis. Argi nesame sutikę – visiškai netikėtai – kaip paties Dievo pasiųsto angelo – gero žmogaus – visiško apleidimo kelyje?

VI

– Dejuoti mes mokam,

bet kuris iš mūsų galėtų kaip Veronika būti žmogumi, kuris savo vargą moka paslėpti, kuris žydbernių ir kareivių nebijo, kuris išdrįsta padaryti taip, kaip jo širdis liepia, kaip Dievo pašaukimas veda? Ir iš kur tokie kaip Veronika turėtų atsirasti? Ar ne iš mūsų tarpo?

VII

– Dejuojam ir skundžiamės visam kaimui, kiekvienam sutiktajam, kad man skauda, bloga, kad man duobę kasa, kad klupdo, priverčia mane...

– O Tu tyliai kėleisi, Viešpatie...

Kada mes suprasim, jog kitam mano žaizda neskauda, mano bėda kito nejaudina. Kada mes suprasim, jog kitas nepadarys mano darbų, nesukalbės mano maldų, neatliks mano pareigų. Kada mes suprasim, jog niekas nepalaimins mano dalios, jeigu aš pats ją prakeiksiu; niekas neištrauks manęs iš duobės, jeigu aš pats nesistengsiu išlipti; niekas man nepadovanos laimės, jeigu aš jos pats nesusikursiu; niekas manęs nemylės, jeigu meilę aš pats savo rankomis nužudysiu.

VIII

– Dejuojam, kad net geri dalykai – ašaros, užuojauta, dovanos – užgauna mus, nes mes tikrų dalykų – teisybės,

žmoniško gyvenimo ir nuoširdumo – norim... Ašarų – maža...

– Verkė, tik verkė ir Tavęs, Viešpatie...

Bet kas tą teisybę atneš? Kas tą tiesos žodį pasakys? Kas tą žmonišką gyvenimą sukurs ir suteiks? Iš kur tas nuoširdumas atsiras ir prabils? Visų šitų – tikrų ir žmoniškam gyvenimui būtinų – dalykų Dievas iš mūsų laukia!

IX

– Dejuojam, kad amžinai tas pats, kad bėdoms nėra nei galo, nei pabaigos...

– Ir Tu, Viešpatie, tris kartus suklupai šitoje kelionėje...

Gyvename žemėje, esame žmonės, – ir trūkumai yra neišvengiama mūsų visų gyvenimo dalis. Meluoja tas, kuris giriasi niekada nesuklupęs. Apgaudinėja, kas žada lygų ir gėrybių pilną gyvenimą. Didžiausias vargšas yra tas, kuris, vieną kartą suklupęs ar pargriuvęs, praranda visas viltis ir visus norus keltis – nebenori sugrįžti ir vėl būti žmogus!

X

– Dejuojam: vis mums maža, vis negana, vis negerai, vis neužtenka...

– O Tave, Jėzau, nuogai nuvilko, paskutinį drabužį nuplėšė...

Išmokim pasakyti: „Gana! Gerai! Ačiū Dievui!“ Išmokime pasidžiaugti kiekvienu daiktu, kurį turime. Išmokim pasidžiaugti kiekviena gražiai praleista diena, kiekvienu laimingai sulauktu vakaru, kiekvienu duonos kąšniu, kiekvienu geru žmogumi mūsų kelyje, kito žmogaus laime. Negi tik liga mums parodo, kad sveikata brangi? Negi tik ištrėmimas mus pamoko tėvynės pasiilgti? Negi tik vergovė išmoko pažinti, kokia laisvė saldi? Negi tik mirties valandą mes suprasime, koks gyvenimas gražus?

XI

– Esti taip blogai, kad net nebedejuojame, o tik pasakome: „Viskas. Daugiau nebegaliu. Galas. Beliko tik numirti...“

– O Tu, Jėzau, ir ant kryžiaus prikaltas, dar daug kuo pasirūpinai: Motinos likimu, Jono pareigomis, latro atgaila ir tuo karininku, kuris suprato, kas Tu esi...

Kol rankas pakeliam – dar ne galas!

Kol gyvi esam – dar ne viskas!

Kol nors truputį jėgų turime – dar daug galime!

Kol akys neužspaustos – matyti galim!

Kol burna neužčiaupta – šaukti galim!

XII

– Jeigu jau iš tikrųjų atėjo paskutinė gyvenimo valanda, jeigu jau iš tikrųjų daugiau nieko nebegaliu, tai kam bedeuoti?

– „Į Tavo, Tėve, rankas atiduodu savo dvasią“, „Atlikta!“ – buvo Tavo, Viešpatie Jėzau, paskutiniai žodžiai...

Jeigu jau tikrai man nieko nebeliko žemėje, tai einu ir glaudžiuos prie visų mūsų Tėvo danguje, kuriam visi mes esame vaikai ir kuris tikrai priglaus visus pavargusius ir visus apleistus. Jeigu iš tikro nieko nebegaliu, tai į Tavo, Viešpatie, rankas atiduodu savo dalį ir savo likimą, savo šeimą ir savo namus, savo sielą ir savo kūną. Tada – tik tu vienas visa gali!

XIII

– Dejuotum, bet būna, kad ir dejuoti neleidžia, neduoda...

– Ir Tave, Jėzau, leido nuimti nuo kryžiaus, kad nukankintas ir numiręs akių nebadytum...

Jeigu jau tikrai didelis ir baisus vargas, tai ir dejuoti nereikia: tegu jis badys akis kaip neteisybė, tegu kils dangun kaip totalinė auka, tegu degins negeruosius kaip amžinybės aidas! Jei skausmas nepažadina žmonių širdžių, tai tegu kantrybė dangų pasiekia!

XIV

– Dejuojam, kad mes esame patys mažiausi, kad su mumis kas ką nori, tą ir daro: liepia ir draudžia, atima ir duoda, girdo ir apgaudinėja. Net ir mes gyvenam kaip karste: tamsiai ir siaurai...

– Ir su Tavimi, Viešpatie Jėzau, taip darė: svetimi nužudė, o savi palaidojo...

Kad tik šviesūs, teisingi ir geri būtume,

Kad tik padarytume tai, ką padaryti privalome,

Kad tik mūsų sąžinė būtų švari ir be priekaišto,

Kad tik neparsidavę ir ne bailiai,

o kad maži ir nematomi – ne taip jau svarbu! Tik Tiesa ir Teisybė, tik Gėris ir Meilė yra nemarūs, būtinai reikalingi ir amžini, nesunaikinami. O visa kita – tikrai praeina!

* * *

Nesistebėkim ir nesmerkim:

skęstantis šaukia pagalbos, vargstantis dejuoja,
skriaudžiamas, mušamas rėkia visu balsu.

Nereikia prapulti be šauksmo!

Bet kelias į Laimę –

Amžinybėn, Garbėn ir pas Dievą – ne dejonėmis grįstas!

O ištikimybė ir ištvermingumu. Ir – Dievo palaima. O viso
šito –

atkakliesiems ir saviesiems – Dievas visada duoda. Duos ir
mums!

Kančia sparnų tegu neapkirps!

LAIMĖ SUTEIKIA SPARNUS,

o nelaimė ir nesėkmė daugeliui pakerta kojas.

LAIMĖ PASTATO RŪMUS,

o nelaimė ir nesėkmė sukneždina skurdžias lūšnas.

LAIMĖ PADARO VALDOVU,

o nelaimė ir nesėkmė paverčia raganom, nykštukais,
vargdieniais, paskutiniais valkatom...

Mes taip trokštam tos laimės ir sėkmės, suteikiančių sparnus,
statančių rūmus, darančių valdovais. Mes taip bijom ir nenorim
tapti mažučiais, varguoliais, paskutiniais, dėl to drebam
kiekvienos kančios ir kiekvieno vargo akivaizdoj ir išvakarėse...

Tu vargai su kryžiumi, Viešpatie, padėk ir mums ne prapulti,
o išeiti nugalėtojais, pasinaudojusiais kančia!

I

Man atrodo, kad aš esu geras, teisus ir be kaltės. Ir pykstu:
„Kaip kas nors gali mane kritikuoti, mane peikti, apie mane
negerai kalbėti? Kaip gali mane paliesti?“

– O Tave, Viešpatie Jėzau, ir nuteisė, ir pasmerkė...

Betgi ne kalbos, ne teismas ir ne pasmerkimas yra baisūs, o
kaltė, nuodėmė ir klaida yra baisi! Ne tai svarbu, ką kiti apie
mane kalba, bet tai, koks aš iš tikrųjų esu!

II

Pasvajojam: „Taip trokštu tos laimės čia, žemėje, todėl taip
norisi kuo daugiau malonių, saldžių, lengvų valandų ir dienų

mano gyvenime. Tegu kenčia kalti, tegu vargsta tokie, kurie gyventi ir išsisukinėti nemoka!”

– O Tu, Viešpatie Jėzau, paėmei kryžių ant savo pečių...

Nėra kito būdo, nėra kito kelio – kaltėms išpirkti, gyventi išmokti, gera padaryti, – kiekvieno daikto vertę sužinoti galima tik vargu, darbu ar pasiaukojimu.

III

Pasigiriam: „Aš viską padarysiu, – kovosiu iki galo, nepasiduosiu, ir tų klaidų, kurias kiti darė, aš nekartosiu!”

– O Tave, Viešpatie Jėzau, prislėgė sunkus kryžiaus medis...

Nesakykim didelių žodžių, dar nieko nepadarę! Jei Dievas laimins ir padės, tai daug ką padarysim; jei Dievas nepadės ir neleis – nieko nebus!

IV

Taip norim, kad savieji mūsų klausytų, mus mylėtų, mums tarnautų. O mes su jais tokie nekantrūs, tokie nedėkingi, tokie priekaištų ir skundų pilni: „Mano gyvenimą suėdei! Per tave nieko gera nemačiau!”

– O Tavo, Viešpatie Jėzau, Motina lydėjo Tave, ir Tu džiaugeisi Jos buvimu...

Neapsirikim: viliokė laimė apdovanoja netikrais draugais, nelaimė sušaukia niekšus iš aplink, o tikri draugai visada kartu. Nelikim vieni ar vieniši!

V

Deja, mūsų garbingumui, bet jeigu tik atsiranda kas nors, kam galime sukrauti savo naštas ir pareigas, su didžiausiu malonumu sukraunam. Tegu tik neša!

– O Tau, Viešpatie Jėzau, tik kelias minutes, tik kelis žingsnius padėjo Simonas...

Padėti daug kas gali, o pavaduoti – niekas! Išmokime apsieiti be tarnų ir be nešikų, o bičiulių ir bendradarbių reikia turėti!

VI

Mums baisiai pikta, kad jautrių ir gerų žmonių tiek mažai! Mums baisiai pikta, kad daugelis žmonių tokie neteisingi, tokie bailūs, tokie bedieviai ir beširdžiai, – tokie sugedę,

– O Tu, Viešpatie Jėzau, džiaugeisi, nors tik viena Veronika gera atsirado, ir ją nuostabiai apdovanojai...

Nenusiminkim; ir vienas geras drąsus žmogus gali padaryti tokius stebuklus, kokių visi niekšai ir bailiai niekada nepadarys!

VII

Su piktumu šaukiam: „Už ką, už kieno kaltes man vienam tokia sunki našta, tokia baisi dalia? Kodėl kiti gali visą gyvenimą džiaugtis ir linksmintis, o mano vargo nemato!“

– O Tave, Viešpatie Jėzau, niekas negailėjo ir niekas nekėlė po kryžium suklupusio...

Nepavydėkim niekam: nėra žemėje žmogaus be bėdos. Juk buvo taip, kad aš linksminaus ir nemačiau kitų vargo. Tegu pasidžiaugia, jei dabar jiems linksma ir ramu. Ateis tokia diena, kad ir jie paraudos. Tos pačios akys ir juokias, ir verkia.

VIII

Kai mums blogai, tai mes ir kitiems bloga palinkim: „Tegu ir tau bus blogai! Tegu vargsta ir skęsta visi! Tegu bus karas, pasaulio galas! Tegu kentės ir raudos visi!“

– O Tu, Viešpatie Jėzau, ir verkiančių moterų gailėjai, jas raminai...

Jeigu jau mes esame patyrę, kas yra skurdas, vargas ir paskutinė vieta; jeigu jau esame žiūrėję mirčiai į akis; jeigu jau žinom, kaip yra baisu likti be duonos, be namų, be savo žmogaus, tai šito niekada ir niekam nelinkėkim. Kai šios dienos kankiniai darosi rytdienos budeliais, tada pasaulio pabaiga tikrai arti!

IX

Kai neišsikapstom iš vargų ir bėdų, mes taip greit nuleidžiam rankas ir prarandam visas viltis, leidžiamės baisyti bedugnėn...

– O Tu, Viešpatie Jėzau, kėleisi irėjai,

Tavęs laukė tik priekyje matomas

Kalvarijos kalnas...

Patys negesinkim tikėjimo saulės! Patys neužsipilkim sau akių! Patys nenusikirpkim savų sparnų! Patys – nesižudykim!

X

Mes taip norime būti gražūs, išsipuošę ir turtingi, kad visiškai nusimename, nykstame ir prapuolame, kai turta, dovanas ir papuošalus atima, kai viso šito netenkame, –

– O Tave, Viešpatie Jėzau, nuogai nuvilko ir viską pasiėmė...

Kada mes suprasime, jog žmogaus grožis, turtas ir galingumas glūdi pačiame žmoguje. Kai žmogus geras, teisingas, tvirtas, save suvaldyti gali, – tai ir gražus, ir turtingas!

XI

Mums atrodo, galima viską daryti, kad tik skausmo ir vargo išvengtum: galima išduoti draugus, galima perduoti sielą, galima išsižadėti Dievo, galima atsisakyti savo vardo ir net garbės,

– O Tave, Viešpatie Jėzau, gyvą kalė prie kryžiaus...

Taip, mes nežinom, kokie vargai mūsų laukia, mes nežinom, kiek iškentėti pajėgsim, kiek ištesėti galėsime, bet visada melskimės, kad, patys kentėdami, į vargus ir kančias kitų neįtrauktume. Tegu skausmo upė – kokia ji didelė bebūtų – užmerks mano akis, tegu bėdų bedugnė – nors ji giliausia būtų – nutildys mano širdį.

XII

Miršta kiti – miršta visi, kai kam net palinkim greitesnės mirties, bet – man nekalbėkit apie mirtį, apie gyvenimo ir gerovės pabaigą, apie Dievo teismą ir teisingumą, –

– O Tu, Viešpatie Jėzau, mirei ant kryžiaus, ir Tau buvo tik 33 metai...

Užtat, kad mirsime ir baigsis šis mūsų gyvenimas, užtat tegu bus brangi ir panaudota kiekviena šito gyvenimo minutė. Tegu Dievui kiekvieną rytą padėkosim, kad gyvename, ir pasinaudosime, pasidžiaugsime kiekviena Dievo dovana. Tegu padarysime visa, ką tik galime padaryti. Kad ir ant kryžiaus būdami!

XIII

Atrodo, kad mes galim apsieiti ir be kitų pagalbos. Ypač tada, kai užsigaunam ir užsikertam. „Nematėt tada, kai vargau, tai nereikia nė dabar!“

– O Tave, Viešpatie Jėzau, nuo kryžiaus nuėmė tie, kurie pirma Tavęs tikrai nematė...

Mes nežinom, kas budės mums sergant, kas melsis numirus, kas ant pečių neš. Mes nežinom, su kuo reikės susitikti, su kuo darbuotis, su kuo gyventi, iš ko pagalbos laukti ir šauktis. Padėk mums, Viešpatie, būti socialiams.

XIV

Nenorim matyt ir tikėt, priešinamės visomis kūno ir dvasios galiomis, bet metai bėga, ir gyvenimas skuba, kaip Nemunas į marias, ilsta širdis ir silpsta akys, ateina, artėja paskutinė stotis, juodesnė ir šiuurpesnė kaip kryžius, –

– Ir Tave, Viešpatie Jėzau, palaidojo ir kapą akmeniu užrito...

Jei neprasikeiksim pragaro žodeliais, jei nenusinuodysim amžinu melu, jei nesupūsime neapykantos tvaikė, jei nepasikarsime velnio apgaulingais pažadais, tai ir mes – kaip Dievas – nemarūs! Jei Dievą tikėsime, jei Dievą ir žmones mylėsime, jei su Dievu gyvensime, jei dėl Dievo darbuosimės.

***

KRISTUI KRYŽIUS nesugriovė dangaus, nenuplėšė dieviškos šlovės, nesudaužė pašaukimo.

KRISTUS KRYŽIUMI

nugalėjo nuodėmę ir mirtį, padėjo pamatus Bažnyčiai, atsistojo pasaulio centre.

Deja, mes vargstam ir gendam. Prarandam sparnus, suardom savyje šventą Dievo Bažnyčią, atsisakom savo pašaukimo. Padėk mums, Viešpatie Jėzau, ir kančioje neprarasti galvos, ir kančioje būti savimi, ir kančioje išlikti su sparnais. Angelų. Baltais.

Gailestingumas

Ačiū Dievui, šiandien mes esam geri, tikintys ir padorūs žmonės. Bet kas galėtų suskaičiuoti, kiek vargo ir pastangų reikėjo, kol tikėjimą išsaugojom, pagundoms ir prievartai atsispyrėm, kol viską, kuo dabar džiaugiamės ir didžiuojamės, pasiekėm! Kas suskaičiuos, kiek pajuokų ir kiek paniekos iškentėm už tai, kad nepasidavėm, kad neatsisakėm, kad likom ištikimi!

Todėl mums darosi baisiai pikta, žiūrint į tuos, kurie taip greit parpuola, taip lengvai pasiduoda. Todėl mums sunku gyventi su tais, kurie tokie vargingi ir tokie sugedę. Todėl mums visiškai nesinori padėti tokiems, kurie patys nė kiek nesistengia.

Išmokyk mus, Dieve, gailestingumo – šitos baigiančios nykti dorybės – kiekvienam, kuris už mus silpnėsnis, menkesnis, vargingesnis...

I

Matom Tave, Jėzau, teisme ir piktinamės: „Kas išdrįso teisti Dievą!“

Girdim, kaip apkalba, teisia, smerkia žmonės, ir mes pridedam: „Patys kalti! Nesistengė, tai ir neturi! Apsileido, tai ir prapuolė! Ką pasisėjo, tą dabar ir pjauna!“

O gal nekalti? Gal negalėjo, nemokėjo kitaip? Gal jų vietoje ir aš ne geriau padaryčiau? Gal buvo taip tamsu ir taip sunku, kad užgeso visiškai visa? Gal juos kas kitas privedė, privertė?

TEISTI GALI TIK VIENAS DIEVAS, nes Jis visa žino ir kiaurai mato. Mes tik darbus – o ne žmones – galim – ir privalom – įvertinti!

II

Matom, kaip kryžių uždeda Tau, Jėzau, ir norėtume paklausti tuos: „Už ką? Už kokias kaltes Jam kryžių užkraunat?“

Matom vargstančius žmones, ir nejučiom smelkiasi mintis: „Taip jiems ir reikia!“

– Pareiga – ne vargas, darbas – ne vargas, bet vis dėlto viskas, kas slegia žmogų, yra sunku ir baisu, – spaudžia kiekvieną, o pamoko nedaugelį;

MES SUKURTI ne vargui, ne bėdom, ne nelaimei ir turim – pagrįstai kiek galim – savo ir kitų gyvenimą lengvinti ir nuo nelaimių saugotis ir kitus saugoti!

III

Matom po kryžiumi suklupusį Tave, Jėzau, ir visa širdimi užjaučiame: „Kaip gaila Tavęs...“

Matom klumpančius žmones ir piktindamiesi sakom: „Ne tokie jau bejėgiai esat, ne tokie silpni, o taip greitai klumpat!“

– Bet nėra žmonių be trūkumų. Kiekvienam būtų gera viską mokėti, viską galėti, viską pakelti, bet taip nebūna...

AR NESUGRĮŠ ant mūsų pačių galvų kitiems numesti sunkūs kaip akmenys žodžiai?

IV

Matom Skausmingąją Dievo Motiną, ir užuojauta suspaudžia širdį: „Koks Jai didelis vargas“;

Matom vargšes motinas su savo vargšais vaikais vargstančias ir pasmerkiam: „Tokia ten ir močia, jei jos vaikai ir jų darbai tokie!“

Kiekvienai motinai savas vaikas brangus, savo vaiko gaila. Ir jei motina verkia dėl savo vaikų nuodėmių, jei lydi kad ir klystančius savo vaikus, jei dėl jos vaikų kalčių ir nedorybių plyšta iš skausmo jos motiniška širdis, tai dar gera tokia motina!

NE VISADA IR MUMS išeina taip, kaip mes trokštame, kaip mes stengiamės.

V

Mes garantuojame ir trokštame: „Jei Tave, Jėzau, sutiktume tokiam kelyje, tai mielai ir visada padėtume!“

O kai parpuolančius žmones pamatom, visada teisinamės: „Argi galima visus pamokyti, visus papenėti? Argi galima visus išgelbėti ir visus sušelpiti? – tegu pavargs, tegu paverks, gal geresni bus!“

Argi iš tikrųjų taip ir negalim niekuo padėti? Juk dažniausiai ne mokyti, ne šelpiti, ne penėti, ne priglausti, o tiktai supratimo, žmogiškumo, atjautimo, gero žodžio reikia! – tik žmogaus ranką ištiesti!

KAS MUMS SUNKIĄ valandą padėjo, tokį visą gyvenimą atsimename!

VI

Stebimės, žavimės: „Veronika – kokia nuostabi!“

O kai menkam žmogui kas padeda, irgi stebimės: „Matyt ir pats toksai yra, jei tokiam padeda...“

Kas kartu eina bloga daryti, kas girtauja, plėšikauja kartu, kas nedorus darbus daro kartu, tas ir pats toksai pat. O kas gerumu suspindi blogame pasaulyje, kas šviesus tamsybėse, tas visada brangenybė!

JUO DIDESNĖ TAMSA aplinkui, juo brangesnė šviesa! Juo blogesnis pasaulis, juo brangesnis kiekvienas geras žmogus!

VII

Suklupo po kryžiumi Jėzus antrą kartą, ir mes pykstame: „Kaip tie beširdžiai stumdo!“

O kai vargsta, klumpa nebe pirmą kartą žmogus, tai numojam ranka: „Greičiau tu nusibaigtum...“

– Sunku ir labai daug jėgų reikia, kad galėtum išlipti iš duobės, kad galėtum išsipainioti iš pinklių, kad galėtum išeiti iš tamsos ir išbristi iš skurdo...

PRAPULTI GALIMA ir per vieną sekundę, o išsigelbėjimui – ir viso gyvenimo kartais mažiau...

VIII

Norim prieiti ir toms verkiančioms moterims pasakyti: „Ne verkti, o gelbėti Jėzų reikia“;

O kai verkia kas dėl savų ar svetimų bėdų, tai mes pasipiktinam: „Ašarom čia nieko nepadarysi, ašaros čia nieko nepadės...“

– Kol žmogus dar žmogišką širdį turi, ašaros yra paskutinių žmogiškų pastangų ženklas, paskutinis bejėgiškumo skausmas, kai daugiau ką nors padaryti nebegalima...

BENT APSIVERKTI REIKIA, kai nepataisomai ir nesulaikomai viskas bedugnėn rieda...

IX

Kai matom trečią kartą parpuolusį Jėzų, suprantam: „Nebeliko Tau jėgų, Jėzau...“

Kai matom kelintą kartą prapuolantį žmogų, galutinai nusiviliam ir pasmerkiam: „Tikras nevykėlis... Iš tokio nieko gero jau niekada nebus!“

– Būna, kad be pagalbos iš šono, be kitų žmonių padėjimo tikrai neįmanoma pasikelti. Būna, kad be Dievo stebuklo tikrai nieko gera nebus.

GAL MES galime būti tie Dievo angelai, kurie stebuklus gali padaryti? Gal mes privalome būti tokie žmonės, kurie ranką ir beviltiškai prapuolusiam ištiesia?

X

Kai pamatom, kad Jėzų iš rūbų išvilko, baisiai pasipiktinam: „Kokie begėdžiai!“

Kai paaiškėja, kad tas žmogus yra visiškai vargšas, kad po jo skraiste nieko nėra, visi apsidžiaugiam: „Ačiū Dievui! Tai dabar žinosim, su kuo reikalą turim!“

– Mes žinom daug ką, bet drabužis ir paslaptis („o gal dar nežino?“) pridengia žmogaus gėdą ir skurdumą. Kol žmogus slepia savo menkumą, kol nesirodo ir nesigiria savo vargingumu, toks žmogus dar ne viską prarado.

PASKUTINIO SKUDURO – kaip ir paskutinės vilties – atimti net ir iš mirštančio negalima!

XI

Sudrebam – žiūrėti negalim – nesuprantam: „Kaip per gyvas rankas, per gyvas kojas galima kalti vinį? Iš kur tokia žiauri budeliška širdis?”

– O matydami žmogų, skausmų suimtą, išdrįstam pasakyti: „Taip tokiame ir reikia! Gal pasimokys!”

Kažin skausmas ar bent vieną pamokė? Žiaurumas, pasmerkimas ar atvertė, sugrąžino? O gal skausmas tiktai užkietina, surambina, galutinai pagadina?

STEBUKLUS DARO tiktai švelnumas?

XII

Su didžiausiu pasipiktinimu pasmerkiam: „Dievą ant kryžiaus prikalėte! Kur dabar akis padėsit, kuo rankas dabar nusiplausit, jūs dievažudžiai!”

O kiek kartų mes bėgam, smalsumu degdami, tiktai pasižiūrėti, kai dega, skęsta, mušasi kiti, kai baudžia ar nuteisia kitą?

– Vargas, skurdas, baisumas ar menkystė – ne vaidinimas ir ne cirkas. Jei padėti, pagelbėti galios neturim, – žiūrėti nėra ko!

JEI ŽŪSTANTIEJI PRABILTŲ – kai mūsų sąžinė tyli: „Ko spoksot, ko žiūrit? Ar šito nematėt?” – iš tikrųjų kur mes padėtume akis?

XIII

Apsidžiaugiam pamatę: „Atėjo pagaliau savieji nuimti Tavęs, Jėzau, nuo kryžiaus”;

– Net lengviau pasidaro, kai sužinom: pagaliau pasibaigė. Kad ir mirtimi, kad ir visiška prapultimi, bet pasibaigė...

– O žemėje baigiasi viskas. Bet kartu viskas lieka mūsų akyse, mūsų atmintyje, ir šito jau niekas ištrinti, panaikinti negalės. Viskas lieka mūsų sąžinėje, ir šitas viskas paaiškės Dievo teisme visiems!

VARGAS MUMS, jei mirtis būna gailestingesnė už mus...

XIV

Stebimės: „Kam laidojat Viešpatį? Juk sakė, kalbėjo, kad kelsis!”

– O žmogui ne vienam paskutinę ištarmę parašom – jei ne žodžiais, tai širdies gilumoje: „Tavęs nėra už ką gailėtis, tavęs tegu nebus kam prisiminti!”

Kiekvieną vakarą, kai savuos namuos į švarų patalą gulam, neužmirškim pasimelsti už visus, kurie dabar kelionėj šąla, kurie dabar naktį budi, kurie vieni kaip šuneliai dreba, kurie dabar dusdami miršta, kuriems nedorų darbų vaiduokliai užmigti neduoda, kurie šaltuos kapuos sustingę iš kitų maldų laukia...

GYVENIMAS IR TRUPUTIS LAIMĖS – DIDELI DALYKAI.
Ir kas to neturi – didelis vargšas...

* * *

Taip!

Mums baisiai sunku žiūrėti į tuos, kurie taip greit dingsta ir taip lengvai nuleidžia rankas. Mums labai sunku gyventi su tais, kurie yra amžini vargšai ir kasdieniai sugedėliai. Mums visiškai nesinori padėti tiems, kurie patys taip nedaug stengiasi. Juk ir mes – iš tokių didelių vargų – su tokiais dideliais vargais – taip visom jėgom stengdamiesi – išlipom, išplaukėm, iškilom ir laikomės. Ir mums niekas nieko dovanai nedavė!

Bet GAILESTINGUMAS yra vienintelis krikščioniškas tiltas tarp turto ir skurdo, tarp stiprybės ir silpnumo, tarp šventumo ir menkystės, tarp dangaus ir žemės, tarp Dievo ir žmonių. Ne godumas ir ne apiplėšimas, ne aklumas ir ne revoliucija!

Jėzus ne teisti, o gelbėti atėjo. Ir mums šito iš tavęs, Viešpatie, išmokti padėk! Teismas bus tik paskutinėj pabaigoj...

Kenčiam ir nekenčiam

– Buvo gi tokių, kurie tada nekenė Kristaus ir Jį sunaikinti stengėsi;

– Yra ir dabar tokių, kurie Dievo ir šviesos nemyli, kurie žmonių ir mūsų nekenčia, kurie sunkina kitų dalią, slegia mažesniųjų pečius, vargina pasaulį ir pjudo vienus su kitais...

– Mes dažnai kenčiam kančias ir nekenčiam tokių. Ta neapykanta ėda mūsų nervus ir širdį, neduoda ramybės nei dieną, nei naktį, padaro ir mus panašius į tuos, kurių nekenčiam.

Negi taip visą amžių gyvensim ir mirsim neapykantos ugny? – Ką Tu mums, Viešpatie Jėzau, eidamas kryžiaus keliu, pasakysi, ko Tu mus pamokysi? Nes mes kenčiam kančias ir nekenčiam šitokių medinių žmonių!

I

Su kokia neapykanta atidavė Tave, Dieve, teismui ir pasmerkimui!

Su kokia neapykanta pasmerkiam visus, kurių mes nekenčiam: skelbiam jų nuodėmes, gardžiuojamės jų nepasisėkimais, džiaugiamės jų pražūties pradžia!

– Tik kas iš to išeis, kai mes vieni kitus amžinai teisim ir smerksim? Kad ir teisybės vardu?

Tiesą reikia žinoti, bet nuteisti gali tik tas, kuris pats nekaltas!

II

Su koku džiaugsmu tie Tau, Dieve, kryžių uždėjo, su koku džiaugsmu ir mes palinkim savo nekenčiamiems kančios: „Paverkit ir sužinosit, kad ašaros užtemdo akis ir gyvenimo šviesą! Pavarkit ir sužinosit, kad kiekviena našta sunki, prakaitas sūrus, kad vargas ne visada laimę neša!”

– Bet kam tada visi mes sutverti? Nekęsti ar mylėti? Kurti rojų ar pragarą? Naudotis Dievo dovanomis ar jas išplėsti iš kito žmogaus rankų?

Dalintis Dievo duotais talentais ar užgožti kitus, kad jie saulės niekada nematyto?

Prisiimta našta visada stebuklus daro, o kitam užkrauta – prakeikimu sugrįžta!

III

Tie džiaugėsi, kai kryžius prislėgė Tave, Dieve!

Džiaugiamės ir mes, kai mūsų nekenčiamiems nesiseka, kai juos prislegia vargas, nelaimė ar liga. Piktas toks džiaugsmas, bet ir saldus!

– Bet argi ne tas, kuris stovi, turi ištiesti ranką parpuolusiam? Argi ne tas, kuris šviesesnis, turi apšviesti tamsuolį? Argi neprivalo didesnis globoti mažesnį ir tuo net nesididžiuoti?

Iš viršaus – kaip ir iš dangaus – palaimos, o ne prakeikimo laukia žemė!

IV

Tie nematė, koks Motinai skausmas...

O mes prakeikiam visus, iš kurių kaip iš pragaro prasideda ir teka drumzlinio nuodėmių purvo upės. Visus, kurie pradeda, uždega ir sukursto...

– Jei blogio versmes prakeikiam, tai su didele pagarba nulenkim galvas prieš tuos, kurie didvyrius augina, kurie pirmąją bangą savo krūtine pasitinka, kurie pirmąjį žiburį užžiebia ir sukuria pirmąjį židinį!

Garbė tiems, kurie gera pradeda!

V

Simoną – vargšą – į bendrą jungą pakinkė...

O mes nekenčiam ir tų, kurie, kad ir nežinodami, kad ir nesuprasdami, kad ir priversti, kad ir negalėdami atsisipirti ar ištrūkti, prisideda prie nedorėlių ir jiems tarnauja!

– Bet kas išgelbės vargšus liokajus ir pataikūnus iš tarnystės piktam, jei mes tik smerksim juos, o jie neturi kur dėtis ir nepajėgia ištrūkti iš pinklių?

Dideliems vargšams ir malonės daugiau reikia!

VI

Per vėlai susigriebė visi, bet stebuklas jau buvo padarytas: Veronikos gerumas pasiekė Kristaus veidą, ir Kristaus veidas pasiekė geras Veronikos rankas!

O mes ir tokių nekenčiam, kad ir didvyriai, bet vis tiek priešai...

– Betgi palaiminti, kurie per bedugnes tiltus tiesia, kurie geležines užtvaras suardo, kurie per degančią ugnį peržengia, kurie padaro taip, kad visi iš nustebimo sustingsta!

Ant tokių žmonių pasaulis stovi! Dėl to, kad yra tokių žmonių, dar galima ir verta gyventi pasaulyje!

VII

Stebimės: „Ką vietoj širdies turėjo tie, kurie žiūrėjo į Tave, Jėzau, sunkaus kryžiaus prispaustą?“

Beširdžiais prakeikiam visus, kurie kitų vargo, skurdo ir bėdų nemato! Visus, kurie savo laimę ant kitų nelaimių stato! Visus, kurie iš kitų vargo sau turtus susikrauna!

– Bet ko gi kito galima sulaukti iš sustabarėjusio kelmo, iš plėšraus žvėries, iš kito krauju mintančio parazito?

Kol, Dievo padedami, geri tėvai neišaugins žmoguje širdies, tol taip ir bus!

VIII

Suprantam: „Gal ir geros buvo tos ašaros, bet jos neguodė Tave, Dieve“;

Ašaras ir verkiančius dabar mes iš viso nuvertinam: suprantama, kad verkia bejėgis, bet galintieji tegu savo gerumą parodo; aišku, kad verkia jautrieji, bet kas padarys, kad verkti iš viso nereikėtų – net mirusiųjų apverkimas ar neslepia ilgametės skriaudos ir neapykantos?

– Vis dėlto skausmo ašaros yra suprastos neteisybės ženklas ir neatliktų pareigų skundas...

Tiktai – ašarų ir verkimo – gana! Paverkime, kad širdžiai būtų ramiau, tada, kai niekas nemato. O gyvenimui reikia kažką darančių žmonių!

IX

„Ne iš meilės kėlė Tave, Jėzau, po kryžium parpuolusi, bet kad iki kalno viršūnės ateitum“;

Ir mes nirštam širdy: „Palaukit, ateis tokia diena, kad jūs visko neteksit ir bejėgiai gulėsit, o mes pasijuoksim iš jūsų!“

– Betgi blogi troškimai ir blogi linkėjimai naikina žmogiškumą, gesina visas viltis sulaukti geresnio pasaulio, pripila juodo purvo mūsų širdin...

Buvo ir bus baisių dalykų ir baisių dienų, bet mus tegu ves šviesus tikėjimas, ne kerštas!

X

Pasityčiojam: „Nuplėšėt, pasidalijot Viešpaties rūbus ir ką pamatėt? – kad Kristus buvo žiauriai sumuštas ir visas kruvinas?“

Ir su koku nuožmumu nudraskom viską, kas nedorybes ir melą slepia, kas niekšybes ir išdavystes puošia, kas, prastas būdamas, šventąjį ar didvyrį vaidina...

– Bet, viską ištyrus ir išsiaiškinus, labai nedaug telieka šventųjų ar didvyrių!

Skaudu, baisu, bet viskas galų gale yra labai žmogiška ir turi kažkokią skaudžią priežastį. Gal tai buvo nejautrumas ar neišsiauklėjimas, o gal tai sena grandinė nuo žalčio rojuje?

XI

Apgailim: „Pabaigė su Tavimi, Jėzau: prikalė prie kryžiaus.“

Ir pagalvojam: „Būtų mano valia, tai išnaikiničiau visus

nedorėlius, visus melagius ir apgavikus, visus gyvent neduodančius ir gyvenimą griaušančius!”

– Bet kaip mes vadinam tuos, kurie vienoj rankoj kryžium ar gražiais pažadais mosuoja, o kitoj su kardu ar su automatu duoną paskutinę atima ir iš namų išvaro? Argi šitaip galima tikėjimą platinti, laisvę atnešti, pagarbą ir meilę užsitarnauti?

Tik kantri kančia išperka kaltes, tik atsidavimas suriša, tik gerumas užkariauja, tik meilė suvienija!

XII

Tie apsidžiaugė, kad iškankintas ant kryžiaus Tu, Viešpatie, numirei...

Mes irgi apsidžiaugtume, jei vieną dieną prapultų mūsų nekenčiami žmonės ir mus varginantis blogis,

– Betgi savaime niekas neatsiranda ir niekas savaime neišnyksta. Tiktai žudikus budeliais vadina, vandalus – vandalais, išniekintojus – išniekintojais, ir nekaltai pralietas kraujas dangaus keršto šaukias.

Saldi naktis pavargusiam, šviesus rytas darbuotis einančiam, skani uždirbta duona.

XIII

Liūdėdami ir verkdami nuėmė nuo kryžiaus Tave, Viešpatie, artimieji...

O mes pagalvojame: „Jei nebūtų blogų ir piktų žmonių, koks nuostabus rojus žydėtų žemėje: nereikėtų maldauti tirono leidimo, nereikėtų balzamu tepti neužgydomų žaizdų, nereikėtų į baltas drobulės vynioti nužudyto gerumo, nereikėtų naktį slėpti Dievo!”

– Betgi per amžius pasaulyje bus visokių: kažkas skaudins mūsų širdis ir mums gadins gyvenimą, kažkam mes gadinsime, kaip krislas akyje, gyvenimą ir neduosime ramiai miegoti.

Visi mes kaip akmenėliai vienas kito kliūvam. Tiktai vieni – šlifuojasi, kiti – aštriom skeveldrom režia.

XIV

„Palaidojo Tave, Jėzau, ir manė, kad viskas”;

Prisiklausom savų ir svetimų balsų: „Kovot, sutrint, sunaikint!”, ir darosi baisu, – gali ateiti tokia diena, kad mirtis plačiu pradalgium šienaus ir juoda pabaigos naktis nusileis – ant visų...

– Kaip po kryžium išsiskirstė žmonės – arčiausia Marija ir Jonas, toliau – kareiviai ir sargai, toliausia – miegantis miestas ir išsigandę apaštalai, taip bus ir Paskutinio Teismo dieną: vieni – kairėn, kiti – dešinėn...

O šviesaus Velykų Ryto laukti visiems reikėtų, kad pasikeitę ir švarūs, be apgaulės ir be suktumo prie Prisikėlusio Kristaus kojų galėtume susitikti. Juk mes esame vilties žmonės ir tikime, kad Atpirkimas yra visuotinis!

* * *

Kentėjai Tu, Viešpatie, nuo tų, kurie nekenčia šviesos ir myli melą. Nuo tų, kurie nekenčia dorybės ir myli padugnes. Nuo tų, kurie nekenčia gražumo ir viską doko. Kentėjai Tu, nuo tokių kenčiam ir mes. Kenčiam nuo tokių ir nekenčiam tokių!

Bet mes matėm nužudytus ir suverstus į duobes ar pamestus aikštėse žmones. Mes matėm vienos dienos kankinius, kurie virto kerštingais budeliais. Ir mes nenorim būti teisėjais ar žudikais, nenorim pykčiu užsikrėsti, neapykanta alsuoti. Nenorime ir nematome prasmės kariauti, nes karas niekada nieko gera niekam nedavė ir duoti negali.

Mes laukiam ateinančio Prisikėlusio Kristaus! Mes trokštam Šventosios Dvasios į visų širdis nužengiančios! Tada galėsime dovanoti, pamilti ir susidraugauti. Amen – tegu taip įvyksta!

Testamentiniai žingsniai

Aštuoniais palaiminimais Jėzus pradėjo mokyti mus, o kančia ir mirtimi ant kryžiaus patvirtino savo žodžius. Paskutiniai Jėzaus žingsniai žemėje – kaip testamentas. Tegū jie sminga giliai širdin, tegū lieka amžiams atmintyje. Testamentiniai žingsniai – pabandykite atskleisti juos.

I

Kai nuteisė ir pasmerkė mane, prašau jus: bijokite sąžinės pasmerkimo ir Dievo teismo, o žmonių nuomonės, gerumas ir prisirišimas keičiasi ir mainosi, kaip vėjas pavasarį.

II

Priimdamas kryžių, prašau jus: saugokitės, kad nepavirstumėte bailiais, išdavikais ar pabėgėliais! Mylėkite savo dalį, savo pašaukimą ir savo kryžių!

III

Pirmą kartą suklupdamas po kryžiumi, prašau jus: neapsigaukite svajodami apie lengvą ir puošnų gyvenimą. Be vargo, kančių ir aukos nieko gera nebus.

IV

Su Motina susitikdamas, prašau jus: negalvokite sustoti, kai sustoti nebegalima! Ištikimieji – irgi nesustodami – ištikimai lydės!

V

Kai Simonas padėjo man, prašau jus: supraskite, kad atsakomybė visų lygiai vienoda: ir tų, kurie liepia, ir tų, kurie daro, ir tų, kurie draudžia, ir tų, kurie bijo!

VI

Kai Veronika man veidą nušluostė, prašau jus: žinokite, akmeninė širdis, durtuvo ašmenys ir velnio kvatojimas yra šiurpiausi dalykai pasaulyje. Bet tikėkite: niekada nesate vieni ir visiškai apleisti!

VII

Antrą kartą suklupdamas po kryžium, prašau jus: saugokitės pilkumo – būti nei šiuo, nei tuo.

Būti nei šen, nei ten. Nenorėkite gyventi be praeities ir be vilčių! Apsispręskite: su kuo gyvensiu – kaip gyvensiu – kur gyvensiu.

VIII

Kai moterys verkė manęs, prašau jus: saugokitės bejėgiškumo, klastos ir vaidybos. Žinokite, brangūs tik tikri dalykai!

IX

Trečią kartą suklupdamas po kryžiumi, prašau jus: bijokite sustoti pusiaukelėj! Nepripraskite ilsėtis nebaigę darbų ir dienos! Stenkitės pabaigti visa, ką pradėjote!

X

Kai man rūbus nuvilko, prašau jus: tegu niekas nesuvilioja, nesuriša ir nenuperka, nepaperka! Tikram žmogui reikia labai nedaug žemės ir labai daug dangaus!

XI

Kai kalė prie kryžiaus mane, prašau jus: bijokite pastumdėlio ir vargšo dalios! Kai yra „už ką“ ir „dėl ko“, žmogus gali labai daug iškentėti ir labai daug padaryti!

XII

Kai miriau ant kryžiaus, prašau jus: „Trokštu!“, kad neprapultumėte ir kitam gyvenimo neardytumėte, „Trokštu!“, kad gyventumėte kaip galima gražiau ir padėtumėte gyventi kitiems!

XIII

Kai nuėmė mane nuo kryžiaus, prašau jus: jei negalit palikti kažko šviesaus ir gero, tai tegu bent šventa kantrybė lieka tenai, kur jūsų kruvinos pėdos praėjo!

XIV

Kai mane palaidojo kapuos, prašau jus: mokėkite džiaugtis, kol turite kuo džiaugtis, mokėkite mylėti, kol plaka širdis ir rankas dar pakeliat, mokėkite giedoti, kol giedoti galit!

* * *

... Nusileidžianti saulė paskelbia, koks bus auštantis rytas.

... Paskutiniai testamentiniai žingsniai – pirmieji tiems, kurie Viešpatį myli.

... Paskutiniai testamentiniai žodžiai – garantija, kad Šventoji Dvasia juos įvykdys per Šventąją Dievo Bažnyčią, – Kristaus Bendriją.

Tegu skaudės!

Mes – baisiai kantrūs.

Priprantam, apsiprantam, save raminam, guodžiam, net pradedam įtikinėt save, kad šitaip reikia, kad išeities kitos nebus, kad gali būti dar blogiau.

Galvojam, kad negirdi niekas, kad niekas niekur nesikeis, – todėl ir mokomės tylėti ir kentėti...

– Negalima prarasti skausmo jausmo!

Neskauda tikrai negyviems!

Didžiuos skausmuos numirę ir tai įsirėžia gyvu ir amžinu skausmu tų atminty, kurie matyti moka.

Ir mes privalom jausti skausmą visada: ir kai visiems meluoja, ir kai apšmeižia mus, ir kai teisybę, mūsų užmirštą, nepasakytą, iškelia aikštėn, ir kai uždaro aptvare, kai užkerta kelius, ir kai neturim kur nueit – nelaukia niekas, ir kai neturim ką pasakyti – neklauso niekas...

– Apaugom dulkėm, apkritom pelenais, randais sudiržom. Mes patys. Ir mūsų tikėjimas. Tegu skaudės!

I

Pardavė, išdavė, pasmerkė Jėzų.

Pardavė ir mus seniai vieni.

Pasigrobė akiplėšos kiti.

Ir bėga, bėga nuo mūs treči.

Bėga bijodami prarasti, bėga norėdami surasti, bėga svajodami iškopti.

Ir liekame kasdien labiau vieni.

Ir liksime galbūt ir visiškai vieni...

– Reikės ištvert vieniems! Ištversim, jei vieni nebūsime! Jei būsim su Tiesa, mumyse švytinčia. Kitaip – tikrai sumindys.

II

Kryžių uždeda Jėzui.

Uždeda kryžių staugdami, kvatodami ar užjausdami, ir puikiai visi žino, kad kryžius visada – sunkus.

Bet – niekšai, kas pareigą vadina kryžium, ir – paskutiniai, kas pašaukimą kryžiumi paverčia, ir žiauriai apsigaua visi, kurie svajoja, kad kryžiaus išvengs...

– Bėkit ir keiskitės visi, kas kryžiaus bijot!

Panešim, kas ne kryžių velkam.

Panešim, kas nešam šviesos spindulėlį, kas nešam tai, ką širdis liepia.

Nueisim, eidami ten, kur šviesus pašaukimas veda, padarysim, jei žinosim aiškiai, ką padaryti norim!

III

Jėzus pirmą kartą po kryžiumi.

Klupdo visi kaip susitarę: ir abejonė – „gal be reikalo šitaip?“, ir silpnumas – „nieko nebus, nebeištversiu!“

Ir vienuma – „nė vieno savo žmogaus greta, aplink mane neliko!“, ir neviltis – „o kas iš to, o kam to reikia?“, ir netikėjimas – „visi jie – šunes paskutiniai, akli ir beširdžiai“.

– Labiau kaip botagas, prakirsdamas naują kruviną žaizdą, pakelia žodis „reikės!“ Kai jį pasakai patsai sau. Negailėdamas savęs ir neskaičiuodamas savų jėgų.

IV

Motina lydėjo Jėzų.

Palydi – bent akimis – ir mus daugelis, tik akys nebeišduoda, kas širdyje slepiasi...

– Visiškai nesvarbu ir tavo amžius: vaikystė, jaunystė, patsai brandumas ar vakaras gilus. Visiškai nesvarbu – vyras, moteris, vargšas ar turčius esi. Visiškai nesvarbu – lietuvis, rusas ar komunistas tu.

Jei tavo dvasioj, širdyje yra ta pati meilė tiesai, tas pats pasiryžimas būti žmogumi; jei tavo rankos švarios ir pasiruošusios geram, tu – mano motina, sesuo ir brolis tikras man esi!

V

Simoną prie Jėzaus pririšo kol kas tiktai ta pati našta.

Lagerių žemėje – daug, bet žemė ir duona – viena. Mokslų pasaulyje – daug, bet tiesa – kaip ir saulė – viena.

Malonumų ir kartelių – daug, bet laimės ieško ir siekia visi. Ką padaryt, kad išganymą neštų, kad išganymo siektų visi? Šitie visi, kurie nuoširdžiai tiki, stengiasi ir dirba, kad vargo ir skausmo mūsų žemėje būtų mažiau, kad saulės ir duonos mūsų žemėje būtų daugiau, visi šitie – mūsų bičiuliai ir bendradarbiai! Kodėl neištiesti jiems rankos? Kodėl atvirai ir tiesiai neprisipažinti:

„Dievas ateina tūkstančiais kelių, Dievas ateina per kiekvieną gerą žmogų!“ Grandinės suriša, tiesa – patraukia, viena dvasia – suvienija!

VI

Veronika prasiveržė prie Jėzaus.

Bailių žmonių pasaulis pilnas. O dar daugiau tylių, kantrių, mažų žmogelių. Todėl akiplėšos diktuoja, niekšai viską mindo, o kraujui nuo veido nušluostyt laukiam gailestingų rankų...

– Bet prapuolė ne visi, ne visi mele nuskendo, ne visi galvas nunarino, ne visi bijo, dreba, pataikauja ar verkia...

Yra žmonių net ten, kur mes visiškai nesitikim, kad galėtų tenai dar žmonių būti.

Yra žmonių, kurie mato širdimi, ir ateis pas mus, jei tik mes eisim tiesiai.

Ir bus tokių, kurie nusimins visiškai, kurie rankas nuleis, kai mes prapulsim, kai nebus pro kraujus šviečiančio veido.

VII

Jėzus antrąkart po kryžiumi.

Abejones galima išsklaidyti.

Tikėjimą galima vėl nušveisti.

Malonę galima išmelsti iš dangaus.

Neviltį galima pakeisti užsispyrimu.

Bet yra dar fizinis baisusis „negaliu“.

– O kam tada Dvasia? Ir – kur galybė Dvasios? Ir kam mes tikime Dvasia? Tai gal neturime tos Dvasios? Jei keltis neturim iš ko!

Neleidžia Dievas, kad kas per didelę naštą užkrautų, o visiškai suvargusius užmigdo, kad vargo nejaustų, pasiima ant savo rankų, kaip motina užsnūdusius vaikus...

VIII

Verkė moteris Jėzaus.

Gal kai kas ir rauda, bet daugumas nemato ir nepastebi kitų.

Nenori girdėti, nenori žinoti, nenori suprasti, kad kitam skauda, baisu.

Turi pakankamai savų rūpesčių ir savų bėdų, savų džiaugsmų ir savų malonumų.

Gailestingumą išgujo pyktis ir kova.

Gal apsverkia tik kai kas, o juokias daugelis: ir iš mūsų skystumo, ir iš šventų paslapčių...

– Vargas mums, jei mes iš tikrųjų juokingi. Vargas visiems, jei ašarų nėra, kur verkti tikrai reikia.

IX

Jėzus trečiąkart po kryžiumi.

Uždraudžia ir šaukia: „Negiedat! Negirdim!“ Atima ir smerkia: „Neturit! Pristigot!“ Užgesina ir juokias: „Nebedega! Tamsu!“ Prispaudžia ir skelbia: „Nieko nebėr! Nieko nebuvo ir nieko nebus!“ Yra dar ir toks – pats baisiausias dalykas: fizinė prievarta.

– Nepasisekė dar nė vienam tironui paslėpti tiesos, apkeisti gėrio su blogiu, numarinti vilties ir supančioti laisvės.

Ir – nepasiseks!

X

Nuplėšė drabužius Jėzui. Panieka ir pajuoka patikrino mus.

– Ir pasirodė, kad mes – nors ir klysdami, išsaugojom tiesą, nors ir skėsdami, laikėmės Dievo, nors ir klupdami, skambinom varpais: „Ištvarkite, Gyvieji!“

„Neprapulkite, Žūstantieji!“

„Nepavirskite, Savieji, svetimais!“ Ir supratom galų gale: ne išorė – turtas, drabužis, vieta arba titulas – žmogų puošia, bet tiktai vidus – tiktai didi gyva dvasia. Ne tik supratom. Patyrėm savo kailiu.

XI

Prikalė prie kryžiaus Jėzų.

Prievarta rankas sukausto, supančioja kojas, kraujuojančios žaizdos pajudėti neleidžia.

Nei laukti.

Nes ir sulaukęs, eiti negalėsi.

Sudaužytas gyvenimas negreit atsistato...

Už nugaros lieka namai su šiltais židiniais, šimtmečius atlaikiusios šventovės, laukai, palaimos laukiantys. Ir žmonės, kurie dar niekaip suprasti negali, kur yra Kelias, Tiesa ir Gyvenimas tikras...

Prieš akis gaudi dykuma atsiveria, kareivio durklas šaltas ir naktinės puotos šakalai ištroškę...

– Todėl širdyje viskas sutilpti privalo: praeities žaizdos ir ateities pragiedruliai, didis tikėjimas Tiesa. Kad žodį lemiamą ištars Visagalis Dievas. Per šviesius žmones, kurie iškils ir prabils galų gale.

Šviesi viltis, kad naktis nebegali begalinė būti.

Atlaidi meilė susipainiojusiems ir surišanti, sujungianti Meilė su tais, kurie išsaugojo Negėstančią Dvasią.

Todėl širdy viskas privalo sutilpti, kai jau viskas prikalta!

XII

Jėzus mirė ant kryžiaus.

– Ar subręsim kada, kad suvoksime patys ir išdrįsime pasakyti kitiems:

Tik pasiaukojanti meilė – tikra:

„Tėve, atleisk: jie nežino, ką daro.“,

Tik apdovanojanti meilė – tikra:

„Dar šiandien būsi su manimi rojuje.“

Tik rūpestingoji meilė – tikra:

„Štai – tavo Motina, štai – Tavo sūnus.“

Tik nepataikaujanti meilė – tikra:

„Dieve, Dieve, kodėl mane apleidai?“

Tik pasiilgstanti meilė – tikra:

„Trokštu!“

Tik išsipildanti meilė – tikra:

„Atlikta!“

Tik suvienijanti meilė – tikra:

„Į Tavo rankas, Dieve, atiduodu savo dvasią.“

XIII

Nuėmė nuo kryžiaus Jėzų.

Vėlai prabilus sąžinė, sielvartas, atėjęs po viskam, ir susigėdęs bailumas – tikri broliai: užlyginti, užgrąžinti, paslėpti stengias...

– Bet jei tik bus kas neišbraukiama mūsų amžiuje, istorija bylos!

Jei tik bus kas šviesaus mūsų gyvenime, visi pamatys!

Jei tik bus kas amžino mūsų darbuos, akmenys šauks!

Jei tik kam mūsų prireiks, pasiges kas mūsų, kapuose ir danguje susiras!

XIV

Palaidojo Jėzų.

Laidoja mus dar nemirusius.

Laidoja tikėjamą, meilę ir visas žmonių viltis – vos rusenančias ar užmigti ramiai nė vienai nakčiai neduodančias. Ir tikinčiųjų Bendriją laidoja – visus du tūkstančius metų. Laidoja nihilizmo jūroje ir kasdienybės klanuos.

– Bet neraudokim! Palaidoja tik tuos, kurie numiršta. Tikėjimo nelaidoja – jo išsižadam patys. Vilties nelaidoja – viskuo patenkintiems jos iš viso nėra! Nelaidoja meilės – nekūrenama ugnis gęsta pati. Aureolės nenuplėšia – ją nusiima patys.

Savo rankom, kai svetimi pasidaro, kai kitiems dievams nueina tarnauti. Kol patys nenumirėm – kiti nepalaidos. Gyvai srovei užtvarų nėra. Ir gyviems – duobės nėra!

Skausmas prasideda, kai siela uždaroma kamputyje mažam. Skausmas pravirkdo, kai išvaroma viskas, ką šventais vardais vadinam. Skausmas numiršta, kai nebelieka žmogaus.

Tai – paskutinė mirtis.

Skausmą jauskim! Tai – gyvybės ženklas! Tegu skauda! Visur tegu skauda! Visada – kai beprotybė ar aklumas akmeniu paverčia, kai išdavystė ar nedėkingumas kilpą veržia ar visos didžiosios nuodėmės dangaus keršto šaukias!

Civilizaciją sukūrė ir tebekuria noras gyventi. Kultūrą – tiesos meilė. Tikrą žmogų – skausmas.

NEKALTAS

I

Viešpats Jėzus nuteisiamas mirti.

– Nerandu Jame kaltės, žinokitės patys, – viešai pareiškė Pilotas.

Ir vis dėlto nuteisė: išdavė, išsižadėjo savieji, pasmerkė už tai, kad Dievą vadino Tėvu, kad nieko, kas ne Dievas, nelaikė Dievu.

II

Viešpats Jėzus paima kryžių.

Apkaltino Kristų, kad Jis nesiteisino ir tylėdamas paėmė nešti kryžių.

Pasaulyje visiems reikės tylėti, kentėti ir vargti, jei norėsime gera kitam padaryti.

III

Viešpats Jėzus parpuola po kryžiumi.

Kaltino Jį, kad nepakeldamas mūsų neištikimybės tylėdamas griuvo po našta.

Nešti kitų nuodėmes kaip kryžių nepakeliama net Dievui... Ir mums ne kartą reiks griūti po gyvenimo našta, jei eisime išganymo keliu.

IV

Viešpats Jėzus susitinka savo Motiną.

Kaltino Kristų ir Jo Motiną, kad jie vienas kitą Dieviškai mylėjo.

Brangi ji Jam ne tik kaip Motina. Jėzus žinojo, kad ji pirmoji įvykdė Dievo valią. Matykime ir mes toliau savo širdies.

V

Simonas Kirenietis padeda nešti kryžių.

Kaltino Jėzų, kad Jis ir menkiausias žmogaus pastangas į Dievo planą jungė.

Jis ir šiandien priima kiekvieną gerą mūsų pastangą, – ir mes galime būti žmogumi iš Kirenėjos.

VI

Veronika nušluosto Viešpačiui Jėzui veidą.

Kaltino jį, kad Veronikos neatstūmė ir nenugrėžė veido nuo jos...

O Jis mokė mus: gerumu už gerą, meile už meilę atsilyginti.

VII

Viešpats Jėzus parpuola antrą kartą.

Kaltino Jį, kad kaltuosius gelbsti, o save ne –

Jis klupdamas ėjo į kalną, kad ir mes kiltume suklupę, nelaukdami Velykų!

VIII

Viešpats Jėzus susitinka verkiančias moteris.

Kaltino Kristų, kad Jis netikėjo ašarų paguoda ir pasakė skaudžią tiesą moterims, –

Nesakykime ir mes netikrų žodžių ir pažadų, ir ašarų netikrų nereikia.

IX

Viešpats Jėzus parpuola trečią kartą.

Ar žinote kas kitą tokią Meilę? Saugokime savo širdis, kad Blogis neapakintų mūsų!

Supraskime, kad tik Jėzus yra tikras mūsų Išganymas!

X

Viešpačiui Jėzui nuplėšia drabužius.

Kristus buvo apkaltintas už tai, kad Jis buvo NEKALTAS!

O Jis ne tik rūbą nuplėšt, bet ir širdį perverti leido...

XI

Viešpatį Jėzų kala prie kryžiaus.

Kristus buvo „kaltas“, kad per daug padaryti norėjo, – bet ir Dangus nutyla prieš žmogaus niekšybę...

Tik vienas svetimtautis kareivis sušuko: „Jis tikrai yra Dievo Sūnus!“

XII

Viešpats Jėzus miršta ant kryžiaus.

Apkaltino Jį, kad pasaulio ir mūsų gyvenimo centre būti norėjo, kad Amžinybę mums siūlė – o mums žemėje gyventi norisi...

„Gyvenkite žemėje ir būkite bent mažas žiburėlis, bent mažas kąsnelis gerumo Duonos!“ – mokė mus.

XIII

Viešpatį Jėzų nuima nuo kryžiaus.

Jis ir už tai buvo kaltinamas, kad tyliai mirė...

– nes jau viskas buvo pasakyta, – o dabar tik TĖVE, ATLIKAU!..

XIV

Viešpatį Jėzų laidoja.

„Kitus gelbėjo, o savęs neišgelbėjo“ – toks buvo paskutinis kaltinimas...

O mes supraskime, kad Jis yra tikrasis mūsų gyvenimo Kelias, Tiesa ir Gyvenimas!

* * *

Dievas norėjo susigražinti mus net per savo Sūnaus kančią ir mirtį, – todėl supraskime viską, kas pasieta giliai; girdėkime ir tai, kas sakoma be žodžių; jauskime tai, kas tikrai mirtyje sušvinta – AMŽINĄJĄ ŠVIESĄ ir tikrąją tamsą!

BLOGIS YRA BLOGIS

Dievas mus sutvėrė gražiam gyvenimui žemėje ir amžinai laimei – po mirties. Mūsų protas visada pasako, kas yra gera ir kas yra bloga. Mūsų valia visada trokšta gero (todėl pagundos ir blogis mums siūlosi kaip gėris!) ir mūsų sąžinė visada paragina, ką padaryti privalome, ir mus bauginama perspėja, ko daryti negalima. Visi žavisi tikrai gerais žmonėmis ir ieško artimų tik tarp gerų žmonių.

Bet būna žmonių, kurie lengvai pasirenka blogį, taip skaudžiai užgauna kitus, nusišuka nuo Dievo ir eina neišvengiamon prapultin ... Tokie dar teisinasi: „Šito reikalauja prigimtis“, ir giriasi: „Suveikiau šauniai!“, arba iškilmingai skelbia: „Blogio iš viso nėra!“ ...

Praeikime su Kristumi Kryžiaus Keliu ir apmąstykite: argi iš tikrųjų blogio nėra?

I

Kristus atėjo pasaulin išgelbėti ir pašventinti žmonių, o kai matome išduotą, suimtą, pasmerktą mirti, žinokime: *tikras Dievo išsižadėjimas ir išdavystė* yra toks blogis, kad vargu, ar yra kas blogiau...

II

Kristus buvo geras visiems, o čia matome: Kristui uždeda kryžių ant pečių...

Todėl supraskime: *nedėkingumas ir piktu už gera atsimokėjimas* yra baisus blogis!

III

Vargas visiems ir visada yra sunkus, ir kai matome – kryžius prislegia Kristų, pagalvokime: *noras lengvai, saldžiai ir neatsakingai* gyventi yra nežmoniškas blogis!

IV

Viena dvasia, vienas pašaukimas, bendros pareigos suriša labiau kaip vienas kūnas. Kai matome – kokiame kelyje susitinka Sūnus su Motina, atsiminkime: *pamėtimas ir skyrybos* yra toks blogis, kurio atleisti neįmanoma...

V

Kristus vargstantiems visada padėjo.

Kai matome – Kristui tik vienas Simonas padeda, žinokime: *nejautrumas ir abejingumas kito kančiai* yra piktas blogis.

VI

Kristus kitaip gyveno, drąsiai tiesą skelbė.

Kai matome – tik viena Veronika šitoje minioje drąsi,

supraskime: *bailumas, per daug greitas išsigandimas* yra daugelio blogybių tikroji pradžia.

VII

Kristus visus kėlė ir vedė aukštyn.

Kai matome – Kristus suklumpa po kryžiaus našta, atsiminkime: *mūsų silpnumas, amžinas svyravimas* yra toks blogis, kuris ir kitą prapuldo...

VIII

Kristus kentėdamas nesiskundė ir nedejavo, o dar guodė verkiančias moteris – negrų žmonių vargšės motinas...

Todėl žinokime: *savimeilė ir rūpestis tikrai savimi* yra toks blogis, iš kurio išteka kitos blogybės...

IX

Kristus ištesės iki galo.

Kai matome Jį vėl po kryžiumi, pagalvokime: *mūsų netesėjimas ir pasitraukimas* yra prapultį nešantis blogis.

X

Kristus prie turtų ir prie prabangos nesiveržė, ir kai matome, kad Jam paskutinį drabužį nuplėšia, atsiminkime: *godumas, plėšikavimas ir atėmimas* yra žudantis blogis, kuris visus skurdžiais ir vargšais daro.

XI

Kristus nenulaužė net palinkusios nendrės ir neužgesino vos smilkstančios ugnelės, ir kai matome – Kristų kala prie kryžiaus, supraskime: *beširdiškumas ir žiaurumas* yra velniškas blogis!

XII

Kristus buvo ir amžiams liko Amžinosios Gyvybės Šaltinis, ir kai Jį matome mirštantį ant kryžiaus, žinokime: *persekiojimas, žudymas, fizinis susidorojimas* yra darbai tų, kurie visų bijo ir kurių niekas nemyli.

XIII

Kristus geraisiais žmonėmis rėmėsi ir jais tikėjo, o jie Jį tik nuo kryžiaus nuimti atėjo...

Todėl žinokime: *vėlavimas, atėjimas po laiko yra – deja – gerų žmonių daromas blogis...*

XIV

Kristus yra nemarus ir amžinas, todėl kai matome laidojant Kristų, supraskime: *užmaršumas, vilčių praradimas* yra labai skaudus blogis...

* * *

... blogis yra blogis, ir jo niekaip paslėpti neįmanoma, niekuo pateisinti ar papuošti negalima!

Jis visada žemina žmogų, visada užgauna Gerąjį Dievą, žmogų daro bepročiu, beširdžiu, menkysta, pastato greta velnio... Kristus gyveno žemėje ir kentėjo, kad mus išvaduočiau nuo visokio blogio, Kristus gyvena tarp mūsų, kad mes gyventume su JUO ir JAME, o ne su blogiu ar blogyje skęsdami.

Blogio vaisiai – kartūs

Nuo pirmojo žodžio: „Dievo neklausysiu!“, kurį pasakė šviesus angelas Liuciferis, nuo pirmojo nutarimo: „Pabandykim: o galgi ir nieko baisaus neatsitiks, o galgi Dievas tikrai gąsdina, pavydi, o galgi teisi Piktoji Dvasia?“, kurį ištarė garbingi ir laimingi mūsų protėviai, blogis skverbiasi širdin, lenda į žmonių protus, bando valdyti mus visiškai, blogis auga, keroja, šakojasi ir plečiasi, nuodija melu, skriaudžia neteisybe, žudo gerumą ir meilę, viską paverčia tikru pragaru... Praeikime su Kristumi Kryžiaus Keliu ir pasižiūrėkime, kuo išvirto pirmasis blogis, ką daro išikūnijęs blogis, ir ko moko, ką skelbia, ko nori iš mūsų Kristus.

I

Argi būtų atsisakius Mesijo išrinktoji tauta, argi būtų išdavęs apaštalas Judas, argi būtų Jėzų – nekaltą – mirčiai pasmerkę vyresnieji, valdovas, argi būtų bailiai išbėgioję patys artimiausi, jeigu jie nebūtų apakę?

Tai *Blogis aklaish paverčia net šviesius!*

O Kristus mokė:

„Kas myli Tiesą, tas nevaikščios aklas ir kitų į tamsybės neves!“
(plg. Jn 31, 21)

II

Argi būtų žmonės sugalvoję kryžių – tokią baisią kančios ir mirties priemonę, argi būtų krovę ji Kristui – pačiam geriausiam iš žmonių, jeigu širdį jie būtų turėję?

Tai *Blogis išplėšia iš žmogaus širdį ir akmenine ją paverčia!*

O Kristus sakė: „Mylėdamas aš norėjau surinkti jus, kaip surenka višta po savo sparnais viščiukus.“ (plg. Mt 23, 37)

III

Argi būtų gyvenimas toks nepakeliamai sunkus, argi būtų darbas toks sekinantis ir vargus, argi būtų pašaukimas toks nepasiekiamai aukštas, argi būtų žmogaus dalia tokia apverktinai liūdna, jei neklusnumo prakeikimas mūsų neslėgtų?

Tai *Blogis apkartina viską, net pačius gražiausius dalykus!*

O Kristus mokė: „Neškite naštas kartu su manimi – ir našta bus lengva, ir pečių taip neslėgs!“ (plg. Mt 11, 29–30)

IV

Ar vaikams reikėtų kentėti dėl tėvų kalčių ir jų nuodėmių vaisiais apkartinti savo dalį? Argi tėvams reikėtų raudoti už savo vaikus, žemintis, atsiprašinėti, traukti juos iš bėdų, jei mes nenutoltume vieni nuo kitų?

Tai *Blogis išskiria net pačius artimiausius ir svetimais padaro!*

O Kristus ir Jo Motina ėjo vienu keliu – tom pačiom kruvinom pėdom iki Kalvarijos, tom pačiom garbingom pėdom iki Dangaus!

V

Argi reikėtų prievarta mokyti gero, argi reikėtų įsakinėti, kad gera darytų, argi reikėtų laikyti už rankos, tempti aukštyn, argi reikėtų šaukti balsu, sulaukus baudžiančios bėdos, jeigu jautrumo būtų daugiau?

Tai *Blogis žmones padaro priešginomis, užsispyrėliais, nepaslankiais!*

O Kristus mokė: „Ką pačiam mažiausiam žmogui padarysite, tą būsite man – Dievui – padarę!“ (plg. Mt 25, 40)

VI

Argi ne visi supranta, kas tiesa ir kas melas, argi ne visi junta, kas gera ir kas bloga, argi ne visi gerai žino, kas niekšas ir kas didvyris, tai kodėl tiek nedaug ir taip reta gerųjų, kai žmogum geru norėtų būti kiekvienas?

Tai *Blogis sukausto rankas ir kojas, sustingdo protą ir širdį!*

O Kristus skelbė, kad Meilė suteikia sparnus ir sulaužo visas ir visokias užtvartas! (plg. Jn 15, 13; 16, 21; 17, 24)

VII

Argi būtum toks silpnas ir taip greit pavargstantis, argi pintųsi kojos ir iškaustų pečiai, argi temtų sąmonė ir sustotų širdis, argi trauktų taip žemė kaip motulės glėbys, jeigu žinotum už ką ir kam visa tai?

Tai *Blogis sumaišė tikslus ir užtemdė prasnę!*

O Kristus reikalavo: „Tik tas, kuris gerume ištesės iki galo, tik tas pasieks dangų!“ (plg. Mt 24, 13)

VIII

Argi atsipirkinėtume trupiniais, trupučiu, ašaromis, kur reikia viską iš esmės, iš pagrindų pakeisti? Ar dangstytime pažadais apgaule ir išsigintume savo blogų darbų, ar girtumės tuo, kad buvome maži niekšeliai, jei nebūtume veidmainiai?

Tai *Blogis padarė, kad mes viena galvojame, kita sakome, o trečia darome!*

O Kristus mokė: „Jūs padarykite tai, kas jūsų pareiga, jūs saugokitės to, kas iš tikrųjų yra bloga!“ (plg. Mt 16, 24)

IX

Argi kas taip baisiai vargintų kitą – iki paskutinio kraujo lašo, iki visiško išsekimo, argi kas taip žemai suniekintų kitą – iki žemelės juodos, kad net žymelės neliktų, jeigu bent trupinėlis gerumo liktų žmogui?

Tai *Blogis, vieną kartą užvaldęs, tempia į patį pragaro dugną!*

O Kristus perspėjo: „Saugokitės melo, suktumo ir veidmainių raugo!“ (plg. Mt 16, 5–21, Mk 8, 15)

X

Ar trukdytų kas kito ramybę ir poilsį, ar lištų kas į kito namus ir tėvynę, ar mindytų kas purviniais batais altorius ir vogtų, plėštų kitų šventas brangenybes, jei jie patys – savo širdimi ir savo rankomis – bent trupinėlių gėrio būtų sukūrę?

Tai *Blogis išmoko atimti, naikinti, sugriauti, supūdyti!*

O Kristus paklausė: „Jei gerieji taip rūpintųsi dangumi, kaip piktieji stengiasi kurdami pragarą, kas tada laimėtų?“

(plg. Lk 16, 8–9)

XI

Argi kaltų kas vinį į gyvas rankas ir kojas, argi smeigtų kas peilį širdin ar nugaron iš pasalų, argi sakytų kas žodį, kuris apgauna, sužeidžia ir žudo, argi naikintų kas žmogų vien už tai, kad jis yra kitokis, jei žmogus žmogumi būtų?

Tai *Blogis paverčia žmogų kankintoju ir žudiku!*

O Kristus kvietė: „Mylėkite vieni kitus taip, kaip aš jus mylėjau!“ (plg. Jn 13, 34; 15, 12)

XII

Argi mirtis būtų atėjus žemėn, argi mirtis ramintų bloguosius – „viskas užsibaigs“, argi mirtis gąsdintų geruosius – „viskas pasibaigs“, jei mirties dalgis nešienautų visų – gerų ir blogų?

Tai *Blogis pašaukė mirtį ir nežinią pasaulin!*

O Kristus garantavo: „Kas tiki mane, tas mirties nematys niekada!“ (plg. Jn 3, 16; 6, 40; 11, 26)

XIII

Ar reikėtų budėti per naktį sargams, ar reikėtų vargti tėvams, mokytojams, gydytojams, seselėms, ar reikėtų kariauti su žmogumi, kurio net nepažįsti ir kuris taip pat tik išvartytas išeina į karą, į skerdynes, jei patys žmonės atsakytų už savo mintis, žodžius ir darbus? Jei žmonės savo sąžinės klausytų?

Tai *Blogis supjudo net tikrus brolius ir priešais padaro!*

O Kristus paskelbė: „Laimingi ir palaiminti bus visi gailestingieji!“ (plg. Mt 5, 7)

XIV

Argi kapai lauktų žmonių jų gyvenimo rytmetį, vidurdienį pačiam, argi kapai būtų žmonėms jų amžino poilsio vieta, argi reikėtų raudoti netekus, dejuoti skiriantis ir didelei nežiniai atiduoti savuosius, jei žmonių giminė nebūtų Nebūties pasirinkus?

Tai *Blogis pavirto kalte, o kalti – baudžiami! Už kaltes gresia bausmė, netgi – amžina!*

O Kristus perspėjo: „Jei nesugrįšite, jei neatsiversite, – tikrai prapulsite!“ (plg. Lk 13, 5; Jn 8, 24)

Ir pasakė: „Aš esu Kelias į Gyvenimą Amžiną, aš esu Tiesa Gyvenimui Šviesiam, aš esu Gyvenimas – Tikras ir Amžinas!“ (plg. Jn 14, 6)

* * *

Su pirmuoju „NE“ Dievui, su pirmuoju „TAIP“ Piktajai Dvasiai Blogis įlindo, įsiskverbė visur ir žmonės tapo akli, melagiai, pikti ir žiaurūs, Blogis išaugo didelis ir baisus: ir vargstame patys, ir varginame kitus...

Ir vargsime taip, ir varginsime kitus, kol nepriimsime Dieviškos Tiesos, kol Dieviškas Gerumas ir Dieviška Dvasia neišvaduos ir nepašventins mūsų...

Tegu Dieviška Tiesa, tegu Dieviškas Gerumas mus išvaduoja ir mus pašventina – prašome – eidami su Kristumi Išganančiu Kryžiaus Keliu!

Kuo pavirsta gyvenimas, užnuodytas blogiu

Tik vieną kartelį – parašyta – nepaklausė Dievo mūsų protėviai, ir prakiuro Dangus bausmėmis, ir paplūdo nelaimės kaip tvano vandenys žeme...

Tik vieną kartelį – taip atrodo! – „suklysta“ žmonės, ir pradeda keroti melas, prasiveržia piktumai, ateina ligos, nelaimės, vargai, ir dar gresia amžinoji bausmė po mirties...

Ar ne per daug bausmių ir nelaimių mūsų gyvenime ir mūsų žemėje?

Praeisme kartu su Kristumi Kryžiaus Keliu ir pažiūrėsime, iš kur ir už ką tos nelaimės ir bausmės, ar čia Dievas kaltas? Ir ko reikia mūsų išsigelbėjimui?

I

Mūsų protėviai atsisakė paklaustyti Dievo. Išrinktosios tautos aristokratai, karaliai ir liaudis atsisakė Kristaus (abu atsisakymus dabar kartojame mes).

Todėl melu ar daline tiesa gyvena pasaulis, todėl gyvenimas – liūdnas ir duona sprangi, ir džiaugsmas – nedžiugūs...

Gyvenimo pilnatvei reikia visos Tiesos ir ištikimybės Tiesai!

II

Žmonėms atrodė, kad Dievo įsakymai yra per daug sunkūs.

Žmonėms atrodė, kad Kristaus reikalavimai yra neįvykdomi (taip, deja, atrodo ir dabar daugeliui...).

Bet Dievo atsisakius, atsirado tūkstančiai kietų valdovų, be Kristaus kryžius beprasmiškai ir nevaisingai slegia, pažadėta

laisvė – baudžiava, pažadėtas rojus – amžinu skurdu atėjo...

Pareigų ir pašaukimo dalia – būtina!

Tik uždirbtas atlyginimas – saldus ir pradžiugina!

III

Žmonėms atrodė, kad Dievo valia žemina žmogų. Žmonėms atrodė, kad tikėjimas į Dievą pančioja žmogų (taip, deja, ir dabar atrodo ne vienam...).

Taip pikto žmonių pikta valia visai suklupdė žmones, taip tikėjimas netikrais dievaičiais tikrai apakino žmones... Ir sutemose begalinėse nei žvaigždžių, nei aušros nesimato...

Tiktai Kristus ant Kryžiaus gali nušviesti kelią ir parodyti šviesą!

IV

Žmonėms atrodė, kad be Dievo draugystė ir meilė bus didesnė, be Kristaus susijungsimė glaudžiau, artimiau ir šilčiau (vien tik fizinis artimumas tebekvepia meile ir dabar...).

Bet svetimumas Dievui ir mus svetimais padarė, bendra kaltė ne sujungia, tik pabėgti ir išduoti priverčia, o teismas – kaip rytas – skirtingais keliais išvaro...

Marijos paklusnumas Dievui – Ją išrinko, Marijos artimumas Kristui – Ją iškėlė!

V

Atrodė, kad sunkus darbas ir nežmoniškos pastangos, tikėjimas tiktai savimi, savomis jėgomis gali išvaduoti žmones, gali sukurti asmeninę laimę ir visuotinę gerovę (lyg tai patenkintų žmogų ir jo begalinę Sielą – idealizmo paties kilniausio prisireikė grubiam materializmui!..).

Deja, ir šiandien žmonija neišbrenda iš bėdų ir bado, deja, pažadų pyrago ir skaudaus botago vėl reikia...

Vargas tik tada padeda, kai žmogus su Dievu gyvena, vargas tik tada sujungia, kai jis nugalėtas!

VI

Būdavo didvyrių ir seniau, ir visais laikais, buvo Nojus, buvo Mozė, Saliamonas ir Sokratas, buvo ir humanistų, ir geradarių, ir išvaduotojų (šito netrūksta nė dabar: kiekvienas naujas žada, žada...).

Bet visi jie maži ir net netikri pragiedruliai vakariniuose debesyse, tik skurdūs vandens lašeliai be galo pilkoje dykumoje...

Kol daugumas, kol visi nepraregėsime, kol Dievo malonės nepriimsime – vargsime...

Viena Veronika – tai dar ne rojus!

VII

Atrodė: karai ir vargai tikrai pamokys visus, liga ir nelaimė pravers akis kiekvienam, nieko nepakeitę perversmai sugrąžins prie tiesos (betgi išaugo nauja karta – nieko nemačius ir nepatyrus!..).

Deja, nepamokė ir, matyt, nepamokys nuslinkę debesis ir išmirę kraugeriai: vėl viską iš naujo kartoja vaikai, ir tie, kurie patys taip skaudžiai kentėjo...

Kol Dievo neišitversime – taip ir bus!

Kol Dievo nepriimsime – nepasikeisime nė vienas!

VIII

Buvo daug kartų bandyta išnaikinti blogį: gerumu, draudimais, įstatymais, bausmėmis, pažadais, viltimis, dovanomis, talkomis (juo daugiau užtvarų, tuo daugiau lankų ...), bet nuodingi lapeliai ir kraujuojantys spygliai atauga vėl, ir sugrįžta septyni, daug piktesni velniai atgal...

Tik su šaknimis išrauta sudžiūsta pikta žolė, tik kryptį pakeitus galima keliauti į Gyvenimą. Esminei laimei reikia esminio Posūkio!

IX

Girdime, teisinasi: „Tai tikrai paskutinė klaida“, ir pažada: „Tik šitą kartą dovanokite, daugiau tikrai taip nebus“, ir viltį suteikia: „O galgi?..“ (nors žinome, kad kuproto net karstas neištiesina).

... bet gal jau vėlu: tavyje nebėra jėgų keltis, o manyje nėra tikėjimo tavimi!

Pradėti reikia su Dievu ir su Tiesa: kai Dievui pilnai atsiduosime, velniui neliks vietos!

X

O gal vargas vargšais padaro ir vogti išmoko? Gal skurdas plėšikais paverčia ir naktin išvaro? Gal neturintis – atimti net teisę turi? (Dievas talentų kiekvienam davė, bet tinginys užkasa juos žemėn.)

Taip tiktai vargas ir skurdas didėja, kai tinginys užgula besistengiantį žmogų! Kai protas darbo neturi, tai akys pamato – „jis turi!“, kai darbo nedarba, tai stveria iš kito – „atimt! Padalyti!“

Kol skaičiuosime su pavydu svetimą gėrį – savo neturėsime, kas ranką išties į svetimą turtą – amžinai ubagas bus!

XI

Teisinasi: „Tai ne mes! Tai samdyti žudikai, padugnės padaro tuos nežmoniškus darbus: kankina ir žudo.“

Tai žmonės, esantys už normalaus gyvenimo ribų (tik kodėl jų su „kultūra“ ne mažėja, o daugėja?)!

Bet kas juos pagimdė ir išaugino? Kas pasamdė, užmokėjo ir davė jiems teisę viešpatauti?

Negalima kvailio statyti prie vairo, negalima budeliui duoti laisvės, negalima Dievo vietoje statyti šėtono!

XII

Jei gyvybė ir gyvenimas – brangiausi dalykai, jei juos norint išsaugoti – leidžiama viskas, jei juos praradus – prarandama viskas (štai kas pasidaro Dievą ir sielą paneigus!), tai kodėl Geriausiajam iš žmonių atimate gyvenimą, o Piktajam gyventi ir net viešpatauti leidžiate?

Štai kas atsitinka, kai Tiesą į melą išmaino, štai kas pasidaro, kai vietoje Dievo stabas iškyla...

XIII

Deja, net mirtis neteisinga. Ji tiktai atskiria tuos, kurie žuvo, nuo tų, kurie žudė, tuos, kurie lieka, nuo tų, kurie iškeliauja (nors tebėr dar tokių, kurie tiki: viską užklos tylinti žemė...).

Ir nueina vieni kruvinos pergalės švęsti, o kiti gaudžiai apraudoti tų, kurių nebėra... Ir kurie niekada nebesugrįš ir nebesakys nieko.

Būtinai reikia Dievo Teismo, kadėjusieji kairėn kairėje ir būtų, kad mokėję mylėti Amžiną Meilę atrastų!

XIV

Nusikaltimų vietose lieka muziejai ar užlyginta žemė, budeliai pakariami ar gauna didelius pinigus ir augina gėles, paminkluos ant kapų šviečia melagingi žodžiai: „Niekada neužmiršim“ (ir kapines iškeliamo už miesto, kad mirtis nekalbėtų), nes skaudi

patirtis: „Nesugrįžo niekas iš Tenai“ leidžia mirusių turtu dalintis, užimti mirusio vietą, naudotis viskuo, kol akių neužpylė, karstan nepaguldė...

Viskas skurdu ir menka prie Mirties slenksčio, visa viltis – jei Dievas priims už gerumą padarytą, jei bus kam melstis ir pasimels iš širdies...

***

Dievas pradžioje pasakė perspėdamas: „nepradarykite pragaro vartų – nebeuždarysite!“, „nesusigundykite pagunda – sugrįžti bus be galo sunku!“, „nepadarykite bloga – liksite nuogi!“. Ir Kristus perspėjo – nes nuodėmė jau buvo padaryta ir kasdien daroma! – „jei nepasitaisysite, jei nesugrįšite iš blogo kelio į gerąjį – tikrai pražūsime!“ (plg. Lk 13, 5)

Tai ne Dievas smerkia, tai ne Dievas baudžia.

Pagunda klaidina! Kaltė graužia! Sąžinė degina!

Kai pats žmogus – sava valia – apsisprendžia, pasirenka, nutaria eiti šituo keliu ir visą gyvenimą pragarą aplink save kuria.

Kairėn nueis, kas kairėn ėjo, pražus, kas kitus žudė!

O teisingas kelias – vienas: su Dievu!

Ir suklydus – sugrįžimas vienas: vėl prie Dievo!

Nes, kur keliaujame, ten ir nukeliausime, kuo apdovanojame kitus, tuo mus apdovanos Dievas!

Blogis priverčia, kad ir mes būtume blogi...

Mes teisinamės: „Širdyje ir iš esmės mes tai esame geri, tik sąlygos, gyvenimas, kiti žmonės tiesiog priverčia, kad būtume blogi ir net nusidėtume: užnuodija mintis, ištraukia žodžius, pakelia rankas, sutrukdo būti geram...“ Pasimelskime eidami Kristaus Kryžiaus Keliu: „Jeigu jau iš tikrųjų esame geri, tai visur – visada – su visais – ir būkime geri!“

I

Pilotas gal buvo neblogas žmogus. Tik bijojo – Romai apskųs, liaudis sukils, ir *bijodamas pasmerkę nekaltą Jėzų*.

... ir mes – *bijodami* – išsižadame tikėjimo, nepaisome tiesos, pavirstame nedorais ...

Bet kodėl mes Dievo nebijome? Kodėl savo sąžinės priekaištų nebijome?

II

Ir kareiviai turi motinas. Ir kareiviai turi širdį. Tik darbus tokius – kitam kryžių uždėti – *liepia vyresnieji*.

... ir mes – *klausydami kitų* – padarome tokius darbus, kuriais paskui baisimės patys.

Bet kodėl Dievo neklausome labiau kaip žmonių? Kodėl savo sąžinės neklausome labiau kaip kitų?

III

Kristų *prislėgę* kryžius. Tai gal dėl Jo kančios *niekas ir nekaltas, tik kryžius?*

... ir mus: *vargai ir kančios* slegia kaip kryžius, tai žmogus *nejučiomis* ir padarai kaip ne žmogus...

Bet kodėl mes tik savo skausmą baisiai juntame ir visiškai nepagalvojame, jog skauda ir kitam?

Kad skauda ir Dievui, kai mes ne tokie, kokius mus nori matyti ir sulaukti Dievas?

IV

Jėzaus Motina, *mylėdama Dievą ir Sūnų*, ėjo Kryžiaus Keliu kartu su Sūnumi.

... *mylėdami save*, sau daug leisdami, dar daugiau atleisdami, mes padarome daug baisių darbų...

Ne nuolaidžiaujanti, o reikalaujanti meilė yra tikra!

Akla meilė be teisingumo, nuolaidžiavimas sau ir saviesiems veda visada tik pražūtin.

V

Kai *privertę kareiviai*, tai Simonas padėjo Jėzui.

... *kol neliepia*, kol nesako, kol neišverkia, kol nešaukia, tol nėra nei mūsų gerumo, nei mūsų greitumo...

Kodėl mūsų širdis, mūsų jautrumas nebūna greitesnis už kitų įsakymus, už kitų paraginimus?

Kodėl mes patys negalime pamatyti ir padaryti?

VI

Viena – mylinti – moteris parodė, kad mylint tik žiūrovu, tik iš šalies būti negalima, o visi kiti kaip stabo surakinti ar baimės suimti nieko nedarė.

... išsiskirti iš kitų, išdrįsti padaryti savaip nemokame nė mes. Todėl ir viešpatauja blogis greta mūsų ir mumyse...

Nors mes vadinamės krikščionys ir save laikome geresniais už kitus, deja, esame kaip visi.

VII

Supratimas, kad *visiškai vienas esi*, kad nei paramos, nei pagalbos nesulauksi iš niekur, padarė, kad Jėzus vėl krito po Kryžiaus našta.

... *silpnumo jausmas* – „ką aš vienas padarysiu!“ pakerta kojas mums, o bloguosius sukelia ant kojų...

Be Dievo, aišku, mes esame vieni ir silpni, betgi Dievas visada yra su mumis, ir šito pamiršti negalima!

VIII

Moterys *tik ašaromis* raminasi – ir kentėdamos, ir užjausdamos, kai kenčia vieni, kai kankina kiti...

... užuojauta neišnyko mūsų pasaulyje: sunkią ir tamsią valandą *paverkiame visi*...

Tik ašarų ir užuojautos maža: kažką ir daryti reikia!

IX

Stundomam, varomam Jėzui *nebeliko jėgų*, todėl ir klupo po kryžiumi vėl...

...*nebelieka iš ko, nebelieka kaip*, tai ir pasibaigia mūsų gerumas, tai ir prasideda mūsų blogumas...

Bet laimingas ir palaimintas bus tik tas, kuris ištesės iki galo!

X

Nereikėjo budeliams Jo rūbų, bet *įstatymas reikalavo* nusikaltėlių nuogai nurengti,

... *sutikdami su kitų sprendimu*, sutikdami su nedorais įstatymais, ir mes padarome baisius ir begėdiškus darbus...

Tokiais atvejais reikėtų pagalvoti:

„O jeigu man šitaip padarytų? Ką aš tada galvočiau?“

XI

Net ir neblogi žmonės pirma *užgniaučia savyje sąžinę* ir Dievo balsą ir tada jau kankina kitus.

...neužmušęs savyje žmogaus, Piktosios Dvasios darbų nepadarytų nė vienas...

Ir kareiviai, kaldami Jėzų prie kryžiaus, jau buvo budeliai, o ne žmonės: kiekvienas daiktas ir žmogus turi savo vardą!

XII

Po kryžiumi stovėdami, visi *ramino* save: „Juk šitai užsidirbo Pats!“, „Numirs ir pasibaigs viskas: ir nauji mokslai, ir Jo kančia.“

...*ramindamies*: „Dievas – geras: priglaus visus... Mirtis užmerks akis ir užbaigs visus vargus“, ir mes leidžiame įvykti šiurpiems darbams... Šitaip gali leisti tiktai vienas Dievas, nes Jis vienas turi teisę patikrinti mus, turi kuo atlyginti už baisiausias kančias.

O mums turi skaudėti, kai skauda kitam!

XIII

Piktoji Dvasia padaro savo darbą iki galo: nužudo ir nueina pragaran – o mums reikia *mylėti ir mirusius*, ir nukankintus, ir žuvusius, ir Viešpatyje ramiai užmigusius!

Ir po mirties turi likti tikėjimas, žinojimas ir supratimas, kad teisumas yra galingesnis už apkaltinimą, kad kantrybė yra didesnė už blogį, kad meilė stipresnė už mirtį!

XIV

Nekenčiamųjų lavonus palikdavo žvėrimis sudraskyti senovėje ir XX amžiuje, o šitie geri žmonės išsiprašė ir Kristų palaidojo su visa artimųjų pagarba.

... *Laidoti mokame ir mes* – įvertinti po mirties – pagerbti po viskam – papuošti karstus ir kapus...

Bet GYVENTI GRAŽIAI ar mokame?

* * *

Širdyje ir iš esmės mes esame tikrai geri. Tik teisinamės: „Sąlygos, gyvenimas ir kiti žmonės mus priverčia nusidėti ir padaryti bloga. Prieš mūsų valią ir be mūsų sutikimo. Tai gal mes nė nekalti?

Juk mums visada dreba rankos ir skauda širdį... Tai jie – kiti užnuodija protą, ištraukia žodį, priverčia mus, ir mes būname tokie, kokie nesame viduje ir iš tikrųjų...

– Deja, bet *esame kalti*, nes *sutikimo ir apsilaidymo nuodėmės savo pasekmėmis yra baisesnės už padarytus atskirus aktus.*

Todėl, Jėzau su kryžiumi, padėk mums būti tokiems, kokie mes trokštame būti ir esame savo širdyse, o ne tokiems, kokius mus nori padaryti blogesni už mus!

Kam atėjo Kristus?

Jeigu ne nuodėmės – tėvų ir mūsų – Jėzus būtų atėjęs pašventinti mūsų ir mūsų gyvenimo, nuvesti mus pas Tėvą.

Bet – kai žmonės skendo kaltėse ir vargo vargų keliuose, Jėzus atėjo gelbėti ir sugrąžinti į pirminį Tiesos kelią.

Praeisme meldamies Kristaus Kryžiaus Keliu ir pamąstysime: Iš ko mus gelbsti ir kur mus veda Kristus.

I

JĖZUI KRYŽIŲ UŽDĖJO –

– Piktoji Dvasia yra grynas blogis, o žmonės – tik paklydėliai; bet iš paklydimų gimsta klaidos, o iš klaidų – aklumas Tiesai, melas – kitiems ir vargas – visiems –

Jei Tiesą žinai – kaip Kristus – pagal ją gyventi, ją ir parodyti reikia – Dievo Tiesą, o ne skurdžią realybės tiesą! –

II

JĖZŲ APKALTINO IR PASMERKĖ –

– klaida ir melas – ne pasaka, ne laikinas trūkumas ar mažas apsirikimas. Klaida sunkiu vargu ant žmonių gyvenimo gula, aptemdo protą, sukausto valią, vienu kartėliu paverčia visą gyvenimą –

Kad panieka – kaip kryžius – į pagarbą pavirstų, reikia teisingam ir tvirtam būti! Tik šitaip pasiseks tai padaryti! –

III

JĖZUS SU KRYŽIUMI SUKLUPO ANT ŽEMĖS –

– našta ne sparnus suteikia, o prie žemės prilenkia ir klupdo, našta ne dainą sukuria, o dejonę išspaudžia ir paverčia mažu, silpnu, beveik nieku – net savo naštos pakelti nepajėgiančiu – Dangus prasideda žemėje, bet nuo žemės iki dangaus – toli.

Reikia labai daug pastangų, kad nors truputį būtų geriau!

IV

JĖZUS SUSITINKA SU MOTINA –

– visų kelių pradžioje stovi motinos.

Ir sielą kurdamas Dievas ją padeda po motinos širdimi: po rūpestingos, žaidžiančios, klystančios ar gamtos šauksmo klausančios motinos širdimi –

Pirma negu Kristus Marija pasisuko veidu ir širdimi į Dievą.

Ir pradžia viską lemia!

V

JĖZUI KRYŽIŲ NEŠTI PADEDA SIMONAS

– negali nusidėti žmogus vienas: vieni sugundo, kiti padeda, tretį užkrečia, vieni pasijuokia, kiti ranka numoja, tretį prakeikia, iš vieno atima, kitiems ko nereikia paduoda, vieną nepamato, kitiems širdį užgauna –

Kad man kas galėtų padėti, pirma pačiam – kaip Kristui – reikia savo naštą nešti. Pavaduoti negali niekas!

VI

JĖZUI KRUVINĄ VEIDĄ VERONIKA NUŠLUOSTO –

– nėra tokio žmogaus, kuris iš esmės būtų blogas – be proto, be sąžinės, be galimybių būti geras. Tik su vilkais sutapęs, pats pradeda staugti vilkų, tik tarp aklų papuoles, bijo reginčiu pasirodyti ir pagyventi taip, kaip jo širdis liepia –

Pamatyti, atjausti, suprasti – ne viskas, ryžto ir šuolio reikia, rizikos – „padėsiu!“

VII

JĖZŲ PRISLEGIA KRYŽIUS –

– sunku pajusti, sunku suvokti, sunku išsirinkti, sunku nuspręsti, sunku pasiryžti, sunku nusikratyti, sunku pakilti, sunku pasiekti, sunku gyventi, sunku laimėti –

Deja, bet dabar žemėje nieko, kas būtų lengva, nėra. Jeigu norime – kaip Kristus – nors truputį daugiau, – negalima nei pasiduoti priespaudai, nei apsileisti!

VIII

JĖZŲ SKAUDINA AŠAROS –

– užuojauta, gailestingumu ar išmalda gerieji per amžius svajojo atitaisyti klaidas, praplauti akis, atiduoti skolas, atkurti

teisingumą, padaryti gyvenimą geresnį, deja, nepadarė –

Net atgailai ašarų – maža: sugrįžti, pasitaisyti ir atitaisyti reikia!
Tuo labiau laimei – ašarų maža!

IX

JĖZUS PARPUOLA PO KRYŽIUMI –

- nenori klausyti? – paklysi, prapulsi!
- nenori valdytis? – kitą nuskriausi!
- nenori netekti? – kitam nepadėsi!
- nenori pavargti? – laimės neregėsi!
- nenori aukotis? – liksi visada vienas!

Tik tas neįveikiama, ko nenori!

Kristus viską įveikė! Ir tokių žmonių yra, kurie padaro tai,
kas net neįmanoma!

X

JĖZUI DRABUŽIUS NUPLĖŠIA –

– kas apvagia kitą, tas apvagia save, kas apiplėšia kitą, tas
save apiplėšia, kas nužudo kitą, tas nužudo žmogų savyje. Melas
sudarko ir kaltė apnuogina – parodo, koks silpnas ar net niekšas
esi!

Nekaltumas ir auka – kaip Kristus! – tyrumas ir grožis – kaip
savastis – ir danguje – visada gražūs ir visada puošia –
nenuplėšiamai!

XI

JĖZŲ KALA PRIE KRYŽIAUS –

– lemiame mūsųje – „tu arba aš“, „vergavimas ar laisvė“,
„blogis arba gėris“ – susitinkame kasdieną visi.

Per visus amžius. Ir laimėtojų čia niekada nebūna.

O pralaimėję – visi – savo kūnais ir gyvenimais laukus nukloja
– Laimi ne gėris ir ne blogis, laimi stipresnis – kaip Kristus!

XII

JĖZUS MIRŠTA ANT KRYŽIAUS –

– palieka siela kūną vieną, kai jis taip sulaužytas ir sudaužytas,
kai visa nesulaikomai ima irti. Kas iš žemės paimta, tas į žemę
sugrįžta ir be Dvasios tikrai gyventi negali –

Gimsta žmogus jau gimęs Dievuje, miršta žmogus
iškeliaudamas pas Dievą, nes siela – nemari!

XIII

JĖZŲ NUIMA NUO KRYŽIAUS –

– gailestingumas visada ėjo paskui: paskui paklydimus ir paskui žiaurumus, paskui pasmerkimus ir paskui bausmes, iš naujo įkurdamas užgesintą ugnį, iš naujo atkurdamas sunaikintą žmoniškumą –

Nauji laikai prasideda kiekvienam, kuris išdrišta šituo keliu eiti: su Dievu širdyje ir Dievą nešdamas kitiems!

XIV

JĖZŲ PALAIDOJO KAPE –

– kad ir Dievas pajustų, kas laukia tų, kurie gyvena klysdami, kas gresia tiems, kurie skriaudė kitus, kuo baigiasi visos linksmybės ir visi šaunumai, kas priglaudžia visus žemės vaikus –

Bet Dievas netelpa ir negyvena kapuose. Jis kelsis ir ateis visur ir pas visus, kurie tikrai gyventi nori!

***

Tai ne nuodėmės pašaukė ir atvedė Jėzų į žemę. Jis atėjo, kad pašventintų žemę, žmogų ir gyvenimą.

Bet dabar šventinti reikėjo dieviška kančia ir dievišku krauju, nes viešpatavo padugnių laisvė ir gerumą daužė Kainas kruvinu pykčiu.

Reikia laisvę duoti tam, ką mums Dievas širdyse pasėjo, ir gerumui atidaryti visas duris, kad jis lietųsi kaip vandenys pavasari!

Šitam atėjo Kristus ir šitam pas mus gyvena Kristus: išvesdamas mus iš klystkelių ir vesdamas mus tikru keliu.

Kur glūdi Kristaus „kaltumas“?

Pilotas, ištyręs skundus prieš Kristą, pasakė: „Aš nerandu Jame jokios kaltės!“

Šimtininkas, matęs Kristų mirštant ant kryžiaus, išpažino: „Šitas tikrai buvo Dievo Sūnus!“

Pats Kristus tų, kurie Jį kaltino, paklausė: „Kas galėtumėte atrasti manyje nuodėmę?“

O vis dėlto buvo pripažintas esąs kaltas, pasmerktas, kankintas, nužudytas – iškentėjo visą kančios gūdumą ir mirties nežinią! Buvo rastas kaltas!

Nes pasaulis buvo toks, kad nekentė Tiesos ir nenorėjo Meilės, ir Kristus tokiame pasaulyje tikrai buvo „kaltas“.

Kurgi Jo „kaltės“?

I

Kristaus išsižadėjo, nuteisė ir pasmerkė Jį, bet argi Jis buvo kaltas, kad gyveno kitaip kaip visi, kad mokė kitaip kaip kiti?

Tai melagiai nepakenčia Tiesos ir nedorėliai – Doros, todėl ir buvo „kaltas“!

II

Kristui užkrovė kryžių ant pečių, bet argi Jis kaltas buvo, kad pareigų ir pašaukimo naštas liepė nešti patiems?

Tai sukčiai sugeba malonumus pasiimti sau, o naštas sukrauna kitiems, todėl ir liko „kaltas“!

III

Kristų prislėgė kryžiaus sunkumas, bet argi Jis kaltas buvo, kad norėjo daugiau kaip įprasta, kad reikalavo daugiau kaip įsakyta?

Tai lengvabūdžiai mėgsta saldų gyvenimą ir tą minimumą, nuo kurio išsisukti nepasiseka, todėl ir tapo „kaltas“!

IV

Kristų skaudino Motinos skausmas, bet argi Jis buvo kaltas, kad matė visus – kad siekė visus – kad mylėjo visus?

Tai apsidraudėliai toliau savimeilės, toliau savų reikalų nieko nemato ir kitais visiškai nesirūpina – todėl ir buvo „kaltas“!

V

Kristui tik vienas Simonas padėjo, bet argi dėl to Jis kaltas buvo, kad žmonių gera valia ir jų jautrumu norėjo tikėti?

Deja, be prievartos ir be pastūmimo gerų žmonių gerų darbų – nedaug! Ir ko verti tie išreikalauti gerumai? Todėl ir liko „kaltas“!

VI

Prie kruvino Kristaus tik viena Veronika pribėgo, bet argi Jis kaltas dėl to, kad rinkosi tikrai rinktinis – kad ir iš nupuolusių pasaulio?

„Daryti kaip visi, gyventi kaip visi, neišsiskirti iš visų“, – taip teisinasi visi! Todėl ir buvo „kaltas“!

VII

Kristus klupo po kryžiaus sunkumu, bet argi Jis kaltas buvo, kad našta norėjo padaryti lengvą, ir jungą – saldų?

Nes viskas žemėje sunku, kartu ir lėta – todėl ir liko „kaltas“!

VIII

Kristų skaudino verkiančių ašaros, bet argi Jis kaltas buvo, kad norėjo darbų, norėjo iki galo, norėjo visiško atsidavimo?

Tai gudrūs tik trupinius, tik likučius, tik tai, kas nedaug kainuoja ir jiems patiems nebereikalinga, kaip išmaldą atiduoda kitiems – todėl ir „kaltas“ buvo!

IX

Kristaus neguodė pabaigos pradžia, bet argi Jis kaltas buvo, kad norėjo pakelti, sukilinti ir pašventinti žmones?

Deja, tiek daug tokių, kuriems skurdaus ir pilko gyvenimo gana, – todėl ir buvo „kaltas“!

X

Kristui paskutinius drabužius nuplėšė, bet argi Jis kaltas buvo, kad troško, jog žmonės šviesumu, kilnumu ir ištikimybe puoštųsi?

Tai godžiajam daiktai ir pinigai brangesni už sąžinę ir Tiesą – todėl ir liko „kaltas“!

XI

Kristų kalė prie kryžiaus, bet argi Jis kaltas buvo, kad ėjo ir skverbėsi žadindamas, kviesdamas, šaukdamas į Amžinybės vertą pasaulį?

Šio pasaulio vaikams užtenka ramybės ir miego, pavalgymo ir išgėrimo – todėl ir liko „kaltas“!

XII

Kristus mirė ant kryžiaus, bet argi Jis buvo kaltas, kad gyvenimą su Tikėjimu, su Viltimi ir su Meile kūrė ir dalino?

Tai netikintiems visiškas išnykimas ir už dangų brangesnis!

Tai nusivylusiems pražūtis už visokias pastangas geresnė!

Tai nemylėjusiems visiškai nesvarbu, kas bus! Todėl ir buvo Kristus „kaltas“!

XIII

Tik po viskam atėjo pas Kristų gerieji, bet argi Jis kaltas dėl to, kad tikėjo, pasitikėjo ir mylėjo geruosius (kad ir nevertus šito!), o tie gerieji dažnai nerangūs, nedrąsūs, negreiti būna ir amžinai vėluoja (per daug pasitikėdami – „vis tiek mylės!“) – todėl ir liko „kaltas“!

XIV

Palaidojo Kristų, bet argi Jis kaltas buvo, kad labai giliai Jo dieviškumas glūdėjo, po tikro žmogiškumu buvo paslėptas?

Nerangios ir grubios širdies žmonėms reikia baisios netekties, reikia pačios mirties, kad nors truputį pradėtų galvoti ir imtų suprasti, – todėl ir buvo „kaltas“!

* * *

Jėzus Kristus liko „kaltas“ ir kentėjo, Jėzus Kristus per amžius kenčia pasaulyje ir Bažnyčioje ir už viską būna apkaltintas, *nes niekas neišmeta, neteisia ir nepasmerkia, nekankina ir nežudo, jei su visais, kaip visi* valgai, geri ir linksminies, kaip liepta, įsakyta iš aukščiau (nors akyse tamsu, po kojom – bedugnė, o širdyje – pragaras, ir viską suprantį!), *jei su visais, kaip visi* „nesuprantį“, „nenori“ ir tyli, kas neleista ir uždrausta (nors aiškiai matai, dreba širdis ir viskas verda viduje).

Tokiame pasaulyje, tarp tokių žmonių būti nekaltam – nedora ir gėda, būtina būti kaltam!

Nes Jėzui Kristui reikėjo būti Tuo, kuo Jis Yra – D I E V U!

Nes žmogui reikia būti tuo, kuo jį sutvėrė Dievas – ŽMOGUMI!

Kristaus pamokslai be žodžių

Kančia ir vargas paklupdė daugelį, prapuldė daugelį, pagadino daugelį.

O KAIP BUVO KRISTUI KANČIOS KELIJE?

Kokius pamokslus Jis pasakė kentėdamas?

Išgirskime ir paklausykime:

I

Kristus stovi teisme ir matantiems sako: „Teiskite kaip norite. Aš esu Dievas, Tiesa ir Šviesa!

Be Manęs gyventi bus labai sunku!”

II

Kristus ima kryžių ir suprantančius moko: „Kraukite, kiek tiktai norite.

Aš kantriai nešiu ir iki galo nunešiu.

Nes šitas kryžius – jūsų išsigelbėjimo šaltinis.”

III

Kristus suklumpa po kryžiumi ir ištikimiesiems parodo: „Darykite, ką norite. Dievo ir Dvasios jėgos galingesnės už priespaudą!”

IV

Kristus susitinka Motiną ir judviejų artimumas mums kalba: „Skaudinkite, kaip išmanote.

Prie manęs prisideda mano Motina ir amžiams bėgant – milijonai gerųjų!”

V

Kristui padeda Simonas ir ši pagalba mums kalba:

„Padėk man, gerasis žmogau: tavo pagalba man tikrai reikalinga. Dabar mes būsimė dviese: taip prasideda Bažnyčia.”

VI

Kristaus veidas Veronikos drobėje mums rodo: „Tu būsi gerumu panašus į mane, tada aš tave dieviškumu apdovanosiu. Ir visi, kurie gera darys, bus į Dievą panašūs.”

VII

Ir vėl klupdamas po kryžiumi Kristus abejojančius drąsina: „Tai dėl jūsų man užteks jėgų! Ir visiems, kurie seks manimi, jėgų užteks!”

VIII

Kristus, ramindamas verkiančias moteris, pasakė: „Verkite ne manęs – aš einu jums laisvės atnešti! Verkite savęs ir savų vaikų: kad iš paklydimų sugrižtumėte!”

IX

Kančios slegiamas Kristus mus klausia: „Nuodėmės lengvai padaromos, bet slegia baisiai. Ar nusimesite jas? Ar prisikelsit? Ar neuždusins jos jūsų?”

X

Išvelkamas iš rūbų Kristus mus moko: „Būkite tokie turtingi Dvasia, kad nuo gumo niekada nesimatytų ir niekas apiplėšti negalėtų!”

XI

Kalamas prie kryžiaus Kristus skelbia: „Didelėms kaltėms išpirkti reikia kraujo aukos, didelei laimei pasiekti reikia visiško atsidavimo, dideliui darbui – visų jėgų!”

XII

Mirdamas ant kryžiaus Kristus parodė: „Kančioje nepražus, kas kentės su Dievu. Mirdamas nemirs, kas gyvens su Dievu. Iškeliaus pas Dievą, kas Dvasią turės!”

XIII

Nuimamas nuo kryžiaus Kristus kviečia: „Ateikite, mano slaptieji draugai, viešai.

Juk ateina toks laikas, kada reikia parodyti – kas iš tikrųjų esi!”

XIV

Laidojamas Kristus mus perspėja: „Ne kapas mano tėvynė, ne kapas mano pabaiga. Visi gerieji yra mano Tėvynė, visi gerieji yra mano Tėsinys!”

* * *

Matydamas Kristų, mirštantį ant kryžiaus, romėnų karininkas pasakė: „Šitas tikrai buvo Dievo Sūnus.”

Kančioje prapuola ir žūsta tik vargšai, tik vieniši, tik gyvenę be Dievo ir be Tiesos.

Kas kenčia su Dievu, kas kantriai kenčia už savas kaltes, kas nekaltas būdamas kenčia, kas kenčia kitam gera nešdamas, tas neprapuola ir nežūsta, tas tampa Geradariu ir Šviesiuoju.

Kančia – Kristus parodė! –

yra vienintelė išeitis iš žemės pragaro, vienintelis mokantis kelias gyvenimo mokykloje, vieninteliai vartai į tikrą išmintį.

Žinoma, tiktai su Kristumi!

Sunku, bet reikia

Kiekviena kančia yra sunki ir baisi. Kentėti nenori niekas, kančios bijo visi. Gaila kenčiančio nekalto žmogaus. BET TAIP REIKIA!

Reikia, kad paklydęs pamatytų, iš kur kančia kyla ir kuo kančia baigiasi. Reikia, kad gerieji pamatytų, iš kur kančia ateina ir kuo teisiejo kantrumas vainikuojamas.

Reikia, kad akis nuleistų neteisingai teisiantis! Reikia, kad rankas nuleistų neteisingai skriaudžiantis! Reikia, kad pakeltų galvą be kaltės kenčiantis!

I

TEISMAS ŠIS – NETEISINGAS: nenusiplausi sau rankų, išdidus Pilotai, neišsiteisinsite niekada, skundikai, bet Kristus paklūsta jo sprendimui.

„Žūsitate po melu, suktieji! Mylėkite Tiesą, gerieji!”

„Ir tribunoluos išdidžiai teisiuosius smerkia žmogžudžiai” –
bet tiesą žino visi!

II

KRYŽIUS – NE TAU, JĖZAU: bausmę šitą sugalvojo ir užsidirba kaltieji, bet Kristus kryžių ima už visus.

„Nebus kam išgelbėti jus, negerieji!”

Be kančios neatsiras žemėje gera, gerieji!” „Nereikalinga ir tuščia paniekinta žmogaus kančia” – *bet kančia patikrina žmogų!*

III

NEPANEŠTI – NEGALIMA TAU, JĖZAU, nes Tu pats žinotai, kokiai daliai į žemę ateini, bet Kristus suklumpa po šitokia našta.

„Nepakelsit savo piktumo, piktieji!”

Reikia neišsigąsti sunkumų, gerieji!” „Ir vakaruos užgeso saulė, vien piktas melas ir apgaulė” – *bet vidurnaktį prasideda nauja diena!*

IV

VISAI ŠEIMAI – DALIA VIENA IR KANČIA TA PATI, susitikus kančios kelyje ir visų pasmerktiems, ir Kristus leidžia: tegu Motina kenčia kartu.

„Neišskirsite mūsų, kančia sujungtų, blogieji!”

Nesiskirsime dabar, kai kančia sujungė, gerieji!" „Ir sūnūs nebeverkia, kai mirti motiną pasmerkia" – *verkia dar, ačiū Dievui! Neverks, kai nebus kam verkti!*

V

KOVOJA DIDIEJI, O KENTĖTI REIKIA PAČIAM MAŽIAUSIAM, pačiam vargingiausiam, kurio niekas neklausia. Ir Kristus leidžia Simonui pajusti, kad pagalba gali pasaldinti kančios kartumą.

„Atsiras, kas padės – žinokite, blogieji! O kas – jei ne jūs – padėsite, gerieji!"

„Visiems, visiems keliu tuo eiti reikia, o grįžti niekam nevalia" – *eiti reikės visiems, o tiktai gerieji ištesės!*

VI

KIEK DAUG GALI VIENAS ŽMOGUS – tas mažas lašelis begalinio skausmo jūroje! Ir Kristus leidžia: „Šluostyk, Veronika, kruviną veidą, bent tu parodyk, koks gali būti geras žmogus!"

„Yra drąsių, nenugalimų – matykit, piktieji!"

Yra drąsių, nebijančių – gėdykitės, gerieji!" „Taip, niekas neįspės kančios prasmės, nei galo, nei pradžios" – *neįspės, bet jaus ir iškentės!*

VII

IR VĖL PO KRYŽIUMI: sunku kančioje net Dievo Atsiųstajam. Ir Kristus išgyvena visą žmogiško gyvenimo sunkumą.

„Jums, blogieji, bus dar sunkiau kritus bedugnėn! Lengvai – žinokite, gerieji, – nė vienas geras darbas nepadaromas!"

„Ir viską saugo paslaptis kaip ta šurpi, gili naktis" – *tik ten – anapus – viskas paaiškės!*

VIII

RAUDA PALYDI KANČIA, nors tai bejėgių palyda, nieko negalinčios meilės akys...

Ir Kristus pritarė: „Paraudokit, moterys! Paverkit savęs ir savų vaikų..."

„Jūsų, blogieji, dar laukia šiurpios ašaros! Bent paraudokite, gerieji: jums nėra svetimos kančios."

„Ir eis gyvieji per tą buitį klaikią su gėla amžina, gilia" – *eis ir raudos dėl to! Nors baisią klaikumo valandą net ašaros sustingsta...*

IX

DABAR PRASIDĖS BAISIAUSIA ir beveik nebepakenčiama, ypač Tam, Kuris toks jautrus blogiui, bet Kristus ir tam yra pasiruošęs.

„Bus iškentėta iki galo! Nesidžiaukit iš anksto, kad Dievas nusilps ir netesės, blogieji!

Bus iškentėta iki galo – pasitikėkite, gerieji!“ „Karūnos niekšų daliai, o dulkėse karaliai“ – *tik laikinai ir tik čionai!*

X

GAL NESIDUOTI REIKĖTŲ?

Kam toks pažeminimas? Kaip atspindys po nuodėmės pirmosios? Bet Kristus leidžiasi: plėškite ir rūbus.

„Ar sumušto ir kruvino nematėte, piktieji? Pasižiūrėkite – tai jūsų darbas!

Nekaltas kraujas kaip purpuras puošia teisiuosius, – žinokite, gerieji!“ „Ne viskas sutemose žuvo, šiltu krauju širdis pasruvo ir prievartai paklusti neišmoko“ – *todėl ir neišmoksta, kad širdis karštu krauju pasrūva.*

XI

PRIEŠINTIS GAL REIKĖTŲ?

Mirties visi bijo, ir amžinos lemties nežino niekas, bet Kristus ištiesia rankas: „Kelkite!“

„Taip, ir jūsų laukia skaudi amžinybė, blogieji! Turėsit dabar ką mylėti, gerieji!“

„Bedugnėj skausmo sielvartingo gyvenimas kaip lašas dingo už geležim apkalto lango“ – *nedingsta niekada Dievo duotas gyvenimas!*

XII

ATEINA MIRTIS.

Tiktai kodėl ne tiems, kurie kankina.

Kodėl ne budeliams? O paskutiniai Jėzaus žodžiai buvo: „Į Tavo rankas, Tėve, aš atiduodu savo Dvasią“.

„Jūs jau seniai esate mirę, blogieji, ir ar buvote kada gyvi?

Paruošiu jums vietą, gerieji, ir jus pasitiksiu, kai būsite eję kartu su manimi!“

„Kantriai vilkta sunki gyvenimo našta kaip varpa svyranti prinoko“ – *galų gale: prinoko – amžinybės derliui!*

XIII

ATEINA GAILESTINGUMO VALANDA.

Tai jūsų valanda, gerieji. Dabar ir jums kelias laisvas!

Ir Kristus leidžiasi: „Nuimkite mane. Nes viskas atlikta.”

„Neišnyks gerųjų giminė, – žinokite, piktieji!

Neišnyks gerųjų giminė, – nenusiminkite, gerieji!”

„Kai į caluno juodą minkštą drobę naktis visų mūs sielvartus sugobia” – *tada iškeliaujame iš čia į amžinybę.*

XIV

ŽEMĖJE VISKAS BAIGIASI LAIDOTUVĖMIS.

Atsimins ar užmirš, vis tiek viskas bus baigta... Ir Kristų palaidojo, visiškai užmiršę, kas bus poryt...

„Kelsiuos! Kur tada dėsitės jūs, blogieji!

Kelsiuos! Jūsų paguodai ir jūsų džiaugsmui, gerieji!”

„Ramybėj miega griaučių pilkos galvos, jų sapno niekas niekad neįspės” – *neįspės, nes paslaptys paaiškės tik visų prisikėlimo rytą!*

* * *

KIEKVIENA KANČIA YRA SUNKI IR BAISI. NEKALTO KANČIA YRA DAR SUNKESNĖ IR BAISESNĖ.

Bet tokios kančios reikia pasauliui: kad paklydę pamatytų, iš kur kančia ateina ir kuo ji baigiasi, kad gerieji pamatytų, ką kančia duoda ir kuo ji vainikuojama.

JAU ČIA, *kas vieniems – nusikaltėlis, tas kitiems – didvyris!*

IR TENAI, *kas yra niekšas, kas pilkas žvirblis ir kas – šventasis, išaiškės Dievo Šviesos akivaizdoje!*

Kad kančioje neapykanta negimtų

Yra bėdų, kurias susieškome patys, yra bėdų, kurios yra žemiško gyvenimo neišvengiama dalis, yra bėdų, kurios užkliūva kaip visų žemės negandų sparnai, yra bėdų, kurios yra nesuvokiama paslaptis, kai nežinome nei už ką, nei dėl ko kenčiame. Čia mes tik kantrybės ir ištvermės iš Viešpaties Dievo prašome.

Bet būna, kad kentėdami mes esame šalia Tavęs, Jėzau: esame tikrai nekalti ir matome, ir žinome tuos žmones, kurie mūsų nekenčia ir mus kankina, mūsų atsikratyti, mus sunaikinti trokšta... ir tada nekantrumas, neapykanta ir net kerštas mūsų širdin beldžias –

Tu, Viešpatie, kentėjai tikrai nekaltas būdamas, kentėjai nuo tikrai blogų žmonių, liepei ir mokei mylėti net priešus ir ant kryžiaus prikaltas likai Amžinąja Meile – gal mes negalėsime, gal mes nebūsime tokie atleidūs ir tokie šventi kaip Tu, Viešpatie, bet padėk mums, kad mes neužsikrėstume tuo, ko visa širdimi nekenčiame kitų žmonių gyvenime. Pasaugok, kad mūsų kančioje neapykanta negimtų!

I

AKLA NEAPYKANTA nuteisė Tave, Jėzau, per žmones, kurie nežinojo, ką daro (buvo ir labai gerai žinančių, ką daro!).

Yra tokių žmonių, kurie nekenčia ir manęs. Tokiems ir norisi atsilyginti tuo pačiu: juk jie tiesiog užsidirba tą neapykantą!

Betgi šitaip pražūsime visi dideliame Piktosios Dvasios džiaugsmui!

Todėl padėk, Dieve, suprasti, kad nekaltas pasmerkimas – neprilips, nekaltai kenčiantį Dievas kažkuo kitu apdovanos, nekaltąjį kančia gali pakylėti iki dangaus.

II

UŽKROVĖ KRYŽIŲ Tau, Jėzau, kryžių, kuri sukūrė išradingas žmogaus piktumas. Piktumu verda ir tų žmonių širdys, kurios ardo mano ramybę ir atima mano gera. Ir kuo – jeigu ne tuo pačiu – jiems atsilyginti?

Betgi šitaip piktumu sudegsime visi dideliame Piktosios Dvasios džiaugsmui!

Todėl padėk, Dieve, neužsikrėsti piktumu: tegu tai bus pirmasis stebuklas, ir prakeikimas tegu sustos už mano vartų!

III

Saldus džiaugsmas užliejo visus piktuosius, kai Tave, Jėzau, PRISLĖGĖ KRYŽIAUS NAŠTA...

Žinau, yra tokių, kurie džiaugias mano nesėkmėmis ir mano silpnumu. O man nejučiomis krusteli širdyje aštri keršto pagunda: „O kad ir jums šitaip!“

Betgi taip suklupsime visi dideliame Piktosios Dvasios džiaugsmui!

Todėl padėk man, Dieve, susikaupti ir sustoti. Ir suprasti, kaip velniška džiaugtis kito nelaime.

IV

Pažeminimas, skausmas ir kančia labai giliai užgavo Tą, Kuri Tave mylėjo – TAVO MOTINĄ.

Už visas kančias, kuriomis marinate mano mylimuosius, širdis trokšta atkeršyti tiesiog nesuvaldomai! Kaip iš pareigos!

Betgi šitaip tik didės ir plėsis baisus piktumo ratas dideliame Piktosios Dvasios džiaugsmui!

Todėl išmokyk, Dieve, pakentėti drauge su savaisiais: bendra kančia juk suriša kaip ir bendra laimė!

V

SIMONĄ – ŽMOGELĮ MAŽĄ – pritraukė ir panaudojo, kad ir jo širdyje neapykanta – „per Jį įkliuvau!“ – gimtų... Ir man norisi suniekinti ir tuos, kuriuos dėl naivumo ar dėl jų silpnumo panaudoja kaip įrankį kiti.

Betgi šitaip dar nepažįstami, dar nežinodami vienas kito, o jau susirišime neapykanta anų užkrėsti dideliame Piktosios Dvasios džiaugsmui!

Todėl tegu pamato – ir iš arti – ir tie maži žmogeliai, kas kaltas ir dar kankina, kas nekaltas ir dar kančiose skęsta. Meldžiame: tegu pamato, Viešpatie!

VI

Stebuklą būna! Ir tai tokių, kurių sustabdyti nebesuspėja niekas – kaip VERONIKOS ŠUOLIO prie Tavęs, Jėzau! Stebuklo trokštu ir aš, kad Dievo gerumo šviesoje išryškėtų, kokia juoda neteisybė baisi, kad sustingtų iš baimės ir pikti žmonės!

Betgi Dievo teisybės žaibas tik trumpai valandėlei sušvitęs ir nieko iš esmės nepakeitęs pasaulyje, tik pradžiugintų Piktąją Dvasią, kad jos valdose vėl tas pats lieka!

Ne valandėlę, ne Tavo, Dieve, stebuklo dėka, o per amžius Tiesa tegu švytės gerųjų gyvenime, kad tai būtų nuolatinis kvietimas blogiesiems taisyti!

VII

Juk troško tie piktieji žmonės, kad Tu, Jėzau, ne pusiaukelėje numirtum, O IKI GALO PATENKINĖS JŲ PIKTUS NORUS... Ar įmanoma, o Dieve, neužsigauti, kai paties blogiausio ir tau linki?

Betgi, kad tiestųsi nuodėmės kelias iki pragaro vartų, šito su didžiausiu ilgesiu Pikta Dvasia laukia!

Padėk, Viešpatie, iki galo savu keliu eiti, nes tiktai ištikimybė iki galo blogio bedugnę gali užpilti!

VIII

„Verkite, verkite, kiek tiktai galite, kol nieko nedarote, laimi tik Blogis...” galima ir šitaip suprasti Kristaus žodžius verkiančioms moterims...

Yra juk žmonių, kuriems mano verksmas kaip muzika skamba. Ir kaip tada nenorėti, kad jų raudų muzika užgrotų?

Betgi vienodai džiugina Piktąją Dvasią *ir tie, kurie nieko nedarą, kad bloga sulaikytų, ir tie, kurie šitokius sunaikinti norėtų!*

Vis dėlto atsiųsk, Viešpatie, tokią malonę, kad pro ašaras susiprastų tie, kurie virkdė kitus...

IX

Ne gailestingumas čia pasilenkė PAKELDAMAS PO KRYŽIUM PARPUOLUSĮ JĖZŲ, o geismas išgyventi pilną sunaikinimo reginį... Mažyčiai „geri” darbeliai – kaip skuduras kraujui nušluostyti nuo prakirstų žaizdų – neuždengia pragaro gelmių, styrinčių piktoje širdyje, ir reikia tokiems keiksmo kaip spjūvio: „Prakeiktieji!”

Betgi šitaip užges paskutinis šviesus spindulėlis ir džiaugsis Piktoji Dvasia!

Todėl tegu, Dieve, sugrįš tas gaivinančio vandens lašelis sumuštam paduotas, kai jie skęs savo menkumo verpetuos...

X

Pasityčioti norėjo NUOGAI IŠRENGDAMI TAVE, JĖZAU, kad visi skurdžiai pamatytų savo skurdumą.

Patyčios ir pajuoka – kaip iš naujo draskomos žaizdos – nejučiomis užkuria siautulį baisų...

Betgi šito ir laukia Piktoji Dvasia, kad tyrumo, tvirtumo ir nepaliečiamumo toga taipogi nukristų!

Velnius, atėjęs rojuje: „Nusiskink ne savo užaugintą vaisių.” Tegu neateina dabar: „Prarask užtarnautą garbę!”

XI

KAI KALA PRIE KRYŽIAUS TAVE, JĖZAU, atrodo, kad blogis pakyla į sostą: visokia savivalė – piktam, viny – į geras rankas... Dabar tai atrodo, kad privalu nekęsti ir kažką padaryti tokiems!

Betgi šito, kad mes su neapykanta išžudytume vieni kitus, su dideliu džiaugsmu ir laukia Piktoji Dvasia!

Tad padėk, Viešpatie, kartu su Tavimi į Tavo sostą kopti, nes kito kelio nėra, ir neapsimoka nei grįžti, nei dairytis, norint būti su Tavimi!

XII

Atrodo, kad laimėjo piktumas, IR NUŽUDĖ TAVE, MŪSŲ DIEVE... Kad sunaikintų, sutrintų, išbrauktų mane – iki šitiek nusileisti juk tikrai negaliu!

Betgi paskutinę švieselę užpūtus, kaipgi džiaugtųsi Piktoji Dvasia visuotiniame tamsybės pragare!

Neduok, Dieve, kad Piktumas triumfuotų, o nekalta auka atsisakytų savo gražiosios dalios!

XIII

Ar galima gerais vadinti tuos, kurie NUO KRYŽIAUS TAVE, JĖZAU, NUĖMĖ?

Sunku draugais vadinti tuos, kurie ateina pavėlavę ar tikrai nelaimėję, kurie rodo savo gerumą arba atbėga tik tada, kai palikimu ar pomirtine garbe pakvimpą...

Tai negi būsime iki galo nesutaikomi priešai didžiausiam Piktosios Dvasios džiaugsmui?

Jeigu jau ateina su gerais norais, matyt, reikės dovanoti. Reikia Dievo malonę šeimininku savoje širdyje laikyti.

XIV

Lygiai neteisinga ir baisu: kai lavonus išniekina, kai tikėjimą išrauna, kai skelbia, KAD VISKAS KAPŲ TAMSUMA PASIBAIGIA. Tai gal bent naikintojus tokius reikėtų išnaikint, kad nebenaikintų daugiau gerumo?

Betgi naikinimas yra tiktai piktosios dvasios pašaukimas, ir kiekvienas, kuris naikina, yra Piktosios Dvasios samdinys!

Dieve, Tu iš nebūties pašaukei visatą, medžiagai gyvybę davei, žmogui – sielą. Toksai tebus ir mūsų pašaukimas: kurti ir apdovanoti. Ir padėk mums šitaip gyventi, Viešpatie!

* * *

Atkentėjai, Viešpatie, už mus visus. Neprilipo kaltinimai. Neužgimė nei pyktis, nei pagieža. Likai AUKA NEKALTA, ŠALTINIS, iš Kurio malonės teka. Ir PIRMASIS – iš esmės nugalėjęs naikinančią mirties galybę.

Kančios ir mirties bijodami, kančios ir mirties saugodamies, kančią ir mirtį sėdami, atsiranda niekšai žmonėms ir savanoriai prapultin – patys.

O mums savo teisumą ir nekaltumą, – jeigu – tokie – esame – iš tikrųjų, – reikės kantrumu ir ištverme parodyti visur – visada – ir visiems!

O kančiai ir mirčiai nugalėti kito kelio nėra: kentėti ir mirti žemei – viskam, kas žemiška, kad nemari siela, valdydama visa ir viešpataudama visame žmoguje, *ištikimybė Dievo Dvasiai ir gerumu žmonėms* pasipuošus, gražiai gyventų *čionai* ir tvirtai keliautų *tenai*.

Mes tikime

kad Dievas iš gerumo sukūrė pasaulį ir žmogų, kad Dievas pasaulį ir žmogų sukūrė gerą ir gražų, nes matome, kad iš esmės gelmėse ir pasaulis, ir žmogus yra geras.

Tad iš kur atsirado tai, ką mes patiriame ir vadiname blogiu, kančia, skausmu, nelaime ir vargu?

Iš kur? Tegu mums atsako Kristaus kančia.

I

KRISTŲ PASMERKIA

Tiesa ir Teisybė kaip saulė šviesi. Tiesa ir Teisybė kaip gyvybė brangi.

Bet yra žmonių, kuriems gerovė, baimė netekti ir net grynas melas svarbesni už Tiesą ir Teisybę.

Todėl neteisingai nusprendžiama: „Jis kenkia viskam“, todėl paskelbiama neteisinga ištarmė: „Ant kryžiaus Jį.“

Taip pasaulin ateina netiesa ir neteisybė.

II

KRISTUI UŽDEDA KRYŽIŲ

Žmogų Dievas sutvėrė, kad šis Dievo kūrybą tęstų. Žemėje vietos, darbo ir duonos užteks visiems.

Bet yra žmonių, paklydusių ir nuo Dievo nutolusių, kurie nenori, kad būtų už juos protingesnių ir Dievui tarnaujančių...

Todėl užkeliamas kryžius ant Nekaltojo pečių.

III

KRISTUS SU KRYŽIUMI PARPUOLA ANT ŽEMES

Dievas žmogų sutvėrė ir norėjo, kad jis laisvas gyventų, vaikščiotų, darbuotųsi, naudotųsi žemės vaisiais ir džiaugtųsi.

Bet yra žmonių, viską praradusių, kurie bet ką padarytų, kad ir kitą į dulkes sutrintų...

Taip į mūsų žemę ateina žemiškas ir dvasinis skurdas.

IV

KRISTUS SU KRYŽIUMI SUSITINKA SAVO MOTINĄ

Dievas žmogų ne vieną žemėn išleido: yra tėvai, vaikai, broliai, seserys, kad turėtų ką mylėti, su kuo duona dalintis, kad turėtų, kas myli ir varge padeda.

Bet yra žmonių, širdį praradusių, kurie iš kito skausmo sau linksmybes susikuria...

Tokių žmonių vaikai genda su paklydusiais tėvais, – taip auga ir plečiasi blogis žemėje.

V

KRISTUI PADEDA SIMONAS IŠ KIRENĖJOS

Dievas žmogų sutvėrė, kad šis kiekvienam, kuriam gyventi sunku, padėtų ir kitą atjaustų.

Bet yra žmonių, kurie numarinę atjaučiančią širdį, sunaikina savyje žmogų.

Todėl gerųjų tiek nedaug, o bejausmių – minios.

VI

KRISTUI VERONIKA NUŠLUOSTO VEIDĄ

Didvyriais įpratome vadinti tuos, prieš kuriuos dreba visi, kurių akivaizdoje tyli visi, kurių žiaurių įsakymų klauso visi.

Bet yra žmonių, nepasiduodančių Šėtono valiai, kurie net skerdynėse išlieka tikrais žmonėmis.

Todėl tik tokie, kaip Veronika, yra tikrieji didvyriai.

VII

KRISTUS SUKLUMPA PO KRYŽIUMI

Dievas žmogų sutvėrė ir liepė tęsti Jo pradėtus darbus: kurti ir žemę gražesnę palikti.

Bet yra žmonių, kurie akiai neapkenčia ir blogo linki visiems gerį kuriantiems.

Todėl ir sulinksta keliai geriesiems, traukia žemę pavargusius.

VIII

KRISTUS GUODŽIA VERKIANČIAS MOTERIS

Dievas gailestingas vargstantiems ir nusidėjėliams. Jautri širdis ir žmogui duota, kad jis galėtų gailėti ir padėti.

Bet yra žmonių su akmeninėmis širdimis, kurie neverkia, negaili, o vaidina „teisinguosius“.

Todėl daugiausiai ir dažniausiai verkia gerieji.

IX

KRISTUS SUKNIUMBA KALNO PAPĖDĖJE

Vilties, kad audra praeis pro šalį ir neužkliudys, vilties, kad vargai praeis ir vieną dieną pasibaigs, vilties, kad bus dovanotos klaidos ir kaltės, Dievas neužgesino ir nesunaikino nei vienam.

Bet yra žmonių, pasiklydusių pačioje pradžioje, kurie tikrai pražūtį ir išnykimą temato ir kitiems siūlo.

Todėl tiek daug yra tokių, kurie patys klaupiasi ir kitus klupdo kalno papėdėje, užuot kilę į kalną.

X

KRISTUI NUPLĖŠIA DRABUŽIUS

Dievas žmogui atidavė viską, kad šis Dievo dovanomis naudodamasis gyventų ir turtingas, tvirtas ir laisvas būtų.

Bet yra žmonių, kurie, patys viską išbarstę ir praradę, gyvena naikindami ir iš kitų plėšdami viską.

Todėl net paukšteliai miškuos turtingesni už mus. Ir žmonės, kurie dvasios daugiau negu turto turi.

XI

KRISTŲ PRIKALA PRIE KRYŽIAUS

Platus pasaulis, bet ne Tam, Kuris prie kryžiaus prikaltas. Gražus pasaulis, bet ne Tam, Kuris ant kryžiaus pakabintas. Mielas pasaulis, bet ne Tam, Kuris ant kryžiaus kenčia...

Per tuos žmones, kurie sutinka būti budeliai, griūva ir nyksta Šviesos Karalystė žemėje.

XII

KRISTUS MIRŠTA ANT KRYŽIAUS

Yra kitas gyvenimas – juo mes tikime. Yra kitas gyvenimas – jį mes su baisiu skausmu per mirties slenkstį žengiame. Yra kitas gyvenimas – bet gyventi žemėje mums labiau norisi...

Tačiau apsuptiems besielų, beširdžių ir žiaurių žmonių kartais net mirtis geradarė atrodo.

XIII

KRISTŲ NUIMA NUO KRYŽIAUS

Ak, buvo tokių, kurie draskė ir šviesius, ir kruvinus istorijos puslapius, kurie naikino nusikaltimų pėdsakus ir griovė paminklus, kurie net lavonus niekino...

Ačiū Dievui, naikintojai patys išnyksta, o kantrybė, ištikimybė, tikėjimas, gerumas, pasiaukojimas, drąsa – amžini!

XIV

KRISTŲ PALAIDOJA KAPE

Neįmanoma saulės delnu uždengti. Neįmanoma upės sauja išsemti. Neįmanoma sunaikinti gyvybės žemėje. Neįmanoma paneigti Dievo. Neįmanoma palaidoti Kristaus.

Neįmanoma užgesinti Šventosios Dvasios.

Neįmanoma!

Kad ir kaip stengtųsi Šėtonas!

***

Dievas iš savo gerumo sukūrė pasaulį ir žmogų. Pasaulis ir žmogus iš tiesų viduje yra geras ir gražus. Tik tada, kai žmogus nusigręžia nuo Dievo, tik tada jame įsikūnija Piktoji dvasia – ir žmogus, vergiškai paklusnus, atlieka pačius baisiausius darbus, nuo kurių kenčia visa žmonija, nuo kurių ir Kristus ant kryžiaus kentėjo...

Bet – ačiū Dievui – yra Prisikėlimas ir Amžinybė – yra Laimė geriesiems!

Gal nereikia minėti?

Kristus kentėjo sunkų kryžių nešdamas, Kristus mirė ant kryžiaus baisia mirtimi. Bet tai buvo prieš du tūkstančius metų! Be to – Jis Prisikėlė ir Dievo Dešinėje viešpatauja!

Kenčia nelengvai ir žmonės – tik vienus kančia išaukština, o kitus pražudo...

Tai gal nė nereikia minėti tos kančios?

Tai gal nė nereikia jokių maldų?

Tai gal nereikia ir gaudžių giesmių?

I

KRISTŲ PASMERKIA

Kol mūsų pasaulyje tebeviešpatauja neteisybė – neteisingai kaltinama ir neteisingai teisiama, *tol Kristaus pavyzdys – klausyti tik savo sąžinės ir Dievo valios – yra būtinas mums!*

Todėl reikalinga ir šita stotis, ir šita giesmė!

II

KRISTUI UŽDEDA KRYŽIŲ

Kol mūsų pasaulyje našta tebekraunama visai nekaltiems, *tol Kristaus pavyzdys – nešti kantriai gyvenimo dalią – yra būtinas mums!*

Todėl reikalinga ir šita stotis, ir šita giesmė.

III

KRISTUS SUKLUMPA PO KRYŽIAUS NAŠTA

Kol mūsų pasaulyje yra tokių naštų, nuo kurių linksta kojos, dreba rankos ir stoja širdis, *tol Kristaus pavyzdys – padaryti net tai, kas neįmanoma, – yra būtinas mums!*

Todėl reikalinga ir šita stotis, ir šita giesmė!

IV

KRISTUS KRYŽIAUS KELYJE SUSITINKA MOTINĄ

Kol mūsų pasaulyje net savieji susvetimeja: pabėga, pameta, išsižada, pamiršta, ateina tik reikalauti ir gauti, *tol Kristaus ir Marijos pavyzdys – būti kartu net kančios kelyje – yra būtinas mums!*

Todėl reikalinga ir šita stotis, ir šita giesmė!

V

KRISTUI PADEDA SIMONAS KIRENIETIS

Kol mūsų pasaulyje tiek daug svetimų, nematančių, negirdinčių, prabėgančių, pravažiuojančių pro šalį, *tol Kristaus pavyzdys – dalintis vargu kaip duona, tol Simono pavyzdys – padėti, kai pagalbos reikia, – yra būtinas mums!*

Todėl reikalinga ir šita stotis, ir šita giesmė!

VI

KRISTUI KRUVINĄ VEIDĄ NUŠLUOSTO VERONIKA

Kol mūsų pasaulyje yra žmonių sukruvintais veidais, sužeista širdimi, sugadintais gyvenimais, *tol Kristaus ir Veronikos pavyzdys – gelbėti ir atsidėkoti visomis išgalėmis – yra būtinas mums!*

Todėl reikalinga ir šita stotis, ir šita giesmė!

VII

KRISTUS SUKLUMPA PO KRYŽIUMI

Kol mūsų pasaulyje sunkumų daugiau negu džiaugsmų, svetimų ir skriaudžiančių daugiau negu savų ir padedančių, *tol Kristaus pavyzdys – galvoti ne tik apie save, ne tik apie savo nedalią – yra būtinas mums!*

Todėl reikalinga ir šita stotis, ir šita giesmė!

VIII

KRISTUS RAMINA VERKIANČIAS MOTERIS

Kol mūsų pasaulyje yra verkiančių, yra skiriančių gera nuo bloga, *tol Kristaus pavyzdys – raminti verkiančius ir bejėgius – yra būtinas mums!*

Todėl reikalinga ir šita stotis, ir šita giesmė!

IX

KRISTŲ DAR KARTĄ PRISPAUDŽIA KRYŽIUS

Kol mūsų pasaulyje būna rytų be aušros ir dienų be prošvaitės, gyvenimų be vilties ir darbų be džiaugsmo, *tol Kristaus pavyzdys – vist iek keltis, eiti, ištesėti – yra būtinas mums!*

Todėl reikalinga ir šita stotis, ir šita giesmė!

X

KRISTUI NUPLĖŠIA DRABUŽIUS

Kol mūsų pasaulyje yra norinčių tik atimti, nuskriausti, nuplėšti tykančių, nesuvaldomų ir nebaudžiamų, *tol Kristaus pavyzdys – atiduoti skriaudikui drabužį, o ne garbę – yra būtinas mums!*

Todėl reikalinga ir šita stotis, ir šita giesmė!

XI

KRISTŲ KALA PRIE KRYŽIAUS

Kol mūsų pasaulyje didesniojo jėgai niekas niekaip pasipriešint neištengia, *tol Kristaus pavyzdys – likti nenugalėtam, nes nėra tokios galybės, kuri Teisybę įveiktų, – yra būtinas mums!*

Todėl reikalinga ir šita stotis, ir šita giesmė!

XII

KRISTUS MIRŠTA ANT KRYŽIAUS

Kol mūsų pasaulyje yra žmonių, trokštančių sunaikinti kitą, ar bent užgauti, suniekinti, *tol Kristaus pavyzdys – net mirštant išlikti savimi – yra būtinas mums!*

Todėl reikalinga ir šita stotis, ir šita giesmė!

XIII

KRISTŲ NUIMA NUO KRYŽIAUS

Kol mūsų pasaulyje geriesiems paliekama taisyti tai, ką pagadino kiti, laidoti tuos, kuriuos nužudė kiti, *tol Kristaus pavyzdys – „Gerieji, stenkitės, – be jūsų neapsieis!“ – yra būtinas mums!*

Todėl reikalinga ir šita stotis, ir šita giesmė!

XIV

KRISTŲ PALAIDOJA KAPE

Kol mūsų pasaulyje yra kapų, primenančių, kad žmogus be dvasios yra žemė, kol mūsų pasaulyje yra kapų, primenančių, kad mes čia esame tik svečiai, kol mūsų pasaulyje yra kapų, kuriuose guli žmonės, laukiantys Paskutinio Teismo, *tol Kristaus pavyzdys – atsigulti, kad atsikeltum, numirti, kad amžinai Gyventum – yra būtinas mums!*

Todėl reikalinga ir šita stotis, ir šita giesmė.

* * *

Kol mūsų pasaulyje bus melo, o mes tikėsime Tiesa, kol mūsų pasaulyje bus blogio, o mes tikėsime Gėriu, kol mūsų pasaulyje bus Pikto apsėstų žmonių, o mes stengsimės būti geri, *tol Kristaus Kryžiaus Kelias bus mūsų bažnyčiose, o mes juo eisime giedodami, melddamiesi, mąstydami ir mokydami.*

Amen!

Iš kur tas baisumas?

Kristaus Kančios Kelias – tik milžiniško blogio ledkalnio kyšanti maža viršūnėlė. Pats baisumas slepiasi giliai giliai... Kristaus Kančios Kelias – tik vaisius žmonių žiaurumo, kurio šaknys dar gilesnės ir baisesnės.

Gudri Melo ir šėtoniška Pikto dvasia pasėjo šio baisaus blogio sėklas, kurios, ištarus pirmąjį „neklausysiu“, „Dievui netarnausiu“, „Dievo valios nevykdysiu“, sudygo, giliai įleido šaknis ir apraizgė visų kartų žmonių sąmonę, širdis ir rankas.

Šis baisumas pasislėpęs giliai tebebujoja – čia... dabar... mumyse...

Todėl regėdami ir išgyvendami Kristaus kančią, privalome išvelgti ir tą baisiąją Pikto dvasią, kuri atitolina pasaulį nuo Dievo, kuri supjudo žmones, kuri naudojasi jai pasiduodančiais ir tarnaujančiais.

Pamatykime tai!

I

KRISTUI IŠTARMĘ PASIRAŠO PILOTAS

Kristui ištarmę pasirašo Pilotas, nes jos reikalauja tamsi ir apvilta minia, kurią kursto išdidūs, užgauti ir pagiežos pilni didikai.

Staigia pragaro juoda dvasia, veržiasi ir kyla padugnės, kunkuliuoja kruvinos putos... Tai baimė netekti visko, kas teikia baltą duoną, saldų vyną ir dar saldesnę, kad ir netikrą, valdžią ir garbę. Į žūtbūtinę kovą pakyla Blogis.

II

KRISTUI KRYŽIŲ UŽDEDA KAREIVIS

Kristui kryžių uždeda kareivis, atlikdamas tarnybos pareigas ir paklusdamas vyresnybei.

Puikiai veikia Piktos sukurta akla mašina, klusniai ir darniai sukasi maži sraigteliai, valdomi to, kuris viską, kas dieviška, sunaikinti siekia ir prapuldo tuos, kurie jo klauso.

III

KRISTŲ PRISLEGIA VOS PAKELIAMAS KRYŽIUS

Kristų prislegia vos pakeliamas kryžius – iš Dievo pasėto, girioj išaugusio medžio, piktų žmonių panaudoto kančiai.

Dar labiau Kristų slegia Šėtono išradingumas – tai jis Dievo dovanas paverčia bėda ir vargu: plienas tampa durklu, žalias gyvas medis – slegiančia, gniuždančia, baisia našta, o broliai – nesutaikomais priešais.

IV

KRISTŲ PASITINKA MOTINA

Kristų pasitinka Motina, – kaip maža skiedrelė audrų vandenynė, kaip lengva plunksnelė vėjų sukuriuose...

Žiaurūs Šėtono žaidimai:

Motinos širdis pripildyta nevilties, Sūnaus širdyje – begalinis skausmas. Abiejų širdys vienišos, mintys baisiai skaudžios: „Net Dievas turbūt apleido mus...“ Baisu, kai begalinis artumas didžiausiu skausmu pavirsta.

V

KRISTUI PADEDA SIMONAS

Kenčiantiems padėti visais laikais leido kankintojai. Šitas Šėtono „gailestingumas“ tik tam, kad paslėptų žiaurumą, kad suvaidintų atjaučiantį ir gerą, kad sukiršintų pirmą kartą susitikusius ir prailgintų kančias...

VI

KRISTUI KRUVINĄ VEIDĄ NUŠLUOSTO VERONIKA

Ir žemės pragare būna stebuklą, kartais ir Šėtonas nesusėja visur... Bet Piktasis ramus: *viena kregždė neatneš pavasario*, prabudimas naktį nepagreitins aušros, vienas karžygys neiškovos laisvės. Kruviną Drobulę pavertėm relikvija brangia, bet ne žygio vėliava!..

VII

KRISTUS VĖL SUKLUMPA PO KRYŽIUMI

Kristus vėl suklumpa po kryžiumi, ir velnišku juoku pratrūksta kareivos – jiems smagu, kai klumpa Tvirtasis... Taip. Šėtono amžina svajonė, *kad gerieji pradėtų gesti, kad švelnieji pradėtų pykti, kad šventieji nusidėtų...*

Blogieji – vis tiek blogi, va, kad gerieji pagestų – šito Šėtonas laukia!

VIII

KRISTUS RAMINA VERKIANČIAS MOTERIS

Kristus ramina verkiančias moteris, nes buvo ir bus baisesnių dalykų už Jo kančią – Jo kančia išgananti! Juk būna, kad nykstantis vaidina gyvą, kad pūvantis vaidina sveiką, kad melas šaukia garsiau už tiesą...

Tai ne aklas aklą, bet Piktasis į pragarą veda – o tai baisiau už Kristaus kančią!

IX

KRISTUS DAR KARTĄ KLUMPA PO KRYŽIUMI

Kristus dar kartą klumpa po kryžiumi, nes kalnas status, o ant kalno – ne rojus... Ir baimė – ne bailumas – suspaudžia širdį. O dar baisiau, *kad Šėtonas įsivaizduoja esąs visagalis* valdovas, kurio rankose – visas pasaulis ir net Dievas.

X

KRISTUI NUPLĖŠIA DRABUŽIUS

Iš pasmerktojo atima viską – esi tik Tas, kas ESI! Taip per amžius: *Šėtonas pažada viską, o iš tiesų viską atima.*

Pažadėjęs rojų, duoda pragarą, pažadėjęs laisvę, duoda vergiją, pažadėjęs tiesą, užriša akis, kad tamsoje paskęstum, pažadėjęs dieviškumą, velniu paverčia... Iš gero žmogaus, kaip iš Jėzaus, atima viską, nes šis nenusilenkia jam.

XI

KRISTŲ KALA PRIE KRYŽIAUS

Kristų kala prie kryžiaus, ir mes stebimės, iš kur tas žiaurumas kitam? Jei pats bijai skausmo, kaip gali nejausti kito kančios?

Visada Šėtonas savo talkininkais pasirenka tuos, kurių nemylėjo niekas, – jie nežino, kas yra Meilė.

Tuos, kurių niekas neglostė, – jie nežino, kas yra Švelnumas.

Tuos, kurie nedirbo nieko, – jie moka tiktai griauti.

Tuos, kurie neturi nieko, – jie moka tik atimti.

Šėtono tikrieji talkininkai – baisūs pikto pagadinti paaugliai, vaikystę praradę, brandumo nepasiekę...

XII

KRISTUS MIRŠTA ANT KRYŽIAUS

Kristus miršta ant kryžiaus kaip žmogus. Jis atleidžia, dejuoja, paveda savo brangiausią Turtą – Motiną – Mylimam Jonui ir į Dievo rankas atiduoda Dvasią. Kai gyvybė ir meilė užgęsta, kai rankos nusvyra, kai širdis sustoja, kai galva nusvyra ir Dvasia iškeliauja – žmogus miršta.

Tik gerųjų ir piktyjų Dvasia eina į Viešpaties Teismą...

XIII

KRISTŲ NUIMA NUO KRYŽIAUS

Šitiems žmonėms tebeskamba Jo balsas, tebėra gyvi palaiminimų, paguodos gydantys Jo žodžiai. Ir rusena mažytė viltis – o gal dar ne viskas?.. Ir Šėtoną apgauna ir net nugali žmonės, nes Šėtonas negali parodyti širdies – jis jos neturi, negali parodyti nei nagų, nei ragų – išsiduos...

O žmogus, kai nori, kai išdrįsta, – ima ir padaro!

XIV

KRISTŲ SAVIEJI APRAUDODAMI NEŠA Į KAPĄ

Kristų savieji apraudodami neša į kapą, kaip į lopšį, kaip į šventovę... O Jo nekenčiantys ir bijantys sargybą stato drebėdami: „Bus blogiau, jei Jis prisikels!”

Taip – Jis kelsis!

Drebėkit visi, kurie Šėtonui tarnavot! Visi, kurie žiaurūs buvot! Visi, kurie kitų likimą sprendėt! Drebėkit – nors ir netikit – ateis visuotinio Teismo valanda geriems ir blogiems, mirusiems, žuvusiems ir žudžiusiems!

* * *

Tarnauja Šėtonui, Melui ir Piktam visi, kurie skubėdami ir susikūprinę pildo jo valią, gauna Judošiaus atlyginimą ir dreba, bijodami jo labiau negu sąžinės, Tiesos ir Teisybės, – išgirs Sąžinės balsą visi, kurie nepaklausė pačioje pradžioje. Kristus žūtbutinę kovą laimėjo – laimėti ją gali kiekvienas su *Juo gyvenantis*.

Visi, kurie kankino Kristų: tautos vyresnieji ir svetimieji pavergėjai, išdavikas mokinys ir žiopliai, stovėję Kryžiaus kelio pakraštyje ir ant Golgotos kalno, visi, kurie kankina kitą žmogų: ir tie, kurie įsakinėja, ir tie, kurie vergiškai tuos įsakymus vykdo, tarnauja Šetonui, Melui, Piktam.

Kas yra išganymas?

Mes žinom šiek tiek, kas esame: troškimų, geismų sudaužytas skaudus kamuolys. Mes žinom šiek tiek, kas yra pasaulis: vilčių, pastangų, kūrybos skaudus kapinynas. Mes žinom daugelį kruvinų bandymų pakeisti pasaulį, kurie baigėsi visiška nesėkme. Mums sako, kad Kristaus Žodžiai, veikla ir net kančia – tragiškas ir baisus paskutinis atodūsis – yra pasaulio ir žmogaus Išganymas. Tikim tuo ir netikim, nes mums reikia matomų vaisių, ne pradžios, kuklios kaip grūdas, ne skaudaus užgesimo.

Kas yra atpirkimas? Kas yra išganymas? Kas yra išlaisvinimas?

I

KAS YRA TEISUS,

Tiesą žinantis ir ja gyvenantis: Pilotas, liaudis, didikai, dvasininkai ar Kristus?

Kristus! Todėl žinoti, kas esi ir kam gyveni, todėl gyventi taip, kaip pašaukimas liepia, ir yra Išganymas!

II

KRYŽIUS – BAUSMĖ

Ir visa, kas žmogui duota, galima nešti kaip bausmę, kaip prakeikimą. Kristus priima kryžių.

Su atsakomybe visa širdimi priimti visa, ką duoda gyvenimas, ir yra Išganymas!

III

BŪNA

Būna, parpuola ir prapuola, suklumpa ir nebepakyla. Kristus keliai – nėra tokios klaidos, iš kurios nebūtų galima išsivaduoti, nėra tokios nuodėmės, iš kurios nebūtų galima išsigelbėti, nėra tokios bedugnės, iš kurios nebūtų galima išlipti, – tai ir yra Išganymas!

IV

PIRMOJI NESEKME,

pirmieji bendro gyvenimo sunkumai – ir prasideda priekaištai, barniai...

Susitinka Motina ir Kristus – vienas skausmas ir vienas tikrumas: visur ir visada kartu ir greta!

Taip reikia! Tai yra Išganymas!

V

ATRODO

Atrodo, kad apsieisiu pats vienas: išmoksiu, pasieksiu, padarysiu!

Kristus priėmė pagalbą.

Tarpusavio pagalba yra Išganymas!

Visi, kurie kenčiat, – padėkit vieni kitiems!

Visi, kurie vargstat, – gelbėkit vieni kitus!

Laimingi ir turintys neatjaus ir nepadės.

VI

GERUMO REIKIA VISUR

Gerumas nugali visas kliūtis. Gerumas atsispindi kaip Dievo Veidas – Jis mato, atjaucia ir padeda. Jis pasipuošia Dievo palaima.

Išganymas yra Gerumas.

VII

PAPUOLA ŽMOGUS KLAIDON

Papuola žmogus klaidon, kaltėn, kalejiman, iškrenta iš aukščiau, nusileidžia žemiau, – nuliūsta, praranda viltį. Tai gal ir nebe žmogus jau?

Išganymas – amžina viltis ir atleidimas!

Visur, kad ir pakrašty, kad ir už ribos, kad ir duobėj, kad ir nurašytas – vis tiek žmogus, kad ir nusikaltėlis.

VIII

MES DAŽNAI APSIRINKAM

Mes dažnai apsirinkam, mažus dalykus laikom dideliais, o didelius – mažais.

Išganymas yra nemeluotas žvilgsnis į gyvenimą.

Reikia ramintis: „Čia dar ne baisi bėda.“

Reikia pačiam save perspėti: „Čia mano prapultis...“

IX

GYVENIMAS – TAI KRYŽIAUS KELIAS

Yra tokia lietuvių liaudies daina „Prapuoliau, motula, prapuoliau, širdela“.

Išganymas yra Tikėjimas: Dievas neapleis, Dievas su manim, net ir tada, kai visi nusigręš.

Dievas visada Tėvas.

X

KIEK DAUG DIRBTA

Kiek daug dirbta, kaupa – o viskas liks. Kiek nagais ir dantimis laikytasi – o išeisiu. Kiek verkta, dejuota: „kaip dabar gyvensiu“ – o gyvenam, kad ir apiplėšti, apvogti, išvaryti.

Išganymas – reikia daug ko, bet „nuogas gimiau, tik su gerais darbais išeisiu!“

XI

SVAJOJOM IŠKILTI, NUSTEBINTI, PATRAUKTI

Svajojom iškilti, nustebinti, patraukti, mokyti, tvarkyti, valdyti kitus, o Kristų prikale prie kryžiaus...

Išganymas – suaugti su savo dalia, suaugti su savo pašaukimu!

Visa kita ir lieka tik svajonė, tik pasaka...

XII

ATRODO, KAD KRISTUS

mirdamas ant Kryžiaus, išeina iš mūsų pasaulio, – per daug čia žiaurumo, nedėkingumo ir baimės. Prapuola gerumas, viešpatauja piktas...

Tačiau Išganymas – kantrybė, ištvermė ir auka, – lieka tai, ko negalima išbraukti iš širdies nei iš atminties, nei iš istorijos.

XIII

ATRODO,

kad nėra teisybės pasaulyje: ką reikėtų išnaikinti, tas bujoja, kam reikėtų kentėti, tas juokiasi, kam reikėtų džiaugtis, tas verkia, kam reikėtų gyventi, tas miršta.

Išganymas – tai praregėjimas ir pagarba!

Pamatykime tai, kas vertinga ir šventa.

Gerbkime tai, kas Išganymą neša.

XIV

VELNIAS KRISTUI

buvo pasiūlęs visą pasaulį, reikalavo tik nusilenkti jam. Kristus nenusilenkė! Todėl Jam liko tik kapas... Velnias gundė Kristų valdžia ir garbe. Kristus nepaklausė. Todėl buvo nužudytas ir palaidotas. Velnias gundė duona, gerove papirkti žmones, – Kristus širdies gerumo laukė, tai liko tik su tais, kurie apraudodami laidoja.

Išganymas yra laisvė nuo to, kas pavergia: būti nenuperkamam, būti nepalenkiamam, būti neišgąsdinamam.

* * *

Žmonėms atrodo ir atrodo, kad laimė jų rankose, kad laimė – tai sparnai, tai skrydis virš žemės, virš darbų ir rūpesčių. Bet kiekviena klaida, kaltė ir nuodėmė visada baigiasi kančia: Dievo kančia, kito žmogaus kančia, mūsų pačių kančia.

Išganymas – tai supratimas, kad Teisybė glūdi Meilės pamatuose.

Kito Išganymo nėra, nebus ir būti negali!

Nėra ir kito Išganytojo – Tik Kristus!

Kas geriau: kentėti ar kankinti?

Geriausia, jei nebūtų nei kankinių, nei kankintojų. Jei visos audros praeitų pro šalį. Jei negeri žmonės neužkliudytų mūsų. Bet taip nebūna: užgauna audros, užgauna negerieji. Kančia sunki ir baisi, bet pasiguoskime: kenčiu, bet nekankinu! Kenčiu, bet bloga niekam nedarau. Kenčiu, bet gal Dievas už kantrybę atlygins?

I

TEISIA PILOTAS, O NE KRISTUS

Žemėje teisia žmonės, o ne Dievas – Dievas teis pasaulio pabaigoj. Teisia kiti, teisiu ir aš.

Bet teisingas tik Dievo teismas. Ir tik Dievas teisti gali. Nepamirškime to!

II

PAREIGAS NUSTATO GYVENIMAS

Pareigas nustato gyvenimas, pareigas nustato pašaukimas, o kryžių uždeda pikti žmonės. Pareigoms atlikti – duok, Dieve,

sąžiningumo! Kryžiui nešti – kantrybės. Ir svarbiausia – *kad niekam kryžius nebūčiau, niekam kryžiaus nekraučiau!*

III

SUNKUMAI SPAUDŽIA PEČIUS

Sunkumai spaudžia pečius, pakerta kojas ir rankas, paklupdo ant žemės... Dar skaudžiau klupdo žmonių piktumas. Sunkumus reikia nešti ir nusimesti nevalia.

Tik saugok, Dieve, kad kito neklupdyčiau, kad neprislėgčiau!

IV

MOTINAI ANT RANKŲ, MOTINAI ANT KELIŲ...

Motina laimingus mus nori matyti, ne pasmerktus ir ne verkiančius. Eikite, motinos, su nekaltai kenčiančiais savo vaikais!

Eikite, motinos, dar rūpestingiau su klystančiais, paklydusiais savo vaikais!

V

BŪNA TAIP, KAD BE KITO PAGALBOS NEIŠSIVERČIAM

Būna taip, kad be kito pagalbos neišsiverčiam: šaukia mus, šaukiamės mes. Kad ir pačiam pavargti teks, bet kenčiančiam, vargstančiam padėk.

Ir Kristui kryžiaus kelyje Simonas padėjo, blogiui netalkininkausiu – nesulauksit niekada!

VI

ŠLUOSTĖ VERONIKA KRISTUI KRUVINĄ VEIDĄ

Šluostė Veronika Kristui kruviną veidą. Vogčiom belaisviams žmonės duodavo duonos, gelbėjo lietuviai mirčiai pasmerktus žydus.

Kol tikim, kad tai nekalta auka, nebijokim prarasti visko gera darydami!

VII

PAVARGO KRISTUS SU KRYŽIUMI

Pavargo Kristus su kryžiumi – linksta keliai ir traukia žemė kaip minkštas patalas poilsui...

Mes ne geležiniai, todėl ir pavargstam. Vargas tam, kas geležinis kitam būna.

VIII

VIENI JAU IŠVERKĖ VISAS AŠARAS

Vieni jau išverkė visas ašaras ir jų nebėr, kad ir reikėtų. Kiti neverkė niekada – širdies neturi ir verkti nemoka. O reikėtų! Treti – ne ašaras, neapykantą lieja: sugniaužtus kumščius ir keiksmus.

*Tiktai „akmenėlis turi šaltą širdį“ – prie akmenėlio kaip tu prisiglausi?
Paverkim, paraudokim...*

IX

SU VILTIM GYVENAM: RYTOJ BUS GERIAU!

Yra tokių, kurie žudo viltis: „pavirsi į nieką“, „išnyksi kaip dūmas, blaškomas vėjo, ir niekas tavęs neminės“... Yra tokių, kurie atveria duris į nelaisvės ir kančios kameras: supūsi čionai!..

Yra dalgis – pjauna žydinčias pievas.

Yra kirvis – kerta išlaktius medžius – Kirviu ir dalgiu – niekada!

X

PLĖŠIKAS PATYKOJA KELIONĖJ

Išlaužia duris, užlaužia rankas, atima viską. Nesvarbu, kad tau reikia, kad brangu – „Atiduok! Greičiau!“... Prakeiktas neuždirbtas lobis – jis niekam laimės neatnešė.

Nekaltai nukentėjęs bus Dievo palaimintas – Dievas skolingas nelieta!

XI

BUDELIS KALA GELEŽINĘ VINĮ

Budelis kala geležinę vinį gyvon rankon. Nusitaiko šauti į plakančią širdį. Užsimoja kardu ir atkiša peilį – vietoj žmogiškos, šiltos rankos.

*Ne pasiteisinimas, kad jis vykdo valią tų, kurie jo šešėlyje slepiasi...
Budeliu – niekada!*

XII

MIRSIM VISI. TIKTAI KAIP?

Melsdamiesi, keikdamiesi, nesąmoningai? Tiktai kada? Atvargę, pabaigę ar nė nepradėję? Tiktai su kuo? Su savais, svetimais ar vieni? Tiktai kokie? Bailūs ar pasiruošę?

Ir kas mūsų laukia Tenai? Laimė, kančia amžina ar deganti ugnis?

XIII

BAIGIASI ŽEMĖJE VISKAS

Baigiasi žemėje viskas: ir garbė, ir kančia, ir laimė.

Nesibaigia! Lieka kryžius, aplaistytas nekaltu krauju!

Lieka ietis, be gailesčio pradūrusi širdį. Lieka žmonės nusimine: nužudė, užbaigė... Ir neramūs – kraujas uždega ir užverda iš naujo! Lieka žemė – nupirkta, pašventinta krauju ir kraujo ištroškusi. Lieka viskas ir tęsiasi toliau.

XIV

NESUGRĮŽTA NIEKAS IŠ KAPŲ ATGALIOS

Sugrįžta savieji į tuščius namus. Mirusieji iškeliauja Tenai su viskuo – ir viską palieka čionai. Liko Kristaus Žodžiai, Paskutinė Vakarienė. Jis pats mūsų laukia kasdieną. Ar būsim tokie kaip Jis: *kantrūs su kryžium, gyvi su Dievu, tie, kurie kenčia, o ne kankina...*

***

KANČIA – VISŲ MŪS NEIŠVENGIAMA DALIA

Ir beviltiška svajot, kad kančių nebus. Ir apgaulinga šnekėt, kad kentėt nereikės. Visa esmė: *kokiom rankom priimam kančių, kokiais pečiais ją nešam, ką galvojam nešdami, kas verda širdy? Kur einam?*

Su koku kryžium ant pečių?

Ačiū Dievui – yra!

Jeigu nebūtų nieko aukščiau už mus, jeigu nebūtų nieko giliau už mus, jeigu nebūtų nieko po to, kai mūsų žemėje nebebus, – mes būtume labai vargingi ir nuskriausti, nes mūsų veržlumas ir pastangos prapultų be naudos ir be vaisių... Mūsų vaikai nieko nesitikėdami sau leidžia daug: smaguriauja ir žaidžia, greit pamiršta dėkingumą, o ryšys tarp tėvų ir vaikų, tarp praeities ir dabarties savaime suprantamas turi būti – kaip savaime suprantama ir būtina kasdienybė...

Ačiū Dievui – yra Dievas aukščiau už mus!

Yra siela giliau už mus!

Yra gyvenimas Tenai ir po mirties!

Todėl tvarkingas, pasiaukojamas gyvenimas turi prasmę. Todėl mes ne vargšai apgautieji ar apsigavę, o turtingi esame, ir jei troškim tokie būti, turtingi ir būsime.

I

KRISTUS TEISME NEPUOLĖ ANT KELIŲ PRIEŠ ERODĄ IR PILOTĄ

Kristus teisme nepuolė ant kelių prieš Erodą ir Pilotą, neprašė: „Dovanokit, klydau ir kitus klaidinau!“ ir nežadėjo: „Daugiau taip nedarysiu.“ Jis stovėjo išdidus ir nepalaužiamas:

„Ne kitų sprendimas, o mano pašaukimas svarbu!“

II

KRISTUS GYVENO NE PAGAL APSILEIDĖLŲ IR TINGINIŲ ŠŪKĮ

Kristus gyveno ne pagal apsileidėlių ir tinginių šūkį: „Kaltas tegu kenčia, kvailas tegu dirba“, todėl ir kryžiaus neišsisuko, jo nevengė, neatsikratė.

Jis ėmė kryžių ant savo pečių, nes pareigai, darbui ir aukai mes esam sutverti.

III

DIEVAS NEIŠSIŽADĖJO KRISTAUS

Dievas neišsižadėjo Kristaus, Dievas neatstūmė Kristaus ir nepasmerkė Jo, nes lengvas gyvenimas – tai ne Dievo palaimos ženklas, kaip galvojo senovės izraelitai, kaip ir šiandien daugelis tebegalvoja.

Jis klupdamas nešė Savo dalią – dievišką naštą, kurią Dievas patiki tik dieviškai geriems ir tvirtiems pečiams.

IV

MATOM, KAD NELAIMĖ IR KANČIA IŠSKIRIA

Matom, kad nelaimė ir kančia išskiria net tuos, kurie myli vienas kitą, kurie prisiekė vienas kitam. Išsiskyrimas atrodo suprantamas ir pateisinamas. O čia – Motina nepaliko Sūnaus, Sūnus nepavarė Motinos – meilė ir ištikimybė galingesnės už mirtį.

V

NIEKO NEŽINAU IR NENORIU ŽINOTI

Nieko nežinau ir nenoriu žinoti, nieko nematau ir nenoriu matyti – taip gyvena tie, kurie iš tikrųjų nežino... Simono gerumas, parodytas Kristui kančios kelyje, reiškia – Žinau!

Padėti kiekvienam kenčiančiam – tai padėti pačiam Kristui.

VI

JEI VISI TIK IŠ TOLO UŽJAUSTŲ IR NEDRĖSTŲ PADĖTI

Jeį visi tik iš tolo užjaustų ir nedrėstų padėti, tai žandarų durtuvai būtų galingesni už Dvasią, ir Veronika būtų vienintelė pasaulyje, kuri už kančioje sustingusią Motiną nušluostė kraują nuo dieviškų akių.

Meilė pasmerktajam – dieviška žymė!

VII

JEIGU TIK TIE TRYS KANČIOJE TAU TEPADĖJO

Jeigu tik tie trys kančioje Tau tepadėjo, tai ko laukti mums – stumdo kas tik gali ir suklupusį pakelia tik tam, kad vėl eitum ir neštum. Jis irgi kėlėsi ir ėjo – „Reikia nunešti, jei tau patikėta...”

VIII

NE TIK GERUMAS, IR PIKTUMAS PERPILDO ŠIRDĮ

Liejasi ašaros, daužosi širdis, padėti norėtum, bet lieki pašaly. O jis moko: „Ašaromis nepalaistysi ir neatgaivinsi džiūstančio medelio. Auginkit ir Gyvybės Vandenių girdykit savo vaikus.”

IX

JEIGU KRISTUS NEKLUPDAMAS BŪTŲ ĮKOPĘS Į KALNĄ

Jeigu Kristus neklupdamas būtų įkopęs į kalną, kur dėtumės mes, silpnieji, kurie keliamės ir dažnai klumpame vėl... O jis sakė: „Kad ir iki pamatų sugriautumėte, aš pastatysiu Naują Jeruzalę!”

X

TYČIOJOSI IR ŽVENGĖ KAREIVOS

Tyčiojosi ir žvengė kareivos, kai Tu stovėjai nuogas, paniekintas ir iškankintas – kai tik tyrumo ir kraujo skara Tave dengė. O Tu sakai: „Nebijokite, tyrieji, nieko! Kančia yra vienintelė išeitis iš žemės pragaro.”

XI

JEIGU BŪTŲ GALIMA PABĖGTI NUO KANČIOS

Jeigu būtų galima pabėgti nuo kančios ir išsipirkti nuo mirties – mes tikrai išsisuktume šitokios pabaigos... O Jis kentėdamas kantriai neš Išganyą.

Ne į mirtį eina – į Prisikėlimą!

XII

ATIDUOKITE ŽEMEI, KAS ŽEMĖS

Atiduokite Dievui, kas Dievo. Kančioj nepražus, kas kentės su Dievu. Miręs nemirs, kas gyvens su Dievu – *Jėzus nekaltas, kad Dieviškumas giliai slypi*, bet mums tai matyti ir suprasti reikia, ir ryžtis Šitokiam Gyvenimui.

XIII

BAISIOS VALANDOS PRIE MIRUSIO ŽMOGAUS...

Baisios tiems, kurie nemato, kad čia – tik monstrancija tuščia. *Kai siela išeina, lieka tik antspaudas*, kaip Veronikos drobulėj. Arba lieka tik išdegęs laužas...

XIV

MŪSŲ GYVŲ NIEKAS NEPALAIDOS

Gyvųjų laukia Gyvenimas. Niekas Amžinybės neatims, jeigu eisime, nors ir klupdami, savojo pašaukimo keliu.

Dievas yra gyvųjų Dievas!

Amžinasis Šaltinis, iš kurio Malonė teka.

* * *

Ne tas turtingas, kurs visko turi. Ne tas galingas, kuris valdo. Gali daug turėti, bet būti skurdžius. Gali būti turtingas, bet, jei esi aklas ir kurčias, esi didelis vargšas...

Ačiū Dievui, kad Dievas yra,

Ačiū Dievui, kad Jį tikime.

Ir duok, Dieve, kad tikėjimas taptų

Gyvenimu!

Kristus tikėjo

Kristus tikėjo, kad jau laikas Jam eiti žemėn pas žmones: žmonės jau atsivalgė nuodėmių medaus, žmonės pasiilgo gerumo duonos ir draugystės vyno...

Bet atėjęs pamatė, kas darosi žmonių širdyse... Atėjęs patyrė, kaip Jį sutiko ir kaip palydėjo žmonės... Atėjęs – vis tiek! – pasakė, pamokė ir padarė savo!

I

KRISTUS ŽMONIŲ TEISME

Kristus pamatė, kad skundai galingesni už meilę, kad teismas – tai ne Tiesa, bet melas, suktumas, kad pasmerkiamą nepaisant Teisybės...

Žinokime, sąžinės sprendimas – pats svarbiausias!

II

KRISTUI UŽDEDAMAS KRYŽIUS

Kristus rado, kad viskas yra paruošta ir pagaminta – kryžius, budeliai, vynas ir actas, žiaurumas, neapykanta ir pabaiga.

Vienintelis kelias – tylia kančia nugalėti pikta.

III

KRISTUS SUKLUMPA PO KRYŽIUMI

Kristus suprato, kad parduos, išduos, įduos judošiai, pabėgs, išsižadės, išsigins gerieji, kad prispaus, sutrins kančia.

Vienintelė išeitis – nepaisyti to, kad negaliu.

IV

KRISTŲ PASITINKA MOTINA

Kristus pamatė, kad tik toji, kurią pats Dievas išsirinko, tik toji, kuri visada su Dievu, tik toji, kurioje gyvena Šventoji Dvasia, tik toji visada kartu, greta, paskui Ji!

V

KRISTUI PADEDA SIMONAS KIRENIETIS

Kristus pamatė, kad tik žmogus, patyręs skaudžią dalį, žmogus, pats nešęs sunkią naštą, žmogus, pabuvęs paskutinėj vietoj, – gali būti draugas, bendradarbis ir padėjėjas.

VI

KRISTUI PADEDA VERONIKA

Kristus pamatė, kad tiktai Meilė pasipriešina neįmanomam, kad tiktai Meilė atiduoda viską, kad tiktai Meilė gali viską –

Kas buvo Dievo kūrybos pradžioj, tas bus ir danguje.

VII

KRISTUS PARKRENTA ANT ŽEMĖS

Kristus pamatė: žemė – ne dangus, ją dar palaiminti reikia.

Žmonės – ne angelai, juos dar pašventinti reikia. Blogis yra lygiai arti, kaip ir gerumas.

Viską reikia pašventinti prakaitu, malda ir krauju!

VIII

KRISTUS GUODŽIA VERKIANČIAS MOTERIS

Kristus pamatė, kad nežinios – „ką daryti“ – labai daug, kad negalios – tik rauda – gyvenimas pilnas, kad pastangų – galėti, turėti, dirbti – beveik nėra...

Guosti kitus – savo varganumo nepaisant – reikės!

IX

KRISTŲ PARKLUPDO KRYŽIAUS NAŠTA

Kristus pamatė: baisi pabaiga uždengia gražiausią pradžią, skaudi dalia paslepia Grožį, didelis melas aptemdo Tiesą...

Todėl praplėšti visas uždangas reikės!

X

KRISTUI NUPLĖŠIA DRABUŽIUS

Kristus pamatė: nieko neturinčių, o baisiai pavydinčių, nieko nedarbančių, o apiplėšt skubančių, nė kiek nesistengiančių ir ne to ieškančių yra labai daug...

Turėti išminties, darbščias rankas ir kardą – būtina!

XI

KRISTŲ PRIKALA PRIE KRYŽIAUS

Kristus pamatė: blogis galingas ir baisus, talkininkų jis turi kiek reikia. Piktas rankas suvaldyti nėra kam...

Tegu visas pasaulis mato, kuo baigiasi Piktojo pažadai!

XII

KRISTUS MIRŠTA ANT KRYŽIAUS

Kristus pamatė: žmonės tebetiki, kad mirtimi galima pabaigti Kelią, kad mirtimi galima nužudyti Tiesą, kad mirtimi galima nukirsti Gyvenimą –

Kad prisikeltum, reikia peržengti per mirties slenkstį.

XIII

KRISTŲ NUIMA NUO KRYŽIAUS

Kristus pamatė: blogieji bijo savo darbų pasekmių ir juos slepia. Gerųjų žmonių niekada ir niekur nepritrūksta. Vieni pasitenkinimas, o kitų liūdesys gyvena kartu.

Prireiks gerų žmonių, kurie tęstų Atpirkimą!

XIV

KRISTŲ PALAIDOJA KAPE

Kristus pamatė: kapo duobė sulygina geruosius ir bloguosius, kapo duobė sulygina Tiesą skelbusius ir melavusius, kapo duobė sulygina laiminius ir žudžiusius... Todėl reikės Paskutinio Teismo –

Yra vieta dešinėje, ir labai tolimos tamsybės.

***

Kristus tikėjo, kad jau buvo laikas ateiti Jam žemėn ir pas žmones: žmonės jau atsivalgė nuodėmių medaus, kartybėmis pavirto visoks saldumas, žmonės pasiilgo gerumo duonos ir draugystės vyno – Deja!

Neatsivalgė žmonės nuodėmių medaus, saldumas tebevilioja vis naujas ir naujas kartas! Gerumo duonos iš viso nėra, o draugystės vynas liejasi nuodingomis upėmis, skandindamas pasaulį...

Todėl Kristaus labiau reikia, kaip gerumo duonos, todėl Jo labiau reikia, kaip draugystės vyno!

Tik dėl Jo žmogus gali siekti švarumo, tyrumo ir kilnumo, kaip žmogaus pašventinimo – tik per Jį žmogus gali būti pašventintas.

***

Kristaus kančios kelias – tik milžiniško blogio ledkalnio kyšanti maža viršūnėlė. Pats baisumas slepiasi giliai giliai...

Kristaus kryžiaus kelias – tik vaisius žmonių žiaurumo, kurio šaknys dar gilesnės ir baisesnės. Gudri Melo ir šėtoniška Pikto dvasia pasėjo šio baisaus blogio sėklas, kurios, ištarus pirmąjį „neklausysiu“, „Dievui netarnaui“, „Dievo valios nevykdysiu“, įleido šaknis, sudygo ir apraizgė visų kartų žmonių sąmonę, širdis ir rankas. Šis baisumas pasislėpęs giliai tebebujuoja – čia... dabar... mumyse...

Todėl regėdami ir išgyvendami Kristaus kančią, privalome matyti ir tą baisiąją Pikto dvasią, kuri atitolina pasaulį nuo Dievo, kuri supjudo žmones, kuri naudojasi jai pasiduodančiais ir tarnaujančiais.

Pamatykime tai!

Tegu skaudės!

Mes – baisiai kantrūs. Priprantam, apsiprantam, save raminam, guodžiam, net pradedam įtikinėt save, kad šitaip reikia, kad išeities kitos nebus, kad gali būti dar blogiau. Galvojam, kad negirdi niekas, kad niekas niekur nesikeis, – todėl ir mokomės tylėti ir kentėti. Negalima prarasti skausmo jausmo! Neskauda tikrai negyviems! Didžiuos skausmuos numirę ir tai įsirėžia gyvu ir amžinu skausmu atminty tų, kurie matyti moka. Ir mes privalom jausti skausmą visada: ir kai visiems meluoja, ir kai apšmeižia mus, ir kai teisybę, mūsų užmirštą, nepasakytą, iškelia aikštėn, ir kai uždaro aptvare, kai užkerta kelius, ir kai neturim kur nueit – nelaukia niekas, ir kai neturim ką pasakyt – neklauso niekas...

– Apaugom dulkėm, apkritom pelenais, randais sudiržom. Mes patys ir mūsų tikėjimas. Tegu skaudės!

I

PARDAVĖ, IŠDAVĖ, PASMERKĖ JĖZŲ

Pardavė ir mus seniai vieni. Pasigrobė akiplėšos kiti. Ir bėga, bėga nuo mūsų tretį. Bėga bijodami prarasti, bėga ieškodami surasti, bėga svajodami iškopti. Ir liekame kasdien labiau vieni. Ir liksime galbūt ir visiškai vieni.

Reikės išvert vieniems! Ištersim, jei vieni nebūsime! Jei būsim su Tiesa, mumyse švitinčia.

Kitaip – tikrai sumindys.

II

KRYŽIŲ UŽDEDA JĖZUI

Uždeda kryžių staugdami, kvatodami ar užjausdami, ir puikiai visi žino, kad kryžius visada – sunkus. Bet – niekšai, kas pareigą vadina kryžium, ir – paskutiniai, kas pašaukimą kryžiumi paverčia, ir žiauriai apsigauja visi, kurie svajoja, kad kryžiaus išvengs.

– Bėkit ir keiskitės visi, kas kryžiaus bijot! Panešim, kas ne kryžių velkam. Panešim, kas nešam šviesos spindulėlį, kas nešam tai, ką širdis liepia.

Nueisim eidami ten, kur šviesus pašaukimas veda, padarysim, jei žinosim aiškiai, ką padaryti norim!

III

JĖZUS PIRMĄ KARTĄ PO KRYŽIUMI

Klupdo visi kaip susitarę: ir abejonė – „gal be reikalo šitaip?“ Ir silpnumas – „nieko nebus, nebeištversiu!“ Ir vienuma – „nė vieno savo žmogaus greta, aplink mane neliko!“, ir neviltis – „o kas iš to, o kam to reikia?“, ir netikėjimas – „visi jie – paskutiniai, akli ir beširdžiai“.

Labiau kaip botagas, prakirsdamas naują kruviną žaizdą, pakelia žodis „reikės!“

Kai jį pasakai pats sau. Negailėdamas savęs ir neskaičiuodamas savų jėgų, tada viskas tik grūdina, stiprina ir budresnį būt moko.

IV

MOTINA LYDĖJO JĖZŲ

Palydi bent akimis ir mus daugelis, tik akys nebeišduoda, kas širdyje slepias... Visiškai nesvarbu ir tavo amžius: vaikystė, jaunystė, patsai brandumas ar vakaras gilus. Visiškai nesvarbu – vyras, moteris, vargšas ar tuščias esi. Visiškai nesvarbu – lietuvis, rusas ar komunistas tu.

Jei tavo dvasioj, širdyje yra ta pati meilė tiesai, tas pats pasiryžimas būti žmogumi; jei tavo rankos švarios ir pasiruošusios geram, tu – mano motina, sesuo ir brolis tikras man esi!

V

SIMONĄ PRIE JĖZAUS PRIRIŠO KOL KAS TIKTAI TA PATI NAŠTA

Lagerių žemėje daug, bet žemė ir duona – viena. Mokslų pasaulyje daug, bet tiesa – kaip ir saulė – viena. Malonumų ir kartelių – daug, bet laimės ieško ir siekia visi. Ką padaryt, kad išganyką neštų ir išganyto siektų visi? Šitie visi, kurie nuoširdžiai tiki, stengiasi ir dirba, kad vargo ir skausmo mūsų žemėje būtų mažiau, kad saulės ir duonos mūsų žemėje būtų daugiau, visi šitie – mūsų bičiuliai ir bendradarbiai! Kodėl neištiesti jiems rankos? Kodėl atvirai ir tiesiai neprisipažinti:

Dievas ateina tūkstančiais kelių, Dievas ateina per kiekvieną gerą žmogų!

Grandinės suriša, tiesa patraukia, viena dvasia suvienija!

VI

VERONIKA PRASIVERŽĖ PRIE JĖZAUS

Bailių žmonių pasaulis pilnas. O dar daugiau tylių, kantrių, mažų žmogelių. Todėl akiplėšos diktuoja, niekšai viską mindo, o kraujui nuo veido nušluostyti laukiam gailestingų rankų... – Bet prapuolė ne visi, ne visi mele nuskendo, ne visi galvas nunarino, ne visi bijo, dreba, pataikauja ar verkia... Yra žmonių ir ten, kur mes visiškai nesitikim, kad galėtų tenai dar žmonių būti.

Yra žmonių, kurie mato širdimi ir ateis pas mus, jei tik mes eisim tiesiai.

Ir bus tokių, kurie nusimins visiškai, kurie rankas nuleis, jei mes prapulsim, – kai nebus pro kraujus šviečiančio veido.

VII

JĖZUS ANTRĄKART PO KRYŽIUMI

Abejones galima išsklaidyti. Tikėjimą galima vėl nušviesti. Malonę galima išmelsti iš dangaus. Neviltį galima pakeisti užsispyrimu. Bet yra dar fizinis bausis – „negaliu“. O kam tada Dvasia? Ir – kur galybė Dvasios? Ir kam tada mes tikime Dvasia? Tai gal neturime tos Dvasios – jei keltis neturim iš ko!

Neleidžia Dievas, kad kas per didelę naštą užkrautų, o visiškai suvargusius užmigdo, kad vargo nejaustų, pasiima ant savo rankų, kaip motina užsnūdusius vaikus.

VIII

VERKĖ MOTERYS JĖZAUS

Gal kai kas ir rauda, bet dauguma nemato ir nepastebi kitų. Nenori girdėti, nenori žinoti, nenori suprasti, kad kitam skauda, bausi. Turi pakankamai savų rūpesčių, savų bėdų, savų džiaugsmų ir savų malonumų. Gailestingumą išgujo pyktis ir kova. Gal apsiverkia tik kai kas, o juokiasi daugelis ir iš mūsų skystumo, ir iš šventų paslapčių.

Vargas mums, jei mes iš tikrųjų juokingi. Vargas visiems, jei ašarų nėra, kur verkti tikrai reikia.

IX

JĖZUS TREČIĄ KARTĄ PO KRYŽIUMI

Uždraudžia ir šaukia: „Negiedat! Negirdim!“ Atima ir smerkia: „Neturit! Pristigot!“ Užgesina ir juokias: „Nebedega! Tamsu!“ Prispaudžia ir skelbia: „Nieko nebėr! Nieko nebuvo ir nieko nebus!“ Yra dar ir toks – pats baisiausias dalykas: *fizinė prievarta*.

Nepasisekė dar nė vienam tironui paslėpti tiesą, apkeisti gėrio su blogiu, numarinti vilties ir supančioti laisvės.

Ir – nepasiseks!

X

NUPLĖŠĖ DRABUŽIUS JĖZUI

Panieka ir pajuoka patikrino mus – ir pasirodė, kad mes, nors ir klysdami, išsaugojom Tiesą! Nors ir skęsdami, laikėmės Dievo! Nors ir klupdami, skambinom varpais:

Ištverkit, Gyvieji! Neprapulkit, Žūstantieji! Nepavirskite, Savieji, svetimais!

Ir supratom galų gale, kad ne išorė – turtas, drabužis, vieta ar titulas – žmogų puošia, bet tiktai vidus – tiktai didi gyva dvasia. Ne tik supratom. Patyrėm savo kailiu.

XI

PRIKALĖ PRIE KRYŽIAUS JĖZU

Prievarta rankas sukausto, supančioja kojas, kraujuojančios žaizdos pajudėti neleidžia. Nei laukti, nes ir sulaukęs eiti negalėsi. Sudaužytas gyvenimas negreit atsistato... Už nugaros lieka namai su šiltais židiniais, šimtmečius atlaikiusios šventovės, laukai, palaimos laukiantys. Ir žmonės, kurie dar niekaip suprasti negali, *kur yra Kelias, Tiesa ir Gyvenimas tikras*.

Prieš akis gaudi dykuma atsiveria, kareivio durklas šaltas ir naktinės puotos ištroškę šakalai. Todėl širdyje viskas sutilpti privalo: praeities žaizdos ir ateities pragiedruliai, didis tikėjimas Tiesa, kad žodį lemiamą ištars Viešpats Dievas per šviesius žmones, kurie iškils ir prabils galų gale. Šviesi viltis, kad naktis negali begalinė būti. Atlaidi meilė susipainiojusiems ir surišanti, sujungianti Meilė su tais, kurie išsaugojo Negėstančią Dvasią.

Todėl širdy viskas privalo sutilpti, kai jau viskas prikalta!

XII

JĖZUS MIRĖ ANT KRYŽIAUS

Ar subręšime kada, kad suvoksime patys ir išdrįsime pasakyti kitiems:

Tik pasiaukojanti meilė tikra: „Tėve, atleisk, jie nežino, ką daro.“

Tik apdovanojanti meilė tikra: „Dar šiandien būsi su manimi rojuje.“

Tik rūpestingoji meilė tikra: „Štai tavo Motina, štai Tavo sūnus.“

Tik nepataikaujanti meilė tikra: „Dieve, Dieve, kodėl mane apleidai?“

Tik pasiilgstanti meilė tikra: „Trokštu!“

Tik išsipildanti meilė tikra: „Atlikta!“

Tik suvienijanti meilė tikra: „Į Tavo rankas, Dieve, atiduodu savo dvasią.“

XIII

NUĖMĖ NUO KRYŽIAUS JĖZŲ

Vėlai prabilus sąžinė, sielvartas atėjęs po viskam ir susigėdijęs bailumas – tikri broliai: užlyginti, užgrąžinti, paslėpti stengias. – Bet, jei tik bus kas neišbraukiama mūs amžiuje, – istorija bylos!

Jei tik bus kas šviesaus mūsų gyvenime, – visi pamatys!

Jei tik bus kas amžino mūsų darbuose, – akmenys šauks!

Jei tik kam mūsų prireiks, pasiges kas mūsų, – kapuose ir danguje susiras!

XIV

JĖZŲ PALAIDOJO

Laidoja mus dar nemirusius. Laidoja tikėjimą, meilę ir visas žmonių viltis – vos rusenančias ar užmigti ramiai nė vienai nakčiai neduodančias. Ir tikinčiųjų Bendriją laidoja – visus du tūkstančius metų. Laidoja nihilizmo jūroje ir kasdienybės klanuose.

– Bet neraudokim! Palaidoja tik tuos, kurie numiršta.

Tikėjimo nelaidoja – jo išsižadam patys.

Vilties nelaidoja – viskuo patenkintiems jos iš viso nėra! Nelaidoja meilės – nekūrenama ugnis gęsta pati. Aureolės nenuplėšia – ją nusiima patys.

Savom rankom, – kai svetimi pasidaro, kai kitiems dievams nueina tarnauti. Kol patys nenumirėm – kiti nepalaidos. Gyvai srovei užtvarų nėra. Ir gyviems – duobės nėra!

* * *

Skausmas prasideda, kai siela uždaroma kamputyje mažam. Skausmas pravirkdo, kai išvaroma viskas, ką šventais vardais vadinam.

Skausmas numiršta, kai nebelieka žmogaus. Tai – paskutinė mirtis.

Skausmą jauskim! Tai – gyvybės ženklas! Tegu skauda! Visur tegu skauda! Visada – kai beprotybė ar aklumas akmeniu paverčia, kai išdavystė ar nedėkingumas kilpą veržia, kai visos didžiosios nuodėmės dangaus keršto šaukias!

Civilizaciją sukūrė ir tebekuria noras gyventi.

Kultūrą – Tiesos meilė.

Tikrą žmogų – skausmas.

Kančia sparnų tegu nepakirps

Laimė suteikia sparnus, o nelaimė ir nesėkmė daugeliui pakerta kojas. Laimė pastato rūmus, o nelaimė ir nesėkmė suknežina ne tik skurdžias lūšnas.

Laimė padaro valdovu, o nelaimė ir nesėkmė paverčia raganom, nykštukais, vargdieniais, paskutiniais valkatom...

Mes taip trokštam tos laimės ir sėkmės, suteikiančių sparnus, statančių rūmus, darančių valdovais. Mes taip bijom ir nenorim tapti mažučiais, varguoliais, paskutiniais, dėl to drebam kiekvienos kančios ir kiekvieno vargo akivaizdoj ir išvakarėse...

Tu vargai su kryžiumi, Viešpatie, padėk ir mums neprapulti, o išlikti nugalėtojais, pasinaudojusiais kančia.

I

Man atrodo, kad aš esu geras, teisus ir be kaltės. Ir pykstu: „Kaip kas nors gali mane kritikuoti, mane peikti, apie mane negerai kalbėti?“ „Kaip gali mane paliesti?“

O Tave, Viešpatie Jėzau, ir nuteisė, ir pasmerkė...

Betgi ne kalbos, ne teismas ir pasmerkimas yra baisūs, o kaltė, nuodėmė ir klaida yra baisi!

Ne tai svarbu, ką kiti apie mane kalba, bet tai, koks aš iš tikrųjų esu!

II

Pasvajojam: „Taip trokštu tos laimės čia, žemėje, taip norisi kuo daugiau malonių, saldžių, lengvų valandų ir dienų mano

gyvenime. Tegu kenčia kalti, tegu vargsta, kurie gyventi ir išsisukinėti nemoka!”

O Tu, Viešpatie Jėzau, paėmei kryžių ant savo pečių...

Nėra kito būdo, nėra kito kelio kaltėms išpirkti, gyventi išmokti, gera padaryti, – kiekvieno daikto vertę sužinoti galima tik vargu, darbu ir pasiaukojimu.

III

Pasigiriam: „Aš viską padarysiu – kovosiu iki galo, nepasiduosiu – ir tų klaidų, kurias kiti darė, nekartosiu!”

O Tave, Viešpatie Jėzau, prislėgė sunkus kryžiaus medis...

Nesakykim didelių žodžių kol nieko nepadarėm! Jei Dievas laimins ir padės, tai daug ką padarysim; jei Dievas nepadės ir neleis – nieko nebus!

IV

Taip norim, kad savieji mūsų klausytų, mus mylėtų, mums tarnautų. O mes su jais tokie nekantrūs, tokie nedėkingi, tokie priekaištų ir skundų pilni: „Mano gyvenimą suėdei! Per tave nieko gera nemačiau!”

O Tavo, Viešpatie Jėzau, Motina lydėjo Tave, ir Tu džiaugeisi Jos buvimu...

Neapsirikim: viliokė laimė apdovanoja netikrais draugais, nelaimė sušaukia niekšus iš aplink, o tikri draugai visada kartu. Nelikim vieni ir vieniši!

V

Vargas mūsų garbingumui, jeigu tik atsiranda kas nors, kam galime sukrauti savo naštas ir pareigas, – su didžiausiu malonumu sukraunam. Tegu tik neša!

O Tau, Viešpatie Jėzau, tik kelias minutes, tik kelis žingsnius padėjo Simonas...

Padėti daug kas gali, o pavaduoti – niekas! Išmokime apsieiti be tarnų, o bičiulių ir bendradarbių reikia turėti!

VI

Mums baisiai pikta, kad jautrių ir gerų žmonių tiek mažai! Mums baisiai pikta, kad daugelis žmonių tokie neteisingi, bailūs, bedieviai ir beširdžiai – tokie sugedę.

O Tu, Viešpatie Jėzau, džiaugeisi, nors tik viena Veronika gera atsirado, ir ją nuostabiai apdovanojai...

Nenusiminkim, ir vienas geras drąsus žmogus gali padaryti tokius stebuklus, kokių visi niekšai ir bailiai niekada nepadarys!

VII

Su piktumu šaukiame: „Už ką, už kieno kaltes man vienam tokia sunki našta, tokia baisi dalia? Kodėl kiti gali visą gyvenimą džiaugtis ir linksmintis, o mano vargo nemato!“

O Tave, Viešpatie Jėzau, niekas negailėjo ir niekas nekėlė po kryžium suklupusio...

Nepavydekime niekam: nėra žemėje žmogaus be bėdos. Juk buvo taip, kad aš linksminaus ir nemačiau kitų vargo. Tegu pasidžiaugia, jei dabar jiems linksma ir ramu. Ateis tokia diena, kad ir jie paraudos. Tos pačios akys ir juokias, ir verkia.

VIII

Kai mums blogai, tai mes ir kitiems bloga palinkim: „Tegu ir tau bus blogai! Tegu vargsta ir skęsta visi! Tegu bus karas, pasaulio galas! Tegu kentės ir raudos visi!“

O Tu, Viešpatie Jėzau, ir verkiančių moterų gailėjai, jas raminai...

Jeigu jau mes esame patyrę, kas yra skurdas, vargas ir paskutinė vieta; jeigu jau esame žiūrėję mirčiai į akis; jeigu jau žinom, kaip baisu yra likti be duonos, be namų, be savo žmogaus, tai šito niekada ir niekam nelinkėkim. Kai šios dienos kankiniai darosi rytdienos budeliai, tada pasaulio pabaiga tikrai arti!

IX

Kai neišsikapstom iš vargų ir bėdų, mes taip greit nuleidžiam rankas ir prarandam visas viltis, leidžiamės bedugnėn...

O Tu, Viešpatie Jėzau, kėleisi irėjai, nors Tave laukė tik priekyje matomas Kalvarijos kalnas...

Patys negesinkim tikėjimo saulės! Patys neužsipilkim sau akių! Patys nenusikirpkim sparnų – patys nesižudykim!

X

Mes taip norim būti gražūs, išsipuošę ir turtingi, kad visiškai nusimename, nykstame ir prapuolame, kai turtą, dovanas ir papuošalus atima, kai viso šito netenkame.

O Tave, Viešpatie Jėzau, nuogai nuvilko ir viską pasiėmė...

Kada mes suprasime, jog žmogaus grožis, turtas ir galingumas glūdi pačiame žmoguje. Kai žmogus geras, teisingas, tvirtas, save suvaldyti gali, – tai ir gražus, ir turtingas!

XI

Mums atrodo – galima viską daryti, kad tik skausmo ir vargo išvengtum: galima išduoti draugus, galima parduoti sielą, galima išsižadėti Dievo, galima atsisakyti savo vardo ir garbės.

O Tave, Viešpatie Jėzau, gyvą kalė prie kryžiaus...

Taip, mes nežinom, kokie vargai mūsų laukia, mes nežinom, kiek iškentėti pajėgsim, kiek ištesėti galėsime, bet visada melskimės, kad, patys kentėdami, į vargus ir kančias kitų neįtrauktume. Tegu skausmo upė – kad ir kokia ji didelė būtų – užmerks mano akis, tegu bėdų bedugnė – nors ji giliausia būtų – nutildys mano širdį.

XII

Miršta kiti, miršta visi, kai kam net palinkim greitesnės mirties, bet – man (!) nekalbėkit apie mirtį, apie gyvenimo ir gerovės pabaigą, apie Dievo teismą ir teisingumą.

O Tu, Viešpatie Jėzau, mirei ant kryžiaus, ir Tau buvo tik 33 metai...

Užtat, kad mirsime ir baigsis šis mūsų gyvenimas, užtat tegu bus brangi ir panaudota kiekviena šito gyvenimo minutė. Tegu Dievui kiekvieną rytą padėkosim, kad gyvename, ir pasinaudosime, pasidžiaugsime kiekviena Dievo dovana. Tegu padarysime visa, ką tik galime padaryti. Kad ir ant kryžiaus būdami!

XIII

Atrodo, kad mes galim apsieiti ir be kitų pagalbos. Ypač tada, kai užsigaunam ir užsikertam. „Nematėt tada, kai vargau, nereikia ir dabar!“

O Tave, Viešpatie Jėzau, nuo kryžiaus nuėmė tie, kurie pirma Tavęs tikrai nematė...

Mes nežinom, kas budės mums sergant, kas melsis numirus, kas ant pečių neš. Mes nežinom, su kuo reikės susitikti, su kuo darbuotis, su kuo gyventi, iš ko pagalbos laukti ir šauktis. Padėk mums, Viešpatie, būti su visais.

XIV

Nenorim matyti ir tikėti, priešinamės visomis kūno ir dvasios galiomis, bet metai bėga ir gyvenimas skuba, kaip Nemunas į marias, ilsta širdis ir silpsta akys, ateina, artėja paskutinė stotis, juodesnė, šiurpesnė kaip kryžius.

Ir Tave, Viešpatie Jėzau, palaidojo ir kapą akmeniu užrito...

Jei neprasikeiksim pragaro žodeliais, jei nenusinuodysim amžinu melu, jei nesupūsime neapykantos tvaikė, jei nepasikarsime velnio apgaulingais pažadais, tai ir mes – kaip Dievas – nemarūs! Jei Dievą tikėsime, jei Dievą ir žmones mylėsime, jei su Dievu gyvensime, jei dėl Dievo darbuosimės.

***

Kristui Kryžius nesugriovė dangaus, nenuplėšė dieviškos šlovės, nesudaužė pašaukimo. Kristus kryžiumi nugalėjo nuodėmę ir mirtį, padėjo pamatus Bažnyčiai, atsistojo pasaulio centre.

Deja, mes vargstam ir gendame. Prarandame sparnus, ardom savyje šventą Dievo Bažnyčią, atsisakome savo pašaukimo.

Padėk mums, Viešpatie Jėzau, ir kančioje neprarasti galvos, ir kančioje būti savimi, ir kančioje išlikti su sparnais. Angelų. Baltais.

Kristaus kančioje – ką reikia matyti?

Gera, kai žiūrime, matome ir suprantame: Kristus – nekaltas, žmonės – suvedžioti ir nedėkingi, Marija, Simonas, Veronika, Nikodemus – geri.

Gražu, kai kenčiantį atjaučiame, ant blogųjų pykstame, geraisiais žavimės, bet esmė ne čia! Esmė štai kur:

Kristaus Kelyje susidūrė Pikto ir baisumo aštri viršūnė su Meilės ir Išsigelbėjimo pradžia.

Šitaip ir pažiūrėkime į Kristaus kančią.

I

PIKTI SKUNDAI ATITEMPĖ TEISŲJĮ JĖZŲ TEISMAN

Bailus nenoras suprasti nuskamba Nekaltam Kristui pasmerkimu mirti; paklusnumas neteisybei paverčia vargšus žmones nejautriais ir budeliais.

O mes matykime – kokia skaidria saule šviečia Kristus šioje menkysčių minioje.

II

NEDOROS RANKOS UŽDEDA KRISTUI KRYŽIŲ

Pirmoji klaida pradžioje pavirto ištisa melo sistema. Pirmoji kaltė pradžioje išaugo neapykanta kitam. Pirmoji nuodėmė pradžioje pasibaigė griūtimi bedugnėn.

O mes matykime – kokie dieviškai tvirti pečiai paima ne savo naš tą!

III

KRYŽIAUS SUNKUMAS PRISLEGIA KRISTŲ

Žmogaus dalia – klysti. Žmogaus dalia – klupti. Žmogaus dalia – pavargti.

O mes matykime – kaip Kristų slegia žmogaus dalia, kaip Kristų kelia pareiga ir pašaukimas!

IV

KRISTŲ LYDI MOTINOS MEILĖ

Motinos meilė kaip Viešpaties rankos. Motinos meilė kaip Dievo širdis. Motinos meilė kaip Dievo švelnumas.

O mes matykime – kaip Sūnus Jėzus tęsia anos Motinos Ievos pražudytą ir Šitos Motinos Marijos pasėtą Meilę!

V

SIMONAS PADEDA JĖZUI

Ar gali pasmerktas Pasmerktam padėti? Ar turi ką vargšas Vargšui duoti? Ar du vargšai neprapuls abu kartu?

O mes supraskime – kai vargšas turi rankas ir širdį, jis jau nebe vargšas, o Kristaus brolis!

VI

VERONIKA PADEDA JĖZUI

Veidas – ne siena: neuždengia sielos, jeigu ji yra. Veidas – ne kaukė: neiškreipia tiesos, jeigu ja gyvenama. Veidas – ištikimas: aiškiai parodo visa, kas yra viduje.

Ir mes žinokime – sušvinta Dievo veidas, kur gerųjų švelnumas prisiliečia.

VII

KRYŽIAUS SUNKUMAS PRISPAUDŽIA JĖZŲ

Medinis kryžius – labai sunkus. Nuzulinti akmenys – slidūs ir kieti. Beširdė ranka – slegianti ir šiurkšti.

O mes matykime – kiek reikia Jėzui pastangų pakelti naštai, eiti akmeniniu taku, nugalėti negalią ir atsikelti!

VIII

JĖZAUS VERKIA GAILESTINGOS ŠIRDYS

Ašaros – jūra iš tūkstančių upių: subėga čia skausmas, negalia ir pyktis, kad žmogus toks bejėgis, kai viešpatauja blogis...

O mes išgirskime Jėzaus žodį: Paskutinio Teismo ugnis išdžiovins ašaras visiems: geriesiems – amžina Laime, piktiesiems – pasmerkimu!

IX

KRYŽIAUS SUNKUMAS SUKAUSTO JĖZŲ

Baimė ir pažadas gauti tai, ko baisiai trokšti, suriša rankas, atšaldo širdį, paverčia įrankiu, priverčia pakeisti kelius, nukerpa sparnus.

O mes matykime – kaip keliiasi su kryžiumi Jėzus, kuris nebijo nieko – nei kančios, nei mirties; kurio sugundyti negalima nei pataikavimu, nei malonumais, nei garbe!

X

JĖZUI DRABUŽIUS NUPLĖŠIA

Šauksmai: „Neduosiu! Neleisiu! Čia – mano! Uždirbta!“ – per amžius pinasi su gundančiais šūkais: „Atimti! Išdalinti! Atiduoti beturčiams!“

O mes matykime – kaip Jėzus atiduoda viską: „Aš dėl jūsų laimės atėjau! Imkite ir dalinkitės – manimi ir viskuo, kas yra mano!“

XI

JĖZŲ KALA PRIE KRYŽIAUS

Liejasi nesustabdomas blogio srautas, kai sutaria pikta valia ir blogi norai, kol gąsdina, priverčia ir muša pragaro galybės...

Ir pamatykime: pasibaigia ties Jėzumi velniška galia, kai kantrybės tiek daug, o keršto nėra!

XII

JĖZUS MIRŠTA ANT KRYŽIAUS

Galvojo – pasmerks, tikėjo – išjuoks, svajojo – nusikratys ir sunaikins. Apmąstė viską – išvays, išmes, sutrins į dulkes ir nebebus tos Gerosios Naujienos...

O žiūrėkime: liko Kristus ant pergaltės kryžiaus pasaulio centre, ir niekas per amžius abejingai pro Kristų praeiti negali!

XIII

JĖZŲ NUIMA NUO KRYŽIAUS

Blogis džiūgauja: „Mūsų daugiau! Visi – tokie kaip mes! Mūsų valia – siaučiamo ir siaubiame! Mūsų galia – plėšiamo ir ūžiamo!”

O mes žinokime: blogis viešpatauja, kol kantrus Dievas tyli, kol leidžia patikrinti savųjų ištvermę, kol gerieji tik laidoti ir apraudoti moka!

XIV

JĖZŲ PALAIDOJA

Mirties palytėtas, apverktas savųjų, išbrauktas iš knygų, išvežtas iš namų, užpiltas žemėmis, prislėgtas akmeniu dar niekas nesugrižo iš kapo duobės.

O mes žinokime: Jėzus ateina vėl gyvas pas tuos, kurie tiki, pas tuos, kurie myli, pas tuos, kurie gera daro!

***

Kaip dažnai žiūrime ne ten, kur reikia žiūrėti, kaip dažnai mes matome ne tai, ką privalome matyti, ir išslysta esmė ir pagrindai mūsų gyvenimui! Kristaus su kryžiumi kelionėje vyko visos kūrinijos misterija: kaip taifūnai Ramiajame Vandenyne sukilo ir siautėjo niekšiško verpetai; kaip pelytės po šluotomis išsislapstė gerieji, slėpdami kaip auksą gerį dar giliau, – triumfavo ir pergalę šventė piktieji, kartu kaip naują pasaulio sukūrimo Rytą tekėjo nauja Saulė – Kristus, prasidėjo nauja era žemėje – Dievo Karalystė.

Tegu ji perima visą pasaulį – tęsiasi – ir žygiuoja per mūsų gyvenimą ir per pasaulį visą. Taip tebūnie!

EKSKURSIJA

1988 metais, birželio 18 dieną, šeštadienį, dabar filosofijos teologijos mokslų daktaras, tada miškininkas, draustinių projektuotojas Faustas Jončys su būreliu pažįstamų ir draugų važinėjo po Alytaus, Punios, Jiezno apylinkes ir užsuko pas savo vienmintį, mokslo ir idėjų draugą kunigą Bronių Buliką Jiezne. Klebonas nusivedė juos į bažnyčią, rodė, aiškino, pasakojo apie bažnyčios istoriją ir grožį. Jie įsijungė kasetę ir viską užrašė.

Pabūkime tos ekskursijos dalyviais ir mes ir pasiklausykime dar kartą kun. Broniaus Bulikos aiškinimo apie Jiezną, ponus Pacus ir bažnyčią.

Bažnyčia iš lauko pusės atrodo gana didelė, o viduje labai maža. Tai be galo retas reiškinys: bokštai pastatyti, pristatyti prie bažnyčios, šalia bažnyčios. Štai šitokios kolonos tikrai Domininkonų bažnyčioje ir Jiezne. Dvylika altorių. Seniau juo

Ekskursija 1988 m.

Jiezno bažnyčia

garbingesnė bažnyčia, tuo daugiau altorių. Klausyklos rankų darbo, išdrožinės. Lubose freskos. Kas yra freskos – žinot? Paveikslą piešia ant šlapio tinko. Dažai įsigeria į tinką, paveikslas lieka ant amžių amžinųjų. Piešt reikia atsigulus, nuo grindų iki lubų yra dvidešimt vienas metras, iš čia žiūrint paveikslai atrodo nedideli, bet štai, tie didieji yra 8x7 m. Lygią sieną nudažyt ir tai reikia laiko, o čia nupiešt paveikslą! Ir dar: dirbdamas negali pažiūrėti, kaip atrodo – visas grožis ar ne grožis atsiveria tik tada, kai nuima pastolius.

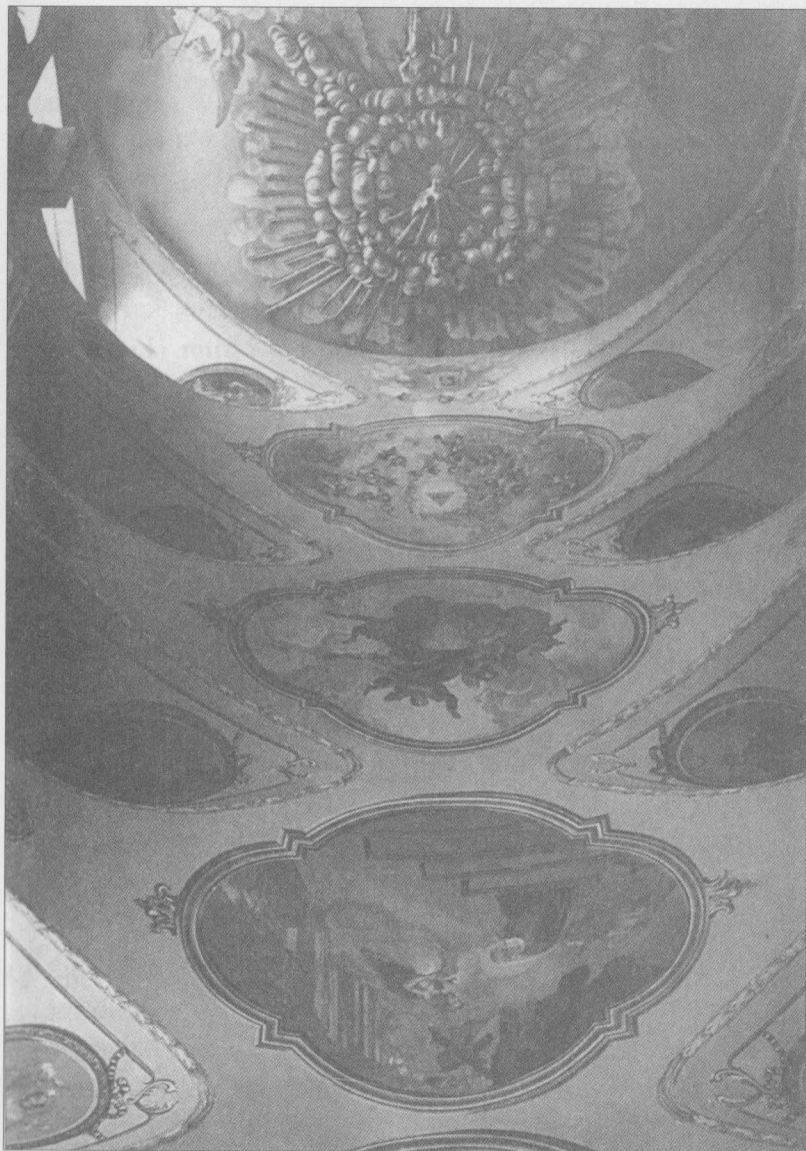
Tuose mažuose apvalumuose pavaizduota dvylika apaštalų, didžiuosiuose – vienuolių ikūrėjai. Štai, tas pirmasis paveikslas vaizduoja Dievo vardą. Senajame Testamente buvo draudžiama ištarti Dievo vardą ir kaip nors vaizduoti Dievo veidą. Užtat Dievą vaizduodavo trikampių, kurio viduje rašydavo keturias žydiškas raides. Taip ir vadinosi: tetragrama. Niekas nežino iki šių dienų, kaip tą žodį paskaityti. Jahova arba Jahve yra netikras vardas. Mes nežinome, kaip tą žodį jie skaitydavo. Lotyniškai: *Ego sum, qui sum*. Lietuviškai: Aš esu tas, kuris Esu. Tikras Dievo vardas ir yra ESU. Esu tas, kuris iš tikrųjų Esu. Visa kita neilgam – kinta, keičiasi. Mes patys savęs nesukūrėm, mums reikia tūkstančių dalykų, kad galėtume gyventi. Ir numirsim. Esam ir nebebūsime – vienas Dievas yra, kuris yra!

Antrasis paveikslas: Marijos dangun paėmimas. Toliau: Šventosios Dvasios atsiuntimas. Virš mūsų: šventasis Kristoforas. Kaip žinot, jis yra Vilniaus herbe, o vienas Pacų buvo Kristoforas. Toliau labai neryškiai du muzikantai. Šitoj pusėj Karalius Dovydas, psalmių autorius. Ir šventoji Cecilija, jau naujų laikų šventoji.

Altoriuje tas didysis paveikslas – Italijos dailininko Gvido Renni darbas. Buvo Lietuva, nebuvo Italijos. Buvo Florencija, buvo Bolonija, Venecija, Popiežiaus valstybė, bet Italijos nebuvo. Gvido Renni – vienas garsenybių, jo paveikslų yra daug kur. Tarp kitko, toks pat paveikslas yra Romoje. Tik ten mozaika – kopija. Ir mūsų kopija, tik pieštas dailininko, todėl gražesnis.

Čia yra Nikodemo Silvanavičiaus kopija. Vilniaus krašto lietuvio. Kai po sukilimo uždarė Vilniaus universitetą Lietuvoje, Dailės akademiją iškėlė į Peterburgą. Silvanavičius ten baigė jį ir piešė paveikslus Isakijaus Soborui. Už tai gavo akademiko vardą. Grįžęs į Lietuvą piešė paveikslus. Mūsų bažnyčioje yra švento Morkaus paveikslas – tai jo darbas, originalas. Didysis paveikslas

Jiezo bažnyčios vidaus dekoras; lubos

pieštas 1875 metais. Jo darbų yra Nemajūnų, Prienų bažnyčiose. Lietuvos tapyba XVIII–XIX a. albume yra Silvanavičiaus paveikslas „Mergaitė iš Jiezo“.

Turistų, ypač vasarą, labai daug. Čia pat Birštonas, Druskininkai. Rusai dažniausiai man sako: „Jei jūs Liuciferių (*lux* – šviesa, *fere* – nešti = šviesos nešėjas) piešiate, vaizduojate taip, vadinasi, jūs nusistatę prieš šviesą? Logiška? Logiška. Tada jiems aiškinu Liuciferio tragedijos esmę: todėl, kad jis būdamas velnias norėjo būti aukščiau Dievo. Jis ir levą gundydamas sakė: „Nebūk kvaila, neklausyk Dievo, tada pati būsi kaip Dievas.“ Kodėl jis nesakė: „Būsi tokia kaip aš – velnias?“

Šitas kryžius yra Popiežiaus dovana Pacams, kai pastatė šitą bažnyčią. Raudoname fone. O tuose stikliukuose yra šventųjų relikvijos ir žemės iš Šventosios žemės, Palestinos.

Einam apačion, rūsin. Čia kaip „turmoj“. Ir viduj, tiktai tiek, kad ten langas yra tik ketvirtis šito lango, ir tas kaip pirty užteptas. Tokiame kampe mes gyvenom penki žmonės. Ir tokioj drėgmėj. Kai iš namų atnešdavo sūrį, po dviejų valandų pradėdavo pelyt. Senais laikais tokia buvo vienutė, o mes gyvenom penki, o ten, kur senais laikais buvo kamera, skirta keturiems, gyvena dvidešimt. Karcery dar blogiau. Tris lentas pameta tik nakčiai. O visą laiką 10 centimetrų vandens. Į karcerį vedavo tik su baltiniais... Ir kas trečią dieną duodavo „sriubos“ – drungno vandens ir 200 gramų duonos. Dešimt parų karceryje atsėdėjusį žmogų pažint jau sunku...

Lipam viršun. Šitai žvakidei tiek pat metų kiek bažnyčiai. Ta pati ornamentika kaip bažnyčios kryžių. Prieš man atvažiuojant į Jiezną tokie piemenys įlindo – kaip? Grotos gi, o vis tiek įlindo, vogė kapeikas, sudaužė aukų dėžutę. Aš būčiau vogęs ką kita!

Šitą kryžių iš kapų koplyčios parsinešiau, jis senesnis negu bažnyčia. Viską paėmė, net kapines, o prižiūrėt nėra kam... Koplyčia griuvo, griuvo, sakom, darykim laidojimo patalpas – suremontavom. O kryžių parsinešiau čia.

Rodo Pacų rūmų litografijos nuotrauką. Pacų rūmai atrodė šitaip. Tuo metu Suvalkija buvo niekieno žemė – pilys: Punia, Darsūniškis, Trakai. Matot, dvaro rūmų net keturi aukštai. Mūriniai. 1643 metai. Ne veltui Karalius Jonas Kazimieras sakė: „Pacas vertas rūmų, rūmai verti Paco.“ Belvederis, bokštai. Ponas po gerų pietų veda savo svečius į bokštą, vaišins likeriu arba vynu, ir prašom: „Mano muzikai, mano laukai, pievos, ežerai!“

Jiezno bažnyčios didysis altorius

Nieko neliko. Mūsų visi archyvai kur?.. Kai šventė Vilniaus Universiteto jubiliejų, Kubilius parašė padėkos raštą, kad gražino togą iš šermuonėlių kailių, o to valdžios ženkle negražino. Uždarė Vilniaus Universitetą, į Kijevą perkėlė Mediciną, ir visa Žygimanto Augusto biblioteka atsidūrė ten, gražinti niekas nesirengia.

Šita bažnyčia buvo tik iki langų, be presbiterijos ir be bokštų. Kirché. Protestantai viską nusavino, viską laikė savo saujoj. Kaip ir dabar: „poka vaši dengi v majom karmane, vy svobodny nikog-da nebudete“.

Pasakojimas apie išgėrusį Pacą ir komunią. Nepaisant, kad buvo kalvinistas, galvojo katalikiškai: Komunija – įsikūnijęs Dievas. Pagal protestantus – tai Paskutinės Vakariinės prisiminimas, todėl jis galėjo eit prie komunijos kad ir išgėręs. Bet jis visą naktį neužmigo ir galvojo: toks tikėjimas, kuris leidžia prie komunijos girtus – menkas tikėjimas, ir grįžo į katalikus. Tada ir šitą bažnyčią praplėtė, pristatė bokštus. Kai mes reikalavimus mažinam, tai „sugaunam“ tik niekam nereikalingus, kai didinam – tada surankiojam elitą.

Kun. B. Bulika prie didžiojo altoriaus

Einam į kitą šoną. Matot, paveikslas, barokas. Barokui būdinga dideli paveikslai ir būtinai gražūs rėmai. Matot, kokie jie: ne lenta, o rąstas. Viršuj, prašom, kiek fantazijos ir pjaustymų. Ir vėlgi, kas užaina, stebisi: vyksta kova, o koks šviesus Arkangelo veidas!

Dabar pažiūrėkit į šitą lentą: ažuolinė, rankų darbo raidės. Lotyniškas tekstas – čia bažnyčios metrikai. Ne paaukuota, padengta bronzą.

Lipam žemyn (nuo galerijų). Šitas paveikslas italų Madonos kopija yra Vitulskio darbas. Miręs jau, bolševikėlis, bet, va, paėmė, nupiešė. Labai gerai piešė (...) Kiekviena tauta iš bažnyčios, iš religijos pasiima tai, kas labiausiai prie dūšios.

Šventoriuje prie kryžiaus ir Marijos. Pasėdėkim. Prof. P. Galaunės tikras brolis čia išbuvo 20 metų klebonas. Taigi atvažiavo Galaunė, mes čia sėdim ir aš jam sakau: „Profesoriau, nupaišyk čia kryžių.“ Kai jis nupaišė, šitą kryžių nupaišiau aš pats. Tas krucifiksas yra didesnis už tave (vaikui). Bet, matot, dvylika metrų... Aukštyn viskas mažėja. O paskui šitą Mariją pastatė. Nusipelnusio skulptoriaus darbas. Bijo, pavardės nesako. Tačiau atvažiavo vienas menotyrininkas ir iškart atspėjo kieno. Popiežiaus Voitylos motina, pamaldi moteris, sakydavo: „Aš Čenstakavos nemyliu, Marija tenai su kūdikiu užsiėmusi, „čėso“ neturi, ką mes kalbam – negirdi. O va, Vilniuje Aušros Vartuos – viena, tai mūsų maldas, ką sakom jai, girdi.“

PASILIKĘS MŪSŲ ŠIRDYSE

*Eugenija Rimšienė, buvusi
Jiezo mokyklos prancūzų k.
mokytoja*

Dėkoju Dievui ir likimui, kad ryžausi rinkti parapijos žmonių prisiminimus apie 14 metų klebonavusį Jiezne kunigą Bronių Buliką.

Šį darbą skiriame šviesaus, talentingo kunigo Broniaus Bulikos mirties 15-osioms metinėms.

Labai reikia, kad garbaus dvasininko, pamokslininko, rašytojo, psichologo atminimas liktų ne tik draugų, jį pažinojusių žmonių atmintyje, bet ir ateinančioms kartoms mūsų istorijos puslapiuose.

Šis žmogus ir kunigas gyvenime mylėjo Dievą ir žmones, turėjo didelę įtaką jiezniečių gyvenimui.

Pakalbinti parapijiečiai stato tvirtą žodžio paminklą savo buvusiam klebonui. Jie labai gerbė jį, nes jo nemylėti buvo neįmanoma, negalima šalia jo būti blogam.

Kiek kalbinau jiezniečių, buvau maloniai nustebinta matydama jų pragiedrėjusius veidus, nušvitusias akis ir girdėdama žodžius: „O, kunigas Bronius Bulika buvo labai geras. Jis buvo tikras kunigas, tiesiog šventas...“ Po ilgesnio pokalbio žmonės atsiveria, tada išryškėja šviesūs prisiminimai, kurie suvirpina širdies gelmes.

Didžiai dėkinga visiems, kurie pateikė nuotraukas, papasakojo arba užrašė savo prisiminimus. Ir taip, kiek sugebėjome, labai nuoširdžiai stengėmės atkurti savo gerbiamo kunigo Broniaus Bulikos įvairiapusį paveikslą.

Eugenija Rimšienė

Jiezniečių prisiminimai apie kleboną kunigą Bronių Buliką

Žodis jam

Kunigo Broniaus Bulikos mirties

15-osios metinės

2003 m. birželio 21 d. Jieznas

„Liaudyje sakoma, jog paprasti žmonės gimsta kasdien, o genijai tik dešimtmečiais ar net šimtmečiais. Nedrįstu tvirtinti, kad kunigas Bronius Bulika, kurio mirties 15-tąsias metines šiandien minime, buvo genijus, tačiau, kam teko su juo susitikti, bendrauti, galėjo pastebėti, kad šis įdomus ir gilus kunigas nėra eilinis žmogus“, – taip apie kun. Bronių yra rašęs kanauninkas Jonas Mintaučkis, vienas iškiliausių Kaišiadorių vyskupijos kunigų (plg. St. Kiškis, Kristaus pašauktieji. Kaišiadorys, 1996 m.).

Išties kun. Bronius Bulika buvo nepaprastas žmogus ir kunigas; manau, jo žodyje ir darbuose skendėjo Dievo išmintis ir malonė. Kaišiadorių vyskupas Juozapas Matulaitis, pas kurį man tenka pastaruoju metu darbuotis Vyskupijos kurijoje ir kuris artimai

*Jiezno bažnyčioje aukojamos šv. Mišios minint kun. B. Bulikos mirties
15-ąsias metines 2003 06 21*

pažinojo kunigą Bronių, su juo daugelį metų bendravo ir bendradarbiavo, šiandien vis jį prisimindamas, sako: „Kaip gaila, kad tarp mūsų reta tokių iškilių asmenų kaip kunigas Bronius, su kuriuo dėl visko galėjai pasitarti, kuriuo visuomet galėjai pasikliauti.“

Šiandien mums skaudu, kad tarp mūsų nėra šio kunigo, daugelio taip mylėto ir branginto, ne paslaptis, paties žymiausio visų laikų šios (Jiezno) parapijos klebono, vieno iškiliausio Kaišiadorių vyskupijos ir Lietuvos kunigų; skaudu, tačiau turime suvokti, jog toks žmogaus gyvenimas – ateina laikas, ir turime išeiti, palikti ką mylime ar branginame... Tokia Dievo valia.

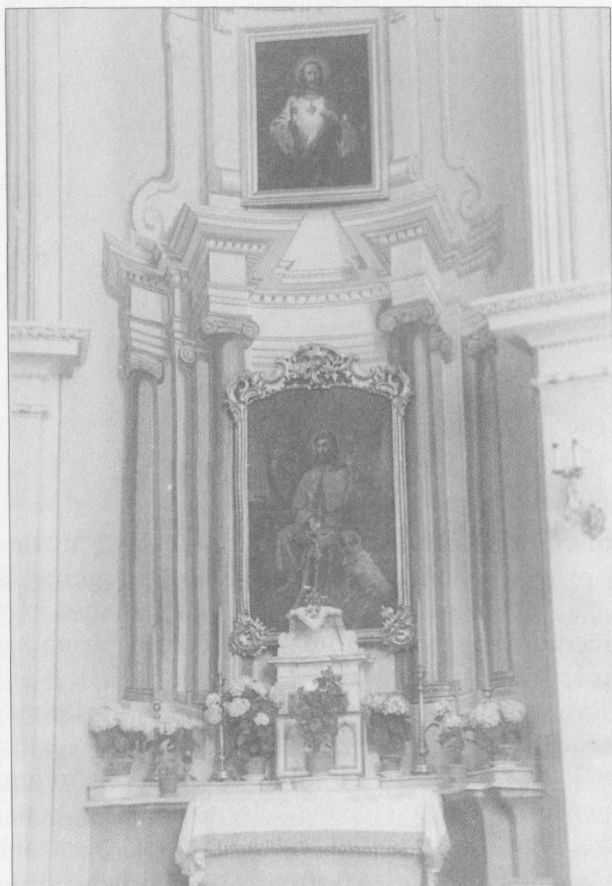
Kunigas Bronius gimė 1923 m. kovo 23 d. (aukštaičių katalikų šeimoje) Pučkoriškių kaime, Saldutiškio parapijoje, Utenos rajone; aštuonerių metų sulaukęs pradėjo lankyti pradžios mokyklą Saldutiškyje, vėliau mokėsi Utenos gimnazijoje; čia jis atkreipė į save dėmesį, tapo klasės lyderiu, taip prisimena jį bendraklasiai; 1942 m. pabaigęs gimnaziją, rudenį Bronius vyksta į labai sunkiomis karo sąlygomis veikiančią Kauno kunigų seminariją, kur taip pat išsiskiria gabumu, darbštumu; 1947 m. balandžio 5 d. Vilniaus arkikatedroje arkivyskupas Mečislovas Reinys išventina Bronių Buliką kunigu Kaišiadorių vyskupijai.

Kunigo Broniaus Bulikos kunigystės kelias prasidėjo Kaišiadoryse, po dvejų metų Tarybų valdžios nuteisiamas ir išvežamas į Karagandos ir Omsko lagerius; 1955 m. sugrįžo į vyskupiją ir darbavosi įvairiose parapijose, tarp jų Molėtuose, Vievyje; besidarbuodamas Vievyje taip pat ėjo vyskupijos kurijos kanclerio pareigas; 1974 m. paskiriamas Jiezno klebonu, kur praleidžia net 14 metų. Jiezne klebonaudamas keletą kartų lankėsi užsienyje – Berlyne, Briuselyje, Lurde, Romoje; susipažino su daugeliu užsieniečių katalikų, iš jų gaudavo nemažai religinės literatūros, kuria mielai dalijosi su kolegomis ir bičiuliais. Dar vienas būdingas šiam laikotarpiui bruožas – iš Jiezno kun. Bronius apvažiavo beveik visą Lietuvą, organizuodamas rekolekcijas seminaristams, kunigams ir pasauliečiams, sakydamas pamokslus įvairiose bažnyčiose; kaip prisimena kan. Jonas Mintaučkis, visur kalbėjo įdomiai, aktualiai, giliai ir prasmingai, tarytumei ne jis, o per jį kažkas kalbėjo (plg. ten pat).

Jiezne kun. Bronius išvertė į lietuvių kalbą garsųjį Olandų katekizmą, parašė „Kryžiaus kelius“, kurie jau anuomet buvo išleisti lietuvių katalikų JAV; 1984 m. parašė „Mintis homilijoms“

ir „Krikščionių vienybės maldas“, o 1986 m., Krikščionybės Lietuvoje 600 metų jubiliejaus išvakarėse, „Meditacijas sąmoningo tikėjimo metams“; aktyviai dalyvavo jubiliejinės komisijos veikloje ir parašė naują Katekizmą. Paskutinis kun. Broniaus Bulikos darbas Jiezne – pastatytas didžiulis metalinis kryžius, prie kurio 1988 m. birželio 27 d. ir atgulė amžinam poilsiui po 65 gyvenimo ir 41 kunigavimo metų.

Po kunigo Broniaus mirties mielos ses. Marijos Eufemijos, jo ilgametės pagalbininkės, rūpesčiu buvo išsaugotas ir išleistas kunigo B. Bulikos rašytinis palikimas.

Šv. Roko altorius

Šiandien, prisimindami kun. Bronių Buliką mirties 15-ųjų metinių proga, dėkokime Viešpačiui, jog daugeliui iš mūsų, esančių čia, jį teko pažinti, girdėti kalbantį, matyti jo pavyzdį. Man, nevertam Viešpaties tarnui, kun. Bronių pirmą kartą teko sutikti ankstyvoje jaunystėje, kai anuomet vežiau jį iš Jiezno į savo tėviškę, esančią už dvidešimties kilometrų, aprūpinti šventais sakramentais savo močiutę; močiutė man sakė: „Norėčiau prieš mirtį pasikalbėti su geru, išmintingu ir šventu kunigu, kad ir toli, parvežk man Jiezno kleboną.“ Jiezno klebonas kun. Bronius po šios kelionės man pasiliko visam laikui širdyje ir atmintyje; galiausiai, jis rekomendavo mane studijuoti Kauno kunigų seminarijoje, būti kunigu; ačiū jam. Ir tai dar ne viskas. Jo sakyti

pamokslai šioje ir kitose bažnyčiose, jo vestos rekolekcijos anuomet Kauno tarpdiecezinėje kunigų seminarijoje, galiausiai jo rašytinis palikimas ir asmeninis pavyzdys, kaip bendrauti, bendradarbiauti, priimti ir palydėti kiekvieną žmogų, ir šiandien mane stiprina ir padeda; šia proga taip pat drįstu paminėti, jog pirmieji ir, sakyčiau, patys geriausi mano, kaip kunigo, kada nors sakyti pamokslai – tai kun. Broniaus Bulikos mintys, anuomet padovanotos man, o ir visiems mums – buvusiems jo artumoje...

Taip pat ir šiandien, baigdamas šį pašnekesį, noriu pacituoti keletą minčių iš anuomet kun. Broniaus Bulikos sakyto pamoksloto tema: „Ką gali vienas žmogus“. Yra toks pamokantis pasakojimas, kalbėjo kun. Bronius. Susitiko vieną kartą doras, žinomas apylinkėje giesmininkas su dideliu girtuokliu ir sako: „Iš savo gerklės, iš savo balso aš pragyvenu – iš mano balso visas mano turtas ir garbė, manimi didžiuojasi.“ „O mano gerklėje prasmego viskas: mano turtas, laimė ir garbė“, – kalbėjo girtuoklis. Ir čia kun. Bronius klausia klausytojų: *Ką gali vienas žmogus?* Ir atsako: *Nieko – jeigu jis yra vienas, ir labai daug – jei savyje išsaugojęs Dievo duotą pašaukimą, jei išdrįsta pradėti šį kelią ir juo nesvyruodamas eina, jeigu jis savo kūnu ir krauju stoja už savo žodį, savo darbą, jeigu jis su tiesa, meile ir Dievu gyvena* (plg. Kunigas Bronius Bulika. Pamokslai. Lietuva 1988 m., rankraštis).

Mylimas kunige Broniau, tikiu, kad nebe Tu, o tavo lūpomis ir pavyzdžiu anuomet man (ir mums) kalbėjo Viešpats; ilsėkis Dieve, kaip pats gyvenai ir mus mokei. Amen.

Kun. Gediminas Tamošiūnas

Mus vienijo sunki tremtinio dalia

Kadangi mums abiem teko tremtinio dalia, kunigas Bronius Bulika dažnai ateidavo pasikalbėti apie tuos sunkius laikus, sunkų darbą lageryje.

Prisimenu jo pasakojimus, kaip jam dirbant statybose buvo sunku vežioti vežimėliu cementą, plytas. Iš pradžių labai nesisekė, po to priprato. Kaip kunigui jokių lengvatų nebuvo. Prisimindavo, kaip kiekvieną rytą išnešdavo po kelias dešimtis kalinių, mirusių iš bado.

Penkeri tremties metai pareikalavo iš kunigo daug sveikatos, ištvermės, tačiau savo likimu jis nesiskųsdavo. Jautėsi reikalingas žmonėms savo malda, padrašinančiu žodžiu. Rašė ant cemento maišelių, iš duonos darydavo rožinius.

Žuvus mano sūnui Arūnui, aplankė namuose, pasidžiaugė, kad pašarvotas katalikiškai, paguodė, tėviškai paglostydamas galvą.

Visam gyvenimui liko išsimintini kunigo Broniaus Bulikos pamokslai. Pamokslus sakydavo garsiai. Pavyzdžius imdavo iš gyvenimo, skaitytų knygų, matytų kino filmų, cituodavo lietuvių ir užsienio šalių rašytojų mintis. Pamokslų metu į parapijiečius klebonas paprastai kreipdavosi žodžiu „Brangieji!“.

Kunigas Bronius Bulika buvo šviesaus proto, geros širdies. Šventąsias Mišias nepasiturintiems laikydavo už mažesnę auką. Jis sakydavo: „Paaukok, kiek gali, nenuskriausk savęs ir savo šeimos.“

Tikiu, kad iškeliavęs amžinybėn, už tarnybą Dievui, už visa tai, ką padarė žmonėms gera, Dievas atlygins jam su kaupu.

Marija Acuvienė

„Abrūsėlis“

Gerasis Dievas apdovanojo mane gražiu balsu. Bažnyčios chore pradėjau giedoti nuo 12 m. ir giedoju iki 70 m.

Kunigui Broniui Bulikai 14 metų klebonaujant Jiezne, aš visą laiką giedoju bažnyčios chore. Klebonas sakydavo: „Gerbiu tave, Acuvienė, už pasiaukojimą garbinant Dievulį giesmėmis ir gerbsiu, kol gyvas būsiu. Gerbkit ją visi ir tada, kai manęs nebus.“

Mūsų klebonas pasižymėjo optimizmu. Sovietmečiu jis kalbėdavo, kad niekada nereikia prarasti vilties, kad reikia turėti viltį. Juk tikrai ateis diena, ir Lietuva bus vėl laisva. Dievas yra. Melskimės ir Dievas išklausys mūsų maldas.

Dažnai ateidavo pas mus į namus, sakydamas, kad mes seniausi ir galime pasikalbėti. Prisimindavo laiką, praleistą lageryje, sunkų darbą statybose, pasakodavo, kaip rašo „Kryžiaus kelius“.

Iš valgių labiausiai mėgdavo vėdarus ir vis girdavo mano darytą saldų sūrį.

Prisimenu, buvo kunigo Broniaus vardadienis. Gyvenau tada, galima sakyti, vargingai. Vaikai dar buvo maži. Suslegiu jo mėgstamą sūrį ir nunešu su drobinu rankšluosčiu. Įeinu ir nedrąsiai pasveikinu jį vardadienio proga: „Dovanoju, klebonėli, Jums tik sūrį ir namie austą rankšluostį.“ Jis padėkojo, pabučiavo mane ir prisipažino: „Štai lygiai tokį abrusėlį turėjau, bet jau suplyšo.“ Paėmė tą rankšluostį, sūrį ir, nuėjęs į kitą kambarį, kur buvo atvažiavęs Nemajūnų parapijos klebonas, pasakė: „Žiūrėk, kunige, kaip mane parapijiečiai myli.“

Kitą dieną, susitikęs mane, sako: „Ačiū, Acuviene, už sūrį. Jis mane išgelbėjo. Vakare atvažiavo vyskupas mane pasveikinti. Aš jį ir pavaišinau tavo sūriu. Ir žinai, ką vyskupas pasakė? „Duok man šitą sūrį namo parsivežt, tau moterys kitą padarys...“

Kunigas Bronius Bulika labai gerbė, mylėjo visus choristus, pats stengdavosi mus kuo nors pradžiuginti. Jis sakydavo: „Džiaugiuosi, kad gyvenu, meldžiuosi, giedu, kad galiu patarnauti kitiems, daryti gera.“ Mums iš tikrųjų būdavo gera su juo, ir mes patys stengdavomės būti geresni ne tik šalia jo, bet ir savo šeimose, bendraudami su artimaisiais.

Kad jam ir danguj būtų gera už jo gerumą, gerumo diegimą mums.

Viktorija Acuviene

Didelė draugystė

Kunigas Bronius Bulika buvo šventas, didžios dvasios žmogus. Žmogus iš didžiosios raidės. Jam nėra lygių, o gal man dar nebuvo pasitaikę pamatyti, kad galėčiau su juo palyginti. Jis geraširdis, labai mylėjo visus savo parapijiečius, o ypač mus – choristus. Kiek mes gaudavome iš jo rankų dovanų kiekvienos šventės metu! Visiems patardavo, visus užjausdavo. Su juo pasikalbėjus kiekvienam pasidarydavo lengviau. Mus, choristus, vežiodavo po Lietuvos bažnyčias. Prisimenu, kai važiuojant į Rokiškį sugedo autobusas ir aplankėme tik Paukštelio kapą.

Po amžinąją atilsį kunigo Br. Bulikos mirties mus į Rokiškį nuvežė kun. Zenonas Navickas. Tai tikrai nuostabi bažnyčia, kaip mums pasakodavo Br. Bulika. Norėčiau visiems patarti aplankyti Rokiškio bažnyčią.

Dažnai važiuodavome į atlaidus. Tais laikais nebuvo galima į juos važinėti. Važiuodavome, atseit, į ekskursiją. Giedame šventas giesmes, o prireikus – liaudiškas dainas. Priekyje savo automobiliu važiuodavo Pranas Navickas iš Verbyliškių, jis stebėdavo, ar nėra pavojaus. Mūsų parapijoje vasaros atostogas dažnai praleisdavo klierikas Petras Linkevičius. Tai labai muzikalus jaunuolis. Jis turėjo didžiulį giesmių ir dainų sąsiuvinį.

Laidojant kleboną kunigą Bronių Buliką prie kapo duobės Petras Linkevičius prisipažino: „Jei ne gerbiamas Bronius Bulika, šiandien nebūčiau kunigas.“

Mes, visi Jiezno parapijos žmonės, labai mylėjome ir gerbėme savo kleboną Br. Buliką. Po jo mirties iš Rusijos atvažiavo vyras su žmona. Turbūt norėjo paviešėti, nes lageryje kartu gyveno su amžinąjį atilsį Br. Bulika. Sužinoję, kad jis jau miręs, negaliu nei apsaityti, kaip tie žmonės verkė apsikabinę šventoriuje augantį medį ir vis kalbėjo, koks geras žmogus buvo Br. Bulika.

Kad ir kiek kalbėčiau apie šį šviesaus atminimo kunigą, visi prisiminimai tik geri ir brangūs.

Te gerasis Dievas palengvina jam kelionę į amžinąją šviesą.

Aldona Bačinskienė

Nedejuokite, kai skauda

Kunigui Broniui Bulikai klebonaujant Jiezne (1974–1988) giedoju bažnyčios chore. Kiekvienais metais lapkričio 22 d. švęsdavome Šv. Cecilijos – choristų globėjos šventę. Po šv. Mišių visi choristai su lauknešėliais susirinkdavome klebonijoje arba pas kurį nors choristą namuose. Visada dalyvaudavo pats klebonas Bronius Bulika. Valgydavome bendrus pietus, gražiai bendraudavome, giedodavome, dainuodavome.

Klebonas labai mokėjo bendrauti su žmonėmis, nuoširdžiai melstis. To mokė ir mus, savo parapijiečius. Buvo linksmas, mėgo

Su choristais švenčiant Šv. Cecilijos dieną

humorą. Jis juokaudavo: „Mergaitės, jeigu persivalgysit, eisit pas zakristijoną išpažinties.“

Vasarą klebonas organizuodavo choristams išvykas autobusu.

Prisimenu, aplankėme Kryžių kalną, Anykščius, Širvintas, Molėtus, Tytuvėnus, Saldutiškį. Saldutiškis – klebono gimtinė. Jis mėgdavo pasakoti apie savo kraštą.

Kai matydavo, jog mes pavargę, sakydavo: „Nedejuokit, kad skauda. Turi skaudėti.“

Sovietmečiu nei vaikai, nei jaunimas negalėjo lankyti bažnyčios, tačiau mūsų klebonas sugebėdavo prikalbinti nemažai vaikų, kurie dalyvaudavo šv. Mišiose, procesijoje. Kai jį dėl to pasikvietę į partkomą perspėdavo, klebonas jų paklausdavo:

– Kas geriau, ar kad jie pas mane susikaupę pastovi, patarnauja, ar kad gatvėje lakstys, langus daužys?..

Per 14 metų labai susigyvenome. Gerbėme savo kleboną. Jis buvo labai tiesus, o kai reikdavo – padrąsindavo. Jam tekdavo slaptaiti teikti Krikšto ar Santuokos sakramentus. Kadangi mes žinodavome, jis mums sakydavo:

– Jūs, davatkėlės, matot – nematykit, girdit – negirdėkit, nedarykit apkalbų.

Kunigo Broniaus Bulikos mokėjimas nuoširdžiai bendrauti su žmonėmis, jo turiningi pamokslai mums teikė džiaugsmą, gyvenimo prasmės supratimą.

Mano atmintyje jis liko talentingas kunigas, nuostabus, niekada nepamiršamas žmogus.

Birutė Beržinskaitė

Nebijokite, čia aš ateinu

Kunigo Broniaus Bulikos klebonavimo Jiezne metais aš dirbau kooperatyvo vairuotoju. Turėjau nuosavą automobilį „Žigulius“.

Artėjant vasaros atleidams klebonas paklausdavo mane:

– Gal pavažiuojam?

Į atleidus automobiliu kleboną tekdavo vežti dažnai. Ne kartą vykome į Švč. Mergelės Marijos Gimimo atleidus Šiluvoje, Kristaus Karaliaus atleidus Dauguose, į Kazokiškių bažnytelę, į Vilnių ir kitur. Atsimenu, kartą rugsėjo mėnesį važiuojam į Šiluvą. Matom – žmonės kasa bulves. Kartu važiavusi jieznietai nusistebėjo, kad sekmadienį žmonės dirba, o klebonas jai ir sako:

– Vaikeliuk, jei būtų tik tokios nuodėmės kaip darbas, visi dangų būtų mėm.

Ačiū Dievui, kunigas Br. Bulika pabuvo su mumis keturiolika metų! Per tiek laiko visus gerai pažino. Jis su visais nuoširdžiai pakalbėdavo, visus atjausdavo, visiems patardavo, padėdavo. Jis buvo tarsi visų jėzviečių rūpestingas tėvas.

Sovietmečiu kunigams lankyti šeimas buvo draudžiama. Tačiau tie, kurie norėjo, kad klebonas aplankytų jų namus, paduodavo jam raštelį. Ten jis ir nueidavo. Pas mus ateidavo dažnai. Vakare dar už durų išgirsdavome:

– Nebijokit, čia aš ateinu.

Kalbėdavome apie viską: apie jo sunkias dienas lageryje, apie parapijos reikalus, ateitį.

Tuo metu laikėme karvę. Neturėjome nei klojimo, nei daržinės, nebuvo kur šieno laikyti. Tai matydamas kunigas leido susidėti pašarus klebonijai priklausančiame pastate.

– Niekur nevažinėk. Kol aš gyvas, naudokis juo. Krauk.

Kai norėdavome, kad paaukotų šv. Mišias už mūsų giminės mirusiuosius, jis niekada neimdavo pinigų, gal todėl, kad mūsų dukra giedojo bažnytiniame chore, o sūnus patarnavo šv. Mišioms.

Klebonas buvo labai iškalbus. Tai šviesiausio proto rajone žmogus. Laukdavome jo pamokslų. Būdavo, užlips į sakyklą ir, net nežiūrėdamas į savo lapelį, garsiai, suprantamai aiškina tikėjimo tiesas, susiedamas su mūsų kasdieniniu gyvenimu. Kartais, norėdamas ką svarbiau pabrėžti, gestikuliuodavo rankomis. Jeigu ir pabardavo mus, tai teisingai. Niekas nepykdavo. Jo taktika buvo su visais sugyventi geruoju. Jis sakydavo, kad geruoju laimėsi daugiau.

Kadangi klebonas gerai mokėjo keletą užsienio kalbų, jam dažnai tekdavo dalyvauti Pasaulio Taikos konferencijose: Vokietijoje, Prancūzijoje. Keletą kartų buvo Lurde.

Dar prieš daugelį metų nuspėjo Lietuvos Nepriklausomybę:

– Vaikeliuk, bus stebuklas Lietuvoje. Mes jo dar sulauksime. Lietuva vėl bus laisva.

Tada net nesinorėjo tikėti, kad daug kas gali pasikeisti. Būti laisvam, tai laisvai išpažinti savo įsitikinimus, tai reiškia, kad vaikams nereikės bijoti ir paslapčiomis eiti į bažnyčią. Tik labai gaila, kad kunigas Bronius nesulaukė nepriklausomybės metų...

Prisimenu tą birželio 22-ąją. Girdžiu ilgai skambančius bažnyčios varpus. Tuo metu buvau sandėlyje, kroviausi prekes. Nežinojau, nei kur eiti, nei ką daryti. Greit nubėgau prie bažnyčios. Liūdna žinia: mirė mūsų klebonas. Tik po kiek laiko atsitokėjęs prisiminiau, kad mašiną palikau be priežiūros.

Ištvėręs sunkius tremties metus, visą gyvenimą buvęs be galo stropus, dėl visko išgyvenęs, Br. Bulika nepripažino ramaus gyvenimo, gal todėl jo per anksti ir netekome.

Žmonės, bendravę su šiuo paprastu ir kartu didžiu ir išmintingu kunigu, neužmirš jo niekada. Neužmiršime nei mes, tėvai, nei mūsų vaikai. Savo prisiminimus apie jį perduodame anūkams.

Pranas Butkevičius

Ir jam, ir mums tai buvo šeima

Kunigas Bronius Bulika atvyko į Jiezną, kada mes mokėmės 9 ir 6 klasėse. Manome, kad mums, vaikams, buvo aiškiai matomas kunigo artumas žmonėms. Jiezniškiams, pripratusiems prie buvusio klebono kun. Vytauto Sidaro orios laikysenos, tai buvo nauja. Parapijiečiai kunigą Buliką priėmė su nepasitikėjimu, lygino jį su buvusiuoju jų ganytoju, kuris buvo muzikalus, turėjo gerą balsą, o apie nuopelnus restauruojant bažnyčios vidų mums teko klausytis be galo.

Kaišidorių vyskupijos kunigai

Taigi kuklūtis kunigėlis, aiškiai silpnos sveikatos, Jiezno žmonėms nekėlė daug pasitikėjimo. Tačiau naujasis klebonas labai greitai rado raktą į žmonių širdis. Tas raktas – paprastumas, meilė žmonėms ir Dievui. Jo asmenybė, sugebėjimas nuoširdžiai melstis traukė jaunimą. Tai buvo sovietinės ideologijos metai. Niekas mūsų nepalaikė. Pirmiausia kunigas Bronius patraukė daug jaunuolių patarnauti Mišioms (nuo mažulėlių iki jaunimo). Po atlaidų mažuosius jis gausiai vaišindavo saldainiais. Bažnyčioje nepraeidavo nepaglostęs kėblinėjančio mažylio galvelės.

Manome, kad jo kunigavimo metai buvo parapijos dvasinio atgimimo metai. Jam padėjo kunigas Kazimieras Žilys, kuris buvo muzikalus ir subūrė mergaičių chorelį. Kas traukė jaunimą burtis apie bažnyčią? Tos traukos priežastis buvo kunigo Br. Bulikos sugebėjimas burti mus į didelę šeimą. Ir jam, ir mums tai buvo šeima, o bažnyčia – namai.

Aktyvi užklausinė veikla mokykloje mums buvo dvasiškai per „sausą“. Juk bažnytinio jaunimo subūrimas ir aktyvus praktikavimas buvo minusas tarybinės mokyklos įvaizdžiui. Visi buvome pažangūs, gabūs mokiniai. Mes buvome sekami, tardomi. Didelė įtampa būdavo atlaidų, švenčių metu. Merginos, kurios dalyvaudavo procesijoje, adoracijoje, dengdavo veidus nepermatomais šydais, kuriuos atsidengdavo tik stovėdamos veidu į

Į šventę palydėjo mamos

altorių. Buvo ir tokių drąsuolių, kurios nesislėpdavo. Jos nukentėjo, bet tai jau atskira istorija...

Tarp mūsų buvo didelės šeimos dvasinė vienybė. Savame rate turėjome sutartinę kalbą. Pvz. „Ar buvai salėje, (bažnyčioje), ar matei objektą (kunigą)?“ Mokykloje nesibūriuodavome, praeidavome pro saviškius pasisveikindami nematomu gestu. Visą apvainikuodavo kunigo Broniaus Bulikos pamokslai. Jie tarsi būdavo tau asmeniškai pritaikomi. Klebonas užsimerkdavo ir liedavo iš širdies plaukiančius žodžius. Manome, kad dauguma iš jų yra nepakartojami, autentiški, oratorijos meno pavyzdžiai. Jį citavo buvusi choristė Zita Nauckūnaitė, išleidusi knygą apie oratorijos meną. Pamoksluose buvo daug padrąsinančių minčių, kurios buvo paprastos kaip ir tiesa, kurią jis skelbė. Kaip pamokslininkas jis buvo kviečiamas į aplinkines parapijas ir toliau. Atmintin mums giliai įstrigo kelionės į Alytų (Šv. Kazimiero atlaidus), Perloją, Pivašiūnus, kur vykdavome su savo procesiniais drabužiais, choru ir patarnautojais. Visą kelią giedodavome ir dainuodavome.

Algis prisimena, kad kunigas Bronius ne kartą vyko su juo maršrutiniais autobusais su persėdimu Alytuje į Perloją, Daugus. Kartais veždavo Kadikinas su sena „Pobieda“. Visą kelią klebonas vartodavo vaistus. Individualūs pokalbiai ne tik kelionių, bet ir eilinių susitikimų metu būdavo labai asmeniški. Už dvasinę stiprybę, kuri neleido palūžti gyvenime, galima dėkoti tik jam.

Prieš kiekvieną svarbesnį gyvenimo įvykį bėgdavome pas jį stiprybės, patarimo. Štai atmintyje matome Algį, po vidurinės baigimo bevaikščiojantį su kunigu po bažnyčios šventorių, besidalijantį džiaugsmiais ir svajonėmis. Štai pokalbiai prieš išvykstant studijuoti. Kad aš (Adelė) pasiekiau savo tikslą, turiu savo mėgstamą darbą, galiu dėkoti ir jam. Jis skatino siekti savo tikslo ir sakydavo: „Vaikeli, gyveni prie tėvų, myli vaikus, stok į aukštąją mokyklą dar ir trečią kartą, Lietuvai reikia dvasingų mokytojų.“ Tą gyvenimo tarpsnį prisimenu augindama savo vaikus. Mano dukra studentė gieda ir groja bažnyčiose, domisi, lygina savo jaunystę su mamos patirtimi.

Prisimename, kunigas Bronius Bulika buvo ne tik nuoširdus bendraudamas, bet ir labai apsišvietęs žmogus, eruditas. Jis mokėjo bendrauti su visais – nuo žemdirbio iki profesoriaus. Štai mūsų tėveliui Pranui Butkevičiui jis pasakė didelę paslaptį, kurią

tėtis prisiminė tik po 1990 metų: „Kvietkeli, bus dar Lietuvoj didelis stebuklas, tik nežinau, ar aš sulauksiu.“ Jis turėjo galvoje 1990 m. kovo 11 dieną. Tai buvo politiškai apsišvietęs žmogus, gerai besiorientuojantis laikmetyje. Iš užsienio parveždavo prancūziškų žurnalų, iš kurių mokė mane (Algį) prancūzų kalbos. Viename buvo minima ir jo pavardė kalbant apie Taikos šalininkų kongresą.

Norime akcentuoti jo šeimynišką bendravimą su aplinkiniais. Bažnyčia buvo maldos namai, kuriuose neleisdavo net uodo užmušti. Jis sakydavo: „Bažnyčioje negali žūti jokia gyvybė.“ Dar pamename, kad suaukotus pinigus prie visų perskaičiuodavo ir pirmiausia atidėdavo seminarijai remti. Buvo metas, kada per dieną reikėjo laikyti po trejas Mišias. Man (Algiui) teko stebėti, kaip akla senutė užsakė šv. Mišias. Kunigas pirmiausia išklausinėjo, ar ji turi iš ko gyventi, kas ja rūpinasi. Už šv. Mišias iš senutės piniginės paėmė „vieną pinigą“ (dešimt rublių), smulkiausią iš buvusių piniginių. Pastebėjau, kad nors auka už šv. Mišias būdavo didelė, jei žmonių bažnyčioje būdavo mažai, jis šviesų daug nejungdavo. Mišių užsakyti ateidavo žmonės net iš kitų parapijų.

Jau vėliau mums būdavo malonu sugrįžti pas tėvus į namus, užteiti į bažnyčią, paklaustyti pamokslo. Grįžę iš studijų, bėgdavome išpažinties pas savo kleboną. Išpažintį sugebėdavo paversti draugišku pokalbiu. Aš (Adelė) labai norėjau, kad jis

mane sutuoktų, bet tuo metu Br. Bulika išvyko į Taikos šalininkų kongresą. Tą padaryti jis įpareigojo kunigą A. Šatą, kurio rankų darbo kryžių su maža lietuviška trispalve saugau jau 20 metų.

Mes, visi trys Butkevičiai, (sesuo ir du broliai) kartu krikštijome savo pirmagimės dukras. Buvo nepakartojama šventė. Sesers dukra vis verkė, o klebonėlis sakė: „Nieko, bus giesmininkė.“ Man (Adelei) teko pas jį išpažinties atvesti vyro dėdę, nebuvusį prie klausyklos 15 metų. Dar ir dabar dėdė prisimena tą dvasinį palengvėjimą. Pas jį vežiau krikštyti ir savo vyresnįjį sūnų. Teko pačiai būti krikštamote. Krikštijau savo kaimynės sūnų. Teko stebėti, kaip rengiami vaikai pirmajai Komunijai. Kunigams tada vaikų katechizacija buvo griežtai uždrausta.

Viena giminaitė iš vyro pusės paprašė paruošti 13 metų dukrą pirmajai Komunijai. Aš atsivežiau ją į Jiezną. Toji mergaitė, dabar jau moteris, svajoja, kad jos sūnelį galėtų taip gražiai „su filmukais, su pavyzdžiais“ pamokyti. Pamenu, pasiklausyti, kaip suprasti tikėjimo tiesas, ateidavo ir senyvi žmonės.

Jau minėjome, kad kunigas buvo silpnos sveikatos ir jam pavojinga būdavo aukštai lipti, bet prieš šventes puošti bažnyčią jis sugalvodavo būtinai taip, kad reikėdavo aukštai lipti. Mes, patarnautojai, stengdavomės padėti. Įvairiems darbams kunigas prašydavo ir samdydavo darbininkus, bet labai nemėgo girtų. Jo reikalavimas buvo – be alkoholio. Štai bažnyčios nudažymas baltai iš lauko pusės buvo jo nuopelnas.

Pagaliau pamenu (Algis) kryžiaus pastatymą šventoriuje. Ten dabar yra a. a. kunigo kapas. Teko lipti į bokštą ir kelti kryžių su virvėmis. Prie to kryžiaus klebonas aukodavo šv. Mišias lauke per šventes ir atlaidus.

Mes saugojame visas nuotraukas, kuriose šviečia kunigo Broniaus Bulikos tėviška šypsena ir gerumas.

Pedagogė Adelė Butkevičiūtė-Celešienė ir Algis Butkevičius

Vaikeli, neklupėk ant šaltų grindų

Kunigas Bronius Bulika buvo taurus, didelės dvasios žmogus. Visam laikui atmintyje išliks jo gyvenimiški pamokslai. Juos sau prisitaikydavai. Atrodo, kad tau sako, su tavimi kalba. Per 14 klebonavimo Jiezne metų jis pažinojo kiekvieną šeimą, sugebėjo suprasti žmones. Pamato žmogų ir supranta, koks jis. Klebonas drauge džiaugėsi mūsų džiaugsmais, jį jaudino mūsų rūpesčiai,

kartu liūdėjo, nesavanaudiškai rūpinosi kitais, tiesė pagalbos ranką. Jis matė žmonių gėrio daigus ir kerojančias ydas: apkalbas, pavydą, girtuokliavimą, kurias naikino gerumu. Jam būdavo malonu bent kiek žmogui padaryti gera.

Klebono ir jo šeimnininkės pažįstamų dėka mums pasisėkė išgydyti sūnų Antaną.

Mūsų vaikai užaugo prie jo. Šio kunigo asmenybė traukte traukė jaunimą, vaikus. Juos traukė jo spinduliuojanti šviesa, tėviškas gerumas, išmintis. Mūsų vaikai Danielius ir Antanas patarnaudavo jam per šv. Mišias. Mes, tėvai, nenorėjome, kad mūsų sūnūs būtų gatvės vaikai. Klebonas sugebėjo jiems įdiegti meilę Dievui, Tėvynei, artimui.

Br .Bulika mylėjo visus žmones, auklėjo girtuoklėlius. Jis sakydavo: „Pragėrimui pas mane pinigų negausit, nei eikit, nei prašykit. Jūs geriat savo motinų, žmonių, vaikų ašaras, Lietuvos garbę.“

Nuoširdus. Lengvai bendraujantis. Bažnyčioje, praeidamas pro tave, pastebėdavo: „Vaikeli, neklūpėk ant šaltų grindų, klaupkis ant kilimėlio.“

Prieš didžiuosius Jiezno parapijos Šv. Roko atlaidus klebonas patardavo parapijiečiams pasikviesti savo gimines, draugus, pasibūti, pasivaišinti, pabendrauti.

Didelį dėmesį kreipdavo į šventines procesijas. Mes, moterys, stengėmės vilkėti vienodas sukneles. Klebonas buvo labai patenkintas, kai visos procesijos dalyvės šiam reikalui išigijo tautinius drabužius. Mergaitės eidavo užsidengę veidus veliu- mais, kad kieno nors bloga akis jų neatpažintų.

Mes su klebonu gyvenome šeimyniškai. Jis jautė, kad mūsų šeima paprasta, patikima. Pas mus augino palmes, chrizantemas, kuriomis puošdavome bažnyčią.

Kadangi turėjome automobilį, vyras, kur reikdavo, nuveždavo kleboną.

Dosnus. Labai branginu klebono padovanotąjį Šventąjį Raštą ir Lurdo Švč. Mergelės Marijos medalioną.

Kunigas Bronius Bulika buvo uolus mūsų sielų vadovas. Dalijo save mums visiems, kad mumyse gyventų Amžinosios Tiesos.

Tvirtai tikiu, kad Viešpats jam atlygins už viską amžinu džiaugsmu Danguje.

Anelė Cikanavičienė

1988 m. prasidėjo svarbūs įvykiai

1988 m. gegužės mėnuo. Visoje Lietuvoje, o ypač Vilniuje, prasidėjo svarbūs įvykiai. Tomis dienomis buvau tobulinimosi kursuose, kurie vyko tuometiniame Vilniaus inžineriniame statybos institute, Architektūros katedroje. Kursų pabaiga sutapo su pirmuoju ir turbūt svarbiausiu mūsų laikų įvykiu – Sąjūdžio mitingu Katedros aikštėje. Buvo sunku patikėti, ką matė akys ir girdėjo ausys: trispalvės vėliavos, senieji Lietuvos simboliai, Kudirkos giesmė ir viešos kalbos apie tai, apie ką buvo galima kalbėti tik su šeimos nariais, artimu draugu ar su kunigu Broniumi Bulika.

Tų pačių metų birželio mėnesį, grįždamas į namus, užsukau į savo gimtąjį Jiezną pasidalyti išpūdžiais su tėvais. Nors buvo vėlus vakaras, ketinau pasibelsti ir į kunigo Br. Bulikos duris, tačiau tai, ką sužinojau, – nutrenkė lyg žaibas. Prieš dvi dienas sustojo kunigo širdis. Jieznas ruošėsi laidotuvėms. Buvo neapsakomai apmaudu, kad klebonas nesulaukė įvykių, kurių visa širdimi laukė. Jis sakydavo: „Jūs, kvietkeliai, sulauksite laikų, kai galėsite važinėti po visą pasaulį, nesislapstydami lankyti bažnyčią ir atvirai reikšti savo įsitikinimus.“

1974 m. kunigas Br. Bulika pradėjo klebono pareigas Jiezno bažnyčioje. Vikaru buvo jaunas, aktyvus, kompromisų su sovietų

valdžia nepripažįstantis kunigas Kazimieras Žilys. Tuo metu Jiezno bažnyčios chore giedojo apie 20, o šv. Mišioms patarnaudavo 10–12 Jiezno vidurinės mokyklos moksleivių. Tarp jų buvau ir aš su broliu Antanu.

Pamenu tą dieną, kai zakristijonas mums, „klapčiukams“, pristatė naują kleboną, Kaišiadorių vyskupijos kurijos (Vievyje) kanclerį. Įėjęs į bažnyčią, jis nužvelgė erdvę, altorius, priklaupė ir tarė taip paprastai, visai ne kancleriškai: „Sveiki, kvietkeliai!“ Atrodė, kad jis mus seniai pažįsta. Pasikalbėjome. Kiekvienas žodis buvo šiltas ir suprantamas. Jo veidas švytėjo šviesia šypsena, akys spindėjo atvirumu ir gėriu.

Laikui bėgant keitėsi Mišių patarnautojų skaičius ir sudėtis. Mes su broliu į bažnyčią ateidavome ne tik per šventes, bet ir šiokiadieniais. Pasibaigus gegužinėms ar birželinėms pamaldoms, klebonas dažnai pasilikdavo su mumis. Tada jis tapdavo mums istorijos, dailėtyros, kalbų, geografijos ir kitų dalykų mokytoju. Pasakodavo apie Sibiro tremtyje patirtus išgyvenimus, santykius su kitų tautybių ir šalių tremtiniais. Jo balse nesigirdėjo pagiežos, neapykantos lagerio prižiūrėtojams ir partiniams darbuotojams. Jis sakydavo, kad gulaguose sutiko daugybę išsilavinusių ir taurių žmonių, iš kurių sėmėsi išminties ir stiprybės. Iš savo nepaprastai turtingos bibliotekos atsinešdavo knygų apie Europos ir Lietuvos meną, architektūrą. Išsisas valandas pasakodavo apie įvairius mūsų tautos istorijos tarpsnius, jos didikus, Jiezno bažnyčios fundatorius

Pacus. Iš kunigo Br. Bulikos sužinojau apie tuo metu nespausdinamą S. Nėries kūrybą, perskaičiau uždraustą A. Solženicyno knygą. Mane žavėjo jo kalbų mokėjimas. Man atrodė, kad jis mokėjo lietuvių, rusų, lenkų, lotynų, italų, prancūzų, vokiečių kalbas.

Širdyje didžiavausi ir buvau laimingas, kad turiu galimybę bendrauti su neeiliniu kunigu ir žmogumi. Labai norėjosi pasidalyti tuo su savo artimiausiais draugais, tačiau tai nebuvo taip paprasta. Daugelis būtų bijoję susitikti su kunigu.

Tik geriausiam klasės draugui Sauliui Grižui užsimindavau apie galimybę susitikti su klebonu. Mokytojos sūnus, penketukininkas galėjo sulaukti nemalonės iš tuometinės tarybinės santvarkos sergėtojų. Vieną vakarą surizikavome. Planavome užtrukti neilgai, tačiau nepajutome, kaip praėjo 4 valandos. Jaučiausi pakylėtas: pagaliau ir Saulius susitiko su vienu didžiausiu mano gyvenimo mokytoju.

Manau, nepasakysiu nieko naujo apie Br. Bulikos sugebėjimą bendrauti su bet koku žmogumi, nepaprastai taktišką humoro jausmą, mokėjimą patarti ir padėti gyvenimo verpetuose. Visa, ką jis darydavo: laikydavo šv. Mišias, sakydavo pamokslus, organizuodavo keliones, krikštijo, laidėjo ar tiesiog bendravo – buvo tikra, nuoširdi ir nepamirštama.

Danielius Cikanavičius

Pasidžiaugiu tavo darželio gėlėmis

Kadangi seniai gyvenu Jiezne, visus 14 kunigo Broniaus Bulikos klebonavimo metų teko bendrauti su juo. Giedojau bažnyčios chore, kurį laiką buvau bažnyčios komiteto nare.

Klebonas mėgdavo pabendrauti, pasikalbėti su choristais. Jeigu tik nenueidavau kurį sekmadienį giedot, žiūrėk, ir ateina į namus. „Eik, giedok, vaikeluk, kol numirsi“, – ir juokais, ir rimtai sakydavo mūsų kunigėlis.

Choristams organizuodavo ekskursijas į Lietuvos atmintinas vietas: Kernavę, Šiluvą, Tytuvėnus. Kelionės metu sustodavome kur nors pamiškėje ir kartu valgydavome. Prisimenu, kai kartą klebonas vaišino visus virtais kiaušiniiais.

Kiekvienais metais Jiezno bažnyčios choristai važiuodavo į Žolinės atlaidus Pivašiūnuose. Dažniausiai tai būdavo šeštadieniais. Klebonas aukodavo šv. Mišias, sakydavo pamokslą, o mes giedodavome. Aš su Viktorija Acuviene visada klebono

patarimu pagiedodavome keletą giesmių dviese. Jam labai patikdavo mūsų duetas.

Parvažiavęs iš užsienio, klebonas Br. Bulika visada parveždavo choristams dovanų: paveikslėlį, žvakidę, rožinį, maldaknygę ar katalikišką kalendorių, netgi medžiagos suknelėms ar skarelę vargingiau gyvenančioms choristėms.

Br. Bulika buvo labai atidus žmogui, pastebėdavo ir džiaugdavosi gražiais darželiais, gėlėmis.

– Praeidamas sustoju prie tavo darželio, pasigėriu tavo darbu, išaugintomis gėlėmis ir atsigaunu. Taip gražiai susitvarkiusi. Esi darbšti, tik nepervark, pailsėk, – sakydavo klebonas.

Prisimenu: žiemą, kad nebūtų žmonėms slidu eiti į bažnyčią, pats klebonas daužydavo ledą, nors kartais prasitardavo, kad širdelė šlubuoja. Iš klebonijos į bažnyčią pats nešiodavo gėles po 2 vazonus. Žadėjo pakeisti bažnyčios langus, bet nesuspėjo.

Iš savo gerbiamo klebono Broniaus Bulikos mes mokėmės gerumo, darbštumo, atidumo ir pagarbos žmogui, savo artimui.

Anelė Dukavičienė

Esame laimingi jį pažinę

Kunigas Bronius Bulika – protingiausias tuo metu Jiezne gyvenęs žmogus.

Jis mokėjo bendrauti su dideliu ir su mažu, su jaunu ir su senu, išdalydamas save patį. Bendravimas su šiuo žmogumi praturtindavo mus dvasiškai, pajusdavome sielos ramybę, tapdavome geresni.

Eidamas gatve, užkalbins kiekvieną daugiau ar mažiau pažįstamą, ranką paspaus, gerą žodį pasakys ar linksmu žvilgsniu palydės. Jo dosnumas buvo begalinis. Jis žinojo, kam ko reikia: kam išmintingo patarimo, o kam saldainio. To meto vaikai atsimena, kad saldinių pas kunigą tikrai gausi, ir ne vieną, o saują. Jis mus išmokė branginti knygas pats jas dovanodamas.

Kunigas Br. Bulika turėjo Dievo dovaną pastebėti, kas vyksta aplink: kam liūdna – mokėjo paguosti, kam linksma – kartu pasidžiaugti. Buvo tikrasis sielos ganytojas. Mokėjo suburti apie save žmones, būti pats laimingas ir padaryti laimingus kitus.

Mums jo labai trūksta, bet kartu esame laimingi jį pažinę. Jis gyvas mūsų atmintyje, gyvas mūsų širdyse.

Gaidžių šeima

Ačiū Dievui, tokį žmogų aš turėjau

Pirmoji mano pažintis su bažnyčia prasidėjo nuo 5–6 metų. Giliai tikinti močiutė kiekvieną sekmadienį iš kaimo važiuodavo į šv. Mišias, kartu paimdama ir mane. Tada buvau dar mažytis vaikelis ir nieko nesupratau, tačiau man patikdavo neįprasta, nekasdienė bažnyčios aplinka, vargonų gausmas, giesmės.

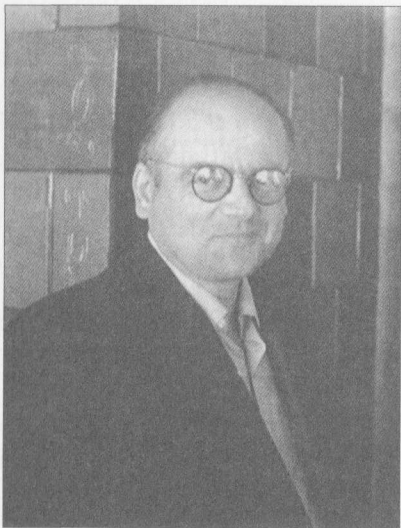
Kartą, tai buvo vienas gavėnios sekmadienis, aš su močiute stovėjau ant laiptelių į bažnyčios rūšį, nes anksčiau ten per gavėnią buvo aukojamos šv. Mišios prie erškėčiais vainikuotos Kristaus statulos. Prie mūsų priėjo kažkoks dėdė, apsitaisęs neįprastai, ne kaip visi žmonės, švelniai mane apkabino ir nuėmė kepurę nuo galvos: „Bažnyčioje kepurę reikia nusiimti, vaikeli“, – ištarė. Tai buvo kun. Bulika. Tas sekmadienis buvo lemtingas. Kažkuo patraukė mane šis žmogus: gal savo švelnumu, gal dėmesiu ar rūpesčiu. Kažką neįprasto turėjo. Tokiomis aplinkybėmis pirmą kartą susitikau su kun. Bulika.

Kiek vėliau jis mane pakvietė patarnauti šv. Mišioms. Kiekvieną sekmadienį iš jo rankų visi patarnautojai gaudavo po sauja saldinių. Ir nežinau, kuo labiau džiaugiausi, ar tomis mažytėmis dovanėlėmis, ar kunigo rodomu dėmesiu, žmogiškumu. Jis mokėjo prie kiekvieno prieiti asmeniškai, mokėjo kiekvieną prakalbinti. Visada pasiteiravau, kaip sekasi ar nėra kokių sunkumų. Kun. Bulika tai darydavo labai subtiliai ir kažkaip neįprastai, tik su jam vienam būdingu rūpesčiu.

Bėgo metai. Patarnaudavau šv. Mišioms ir stebėjausi kunigo gebėjimu kiekvienam rasti tinkamą žodį, pamokymą ar patarimą. Su vaiku jis kalbėjo globėjiškai – it tėvas, jauną žmogų mokėjo padrąsinti, o vargo prispaustam seneliui – įkvėpti vilties.

Aštunto dešimtmečio pabaiga – tai sovietų valdžios metai. Mokykloje kunigai

vadunami juodaskverniais, davatkomis, neišsilavinusiais žmonėmis, apgaudinėjančiais save ir kitus, o religija – prietarais ir liaudies opiumu. Prisimenu, kaip kun. Bulika pasakojo vieną atsitikimą apie tai, kaip kartą vienas vaikas jo klausinėjęs, ar jis mokas rašyti, skaityti, skaičiuoti. „Na, taip, pinigų moku suskaičiuoti ir raides pažįstu“, – juokais atsakęs kunigas. „Tikrai?! – nustebė vaikas. – Bet juk mokykloje sakė, kad jūs, kunigai, nieko nemokate.“

Kas be ko, mokykla visiems (taigi ir man) davė labai daug. Ji plėtė akiratį, turtino naujomis žiniomis, stengėsi suformuoti materialistinę pasaulėžiūrą, pagrįstą mokslo tiesomis. (Tada dar nežinojau, kad gali egzistuoti ir egzistuoja daug įvairių pasaulėžiūrų ir kad ateizmo persmelktas mokslas nėra vienintelis, pretenduojantis į tiesą, o neretai ir iškraipantis arba nuslepiantis tikruosius faktus vardan ateizmo ideologijos.) Tais mokykliniais metais plėtojant akiračiui jaučiausi daug žinąs, ir iš tiesų kai kurie dvasininkai ir man atrodė sugebą tik daug melstis ir gražiai apie Dievą pašnekėti. Atrodė, kad mokslas ir religija – tai du skirtingi ir nesutaikomi priešininkai.

Kunigas Bulika nebuvo iš tų, kurie tik gražiai apie Dievą kalbėjo, o į mokslą, žinias nekreipė ypatingo dėmesio. Iš anų dienų pamenu, kad, kai pirmą kartą apsilankiau pas kunigą namie, didžiausią išspūdį padarė jo darbo kambarys, kuriame nuo lubų iki grindų buvo į lentynas sudėta įvairiausių knygų: tiek mokslinės, tiek ir grožinės literatūros veikalų. „Šitiek knygų, o dar pas kunigą! Nepasakysi, kad jis tik skaičiuoti moka“, – pagalvojau.

Augau, kopiau iš klasės į klasę, mokyklai sėkmingai formuojant „mokslinę materialistinę pasaulėžiūrą“. Gilėjo vidiniai prieštaravimai. Mokykla ir visa ano meto prieinama „mokslinė“ literatūra tarytum šaukte šaukė: „Dievo nėra, religija – tai prasiimanymas, prietarai, klaidinga neišsimokslinusių žmonių pasaulėžiūra!“ Bažnyčioje, į kurią nueidavau patarnauti šv.

Mišioms kiekvieną sekmadienį, mane priversdavo susimąstyti. Gilūs ir gyvenimiški, o kartu ir labai paprasti, kiekvienam suprantami pagal jo lygį, kunigo Bulikos pamokslai, kurie kalbėte kalbėjo, kad „Dievas yra čia, tarp mūsų ir su mumis“, kad „religija yra ne pasakos, ne opiumas liaudžiai maitinti“, o žmogaus giliai kasdienybėje išgyventa tiesa, suteikianti jam dvasios sparnus. „Kas teisus?“ – svarsčiau sau. „Suprantu, kad tiki Dievą mano močiutė, nešdama kasdienio vargo naštą ir tikėdama, kad „ten“ bus geriau, suprantu, kad daugelis pamaldžių ir tikrai gerų kunigų tiki ir skelbia Dievo Žodį – galiausiai juk tai jų duona, jie iš to gyvena, bet šis ne toks kaip dauguma dvasininkų, išsilavinęs, daug skaitantis ir gebantis ne tik draugiškai subarti mėlynanosį, jau kelias dienas iš eilės besiramsčiuojantį į kiemo tvorą, ar švelniai apkabinęs kaimo močiutę padrąsinti: „Kvietkeli, nenusimink“, bet turintis ką pasakyti ir garbiam mokslų daktarui ar aukštas pareigas einančiam pareigūnui, ar jis gali tikėti Dievu, ar jis tikrai tiki?“ Tokios mintys tada sukosi mano galvoje, o besisukdamos atvėrė galimybę iš arčiau susipažinti su kun. Bulika, šiuo kilnios dvasios, gilaus dvasinio pasaulio, aštraus proto ir be galo geros širdies žmogumi.

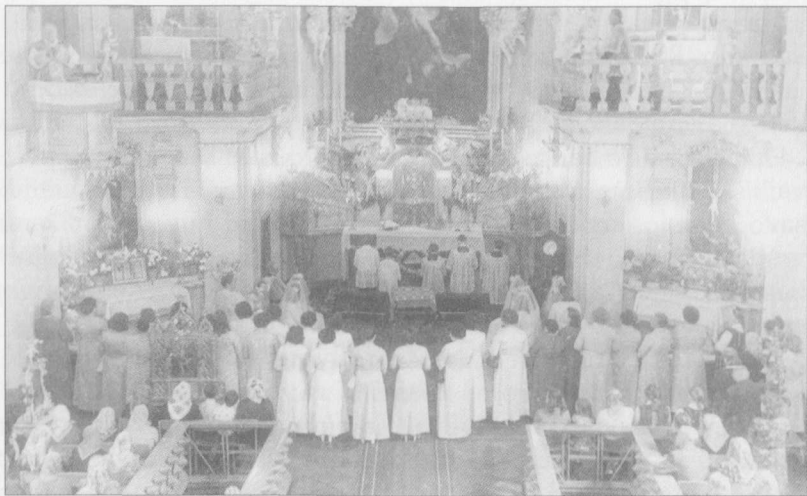
Viskas prasidėjo taip. Niekaip negalėdamas išspręsti manęs draskančių egzistencinių ir intelektualinių prieštaravimų, nerasdamas atsakymo į tada kankinusį klausimą: „Ar tikrai yra Dievas?“ – aš galiausiai ryžausi. Vienos išpažinties metu pasakiau, kad abejoju Dievo buvimu ir turiu labai daug neaiškių klausimų, į kuriuos niekaip negaliu surasti atsakymo. Bijoju ir maniau, kad kun. Bulika mane išbars ar tiesiog pavarys nuo klausyktos, tačiau jis ištisęs ranką mane apkabino ir ramiai pasakė, kad po keleto dienų ateičiau pas jį pasikalbėti.

Čia prasidėjo naujas mano gimimas ir kelias Dievo link. Tiesa, vaikišką tikėjimą ir pasitikėjimą Dievu aš gavau iš amžinąjį atilsį savo gerosios močiutės, kuri kas sekmadienį nuo pat mažens veddavosi mane į bažnyčią, tačiau ištisusio paauglio, „mokslinių“ tiesų prikimšta galva, smalsus protas reikalavo patenkinti savo smalsumą ir alkį. Reikėjo išbandyti tai, kuo vaikiškai tikėjau, reikėjo pagrįsti, protas reikalavo „įrodymų“, reikalavo atsako į klausimą: „Kodėl taip, o ne kitaip?“

Toks atėjau pas kun. Buliką. Kaip daug „žinantis“ ir „prisiškai“ užverčiau jį begale klausimų (dabar juokas ima), pradedant nuo to, kaip suderinti evoliucijos teoriją su Dievo

buvimu, ir baigiant paties Kristaus istoriškumu, evangelijų autentiškumu ar bažnyčios inkvizicija.

Dabar stebiuosi, su kokia meile ir kantrybe kun. Bulika atsa-kinėdavo į visus mano klausimus. „Kankindavau“ jį neretai iki išnaktų. Niekada nėra išvaręs ar kokio grubaus žodžio pasakęs. Jei negalėdavo kartais patenkinti mano smalsumo, gražiai atsiprašydavo ir tardavo: „Užeik kitą kartą.“ Jis visada skatin-
davo domėtis ir gilintis toliau. Po ilgų diskusijų ir aiškinimų, atsakęs į visus mano tos dienos klausimus, sakydavo: „Kai vėl turėsi klausimų – ateik.“ Kalbėdavomės dažniausiai jo darbo kambaryje arba po Mišių zakristijoje, o vasarą, gegužės ir birželio vakarais, po šv. Mišių tiesiog ant suoliuko šventoriuje. Ir dabar, rašydamas šias eilutes, gyvai matau, kaip kun. Bulika plekšnoja sau per veidą, vaikydamas temstančios dienos prieglobstyje besisukiojančius uodus, ir aiškina man galias tikėjimo paslaptis. Kalbėdavomės ne tik grynai mokslo kalba. Kun. Bulika visada savo atsakymus į egzistencinius klausimus iliustruodavo gyvais autentiškais kasdienio gyvenimo pavyzdžiais, literatūriniais kūriniais ir personažais. Pvz., sakydavo: „Žinai tą Krylovo pasakėčią...“, ir prabildavo apie tai, kaip svarbu žmogui anga-žuotis kokiam nors vienam dideliame tikslui, nesiblaškyti ir t. t. Daug kalbėjomės apie Dostojevskį, Maceiną, Tolstojų ir kitus žinomus mokslo ir literatūros veikėjus. Jis nebuvo sausas žmogus. Mokėjo kalbėti apie rimtus dalykus paprastai, aiškiai, nevengdavo

humoro, nešykštėdavo ir nuoširdžių, išmintingų pamokymų bei patarimų. Viso to reikėjo bręstančiam mano protui ir sielai. Negailėdamas savo laiko ir jėgų jis maitino mane. O aš sėmiau iš šio dvasios ir proto gėrybėmis trykstančio šaltinio ir viską godžiai gėriau. Pokalbiai ir bendravimas su kun. Bulika man buvo ne tik proto šviesa, bet ir sielos atgaiva.

Be daugybės perskaitytų mokslo veikalų ir mokslinių žinių, kunigas Bulika labai vertino ir „gyvenimo universitetą“. Kaip jis pats sakydavo: „Viską stebiu ir viską užsirašau.“ Pamokslams ruošdavosi kruopščiai, todėl ir garsėjo kaip pamokslininkas. Jo pamokslai, kaip jau minėjau, ir buvo tų gyvenimo stebėjimų rezultatas. Taigi Dievo žodį jis gebėjo perduoti labai įtaigiai, o ir pats Dievo žodis tapdavo artimas kiekvienam jo besiklausančiam. Kun. Bulika buvo ne tik žodžio, bet darbo bei pareigos žmogus. Prisimenu, kartais labai vėlų vakarą arba net naktį tekdavo pereiti per savo gimtąjį miestelį. Sukdamas gatve pro bažnyčią matydavau, kaip klebonijoje dar vis dega šviesa. Kun. Bulika sakydavo, kad nakties tyla jam padeda susikaupti ir atlikti svarbius darbus. Tada jis greičiausiai rašydavo, mąstydavo, ruošdavosi pamokslams.

Būtų galima dar daug parašyti apie šią nepakartojamą asmenybę, ši puikų kilnios dvasios žmogų ir kunigą, tačiau metai bėga ir užmarštin gramzdina prisiminimus, palikdami kiekvienam iš mūsų tik tai, kas ryškiausia ir mus labiausiai paliečia.

Daug gražių epitetų tinka kun. Bulikai apibūdinti. Jį galima vadinti mąstytoju, šviesuoliu, literatu, tikru kunigu, iškilia asmenybe, netgi psichologu, išmanančiu bendravimo meną ir mokančiu jį taikyti praktikoje, tačiau, jo paties žodžiais tariant, „nesvarbu, kas tu būsi, svarbu, kad būtum tikras ir geras žmogus“.

Kaip jau sakiau, labiausiai mane sužavėjo ir palietė kun. Bulikos išsilavinimas, apsiskaitymas, originalumas, mokėjimas užmegzti ryšį su visais, jo atsidavimas savo pašaukimui, bet turbūt didžiausias įvertinimas ir padėka už visa tai, ką jis yra ne tik man, bet ir visiems šalia jo buvusiems ir gyvenusiems davęs, yra žodžiai, kad jis buvo tikras ir geras žmogus. Žmogus iš didžiosios raidės.

Šiandien, praėjus jau beveik apie 30 metų nuo pažinties su kun. Bulika, stovėdamas auditorijoje prieš savo studentus, mokslo metų baigimo proga jiems linkiu, kad jie visada turėtų plačiai

išskleistus savosios dvasios sparnus ir nepaliaujamą žinių ir pažinimo troškulį, kad visada jų širdyse liepsnotų aistra platesniems gyvenimo ir pažinimo horizontams, linkiu, kad turėtų aplink save žmonių, iš kurių galėtų pasisemti išminties, gerumo ir dvasios.

Ačiū Dievui, tokį žmogų aš turėjau. Žmogų, kuris paskatino mane siekti aukštesnių dalykų. Siekti ir niekada nenurimti. Manau, kad jo žodis, pasėtas mūsų širdyse kaip išminties ir gerumo sėkla, prašviesina ir šviesins ne tik mūsų, bet ir aplink mus esančių žmonių gyvenimus, kaip švyturys, rodantis kelią į Tėvo namus.

2003 06 14

Juozas Gatavėnas

Tebešviečiančios kibirkštys

Dirbdama Jiezno vidurinės mokyklos mokytoja, gerai žinojau, jog mūsų miestelyje klebonauja šviesus ir išmintingas kunigas Bronius Bulika. Net pedagogų tarybos posėdžiuose aktyvus ateistas direktorius nuolat pasiskųsdavo jo įtaka jaunimui.

Sutikdavau šį šviesaus ir dvasingo veido žmogų miestelio gatvėse, knygyne ar autobusų stotelėje. Dažnai. Matyt, knygynas jam buvo reikalingas kaip intelektualiam žmogui, o iš stotelės jis dažnai keliaudavo. Žinojau apie turiningus jo sekmadienių pamokslus (papasakodavo mokytojos Palmiros Matusevičienės mama, sistemingai lankydavusi bažnyčią). Patiems geriausiems mano mokiniams neabejotinai klebonas turėjo įtakos. Vienas iš jų – Danielius Cikanavičius – buvo geriausias mano jauniausio sūnaus Sauliaus draugas. Sūnus man papasakodavo apie kleboną, ką išgirdavo iš Danieliaus. Sykį Saulius kartu su Danieliumi apsilankė klebonijoje. Parėjęs pasakojo, kaip klebonas skatino juos stropiai mokytis svetimų kalbų. Net rėmėsi savo patirtimi, sakydamas, kad jis į Italiją dabar buvo išvykęs tik dėl to, kad mokąs prancūzų kalbą. Keletą kartų kunigas buvo užsukęs į girininkiją buities reikalais (mano vyras dirbo girininku). Taigi mūsų pažintis buvo vos ne neakivaizdinė. Gerai suprantant, kad to meto mokytojas nuo parapijos bažnyčios buvo už jūrų marių...

Todėl kiek nustebau, kai Sauliui baigiant vidurinę mokyklą į mūsų namus atėjo kun. Bulika. Pasisveikinome, susėdome, apsikeitėme banaliomis frazėmis apie orą ar gyvenimą. Ir staiga:

– Pirmiausia nutariau kalbėtis su tėvais. O paskui – su sūnumi. Leiskite Saulių į kunigų seminariją...

Apstulbau... Nebuvau nė sapnavusi tokio pokalbio. Sūnus jau buvo apsisprendęs tapti mediku.

– Kunige, – sakau, – jis tik pakrikštytas. Mes tik mokėme jį atskirti gera nuo pikto...

– Nesvarbu, – atsakė kunigas. – Visko jis išmoks. Jis atkaklus ir nebijo pakovoti už tiesą. Jei tik mergaičių labai nemyli.

– Tai kad myli... – paprieštaravau.

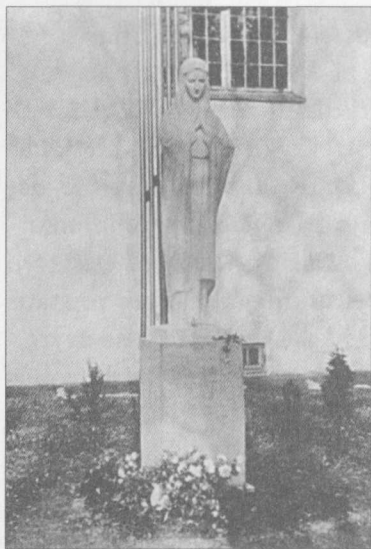
Tokia buvo mūsų kalba. Nuoširdi, bet labai netikėta. Atsi-sveikinome gražiai, bet su Saulium kunigas nebekalbėjo. Taip suprato motinos žodžius apie be galo sunkų kunigo kelią... Tėvelis tylėjo, bet jis pritarė man. Gal ir Danieliaus nuomone rėmėsi garbusis kunigas apie mano sūnų. Saulius buvo gabus, drąsus ir antitarybiškas, kaip ir visa mūsų šeima. O dabar mąstau: ar turėjau teisę taip drąsiai nuspręsti, kai pats šviesiausias Jiezno žmogus atėjo jam pasiūlyt kelio? Turėjau nusilenkti kunigui iki žemės už tą begalinį mano vaiko ir mano šeimos įvertinimą.

Po daugelio metų išlydėdama Saulių į chirurgo stažuotę Prancūzijoje įdėjau kaip brangiausią dovaną kun. Bulikos knygą „Tikiu, Viešpatie“, užrašydama joje kažkada įvykusį pokalbį apie jam siūlytą kelią. Ir dabar, kai būnu Jiezne, visada sustoju prie kunigo kapo ir prašau jo paramos mano sūnaus lemčiai.

Taip jau išėjo, kad žinią apie kun. Bulikos mirtį išgirdau iš vyresniojo savo sūnaus Vytauto, dirbusio Kauno klinikų Kardiologijos skyriuje. Ankstų rytą jis paskambino man ir pasakė:

– Mama, šianakt mirė mūsų klebonas...

Ir papasakojo, kaip atvežtas į klinikas nenorėjo gultis, sakydamas niekaip negalįs dabar sirgti – čia pat Šv. Jono atlaidai... Iki paskutinės gyvenimo minutės jis rūpinosi savo parapija, savo ganomaisiais, Bažnyčia. Toks jau jis buvo – tikras.

Su daugybe žmonių prasilenki gyvenimo kely, vieniems skirdamas daugiau dėmesio ir laiko, kitiems mažiau. Ir tik metams prabėgus, supranti, kokiomis brangenybėmis galėjo virsti bendravimas su jais. Guodies tik vienu: viską lėmė Viešpaties valia...

Kaunas, 2003 06 05

Birutė Grižienė

Tai širdies žmogus

Kunigas Bronius Bulika labai mylėjo gėles. Jis sakydavo: „Tai didžiausia dovana, kurią galiu gauti iš parapijiečių.“ Tai širdies žmogus. Iki ašarų sujaudindavo jo parodytas gerumas, užuojauta.

Mirus Randienės iš Sokonių kaimo vyrui, klebonas atsisakė imti pinigų už palaidojimą. Jis pasakė moteriai: „Ką tu čia aukosi, pati lieki su mažais vaikais. Aš taip palaidosiu, o tu vaikus augink, juk likai be maitintojo.“

Visus dažniau lankančius bažnyčią kun. Br. Bulika vadindavo geradariais. Parvažiaavęs iš užsienio ar šiaip kokios tolimesnės kelionės, parveždavo geradariams lauktuvių.

Labai vaišingas. Užėjusį žmogų į kleboniją pasikalbėti, klebonas visada kuo nors pavaišindavo.

Visada būdavo geros nuotaikos. Mokėjo bendrauti ne tik su pagyvenusiais, bet ir su jaunais žmonėmis, vaikais.

Ekskursijoje ar kokiame linksmame susitikime klebonas pats uždainuodavo. Tada visi pajusdavome jo skleidžiamą žmogišką šilumą, džiaugsmą.

Savo pamoksluose kunigas Bronius Bulika mokė mus, kad norint būti šeimoje laimingam, reikia kantrybės, meilės, santaikos, vienybės, vilties. „Mes daug baramės, o meldžiamės per mažai. Nereikia, kad mus valdytų pyktis. Kai pavargstam, reikia prašyti Dievo, kad suteiktų jėgų, pagelbėtų mums“, – patardavo klebonas.

Ačiū, brangus kunige, už nuoširdžius pamokymus, tikrųjų tiesų pamokas, prasmingus patarimus.

Janina Januškevičienė

Pasiilgsti žmogaus kaip brangenybės

Kunigas Bronius Bulika daug padėjo mūsų šeimai. Jis abiem mūsų vaikams suteikė Santuokos sakramentą.

Prisimenu dukters Laimutės vestuves. Vestuvininkai vėlavo. Šventoriuje daug žmonių.

– Tik palaukit, neišsiskirstykit. Bus didelės, gražios vestuvės, pasimelsime visi kartu, – tikino susirinkusiuosius klebonas.

Dukters Laimutės silpna dukrytė ligoninėje. Ji dar buvo nekrikštyta. Prašome klebono patarimo.

– Pakrikštykite ją vandenėliu. Tik nesakykite „Amen“, o kai pasveiks, pakrikštysim kaip visus, – patarė jis.

Džiaugdavosi mūsų gimusiais anūkais. Vienu metu jų krikštijome tris. Klebonas pats atvažiavo į namus ir pakrikštijo. O kaip gražiai krikštijo! Atsiklaupė, sudėjo rankas maldai ir žiūrėdamas aukštyrą meldėsi. Visi krikštynose dalyvavę svečiai meldėsi kartu ir verkė iš džiaugsmo, jaudulio.

Vaišėms buvo farširuota lydeka. Išsiklausinėjęs, kas ją paruošė, paėmė lėkštę su žuvim ir apėjo aplink stalą, pats kiekvienam įdėdamas ir sakydamas, kad šiandien čia jis gaspadorius. Pabuvo,

pabendravo su visais, pasidžiaugė šeimos švente, o kai išvyko, vaikų draugai klausinėjo, iš kur toks šventas žmogus. Jie dar nebuvo sutikę tokio kunigo. Jo maldos, jo paprastumas, bendravimas su visais mūsų svečiams padarė didelį įspūdį. Taip mokėt su žmonėmis bendrauti!

Kunigas Br. Bulika nepraeidavo nei pro vieną žmogų, kad ir kas jis būtų. Einam kartą gatve, o mūsų klebonas kelia kažkokį nugriuvusį girtuoklį.

– Vyrai, padėkit pakelti. Jis labai pavargęs. Atsikėlusį žmogelį geraširdiškai pamokė: „Nedaryk daugiau taip, kad pats save žemintum...“

Rugsėjo trečioji – Bronislovas.

Aš dirbau Jiezno ūkinių prekių parduotuvėje. Kadangi mano vardas Bronė, klebonas atėjo manęs pasveikinti. Tuo momentu manęs nebuvo. Mano bendradarbiams palieka dėžutę saldinių ir paprašo man perduoti vardadienio proga. Visos moterys pasivaišinom. Bet ką daryti? Mūsų klebonas taip pat Bronius. Aš nuperku krištolinę vazelę ir nueinu pasveikinti. Priglaudė jis, apsidžiaugė ir sako:

– Iš kur tu žinėjai, kad aš myliu tokius daiktus?

Statėmės namą. Baigę vidurinę mokyklą vaikai stojo į aukštąsias.

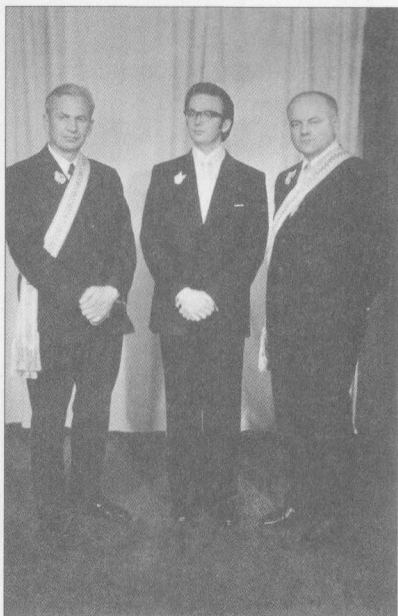
– Bandykit, – pasakiau. – Jei Dievas duos, įstosite, iš 500 rublių paskolos, paimtos iš kolūkio namo statybai, penktą dalį paaukosim bažnyčiai.

Dievas padėjo. Vaikai – studentai! Atskiriu penktadalį pinigų ir nunešu paaukoti bažnyčiai.

Klebonas pasižiūrėjo į mane, patylėjo ir sako:

– Kvietkeli, tu tiek turi bėdų! Ir namas nebaigtas, ir vaikai mokysis, save skriaudi.

– Aš meluoti Dievui negaliu, juk žadėjau, – pasakiau.

– Ką gi. Ačiū, vaikeli. Duok Dieve, kad jūs pinigėlių visuomet turėtumėt...

Kai dirbau pašte, klebonas dažnai siųsdavo laiškus, banderoles į Romą. Kartą pajuokavo:

– Rytoj iš Jiezno išskrendu į Italiją.

Grižęs iš Romos parvežė rožinį, gražų, mažais rausvais karoliukais.

– Tu lankai bažnyčią, aš padovanoju tau rožančių.

Šis rožinis toks brangus man, kad visada jį nešiojuosi rankinėj, meldžiuosi. Šeimai pasakiau, kad kai numirsiu, uždėtą man jį ant rankos.

Naujųjų metų išvakarėse mano vyro gimtadienis.

– Tau padovanoju liturginį maldyną. Pats pasimelsi ir anūkus pamokysi, – patarė klebonas.

Sunkiai susirgus mano vyrui, dvylika parų ligoninėje prie lovos budėjau, slaugiau visus palatos ligonius.

Panevėžyje kun. Br. Bulika vedė kunigams rekolekcijas

Kunigas Br. Bulika mane guodė, ramino, tikino, kad vyras tikrai pasveiks.

Klebono mirties dieną mūsų parduotuvėje vyko revizija. Kunigo šeimininkė Marija nuogastavo, kad kleboną į Kauno klinikas išvežė ne gulintį, o sėdintį. Kai išgirdome skambant bažnyčios varpus, užrakinome parduotuvės duris ir nuskubėjome prie klebonijos. Mūsų gerbiamas ir mylimas klebonas paliko mus... Jis toks visiems reikalingas, brangus ir savas buvo. Verkiau savo mamos, tėvelio, taip verkiau ir kunigo Broniaus. Tą dieną negalėjome dirbti...

Ir dabar tiesiog pasiilgsti Žmogaus kaip brangenybės. Juk Br Bulika buvo toks geras, išmintingas, mylintis žmones kunigas. Jis visiems skelbė Tiesą, skleidė Gerumą, Šviesą ir Šilumą, mūsų širdims norėjo perduoti tai, kas yra tikra ir buvo jam pačiam brangu.

Bronė Jurgelevičienė

Prisiminimai apie kun. Bronių Buliką (penkioliktųjų mirties metinių proga)

Jau penkiolika metų! Penkiolika metų, kai neturime nuostabiausio mūsų klebono kun. Br. Bulikos. Nors ir labai gaila, bet galioja nerašyta taisyklė: žmogų įvertini tik tada, kai jo netenki.

Tada, prieš tuos penkiolika ir daugiau metų, atrodė, kad kitaip ir būti negali: visada mielai sutiktas, visada išklaustyas, visada priglaustas, neatstumtas. Visada rasta išeitis. Ir tik vėliau, po tų penkiolikos, kai turi su kuo palyginti, kai susiduri su žemiška kliūtimi, trukdančia atlikti mūsų tikėjimo pareigą, pagalvoji: „O, kad dabar čia būtų jis, viskas būtų kitaip, paprasta, eitum su lengva širdimi.“

Tačiau nesustabdomai greitai bėga laikas, nešdamas mus savo glėbyje, savo kūryje, skandindamas savo pursluose mūsų atmintį, ir tik sustabdytas gatvėje ir paklaustas: „Gal prisimeni ką apie a. a. mūsų buvusį kleboną“ – susimąstai. Ir vėl viskas atgyja, vėl viskas čia pat. Čia pat tos mielos, malonios akys, švelnus žvilgsnis, kažkokia šiluma, lengva ranka tau ant peties ir žodelis „vaikeliuk“.

Jis nuostabiai mokėjo derinti bažnyčios nuorodas su mūsų žemiškuoju gyvenimu, puoselėjo parapijiečių gerus darbus, gražius poelgius, meilę Dievui ir savo artimui, padorumą, kilnumą. Visada – ar per pamokslus, ar bendraudamas asmeniškai – jis mokė šių vertybių. Daug kartų teko jį vežti pas ligonį ir kiekvieną kartą parvažiaavę mašinoje arba ant suoloelio prie klebonijos pasikalbėdavome. Ir kiekvieną kartą, nesvarbu, apie ką bekalbėtų, jo kalboje jautėsi auklėjimas gėrio dvasia. O kiek

Taikos konferencijoje Zagorske

įdomaus papasakodavo iš savo nelengvo gyvenimo tarybiniuose kalėjimuose, bet tik tada, kai reikėdavo pamokančio pavyzdžio. O tokių pavyzdžių iš kalinių ar prižiūrėtojų poelgių mokėjo rasti labai daug ir tikslų. Ir kiekvieną kartą po pabendravimo su juo jausdavai kažkokį gerumą, lengvumą. Atrodė, ir pasaulis kitoks, daug paprastesnis, ir žemiškos bėdos mažesnės.

Sovietmečiu bažnyčios veikla, jos įtaka žmonių gyvenimo prasmei, tikėjimui, buvo visokiais būdais slopinama. Visa tai stengtasi palengva, nuosekliai ištrinti, ypač iš jaunimo atminties, kad pamažu viskas užgestų. Lyg mes, valdžia, nieko nedraudžiame, bet žmonės patys viską atmeta. Ir mūsų klebonas šią nešvarią strategiją, matyt, puikiai suprato. Visada, kai bažnyčioje vykdavo koks nors renginys ar būdavo teikiamas Krikšto sakramentas, Santuokos sakramentas ar pirmoji Komunija ir pasirodydavo kas nors su fotoaparatu, jis labai stengdavosi, kad būtų daug fotografuojama. Pats rekomenduodavo, iš kurios vietos būtų gražesnis vaizdas, ir ragindavo, kad būtų daroma kuo daugiau fotomomentų. Suprantama, kad tos nuotraukos pasklisdavo tarp žmonių, rodydamos, kokios neveiklios yra tuometinės valdžios užmačios.

Su juo buvo labai lengva bendrauti. Jis visada rasdavo bendrą kalbą su bet kokio lygio ar temperamento žmogumi. Niekada nieko griežtai nepasmerkėdavo, bet savo argumentais, taikliais pavyzdžiais palengva, palaipsniui vedė link tikėjimo, link Dievo. Gal užtat prie jo ėjo žmonės nebijodami būti nesuprasti, atstumti. Bent jau man neteko nugirsti pasakymo, kad pas šitą kunigą daugiau išpažinties neisiu.

Kad ir kiek rašytum, vis vien nesudarysi deramo įvaizdžio tam, kuriam neteko su juo pabendrauti, pamatyti jo akių, to gerumo, pajusti nuo jo sklindančios kažkokios šilumos. Tai neįmanoma. Tik kai kada, susidarius sunkesnei situacijai, norisi pakartoti jį, rasti išeitį taip, kaip ją rasdavo jis, išlikti ramiam, kaip jis išlikdavo ramus, bet ne visiems tai duota.

Keletas pastebėjimų ar nutikimų:

...Vieną kartą po šv. Mišių paskutiniai žmonės eina iš bažnyčios. Pats paskutinis eina klebonas su raktu nuo lauko durų, o viena močiutė sėdi su rožiniu rankoje, meldžiasi ir nesirengia išeiti. Prieina prie jos klebonas, glosto petį ir negarsiai sako: „Gana jau, gana, papoteriavai ir užtenka. Manai, atpoteriausi rožinį – ir išganyta. Reikia gerus darbus daryti.“

...Klebonavimo pradžioje, kai bažnyčioje būdavo jaunimo, prieš šv. Mišias klebonas pakviesdavo keletą už Dievo stalo, sustatydavo abiejose didžiojo tako pusėse ir taip jie stovėdavo prieš altorių per visas šv. Mišias. Būdavo labai gražu.

... „Jeigu, vaišindamas svečią, išgėrei trupučiuką degtinės, tai ne nuodėmė. Tik negerk vynelio „Kasputis“, būk lietuvis.“

... „Jeigu žmona bara girtą vyrą, tada namuose – du durniai. Tam yra rytdiena, kai bus blaivus.“

...Kai vasarą būdavo blogi orai ir reikėdavo gaudyti saulės spindulį, apie sekmadienius jis taip sakydavo: „Dievas visur yra. Dirbk, jeigu yra neatidėliotino darbo, šv. Mišių laiku pasimelsk ir ramiai sau dirbk toliau.“

...Lydime į paskutinę kelionę tragiškai žuvusį mano jaunystės draugą. Kadangi liko du mažamečiai mokyklinio amžiaus našlaičiai, palydoje su gėlėmis rankytėse dalyvauja ir jų klasių mokiniai su mokytojais. Atidaryti šventoriaus varteliai ir bažnyčios didžiosios durys. Tik privažiavus laidojimo mašinai prie vartelių, duryse pasirodo klebonas (jis visada paaiškindavo, kas kada ką turi daryti, kaip elgtis ir tik tada atlikdavo oficialiąją dalį). Kadangi aš lyg ir vadovavau šiai palydai, prieina prie manęs vienas iš mokytojų ir sako, kad mokiniai nedalyvaus šv. Mišiose, o tik padės prie karsto gėles ir pasėdės ant suoloelio šventoriuje. Nežinodamas, ką jam i tai atsakyti, prieinu prie klebono ir paaiškinęs klausiu, ką daryti. Jis ir sako: „Kas tos gėlės be žmogaus. Jeigu nėra žmogaus ir jo širdies meilės, nereikia ir jų gėlių. Tegu pasėdi ant suoloelio su gėlėmis.“ Nežinau, kaip tokią situaciją paaiškino savo auklėtiniams jų mokytojai, bet tikiu, kad užaugę ir prisiminę jie viską supras.

...Kartą ateinu į kleboniją su kažkokiu reikalu, pasibeldžiu į duris ir laukiu. Netrukus duris atidaro kažką kramtydamas klebonas ir, remdamasis į staktą, maloniai žiūrėdamas man į akis, tiesia dešinę ranką pasisveikinti. Kairioji po dešinėsios žastu. Tarp mudviejų aukštas slenkstis. Aš pradedu tiesti savąją ir, nieko blogo nepagalvodamas, pagal įsisenėjusį žmonių prietarą, kad sveikinimasis per slenkstį neva supykdo žmones, mindžikuodamas ieškau kažkokios padėties. Man išsprūsta: „Oi, slenkstis!“ Akimirka. Laikydamas pusiau ištiestą ranką galvoju, ką daryti. Klebonas į mano pusę nežengia, o aš vidun nepakviestas. Tuo momentu klebonas paima man už rankos ir, stiprokai suspaudęs, laiko žiūrėdamas taip pat maloniai su švelnia

šypsėnėle man į akis. Ilgai laiko ir spaudžia. Norėčiau ištraukti – nemandagu. Paskui, lengvai, pakilnodamas ranką, su ta pačia veido išraiška švelniai man sako: „Jeigu tiki Dievą – netikėk burtais.“ Geriau į duobę būčiau įkritęs... Kokia gėda!

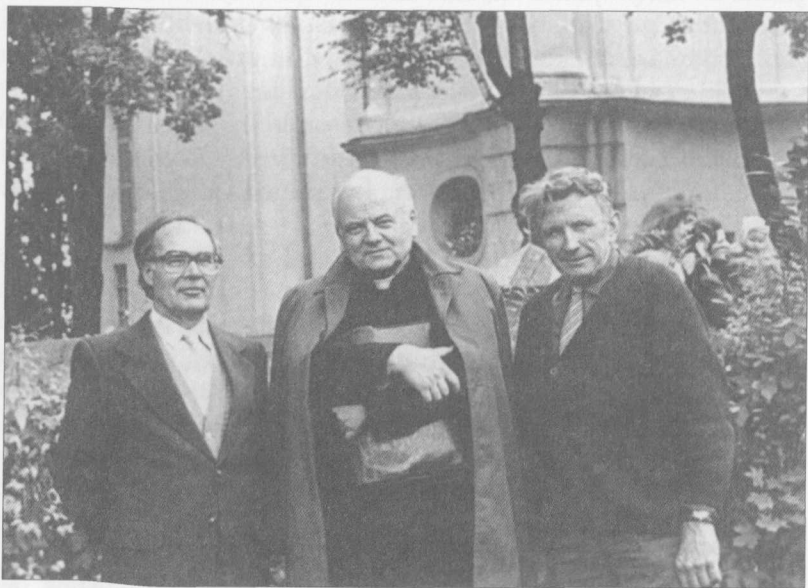
Kašonys

Antanas Kandrotas

Kaip gyvenate? Gal kas nuskriaudė?

Tais laikais dirbau Jiezo universalinės, po to ūkinių prekių parduotuvės pardavėja.

Įėjęs į parduotuvę, klebonas kunigas Bronius Bulika pirmiausiai pasiteiraudavo: „Kaip gyvenat? Gal kas nuskriaudė?..“ Jis pasakodavo apie savo išgyvenimus tremtyje, sunkų darbą lageryje. Niekada nebuvo nusiminęs, liūdnas. Bronius Bulika sugėbėdavo praskaidrinti kitų nuotaiką. Jis daug vaikščiojo pėsčias, nes neturėjo automobilio. Eidamas gatve visada pirmas pasisveikindavo pakeldamas ranką. Jis nepasisveikinęs nepraidavo nei pro suaugusį, nei pro mažą. Sveikata niekada nesi-skųsdavo, daugiau rūpindavosi kitais.

Aplankė gyd. V. Rastenis ir A. Ladyga (generolo Ladygos sūnus)

1980 m. mano sūnui Vytautui suteikė Santuokos sakramentą. Pinigų neėmė, palinkėjo gero vedybinio sugyvenimo sakydamas: „Aš iš studentų pinigų neimu.“

Tai Žmogus iš didžiosios raidės. Tokių yra mažai. Tegul Jam Dievas dovanoja Dangų. Jis jo nusipelnė savo paprastumu, atidumu, gailesčiu, užuojauta žmogui.

Kadangi sekmadieniais ir religinių švenčių dienomis mums, pardavėjoms, būdavo darbo diena, nubėgdavome į bažnyčią viena kitą pakeisdamos. Mus traukte traukdavo kartu pasimelsti, paklausti pamokančių klebono pamokslų. Kai Kalėdų, Velykų dienomis bažnyčioje būdavo pilna žmonių, mano vyrui Kutkai Vytautui ir Antanui Šimanskui šypsodamasis klebonas patardavo: „Lipkit ant vargonų, ten būsit arčiau Dievulio...“

Kunigas Bronius Bulika pasižymėjo dideliu tolerantiškumu. Jis sugebėdavo rasti bendrą kalbą ir su kitaip mąstančiais. Su tuometiniu kolūkio pirmininku Petru Aleknavičiumi buvo susitarę dėl naujos klebonijos statybos. Mano sūnus Vytautas tuo metu dirbo kolūkio statybos inžinieriumi. Jie aptarė, kad išėjimas iš klebonijos bus į turgaus aikštę. Deja, netikėta mirtis neleido įgyvendinti jo svajonių. Dabartinė medicina gal būtų sugebėjusi išgelbėti jo gyvybę...

Eidama pro kunigo kapą bažnyčios šventoriuje visada sustoju pasimelsti už šį kilnų, didį Žmogų.

Stasė Kutkienė

Jis buvo mūsų vadovas

Aš laiminga, kad teko pažinti ir bendrauti su kunigijos atstovų perlu kunigu Broniumi Bulika. Jis buvo kunigas iš pašaukimo, poetas, filosofas, o kartu suprantamas mums, paprastiems žmonėms, teisingiau – mus kiekvieną supratęs ir mylėjęs savo pašaukimu, savo didžiuoju žmogiškumu. Tik laikui bėgant suvokiau, kokia neeilinė asmenybė buvo kunigas Bronius Bulika. Jo dėka supratau, kas yra religija, tikėjimas. Pasikalbėjus su juo ilgam būdavo šviesiau, geriau. Jo šviesos ir žmogiškosios šilumos užtekdavo visiems su juo bendravusiesiems.

Pažinus jo kūrybinį palikimą, gero užtenka visam gyvenimui. Giliai tikėdamas Viešpačiu jis ėjo kryžiaus keliu, būdamas pačia gyvenimo gelme ir giedodamas savo vyturio giesmę, per anksti atėjo į amžinąją Dievo karalystę. Kiek daug džiaugsmo būtų buvę jo širdžiai matant Tėvynės atgimimą, laisvėjimą.

Jo kūrybos versmės kupinos Dievo meilės ir pasišventimo Dievui tarnauti šviečiant ir mokant mylėti Dievą ir žmones.

Ačiū Tau, Viešpatie, kad kunigas Bronius Bulika buvo tavo tarnas, o mūsų – vadovas.

Ačiū ir Tetulei Marijai, suteikusiai mums visiems galimybę giliau pažinti kunigą Bronių Buliką per jo kūrybinį palikimą.

Gydytoja Ona Limantienė

Mane mokė pirmųjų tikėjimo tiesų

Atmintyje visada iškyla šiltas kunigo Broniaus Bulikos žvilgsnis, maloni šypsena, padrašinantis žodis. Kunigas mane mokė pirmųjų tikėjimo tiesų, kurias perteikė labai aiškiai ir paprastai.

Niekada nepamiršiu, kai kunigas Br. Bulika, paėmęs mane už rankos, vedė klausytis pirmųjų mano gyvenime Mišių, nes aš labai drebėjau, kad kas nors mane gali pamatyti (tai buvo sovietmečio laikotarpis).

Jo namuose su kitais vaikais būdavau dažnas svečias. Traukė tų namų šiluma ir jaukumas, todėl juose greitai bėgdavo laikas žaidžiant, skaitant knygas, klausantis pasakojimų.

Kunigas Br. Bulika daug dirbdavo, būdavo dažnai užsiėmęs, bet, kai turėdavo laisvo laiko, su manimi ir kitais vaikais maloniai bendraudavo, apdalindavo saldumynais, pašmaikštaudamas ar

Prie Zarasų ežerų

rimtai ką nors pasakodamas. Mes, vaikai, kunigą Br. Buliką vadindavome tiesiog dėde. Šiuo žodžiu jį minim ir iki šiol.

Buvo be galo skaudu, kai taip netikėtai mus paliko šis didelės erudicijos, tolerantiškas, kilnus ir puikus žmogus, sugebėjęs maloniai ir nuoširdžiai bendrauti su kiekvienu. Tačiau atmintyje liko jo pamokymai, mintys, o širdyje džiaugsmas ir dėkingumas.

Lina Limantaite

Pasikalbėjus su juo pasidarydavo lengva

Dėkinga likimui, kad savo gyvenime sutikau ir netrumpai bendravau su kunigu Broniumi Bulika.

Tai buvo Žmogus iš didžiosios raidės. Su juo galėjai pakalbėti įvairiais klausimais. Buvo labai nuoširdus. Pasikalbėjus su Juo širdyje pasidarydavo taip gera, lengva. Jo mėgstamas kreipinys buvo „kvietkeli“.

Mano dukros užaugo jo globojamos. Su kitais mūsų namo vaikais klebonijoje jos lankydavosi labai dažnai. Vadindavo jį dėde, o jo šeimininkę, mieląją Mariją – tetulyte. Ten vaikai žaisdavo, skaitydavo knygas, eidavo tvarkyti ir puošti bažnyčios, laistyti gėlių. Kunigas Br. Bulika maloniai bendraudavo su vaikais. Jis visada žinojo, kada kurio vaiko gimtadienis. Ta proga dažniausiai padovanodavo pašto ženklų, nes pats klebonas buvo kolekcininkas ir labai daug turėjo albumų su įvairiausių šalių pašto ženklais. Vaikams tai buvo nepaprastai brangi dovana.

Kun. Br. Bulika mokėjo bendrauti su visais žmonėmis, prakalbindavo gatvėje ir vaiką, ir senuką. Visi jį gerbė, mylėjo.

Įdomiai pabendrauti, pasikalbėti retkarčiais atvykdavo pas jį ir Prienų valdžia – vykdomojo komiteto „galvos“.

Lankydavosi ir tolimų miestų (tuometinio Leningrado, Maskvos) jauni, išsilavinę vyrai: gal kaip pas turtingą pašto ženklų kolekcininką, gal kaip pas įdomų pašnekovą?

Mano dukroms padėjo pasiruošti pirmajai šv. Komunijai, mokė tikėjimo tiesų. Kadangi mano vyras buvo mokytojas, tai pirmąją Komuniją jos turėjo priimti slapčia. Susitarėm ir vakare sutemus nuėjom į bažnyčią, kur niekas nemato, nes vaikai ir taip jau buvo paskūsti, kad lankosi pas kunigą. Mokyklos direktorius juos susikvietęs klausinėjo, ką jie ten veikia. Jie paaiškino, kad nieko blogo: skaito, žaidžia.

Labai sunku buvo apsiprasti, kad jo jau nebėra, kad jis mus paliko. Akyse ir dabar liko vaizdas, kai eini į miestą, o jis – iš bažnyčios su segtuvu po pažastimi, ranka pamojuodamas pasisveikina.

Atmintyje liko jo maloni šypsena, nuoširdus žvilgsnis, dvasinė ramybė, mokėjimas džiaugtis gyvenimu.

Gydytoja Regina Malcienė

Iš širdelės nekaltos

Prisimenu kunigą Bronių Buliką kaip paprastą, atvirą, nuoširdų žmogų. Su juo būdavo lengva bendrauti, kalbantis nereikėjo varžytis. Tai buvo šviesi asmenybė, neeilinis kunigas, aukštos erudicijos žmogus. Tokių žmonių gyvenime reta.

Aš laiminga, kad jį asmeniškai pažinau. Mano visa šeima jį dažnai prisimena, nors po jo mirties praėjo daug metų.

Kunigą Br. Buliką labai mylėjo abu mano augantys sūnūs – Edgaras ir Kęstutis. Būdavo, tik parsivedu iš darželio ir kur buvę, kur nebuvę, jau žiūrėk – pas kunigą namie. Vaikams jis sakydavo: „Vaikai, namuose mane vadinkit dėde.“ Taip jie ir vadindavo: „dėdė kunigas“. Kartais berniukai taip užsibūdavo klebonijoje, kad vakarais pats kunigas juos palydėdavo į namus, pastovėdavo,

Prie kryžiaus, Švč. M. Marijos statulos tik pamatai

palaukdavo, kol jie įeis į savo namo kiemą. Kai juos pabardavau ir atsiprašinėdavau, kad jie klebonui trukdo, jis geranoriškai atsakydavo: „Norint, jog vaikai užaugtų gerais žmonėmis, reikia, kad juos mylėtų ne tik tėveliai, bet ir visi kiti žmonės, su kuriais jie bendrauja.“

Jaunesnysis sūnus Kęstutis dar vaikystėje mėgdavo dainuoti. Tai pastebėjo pas kunigą dažnai užeidavęs vargonininkas Aloyzas, tuo metu vargoninkavęs Jiezno bažnyčioje. Kai Aloyzas grodavo ir giedodavo, Kęstutis užlipdavo ant vargonų pasiklausyti. Parbėgdavo į namus toks laimingas ir sakydavo: „Aš norėčiau taip groti ir giedoti.“ Būdamas aštuonerių metų, jis jau buvo išmokęs giesmelę ir giedojo solo akompanuojant vargonams:

*Visagali Dieve Tėve,
Išklausyki mūsų maldų.
Prašome malonės Tavo
Iš širdelių nekaltų ir t.t.*

Atsimenu, kartą klebonas Br. Bulika važiavo į Kaišiadoris aukoti šv. Mišių. Kartu su vargonininku vežėsi ir Kęstutį pagiedoti.

Tais pačiais metais Jiezne buvo teikiamas Sutvirtinimo sakramentas. Buvo atvažiavęs vyskupas Sladkevičius. Kęstutis tada vėl giedojo per šv. Mišias. Po pamaldų vyskupas paprašė atvesti jam tą vaikėlį, kuris taip nuoširdžiai giedojo.

Vieną sekmadienį po šv. Mišių kun. Br. Bulika atėjo ant vargonų pasikalbėti su choristais. Tuo metu aš taip pat giedojau

bažnyčios chore. Ten buvo ir Kęstutis. Klebonas pakalbėjo su mumis, paskui paglostė Kęstučio galvelę ir pasakė: „Štai auga būsimasis vargonininkas mūsų parapijai. Ar nenorėtum juo būti?“

– Taip! – atsakė vaikas.

Prabėgo keleri metai. Kęstutis užaugo, baigė bažnytinio vargonavimo mokslus, tapo vargonininku. Tik labai gaila, kad su kun. Br. Bulika jam neteko dirbti.

Prisimenu tą vakarą, kai paskutinį kartą mačiau gyvą kunigą Bronių Buliką. Ašėjau į parduotuvę, o prie klebonijos stovėjo automobilis ir keletas žmonių. Jame sėdėjo mūsų klebonas. Man priėjus prie mašinos, jie jau pradėjo važiuoti. Kunigas, sėdėjęs prie atviro mašinos lango, pakėlė ranką ir tarė man: „Sudie, kvietkeli, važiuoju į Kauną...“ Ta kelionė buvo dėl jo pablogėjusios sveikatos. Jį paguldė į Kauno klinikas. Gydytojai kovojo dėl jo gyvybės, bet jos jam nepajėgė grąžinti. Jį ištiko širdies smūgis. Klebonas mirė taip nelauktai ir netikėtai. Tai buvo didelė netektis Jiezno parapijai, Bažnyčiai, visai Lietuvai.

Man prisimena 1974-ieji metai, kai klebonas Br. Bulika atvyko į mūsų parapiją pakeisti tuometinio Jiezno klebono Vytauto Sidaro, dirbusio čia 10 metų. Atsisveikindami su išvykstančiu kunigu, jiezniečiai verkė. Tą pačią dieną jau atvykęs naujasis klebonas Bronius Bulika nusišypsojęs tarė: „Verkit, verkit. Kai aš išvažiuosiu, jūs manęs dar ne taip verksit...“

Kokie pranašiški žodžiai... Iš tikrųjų, paminėjome jo mirties 15-ąsias metines, o ir šiandien, prisiminus šią kilnią asmenybę, negali sulaikyti ašarų. Toks jis mums savas buvo.

Kai gyvenime man būna sunku, nueinu prie kun. Br. Bulikos kapo, pasimeldžiu ir pasidaro lengviau.

Amžiną jam atilsį duok, Viešpatie!

Adelė Mažeikienė

Jis mums liko tėvu, broliu, draugu

1988 m. mirė mūsų Jiezno parapijos klebonas Bronius Bulika. Jis mums liko ne tik klebonu, bet ir tėvu, broliu, draugu, mokytoju, jo mums truks visą gyvenimą.

Mūsų šeima laukdavo sekmadienio kaip didžiausios šventės. Laukdavome klebono pamokslų, pamokymų. Jis sakydavo, kad šeimoje vienam reikia nusileisti, tik tada bus sugyvenimas.

Tikintiems patardavo visada dirbti sąžiningai, kad matytųsi, kur darbas atliktas kataliko, o kur ne.

Sekmadieniais būdavo trejos šv. Mišios: 9 val. ryte, 10.30 val. ir suma 13 val. Kiekvieną sekmadienį su vaikais išklausydavome dvejas ar trejas Mišias. Nors bažnyčia buvo neapšildoma, mūsų vaikai nei sušalo, nei susirgo. Dabar vaikai sunkiai išbūna vienerias šv. Mišias.

Kai močiutės atėję skųsdavosi, kad namie joms sunku, kad jas skriaudžia, klebonas paklausdavo, ar jų nemuša, ar valgis neužrakintas. „Tai ir gerai, dėkokit Dievui, kad dar galite kitam padėti, galite būti reikalingos. O jeigu ką skauda, tai ir turi skaudėti. Tai nuo senatvės, nuo darbų, o ne nuo tinginiavimo.“

Klebonas vadindavo žmones tik mažižybiniais vardais, kreipdavosi į juos: „Broli, sese, mieloji, brangieji“ ir pan. Labai mylėjo vaikus, ir vaikai jį mylėjo.

Kalėdų, Velykų proga arba sugrįžęs iš didesnės kelionės choristams, procesijos dalyviams visada parveždavo lauktuvių: paveikslėlių, visokių relikvijų, skulptūrėlių, paveikslų ir kt. Visiems bažnyčios patarnautojams klebonas padovanojo po albumą su bažnyčios architektūros, altorių, dirbusių Jiezno parapijoje kunigų nuotraukomis. Tai labai gražus ir brangus prisiminimas.

Kunigas Br. Bulika buvo labai jautrios širdies. Jis prašydavo parapijos vyrų, bažnyčios komiteto narių apginti jį, kai puls kaltinti Prienų rajono valdžia. Klebonas labai nukentėdavo už vaikus, kurie lankydavo bažnyčią, patarnaudavo šv. Mišioms, dalyvaudavo procesijoje.

Vieną vasarą per atlaidus Birštone, kur jis buvo pakviestas aukoti šv. Mišias ir sakyti pamokslą, drebančiomis rankomis iškėlė abiturientės Birutės Lakštauskaitės charakteristiką, išduotą Jiezno vidurinės mokyklos, kurioje buvo pažymėta, kad jaunuolė ir jos tėvai tikintieji, todėl mokykla jos nerekomenduoja studijuoti aukštojoje mokykloje. Mūsų klebonas Br. Bulika prašė visų susirinkusių žmonių melsti Dievo palaimos ir Marijos užtarimo, kad ši mergaitė įstotų į universitetą. Nežinančiai ką daryti motinai jis atsakė: „Švč. Mergelės Marijos litanija tai ir yra tavo dukters charakteristika.“

Daug patyčių patirdavo lankantys bažnyčią mokiniai, jų tėvai, pats klebonas.

Kai mūsų sūnus Kęstutis įstojo į aukštąją mokyklą, klebonas pasakė: „Vaikeli, čia tau ne vieta prie manęs patarnauti šv.

Mišioms, lipk ant vargonų ir giedok su suaugusiais, nes klius man ir tau.“

Įsimintiniausia buvo 1988 m. balandžio mėn. diena, kai mano mama užkliuvo už slenksčio ir pargriuvo. Kitos dienos rytą ji paprašė parvežti kunigą, nes blogai jautėsi ir galvojo, kad gali mirti.

Vyras nuvažiavo ir parvežė kleboną Bronių Buliką. Prieš įeidamas į kambarį su Švč. Sakramentu pasižiūrėjo į mane ir paprašė: „Vaikeli, numauk man batus.“¹ Aš atsikalbinėjau, atidariau kambario duris, kur gulėjo ligonė, ir paprašiau įeiti. Kai nepaklausiau, pats pasilenkė, nusiavė batus ir nuėjo ant kojinių. Aptarnavęs ligonę nuramino, kad mama išgis, ji nėra silpna ir paklausė: „Kas jus, vaikai, pamokė taip gražiai gyventi?“ Visi suglumom. Tyla. Aš prabilau pirmoji: „Mama.“ Vyras pridūrė: „Negeriant ir nerūkant galima susitvarkyti gražiai.“

Išėjęs į kiemą, klebonas pasidomėjo: „Labai norėčiau nueiti į tavo tvartus pažiūrėti, bet gal kitą kartą, nes labai skubu. Važiuoju į Kauną daryti tyrimų. Tu mane, Pranuk, pavėžėk į Prienus, nes autobusas jau bus nuvažiavęs. Palieku pas jus stulą, atveši sekmadienį.“ Vyras pažadėjo nuvežti kitą dieną, o jis liepė nesitrukdyti: stulų turįs daugiau.

Klebonas labai kruopščiai ruošdavosi procesijoms. Didžiųjų atlaidų išvakarėse per Mišparus pats pasižiūrėdavo iš šono į einančią procesiją, kaip atrodo, ar viskas gražu.

Ruošdamasis Šv. Jono atlaidams klebonas žadėjo pakviesti daug kunigų. Tačiau, nesulaukęs Joninių, birželio 22 d. mirė.

Klebonas pasistatė šventoriuje kryžių ir Švč. Mergelės Marijos statulą ir kai jį žadėjo perkelti dirbti į Kaišiadorių vyskupiją, bažnyčios komiteto narių prašė, jei jis ten numirtų, kad parvežtų palaidoti jį į Jiezną prie šventoriuje pastatyto kryžiaus, kad jaustų praeinančią aplink bažnyčią procesiją.

Komiteto nariams klebonas sakė, kad jam medikai siūlo įdėti rusišką širdies stimuliatorių, bet jis norėjo palaukti užsieninio.

Prasidėjęs Sąjūdis, susijaudinimas, išgyvenimai pagreitino mūsų brangaus klebono kelionę į Amžinybę.

Savo šventumu, paprastumu, nuoširdumu kunigas Bronius Bulika išpaudė gilų pėdsaką mūsų, parapijiečių, širdyse, mūsų gyvenimuose.

Dėkojame Tau, Dieve, kad leidai nors trumpam mums naudotis ir džiaugtis mūsų klebono Broniaus meile, gerumu ir išmintimi.

¹ Kambarys buvo išklotas šviesiais rinktiniais raštais austais audeklais.

Verbyliškės

St. ir Pr. Navickai

Niekada nepamiršiu šių apeigų

Su kunigu Broniumi Bulika susitikome 1974 m. gruodžio mėnesio pirmąjį šeštadienį. Buvo aukojamos šv. Mišios už mano mamutės vėlę jos mirties metinių proga.

Mūsų giminė labai plati. Mano mamutė kilusi iš gausios šeimos ir pati išauginusi septynias dukras.

Išklausęs išpažinčių klebonas atidžiai peržvelgė visus susirinkusiuosius. Pirmiausia susikvietęs mus, šešias seseris, sustatė prie katafalko: tris vienoje pusėje, tris – kitoje. Parinko iš susirinkusių giminių šešis vyrukus ir nusivedė prie didžiojo

altoriaus jam patarnauti šv. Mišių metu. Tyliai pamokė juos ir išrikiavo: trys vienoje pusėje, trys – kitoje pusėje. Mano didžiai nuostabai į tą būrį pateko kolūkio pirmininkas, finansų vedėjas ir kolūkio fermos vedėjas.

Kokios nuostabios dieviškos išminties turėjo kunigėlis, kai jiems priminė, jog virš kasdieninių jų darbų ir rūpesčių yra Visagalis Dievas.

Be galo buvau dėkinga klebonui už jo išradingumą, šilumą ir šviesą, kuri kaip vaivorykštė ėjo per visas Mišias. Negaliu ir šiandien aprašyti to, ką pati pajutau. Manyje virė ir skausmas netekus brangiausio žmogaus (mamai buvo tik 65 m.), ir Dievo malonės šiluma, tirpinusi tą skausmą. Mano maldos žodžiai tapo prasmingi ir šilti. Nuo šių šv. Mišių aprimo mano skausmas, nes aš sugrįžau prie Dievo. (Tuo metu buvau bibliotekininkė ir teko dirbti net ateistinių darbų.)

Ačiū nuostabiam sielų ganytojui kunigui Broniui Bulikai. Mūsų šeimos draugystė su juo tęsėsi iki jo staigios mirties.

1976 m. susirgo mano vyresnioji sesuo, buvusi kaimo pradinių klasių mokytoja. Dirbo toli nuo namų. Buvo netekėjusi, todėl grįžo į tėviškę pas vienišą tėvuką. Įsisenėjusi širdies liga visiškai palaužė jos sveikatą. Jau daug laiko sovietmečiu nelankė bažnyčios, buvo nutolusi ir nuo Dievo. Mes, visos seserys, suprasdamos ligos rimtumą, pradėjom ją įkalbinėti atlikti išpažintį.

Mano tėviškė priklausė Stakliškių parapijai, kurioje darbavosi senas ir piktas kunigas. Nutarėm kreiptis į kunigą Br. Buliką. Viską jam išpasakojau ir jis nedvejodamas sutiko. Mano tėvelis gyveno už Verknės upės, kur nebuvo privažiavimo ir tekdavo eiti per lieptą ant lynų ir apie 1,5 km takeliu. Sužinojęs, kad mes sandysim automobilį, subarė mus ir nusprendė važiuoti autobusu. Paklausęs, kiek reikės mokėti už bilietą, susirinko kapeikų, pasiėmė Švč. Sakramentą ir važiovo, po to ėjo paskui seserį, nekalbėdamas iki pačios ligonės. Su ligone prakalbėjo apie 1,5 valandos. Vėliau pakvietė į kambarį pasimelsti ir mus. Tokios maldos, tokių žodžių, kuriais jis kalbėjo, aš niekur niekada neradau.

Kokia Danguos šviesa ją apšvietė, kokiais aliejais patepė, kad mano sesuo (vėliau aš ją liginau savo namuose) mirties laukė ramiai, kantriai, kaip išsivadavimo iš ligos kančių. Laukė savo ramaus poilsio. Nuolat prisimindavo kunigo pamokymus kartodama: „Kada gi Dievas manęs pasigailės?“ Taip ir numirė staiga, suklupusi prie savo lovos.

1981-ieji. Mano tėtukas gulėjo Jiežno ligoninės Vidaus ligų skyriuje. Buvo spalio mėnesio eilinis sekmadienis.

Lankymo valanda. Staiga jam užaina astmos priepuolis. Praėjus priepuoliui jis paprašo kunigo. Pakvietėme kleboną Bronių Buliką. Labai sunerimę laukėme koridoriuje. Klebonas išėjo iš palatos, apžvelgė mus, tėviškai visiems nusišypsojo, ištiesė rankas, apkabino visus, prisispaudė prie savęs ir pasakė: „Nebijokite, šį kartą jis tikrai nemirs. Eikite ramūs namo.“ Jis buvo teisus.

Vida ir Raimundas Živatkauskai

Žiemą, jau gyvendamas pas mane, tėvukas vėl paprašė kunigo, nes sveikata jau ėjo vis blogyn. Vyras parvežė kleboną vežimu. Klebonas paklausė, kiek laiko jis gali būti, ar vyrui nereikia į darbą. Su tėvuku kalbėjo apie dvi valandas. Kunigui išvažiavus, tėvukas stebėjosi ir atsistebėti negalėjo jo nuoširdumu ir paprastumu. Labai apgailestavo, kad jo gyvenime nepasitaikė nei vieno tokio kunigo.

1982 metų kovo mėnesio pabaiga. Tėtuko laidotuvės. Kapinės, kur ilsisi mamutė ir mano sesuo yra už Verknės upės, kuri, nusimetusi žiemos ledą, vos talpino krantuose savo vandenį. Mums buvo labai sunku rasti kelią, kadangi anapus upės vyko melioracijos darbai. Traktorių išmalti keliai. Jokio privažiavimo iki kapinių aplinkiniais keliais. Tik per upę. Ačiū Dievui, kad tos trys dienos buvo saulėtos ir šiltos. Upė, tarsi susigėdusi ar pagailėjusi mūsų visų, traukėsi. Įvažiavimai į upę užversti ledo sangrūdėmis. Penki žentai dirbo visą dieną su laužtuvais, atlaisvindami įvažiavimus. Paskui naujas didžiulis traktorius su tuščia priekaba pervažiavo rizikuodamas apvirsti.

Klebonui Br. Bulikai paaiškinome, kad bus rizikinga važiuoti per upę. Gal klebonas tik namie pašventintų karštą? O Jis pareiškė, kaip bus visiems, taip bus ir jam.

Pervaziavęs traktoriuje upę jis pėsčiomis pirma visų lydėjo į kapines mano tėtuką. Kapinėse dar pasakė pamokslą, su visais meldėsi, kol užkasė duobę. Traktoriaus priekaboje parvažiavo atgal ir tik vėliau persėdo į automobilį.

1983 m. ruduo. Mano šeima persikėlė gyventi į naują sodybą gyvenvietėje. Po vakare aukotų šv. Mišių už mano giminės mirusiųsius paprašėme kleboną pašventinti gyvenamąsias patalpas.

Niekada nepamiršiu šių iškilmingų ir nuostabių apeigų. Atsiklaupėme abu su vyru viduryje kambario, klebonas padavė po žvakę, pats jas uždegė ir pradėjo garsiai, gražiai melstis. Aš nepajutau, kaip karštos ašaros tekėjo per veidą. Aš jų nešluosčiau, tik krūpčiojau. Šių maldų nerasim jokiaje knygoje. Jos buvo tik tą vakarą šio nuostabaus kunigo pasakytos. Jas girdėjo mano seserų šeimos, o svarbiausia – vaikai.

Ačiū dieviškajai galybei ir didybei, atėjusiai į mano namus per šį nuostabų kunigą, kurio ir šiandien nepamiršta tie žmonės, kurie jį sutiko savo kelyje.

Prisimena man toks epizodas. Pašventinus kunigui Br. Bulikai mūsų namą, sėdome prie stalo pasivaikšinti. Jis paima į vieną ranką

duoną, į kitą mėsos ir valgo be šakutės. Aš susijaudinau: gal užmiršau padėti peilį ir šakutę? O jis, taip gražiai iškėlęs abi rankas: „Čia gi naminė duona ir skilandis. Kas gali būti šventesnio už lietuvišką kaimišką duoną?“ Net nežinantis, kas yra šis žmogus, būtų pasakęs: „Jis – kunigas!“

1987 metų gruodis. Mano vyras gydėsi Kauno klinikų Kardiologijos skyriuje, į kurį po kelių dienų atvežė ir kleboną Br. Buliką. Kai sveikata pagerėjo, vakarais jie koridoriuje ilgai kalbėdavo įvairiomis temomis. Jis pats susieškodavo mano vyrą.

Kiek daug gyvenimiškų patarimų gavome iš šio kunigo! Jis tarsi palaimino tuos kelius, kuriais patarė eiti. Šiam žmogui Dievas davė ne tik išminties, šviesos, bet ir galios. Jis nušvietė kelią ne tik mūsų šeimai!

Tikime, kad ir po mirties mūsų klebonas gaus visa, ko troško ir ką mums gyvendamas žemėje dalijo.

Adelė Pranckevičienė

Gėrėjosi savanorių kapais, senoviškais paminklais

Prisimenu garbingą, visų parapijiečių mylimą kunigą Bronių Buliką, kuris gražiais žodžiais prakalbindavo sutiktą jauną, seną ar vaiką, dažnai kreipdamasis „Vaikeliuk“.

Gražiai laikydamas šv. Mišias, sakydamas prasmingus pamokslus, dirbdamas Jiezno parapijoje, traukte traukė žmones prie bažnyčios, prie maldos. Sekmadieniais būdavo pilna bažnyčia žmonių – senų, pagyvenusių ir jaunimo. Gražiai giedodavo choras: keletas vyrų ir daug moterų. Tarp vyrų buvau ir aš. Pamenu, kaip buvo malonu, kai kunigas Bronius Bulika po šv. Mišių užlipdavo ant vargonų, pagirdavo, padėkodavo už maldas giesmėmis, kai kada ir saldainiais pavaišindavo.

Kadangi buvau vyresnio amžiaus, šį tą žinojau apie Jiezną, kunigas Br. Bulika teiraudavosi apie jiezniškių gyvenimą Smetonos laikais. Kartais pasikviesdavo mane į kleboniją ir prašydavo papasakoti apie šio krašto žmonių papročius, ūkininkų ir tarnų gyvenimą. Daug kalbėdavome apie kaimo žmonių gyvenimą, apie 1940 m. sovietų okupaciją, apie tremtinius jiezniečius. Daug kalbėdavomės, kaip sovietų valdžia persekiodavo lankančius bažnyčią, apie vokiečių okupacijos laikus, žydų šaudymą, 1944 m. įvykius, partizanus, kolūkių kūrimą.

Kalbėdavome apie jo sveikatą. Klebonas pasakodavo apie tremtį į Sibirą, savo sveikatą, persirgtus du infarktus.

Keletą kartų klebonas užsiminė apie Jiezno kapus, kurie rudenį ir pavasarį jam buvo pasibaisėtini, kada laidojant žmogų karstas būdavo nuleidžiamas tiesiog į vandenį. Gėrėjosi gražiais savanorių kapais, senoviškais paminklais, nerūdijančio plieno kryžiais. Tokie kryžiai buvo prie mano uošvio ir tėvelių kapų.

Kartą klebonas Br. Bulika užsiminė, kad Jiezno bažnyčios šventoriuje turėtų stovėti kryžius, Švč. Mergelės Marijos statula, žinoma, iš šonų žaliuotų medeliai. Čia būtų galima aukoti šv. Mišias ir sakyti pamokslus didžiųjų atleidų metu.

Iš klebono kalbos supratau, kad tas kryžius turėtų būti aukščiausias iš visų, esančių Jiezno kapinėse ir šventoriuje. Kalbėdamas tiesiai šviesiai paprašė, kad sutikčiau vadovauti tokio kryžiaus pastatymui, pabrėždamas, jog niekas nežinos, kas rūpinsis medžiagomis ir jo statyba. Mat sovietmečio laikais kai kam tokie darbai buvo ne prie širdies, o aš dirbau valdiškame darbe. Sutikau ir dieną naktį pabudęs galvodavau, kodėl kryžius turės būti aukščiausias? Su kunigu aptarėm visas galimybes. Buvo nuspręsta, kad pats ieškos kryžiui išvaizdžios „mūkelės“, kuri irgi būtų didžiausia iš esančių Jiezne. Aš sutikau pasirūpinti medžiagomis ir surasti meistrą, kuris padarys kryžių. Su Dievo pagalba pradėjau ieškoti medžiagų Kaune. Ne taip lengva buvo rasti nerūdijančio plieno importinių vamzdžių tais laikais! Gabus meistras Kučinskas sutiko darbuotis iš karto, neklausdamas atlyginimo. Per gerus tikinčius žmones radome žmogų, kuris už minimalią kainą sutiko parūpinti apie 50 metrų įvairaus storio vamzdžių. Nieko nelaukdamas, suradau mašiną, parvežėme vamzdžius pas meistrą.

Nuo pokalbio su klebonu apie kryžių praėjo savaitė, ir mes, netyčia susitikę prie bažnyčios šventoriaus, pradėjome kalbėti vėl apie kryžių. Niekada nemačiau klebono tokių gražių akių ir šypsenos man pasakius, kad medžiagos ir meistras yra. Beveik garsiai sušuko: „Vaikeliuk, tau Dievas padės, o angelai tave į dangų lydės.“ Klebonas mane pakvietė į kleboniją aptarti, kas padės statyti kryžių, mat reikės cemento, akmenų, žvyro ir gerų žmonių. Meistras per mėnesį padarė gražų, išvaizdų kryžių. Iškilo problema, kaip tokio aukščio kryžių parvežti į Jiezną. Kryžius buvo dviejų dalių ir tik atvežtas ant šventoriaus buvo sujungtas. Darėme taip, kad vairuotojas neturėtų nemalonumų iš valdžios pusės. Viskas pasisekė gerai. Klebonas vairuotojui užmokėjo, jam

paplojęs per petį patenkintas pasakė: „Vaikeliuk, tu padarei didelį darbą.“

Jiezniečiai Pranas Butkevičius su sūnumi ir Jonas Raižys pastatė kryžių. Klebonui patarus aš kryžiaus statyme nedalyvavau. Žiūrėjau iš tolo ir gėrėjau, kaip gražiai atrodė kryžius prie baltos bažnyčios sienos iš pietų pusės.

Rytojaus vakarą, susitikę su klebonu, pasidžiaugėme, kad taip greitai pasisekė padaryti didelį darbą. „Vaikeliuk, kokie mes maži, o pastatėme aukštą kryžių!“ – pasakė klebonas. Aptarėme Švč. Mergelės Marijos statulos statymo darbus. Šią užduotį klebonas patikėjo bažnyčios vargonininkui Aloyzui Pauliukui ir jo draugui Andriui. Kainą už pastatymą ir medžiagas žinojo tik klebonas. Akmenų ir žvyro pristatė Jurgis su zakristijonu Aleksu. Jie kasė duobę, maišė žvyrą, dėjo akmenis, padarydami stiprų pagrindą. Nakčiai buvo uždengiama, kad nesimatytų, kas čia statoma. Baigus darbus visas komplektas – kryžius ir statula – atrodė labai gražiai.

Sekmadienį, susirinkus daugybei parapijiečių, buvo pašventintas kryžius ir Švč. Mergelės Marijos statula.

Norintiems susituokti jaunuoliams klebonas Br. Bulika čia teikdavo Santuokos sakramentą, pasakydavo pamokslėlį. Atlaidų dieną būdavo įrengiamas altorius ir aukojamos šv. Mišios.

Viskas buvo gera ir gražu, tik visa bėda, kad klebono sveikata šlubuodavo. Lyg jausdamas savo mirtį skubėjo rašyti. Kartais rašydavo iki pusiaunakčio.

Klebonas niekam nesakė, kad jis paruošė sau kapavietę, net savo šeimininkei, kurią labai gerbė. Prasitarė tik valytojai Bronislavai, kad ji tik po jo mirties pasakytų, jog čia buvo iš anksto ruošiamą jo amžiną atilsį poilsio vieta. Kai mirė, jo šeimininke kišenėje rado mažą Švč. Mergelės Marijos statulėlę (nuotrauką).

Mes, parapijiečiai, kasmet minime mūsų gerbiamo klebono Broniaus Bulikos mirties metines. Bažnyčios klebonas aukoja šv. Mišias, pasimeldžiame, pagiedame. Gedulingų pietų metu dar kartą prisimename gerą, garbingą, kartu ir paprastą, bet niekad neužmirštamą mūsų parapijos kleboną Bronių Buliką.

Ir taip radosi Jiezno parapijos bažnyčios šventoriuje dar vienas paminklas, ant kurio iškaltos datos:

1923 03 23 (gimimo data)

1947 04 05 (iššventintas į kunigus)

1988 06 22 (mirties data).

Juozas Raškevičius

Pasilik, prašau...

Skaudu, kad aš, kaip ir daugelis sovietmečio mokytojų, gyvenimo ir darbo aplinkybių verčiami, negalėjome tiesiogiai, atvirai pabendrauti su labai gerbiama talentinga asmenybe, koks buvo kunigas Bronius Bulika.

Tačiau gyvenimo tėkmė leido ir man šiek tiek pažinti kunigą Bronių Buliką.

Žinoma, ta mūsų pažintis labai negili ir paviršutiniška, bet ir to užteko, kad jį išiminčiau visam gyvenimui.

Niekad neužmiršiu liūdno, skausmingo savo gyvenimo puslapio. 1980 metų spalio 2-oji. Tragiškai žuvusio, vos šešioliktąjį gimtadienį atšventusio auklėtinio Arūno Acaus laidotuvės. Jo pats jaunumėlis, rytmetinė daina... Žiauri mirtis plėšte išplėšė patį geriausią auklėtinį. Gilus tėvų, artimųjų, giminių, draugų sielvartas. Su gėlėmis ir vainikais į bažnyčią įnešamas Arūno karstas. Mes, mokytojai ir mokiniai, turime padėti gėles ir išeiti iš bažnyčios, nes šv. Mišiose mokytojams ir mokiniams dalyvauti nevalia. Klebonas Br. Bulika prieina prie manęs, paima už rankos ir taria:

– Pasilikit nors šį kartą...

O aš bijau. Saugodama savo kailį ir darbą, išeinu. Išeinu ruoštis ir susikaupti atsisveikinimo žodžiui prie kapo duobės.

Dabar, kai prisimenu tą įvykį, raustu iš gėdos, bet tais laikais, norėdama dirbti pedagoge, negalėjau kitaip...

Mes, Jiezno vidurinės mokyklos mokytojai, kiekvienais metais paruošdavome po vaidybinį veikalą, pavyzdžiui: „Alyvų sodas“, „Vaikinas su velnio plauku“, Vaičiūno „Patriotai“ ir kt. Prisirinkdavo pilna aktų salė žiūrovų, o paprastai ketvirtos eilės viduryje sėdėdavo klebonas Br. Bulika su tuometiniu vargonininku Mykolu Jaudegiu. Jeigu šie garbūs žiūrovai jau salėje, vadinasi, galima skambinti ir pradėti spektaklį, nes jie pasižymėdavo punktualumu. Mes,

„artistai“, žinoma, labai tuo džiaugdavomės ir kartu jaudindavomės, nes salėje garbus ir reiklus žiūrovas – parapijos klebonas.

Vieną vėlų vakarą gerai pažįstamų žmonių buvau paprašyta papūti liudininke (svočia), kai klebonas klebonijoje slaptai teikė Santuokos sakramentą J. A. Prisimenu jo nuoširdžius gražius linkėjimus jauniems, žengiantiems bendro gyvenimo keliu.

Teko laimėti kartu dalyvauti kitų vestuvių šventėje. Kaip paprastai, pradžioje svečiai visi nedrąsūs, žvilgčioja vieni į kitus. O klebonas pasiūlė vyrams atkimšti šampano butelius. Vieną iš jų atkimšo pats, pilstė į taures, pasakė prasmingą tostą, paprašė išgerti už jaunųjų laimę ir gražių sodrių balsu uždainavo: „Kaipgi gražus gražus rūtelių darželis“. Po kurio laiko, norėdamas pakelti vestuvinių šventinę nuotaiką, klebonas užtraukė: „Graudzinaus, gaudzinaus, kad aš jaunas ženinaus...“

Prisimenu, einu gatve ir pamatau iš tolo ateinantį mėlyna beretę kleboną. Iš karto raustu iš jaudulio ir galvoju, ką čia sakysiu: „Garbė Jėzui Kristui“ ar „Laba diena“, o jis pasižiūri geromis akimis, nusišypso ir pats pirmas pasisveikina: „Laba diena“. Einu ir dar keletą minučių šypsau. Kai gerą žmogų sutinki, gerumas veržias iš širdies...

1988 metų birželio 24-oji diena. Jiezno bažnyčioje pašarvotas visų mylimas ir gerbiamas kunigas Bronius Bulika.

Žmonės eina ir eina atiduoti paskutinę pagarbą. Vakare ir aš nuėjau atsisveikinti, pasimelsti už šio kilnaus, taip visiems reikalingo kunigo vėlę. Tada jau jautėsi naujų laikų laisvėjanti dvasia... Kaip gaila, kad per anksti užgeso visus mokes mylėti Lietuvą Žmogus...

Ačiū Dievui, kad šiandien vienai po kitos pasirodžius šviesaus atminimo kunigo Br. Bulikos knygoms yra galimybė giliau pažinti jo mintis, jo prasmingą gyvenimą.

Didžiausia padėka už tai nuolatinei kunigo knygų sudarytojai ir leidejai vienuolei sesei Marijai.

Kunigo Br. Bulikos knygos ilgai neužsistovi mano knygų lentynoje. Jas dažnai paimu iš ten, norėdama atsigaivinti, pragiedrinti dvasią, sutvirtinti savo tikėjimą. Didžios asmenybės šviesoje gyvenimas tampa šviesesnis, prasmingesnis.

Eugenija Rimšienė

Iš bažnyčios išeidavau tarsi pakylėta

Man teko didelė laimė ir garbė iš labai arti pažinoti šviesaus atminimo kunigą Bronių Buliką.

Kai mano gyvenime buvo labai sunkių dienų, jis rasdavo žodžių, suteikiančių stiprybės, paguodos, patardavo kaip gyventi, nepalūžti.

Kartą buvo tokia situacija, dėl kurios labai kankinausi, nežinodama, ką man daryti, kaip pasielgti, kad galėčiau ramiai gyventi. Ir vėl gavau neįkainojamą patarimą, pamokymą ir išsivadavau iš to nerimo.

Tai buvo didelio supratimo ir nepaprastos tolerancijos žmogus, didžiadvasiškai suprantantis kitus žmones.

1982 m. lapkričio 2 dieną Lazdijų rajone, Rudaminos parapijoje, mirė mano Mama. Žinojau jos norą būti palaidotai aukojant šv. Mišias trims kunigams.

Rudaminos parapijoje buvo tik vienas kunigas.

Su sūnumi apvažiavome visas Lazdijų rajone esančias parapijas, bet niekas nesutiko atvykti, kadangi buvo oktava už mirusius.

Pagaliau vienoje parapijoje sutikau kunigą, anksčiau klebonavusį Rudaminos parapijoje. Kai pasakiau, kas šaukiasi jo pagalbos, jis sutiko sakydamas, kad šitai moteriškai negalys atsakyti.

Bet kur rasti dar vieną kunigą?

Iš Lazdijų paskambinau savo klebonui kun. Br. Bulikai. Išklausęs mano rūpestį, paklausė: „Kelintai valandai ir kas mane atveš?“ Atsakiau, kad paskambinsiu Jiezne dirbančiam mokytojui Vl. Malciui. „Skubėk namo, kvietkeli, aš pats paskambinsiu ir susitarsime“, – atsakė.

Buvo laiku atvežtas, išlydėjo iš namų, aukojo šv. Mišias, pasakė nuostabų pamokslą, palydėjo į kapines. Trečiojo kunigo, kuris buvo žadėjęs, nesulaukėme. Palaidojo du kunigai.

Priartėjus mirties metinėms, iš anksto susitariau su kun. Br. Bulika. Šį kartą gydytoja R. Malcienė vežė kunigą Br. Buliką ir mane 100 km į Rudaminos parapiją. Mano brolis atvežė kun. Alesių, ir taip buvo įvykdyta amžinąjį atilsį Mamos valia.

Toks žmogus buvo kunigas Br. Bulika – nė vienam neatsisakydavo padėti.

Lig šiol neužmirštami prasmingi, aiškūs ir turiningi pamokslai. Kai malonus ir galingas balsas užpildydavo bažnyčios erdvę,

pasielkdamas ne tik ausis, bet ir protą, ir širdį. Iš bažnyčios išeidavau tarsi pakylėta arčiau Viešpaties.

Ir dabar prisimenu paskutinį kartą, birželio mėnesį, šiokiadienio šv. Mišiose sakantį pamokslą prie Švč. Jėzaus Širdies altoriaus, jo ištiestas rankas į tikinčiuosius, tarsi kviečiančias artėti prie Dievo. Tai liko many tarsi atsisveikinimas.

Po poros dienų jį išvežė į Kauno klinikas. Gyvo daugiau nebe mačiau.

Ši kilnų žmogų, nuostabų kunigą man nuolat primena ir jo iš Vatikano atvežtas ir padovanotas rožinis. Taip pat labai branginu gerbiamo kunigo padovanotą man dedikuotą liturginį maldyną.

Petronėlė Senapėdienė

Buvau įsitempęs – juk pirmą kartą teks bendrauti su kunigu

Likimas su šviesaus atminimo kunigu Broniumi Bulika mane suvedė 1977 m. rudenį. Tuo metu buvau Vilniaus universiteto Istorijos fakulteto trečiakursis studentas, apsisprendęs tapti archeologu. Buvo kelios priežastys, dėl kurių norėjau susitikti ir pasikalbėti su šiuo žmogumi. Žinojau, kad jis yra mano mamos, gydytojos stomatologės P. Senapėdienės, pacientas, labai išsilavinęs, besidomintis istorija, kolekcionuojantis pašto ženklus. Eidamas į pirmąjį susitikimą buvau nedrąsus ir šiek tiek įsitempęs – juk pirmą kartą gyvenime teks bendrauti su kunigu, atstovu iš paslapčių apgaubto luomo pačiais gūdžiausiais sovietmečio metais. Tačiau pirmas susitikimas ištirpdė abejones ir nerimą. Tai buvo iš tiesų šiltas pokalbis įvairiomis temomis: jį domino mano studijos, dėstomi dalykai, profesoriai, prieskario Lietuvos istorija, o taip pat filatelija.

Eidamas į susitikimą, norėjau išsiaiškinti vieną man ramybės neduodantį klausimą. Kadangi buvau pasirinkęs archeologijos specializaciją, 1977 metų vasarą teko dalyvauti archeologinėje ekspedicijoje Panevėžio raj. ir tyrinėti I tūkstantmečio senkapį. Man nedavė ramybės moralinis klausimas – ar gerai darau, kad kišuosi į paprastai neliečiamą kapinių zoną. Kunigas Br. Bulika, išklauses mano abejones ir pamąstymus, labai logiškai ir žmogiškai išaiškino, kad moksliniai tyrimai nėra nuodėmė. Archeologiniai tyrinėjimai vyko ir prieskario Lietuvoje, tai nėra ateistų sugalvotas mokslas. Senovines palaidojimo vietas tyrinėja visas krikščio-

niškasis pasaulis. Svarbiausia tyrimų metu tai, kad iškasti ir ištirti palaikai būtų vėl tinkamai ir su pagarba palaidojami. Gavęs tokią protingą ir logišką išaiškinimą, nusiraminau.

Kita sritis, kuri domino kunigą, buvo filatelija. Jis buvo sukaupęs didelę nepriklausomos Lietuvos pašto ženklų kolekciją, turėjo šių ženklų katalogą. Lankydamasis pas jį, pirmą kartą pamačiau kai kuriuos retus lietuviškus ženklus. Jis buvo neblogas šios srities žinovas, atkreipęs mano dėmesį į tam tikrus kolekcionavimo aspektus. Atsisveikinant gavau dovanų kelis retesnius lietuviškus ženklus, kurie buvo pagrindas ir geras stimulus ateityje kolekcionuoti nepriklausomos Lietuvos ženklus. Susitikimo metu pamačiau beveik pilną Vatikano ženklų kolekciją. Tokią šios valstybės ženklų kolekciją mačiau taip pat pirmą kartą. Rodydamas ir pasakodamas apie juos, kunigas gana subtiliai priėjo prie religijos istorijos, šventųjų, pavaizduotų ženkluose, gyvenimo. Tai buvo neužmirštamą tikėjimo pamoką ne iš vadovėlio, o pasitelkiant pašto ženklus.

Kita mūsų bendravimo tema – Jiezo miestelio su garsia baroko bažnyčia, legendomis apipintais didikų Pacų rūmais istorija. Kunigo dėka pavyko aplankyti bažnyčios rūsius, zakristiją bei palėpes. Jo vesta ekskursija praturtino mano žinias apie Jiezo bažnyčios istoriją.

Dar viena pokalbių tema susiformavo po kelių susitikimų, atsiradus tarpusavio pasitikėjimui – tai uždrausta tema apie nepriklausomybę, disidentinių judėjimą. Br Bulikos bibliotekoje buvo daugelio prieškarinio Lietuvos periodinių leidinių komplektai – „Naujoji Romuva“, „Židins“,

Kunigo A. Maciulevičiaus laidotuvės

„Karys“ ir kt. bei knygos. Iš jo kaip būsimas istorikas gavau paskaityti K. Šapokos „Lietuvos istoriją“, iš jo sužinojau apie Ribentropo – Molotovo paktą ir jo slaptuosius protokolus. Duodavo paskaityti Rusijos disidentų knygų, eilėraščių, straipsnių. Iš kur juos gaudavo, nežinojau, bet man tai buvo nepaprastai įdomu, paslaptinga ir net baugu, juk visur tuo metu klajojo KGB šmėkla.

Dar vienas dalykas įstrigo į atmintį, tai jo užsienio kalbų mokymosi metodika. Jis pasakojo, kaip mokėsi prancūzų kalbos. Tai būdavo tiesiog daug kartų skaitomas tas pats tekstas arba knyga. Vieną kartą perskaitai, beveik nieko nesupranti. Po to skaitai ir skaitai iš naujo. Taip po truputį, žodis po žodžio kalba tampa vis suprantamesnė.

Apibendrinant galima drąsiai pasakyti, jog tai buvo šviesi asmenybė, mokėjusi bendrauti su įvairaus amžiaus ir pažiūrų žmonėmis, tolerantiškas ir pakantus, kantrus išklaudyti ir mokantis subtiliai patarti rūpimais klausimais. Iš jo niekada neteko išgirsti pikto žodžio, paniekos, grubios agitacijos už tikėjimą ar Bažnyčią. Jis savo pašaukimą atliko labai subtiliai ir intelektualiai. Toks išliks mano ir daugelio jį pažinojusių atmintyje.

Romanas Senapėdis

Gyvenkite gražiai ir laimingai

Pirmą kartą artimiau su klebonu Broniumi Bulika susipažinome, kai mus sutuokė bažnyčioje. Buvome studentai, todėl tai atlikome be iškilių slapčia. Ilgai, ilgai kalbėjomės. Klebonas mokė, kad svarbiausia šeimoje pagarba vienas kitam ir atsakomybės jausmas, kuris turi lydėti visą gyvenimą. Aš visus jo išsakytus žodžius priėmiau giliai į širdį, todėl manau, jog ir visas negandas gyvenime pakelti buvo lengviau. Kai norėjome atsiskaityti už santuokos įregistravimą bažnyčioje, klebonas atsakė: „Vaikai, jūs nedirbate. Savo pinigų dar neturite. Neimsiu nieko. Gyvenkite gražiai ir laimingai.“

Kai dirbau Jiezo miesto ir apylinkės vykdomojo komiteto pirmininke, rajono vadovai reikalaudavo, kad eičiau į bažnyčią, slapčia įsitaisyčiau nepastebimoje vietoje ir išklausyčiau pamokslų turinį. Gavusi pirmą tokią užduotį sutrikau, o sprendimą priėmiau tokį. Su kita bendradarbe nuėjome į kleboniją, paaiškinome klebonui, kokią užduotį per kiekvienas sekmadienines šv. Mišias

turime atlikti, ir paprašėme patarimo, ką mums daryti, nes šnipinėti amoralu. Pasirodo, klebonui tokie šnipinėjimai taip pat buvo nepriimtini. Ilgai bendravome. Klebonas palietė Lietuvos istoriją, kuri labai skyrėsi nuo mano išmoktos vidurinėje bei aukštojoje mokyklose. Išėjau sutrikusi, nes vadovėliuose buvo rašoma ne taip. Tačiau praėjus vos porai metų, prasidėjus Lietuvoje Atgimimui, teko įsitikinti, jog pirmą kartą iš klebono Br. Bulikos lūpų išgirsta Lietuvos istorija – tai ta tikroji istorija. O sutrumpintus pamokslus, parašytus dailyraščiu, klebonas atnešdavo į vykdomąjį komitetą. Skaitydavau juos po keliskart. Be galo gražūs, prasmingi, jaudinantys jie buvo. Po to savo ranka perrašydavau jų turinį ir pristatydavau rajono vadovams. Pasi-

tarimų metu vadovai visuomet pagirdavo B. Songailienę, kaip puikiai ji atlieka šią užduotį.

Nepaprastai gerbiu šį žmogų už tai, kad jis mokėjo rasti bendrą kalbą su kiekvienu, ypač labai mylėjo vaikus.

Klebonas Br. Bulika – neeilinė, aukšto intelekto, tauri, iškili asmenybė, kurią žmonės gerbė, mylėjo, dievino. Mirus klebonui, žmonės, atėję į vykdomąjį komitetą, prašydavo, kad reikia įamžinti jo atminimą ir gatvę, kurioje gyveno, pavadinti Broniaus Bulikos vardu. Į gyventojų pageidavimus buvo atsižvelgta.

Nors šiandien iškilaus klebono Broniaus Bulikos nėra tarp gyvųjų, jo išsakyti tiesos, gerumo, išminties žodžiai yra likę gyvi mano atmintyje.

Birutė Songailienė

Daugybė jo minčių tapo savastimi

Kunigas Bronius Bulika į Jiezną atvyko 1974 m. Tada man buvo 14 metų.

Jieznas – mažas miestelis. Čia viskas arti. Mūsų namas šalia bažnyčios, klebonija – tik už gatvės kampo. Kasdieninis kelias į mokyklą, parduotuvę – ta pati vienintelė gatvė.

Tuo metu giedojau bažnytiniame mergaičių chore. Kiekvieno šeštadienio vakaras ir sekmadienio rytas bažnyčioje.

Tiesus, tvirtas, aukštokas, švelnią šviesą skleidžiančiomis akimis, kiek pablyškusio veido žmogus. Tokį jį pamačiau pirmą kartą, toks liko per visus jo Jiezne pragyventus metus.

Kunigas Br. Bulika Jiezne praleido 14 metų. Mano paauglystė, jaunystė, mokslo, studijų ir pirmieji darbo metai. Tuo metu patyriau daugybę išgyvenimų, atradimų, sunkumų. Nesuklysiu sakydama, kad šis žmogus, būdamas mūsų miestelyje, mūsų bažnyčioje, šalia mūsų, lavino, ugdė mūsų jausmus, suvokimą, mąstymą. Šalia jo jauteisi stipresnis. Užtekdamo pamatyti greta apsiblaususių namų degančią lange švieselę ir žinoti, kad yra „budinčiųjų“, ir nutoldavo baimė, netikrumas.

Daugybė jo žodžių, minčių, pasakytų susitikus gatvėje ar bažnyčioje pamokslų metu, ištirpo, tapo savastimi. Klebonas garsėjo savo pamokslais, kurie visada būdavo labai prasmingi. Juos sakydavo aiškiai, kalbėdamas apie sąžinę, Lietuvą, šeimą, tėvus, degtinę, užsidegdavo, kalbėdavo emocionaliau, garsiau, lyg kiek prikimdavo.

Bažnyčioje nebuvo mikrofono. Bažnyčioje buvo šalta, nešildoma. Buvo tarybų Lietuva, tačiau žmonių visada daug mūsų šventovėje.

Pamaldų metu klebonas skaitydavo savo parašytas maldas, pamąstymus, sušildytus savo dvasia. Nusiimdavo akinius, pasiremdavo rankomis galvą ties smilkiniais, ir jautėme, kad „žmogus keliauja su Dievu širdyje per visus darbus ir kūrybos plotus, o Kristus yra tas, kuris veda, apdovanoja ir eina greta“. Ir šitaip Dievas darosi matomas.

Kun. Br. Bulika labai rūpinosi bažnyčia, šventoriumi. Prieš didžiuosius Jiezo bažnyčios Šv. Roko atleidus būdavo tvarkoma, plaunama, valoma visa bažnyčia. Tam darbui susirinkdavo nedidelis būrelis mergaičių giesmininkių ir berniukų patarnautojų, keletas moterų. Būdavo išplaunami, išvalomi visi kampeliai, visi lipdiniai, skulptūrėlės, altorėliai ir t. t. Visada kartu dirbdavo ir mūsų klebonas: valydavo kilimus, nešdavo mums vandenį iš netoliese esančios miestelio vandens kolonėlės. Dirbdavome visą dieną. Mes, vaikai, žinojome visus bažnyčios kampelius, visus paveikslus, skulptūras, altorius ir vėliavas. Kai viskas būdavo baigta, tetulė Marija gėlėmis papuošdavo altorius, ir mūsų bažnyčia tapdavo „graži kaip gulbė“, kaip sakydavo mūsų klebonas. Visiems būdavo smagu: klebonas pasakodavo, lyg pamokydavo, patardavo, pajuokaudavo.

Kiekvienais metais Žolinės atleidų išvakarėse, šeštadienio pavakare, samdytu autobusu vykdavome į Pivašiūnus, kur mūsų klebonas, jezniečių patarnautojų apsuptas, aukodavo šv. Mišias, sakydavo pamokslą, o giedodavo Jiezo giesmininkai. Klebonas važiuodavo autobusu, sėdėdavo tarp visų

mūsų. Ar kas galėtų pamiršti tą džiugesį, tą bendrumą ir tą, autobusui dardant žvyrkeliu per Butrimonis namų link, klebono visada dainuotą „Graudzinaus, graudzinaus“?

Kaip neprisiminti Sekminių, kada po pamaldų klebonas, būrelis vaikų su tėvais keliomis lengvomis mašinomis važiavome į žymesnes Dzūkijos vietas – Merkinę, Liškiavą, Perloją?

Tarybinės mokyklos Lietuvos istorijos vadovėlis buvo labai plonytis, o ir jis skirtas, kiek prisimenu, IX–XI klasėms. Bet mes turėjome Mokytoją ir jo žodžiais – „Tikėjimas, Tiesa, Motina, Lietuva, Sąžinė, Darbas“ – tikėjome.

Visi miestelio žmonės buvo jam žinomi. Žinomi jų rūpesčiai, išgyvenimai, abejonės. Manau, tai ne žinojimas, tai – meilė, surandanti kiekvienam žodį. Aš prisimenu jo žodžius, kada širdis būna apsunkusi ir sutrikusi.

Einu ta pačia mažyčio mūsų miestelio gatve. Štai graži kaip gulbė bažnyčia. Ir taip ryškiai matau pažįstamą rankos mostą aukštyn, iš tolo sveikinantį mane.

Išėjusieji iš mūsų gyvenimo palieka netekties taką, kuris mus sujungia. Kada apie juos galvojame, prisimename, mūsų širdys keliauja tuo taku ten, kur jie dabar.

Gydytoja Rasa Stankevičiūtė

„Kvietkeli“

Dažnai žmogaus, rašančio prisiminimus, būseną apninka vaizdai, išgirstos mintys, kurios atveria vartus į šios didelės, ne visuomet suprastos asmenybės gyvenimą, kad ir kaip toli praeityje tai būtų.

Prisimeni. Ilgies. Trokšti, kad bent dalis gražiausių išgyvenimų sugrįžtų ir būtų čia ir dabar.

Į kunigo Broniaus Bulikos prisiminimus mane nukelia jo genialus paprastumas, diplomatiškumas, aukšta inteligencija, stulbinantis žinių багаžas, visą jį persmelkusi egzistencializmo aura, užsienio kalbų mokėjimas, išvalgi ir taikli mintis, tiesa, kuria gyveno, ir begalinis nuoširdus Tikėjimas, kuriuo visu kūnu ir siela alsavo. Visą savo gyvenimą tuo jis dalinosi kiekviename žingsnyje su kiekvienu žmogumi.

1982 metų vasara. Mano pirmoji Komunija. Paėmusi už rankos, senelė atveda mane į bažnyčią. Suma. Vyksta šv. Mišios. Ir koks įsimintinas man buvo kunigo Broniaus Bulikos pamokslas. Aiški

ir garsi kalba. Mano vaikiška širdelė išsigąsdavo, kai klebonas pakeldavo balsą ir jis nuaidėdavo bažnyčios skliautais. Taip prasidėjo mano kone kasdieniniai vaikščiojimai į bažnyčią, nors absoliučiai niekas nevertė manęs ten eiti. Ėjau patarnauti šv. Mišioms. Tuo užsidėjau sau „klapčiuko“ vardą. Nebuvo smagu, kai persekioja, užgaulioja, juokias... įeinant į kleboniją reikdavo kelis kartus apsidairyti, ar nemato pikta akis. Jaučiau ir žinojau – matė viską. Dabar stebiuos: juk reikėjo drąsos!

Klebonija buvo mano pirmoji mokykla, mokslo kalvė. Kleboną vadinau ir kreipdavausi į jį: „Dėde“. Čia mokiausi lotynų, prancūzų kalbų, čia pažinau ir skaičiau Šapokos „Lietuvos istoriją“. Gerai žinojau, ką reiškia Gedimino stulpai, kokios Nepriklausomos Lietuvos vėliavos spalvos, koks himnas. Čia galėjau vartyti visus tuo metu leidžiamus laikraščius, žurnalus bei įrištus Nepriklausomos Lietuvos laikraščius: „Varpą“, „Šaltinį“, „Naująją Romuvą“ ir kt. Žinojau, kas yra Vincas Kudirka, Basanavičius.

Kokia čia buvo didžiulė biblioteka. Tokios bibliotekos tikriausiai neturėjo nė vienas kunigas. Taip aš augau tarp knygų: jas skaičiau, „virškinau“, mokiausi.

Prisimenu, kaip įtemptai pas jį mokiausi prancūzų kalbos. Jo mokymo metodika buvo labai paprasta. Jis man sakė: „Iš pradžių be nuobodaus kalimo nieko nebus. Reikia tiesiog iškalt tam tikrą žodžių kiekį, po to skaityt ir skaityt daugybę kartų.“. Mokantis užsienio kalbų taikė sugestijos metodą. Tik vėliau supratau šį metodą ir jį taikau iki šiol.

Vasara. Sėdim abu šventoriuje. Aš kalu žodžius, o jis iš prancūzų kalbos verčia Olandų katekizmą.

Mane labai žavėjo surinkta didžiulė pašto ženklų kolekcija. Jo kolekcijoje buvo trys pagrindiniai skyriai: Nepriklausomos Lietuvos, Vatikano ir tarybinių pašto ženklų kolekcija. Išsisas valandas sėdėdavau ir mirkydavau nuo vokų pašto ženklus, juos rūšiuodavau. Taip išmokau filatelisto meno: restauruoti, kataloguoti, vertinti.

Mokykloje mokytojai sakydavo: „Neužtenka, kad į bažnyčią vaikšto, o dar ir į kleboniją! To jau per daug.“ Suvokiau ir žinojau, į kurią pusę gali pakrypti ateitis. Tuo laiku „sunkiai“ auklėjamus tyliai išveždavo gydytis. Sunku man būtų analizuoti, kas mane traukė. Matyt, kažkokia nematoma jėga, kurią kunigas Bronius turėjo.

Kalbėdamas su kiekvienu sutiktu žmogumi klebonas visuomet žiūri jam į akis. Ramiai, kantriai, įdėmiai, su visu dėmesiu išklauso, po to, ištaręs savo mielą ir pamėgtą žodelį „kvietkeli“, patars, kaip elgtis, ką daryt ir ko negalima daryti. Ir taip su kiekvienu.

Tiek anais laikais, tiek dabar daugeliui kunigų kartais pritrūksta temų pamokslams. Kunigas Bronius savo pamokslams medžiagą imdavo iš realaus gyvenimo, aplinkos, kurioje gyveno.

Einam po šv. Mišių į kleboniją, o čia pat prie tvoros lūkuriuoja gerokai išgėręs žmogelis ir matyti, jog tai jo kasdienė būseną.

– Na, kvietkeli, kaip čia tu dabar? Eik namo, tavęs laukia vaikai, žmona.

– Klebonėli, nepyk. Manęs žmona nemyli.

– Kaip tave gali mylėti žmona, kad tu labiau arielką myli negu ją.

– Tai kad, klebonėli, aš uždirbu ir geriau savo, ne jos.

– Žinai, kvietkeli, kai tu turi žmoną ir vaikus, uždirbti pinigai niekada nėra tavo...

Štai jam ir tema pamokslui. Jis puikiai valdė retoriką, literatūrą, žinojo Bažnyčios istoriją. Jo begalinis nuoširdus tikėjimas tuo, ką sakydavo, kiaurai perverdavo kiekvieno žmogaus širdį. Ir kiekvienas iš mūsų įdėmiai besiklausydami jo pamokslų kartais nejaukiai pasijausdavome. Tarytum jis pažįsta kiekvieną iš mūsų asmeniškai, pataiko tiesiai į širdį.

Kiekvienam pamokslui kunigas Bronius pedantiškai ir kruopščiai ruošdavosi. Jis tvirtai suprato, jog pagrindinis kunigo įrankis ir ginklas – pamokslai. Važinėjo po visą Lietuvą ir sakė pamokslus. Kas norėjo – išgirdo, bet buvo ir bus negirdinčių, nenorinčių suprasti pačios krikščionybės esmės.

Išties jis nebuvo saldus. Nebuvo suprstas net kai kurių kunigų, nors jį gerbė. Netrūko jam kaltinimų tiek iš paprastų žmonių, tiek iš kunigų. Vieni vadino raudonu, atseit susidėjęs su sovietų valdžia, kiti prikišdavo protestantizmą ir norą pasirodyti moderniam.

Visuomet prieš Šv. Roko atlaidus klebonas kviesdavo žmones švaros dienai. Jis sakydavo: „Ši bažnyčia yra ne mano, klebono, o jūsų. Todėl kviečiu, kas galit, ateiti padėti išvalyt, sutvarkyt.“ Jaudindavo jo nuoširdumas su žmonėmis. Po darbų visi susėdam šventoriuje, o kunigas Bronius daro užkandžius, pilsto gaivą...

Klausydamas pirmosios išpažinties pasistato kiekvieną vaiką priešais klausyklą akis į akį ir tėviškai kalbasi...

Kartu su juo išvažinėjau po visas aplinkines parapijas: Užuguostį, Stakliškes, Nemajūnus, Birštoną ir t. t. Kiekvienais metais su bažnyčios choru važiuodavome į Pivašiūnus, į Švč. Mergelės Marijos atlaidus. Pilnas autobusas ošdavo nuo giesmių ir dainų.

Gyvenime nesu sutikęs tokio pareigingo žmogaus. Jis stipriai jautė pareigą, ją akcentavo ir kitiems.

Jis kvietė kiekvieną žmogų į kovą su ydomis, žmogiškomis silpnybėmis, kuri atvestų ne prie nukryžiuoto, ne prie numirusio, o prie gyvojo Kristaus, kuris įaugtų į kiekvieno gyslas, į kasdieninį gyvenimą.

Dar didesnę turtą paliko tiems, kurie skelbia ir skelbs Dievo žodį. Bet jis išpėja: „Ar žinome, ką sakom? Pasenęs turinys, šabloniška forma. Netikra, nepadengta savimi. Nesuprantamos citatos, dideli žodžiai, pasenę pavyzdžiai.“

Kunigas Bronius Bulika – Bažnyčios atsinaujinimo formatorius, buvo glaudžiai suaugęs su Vatikano II Suvažiavimo nutarimais.

Noriu pacituoti kunigo Broniaus pamokslo, kurį sakė Kauno kunigų seminarijoje, fragmentą: „Sociologiniai tyrinėjimai rodo, kad šiuolaikinis žmogus, tegu ir nepraradęs domėjimosi lemties klausimais, vis dėlto aiškiai nemėgsta religinio institucionalizmo, religinių normatyvų, konservatyvizmo, religinio biurokratizmo ir dieviškosios valdžios piktnaudžiavimo materialiniais tikslais.“

„Šiuolaikinis žmogus trokšta Bažnyčioje atrasti tiesioginę Dvasios versmę, kuri buvo tokia būdinga ankstyvajai Bažnyčiai. Ir tragedija – Bažnyčia neretai vaidina tamsiame ekrane vaidmenį, kuris užstoja ar užtemdo Dievo šviesos sklaidimą pasaulyje.“

Bronius Bulika net tais laikais jau kalbėjo apie būtinybę atsinaujinti Bažnyčiai.

Tas, kuris galėjo ir norėjo suprast, prisiliest, kiekvienas jau tēmės pakylėtas aukščiau.

Su didele širdgėla išlydėjau šį didį Žmogų į Kauno klinikas, jausdamas, jog trečias širdies infarktas gali būti lemtingas. 1988 metais birželio 22 d. kunigas Br. Bulika mirė.

Dabar daugelis jį pažinojusiųjų sielvartaujam ir nuogaštajam sakydami: „O galėjo jis dar daug duoti atgimstančiai Lietuvai!“

Man kyla mintis, jog jam gyvam esant taip mažai tepasisėmėm kaip iš tyro vandens šaltinio ir tik netekę suvokiame, kokia liko tuštuma.

Tebus jis gyvas Tikėjimo liudytojas čia ir dabar tarp tų gyvųjų, kurie jį palytėjo, kaip gyvas Viešpaties apaštalas.

Nerijus Šliužas

Jis buvo knygų mylėtojas

Kunigą Br. Buliką prisimenu kaip gerą, dorą, draugišką žmogų, kuris noriai bendravo su visais žmonėmis. Kiekvienam žmogui buvo kaip patarėjas, kaip tėvas. Labai dažnai lankydavosi Jiezno knygyne, diskutuodavo įvairiais klausimais. Noriai pakalbėdavom apie literatūrą, meno kūrinius. Stengdavosi išigyti visas jam rūpinas knygas, ypač meno albumus. Patardavo, kokios literatūros daugiau užsisakyti, kuri neverta dėmesio. Prenumeravo garsių rašytojų raštus, enciklopedijas, istorines knygas.

Jiezno knygyno savininkė Grasė Valatkienė

„Eik, vaikeli, giedok“

„Tik su Jėzumi nenusilpsime kelyje – Jis duos Duonos. Jis pats bus su mumis. Kaip per Mariją Jis atėjo į Žemę Žmogumi, taip per Duoną Jis ateina pas mus“ (Kun. Br. Bulika. „Palaimintas būsi ir tu“, p. 63).

Prieš 15 metų (1988 m.) staigiai mirė mano vyras Algirdas. Buvau labai pasimetusi, nežinojau, nei ką daryti, nei kaip elgtis. Vyras buvo kolūkio inžinierius. Partinis. Kolūkio vadovai pasiūlė padėti jį palaidoti su sąlyga, kad bus laidojamas be bažnyčios. Ir aš, likusi viena su dviem nepilnametėmis dukrelėmis, sutikau.

Tą dieną kun. Br. Bulika sutiko mane verkiančią ir pasiteiravo:

– Vaikeliuk, kuo aš galiu tau padėti? Nesigraužk, nesielvartauk, šv. Mišias už vyrą aukosiu po laidotuvių.

Kunigas paskolino bažnyčios žvakides, pašventino velionio duobę, kitą dieną aukojo šv. Mišias, kuriose giedojo bažnyčios choristai. Tuo metu aš dirbau Jiezo ligoninėje medicinos seseria. Bažnytiniame chore giedodavau ir aš. Už tai dažnai gaudavau priekaištų iš to meto vadovaujančių asmenų. Geru žodžiu prisimenu vyr. gydytoją Antaną Šatą, kuris susirinkimuose mane apgindavo, pateisindavo, sakydamas, kad sąžiningiausiai ir geriausiai jo įstaigoje dirba bažnyčią lankantys darbuotojai.

Po vyro laidotuvių klebonas kun. Bronius man patarė nenešioti juodų drabužių ir prašė pasistengti, kad mažosios dukros nematytų manęs verkiančios, juk joms irgi labai sunku, taip anksti netekusioms savo mylimo tėvelio. Kunigas man patarė savo gedulą ir vargus paaukoti Dievui. Jis kalbėjo man:

– Iš Dievo rankų viską gauname, tegul Jo maloninga ranka viską ir laimina. Tik su kantrybe ir auka mes nugalėsime kančią. Reikia turėti viltį, ir Dievas neapleis. Jis su mumis, nė minutės neapleidžia mūsų. Jis yra mūsų Tėvas.

Nuoširdūs ir taurūs kunigo žodžiai, patarimai mane stiprino, ir aš nepalūžau: tvarkiau namų ūkį, dirbau medicinos sesers darbą, rūpinausi dukrytėmis.

Praėjus mėnesiui po laidotuvių, mano paprašytas kunigas Bronius aukojo už vyrą šv. Mišias, aplankė, pašventino mūsų namą, padovanojo šventą paveikslą, vaizduojantį Nukryžiuotąjį Jėzų Kristų su Marija ant Golgotos kalno. Visi susirinkusieji į gedulingus pietus stebėjosi, kai pats klebonas patarnavo sve-

čiams, pavaduodamas mane. Atsisveikindamas geraširdiškai pasakė neužmirštamus žodžius:

– Tik neparduok, vaikeliuk, namų ir niekur neik iš jų. Neleisk įsibrauti svetimiems. Tik čia būsi tikroji šeiminkė.

Kun. Br. Bulika mokėjo guosti, raminti kitus, visiems padėti ir patarnauti.

Mano tėvai gyveno Būdos kaime. Susirgus tėveliui, mama paprašė kun. Bulikos, kad suteiktų ligoniui šventuosius sakramentus. Jis atvažiavo maršrutiniu autobusu, išklausė išpažinties, davė tėveliui Paskutinį patepimą. Tėveliui mirus, kunigas mus visus guodė, o per pamokslą dėkojo Mamai už gražią 11 vaikų šeimą.

Laidotuvių metu klebonas prie kapo duobės pasilikdavo su žmonėmis iki galo. Niekada neužmiršiu, kai 1982 m., laidojant mano vyro brolio keturiolikmetį sūnų Romą Bajorą, kunigas pats klūpojo prie kapo duobės tol, kol duobkasiai supylė kapą, tuo dalindamasis savo skausmu su mirusiojo artimaisiais.

Kun. Bulika, užmiršdamas save ir savo nestiprią sveikatą, mus guodė, ramino, drąsino. Jis kaip balzamas gydė mūsų netekties žaizdas, savo širdies šiluma tirpdė mūsų sielvartą. Po mano vyro

„Motinos, močiutės, žmonos, seselės, mergaitės su ryšuliais, rožančiais, su išterme didžiule...“

mirties man būdavo sunku giedoti su kitais choristais ir kurį laiką net nelipdavau „ant vargonų“. Tai pastebėjęs kartą klebonas paėmė mane už rankos ir pasakė:

– Eik, vaikeli, giedok. Bus lengviau...

Sunkiai, bet pamažu apsiraminau, pasikliaudama Dievu, radau savyje jėgų.

Ir šiandien bažnyčioje arba susikaupusi maldai namie prie gerbiamo kunigo padovanoto paveikslo aš surandu nusiramimą, paguodą, įgaunu naujų jėgų įveikti kasdienio gyvenimo sunkumus.

Bronius Bulika buvo tikrasis kunigas, pasišventęs savo tarnystei ir žmonėms. Į jį sunkią gyvenimo valandą galėjai atsiremti, jis kiekvienam ištiesdavo pagalbos ranką.

Labai buvo skaudu ir gaila, kad, praėjus vos dviem mėnesiams po mano vyro mirties, netikėtai ir staigiai išėjo į Amžinybę mūsų gerbiamas klebonas kunigas Bronius Bulika.

Ačiū, gerasis Kunige, už visa tai, ką davėte man ir šimtams kitų žmonių. Tegu gerasis Dievas atlygina Jums amžinu gyvenimu. Iš Jūsų kaip iš gaivinančio šaltinio sėmėmės pasitikėjimo Dievu, gerumo ir meilės artimui, naujų jėgų, stiprybės ir šviesos savo kelyje. Jūs mūsų žemelės gražiausias žiedas.

„Žemė ne mūsų, bet mes Žemės vaikai. Galime būti žiedais, galim smilgele, dilgėle, kokia samanėle – tik kilkim aukščiau, nes Žemė – tik takelis į Amžinybę“ (Br.Bulika. „Palaimintas būsi ir tu“, p. 60).

Buvusi medicinos sesuo Danutė Bajorienė

Sesers Apolonijos Bulikaitės žodis

Pas mus turtų tai nebuvo, o meilės vienas kitam buvo daug. Tikros ir didelės meilės. Broniukas jau vaikystėje skyrėsi nuo kitų: eidamas į mokyklą ir pareidamas nesimušė, nesistumdė, nedūko su kitais vaikais. Grįžęs iš mokyklos ir paruošęs pamokas geriau kokią knygą paskaitydavo, nelakstė su vaikais po laukus. Visada mokyklinius drabužėlius tvarkingai padėdavo, jo batai buvo švarūs,

Sesuo Apolonija

nevaikščiojo purvinais. Mokėsi labai gerai. Vienais mokslo metais jis ilgai sirgo, bet vis tiek neatsiliko su mokslais – dar tais metais už gerą mokymąsi gavo gražią knygą ir dėžę saldinių. Tais laikais tai buvo didelis turtas. Mokytojas buvo Telksnys, dabar jau amžinybėje. Jį statydavo pavyzdžiu kitiems: kodėl jis gali, o jūs ne.

Apolonija Juodienė

Tu būsi vadas

1947-ieji metai. Švč. Trejybės – saleziečių – namai. Čia gyvena komunistų iš Seminarijos išvaryti klierikai, tarp jų vienas diaonas, atskiram namelyje kelios studentės – – –

1947 m. balandžio 13-oji diena – buvusio diakono, dabar jau kunigo Broniaus Bulikos primicijos – – –

Iškart pasirodė jo ypatingas gabumas pritraukti žmones. Iškart jis tapo visos „Trejybės“ jaunuomenės centru. Jis to pasiekė ne savo garsiais žodžiais, ne deklaracijomis, ne skambiais šūkiais, bet mokėjimu į kitą įsiklausyti, savo mįslinga šypsena. O jeigu ir žodžiais, tai aidinčiais kitaip negu kitų... Ir studentės, palypėjusios ant „višku“, ėmė uoliai užsirašinėti jo pamokslėlius, sakomus po Vakarinį pamaldų.

De "Le second livre de Lézard"

TU SÉRAIS CHEF

Tu serais chef, Bronislau, veux-tu?
 Non pas aujourd'hui, ni demain peut-être,
 Mais lorsque l'heure sera venue,
 Lorsque ta vie sera droite comme une tige de roseau
 Et simple comme un chant d'alouette.

Un chef ce n'est pas celui qui veut commander, diriger,
 S'imposer; celui qui donne des ordres pour se faire obéir,
 Celui qui défend ou qui permet, qui blâme et qui loue,
 Qui récompense et qui punit.

Un chef c'est un autre chose. C'est davantage.

Un chef c'est lui qui, sans le vouloir et sans le savoir,
 attire les autres à lui,

Celui auprès duquel on vient s'asseoir,
 Celui qu'on écoute et qu'on suit parce qu'on a découvert
 Qu'il y avait une force en lui que rien ne peut détruire; que
 Sa vie est droite et simple son action; chaque jour la même;
 Simple comme son regard tranquille qui semble venir de
 Loin et s'en aller plus loin encore, jusqu'au fond des consciences et par delà l'horizon.

Un chef...

Comme il serait bon d'avoir un chef, lorsqu'on est fatigué!
 Quelqu'un qui penserait pour nous,
 Qui déciderait pour nous et qu'on n'aurait qu'à suivre.
 Mais les chefs sont rares;
 Ceux-là du moins ce qui l'on se confie.

Tu serais chef, Bronislau, veux-tu?
 Non pas aujourd'hui, ni demain peut-être;
 Mais lorsque l'heure sera venue;
 Lorsque ta vie sera droite comme une tige de roseau
 Et simple comme un chant d'alouette.

Être chef ce n'est pas transformer les autres, pour en faire
 Ce qu'on est soi-même, en leur imposant ses idées et son action
 En les poursuivant des recommandations, de défenses et des
 préceptes.

Être Chef c'est vivre un vie très pure dans une maison ouvert.
 Que ceux qui veulent venir, viennent, et jamais la porte ne

se ferme,
 Ni les fenêtres; car le chef vit aux yeux de tous, pour tous,
 avec tous.

Un chef exige beaucoup de lui même, presque rien des autres.
 Il est sévère pour lui même, indulgent pour les autres.
 Il sait bien qu'il n'est pas facile de faire les choses et
 Que presque tout demande un effort.

Un chef c'est un camarade que tu as reconnu meilleur que toi
 Et auprès duquel tu te sens devenir meilleure que toi-même.
 Voilà pourquoi tu l'as choisi.
 Voilà pourquoi tu lui dis: "mon chef"

Tu serais chef, Bronislau, veux-tu?
 Non pas aujourd'hui, ni demain peut-être;
 Mais lorsque l'heure sera venue;
 Lorsque ta vie sera droite comme une tige de roseau
 Et simple comme un chant d'alouette.

1947.IV.13

Deja, kunigas Bronius pabuvo Kaune neilgai, apie tris mėnesius. Užtat kai atvažiuodavo, mes, jo draugai gerbėjai, apspisdavome jį, gaudyte gaudydavom kiekvieną jo žodį, patys savo svajones, vargus, rūpesčius ir džiaugsmus išpasakodavome. Iki išnaktų prasėdėdavom jo kambaryje, o kai jis vieną naktį mūsų besiklausydamas užsnūdo – „pavargęs“, atsidusom ir ant pirštų galiukų išėjom – – –

Labai teisingai jam kažkas, sveikindamas primicijų proga, parašė:

Tu – vadas!

Vadas.

Ne tas, kuris nustato savo tvarką ir palenkia savo valiai.

Ne tas, kuris draudžia ar leidžia,

Bara ar giria, atlygina ar baudžia,

Vadas – tai kažkas kita. Daug daugiau!

Tai žmogus, kuris traukia prie savęs to nenorėdamas.

Pas kurį ateinam pabūti, kuriam paklusti gera.

Nes jo gyvenimas tiesus. Ir darbai paprasti.

Mes, artimi draugai, jį mylėjom, kiti, geros valios žmonės, gerbė ir juo džiaugėsi, buvo ir tokių, kurie jo nesuprato, jį smerkė. Tačiau mes, kurie buvome jam artimi, žinojome: Broniumi buvo galima pasitikėti. Jis pats daug vėliau per pamokslą sakė: „Kas yra draugas?.. Draugas – tai žmogus, kuriuo galima pasitikėti... Nebūtinai mes turime būti vienodi. Net geriau, jei skirtingi...“ Taip, mes iš tikrųjų buvome skirtingi – – –

Bet Bronius ir su kita prasme skirtingais – kitokių pažiūrų, tikėjimo ar visai be tikėjimo žmonėmis – mokėjo rasti kalbą, mokėjo į jų širdis įmesti gėrio sėklą – –

Bronius nebuvo aršus kovotojas – veikiau buvo kaip magnetas: prie jo prilipdavo visokie. O jo žodžiai plūsdavo iš tikrai Dievą mylinčios širdies. Užtektų tik pamatyti, kaip jis žmonėms Dievą dalijo, nešdamas Jį nuo altoriaus ne kaip kažkokį brangų daiktą, bet kaip gyvą Asmenį, prie širdies priglaudęs – – –

Ir be žodžių buvo matyti, kad jam svarbiausia *gyventi*, todėl savaime iš jo sklido šviesa ir šiluma, kuri priversdavo susimąstyti, pagalvoti. Todėl ir skubėdavo pas jį draugai iš visų pašialių ir grįždavo praturtėję.

Tikros vertybės negali žūti – ir džiugu, kad pagaliau tikri jo draugai jo dvasios turtus surenka ir skleidžia – – –

Birutė Demkutė

2003 09 02

Tarsi stebuklas

Sutikau kunigą Bronių Buliką 1947 metų rudenį ir sudrebėjau, tarsi stebuklą pamačiusi. Pajutau, kad tas jaunas kunigas savo trapiose rankose neša Antgamtybę, kurios aš visa savo esybe troškau ir ieškojau! Aš jį apipyliau laiškais, pilnais klausimų ir reikalavimų (pvz.: „Jei tu gali prie altoriaus pašventinti, perkeisti Ostiją, tai perkeisk ir mane!“). Aš maniau, kad tuos laiškus rašau pačiai Antgamtybei...

Jis suprato mano nerimo priežastį ir savaip perfrazuodamas mano mintis rašė: „Karalaitė prašė Saulės, viso to Ugninio Rutulio, ir aš kaip akmeninis tylėjau... Karalaitė reikalauja Saulės – tai beprotybė, bet tai yra galima, jei pats kunigas bus Dievo vaikas, kurio Tėvo saujoj saulė mažu žvirgždeliu žėri... Jis dar nuostabesnių dalykų turi. Palauk! Ramybės tu jau neturėsi, ir aš tau parodysiu, kad Saulė tavo Tėvo rankose! Bet iki tol – neišbrendami toliai, ilgas kelias. Ir pirm visko reikia krikšto – tik pakrikštytam galima ir į Mišias, ir į gatvę, ir į pokylį eit. Kai būsi savo krauju ir savo ugnimi pakrikštyta – aš gal tik liudininkas būsiu. Tu pati turi drebedama eit, atmest visokią siaurumą ir sustingimą – ir Viską pati rasi. Kitaip nieko nebus, liks tik amžinas šauksmas...”

„Jei nori Jį pamatyti, reikia Jį dalyt – tik atiduodami pamatom, tik geri būdami pajuntame, tik mylėdami būname Jame. Tu matai, kad geriausia kalba apie Jį – tylėt, klausyt. Matai, kad nė vienas vardas Jam netinka ir nėra mokslo apie Jį. Jis yra Meilė, Pamatas po kojom, Jungtis su kitais, Srovė. Tyli, matai, gera ir gyveni. Aušta, ir didelis Dievo pasaulis kyla iš nakties.“

Tokių laiškų, pilnų jo gyvo tikėjimo, karščiu degančios dvasios, pilnų vaiko meilės savo Tėvui, buvo daug, bet sovietinis saugumas juos sunaikino.

Bronė Kriukelytė
2003 08 04

Kun. Bronius Bulika

Rašyti apie žmogų, skęstantį šlovės spinduliuose, savaime suprantama, yra labai patrauklu, ypač, kai apie jį telkiasi ir jo bendraminčiai, ir iškilios asmenybės, ir minios kitokių sekėjų. Apie kun. Buliką reikia rašyti kiek kitaip. Prieštaringi jo veiklos

ar net jo gyvenimo būdo vertinimai vertė tada suklusti ir būti atsargesniems. Jis nebuvo tas kunigas, kurį sekė alpstančios sekėjos, liaupsinančios tikinčiųjų minios. Vieniems jo elgesys keldavo nerimą, kitus paskatindavo geriau orientuotis aname kultūros badmetyje. Tokiai nuomonių įvairovei susidaryti skatino spalvinga kunigo asmenybė. Ir ne tik. Prieštaringas buvo ir tas slogus klimatas, kuriame viešpatavo gremėzdiškas ateistinis režimas. Be to, būtų naivu tikėtis, kad visos nuomonės turėjo vienareikšmiškai derėti. Juk kiekvienas žmogus yra originalus, nepakartojamas. Norint geriau suprasti kitą žmogų, kartais reikia pakoreguoti ir savo išankstinį požiūrį, kitais žodžiais, susitvarkyti ir savame kieme.

Kun. Bulika buvo spalvinga asmenybė. Jo interesų ratas platus, mąstysena ne dogmatiška, ne standartiška, labiau orientuota į esminius tikėjimo, kultūros teiginius. Čia galima sutikti, kad tikras tikėjimas ir kultūra nesiderina su trafaretine mąstysena. Kita vertus, jis nebuvo liberalus kunigas ta prasme, kuria yra apibūdinami kai kurie dvasininkai, nesilaikantys kai kurių būtinų bažnytinės teisės normų. Tačiau kai kuriuos teologinius teiginius jis aiškino liberaliau, priartėdamas prie kai kurių olandų katekizmo tezių, kurias katekizmo autoriai Vatikano bažnytinės komisijos nutarimu privalėjo pakoreguoti. Todėl šio katekizmo vertimas iš prancūzų kalbos, atliktas kun. Bulikos, neįvertinus visų bažnytinės komisijos rekomendacijų, nebuvo Lietuvos Bažnyčios priimtas. O kai kurie teiginiai, išsakyti pamoksluose, pvz., kad Jėzaus Širdies garbinimas, išreikštas biologinės širdies simboliu, yra nesusipratimas, yra daugiau ar mažiau paradoksali, apibūdinantys jo kalbinį stilių. Tokie ir kiti panašūs teiginiai, erzinę kai kuriuos tikinčiuosius, yra tos pačios eilės kaip ir Hegelio tvirtinimas, kad pasaulio harmonija yra disharmonijos harmonija. Didesnės kritikos susilaukė jo ir kitų dvasininkų dalyvavimas įvairių religinių konfesijų konferencijose užsienyje, kelionės, ne visiems prieinamos, į Italiją, Vatikaną, Vokietiją, Belgiją, Prancūziją ar į kitas užsienio valstybes. Tokie atvejai didino atotrūkį, ypač nuo tų tikinčiųjų, kurie aktyviai darbavosi pogrindyje arba buvo su juo susieti glaudžiais ryšiais. Mat tų laikų visuomenei buvo brutaliai peršamos idėjos, kurios niekaip nesikomponavo su Bažnyčios dvasia, buvo jai priešiškos. Spauda, menas, gatvė su visais savo socialistiniais atributais ir ekscesais nepripažino krikščioniškų etikos principų. Bažnyčia tada gyveno tikinčiųjų

širdyse ir buvo atitverta nuo tų laikų didesnės visuomenės dalies storomis bažnyčių mūrų sienomis. Atrodo, tokios kelionės neįmanomos be nuostolių Bažnyčiai, visada egzistavo pavojus pasukti į klystkeliuos. Tačiau kun. Bulikos požiūris buvo kitoks. Artimos asmeniškos pažintys su kultūros veikėjais sovietinėje Lietuvoje ar kulto atstovais, kultūros, politikos veikėjais užsienyje, jo manymu, galėjo teigiamai pasitarnauti katalikų Bažnyčiai Lietuvoje. Argumentas, kad didesnė laisvė Bažnyčiai didintų ir Sovietų Sąjungos prestižą užsienyje, turėjo kun. Bulikos įsitikinimu teigiamai paveikti sovietinės valdžios požiūrį į Bažnyčią. Žinoma, kun. Bulika nesitikėjo, kad teigiami rezultatai būtų artimos perspektyvos reikalas, kad kelias į Bažnyčios laisvėjimą yra trumpas ir neskausmingas. Jis nebuvo tas naivuolis, kuris tikėjo, kad sovietinei sistemai galioja krikščioniškos etikos kanonai. Tačiau didžiausią poveikį daranti „Katalikų Bažnyčios kronika“ iš vienos pusės ir diplomatinės vingrybės su minimaliomis nuolaidomis iš kitos galėjo prisidėti prie didžiausios XX a. anachronistinės sovietinės imperijos laisvėjimo – juk laisvė veikti yra amžina kelionė į laisvę. Kun. Bulika buvo reformatoriškos dvasios kunigas. Rimtas posūkis, kuris įvyko po Vatikano II Suvažiavimo ir kuris buvo ypač laukiamas prof. Prano Kuraičio, kun. Bulikos mokytojo, filosofinėse tezėse kaip perspektyvinis Bažnyčios atsinaujinimo metas, buvo religinis nokdaunas įsistabarėjusioms tradicijoms katalikų Bažnyčioje. Plyšys tarp dvasininkijos ir pasauliečių sumažėjo iki minimumo, Bažnyčia tapo demokratiškesnė ir artimesnė žmogui, žmonių sąmonėje formavosi naujas supratimas apie Bažnyčios vaidmenį, kad Bažnyčia kaip marmuro monolitas negali egzistuoti, t. y. trypčioti vietoje, atsirėmusi į Dievą, tik kaip į nepajudinamą šventų tradicijų saugotoją. Savo idėjomis, atsispindėjusiomis pamoksluose, straipsniuose kun. Bulika niekada nebuvo įstrigęs praeityje. Tiek Lukiškių kalėjime, tiek ir lageriuose jo mintys buvo novatoriškos, neįprastai patrauklios politiniams kaliniais, be to, artimos Vatikano II Suvažiavimo dvasiai – jis niekada neklaidžiojo kažkur tarp mitų ir realių faktų. Ir jo pamokslai, sakyti įvairiomis progomis, neeiliniai. Jo idėjos ir mintys daugiau ar mažiau susipina su tomis, kurios yra būdingos Vatikano II Suvažiavimo tezėms. Bene didžiausią išpūdį daro glaustai formuluojami teiginiai, pvz.: mūsų tikėjimo kokybė nepriklauso nuo daugumos; sveikos visuomenės pagrindus sudaro Kristaus tiesos realizavimas

visose gyvenimo srityse, ypač kasdieniniame mūsų gyvenime; vienybė su Kristumi yra Bažnyčios ateities garantija; mūsų uždavinys yra parodyti Kristų ypač savo pavyzdžiu tose gyvenimo srityse, kurios yra itin komplikotos, labai ekonomiškai, politiškai organizuotos ir kuriose Kristaus buvimas yra beveik ar visai neapčiuopiamas; sūnus palaidūnas yra ne tik tas, kuris išvyksta iš tėvo namų, bet ir tas, kuris palieka savo sąžinės namus ir atsigrežia tik į save, kaip į vienintelį gyvenimo atributą; dvasios vergija yra visokeriopos laisvės, džiaugsmo, apskritai, gyvenimo kokybės duobkasys ir mirties simbolis; už viską, ką Dievas man pavedė, reikės atsakyti; žmogų su žmogumi susieja meilė; malda nėra draustinis, izoliuotas nuo kasdienybės; didžiausias Bažnyčios priešas yra priešas iš vidaus; krikščionybė yra tikra, bet būdai, kuriais mes ją peršame, daro ją lyg ir netikrą; triumfalinė krikščionybė, skambūs geri darbai yra mums artimesni už tikrą meilę; vien garbinimu išgelbėtas niekas nebus; mielai uždegame žvakes ir šviesas ir mažai patys liepsnojame Evangelijos ugnimi; po žodžiais „nesu vertas“ mes slepiame visą savo apsileidimą, neryžtingumą, tingėjimą, o kartais lyg šydu jais pridengiame savo piktus norus, blogą laisvę ir nenorą pildyti Dievo valią; tikėjimą vertiname labiau kaip liuksusą, o ne kaip pareigą tikėti; kiekviena krizė išryškina ir didvyrius, ir parsidavėlius; žmonės, kurie neturi ką pasakyti, paprastai daug kalba, tuščiažodžiauja; reikia klausyti pamokslų, bet reikia mokėti juos ir pasakyti; pavojingiausias Bažnyčios priešas yra dvasiniai spekuliantai; turtingas žmogus be širdies yra visos tautos nelaimė; laisvę Dievas duoda kreditan, už ją reikės atsilyginti.

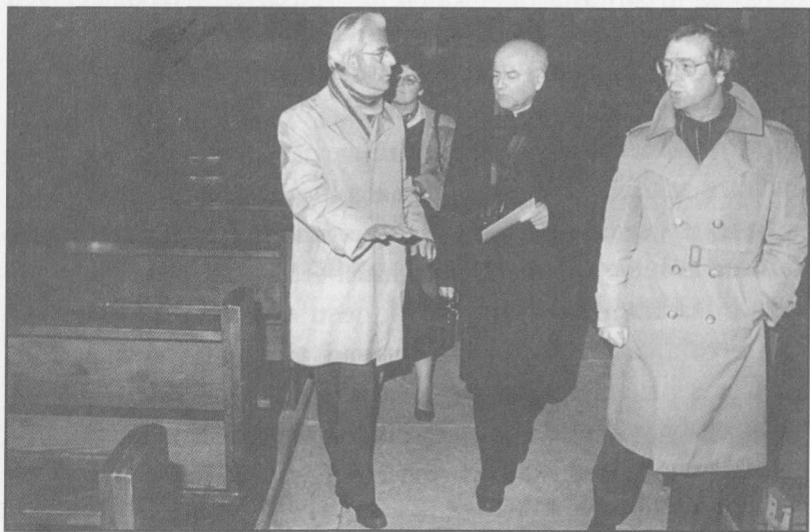
Šiuos teiginius, daugiausia čia laisvai atpasakotus, ir dar daug kitų buvo galima girdėti jo pamoksluose ir individualiuose pasikalbėjimuose. Kai kurie jo teiginiai yra išreikšti aforizmais, kai kurie kita poetine forma. Pagrįstai galima tvirtinti, kad jo mintys yra gyvenimiškos ir aktualios ir mūsų laikų krikščionims.

Sugretinę tuos teiginius, tik ką čia atpasakotus, su Odrė Hepbern (Audrey Hepburn), kurią jis ypač vertino kaip puikią aktorę, mintimis, atpasakotomis viename iš mūsų dienraščių, jo ir jos minčių audinyje iš dalies galima atpažinti panašų stiliaus braižą:

„Po žmonių kiautais kartais slypi labai įdomūs ir netikėti dalykai.“ Garsi aktorė Odrė Hepbern, labai turtinga ir kilusi iš aristokratų giminės, buvusi grožio etalonas, kažkada atskleidė savo grožio paslaptis. Jos tikriausiai daugelį nustebins. Ji sakė,

kad norint, jog lūpos būtų viliojančios, reikia sakyti gerus žodžius. Akys blizga, kai ieškome gero žmonės. Kad nestorėtume, tereikia pasidalyti su kitais savo maistu. Plaukai būna tankūs, jei leidžiame kūdikiui juos taršyti, nesibijodamos, kad šukuosena bus sugadinta... Žmonės, anot jos, dar labiau nei daiktams reikia restauracijos, tad niekad jų nemėginkite išmesti tarsi nebetinkamų. Pasiėkus brandesnio amžiaus paaiškėja, kodėl turime dvi rankas: vieną, kad padėtume sau, o antrą, jog galėtume pagelbėti kitiems. Įdomu, ar dažnai mes klystame vertindami žmogų? Gal jis slepia savo gerumą ir meilę kitiems po kiautu? Iš baimės, kad gali būti nesuprastas, atstumtas, išjuoktas. O gal tokių tiek daug, kad jiems išdrįsus atsiverti pamatytume, jog pasaulis kur kas geresnis, nei būtume galėję svajoti.

Tas krikščionybės atmainas, kurios gimsta iš savanaudiškų paskatų, kurių apstu istorinėje perspektyvoje, kad ir kaip gražiai ir vaizdingai kalbėtume, skatina ne tik charakterio savybės. Garbės troškulio, nesvetimo daugeliui žmonių, šaknys slypi ir kitur. Marijos Voltortos pasakojimuose (norite tuo tikėti, norite netikėti!) yra išpūdingas Kristaus, pasitraukusio į dykumą, pasikalbėjimas su demonu. Po kai kurių nesėkmingų mėginimų sugundyti demonas prašo, tiesiog maldauja, kad Kristus pultų jam po kojų ir jį pagarbintų, už ką jis apdovanosis Kristų visais

Taikos konferencijoje Berlyne

pasaulio turtais ir visomis valdžiomis. Garbės troškulys, kaip prisipažino demonas, jį degina labiau kaip visos ugnys, neišmatuojamai didelės, su kuriomis palyginus pragaro ugnis yra tik švelnus pavasario vėjelis. Žinoma, pasverti, kokią garbės troškulio dalį žmogus prisiskiria sau ir kokią dalį Dievo Karalystei įgyvendinti žemėje, gali tik vienas Dievas – Žemė tokių svarstyklių neturi, nebent sąžinės.

Kun. Bulika buvo spalvinga asmenybė. Jis ėjo savu keliu, nors kelias į Tėvo namus buvo ilgas ir skausmingas. Jis žavėjosi šv. Povilo, iš prigimties išdidaus, trokštančio garbės, bet save įveikusio ir save paaukojusio didesnei Dievo garbei, gyvenimo akcentais. Jis vertino atsargų kompromisų meną, diplomatinės vingrybes, naudingas Bažnyčiai. Jį domino modernūs, bet saikingi krikščionybės formų akcentai; jis Bažnyčios atsinaujinimo šalininkas, bet ne modernistas – jo gyvenimo lopšyje buvo puoselėjamos ir tradicijos, ir naujovės. Viena iš patraukliausių charakterio savybių buvo kun. Bulikos socialumas, gebėjimas bendrauti su įvairiais žmonėmis. Jis buvo įdomus pašnekovas religijos, politikos, kultūros klausimais; jis buvo geras pamokslininkas, mokąs įtikinti klausytoją; jis buvo tas, kuris žarstė paradoksus, bet pats nesiblaškė. Jis labai domėjosi daile, poezija. Nors ir nepriklausė vadinamojo „kunigo statybininko“, visą savo gyvenimą plušančio apie bažnyčios

Taikos konferencijoje Berlyne

pastatą, kategorijai, tačiau gerai suprato, kad gera bažnyčios pastato būklė, ideali švara ir tvarka bažnyčioje ir jos išorėje, šventoriuje, yra pagarbos ženklas ne tik Dievui, bet ir šios bažnyčios lankytojams. Liturgines pareigas atlikdavo iki galo ir nepriekaištingai, su didele pagarba Kristui ir tikintiesiems. Jis paprastas su paprastais ir reiklus tiems bažnyčių tarnautojams, kurie nebuvo reiklūs sau ir aplaidžiai atlikdavo savo pareigas. Jį erzindavo davatkiškas požiūris, ypač kuprotas nuolankumas. Jis rimtas, bet tam tikrose situacijose ir šmaikštaus žodžio meistras. Jo ne itin domino nuomonė apie jį patį, mūsų dienų terminais kalbant, reitingai. Tomis labai nepalankiomis sąlygomis jis stengėsi nešti Kristaus Tiesą ir tiems, kurių gyvenimas buvo apraizgytas įvairiausiomis svetimybėmis, tačiau širdies durys neužtrenktos tiesai ir meilei.

Kompromisų, kurių paieškos vyko ne itin lengvai, metais aukso raidėmis jo gyvenime sušvito Marijos, Švč. Mergelės, Dievo Motinos Vardas po to, kai jis aplankė Lurdą. Žodžiai, ne kartą kartojami, kad čia žmogus negali būti blogas, lydėjo jį iki gyvenimo pabaigos.

Ne paslaptis, kad šiais laikais, kai religiniai, kultūriniai poreikiai įvardijami paskiausiai, kai moralinis nuosmukis kaip baisiausias virusas ėda visuomenės pamatus, erdvės krikščioniškam teisingumui ir meilei lieka vis mažiau. Tačiau tas „meilės“ likutis, o tuo tikėjo ir kun. Bronius Bulika, daro daug daugiau, negu skambūs darbai ir gražiausi atsiliepimai. Jo gyvenimo testamentą jo laidotuvių metu aną gražią saulėtą vasaros dieną Jiezne geriausiai įvertino gausi minia ir 160 kunigų procesija.

*Bronius Zinkus
2003 m. rugsėjo 28 d.*

Pažintis

Su Kunigu Broniumi Bulika tiesiogiai esu pabendravusi tik vieną kartą, kai po šv. Mišių, aukotų už lagerio laikų bičiulio a. a. prof. Dangeručio Čebelio žmonos tėvo vėlę, buvome maloniai pakviesti pietų. Tačiau pažintis nenutrūko. Ją pratęsė daugelis susitikimų su kun. Broniumi jo kūrybos puslapiuose. Ir šie susitikimai tęsiasi iki šiol, todėl ir norėčiau pasidalinti mintimis apie tai, kokią kun. Bronių pažinau ir sutinku jo mums paliktuose žodžiuose.

„TIKIU

yra tonas, pagal kurį skamba mano gyvenimo giesmė.

Tai gija, kuri duoda pagrindinę spalvą mano gyvenimo audiniui.

Tai krantai, kuriuose teka mano gyvenimo upė,

ir vandenynas, į kurį visi vandenys suteka.“

Tikėjimas kun. Broniui buvo ir gyvenimo Tiesa, ir kelrodė žvaigždė, ir vadovas sąžinei bei galutinis teisėjas, ir visos jo prasmingos veiklos „ad maiorem Dei gloriam“ įkvėpėjas.

Tikėjimą priėmęs kaip Dievo malonę, kaip Dievo dovaną ir skaudžiausių išbandymų bei paguodos akimirkų įtikintas, kad tik Tikėjimas gali žmogui prikelti Žmogų, vienu iš svarbiausių kūrybos tikslų laikė paprastai ir suprantamai atskleisti tikėjimo esmę. Neatsitiktinai 1985 m. Jiezne sukurtas meditacijas pavadino „Tikiu, žengiu, gyvenu“, o 1995 m. (jau po jo mirties) Kaišiadoryse bičiulių rūpesčiu išleistos solidžios (245 p.) knygos pavadinimas – „Tikiu, Viešpatie“.

Dievo apdovanotas kūrybos kibirkštim randa įtaigių žodžių tikėjimui apibūdinti:

„Tikėjimas man –

tai laikrodis Varpinės Bokšte —

pagal jį eina laikrodis ant mano

rankos, visi laikrodžiai mano namuose

ir ten, kur aš dirbu.“

Credo kun. Broniui buvo ir malda, ir pats gyvenimas:

„TIKIU – todėl keliuos, einu, darbuojuos.

Todėl suklydęs taisyti ir grįžtu.

Todėl myliu, pasiaukuju ir kenčiu (...)“.

Patyręs, kad mylėti galime tik tai, ką gerai pažįstame, be paliovos aiškino katalikų tikėjimo tiesas, atskleisdamas niekuo nepakeičiamus, būtinus, egzistencinį gyvenimo pamatą klojančius jo principus, parodydamas, kad Dievo Įsakymai „atlydi žmoniją iš amžių glūdumos ir lydės iki amžių pabaigos“, kad Jėzus Kristus tikrai yra kiekvieno tikinčiojo „kelias, tiesa ir gyvenimas“ (plg. Jn 14, 6), kad turime danguje Motiną, kuri yra:

„Aušros žvaigždė paklydusiems,

Ligonių sveikata sergantiems,

Dangaus vartai geriausiems.“

Daug karštų žodžių kun. Bronius skiria mus įtikinti, kad „Tikrumas dvasinio pasaulio egzistavimu, dvasinio pasaulio realumu yra pagrindinė tikėjimo tiesa, kertinis religijos akmuo“.

O nerandantiems kelio į tikėjimą primena, kad „*Tikėti* daugeliui trukdo prietariai, paskendimas savimeilėje, materialinės gerovės rūpesčiuose“.

Kun. Bronius daug kartų girdėjo ir šiandien kartojamas mintis, kad tikėjimas, Bažnyčia, Dievo įsakymai yra atgyvenę, nereikalingi, nebe modernūs. „Bet tie, kurie tiki, žino, kad tikėjimas suteikia prasmę kančiai ir džiaugsmui, palaiko vargę ir moko pasidalinti gėrybėmis su tais, kurie jų neturi. Tikėjimas padeda išlikti geram, kai aplinkui viskas virsta, keičiasi, degradoja...“

Kaip ne kartą girdėjau iš kun. Broniaus bičiulių, Tikėjimas jam ne tik knygoje padėjo išlikti geram, jautriam, gailestingam, atlaidžiam, suprantančiam, palaikančiam daugelį svyruojančių, nuoširdžiai besidalinančiam dvasinėmis ir medžiaginėmis gėrybėmis su jų stokojančiais, padedančiam žmogui rasti esmines gyvenimo koordinatas – horizontaliąją ir vertikaliją, kad „žinotume aiškiai kiekvienas, kokiame taške reikia būti, kokia kryptimi veikti, darbuotis“.

Kun. Broniui iš gyvenimo „semti ir dalytis“ galios suteikė MEILĖ, nes tai – „ėmimas su džiaugsmu ir davimas su džiaugsmu“. Jis tarp Gyvenimo ir Meilės deda lygybės ženklą, meilės sąvoką visų pirma tapatindamas su gerumu, nes meilė yra ne tik „būdas, kuriuo tu žvelgi į pasaulį, kuriuo prakalbini žmogų, bet ir mielas gerumas“.

Ne kartą kun. Bronius įvairiomis progomis primena, kad Jėzus Kristus lemiamajame teisme apie kiekvieną iš mūsų spręs pagal gerumą ir meilę, įspėdamas, kad „baisi dykuma paskutinę valandą laukia tų, kurie nedarė gera“. Savo knygoje jis „pasufleruoja“ daugybę būdų, kaip galime vieni kitiems išreikšti meilę, teigdamas, kad „širdis padengta meile kaip pinigai auksu – tai gero žmogaus širdis“. O tuos, kurių širdis dar „nepadengta auksu“ – dar šalta ir akmeninė, kun. Bronius paguodžia, primindamas, kad Dievas, jeigu Jam atsiduosi, gali pakeisti kietą širdį. „Visi žmonės tokie patys, tik, kai myli, širdis pasikeičia.“ Tad taip svarbu nepamiršti dažnai kreiptis su prašymu „Padaryk mūsų širdį panašią į savo širdį!“ į meilės, gerumo ir gailestingumo Viešpatį.

Ragindamas motinas parodyti savo vaikams Dievą ir šviesą, kun. Bronius tai daro paliesdamas itin jautrią žmogaus prigimtį – stygą – laimės troškimą.

*„Laimingi, kurie žino, kam ir dėl ko gyvena.
Laimingi, kurie turi ką nors šventa žemėje ir širdyje.
Laimingi, kurie turi protą ir skiria, kas ko vertas.
Laimingi, kurie turi širdį, gerumo pilną.
Laimingi, kurie turi valios daryti gera.
Laimingi, kurie turi duonos ir ją apdalijami.
Laimingi, kurie moka mylėti ir sugyventi.
Laimingi, kurie už viską dėkoja Dievui.“*

Atkreipkime dėmesį, šie aštuoni kun. Broniaus išvardijimai, kas yra laimingi, ne paprastas žodžių žaismas, bet labai koncentruotai atskleistas sąvokos „kas amžina“ turinys. „Kad Antgamtybę pasiektume, reikia Antgamtybe gyventi“, – sako jis, išvardindamas „gyvenimo Antgamtybe“ esminius bruožus.

Tiesiausiu keliu, vedančiu žmogų į vienybę su Dievu, kun. Bronius laiko maldą. Nemažai esame girdėję ir skaitę apie maldą, bet negali nejaudinti jo žodžiai: „Malda – tai susikaupimas, susitelkimas, susigūžimas, kaip paukščio prieš skrydį. Gali būti tik vienas žodis: „Diev!“ Gali būti tai, kas guli ant širdies: malda kaip šauksmas, kaip skundas, kaip čiurlenantis upelis, kaip skambi giesmė ar rauda, kaip...

Gali nebūti nė vieno žodžio, tik prigludimas, tik spengianti tylą, tik „tegu būna tai, kas yra...“

Kai Povilas Višinskis norėjo, kad Žemaitė geriau suprastų literatūrą ir pažintų Šekspyra, jis ragino ją skaityti Šekspyra ne kartą ir ne du... Manychiau, kad norint geriau pažinti kun. Bronių ir jo skelbiamą Tikėjimą, reikia jo knygas skaityti ne kartą ir ne du!

Kun. Bronių jo knygoje sutinku kaip nuoširdžiai tikintį, karštai mylintį Dievą ir žmogų, atkakliai teigiantį Tiesą, stiprų ir jautrų maksimalistą, kuriam „Krikščionybė yra didysis ir tikrasis MAXIMUM“. Tikėjimo minimumu kun. Bronius nesitenkino ir gerai matė, kad minimumu neuždegsi širdžių. Krikščionybės žavesį kun. Bronius matė Jėzaus Kristaus maksimalizme: „Aš atėjau įžiebtį žemėje ugnies ir taip norėčiau, kad ji jau liepsnotų!“ (Lk 12, 49); „Aš atėjau, kad žmonės turėtų gyvenimą, – kad apsieitų jo turėtų“ (Jn 10, 10).

*„Krikščionybė yra didysis ir tikrasis MAXIMUM:
didžioji dovana, didžioji galimybė ir didieji reikalavimai,
visa iniciatyva ir visiška atsakomybė,
ir atlyginimas, prašokantis visas viltis –
ko net svajoti nemokam:
viskas iš VISKO išplaukia,
VISKAS VISKUO ištobulėta.
MAXIMUM iš Dievo ateina ir į Dievą veda.
Žavusis MAXIMUM!“*

Žaviuosį Tavimi, Kunige Broniau, žodžiais ir gyvenimu teigiančiu, kad ir dabar, mūsų tokiais netikrais ir ne visada švariais laikais yra angelų, pranašų, kankinių, išpažinėjų, mergaitiškų ir tyrų širdžių, stebuklų ir gerų žmonių.

Erudicija, žmogaus psichologijos išmanymas, minties skaidrumas, žodžio vaizdingumas ir poetiškumas traukia skaityti, mąstyti, žavėtis, aukštyn kelti širdį, ilgėtis Amžinybės, trokšti žemėje kurti Dievo karalystę.

Netrokšdamas sau jokios garbės, jokio įvertinimo apie save, Kunige Broniau, parašei žodžius:

„Žmogus, kuris dega kaip žvakė, gieda kaip paukštis, meldžiasi kaip šventasis, gyvena kaip vaikas Tėvo namuose, toks žmogus yra Dievo šventovė. Kol bus tokių žmonių, Bažnyčia gyvuos ir mes būsim amžini.“

Kun. Broniaus knygos – apie dvasinio pasaulio realybę, apie tai, kad:

*„...skverbiasi vanduo po žemėm ir šaltiniu skaidriu sugurga.
...rusena ugnelė po pelenais ir visada gali įsikurti.“*

Ačiū – Pažintis tęsiasi!

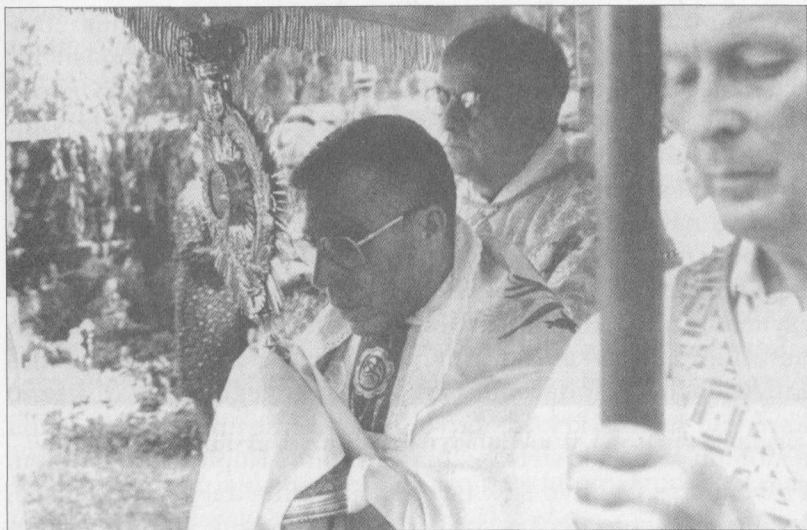
*Stasė Dzenuškaitė
2003 rugsėjo 24 Vilnius*

Pagarbos žodžiai šviesaus atminimo kun. Broniui Bulikai

Su kunigu Broniumi Bulika mus suartino Jieznas, kuriame ilgus metus klebonavo, ten mirė ir bažnyčios šventoriuje palaidotas vyriausias Pauliaus Galaunės brolis kunigas Jonas Galaunė (1876–1946). Jis globojo senatvės sulaukusį tėvą Konstantiną Galaunę bei seseris Stanislavą ir Stefaniją, kurie atgulė amžinam poilsiui Jiežno kapinėse.

Artėjant kun. Jono Galaunės 100-osioms gimimo metinėms, nepamenu – laišku ar žodžiu – Paulius Galaunė kreipėsi į kleboną kun. Br. Buliką prašydamas tą dieną prisiminti jį šv. Mišių aukoje. Deja, dėl sveikatos bei žvarbių vėlyvo rudens orų jubiliejinę dieną negalėjome pamaldose dalyvauti. Kad P. Galaunės prašymas buvo išpildytas, liudija kun. Br. Bulikos 1976 12 21 laiškas.

Nuo to laiko, kiekvienų metų vasarą nuvažiavę į Jiezną aplankyti artimųjų kapų, visuomet užsukdavome ir į kleboniją pas kun. Br. Buliką. Įsiminė jo kuklus butelis nedidelio, seno medinio namo viename gale. Į akis krito tvarkingai sudėtų lentynose knygų gausa. Šeiminkas, žinodamas P. Galaunės meninius bei bibliofilinius polinkius, mielai mums rodydavo naujai įsigytas knygas dailės klausimais. Tarp jų palyginti nemažai buvo ir leistų užsienyje, daugiausia vadinamuosiuose socialistiniuose kraštuose,

Tautodailininko Ipolito Užkurnio paminklo prof. P. Galaunės tėvui ir dviem seserims detalė Jiezo kapinėse

Kai nuvažiuodavau į Jiezną kapų reikalais viena, taip pat nors trumpam užsukdavau ir pas kun. Br. Buliką. Jis paklausinėdavo apie P. Galaunės sveikatą, parodydavo vieną kitą religinio turinio leidinį, jį pakomentuodavo ar pasakydavo šia tema kokių nors savo minčių. Į ilgesnius, gilesnius pokalbius bei klausimus, žinodama klebono užimtumą ar matydama už durų jo laukiančius parapijiečius, nedrįsdavau leistis. Tačiau kiekvieną kartą jo namus palikdavau išsinešdama iš jų šviesų išpūdį, gražią mintį ar viltį.

Nuo laiko apsamanojusį ir svyrantį medinį kryžių prie P. Galaunės artimųjų kapų panorame pakeisti tautodailininko sukurtu nauju paminklu. Šį sumanymą P. Galaunė laiške išsakė klebonui ir prašė jo sutikimo. Kun. Br. Bulika 1980 m. velykiniame laiške maloniai tam pritarė. Nedelsdami paminklą užsakėme įžymiam tautodailininkui Ipolitui Užkurniui. Dalyvaujant pačiam autoriui, talkininkaujant giminėms bei M. K. Čiurlionio dailės muziejaus dviem darbuotojams 1981 m. gegužės 29 d. Jiezo kapinėse senasis kryžius buvo pakeistas turtingų formų nauju ažuoliniu paminklu su išdrožtu pagrindiniu Rūpintojėlio motyvu. Pašventintas jis buvo šiek tiek vėliau mums dalyvaujant. Gaila, kad to momento nepavyko užfiksuoti nuotraukose.

kurių techninės bei leidybinės galimybės, lyginant su lietuviškomis, buvo daug didesnės. Žinoma, pokalbio metu buvo paliečiama ir to laikotarpio kultūrinio bei visuomeninio gyvenimo negerovės, sunkumai. Be to, tuo metu kaip tik vyko bažnyčioje remontas. Klebonas vis klausinėjo P. Galaunės nuomonės dėl atliekamų darbų kokybės. Šis patarinėjo palaikyti glaudesnius ryšius su specialistais – restauratoriais. Deja, iš kun. Br. Bulikos paaiškinimų supratome, kad tai padaryti buvo nelengva. Svarbiausia kliūtis – okupacinės sovietinės valdžios neigiamas požiūris į Bažnyčią bei jos veiklą.

A. ir P. Galaunių namų archyve saugoma kun. Br. Bulikos 3 laišakai ir 14 atviručių, rašytų P. ir K. Galaunėms Kalėdų ir Velykų progomis. Sveikinimai dažniausiai trumpi, užrašyti kokių nors religinio ar meninio turinio atviručių antroje pusėje.

Kun. Br. Bulika, būdamas su reikalais Kaune, kartais trumpam aplankydavo ir P. Galaunę. Gaila, bet tuo metu būdavau darbe ir apie malonaus svečio vizitą sužinodavau grįžus namo iš vyro pasakojimų.

Amžinybėn abu iškeliavo 1988 m.: kun. Br. Bulika pavasarį, o P. Galaunė – rudenį.

Tikrąjį kun. Br. Bulikos asmenybės plotį ir gylį pažinau tik Nepriklausomybės laikotarpiu, kada seselės Eufemijos rūpesčiu ir pastangomis išsaugoti rankraščiai vienas po kito pradėjo išvysti dienos šviesą knygų pavidalais. Jas skaitydama jutau skaudžią jo gyvenimo patirtį, per kančią subrandintą išmintį, dvasios taurumą, paremtą giliu tikėjimu į Aukščiausiąjį. Savo, kaip dvasininko, veikla kun. Br. Bulika troško ir siekė kelti žmonių moralę, žadinti jų tautinę savimone ir artinti visus prie Kūrėjo.

Kazimiera Galaunienė

2003 12 02

Talentas, tarnavęs kunigystei

Kunigą Bronių sutikau Omsko lageriuose. Atvežtas iš Mordovijos patekau į jo „parapiją“. Turiu galvoje tame lageryje vargšius lietuvius. Čia, kaip ir kituose aptvaruose, jų buvo keli šimtai. Su kunigais teko ir anksčiau susidurti, gyventi toje pačioje kalėjimo kameroje. Paprastai tautiečiai stengėsi juos kiek įmanydami pagloboti, pasergėti nuo sunkiausių darbų, tačiau kunigas Bronius buvo išimtis – kasdien su visais ėjo kelis kilometrus į darbo zoną, o vakarais ir poilsio dieną bendravo su likimo draugais.

Mane pribloškė kun. Broniaus nepaprastai įtaigus, itin savitas, lyg ir kasdieniškas kalbėjimo būdas, mintijimo stilius. Ne ritualiniai, ne liturginiai, o paprasčiausi žodžiai. Išnykdavo įprastas atstumas tarp altoriaus ir tikinčiojo, tarp sakyklos ir klausytojo. Būdavo, susigūžiam ant medinių gultų, kas klūpomis, kas pusiau kniūbsčias, visi su vatinukais ar net su bušlatais, patalpa („sekcija“) trenkia kalinių prakaitu, ir klausomės kun. Broniaus improvizuojamos maldos, patys pusbalsiu meldžiamės jam iš paskos...

Nei iki tol, nei vėliau šitokio dvasios pakylėjimo, sąmonės nušvitimo, širdies palengvėjimo neteko patirti. Ne iš treniruotos atminties, ne iš maldaknygių, ne iš katalikiškų skaitinių veržėsi šitie stulbinamai paprasti žodžiai. Rodos, iš tikro auksaburnio lūpų. Džiaugiausi, stebėjausi, gal net pavydėjau Dievo dovanos: šitaip jautriai, nuoširdžiai ir poetiškai atsiverti, savo mąstymu patraukti klausytojus, tiesiog užburti.

Pamenu, itin jaudino originalios maldelės į Švenčiausiąją Mariją, tarytum kokie skaidrūs, lyriniai eilėraščiai. Net buvau nusirašęs kelis puslapius, parsivežiau į Lietuvą ir... prapuldžiau. Dabar labai gaila. Jaučiu savotišką nuodėmę.

Nors buvau silpnatikis, vis dėlto suvokiau aptikęs kitoki, ypatingą dvasininką, naujosios kartos kunigą, gyvos dvasios skleidėją, kalbantį ne sustabarėjusiais, kanonizuotais sakiniiais, ne atrajojantį iš bažnytinių raštų, o viską gaivinantį savo širdyje, kunigą mąstytoją, kunigą poetą, tikrąjį SACERDOS, paties Viešpaties palytėtąjį.

Dabar galiu tik atsidusti: kaip mažai su juo bendrauta! Grįždamas iš lagerio į tėviškę vos probėgšmais aplankiau. Jis tą speiguotą vakarą grįžo kalėdojęs – vėjo nusvidintu veidu, žvalus, nė kiek nepavargęs, laimingas. Numaniau, kad su paprastais parapijiečiais jam smagu pabūti, pasišnekėti. Toks jau pašaukimas.

Vilkėjau jo dovanotą vilnonį megztinį – aukšta uždara apykakle, gražiai juostėta krūtine. Ir gražus, ir šiltas. Ar būčiau kitaip sveikas atkeliavęs per – 40 laipsnių šalčius nuo Omsko ligi Skaudvilės?! Abu pasidžiaugėm, kad šitaip maloniai pasitarnavo į lagerius patekęs daiktas.

Po daugelio metų prireikė „savo kunigo“ – patyliukais pakrikštyti tarybinių inteligentų vaikutį. Buvo toks keistas laikas. Į ką daugiau

galėjau kreiptis? Susiradau kun. Bronių, klebonaujantį Jiezne. Mielai sutiko pagelbėti, svetingai aprodė savo bažnyčią. Net pafantazavom apie satyros (gal net autorinį?) vakarą Jiezne...

Tas pirmasis „slaptas“ Krikštas įvyko klebonijoje, labai kuklioje pirkioje, karštą vasaros dieną. Ta proga neblogai pritiko ir šampano taurė, berods, ne krikštatėviams inicijavus, o pačiam klebonui padrąsinus.

Kitą kartą jau tiek suįžulėjom, kad savąjį Krikštytoją atsivežėm į Kauną, į namus. Aišku, ne dėl vieno kūdikio. Surinkom tris: du – mano sūnus, trečiąjį – šeimos draugų. Tai jau buvo tikrai smagios krikštynos, pilnas butas krikštamočių ir krikštatėvių, o kunigui Broniui teko išsipasakoti kelionės į Romą išpūdžius ir sugaišti ne vieną valandą. Tada neižvelgiau, koks pragaištingas šitoks mūsų savanaudiškumas, kaip maža Broniui laiko susikaupti, atsidėti kūrybai. Nežinojau, kad tai jo etiudai skaitomi per Vatikano radiją, kad užsieniuose jie spausdinami. Šiandien vėl stebiuosi ir džiaugiuosi: vis dėlto išliko nemažai kun. Broniaus užrašytų mintijimų. Ir kiek juose ryškaus talento ženklų! Kokia įtaiga! Koks išraiškingas, gyvas, stiprios dvasios sklidinas žodis!

Negirdėjau jo pamokslų. Ar kun. Broniaus iškalba prilygo jo tyliesiems susimąstymams? O rašytiniai „pamokslai“ – itin išpūdingas kūrybinis palikimas. Iš jo spinduliuoja gilaus tikėjimo šviesa, geraširdiškumas ir išmintis.

Aleksas Dabulskis

Mintimis keliauju į Jiezną

Praėjo jaunystė, nuoširdi draugystė ir liko visko, kas gražu, tik prisiminimai. Mintimis dažnai keliauju į Jiezno bažnyčią, kur buvo nuostabiai gražios pamaldos, šventinė nuotaika tikra to žodžio prasme ir pamokslas...

Kiekvieną dieną meldžiu Dievą švento atminimo kun. Broniui atlygio už jo nepaprastą meilę artimui ir tikiu, kad Jis garbina Dievą Danguje.

Z. Živatkauskienė

1998 04 04

* * *

Prisimenu savo pirmąją Komunią ir tikrai neperdėdama sakau, aš ir šiandien jaučiu Klebono Bulikos rankas ant savo galvos, kai

jis, pasistatęs prieš save, išklauses išpažintį, davė išrišimą. Jis labai giliai yra įaugęs į mano gyvenimą.

*Vida Bertulienė, Molėtai
1999 m.*

Jeigu tau nepakeliamai sunku...

Minint kun. Broniaus Bulikos penkioliktąsias mirties metines

Jeigu Tau gyvenime nepakeliamai sunku, nerandi vietos savo aplinkoje, skaityk Br. Bulikos knygelę „Kryžiaus keliu“. Skaitydamas pasisemsi dvasinės, fizinės stiprybės, pasijusi esąs drauge su savo ištikimiausiu draugu Jėzumi, padedančiu Tau, žmogau, rasti prasmingą gyvenimo kelią...

Šios nedidelio formato knygutės kompozicija labai paprasta. Pasklaidykime jos puslapius (jų 160), pastebėsime štai ką: 14 teminių skyrių įžanga. Kiekviename skyriuje 14 dalių – Kryžiaus kelio stočių (stacijų), po to eina apibendrinimas. Kiekviena dalis – stotis turi savo pavadinimą pagal Kristaus kančios momentus, pavyzdžiui: pirmas skyrius (teminis pavadinimas „Mes tikime“), pirma dalis – stotis „Kristų pasmerkia...“ Tuo aspektu išsakomos mintys: „Tiesa ir Teisybė kaip saulė šviesi, kaip gyvybė brangi... Bet yra žmonių kuriems gerovė, baimė netekti ir net grynas melas svarbesnis už Tiesą ir Teisybę. Teisuolis kenkia viskam, todėl ant kryžiaus jį...“ Juk Jėzų pasmerkė minia, žydų fariziejai... Antras skyrius (teminis pavadinimas „Gal nereikia minėti“), pirma dalis – stotis „Kristų pasmerkia“. Kartojamas tas pats teiginys, o nuskamba ta pati tiesa naujai: kol pasauly neteisybė – neteisingai kaltinama, neteisingai teisiama... Tol Kristaus pavyzdys – klausyti tik savo sąžinės ir Dievo valios...“ Ir taip skaitome visus 14 skyrių ir kiekviename iš jų kartojama Kristaus kančių stotys, tačiau vis naujomis giliomis mintimis sužėri Viešpaties kančia. Ir pajunti, kokia Kristaus Kryžiaus kelio kančių gelmė, kiek ji sukelia minčių, kaip ji siejasi su mūsų dienų žmogaus gyvenimu. Leidžiama žmogui pasirinkti gerį ar blogį, Dievo ar piktojo draugystę. Svarbiausia nepalūžti, išverti, pasitikėti Dievu. Juk Viešpats myli tave ir mane, globoja, pasitiki, kad siunčia įvairius išbandymus, ir aš jaučiuosi laimingas, net dėkingas – ačiū Tau, Viešpatie, už kančią, sielvartą, ačiū, kad ištvėriau. Pajunti tada dvasinę ramybę, kai savo išgyvenimus aukoji, kad palengvintum gyvųjų ir mirusiųjų dalį...

Pažvelkime į Dievo motinos Marijos susitikimus su sūnumi Jėzumi Kristumi kančios kely (ketvirtoji stotis): „kol mūsų pasauly net savieji susvetimėja: pameta, išsižada... ateina tik reikalauti ir gauti, tol Kristaus ir Marijos pavyzdys – būti kartu net kančios kely – yra būtinas mums“...

Skaitydamas pastebi, kad kiekviena dalis (kančios stoties turinys) komponuojama antitezės būdu – supriešinamas gėris su blogiu. O tau, skaitytojai, laisva valia pasirinkti: būti teisingam, doram, nuoširdžiam... arba pasirinkti melą, veidmainystę, išdidumą, puikybę...

Ypač jaudina Dievo Motinos Marijos išgyvenimai: „Baisu, kad begalinis artumas didžiausiu skausmu pavirsta“ (IV dalis, 29 p.)... susitinka Motina ir Kristus – vienas skausmas ir vienas tikrumas: visur ir visada kartu ir greta (IV dalis, 39 p.). Kentėti vienam tikrai būtų nepakeliamai sunku: gal neįmanoma... (IV dalis, 51 p.). Eikite, motinos, su nekaltai kenčiančiais savo vaikais... dar rūpestingiau su klystančiais ir paklydusiais (IV dalis, 65 p.). Jei tavo rankos švarios ir pasiruošusios geram, tu – mano motina, sesuo ir brolis...“ Ir taip gali cituoti ir cituoti kun. Br. Bulikos „Kryžiaus keliu“, nes kiekviena mintis krenta į protą ir širdį.

Pagaliau mūsų tautos gyvenimo istorijos momentai susipina su Kristaus kančia (paskutiniai du skyriai – „Ruošiantis Lietuvos Krikšto jubiliejui“, „Lietuva švenčia Krikšto jubiliejų“): „Lietuvė motina, mokanti rašto ir katekizmo, mūsų motinos, atvedusios prie altoriaus... darančios gera – panašios į Mariją...“

Taigi, skaitydami paskutinius skyrius, randame save ir savo tautos istorijos akimirkas: čia ir paprasta kaimo moteris, ir kunigas.

Kunigo Broniaus Bulikos knygelė „Kryžiaus keliu“ – tai lyg maldaknygė, evangelija, katekizmas, padedantis skaitytojui sugrįžti į tikėjimo kelią. Juk kun. Br. Bulika yra, buvo ir bus savo proto šviesa, tikėjimo gelme iki gyvenimo pabaigos.

Jeigu tau nepakeliamai sunku, aplankyk kunigo Br. Bulikos kapą, padėkok už galias tikėjimo mintis, paskaityk jo knygeles „Kryžiaus keliu“, „Tikiu, Viešpatie“ – sutvirtėsi dvasiškai ir fiziškai. Įsigysi atkaklumo įveikti bet kokius sunkumus.

S. Matonienė
2003 m.

Su juo bendrauti buvo gera

Su kunigu Broniumi Bulika susipažinau dirbdamas Jiezo kėpyklos vedėju. Kartą perdegė bažnyčios vargonų variklis. Klebonas paprašė mano pagalbos. Aš pakeičiau jį veikiančiu. Sutikęs mane norėdavo atsilyginti. Pasakiau, kad tegu tai būna auka bažnyčiai ir jokie atlyginimo nereikia.

Pastebėjęs, kad fotografuoju per pirmosios Komunijos šventės arba laidotuves, skatino mane sakydamas, jog nuotraukų nori ne tik laimingi vaikučiai, jų tėveliai, bet ir žmonės, palydintys savo artimuosius į Amžinybę.

Kadangi turėjau nuosavą automobilį, dažnai tekdavo pavežti kleboną. Prisimenu kelionę į Lazdijų rajoną, Rudaminos bažnyčią. Vežiau tada keturis kunigus į avarijoje žuvusio kunigo Juozo Zdebskio laidotuves. Tai buvo 1986 metai.

– Gal galėtum, vaikelik, nuvežti mane į Birštoną? – užkalbino kartą mane klebonas. Pasišnekėsim važiuodami ir pats pabūsi šv. Mišiose.

Su juo važiuoti visada norėjosi, nes jis turėdavo ką papasakoti. Grižęs iš Prancūzijos, Lurde vykusio Eucharistinio kongreso, įdomiai pasakojo apie tradicijas šioje šalyje. Kartą prasitarė, kad jaučia skausmą širdies plote. Aš pasiteiravau, koks tai skausmas, kas darosi. Jis paaiškino, kad tarsi būtų sustojęs skrandis, bet iš tikrųjų jo širdelė šlubavo.

Su klebonu buvo lengva bendrauti. Kalbėdavo jis paprastai, liaudiškai. Visada jausdavosi jo didelė išmintis. Tiesą pasakydavo tvirtai, kaip kirviu nukirsdavo. Kai jo klasės draugas ruošėsi išvykti į Ameriką, jis jam pasakė: „Jei galvą turi, gali gyventi ir čia, Lietuvoje.“ Mylėjo jis Lietuvą ir dažnai kalbėdavo, kad ji bus kitokia, tik reikia palaukti...

Prisimenu jo ilgus, pamokančius pamokslus, kuriuos sakydavo iš sakyklos. Kalbėjo garsiai, aiškiai, įtaigiai, dažnai savo mintis palydėdamas rankų mostais. O kartais užsimerkdavo, kalbėdavo tyliau, lyg melddamasis, ir žmonės tada dar labiau suklusdavo. Klausai ir atmesti nieko negali, viską priimi, nes tai tikra tiesa.

Bendraves su parapijiečiais daugiau kaip 10 metų, klebonas Bronius gerai juos pažinojo. Jis sugebėjo pažinti žmogų, išvelgti jų tikrą gerumą ar tik apsimetimą, kad geras. Vargo jis su girtuokliais ir auklėjo juos negailėdamas tiesaus, kartaus, bet teisingo žodžio.

Neužmiršamas mūsų klebonas kunigas Bronius Bulika 14 metų mus stiprino šventuoju Dievo žodžiu, mokė savo asmeniniu pavyzdžiu, diegė mumyse žmogiškąsias vertybes.

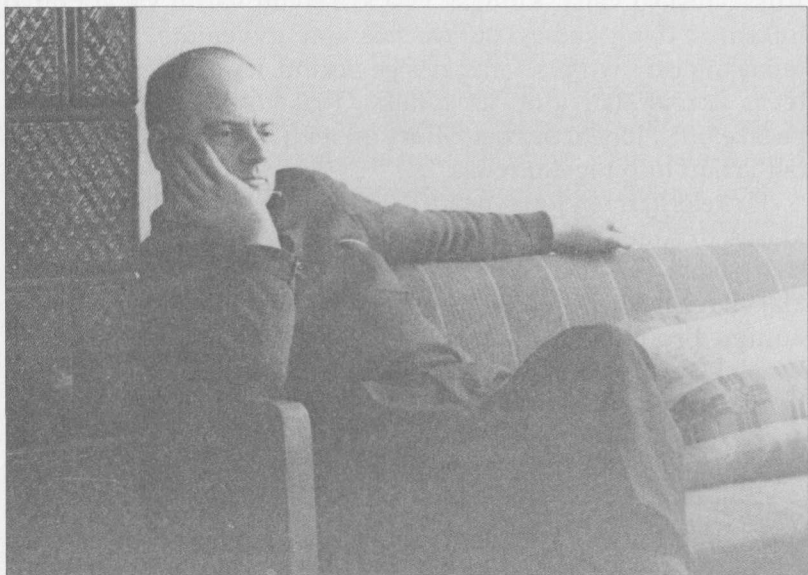
Jonas Lukaševičius, 2010 metai

Kunigas Bronius Bulika gražiausiose mūsų mintyse

Sugrįžę iš tremties apsigyvenome Jiezne. Po kelerių metų susipažinome su kunigu Broniumi Bulika. Jis pagyrė mus, kad turėjome drąsos ir valios grįžti tais laikais į savo kraštą.

Buvo žmonių, kurie tremtinių labai nekentė ir visai juos šmeižė. Prisiklausiusi visokių kalbų, tiesiog nesąmonių, vieną kartą susitikusi kunigą Bronių Buliką pravirkau... Papasakojau visas apkalbas, ignoravimus, patyčias. Tai buvo labai skaudu ir liūdna, nes nei mano, nei vyro šeimos niekam blogo nepadarė, taip pat ir mes norėjome taikiai, gražiai gyventi ir su visais sugyventi. Klausiau kunigo, kodėl kai kurie žmonės taip elgiasi. Jis apkabino mane ir pasakė: „Dievas padės jums ištvirti visas skriaudas, o tie, kurie taip elgiasi su jumis ir nekaltai jus šmeižia, nebijokite, jie ras savo atpildą pas Aukščiausiąjį.“

Mano vyras Izidorius Aleškevičius dirbo statybose, o baigęs mokslus buvo paskirtas darbų vykdytoju. Bažnyčiai ir klebonijai

reikėdavo įvairių statybinių medžiagų. Klebonas Bronius Bulika ateidavo į mūsų namus pasitarti, pasikalbėti dėl įvairių remonto darbų, o mano vyras visada kiek gelėdavo padėdavo.

Bėgo metai. Užaugo vaikai. Dukra panoro ištekti. Ji dirbo mokytoja, o sovietmečiu mokytojams nebuvo galima eiti į bažnyčią. Pasikalbėjome su kunigu Broniumi Bulika klausdami, ką tokiu atveju daryti? Jis išaiškino, kaip būtų geriausia. Jaunavedžiai nuėjo į bažnyčią naktį, sutartą valandą. Kunigas jų jau laukė ir suteikė Santuokos sakramentą.

Po kelerių metų gimė dukters Danutės ir žento Algimanto sūnelis. Reikėjo pakrikštyti. Į bažnyčią kad ir vaiko naktį nenuneši – sukels visa miestelį... Kunigas Bronius Bulika pats pasisiūlė ateiti vėlai vakare pas mus ir pakrikštyti vaikelį. Tą vėlų vakarą visi artimieji laukėme kunigo, bet lyg tyčia prapliupo baisus lietus, pylė kaip iš kibiro. Nežinojom, ką daryti. Netikėtai, lyg Dievo atsiųstas, atvažiavo viliuku vyro svainis iš Tytuvėnų. Vyras su juo tuoj išvažiavo pas kunigą. Bronius Bulika, nepaisydamas smarkios liūties, jau rakino klebonijos duris, laikydamas rankoje didelį lietsargį...

Krikšto tėvams, tėvams, seneliams ir visiems svečiams gerbiamasis kunigas labai nuoširdžiai, įtaigiai aiškino tikėjimo tiesas, dalijosi mintimis, mokė, kaip auklėti vaikelį pagal Aukščiausiojo valią. Kunigas visą krikštytųjų vaišių vakarą buvo linksmas, daug kalbėjo su svečiais apie gyvenimą, mokė, kad reikia atleisti savo priešams, nes jie nežino, ką daro... Kai krikšto tėvas norėjo atsilyginti už suteiktą Krikšto paslaugą, kunigas pasakė: „Tu, Joneli, dar neuždirbi, esi tėvų išlaikomas, studentas, tau labiau tų pinigėlių reikia.“

Po kelerių metų Jonas baigė Kūno kultūros institutą ir su savo klasės drauge Nijole nutarė tuoktis. Abu buvo mokytojai ir bažnyčioje viešai tuoktis negalėjo. Buvo žmonių, kurie sekė kiekvieną mūsų šeimos žingsnį. Teko vėl kalbėtis su gerbiamuoju kunigu Broniumi Bulika. Jis, puikiai žinodamas mūsų mažo miestelio situaciją, susitarė su Birštono bažnyčios klebonu dėl Jono ir Nijolės santuokos ir Jono sesers dukrytės krikštytųjų. Viskas pasisekė puikiai ir laimingai.

Kunigas klebonas Bronius Bulika mūsų šeimai buvo labai svarbus žmogus, padėjęs išgyventi po sunkių tremties metų, suteikęs vilties ir drąsos, padėjęs atlaikyti sovietmečio neteisybes. Tai buvo nepaprasto nuoširdumo ir gerumo žmogus. Susitikus

kleboną gatvėje, pasisveikinus, pakalbėjus, visa diena tapdavo daug prasmingesnė, smagesnė, gyvenimas pasidarydavo daug šviesesnis. Kunigui Broniui Bulikai visi žmonės buvo lygūs ir svarbūs: ar tremtinys, ar ligonis, ar vargšas, ar turtuolis. Visiems, kiek žinau, padėdavo, patardavo, kiekvieną paguosdavo, apkalbų ir šmeižtų neklausydavo. Nuoširdžiai meldavosi už mus visus. Visi mes buvome jo mylimi vaikai. Vaikeliais maloniai vadindavo...

O mes nuolat prisimename savo garbųjį Kunigą, Kleboną... Eidami jo vardu pavadinta gatvė, stovėdami prie jo kapo ir kryžiaus bažnyčios šventoriuje, skaitydami jo knygas, grįždami į atmintinas savo gyvenimo praeities dienas... Meldamiesi už savuosius visada nuoširdžiai meldžiamės ir už savo gerąjį kunigą Bronių Buliką.

Vlada Aleškevičienė
2010 m.

Man visada malonu pavežti pakeleivingą žmogų

1981 metai. Pirmadienis po Devintinių. Neskubėdamas važiuoju į Kauno Žemės ūkio akademiją egzaminų sesijon. Pavažiavęs už Prienų pamačiau šalikelėje sugedusį Žiguliuką. Sustojęs pasiteirauju, kuo galiu padėti. Reikia dirželio, bet mano automobilis kitos markės. Jeigu sustojau padėti, tai vienas keleivis paprašo pavežti jį iki Kauno miesto pirmos autobusų stotelės.

Man visada malonu pavežti pakeleivingą žmogų. Aš idėmiai jį stebiu, mintyse spėliuju, kur gyvena, mieste ar kaime, kokia jo specialybė, o vėliau atvirai klausiu ir žiūriu, ar aš pažįstu žmogų iš pirmo žvilgsnio. Ir dabar vairuodamas žiūriu į kelią ir keleivį. Žiūrėdamas į veidą suprantu: negeria, nerūko, su akiniais – bus mokytas, rankos švarios – ne kolūkietis. Kalba inteligentiškai, bet ne mokytojas, nes kalba laisvai, negalvodamas apie žodžių dėlionę.

– Tai į namus važiuojate? Iš atlaidų? – paklausiu.

– Ne! Ir iš namų, ir iš atlaidų. Siūlau apsieiti be žvalgybos. Esu Jiezno parapijos klebonas Bronius Bulika.

– O aš esu Jūsų ideologinis priešas – „Saulės“ kolūkio pirmininkas iš Alytaus rajono.

– Tokį ideologinį priešą aš turiu savo brolių, dirbantių Aukštaitijoje...

Per mūsų šį pirmąjį susitikimą, atrodo, nebeliko jokio barjero, lyg būtume seni pažįstami. Tą kartą klebonas keliavo į Kauno tarpdiecezine kunigų seminariją. Turėdamas laisvo laiko nuvežiau jį į seminariją ir tada net nepagalvojau, kad man ir mano šeimai po keliolikos metų šešerius metus labai dažnai teks lankytis šioje mokslo įstaigoje. Pasikeitė telefonų numeriais ir susitarėme ateityje palaikyti ryšius. Aš šiuo reikalu buvau pranašesnis, nes turėjau gerą transportą, o klebonas turėdavo samdytis automobilį su vairuotoju. Tuo metu automobilių Lietuvoje buvo mažai, o vežti kunigą ne bet kas galėjo – už tai buvo galima nukentėti. Tada buvo tokia santvarka.

Iki tol su šeima važiuodavome į Birštono ar Onušio bažnyčias, bet Birštone būdavo daug poilsiautojų ir bažnyčioje matydavau pažįstamų veidų. Tai man kėlė baimę. Tikriausiai ir jie manęs bijojo. Nuo pažinties su kunigu Broniumi pradėjau su šeima lankytis Jiezno bažnyčioje. Klebono sakomi pamokslai man darė didelį įspūdį. Norėdavosi viską išsiminti, ką sako, ko moko. Jo žodžius, mintis labai dažnai pritaikydavau savo darbe. Bet vienais metais per Šv. Roko atlaidus, einant procesijai aplink bažnyčią, o man stovint šventoriuje, procesijos dalyvė, nešanti altorėlį, labai įdėmiai į mane žiūrėjo. Jos persmelkiantis žvilgsnis taip mane paveikė, kad nuo to laiko bijojau Jiezno bažnyčioje lankytis. Ta moteris – buvusi mano mokinė aštuonmetėje mokykloje...

Nuojauta manęs neapgavo. Praėjus metams buvo sumuštas ir apiplėštas Krokialaukio parapijos klebonas. Mūsų kolūkio automašina ankstų rytą vežė melžėjas į ganyklas. Kurnėnų miško pakrastyje jos pamatė surištomis kojomis ir rankomis minėtą kleboną. Jos jį atrišo ir suteikė reikiamą pagalbą...

Tuo metu visi žinojo, kad už antitarybinę veiklą to klebono apiplėšimą organizavo sovietų saugumas, o vietinė milicija, to nežinodama, staiga ir netikėtai plėšikus demaskavo. Šiame nusikaltime dalyvavo ir buvusi mano mokinė, kurios aš išsigandau Jiezno bažnyčios šventoriuje. Teismas minėtą moterį nubaudė 3 m. laisvės atėmimo bausme – bausmę atidedant... Įstatymai už tokius nusikaltimus buvo griežti, ir tokia simbolinė bauda dar labiau sustiprino mano mintį, kad nusikaltimas buvo padarytas būtent valdžios užsakymu.

Nepaisant to, mūsų bendravimas ir draugystė nenutrūko. Turėdamas laisvesnio laiko, atvažiuodavau pas kleboną Bronių Buliką ir sakydavau, kad šiandien aš jo vairuotojas – prašau mane

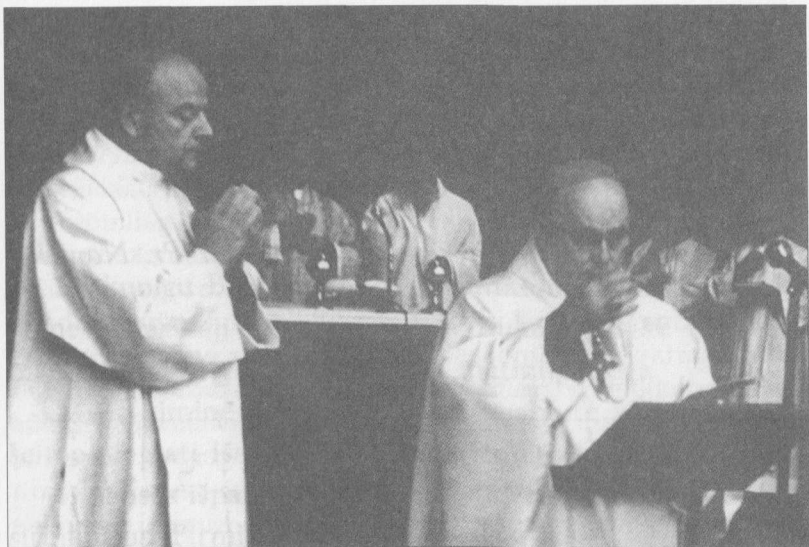
išnaudoti. Tekdavo kunigą parsivežti į Miroslavą, kuriame gyvenau. Aplankėme „Dainavos legendą“, parką, dailininko Antano Žmuidzinavičiaus muziejų. Kartą abu užsukome į kolūkio kontorą – kažko man skubiai reikėjo. Sekretorius, pamatęs nepažįstamą žmogų, paklausė, su kuo aš čia važinėju. Pasakiau, kad tai tikrintojas iš Kultūros ministerijos.

– O kur ji vaišinsite? – skubėjo sužinoti.

– Šis tikrintojas negeriantis, – pasakiau.

– Tai pirmas toks tikrintojas, – išgirdau kažkokios moters repliką.

Kunigas Bulika labai mokėjo užjausti ir suprasti kitus žmones. Kartą važiuovome pas Kernavės kleboną Krivaitį. Buvęs vyskupijos valdytojas tuo metu buvo bažnytkaimio parapijos klebonas. Tikriausiai jautėsi pažemintas ir užmirštas vakarykščių pavaldinių. Mūsų atvykimas ir kunigo Bulikos gražūs žodžiai monsinjorą Krivaitį pravirkdė. Radome jį gyvenantį kolektyvinio sodo namelyje ant Neries kranto. Viename aukšte buvo įrengta koplyčia, joje Kryžiaus keliai – paveikslų autorius Kudirka. Įsigijau jo darbų kolekciją – Lietuvos kunigaikščių bareljefus. Aplankėm Kernavės bažnyčią, originalius Kryžiaus kelius šventoriuje, nuvedė prie statomos įdomios klebonijos.

Lurde. Šv. Mišios grotoje

Dažnai reikėdavo važiuoti į Vilnių tarnybiniais reikalais. Į didelį miestą geriau būdavo važiuoti su vairuotoju, ministerijoje turėdavu pabūti padavėju, aptarnauti tuos, pas kuriuos važiuoju, ir dėl to negalėdavu užsukti pas Jiežno kleboną. Todėl stengdavau važiuoti vienas. Klebonas liepdavo „Volgą“ statyti šalia klebonijos, kad automobilis būtų ant akių. Atvykusį niekada neišleisdavo nepamaitinęs. O aš tada, būdamas jaunas, valgydavau daug, todėl dažnai stengdavau greičiau iš Vilniaus pabėgti, kad liktų laiko užsukti į Jiezną. Iš mandagumo sakydavau, kad valgydamas padarau persivalgymo nuodėmę. Tuomet jis atsakydavo: „Jeigu tik tokią nuodėmę padarei, o ne ką daugiau, tai esi pirmas žmogus, kuriam išpažinties eiti nereikia.“

Kartą klebonas Bronius ruošėsi važiuoti į užsienį. Pasirašė pranešimą lietuvių kalba, manęs paprašė pabūti cenzoriumi. Paskaitęs paklausiau, ar mokyklos mokytojai išvers į prancūzų kalbą.

– Mokytojai labai užsiėmę, o aš turiu daugiau laisvo laiko už juos, todėl pats išsiversiu.

Iki tol nežinojau, kad klebonas moka kelias užsienio kalbas. Labai laukdavau jo sugrįžtančio, nes kiekvieną kartą man, kaip kolekcionieriui, parveždavo tos šalies, kurioje lankėsi, monetų.

Susitikimo metu stengdavau kunigo žodžių klausytis ir juos įsiminti. Man dažnai iškildavo daug klausimų, į kuriuos atsakymo ieškoti važiuodavau į Jiezną. Aš stebėjausi, kaip šis kunigas taip gerai pažįsta žmonių psichologiją: mokinių ir mokytojų, kolūkiečių ir specialistų, ir jo patarimai, gyvenimas įrodė, buvo labai vertingi ir teisingi. Nors prisipažinsiu, kad ne visų patarimų paklausiau, bet kurių neklausiau ir nevykdžiau, tai ir šiandien gailiuosi.

6–7 metus padirbėjęs kolūkio pirmininku, pajutau, kad sunku kažkokią beviltišką, milžinišką mašiną vežti. Atvažiavau pas kleboną patarimo – gal reikia mesti man šį darbą. Didžiausia bėda darbe – girtavimas. Žmonės kaip gėrė, taip ir geria. Aš su jais bandžiau kalbėti ir gražiuoju, ir piktuojų. Išvada ta pati. Kai gražiuoju, tai stipriai geriantys nugirdo negeriančius ir juos girtus pasiunčia pas mane. O patys žiūri: ar šituos gerus žmones, tą kartą suklaidintus, bausiu ar ne. Jeigu nebaudžiu, tada priekaištauja, kad man ne visi lygūs. Tik iš kunigo Broniaus sužinojau, kad daugelis kolūkių pirmininkų po atlyginimo žmonėms leidžia girtauti dvi tris dienas, vaidina nematančius, o

kai vargšai prageria pinigų, vėl kimba į darbą. Pradėjau domėtis – šitaip ir mano kolegos rajone darė...

– Tik nemesk darbo, – mokė mane klebonas, – po tavęs gali gerti ir pirmininkas, ir kolūkiečiai. Ir juoksis iš tavęs gerdami... O išsipagirioję jie visi gailisi, kad girtavo. Papasakojo, kad jam tik atvažiavus į Jiezną, jau pirmą naktį žmogelis beldė į langą prašydamas paskolinti keturis rublius. Aš jo paklausiau: „Kvietkeli, pasakyk, o kur jūs šiuo metu – naktį gersite?“ Sako: „Katilinėje, vyrai jau susirinkę ir laukia...“

– Tai eik į katilinę ir pasakyk visiems susirinkusiems vyrams, kad šis Jiezno kunigas neskolins pinigų išgėrimui. O rytoj ryte tegu jie praneša viso miestelio vyrams, kokį blogą kleboną gavo.

Tuo metu kunigas Bulika daug rašė. Jo raštų niekas tuomet nespausdino, bet jis mašinėle spausdintus rankraščius negailėdamas dalindavo. Pirmutinį jo darbą gavau parašytą „Katekizmą“.

Kartą važiuodamas iš Vilniaus su *uaziku*, ant kurio durelių buvo rajono ir kolūkio pavadinimas, automobilį saugumo sumetimais palikau prie bažnyčios, o pats per didelį lietų atbėgau į kleboniją. Įėjęs numėčiau šlapią striukę ant fotelio. Šeimininkas pakvietė į tolimesnį kambarį. Tuoj pat pasigirdo beldimas į duris. Klebonas man liepė nesirodyti, o pats išėjo sutikti svečio. Pasisveikinęs pilietis paklausė: ar namuose nieko nėra. Klebonas patvirtino, kad jis vienas. Atvykęs prisistatė esąs saugumo kapitonu, ieškantis kun. Šato, kurį klebonas savaitei buvo išleidęs į kitą parapiją.

– Jūs žinote, kad Jūsų vikaras per Amerikos lietuvių buvo slapta įdavęs eilėraščių rinkinį, bet per patikrinimą tai buvo rasta lagamino sienelėje?

Atskaitęs moralus klebonui už vikaro antitarybinę poeziją, paliko kunigui Šatui šaukimą į saugumo komitetą. Mano šlapios striukės saugumietis taip ir nepastebėjo. Tą dieną pas kleboną aš suvalgiau mažiausiai...

Teatleidžia man a. a. kunigas Bulika, bet jo pamokymus, mintis aš dažnai panaudoju darbe ir gyvenime ir padarau protingo žmogaus įvaizdį... Sąjūdžio laikais teko patirti daug nesusipratimų, bet kunigo Broniaus Bulikos jau nebuvo tarp gyvųjų, nebuvo su kuo pasitarti...

Dabar aš ir žmona esame pensininkai. Vyriausias sūnus šiomet mini kunigystės dešimtmetį, klebonauja Veisiejų parapijoje. Jam

pareiškėme, kad senatvėje norėtume prisiglausti prie jo. Prisimenu, ir sūnui pasakiau klebono Bulikos žodžius, kad kunigui negalima savo mamos ar sesers imti šeimininke, nes mama ar sesuo manys, kad patarnauja sūnui, broliui, o ne kunigui. Tik dabar supratau, kad ši pastaba tinka mums – tėvams, o ne sūnui kunigui.

Klebonas mirė staiga. Mūsų draugystės niekas nežinojo, ir apie netektį išgirdau pavėluotai, nes gyvenau kitame rajone (kitoje vyskupijoje). Vasarą su Pivašiūnų klebonu Vytautu Suda-
vičiumi prie Jo kapo pasimeldėme, padėjome gėlių. Kunigas Bronius Bulika yra tas Žmogus, kuris mano sielai padarė didžiausią įtaką.

Jonas Juravičius, Miroslavas, 2010 m.

Kunigas, rašytojas, mąstytojas

Norėčiau prisidėti prie kunigo Broniaus Bulikos atminimo išsaugojimo ir savo atsiminimais.

Dvasininkus bolševikai laikė savo priešais, kuriuos reikia naikinti. Todėl į gulagus kunigai neretai patekdavo ne dėl savo politinės veiklos, o vien dėl to, kad yra dvasininkai. Net ir būdami laisvėje, jie sovietijoje buvo vieni iš labiausiai varžomų, persekiojamų asmenų. Padirbęs kunigu vos kelerius metus į bolševikinių represijų sukūrį pateko jaunas kunigas Bronius Bulika.

Jis gimė 1923 m. kovo 23 dieną Pučkoriškių kaime (Utenos raj., apie 3 kilometrai nuo Saldutiškio), priklausiusiame tada Kuktiškių (Utenos raj.) parapijai, ten buvo pakrikštytas.

Nors ir tolokai buvo, Bronius lankė Saldutiškio pradinę mokyklą ir ją baigė. 1936 metais pradėjo mokytis Utenos gimnazijoje, mokykloje buvo pirmūnas, klasės lyderis.

1942 metais baigęs Utenos gimnaziją, tais pačiais metais įstojo į Kauno kunigų seminariją. Čia, kaip ir visur, kur mokėsi, Bronius pasižymėjo neeiliniais gabumais ir darbštumu. 1947 metų Didįjį šeštadienį Vilniaus Katedroje vyskupas M. Reinys jį iššventino kunigu.

Nuo tada prasidėjo visai naujas jo gyvenimo laikotarpis. Pradžioje trumpai vikaravo Kaune (Švč. Trejybės bažnyčioje), Kaišiadoryse, Beižionyse (Trakų raj.), paskui buvo sugrąžintas į Kaišiadoris, kur vikaravo ir ėjo kanclerio pareigas vadovaujamas vyskupijos valdytojo prelato B. Sužiedėlio. Nuo 1949 metų pavasario ėjo Zibalų (Širvintų raj.) klebono pareigas.

1950 metais kunigas buvo suimtas, nuteistas 10 metų ir išgabentas į Rusiją. Kalėjo Karagandos ir Omsko lageriuose, dirbo statybose, tapo pirmos kategorijos tinkuotoju. Darbą atlikdavo sąžiningai ir gerai.

Su Broniumi Omsko lageryje kartu kalėjo rezistentas Eduardas Pašakinskas, kuris papasakojo savo atsiminimus šių eilučių autoriui. Omsko lageryje kalėjo penki kunigai, bet tik Bronius, jauniausias iš jų, aukodavo lageryje šv. Mišias iš savo parašyto mišiolio „Ex Missali Romano“. Susirinkdavo į tas pamaldas nemažas būrys kalinių lietuvių. Per šv. Mišias Pašakinskas balsiai perskaitydavo Broniaus paruoštą tekstą.

Kartą besimeldžiant juos užtiko lagerio prižiūrėtojas. Ūmai visi išlakstė į įvairias puses. Prižiūrėtojas sugriebė tik nesuspėjusį pasislėpti Petrą Matašauską, kilusį iš Bartkūnų kaimo, esančio Panevėžio rajone. Paklaustas, kas organizavo pamaldas, Matašauskas prisiėmė atsakomybę ir buvo nubaustas penkiomis paromis karcerio. Lietuviai, dirbę lagerio valgykloje ir aptarnavę karcerį, maisto nepagailejo – Matašauskui teko dvi-gubas davinsys.

Bronius buvo draugiškas: gavęs siuntinį, visada maistą pasidalydavo su kitais kaliniais. Omsko lageryje jis turėjo nemažai knygų, atsiųstų iš Lietuvos. Tas knygas pats kur nutrūkęs skaitė ir kitiems duodavo paskaityti.

Po Stalino mirties Broniaus bylą peržiūrėjo, jį reabilitavo. 1955 m. birželio mėnesį jis išvažiavo į Lietuvą. Birželio pabaigoje Bronių paskyrė Viduklės (Raseinių raj.) altarista, 1956 m. kovo mėnesį – klebonu į Bobriškį, o 1960 metų pavasarį perkėlė į Molėtus ir paskyrė dekanu.

Nuo 1967 metų vasaros septynerius metusėjo

1945–1946 m. II teologijos kursas. Pirmas iš kairės – klierikas Bronius Bulika

Kaišiadorių kurijos kanclerio pareigas vadovaujamas vyskupijos valdytojo prelato P. Bakšio.

1969 metais E. Pašakinskas Bronių sutiko Trakų rajono Pasų poskyryje besiginčijantį su Pasų poskyrio viršininku. Bronius tądien gavo pasą, kuriame rado įrašyta „kulto tarnas“. Pašakinskui girdint Bronius pareiškė viršininkui: „Aš esu kunigas, o ne kulto tarnas.“ Tačiau diskriminacinėmis buldozerinio ateizmo sąlygomis vis tiek turėjo likti toks įrašas, nes į dvasininkų pretenzijas komunistinė valdžia nekreipė jokio dėmesio.

Nuo 1974 metų pradžios jis 14 metų išdirbo Jiezno (Prienuų raj.) klebonu. Ten gyvendamas aktyviai darbavosi Lietuvos krikšto 600 metų jubiliejaus komisijoje, nudažė Jiezno bažnyčią, rūpinosi jos vidaus ir aplinkos sutvarkymu, šventoriuje pastatė kryžių, šalia kurio ir palaidotas. Mirė 1988 m. birželio 22 dieną Kauno klinikose.

Beje, aš susipažinau su Broniumi dar pirmosios sovietinės okupacijos metais. Tada mokiausi Utenos gimnazijos pirmojoje klasėje ir gyvenau pas tuos pačius šeimnininkus kaip ir Bronius. Aš gyvenau kartu su šeimnininkais, o Bronius – su trimis klasės draugais septintokais. Vytautą Galvydį, kambario draugą, 1940 metų pabaigoje čekistai suėmė ir laikė Utenos kalėjime. Jis išėjo iš kalėjimo tik 1941 metais, prasidėjus Vokietijos ir Rusijos karui.

Galvydį įkalinus, Bronius ir kambario draugai pasidarė atsargesni, įtarūs. Nė vienas jų nebuvo komjaunuolis.

Mūsų kambarius skyrė tik vidinė lentų sienelė, o durys į jo kambarį buvo dažnai atlapos. Todėl aš, nors amžiumi ir išsilavinimu buvau jiems nelygus, Broniaus ir jo draugų kambaryje buvau dažnas svečias, spoksodavau, kaip jie žaisdavo šachmatais.

Kambario draugai V. Galvydis ir Albinas Vaškelis 1944 m. vasarą pasitraukė į Vakarus. Dažnokai lankydavosi jų kambaryje klasės draugai Kazys Tamošiūnas (1922–1976) ir Stasys Žibėnas (1922–1945), antruoju sovietmečiu buvę aktyvūs rezistentai, labai simpatiški, draugiški moksleiviai. K. Tamošiūnas 1944 metais už rezistencinę veiklą pateko 10 metų į gulagą, o Žibėnas žuvo partizanaudamas.

Iš tų tolimų moksleiviškų dienų išliko atmintyje toks epizodas. Kartą Bronių, jo kambario draugus ir mane pagavo išdykavimo šėlsmas. Nebeatsimenu, kokį aš pokštą tada iškrėčiau Broniui, kad jis mane pasigavo ir tempė pamurdyti į upelį, tekėjusį pro mūsų namą. Upelis buvo patvinęs, panašus į upę, nes buvo pavasario metas, kovo ar balandžio mėnuo. Aš išsigandau, bet Bronius, pritempęs prie upelio kranto ir vis laikydamas mane glėbyje, stumtelėjo į vandenį, kiek pašlapino ir paleido. Ištrūkęs kaip kulka nuskuodžiau į savo kambarį.

Tą epizodą aš jau buvau užmiršęs, bet Bronius – ne. Kai susitikdavome, jis ir po daugelio metų ne kartą apgailestaudamas prisimindavo. Savo išdykavimą išgyveno kaip kažką negera padaręs – toks nuostabiai jautrus buvo.

Broniui baigus gimnaziją, su juo susirašinėjome. 1945–1946 metais kelis kartus susitikome Saldutiškyje. Tada jis buvo klierikas, per atostogas lankydavosi Saldutiškio klebonijoje, jį globojo kunigas salezietis Juozas Gustas. O aš tada dirbau raštininku Labanoro miškų urėdijoje (ji buvo Saldutiškyje).

Dažniau susitikdavome, kai Bronius sugrįžo iš įkalinimo. Jis gyveno Molėtuose, aš dirbau Molėtų rajono Švietimo skyriuje vyr. ekonomistu. Tada jis mane slapta sutuokė. Patogu buvo jį aplankyti, kai apsigyvenau Vilniuje, o jis dirbo Vieniye. Su manimi mielai bendravo, jautėme abipusę dvasinę giminystę, kultūrinę partnerystę. Iš jo gaudavau naujų religinio turinio knygų, kurių viena kita propagandos užsieniui tikslais sovietmečiu išeidavo Lietuvoje. Jo nedidelis laisvalaikio pomėgis – lietuviškų pinigų

ir lietuviškų pašto ženklų rinkimas. Iš tikrųjų jis buvo ne kolekcininkas, o tų daiktų globotojas.

Dirbdamas Vievėje ir Jiezne, lankėsi Italijoje, Vokietijoje, Belgijoje, Prancūzijoje. Nors „geležinė uždanga“ buvo stropiai saugoma, vis dėlto aklinai izoliuotis nuo Vakarų pasaulio bolševikai negalėjo. Noromis nenoromis leido kai kam retkarčiais apsilankyti Vakaruose. Juk bolševikai skelbėsi esą demokratiškiausi pasaulyje, todėl stengėsi demonstruoti išimtis kaip tvirtą visuotinę praktiką. Broniui leido keliauti į užsienį turbūt todėl, kad jis buvo kilęs iš neturtingos šeimos, nebuvo pastebėtas politinėje veikloje, buvo kuklus, abejingas turtui. Nepaisant to, kaip yra Bronius man pasakojęs, čekistai jį leido į keliones prigrasinę, išpėję.

Jis išvertė į lietuvių kalbą ir lankydamasis Vatikane pats popiežiui Jonui Pauliui II įteikė enciklikos „*Dominum vivificantem*“ vertimą.

Apskritai Bronius buvo neeilinis, idealus kunigas, išmintingas, filosofinio mąstymo, iniciatyvus, humanistas. Jis tiko profesoriauti, bet sovietmečiu jį likimas nubloškė kita linkme. Kur jis kunigavo, ten gabenosi su savimi didžiulę biblioteką. Kunigas Alfonsas Šatas išleido ir išplatino seriją paveikslėlių, skirtų žymiesiems dvasininkams ir pasauliečiams: M. Valančiui, Maironiui, N. Švogžliui-Milžinui, K. Žitkui-Stoniui, R. Kalantai, Z. Neciunskui, A. Rimui pagerbti. Tarp jų buvo ir B. Bulika.

Bronius buvo labai iškalingas. Iš Jiezno važinėjo po visą Lietuvą, sakė pamokslus klierikams ir kunigams rekolekcijose, o pasauliečiams – atlaiduose. Pažymėtina jo kalba per kunigo mokslininko Juozapo Stakausko laidotuves. Jis kalbėdavo originaliai, prasmingai, įdomiai. Ir rašė jis taip pat lengvai – paliko daugybę rankraščių. Sovietmečiu, kaip ir visi kiti dvasininkai, negalėjo nieko išleisti. Jam gyvam esant, JAV lietuviai išleido jo parašytų meditacijų dvi knygas „Kryžiaus keliu“ (pirmoji jų anonimiškai išėjo 1982 m., o antroji – 1988 m.)

Po Broniaus mirties jo palikimą ėmė leisti „Atminties“ leidykla. Tai meditacijų ir pamokslų rinkiniai: „Tikiu, Viešpatie“ (1995), „Vyturio giesmė“ (1998), „Kryžiaus keliu“ trečioji dalis (1999) ir viso šio veikalo 2-asis papildytas leidimas (2000). Taip pat „Atmintis“ išleido: „Kad būtumėte Dievo vaikai“ (2000), „Šitaip ateina Dievo karalystė“ (2000), „Tu esi pati gelmė“ (2000), „Gyventi malonėje“ (2001), „Sau ir stipriesiems“ (2001),

„Rekolekcijos: pamąstymai ne vien kunigams“ (2002), „Palaimintas būsi ir tu“ (2003). Be to, kunigas Bronius išvertė iš prancūzų kalbos garsųjį „Olandų katekizmą“, parašė „Naują katekizmą“.

Broniaus parašytų meditacijų yra išspausdinta ir sovietmečiuėjusiame pagrindžio žurnale „Rūpintojėlis“. „Katalikų kalendoriuje-žinyne“ yra paskelbtos „Mintys homilijoms“ (1984), „Krikščionių vienybės maldos“ (1985) ir „Meditacijos sąmoningo tikėjimo metams“ (1986). Beje, daugelis jo sukurtų meditacijų sovietmečiu anonimiškai skaitytos per Vatikano radiją.

Albertas Ruzgas

* * *

Dievas davė ir man laimę pažinti kun. Br. Buliką, nes kaimynystėje gyvenome apie 4,5 metų.

Geras buvo, visada prisišaukiamas. Tik kartą, kada gal aš per vėlai užprašiau jį pamokslui, ar tai jis turėjo kažkur vykti, jis pasakė: „Negalėsiu...“ Tada aš pradėjau verkti (kažkoks gaudulys suėmė...) – Jis iš karto pakeitė planus ir sako: „Gera, būsiu“. Kai atvažiuodavo, būdavo labai paprastas, liaudiškas. Visuomet sakydavo pamokslą garsiai, raiškiai, su jėga – visi gerai girdėdavo ir suprasdavo. Spalio mėnesį kalbėdavo dar rožančių iš širdies pateikdamas paslaptis.

Ir prie stalo buvo labai paprastas. Dar ir šiandien mano mama atsimena, kai jis ją pamokė. (Mama kaimietė ir nežinojo, kaip čia tokį svečių priimti, tai prigamindavo daug valgių). O jis jai sako: „Vaikeliuk, tiek daug nedaryk, išvirk šaltibarščių, ką nors iš mėsos – ir viskas, daugiau nereikia...“

Mane kviesdavo atlaiduose Sumai: Tu, sako, man Sumą pagiedosi. Suprasto, kad aš gal geriau giedu nei kalbu...

Labai jautriai žiūrėjo į Švenčiausią Sakramentą. Pamatytumėt, kaip pedantiškai tvarkingai ir šventai tam ruošėsi. Pas jį komunikantai būdavo tokie gražūs, be jokių aptrupėjimų, kad tiesiog nuostabu. Kai jam tai pasakiau, jis atsakė: „Šitai darau aš pats, neduodu zakristijonams.“

Tai buvo dar anos kartos kunigas, šventai tikėjęs, tvarkingai, kunigiškai ir kažkaip inteligentiškai – liaudiškai bendravęs, dalinęsis, gyvenęs, Tik ligi šiol vis nesuprantu, liaudiškai Tik ligi šiol vis nesuprantu, kaip jis iki šiol nesuprastas...

Su pagarba Kun. J. Katulis

1996.08.24

„Su Dievu noriu gyventi ir šioje žemėje...”

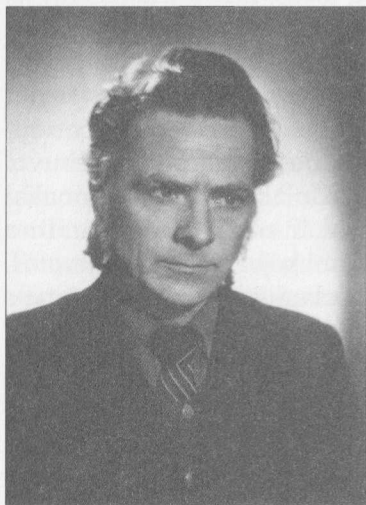
Taip iš Omsko lagerio rašė kunigas Bronius Bulika (1923–1988), kurio – gyvos kūrybingos dvasios, patrauklaus ir neeilinio žmogaus – prisimename 80-ąsias gimimo metines. Gimęs ir mokėsis Utenos krašte, baigęs Kauno kunigų seminariją, 1947 m. balandžio 5 d. arkivyskupo M. Reinio iššventintas kunigu, jis 41 metus ištikimai tarnavo Kaišiadorių vyskupijos žmonėms Kaišiadorių, Beižionių, Zibalų, Bobriškio, Molėtų, Vievio ir Jiezno parapijose. Palaidotas Jiezno bažnyčios šventoriuje, ties jo paties statytu stilingu kryžiumi–paminklu Lietuvos krikšto jubiliejui pažymėti. Jiežniečiai net vieną gatvę pavadino jo vardu. Sovietinio saugumo čiuptuvai jauną idealistą pagriebė po jo Vilniuje vestų rekolekcijų „Aušros Vartų Švč. Mergelės Marijos vaikams“ (išgirdęs apie prasidėjusius jų areštus kunigas Bronius pasakė: „Dabar sėsiu ir aš; jei nesėsčiau, gėda būtų!“). Penkeri metai išskentėti Karagandos ir Omsko lageriuose („gavau Vargo mokyklos diplomą naujam gyvenimui“). Kunigas Bronius buvo pakankamai originalus ir kūrybingas, kaip ir jo kartos bei mokslo draugai kunigai V. Aliulis ir Č. Kavaliauskas; tikriausiai jis būtų tapęs ryškiu dvasinio tautos Atgimimo šaukliu, jei ne infarktas, ištikęs vos porą savaičių po Sąjūdžio įsikūrimo... Turėjo jis lyderio savybių, bet liko provincijos žmonėms atsidavusiu sielovadininku, kurį aplankydavo ir išprusę miestų žmonės, ir savi hierarchai. Pagrindinis kunigo Broniaus rūpestis buvo išgyventi krikščionybę ne kaip atskirų aktų vėrinį, bet kaip visą žmogų persmelkiančią, galingą ir *kitaip* gyventi įkvėpiančią tikrovę. Kai kas jam prikišdavo net „modernumą“, bet, man regis, jis buvo ne mažesnis ortodoksas kaip kiti, tik, trokšdamas pozityvių reformų, nekantriai ir netikėtai užbėgdavo į priekį. „Dievą jis tikrai mylėjo... Bažnyčios reikalai jam buvo pirmoje vietoje“, – pasakė mano sutikta ilgametė jo parapijietė. Seminarijoje didelę įtaką kunigui Broniui turėjo prof. prel. Pranas Kuraitis, su kuriuo artimai bendravo iki profesoriaus mirties. Pastarajam gal labiau rūpėjo įtraukti Bronių į mokslinį darbą, bet šis, paveldėjęs „kuraitišką“ dvasią, nuėjo labiau meninės intuicijos negu racionalaus mąstymo keliu, belsdamasis tiesiai į žmogaus širdį. Kaip pamokslininkas, jis buvo gerai žinomas ir už savos vyskupijos ribų, o visą išmintį, širdies godas, Dievo karalystės ilgesį sudėjo į gausius rankraščius, kurie jo bičiulių dėka išvydo šviesą jau

laisvės sąlygomis (neskaitant „Kryžiaus kelių“, išleistų dar sovietiniais metais JAV), pasirodė daugiau kaip dešimt knygelių (homilijos, esė, laiškai iš lagerio, straipsniai, ilgesni ir aforistiniai religiniai apmąstymai). Tiesą sakant, man jo klausytis būdavo net mieliau negu skaityti; toks jis tada būdavo sodrus, pagaunantis ir tiesakalbis!

Faustas Jončys

XXI amžius 2003 04 09 Nr. 28 (1132)

Apie kunigą Br. Buliką brolio Antano prisiminimai

Prisiminimus apie brolių kunigą Bronių pradėsiu kan. Jono Mintaučio žodžiais, parašytais nekrologe: „Nedrištu tvirtinti, kad a. a. kunigas Bronius Bulika buvo genijus, tačiau kam teko su juo susitikti, galėjo pastebėti, kad šis labai patrauklus, iškalbus, įdomus ir gilus kunigas nėra eilinis asmuo.“

Juk medis ar gėlė išauga vešlus ar su gražiais žiedais tik augdamas geroje žemėje ir turėdamas sveikas ir tvirtas šaknis. Todėl, rašydamas prisiminimus apie brolių kaip kunigą ir žmogų,

negaliu to padaryti neprisimindamas mūsų tėvų gyvenimo – juk jų gerosios dvasios ir charakterio savybės turbūt isikūnijo ir į Bronių.

Mūsų tėvas buvo našlaitis. Kai mirė jo motina, jo tėvas vedė antrą kartą ir sugyveno dar keturis sūnus. Antroji žmona buvo tikrąja to žodžio prasme pamotė, ir, tėvui mirus, Vincukui teko atlikti visus darbus, o užuojautos ir paguodos nebuvo. Negaudavo net geresnio duonos kąsnio, viskas atitekdavo jos vaikams. Tris savo vaikus šiek tiek pamokino, du iš jų apsigyveno Kaune, vienas Panevėžyje, o ketvirtas liko namuose – žemdirbiu. Posūnį Vincą norėjo išstumti „užkuriom“, kad viskas atitektų jos sūneliui. Tačiau nors ir skriaudžiamas, jis su tokia pamotės sąlyga – pasiūlymu ir noru nesutiko. Vincui vedus Teklę Trinkūnaitę namą

atsidalino pusiau, bet iš turėtų dvylikos hektarų žemės jam paliko tris hektarus, nes kita neva sūnų dalis, nors gyveno namuose tik vienas. Žemė tada kaime buvo dalinama „šniūrais“ – režiais, ir tas režis buvo vieno pradalgio pločio. Reikėjo pragyventi, išmaitinti ir aprengti vaikus, tai imdavo iš turtingesnių, negalinčių ar nenorinčių dirbti „ant pusės“. Darbo buvo daug, o naudos tik pusė derliaus, nepaisant, koks jis beužaugdavo.

Nors darbas ir nualindavo, tačiau pragyventi šiaip taip buvo galima. Vėliau, kai išdalino į vienkiemius, gavo 16 hektarų nederlingos žemės pagal vieškelį dirbamos, gabalą pievos ir niekam tikusio balto smėlio kemsyną. Tačiau tėvas, nežiūrėdamas savęs, manė galėsiąs geriau išsiversti. Nors niekur nesimokė, tačiau mokėjo viską. Nieko nesamdė, pats persistatė trobesius. Savais nesudėtingais įrankiais pasidarė langus, duris, suolus ir net spintą – ir, sakyčiau, gan kokybiškai. Veldavo veltinius, pasitaisydavo batus. Tuo neuždarbiaudavo, nes ir laiko tam nebuvo. Vėliau karai, prievolės, skrebai ir miškiniai. Taip kad normaliai pagyventi ir neteko. Sunkūs darbai ir nepritekliai nualino sveikatą, nors ir sulaukė senatvės, bet abi kojos buvo amputuotos, nebematė ir sunkiai girdėjo. Mirties sulaukė prižiūrimas sūnaus Jono.

2009 m. prie Br. Bulikos kapo. Iš dešinės: kleb. R. Bičkauskas, P. Živatkauskas, kun. Bulikos brolis Antanas, kun. V. Aliulis MIC, vysk. J. Žemaitis MIC

Motinos gyvenimas buvo ne kuo geresnis, juolab kad ji buvo jautrios širdies. Gyveno su broliu, buvo našlaičiai. Brolis vedė labai karingą žmoną ir visą gyvenimą liko po jos padu. Mama tarnavo pas lenkų ponus Vilniuje. Vėliau ištekėjo. Ištekėjus jai priklausė pusė žemės – šeši hektarai. Sujungus su vyro žeme būtų devyni, tai jau būtų galima padoriai ūkininkauti. Tačiau brolio žmona – nė už ką. Kreipėsi į teismą. Belaukdama teismo posėdžio, atsikėlė ir išėjo sakydama: „Kad ir kaip gyvensiu, bet su broliu nesiteisiu.“

Mokėjo dirbti kruopščiai ir tvarkingai. Verpdavo ir ausdavo (tuo laiku kaimiečių drabužiai buvo namų darbo). Kai aš po daugelio metų parsivežiau jos rankų darbo staltiesę, niekas netikėjo, kad tai rankų darbas.

Buvome neturtingi, patyrėme nepritekliaus ir vargo, tačiau tarpusavio meilės ir draugiškumo, pasitikėjimo vienas kitu užteko visam gyvenimui. Ir jokių priekaištų tėvams, kodėl pas kitus tas ir anas, o mes neturim. Net velykinis pyragas buvo namų girnomis maltų miltų. Sąžininga ir tvarkinga šeima kaimynų buvo vertinama ir gerbiama. Tokių tėvų auginti mes išaugome mylintys Tėvynę, darbą, sąžiningumą ir tvarkingumą. Todėl ir mus, vaikus, vertino visur, kur dirbome.

Mama labai mus mylėjo, buvo giliai tikinti, meldėsi ir verkdamas naktimis, kai Bronius pateko į kalėjimą bolševikų „išvaduotojų“ dėka. Mama meldama Dievo Motinos malonės pėsčiomis nuėjo į Labanorą – ten buvo stebuklingas paveikslas,ėjo apie bažnyčią klūpomis. Kai grįžo, pamačiau, kad jos keliai – atvira kruvina žaizda. Gal tokios aukos ir nereikėjo, bet gal tai padėjo, kai Bronius buvo lageryje tarp visokių vagių ir recidivistų, kurie lošdavo kortomis, jei neturėjo kokio daikto, tai pralošdavo numatytą kalinį. Pralošęs turėdavo tą kalinį nužudyti... Prižiūrėtojai ir administracija į tai nekreipdavo dėmesio. Taigi tokios aukos Bronius išvengė ir laimingai grįžo.

Bronius jau buvo kalėjime, antrą sūnų – Joną paėmė į sovietų armiją ir netrukus trečią (mane) irgi už „antitarybinę veiklą“ išvežė tuo pačiu keliu. Mama, būdama labai jautri ir labai mylėjusi savo vaikus, neišlaikė – mirė dar nesena, nesulaukusi nė vieno sugrįžusio.

Negaliu nepaminėti sesers, kuri visą laiką išbuvo su tėvais. Sunkiai dirbo ir matė motinos ašaras ir kančias. Nuo mažų dienų daug dirbo, o tėvui tapus invalidu, dirbo visus vyriškus darbus. Jos jaunystėje mažai buvo šviesių dienų, o ištekėjus – mažai kas pasikeitė. Nebuvo didelės meilės ir draugystės – tekėjo kažko

tikėdama, tačiau vyras buvo išgeriantis, nenuoširdus ir parodydavo savo galią burnojimu ir veiksmais...

Paėmė auginti vaikėlį iš Vilniaus Antakalnio vaikų namų. Užaugino, kaip ji pati yra sakiusi „taip, kaip mane Mama augino“. Išaugo labai geras ir nuoširdus žmogus. Jai jis buvo visa paguoda ir džiaugsmas. Mirus vyrui, jis ją lankydavo ir paguosdavo. Marija Vadeikytė prisimena, kad, kai berniukas pradėjo lankyti mokyklą, pirmoje klasėje mokytoja paskaitė pasaką apie karalaitę. Baigusi vaikų paklausė, ar suprato, gal kas norėtų ką pasakyti. Berniukas atsistojo ir pasakė: „Mano mamytė kaip ta karalaitė!!!“ Jo Mamytė buvo per 40 metų nuo darbo ir vargo pastorėjusi moteris...

Rimantas vedė, sulaukė sūnelio ir žuvo autoavarijoje. Nepakeliamas skausmas ir kančia, o marti ir anūkas... Visa tai atsiliepė – atsisakė kojos ir nebegalėdama vaikščioti turėjo tik vieną išeitį – pensionatą. Čia visas gyvenimas lovoje: atsisėsti ir atsigulti. Nors priežiūra gera, bet tai ne gyvenimas. Tikėjimą perdavė Motina – dabar ji meldžiasi ir nepriekaištauja už gyvenimo vargus. Ji man sako: „Mano visas nusiramimas ir paguoda – malda, tikėjimas Dievu ir Jo Motina Marija.“ Kalba poterių, rožinių, klauso katalikiškų radijo laidų. Džiaugiasi, kai aplankau, o šiaip kasdien pasikalbame telefonu. Blogai, kad nevaikšto, dar blogiau, jog silpnai bemato. Bet ji nesiskundžia, tiki amžinu pomirtiniu gyvenimu ir sako: „Tokia jau Dievo valia.“

Bronius nuo mažų dienų buvo labai rimtas ir dievobaimingas. Lankydamas mokyklą sekmadieniais eidavo į bažnyčią ir patarnaudavo šv. Mišioms. Buvo labai tvarkingas ir geras mokiniys. Jo gabumus pastebėjo ne tik mokytojai, bet ir tuo laikotarpiu Saldutiškyje dirbę kunigai ir patarė tėvams leisti jį mokytis. Tėvai, nors ir neturėdami iš ko, nuvežė jį mokytis į Utenos gimnaziją. Iki Utenos buvo per 20 kilometrų, o susisiekimas tik arkliuku. Per atostogas jis ne kartą yra parėjęs pėsčias. Pramogomis nesidomėjo. Žinojo, kad tėvai neišgali daug padėti, todėl laisvu laiku pamokydavo silpnesnius, už tai kartais gaudavo padėvėtą uniformą, kuri gimnazistams buvo privaloma. Dažnas kaimynas pasijuokdavo: kam ubagui mokslas, kiaules galės ganyti ir be mokslo. Tada gimnazija buvo vienintelė visoje apskrityje ir mokėsi tik turtingesnių tėvų vaikai. Jį gelbėjo tik gabumas ir noras kažko siekti. Kaip viena klasės draugė pasakė per laidotuves: „Jis buvo klasės lyderis.“

Atostogų metu padėdavo ūkio darbuose ir statybose. Gimnazijoje gavo prancūzų ir šiek tiek vokiečių kalbos pagrindus. Vėliau pats skaitė prancūzų kalba knygeles ir prancūziškai susikalbėdavo laisvai, net iš prancūzų kalbos išvertė Olandų katekizmą. Taip pat neblogai kalbėjo ir vokiškai. Baigęs gimnaziją iš karto stojo į Kunigų seminariją, kurią taip pat sėkmingai ir pavyzdingai baigė. Iš Seminarijos grįžęs atostogų jis mums surengdavo tai bėgimo rungtynes, tai pavesdavo pievoje iškapoti piktžoles. Už tai pradžiugindavo dovanodamas kokią knygutę ar pieštuką. Mes jį, kaip daug vyresnį (10 metų!), gerbėme ir mylėjome.

Kai jis jau kunigavo ir turėjo parapiją, mes su motina kasmet jį aplankydavome. Kiek pamenu, aplankydavo ir draugai. Jis su jais kalbėdavo, pasidalindavo žiniomis. Kadangi buvo jaunas kunigėlis, su parapijiečiais bendraudavo mažai – tik su reikalais ateidavo žmonės sekmadieniais ar švenčių dienomis. Matyt, buvo nedrąsus.

Kad ir kaip ten būtų, bet lagerio vargas daug ko jį išmokė. Ten jis irgi laikė šv. Mišias, sakydavo pamokslėlius. Įsigijo naujų draugų, sutiko daug bendraminčių. Išmoko pažinti žmones ir buvo tarsi vadovas – ne vienam patardavo ir paguosdavo ne vieną. Ten, kaip jis pats sakė, buvo savotiškas universitetas. Jo tvirtas tikėjimas padėjo ir kitiems išsilaikyti ir išgyventi. Žmonės suprato, kad jo mintys ir patarimai yra kažkas daugiau nei eilinio piliečio nuomonė. Ten jis nepalūžo ir nesuabejojo savo tikėjimu ir pasirinktu gyvenimo keliu.

Kai aš grįžau iš „bolševikinių kurortų“ ir nenorėjau likti kolūkiečiu, o grįžti į Vilnių, iš kur mane paėmė, man buvo uždrausta, pradėjau ieškoti darbo. Bet kai pasakydavau, iš kur aš, broliai lietuviai kratydavosi ir sakydavo, kad jiems darbininkų užtenka. Žinoma, neturėjau jokios specialybės, bet tuo laiku vidurinis išsilavinimas jau šį tą reiškė. Bet kas iš to...

Broniukas tuo laiku klebonavo Bobriškyje ir aš apie mėnėį pas jį prabuvau. Parapija nedidelė, jokios gyvenvietės, aplinkui atskiri vienkiemiai. Mes abu bandėme atstatyti – patiesinti ant bažnyčios stogo pakrypusį kryžių. Prisimenu tą atsitikimą, sakyčiau, stebuklingą. Man, kaip jaunam ir nebijančiam aukščio, teko pro bokštelį užlipti ant stogo. Stogo kraigu „nujojau“ iki galo. Kryžius buvo metalinis, ir gal nuo karo laikų pralėkusi skeveldra buvo jį palenkusi. Patiesinti reikėjo šiek tiek jėgos ir aš

spausdamas paslydau... Krisdamas skardiniu stogu turėjau įgauti pagreitį ir nuriedėti žemyn iš kokių 15–20 metrų aukščio. Tai buvo prazūtinga. Tačiau mane lyg kažkas sulaikė ir aš spėjau užsikabinti už stogo briaunos. Bronius stovėjo apačioje ir žiūrėjo, ar kryžius tiesus. Nežinau, ar jis pastebėjo, kas buvo atsitikę. Grįžau tuo pačiu keliu atgal ir apie tai jam nieko nesakiau. Tarkim, atsitiktinumas, bet gal ne.

Bobriškyje pamačiau, kaip nuoširdžiai jis bendravo su parapijiečiais. Senas, jaunas ar vidutinio amžiaus žmogus – visus jis mokėjo įtikinti ir patraukti prie bažnyčios. Po lagerio tarsi įgijo patirties, išmoko bendrauti su žmonėmis. Tai jam sekėsi, ir žmonės juo tikėjo.

Apie jį ir jo nuoširdumą sužinojo ir tolimesnių gyvenviečių žmonės ir per Velykas atvažiuodavo sunkvežimiu, neva tai prisidengdami ekskursija. Juk sovietmečiu joks pirmininkas nebūtų davęs mašinos vykti į bažnyčią. Vyresnio amžiaus bobriškiečiai prisimena jį ir dabar, nors tada jie buvo jauni. Tada jaunimo kaime dar buvo.

Klebonavo jis keliuose parapijose ir visur buvo vertinamas ir gerbiamas. Kalbėdamas su vienu kaišiadoriečiu, kuris jį mažai tepažino, išgirdau tokį atsiliepimą: „Girdėjau aš jo pamokslą ir buvau sužavėtas iki širdies gelmių.“ Tėviškę ir tėvą aplankydavo labai retai, ir tai tik labai trumpai. Visada skubėdavo į savo parapiją ir bažnyčią. Turėjo daug draugų, o laisvu laiku rašydavo arba ruošdavo pamokslus, kurių pasakė beveik visoje Lietuvoje, ir visi jie buvo gilūs ir prasmingi. Jo tikėjimas, tarnavimas Bažnyčiai ir žmonėms, gal nebus per daug drąsu, jei pasakysiu Šventojo Rašto žodžiais: „Jam buvo pranešta: „Tavo motina ir broliai stovi lauke, nori su tavimi pasimatyti.“ O jis atsakė: „Mano motina ir mano broliai – tai tie, kurie klausosi Dievo žodžio ir jį vykdo“ (Lk 8,19–21). Mokėjimas ir noras bendrauti jį lydėjo visada. Pamenu, važiauvau į Jiezną iš tėvo mirties metinių. Pritrūkau cigarečių ir Ukmergėje sustojau nusipirkti. Ten lakstė keletas paauglių, kurie triukšmavo ir išdykavo. Grįžęs radau jų visą būrį stovinčių prie mašinos. Jie neišdykavo ir netriukšmavo, o atidžiai klausėsi Broniaus aiškinimų ir pašnekesio su jais. Kiek žinau, jo mintys ir tikėjimo tiesos nuginkluodavo net išsilavinusius ir agitacijai paruoštus idėjinius komunistus. Taip nelabai kas sugeba. Daug ko nepasakysi, apie jį daug pasakė jį pažinoję ir ir su juo bendravę jiežniškiai knygoje „Pasilikęs mūsų širdyse“.

Reikia prisiminti vienuolę Eufemiją Mariją, kuri išsaugojo ir parengė spaudai jo rankraščius, išleido daug atskirų knygų, o pastaruoju metu – du tomus rinktinių raštų. Praeis jį pažinojusių žmonių karta, tačiau paminklas ant kapo ir mintys knygoje liks amžiams.

Ta pačia proga daug gerų žodžių noriu pasakyti apie dabartinį kleboną Rolandą Bičkauską. Jis suruošia iškilmingus mirties metinių minėjimus, pakviečia svečių kunigų ir sukviečia parapijiečius. Po Broniaus buvo keletas klebonų, tačiau tokie minėjimai vyksta tik dabar.

Reikia prisiminti ir nuo jaunystės kunigą Bronių pažinojusį Paulių Živatkauską, kuris pasiūlė išleisti rinktinius raštus ir rūpinosi ju leidyba. Juk tai ne mažai kainuoja – retas žmogus tam ryžtųsi.

Baigdamas noriu pakartoti Broniaus žodžius, pasakytus Jiezne 1988 metų gegužės 29 dieną. Niekas nežinojo ir jis pats nenujautė, kad jam šioje žemėje būti likęs ne visas mėnuo: „Prašau jus, keliatės, darbuojatės, keliaujate, pradedate atostogas ar kiekvieną darbą, viską pradėkite su žodžiais ir su palaiminimu sau: Vardan Dievo. Aš viską darau vardan, ir mes privalome viską daryti Tiesos, Gerumo, Gailestingumo, Dvasingumo vardu ir dvasia. Tik šitaip ateina gerovė žemėn, tik šitaip mes keliaujame amžinybės vertu keliu.“

Antanas Bulika, 2010 04 29

Kaišiadorys

Visada su mumis

Kiekvienų metų birželio mėnesio pabaigoje Jiezno parapijos žmonės savo prisiminimais ir maldomis dar kartą sugrįžta prie savo buvusio klebono kunigo Broniaus Bulikos, kuris per 14 klebonavimo metų paliko neišdildomą pėdsaką jų širdyse.

Dabartinis parapijos klebonas kunigas Rolandas Bičkauskas, minint kunigo Broniaus mirties metines, aukoti šv. Mišių dažnai pasikviečia kunigus, pažinojusius velionį. 2003 m. minint 15-ąsias mirties metines šv. Mišias aukojo grupė garbių kunigų. Pamokslą pasakė Kaišiadorių vyskupijos kancleris kunigas Gediminas Tamošiūnas. Minint 20-ąsias mirties metines 2008 m. šv. Mišioms vadovavo Kaišiadorių vyskupas Juozapas Matulaitis. Tą dieną Merkinės parapijos tikybos mokytoja Jadvyga Lapelienė Jiezno bažnyčioje skaitė pranešimą „Kunigo Broniaus Bulikos ir jo pastoracinės veiklos fenomenas“. 2009 m. kartu su Jiezno klebonu

Rolandu Bičkausku šv. Mišias aukėjo Vilkaviškio vyskupijos emeritas vyskupas Juozas Žemaitis ir kunigas Vaclovas Aliulis MIC.

Minėjimo dieną bažnyčioje veikia kunigo Br. Bulikos knygų, nuotraukų ekspozicija. Bažnyčios stende – jo pamąstymai, pastebėjimai apie tikėjimą, Bažnyčią, Meilę, Laimę, Gerumą. Prie altoriaus sužiba dešimtys žvakučių. Keletą kartų minėjimo metu susirinkusieji su dideliu atidumu ir dėmesiu klausė paties kunigo jaudinančio žodžio, išlikusio įrašuose.

Parapijos laikraštelyje „Jiezno parapijos žinios“ dažnai publikuojamos ištraukos iš jo knygų.

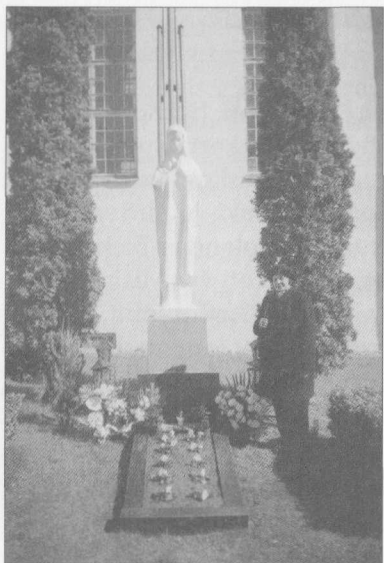
Po šv. Mišių visi minėjimo dalyviai susirenka Bažnyčios šventoriuje prie gėlės ir žvakių liepsnose paskendusio kapo sukalbėti Viešpaties Angelo maldos, pasidalinti šviesiais prisiminimais apie brangų, neužmirštamą Žmogų. Prie jo kapo dažnai ateina ne tik parapijiečiai, švenčiantys savo jubiliejus, šeimos šventes, bet ir svečiai sustoja čia pasimelsti, išsakyti savo rūpesčius, prašyti užtarimo.

2003 m. birželio mėn. parapijos laikraštyje Nr. 6 (46) mokytoja Stasė Matonienė rašė: „Jeigu tau nepakeliamai sunku, aplankyk kunigo Broniaus Bulikos kapą, padėkok už galias tikėjimo mintis... Jeigu tau gyvenime nepakeliamai sunku, nerandi vietos savo aplinkoje, skaityk Br. Bulikos „Kryžiaus keliu“, „Tikiu, Viešpatie!“.

Skaitydamas pasisemsi dvasi-
nės, fizinės stiprybės, išgys-
i atkaklumo įveikti bet kokius
sunkumus, pasijusi esąs drauge
su savo ištikimiausiu Draugu
Jėzumi, padedančiu tau, žmo-
gau... “

Jiezno parapijos žmonių gy-
venimas būtų tuštesnis, ne toks
dvasiškai turtingas, jeigu nebūtų
pažinę kunigo Broniaus Bulikos,
šios didelės Asmenybės, sušil-
džiusios juos savo širdies geru-
mu, taurumu, švelnumu. Jo gy-
venimo gražus pavyzdys įkve-
pia visus, kurie jį pažinojo, gy-
venti kilniai ir šventai.

Eugenija Rimšienė

Likimas

„(...) Kuraitukai“, profesoriaus prelato Prano Kuraičio mokiniai: Romualdas Grucė, Faustas Jončys, Bronius Bulika. Seminarijoje jau klausę specialų kursą filosofijos – gabūs, profesoriaus mylėti ir ruošti elitui.

Kun. Bronius Bulika Jiezne parašė savo Profesoriui skirtą poemą:

*„... Ir kito kelio pas Dievą nėra –
tik konkrečiai mylint konkretų žmogų.
Bet meilė – ne klūpėjimas, ne adoravimas,
ne pataikavimas, ne davimas ar gavimas, ne mainai,
o bendra kelionė į Aukštą Tikslą
ir konkretus gailestingumas visiems,
kurie skurdesni, kurie mažesni, paklydę, suvargę...“*

Dabar jie, du Kauno VDU Teologijos fakulteto dėstytojai, teologijos ir filosofijos licenciatai Romualdas Grucė ir Faustas Jončys, kalba.

Romualdas: – Jei ne laikmetis... lageris, aplinkybės – Bronius būtų išaukęs ne mažesnio masto asmenybė kaip Vaižgantas, dėl to, kad jis buvo ir mąstytojas, ir turėjo menininko, poeto juslę, talentą.

Faustas: – Teko girdėti, jog Vincas Mykolaitis-Putinas, pavartęs jo raštus, raštelius, yra sakęs, jog tai originalus, su niekuo nepalyginamas stilius.

Romualdas: – Tarp kitko, vieno dar gyvo poeto, beveik jau klasiko, rinktinėje įdėti bent du pamąstymai, be reikalo tariant Dievo vardą. Kai lageryje buvom, Broniui ir sakau: čia tavo mintys, tavo idėjos. Tai jis tik nusijuokė: kagi... O juk tas pat: „Valdove, Viešpatie Karaliau – ir siautėjimui Tavo nesimato galo, nėr debesų žvaigždės, audroj – atodūsio, vienos ramios dienos nėra“.

Į seminariją Bronius atėjo susipažinęs su tautos kultūros problemom, A. Maceinos raštais... Bet norėjo likti kuklus, tegu kiti eina į priekį: tu sėsi, bersi grūdą, o aš eisiu šalia ir ženklinsiu... Gal iš pradžių jam trūko filosofinės brandos, kuri, žinoma, paskui atsirado, gal jau ir iš lagerio grįžus, labai daug dirbus. Išmintis, talentas, savotiška mūsų epochos auka – nebuvo jam galimybių išsiskleisti, parodyti save. (...)

Faustas: – Tas jo sarkazmas: aš – raudonas kunigas... Kaip V. Landsbergis praaugęs minią, taip ir Bronius ją buvo praaugęs.

Jei tu kokia nors partinė smulkmė, tai aš tave paliksiu nuošalėj, nieko su tavimi nedarysiu. Bet jei žmogus vertas dėmesio – pasilenks ir girtuoklėlių užkalbins.

Romualdas: – Koks jis raudonas... Jeigu jis girdi tiesą – ją akcentuoja ir priima.

Faustas: – Bet žmones, ar jo nesuprantančius, ar paviršutiniškai galvojančius, šokiruodavo tokie dalykai. Kolegas, konfratrus – irgi.

Romualdas: – Be abejo, tai savotiška jo klaida: nuteikdavo prieš save visus tuos konservatyviuosius tradicionalistus, paskui pats kentė, neberasdavo kelio. Norint tuos jo paradoksus suprast, reikia jau būt pasiruošus. Ir reikia norėti suprast. Čia gi ne Broniaus paleistas anekdotas: rusai vaikščiojo nuogi, basi, vogė obuolius ir galvojo, kad jau gyvena rojuje.

Ar ne dvejus metus su Bronium buvau vienam lagerio barake, vienoj brigadoj. Buvo man susitvenkęs toks resentmentas, nenoras: kam aš turiu dirbt, paskutinę sveikatą dėt – ar kad gaučiau priedo du šimtu gramų duonos ir taipgi papildomai šaukštą prosų košės, be riebalų, be nieko? A, sakau, pravargsiu, pratūnosiu tuos metus. O Bronius viską uoliai dirbdavo, nes manė, jog darbas yra pozityvus dalykas, nesvarbu, kur jį bedirbtum. Juk to darbo vaisiais naudosis žmonės – ir to gana. Buvo išaugęs iš egoistinio siaurumo. Įdėdamas visą sielos grožį, vykdė normas, užduotis. Ne todėl, kad bijojo ar norėjo tos prosų košės šaukšto! Nekentė visos tos sistemos, prievartos – o! Tačiau vidinis šventumas jam neleido kitaip elgtis. Dirbau šachtos statyboj, dailidžių brigadoj, bet kai matydavo, kad aš, sakykim, simuliantas ir tinginys, brigadininkas paskyrė kūrent, naktimis prižiūrėt, kad neužgestų, lentų džiovyklos krosnį. O jisai brigadoj ir brigadoj, dirbo visokius darbus.

Faustas: – Bet jisai sakydavo: kaip buvo baisu gulėti tarp kriminalistų, kurie lošia kortomis, gal tave praloš ir papjaus.

Romualdas: – Tie „blatnieji“ – kaip ir dabar „blatnieji“ – paima ir viskas.

Faustas: – Tik skirtumas: dabartinių „blatnujų“ iškrakmolytos apykaklės ir rankogaliai, juodi paltai ir puikūs limuzinai.

Romualdas: – Atsiunčia, būdavo, baltinius, o jisai: „Znaješ moju tumbočku? Idi, položi“ (Žinai, kur mano spintelė? Eik, padėk). O ne: tau peilis.

Apie kunigą būrėsi savi, kilnesni žmonės, o šiaip rusams, azijatams – nieko jiems nereikšdavo, kunigas ar ne kunigas. Mūsų

žmogui daug reiškė pokalbiai su juo, pamaldos kur kamputyje, susiglaudus. Atlaikydavo ir šv. Mišias.

Faustas: – Mudu padarėm mokslinius darbus, jis irgi buvo pradėjęs, bet ar nespėjo, ar kas kita sutrukdė.

Romualdas: – Teorinis išvadų ieškojimas, mokslinio darbo rašymas... Jis jautė, kad tiesesnis kelias – meninė intuicija.

Faustas: – Ir Romualdas, ir Bronius tarsi papildė vienas kitą. Prof. R Kuraičio „pirmoji meilė“ visgi buvo Romualdas, kadangi jis – tipiškas filosofas. O Bronius – daugiau poetas.

Kiek atokiau nuo jų, bent vyrėlesnis, labiau pabėgęs į priekį, ir su Profesoriumi galėjo pasigalinėti, „verdančio“ intelekto Česlovas Kavaliauskas, jau gerai žinomas mūsų visuomenei, bet tai jau kita, skambi šio terceto styga...

Romualdas: – Pradėjau dėstyti ontologiją, pasiskolinau Broniaus turėtą knygą. Žiūriu, kad jo išstudijuota, subraukyta – ir labai taikliai, pagauta minčių esmė. Gal planavo: pakvies į seminariją, o gal dvasios tėvu... Arba jei būt atsiradus vieta dėstyti filosofiją, turbūt būtų ėjęs.

Studijavo! Buvo tikras kuraitininkas. Antra vertus, man atrodo, kad prof. P. Kuraitis jam buvo padaręs pastabų. Bronius susizgribo: poezija – poezija, o pasaulėžiūriniam suvokimui jos vienos nepakanka, reikia sistemos, organiškai sujungtų tiesų, pasaulėžiūros griaučių. O juos Bronius turėjo.

Buvo nepaprastai gyvenimiškas. Visus savo konfratrus pažinojo kaip nuluptus, jų pasaulį, mąstyseną, svorį, perspektyvą.

Faustas: – Klausytis jo buvo labai miela, kaip ir kiekvieno originalaus žmogaus. Kaune vedė rekolekcijas. Per tris dienas – ar ne dvylika pamokslų! Visus išklausė ir tie, kurie šiaip jau į bažnytelę... nelabai.

Kaip miškininkas, lankydamas Lietuvėlės pasviečius, per Petrą-Povilą patekau į Panevėžio senamiestį: bažnyčia pilna, net ošia! Ir Broniaus pamokslas! Galingas, per nugarą pagaugais eina!.. Per Antanines išlendu iš šilo Kulautuvoj. Bažnytelė prikimšta, netelpantys gaivinas šilo ore – aplink ją. Ir vėl Bronius – neatsiklausai! – apie kolūkiečio dalią, prarajas ir krikščionio nugarkaulį, jo dvasios šviesą...

Romualdas: – Mokėjo į tą pačią tiesą pažvelgti iš savo matympunkčio, išsakyti ją suvoktą, išgyventą, nesubanalintą. Kiti prikišdavo: protestantizmas!

Faustas: – Ir modernizmą prikišdavo. Modernizmą protestantiška linkme.

Romualdas: – O juk ne mažesnis ortodoksas buvo, nei kiti. Ištikimas katalikybės tiesai iki begalybės!

Faustas: – Hierarchai gi neapsieidavo be jo. Padėdavo jiems kelionėse į romas, atvažiuodavo pas jį pasitart.

Romualdas: – Tokį žvilgsnį turėjo variantį, gilų. Atrodo: permato tave (...)

Faustas: – Atsimenu ir tokią detalę, dar Vievyje, kai kancleriu buvo (...)

Atėjo kažkoks ponas, šnekėjo, šnekėjo ir padarė išvadą: „Nu gerai, tu čia taip kalbi prisiskaitęs, kad taip reikia.“ Bronius įsiuto, kaip šoks: „Čia yra mano viskas! Aš tikiu! Neprisiskaitęs ir nevaidinu!“ Kaip anas galėjo priekaištauti, kad jis nėra nuoširdus kunigas!

„Tėviškės žinios“ 1994.11.28

(Paruošta Vinco Staniulio).

KUNIGO BRONIAUS BULIKOS IR JO PASTORACINĖS VEIKLOS FENOMENAS*

1. Pagrindiniai kunigo Broniaus Bulikos asmenybės bruožai ir jai įtakos turėję veiksniai

1.1. Būdingiausi Broniaus. Bulikos asmenybės bruožai

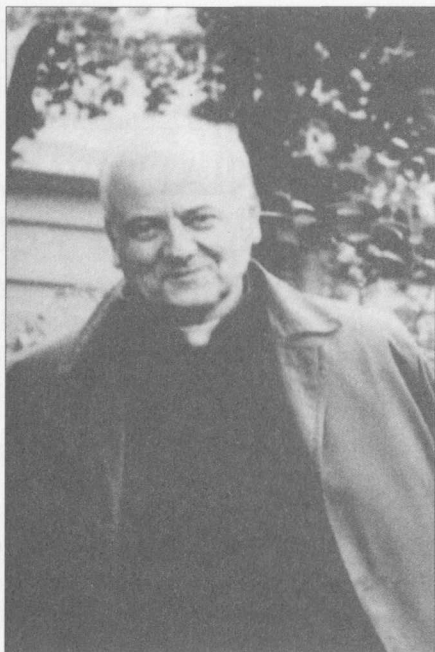
Šio darbo tikslas nėra išsamus asmenybės tyrimas. Siekiame išryškinti tas įgimtas ir įgytas asmens savybes, kurios turėjo įtakos kunigo pastoracinės veiklos unikalumui. Koks buvo Br. Bulika?

Mokytoja iš Jiezno Eugenija Rimšienė surinko ir išleido 39 žmonių, buvusių parapijiečių, bendravusių su Br. Bulika, prisiminimus „Pasilikęs mūsų širdyse“ (2004). Patyrinėjus šią medžiagą, išryškinti būdingiausi kunigo Br. Bulikos asmenybės bruožai, gebėjimai, pomėgiai.

Dažniausiai minimas gebėjimas bendrauti, socialumas. Jis geba ne tik draugiškai subarti mėlynanosį, jau kelias dienas iš eilės besiramsčiuojantį į kiemo tvorą; švelniai apkabinti ir padrąsinti kaimo močiutę, bet turi ką pasakyti ir garbiam mokslų daktarui ar aukštas pareigas einančiam pareigūnui (plg. Rimšienė, 2004, p. 50; 60; 65). Dažnai į parapijiečius kreipdavosi malonybiniais

---

* Jadvyga Lapelienė Klaipėdos universitete 2007 m. magistro laipsniui gauti apsigynė darbą tema „Kunigo Broniaus Bulikos ir jo pastoracinės veiklos fenomenas“ (darbo vadovas kun. doc. dr. V. Gedgaudas). Šis darbas – pirmas bandymas, remiantis prisiminimais, rašytiniu palikimu, archyviniais šaltiniais, moksliskai įvertinti kunigo Br. Bulikos, jo pastoracinės veiklos ir kūrybos išskirtinumą. Darbe apžvelgiama Br. Bulikos asmenybės bruožai ir veiksniai, turėję įtakos jo brandai; pastoracinės veiklos išskirtinumas; kūrybos palikimas.

Bronius Bulika
(1923–1988)

kreipiniais: „kvietkeli“, „vaikeliuk“, o vaikams, kurie susirinkdavo į kleboniją, liepdavo kreiptis tiesiog „dėde“ (ten pat, 76; 116). Tai sukurdavo pasitikėjimą, artumą.

Bendravimui lengvumą suteikė kunigo paprastumas, nuoširdumas. Po tremties iš Viduklės rašė: „Man patinka kalėdoti – būti su žmonėmis. Jie visi taip pasiilgę gerumo, paprastumo, o man tai nesunku“ (Bulika, 2000 c, p. 99). Savo prisiminimuose jiezniškė gydytoja R. Malcienė pasakoja, kad su kunigu daug kas norėjo bendrauti: „Kun. Br. Bulika mokėjo bendrauti su visais žmonėmis, prakalbindavo gatvėje ir vaiką, ir senuką. Visi jį gerbė, mylėjo. Įdomiai pabendrauti, pasikalbėti retkarčiais atvykdavo pas jį ir Prienų valdžia – vykdomojo komiteto „galvos“. Lankydavosi ir tolimų miestų (tuometinio Leningrado, Maskvos) jauni, išsilavinę vyrai <...>“ (Rimšienė, 2004, p. 76). Vaikai ir suaugusieji negali pamiršti kunigo rodyto dėmesio, dosnumo: „Visus, dažniau lankančius bažnyčią, kun. Br. Bulika vadindavo geradariais. Parvažiaavęs iš užsienio ar šiaip kokios tolimesnės kelionės parveždavo jiems lauktuvių <...>. Užėjusį žmogų į

kleboniją pasikalbėti klebonas visada kuo nors pavaišindavo (ten pat, p. 58). Rodomas dėmesys parapijiečius džiugino ne mažiau kaip pačios dovanos.

Apie jo komunikacinius gebėjimus liudija nemažas būrys žmonių, su kuriais susirašinėjo. Jis siekė ne tik Lietuvą, bet ir užsienį. Knygoje „Šitaip ateina karalystė“ (Bulika, 2000 c) išspausdinti kai kurie laiškai ar jų fragmentai, gauti nuo bendramokslų dr. F. Jončio, tėvo Stanislovo, kunigų: Č Kavaliausko, V. Aliulio, K. Vasiliausko, Br. Strazdo, L. Zarembos, iškilių asmenybių, kaip kad išeivijos vyskupo A. Deksnio, filosofo J. Girniaus, architekto P. Galaunės, vyskupo V. Sladkevičiaus ir kt.

Ne vienas pastebi, kad kunigas yra buvęs geras psichologas, mokėjęs prie kiekvieno prieiti asmeniškai. Tai darydavo labai subtiliai ir kažkaip neįprastai, tik su jam vienam būdingu rūpesčiu (plg., Rimšienė, 2004, p. 48). Bendramokslis dr. F. Jončys sako, kad visus savo konfratrus pažinojo kaip nuluptus – jų pasaulį, mąstyseną, svorį, perspektyvą (plg. Bulika, 2000 c, p. 260).

Kunigystės kelias tęsėsi nuo sovietmečio pradžios iki pabaigos. Tais sudėtingais laikais, bendraujant ar atliekant kunigystės pareigas, reikėjo ne tik psichologinių žinių, bet ir išmintingumo, supratimo, tolerancijos. Kunigo draugas dr. F. Jončys prisimena, kai partijos sekretorius ar vykdomojo komiteto pirmininkas šokdavosi auklėti, bausti, Bronius nuginkluodavo savo išvalga, erudicija. Nuleisdavo: „Na ką, mielas, ar mes čia dabar ginčysimės – ne tas objektas...“ (plg. Staniulis, 1994, p. 15). Dėl to paties reikalo sumaniai laviruodavo ir parapijoje. Kartais pasakydavo labai tiesiai: „Jūs, davatkėlės, matot – nematykit, girdit – negirdėkit, nedarykit apkalbų, nepletkavokit“ (Rimšienė, 2004, p. 25), o kartais asmeniškai ar per pamokslą padrąsindavo žmones atvirai pasakyti, kad esame tikintys, katalikai: „Būkime tu, kuo esame iš tikrųjų. Ir pasirodykime, kas esame!“ (Bulika, 2000 d, p. 60). Kunigas Br. Bulika valdžios pareigūnams nepadlaižiavo, gynė savo ir tikinčiųjų teises, bet kaip su žmonėmis elgėsi pagarbiai.

Yra liudijimų apie toleranciją, taktą, pakantumą kitaip mąstantiems. R. Senapėdis, tuometinis studentas iš Jiezno, prisiminė, kad iš jo niekada neteko išgirsti pikto žodžio, paniekos, grubios agitacijos už tikėjimą ar Bažnyčią. Jis savo pašaukimą atliko labai subtiliai ir intelektualiai (plg. Rimšienė, 2004, p. 108).

Laidotuvių metu

Daugelis pasakoja apie kunigo Br. Bulikos empatiją – gebėjimą išsijausti į kito žmogaus būseną. D. Bajorienei giliai širdin ištargo, kaip laidojant jos keturiolikmetį giminaitį kunigas, dalindamasis skausmu su mirusiojo artimaisiais, pats klūpojo prie kapo duobės tol, kol duobkasiai supylė kapą (plg., ten pat, p. 126). Šis momentas užfiksuotas nuotraukoje.

Išpūdingas ir kitų laidotuvių momentas – didžiulio traktoriaus ir jo priekabos ratai pasinėrę ištvinusioje Verknės upėje. Priekaboje tarp kitų žmonių stovi kunigas Br. Bulika. Parapijiečiai žinojo, kad rizikinga bus keltis per sraunią, ištvinusią upę, todėl pasiūlė tik pašventinti karstą namuose, bet kunigas pasakęs, kad jam bus taip, kaip ir visiems (plg. ten pat, p. 90).

Laidotuvių procesija keliai per Verknę

Daug kas mini, kad nuo kunigo sklido šiluma, veidas švytėjo šypsena, akys spindėjo atvirumu ir gėriu (plg., ten pat, p. 40; 54; 64; 72; kt.). Dr. R. Grucė taip pat pasakoja apie jo veriantį, gilų žvilgsnį. Po Br. Bulikos ir kitų kunigų susitikimo su popiežiumi Jonu Pauliumi II dabartinis kardinolas Audrys Juozas Bačkis pajuokavo: „Kuo taip apkerėjai popiežių, kad jis, praėjus visai parai, tavęs užmiršt negali“ (plg. Staniulis, 1994, p. 15).

Dažnai jiežniškiai pastebi kunigo Br. Bulikos gebėjimų grupę – intelektualinius gebėjimus. Jis „šviesaus proto“, „eruditas“, „apsišvietęs žmogus“, „šviesi asmenybė“, „stulbinantis jo žinių bagažas“ (plg. ten pat, 33; 40; 74; 76; 78; 106). Kunigams per rekolekcijas pasakojosi, kad nuolat godžiai ieško naujos geros knygos, kad kuo geriau pažintų, kuo daugiau sužinotų, nes ką gali pasakyti, jei pats nežinai. Džiaugėsi patirta palaima, kai galėjo patarti, pamokyti (plg. Bulika, 2002 a, p. 15). Pas jį atvažiuodavo pasitarti Bažnyčios hierarchai, padėdavo jiems kelionėse į Romą. Dabartinis Kaišiadorių vyskupijos vyskupas, kuris artimai pažinojo kun. Br. Buliką, kartais pasako: „Kaip gaila, kad tarp mūsų reta tokių iškilių asmenų kaip kun. Bronius, su kuriuo dėl visko galėjai pasitarti, kuriuo visuomet galėjai pasikliauti“ (Rimšienė, 2004, p. 11).

Jiezo knygyno savininkė G. Valatkienė prisimena, kad kunigas dažnai lankydavosi knygyne, diskutuodavo įvairiais klausimais, stengdavosi išgyti visas jam rūpimas knygas, ypač

meno albumus, žymių rašytojų raštus, enciklopedijas, istorines knygas. Jis patardavo, kokios literatūros daugiau užsakyti, kuri neverta dėmesio (plg. Rimšienė, 2004, p. 123). Jiežniškis R. Senapėdis, studijavęs istoriją, pasakoja, kad kunigo bibliotekoje buvo daugelio prieškario Lietuvos periodinių leidinių komplektai – „Naujoji Romuva“, „Židinys“, „Karys“; taip pat Rusijos disidentų knygų, eilėraščių, straipsnių (plg. ten pat, p. 107).

Jaunuoliai, patarnavę bažnyčioje, džiaugėsi, kad po pamaldų kunigas jiems tapdavo istorijos, dailėtyros, kalbų, geografijos ir kitų dalykų mokytoju (plg. ten pat p. 40).

Kunigas buvo labai smalsus, išminties sėmėsi ne tik iš knygų, mokytojų, bet ir jo aplinkoje gyvenusių žmonių. J. Raškevičius prisimena, kad jį, kaip vyresnio amžiaus žmogų, klebonas prašydavo papasakoti apie jiežniškių gyvenimą Smetonos laikais, apie šio krašto papročius, sovietų ir vokiečių okupaciją, žydų naikinimą, partizanus, tremtinius, kolūkių kūrimą (plg. ten pat, p. 93).

Br. Bulika mokėjęs daug kalbų ir jaunimą ragino jų mokytis. Pats mokėsi ir kitiems siūlė to siekti sugestijos metodu: pradžioje iškalus tam tikrą žodžių kiekį, paskui daug kartų skaitomas tas pats tekstas ar knyga, kol žodis po žodžio kalba tampa suprantama (plg. ten pat, p. 107; 118). Žmonės kun. Br. Buliką dėl jo gebėjimų, žinojimo, nuolatinio mokymosi vadina šviesuoliu, eruditu, mokytoju.

Br. Bulika domėjosi filatelija. Jis buvo sukaupęs didelę nepriklausomos Lietuvos pašto ženklų kolekciją, turėjo šių ženklų katalogą. Kita kolekcija – Vatikano ženklai. Kunigas, juos rodydamas ir pasakodamas, subtiliai perteikdavo žinias apie tikėjimą, Bažnyčios istoriją, šventųjų gyvenimus (plg. ten pat, p. 106).

Ne visi kunigą Br. Buliką supranta, vertina, priima. Gal iš pagarbos kunigui, o gal ir nežinodami parapijiečiai iš Jiežno savo atsiminimuose apie tai rašo labai mažai (plg. ten pat, p. 120). Apie šiuos dalykus daugiau sužinome iš epistolinio palikimo rinktinės „Šitaip ateina karalystė“ (Bulika, 2000 c, p. 260). Kaimynystėje dirbęs kunigas J. Katulis stebėjosi, kad tas anos kartos kunigas, šventai tikėjęs, tvarkingai, kunigiškai ir kažkaip inteligentiškai – liaudiškai bendravęs, dalinęsis, gyvenęs, liko iki galo nesuprastas (plg., ten pat, p. 256). Vieni jį vadino „raudonu“, atsieit susidėjęs su sovietu valdžia. Bendramokslis B. Zinkus mano, kad argumentai tokioms mintims kilti buvo

kunigo išvykos į tuo metu kitiems neprieinamas šalis, tokias kaip Italija, Vatikanas, Vokietija, Belgija, Prancūzija. Tai Katalikų Bažnyčios persekiojimo laikais didino nepasitikėjimą ir įtarimą tarp tų, kurie dirbo įtemptomis pagrindžio sąlygomis (plg. Rimšienė, 2004, p. 143).

Dėl veiklumo, populiarumo nebuvo parankus valdžiai. Laiške, rašytame iš Jiezno draugui kunigui Br. Strazdui, užsimena: „Maniau, mane trenks kur nors už daugelį dalykų, bet dar likau“ (Bulika, 2000 c, p. 120). Iš 1981 metais kun. Br. Bulikos rašyto laiško Religinių reikalų tarybos prie TSRS ministrų tarybos įgaliotiniui P. Anilioniui sužinome, kad buvo įrašytas į aktyviausių kunigų gretas (ten pat, p. 226).

Vadintas modernistu, nes kai kuriuos teologinius teiginius aiškino liberaliau, priartėdamas prie olandiškojo katekizmo tezių, kurias katekizmo autoriai Vatikano bažnyčios komisijos nutarimu privalėjo pakoreguoti. Kita vertus, jis nebuvo liberalus kunigas ta prasme, kad nesilaikytų kai kurių bažnytinių teisės normų (plg. Rimšienė, 2004, p. 142-143). Ne visada ir ne visur ieškojęs naujumo. Kaimynystėje dirbęs kunigas J. Katulis vadina Br. Buliką anos kartos kunigu (Bulika, 2000 c, p. 255). Kitas pavyzdys parodantis, kad kunigui modernumas nebuvo siekiamybė, yra po Vatikano II Susirinkimo prasidėjusios permainos, reformos. Gavęs laišką iš Romos, kuriame garbingas žmogus susirūpinęs dėl nevykusių liturgijos reformų, samprotauja: „Aš manau, kad ne reformos reikia, o Dvasios! Ir patys gražiausi žodžiai suduš, kai juos kalbės mieguistas bedvasis, o paprasčiausi žodžiai bus gražūs, kai juos skelbs geras žmogus. Kol neturime gerų, suprantamų vertimų, neverta įvesti lietuvių kalbos. Juo labiau nereikia naikinti to, kas per šimtmečius sukurta ir išsilaikė“ (Bulika 2000 c, p. 122). Tačiau apie šv. Mišių bendrąsias (visuotines maldas) mano kitaip: „Bendroji malda Mišiose gali būti ir aktuali, ir originali, sava, pritaikyta tai dienai ir tai šventei. Bendrumas ir vienodumas geras dalykas, bet jis kartais būna nuobodus. <...> Vakaruose su tokiomis maldom elgiasi labai laisvai, improvizuoja, kuria ad hod kiekvienam sekmadieniui, kiekvienai progai, kunigų laikraščiai pilni jų parengtų. Mes gi tokie sustingėliai – kartojam, kas parašyta, ir bijom naujo žodžio...“ (ten pat, p. 125 - 126).

1987 m. spaudoje pasirodo jo sukurta meditacijos „Tikiu, žengiu, gyvenu“. Šis darbas, matyt, daugeliui tapo atsakymu, kas iš tiesų buvo Br. Bulika. Konfratų laiškuose jaučiamas džiaug-

smas, kad pagaliau pripažintas: „Kažkadaise gerbiau Tave kaip nesuvoktą subjektą, kažkokią tolimą ir neaiškią asmenybę. Pastaruoju metu tu man ryškėji kaip tas, į kuri žiūrėti iš tolo negalima – apreiški savo dvasią, nuolatos našiai save kartoji, rodai savo žydinčios dvasios namus, atveri save kaip pilną minčių, veiksenos, paskatinimų kitiems. Dar daugiau – vedi save ir mus, eidamas su mumis ir pro mus! Ar jau ne Medis esi?!“ – rašė laiške kun. Ričardas Mikutavičius (ten pat, p. 191).

Glaustai apžvelgę kun. Br. Bulikos asmenybės bruožus, galime pasakyti, kad jis buvo paprastas, komunikabilus, mylėjo parapijiečius, geras psichologas, eruditas, viskuo besidomintis. Jis daugelį savo amžininkų lenkė savo talentais, suvokimu, darbais, todėl ne visų buvo suprastas, įvertintas. Plačiau kunigo Br. Bulikos asmenybė atskleidžiama kituose skyriuose per jo išgyventus įvykius, pastoracinę veiklą, kūrybą. Patyrinėsime, kas turėjo įtakos jo asmenybės brandai.

1.2. Asmenybei įtakos turėję veiksniai

1.2.1. Šeima ir mokyklos

Br. Bulika gimė 1923 m. kovo 23 d. Pučkoriškių kaime, kuris tada priklausė Kuktiškių parapijai (Kiškis, 1996, p. 270). Teklė ir Vincas Bulikos buvo neturtingi, paprasti valstiečiai. Šeimoje be Broniaus augo dar du broliai ir sesuo. Br. Bulika prisimena labai mylėjęs tėvą, nes jis buvęs našlaitis, norėjęs jam būti geras. Tėvas buvo labai darbštus. Vasarą dirbdavo prie geležinkelio, savo ūkyje. Jie su tėte kimsynėje pirkia statė, laukuose dirbo. Mama mylėjusi Bronių, kaip savo jaunų dienų svajonę, juo didžiavosi. Su kaltės jausmu tremtyje prisiminė, kad jo vis laukdavo, o jis vis sparnus keldavo. Niekada namie visa dūšia nebuvo (plg. Bulika, 2000 c, p. 57). Namų aplinka, tėvų kilnūs tarpusavio santykiai darė teigiamą įtaką jo asmenybės formavimuisi: „Namuose buvo daug skurdo, rūpesčių, ašarų ir maža laimės <...> Kiek daug kantrybės ir rūpestingumo <...> viską ėmiau iš namų: tiesumą, gerumą, šilumą“ (ten pat, p. 57). Sesuo Apolonija taip pat patvirtina, kad namie turto nebuvo, o meilės vienas kitam buvo daug, tyros ir didelės meilės (plg. Rimšienė, 2004, p. 135).

Sulaukęs aštuonerių metų, pradėjo lankyti pradžios mokyklą Saldutiškyje. Broniukas jau vaikystėje skyrėsi nuo kitų ramumu, tvarkingumu, švara, polinkiu į mokslus (ten pat, p. 136). Suaugęs

prisiminė vaikystėje patirtą pažinimo džiaugsmą: „...išmokęs raides ir pabaigęs „Elementorių“, maniau, jei norėsiu skaityti kitą knygą, turėsiu mokytis iš naujo. Viską pradėti nuo raidžių. Ir kaip man nušvito akys, kai radęs ant stalo žurnalą ir pradėjęs jį vartyti supratau, kad galiu perskaityti, kas ten parašyta! Koks nuostabus pasaulis atsivėrė!“ (Bulika, 2002 a, p. 15).

Broniukas labai gerai mokėsi. Vienais metais ilgai sirgo, bet moksle neatsiliko, net gavo gražią knygą ir dėžę saldinių už gerą mokymąsi. Tais laikais tai buvęs didelis turtas. Mokytojas Telksnys jį statydavęs pavyzdžiu kitiems (plg. ten pat, p. 136).

Apžvelgę, kad ir negausius, prisiminimus apie šeimą, vaikystę sužinome apie berniuko ramumą, polinkį į mokslus, išskirtinius gebėjimus. Sužinome, kad tėvai, nors gyvendami skurdžiai, nuoširdžiai mylėjo vaikus, jais rūpinosi, diegė gerumą, tiesumą, klojo doros ir tikėjimo pagrindus.

Baigęs pradžios mokyklą Saldutiškyje, mokėsi Utenos „Saulės“ gimnazijoje. Br. Bulika gimnaziją baigia 1942 m., tai mokslus joje bus pradėjęs 1934 m. Kokia buvo ši ugdymo institucija, kas ir kaip ugdė jaunąją kartą, sužinoma iš Utenos „Saulės“ gimnazijos istorijos (Bliznikienė 2003).

Br. Bulikai tenka patirti gimnazijos klestėjimą ir drastišką sovietinės, vėliau vokiečių okupacijos vykdytą pertvarką. 1931 – 1940 m. gimnazijai vadovauja direktorius J. Aleksa. Jis savo asmeniniu pavyzdžiu telkia mokytojus aktyviai veiklai, puoselėja kultūrą, meną, ugdo gimnazistų patriotizmą. Gimnazija buvo kultūros ir šviesos židiny, ten dėstė aukštos kvalifikacijos mokytojai. Jo direktoriavimo metu mokymo proceso prioritetas – kalbų dėstymas. Moksleiviai mokosi lotynų, vokiečių, prancūzų kalbas. Įvestas psichologijos ir logikos kursas, akcentuojamas lietuvių kalbos, visuotinės literatūros mokymo lygis. Svarbiausia mokymosi sąlyga – egzaminai. Juos mokiniai laiko stodami į gimnaziją ir pereidami iš klasės į klasę. Egzaminai buvo sunkūs, pasitaikydavo, kad ir neišlaikydavo, tačiau buvo ir pirmūnų. Bendraklasiai prisimena, kad Br. Bulika buvo klasės lyderis (Rimšienė, 2004, p. 13).

Gimnazija itin didelį dėmesį skiria pažintinėms ekskursijoms, popamokinei veiklai. Mokiniai buriasi į visuomenines organizacijas ir draugijas: skautų, šaulių. Nors katalikiška moksleivių ateitininkų organizacija tautininkų valdžios buvo uždrausta, tačiau pusiau slapta ji veikia. Ir veikia labai gyvai. Į

susirinkimus, vykstančius dažniausiai klebonijoje, atvyksta žymių žmonių: profesorius P. Dovydaitis, J. Eretas. Ypač visus sužavi kunigas A. Lipniūnas (Bliznikienė, 2003, p. 26.). Neradome literatūroje tiesioginių duomenų apie Br. Bulikos dalyvavimą šiuose renginiuose, bet galime nujauti, kad jis dalyvavo tuose susitikimuose, nes šie asmenys Br. Buliką žavi, iš jų jis mokosi. Prisimindamas ryškiausius krikščionybės dvasios apaštalus Lietuvoje, jis rašys apie Praną Dovydaitį, stebinusį svarumu, solidarumu, aktyvumu ir demokratiškumu: „Tai buvo žmogus, kuriame į monolitą susiliejo tikėjimas ir inteligencija, kultūra ir pamaldumas, orumas ir paprastumas“ (Bulika 2000 e, p. 34). Žavi jaunimą jaunas, itin aktyvus ir gyvas kunigas A. Lipniūnas. Br. Bulika rašys, kad jis buvęs pilnas sumanymų, tikėjimo ir vilties dėl Lietuvos ir Bažnyčios ateities. Jis buvo Gyvosios dvasios štabas jaunimui Vilniaus krašte ir Vilniuje (plg. ten pat, p. 33).

1940 metų birželį Lietuvą okupuoja Raudonoji armija. Gimnazistai greitai pajunta padarinius: atleistas gimnazijos direktorius ir vicedirektorius; Bažnyčia atskiriama nuo valstybės, o mokykla – nuo Bažnyčios; iš darbo atleistas gimnazijos kapelionas, iš programos išbrauktos tikybos pamokos; nustojo veikusios skautų ir kitos vaikų bei jaunimo organizacijos, gimnazistai, priklausę šaulių organizacijai, areštuojami ir tardomi. Klasėse nebėra kryžių, nukabinti J. Basanavičiaus portretai ir kiti paveikslai. Jų vietoje nauji, iš kitur atklydę. Mokslo programos sutarybintos. Nebeliko tikybos, Lietuvos istorijos ir Lietuvos geografijos, lotynų, prancūzų kalbų pamokų. Nauji dėstomi dalykai – SSSR geografija ir istorija, konstitucija ir darvinizmas, rusų kalba. Labai krito mokymo lygis.

Dauguma mokytojų ir gimnazistų nesitaiksto su okupantų įvesta tvarka. Spalio revoliucijos švenčių išvakarėse mieste ant stulpų pasirodo atsišaukimai, raginantys nepaklusti bolševikams. Buvo suimti keli gimnazistai. Dėl neigiamo mokinių požiūrio į komjaunimo ir pionierių organizacijas buvo kaltinami mokytojai. Gimnazijoje atsiranda informatorių, kurie akylai stebi kiekvieną mokytoją ar mokinį. Imta reikalauti, kad būtų vedamos „patriotinės“ auklėjimo valandėlės, į pamokas landžioja partorgai ir komsorgai, visokie perėjūnai, nemokantys net lietuviškai. Gimnazija buvo bolševikinama ir rusinama. Artėjant pirmųjų okupacijos metų baigiamiesiems egzaminams, mokslas ne visiems rūpėjo: iš gimnazijos dingdavo vienas ar kitas gimnazistas, mokytojas, o birželio 14 dieną dalis gyventojų deportuota į

Sovietų Sąjungos gilumą. Mokiniai iškviečiami net iš egzaminų. Suimami mokytojai, jie su šeimomis ištremiami į Sibirą.

1941 metais, prasidėjus karui, atėjo dar viena okupacija. To laiko vidurinės mokyklos direktorius Vytautas Puodžiukas rašys, kad gimnazijoje mokinių buvo daug, o po sovietinės deportacijos labai trūko mokytojų, nes daugelis atsidūrė Sibire. Mokymosi sąlygos buvo sunkios, nebuvo vadovėlių, rašymo priemonių, vakarais elektra degdavo tik iki 23 valandos ir labai silpnai. Mokėsi dviem pamainomis. Okupacinė administracija siekė gimnaziją panaudoti vokiškai nacionalistinei dvasiai skiepyti, o jeigu ji tam netarnauja, švietimą iš viso apriboti, o jaunimą panaudoti darbui Vokietijoje ar Rytų fronte. Be valdžios leidimo nebuvo galima steigti organizacijų, būrelių. Nusižengę įstatymui mokytojai buvo atleidžiami iš darbo, o mokiniai išbraukiami iš sąrašų. Gimnazijoje galėjo veikti tik mokytojų prižiūrimi dalykiniai būreliai, kurių tikslas buvo gilinti pamėgtų dalykų žinias. Kaip ir sovietų valdymo laikotarpiu prasidėjo bibliotekų „valymas“. Nieko nenorėjo girdėti apie Dariaus ir Girėno skrydį, neleido kabinti jų portretų. Pritarimo nebuvo sulaukta, todėl lietuviai vokiečiams nekėlė didelio pasitikėjimo. Tačiau gimnazijoje vyravo tautinė dvasia, į klases gražinti kryžiai, meldžiamasi prieš pamokas ir po jų. Vokiečių okupacijos metais didžiausią šurpą kėlė antisemitizmas. Gimnazijoje suimami žydų tautybės mokiniai ir mokytojai. Jie, kaip ir visi kiti miesto žydai, buvo suvaryti į getą, o vėliau sušaudyti.

Kaip matome, Br. Bulika Utenos „Saulės“ gimnazijoje buvo ugdomas meile, žiniomis, pavyzdžiu. Aukšta mokytojų kvalifikacija, dalykų įvairovė (tikyba, psichologija, logika), kasmetiniai egzaminai ir abitūros egzaminų gausa visapusiškai ugdė asmenybes, neleido palikti žinių spragų. Kad Br. Bulika gerai valdė plunksną, turėjo savitą rašymo stilių, matyt, turėjo įtakos ir gimnazijoje akcentuojamas lietuvių kalbos, visuotinės literatūros mokymo lygis. Br. Bulika mokėsi lotynų, vokiečių, prancūzų kalbų, kadangi metus teko mokytis rusų okupacijos metais, gavo ir rusų kalbos pradmenis. Gimnazija visapusiškai puoselėjo kultūrą, meną, ugdė gimnazistų patriotizmą. Dar nebaigus gimnazijos, nesulaukus pilnametystės, teko pajusti ir pamatyti karo padarinius, sovietų ir vokiečių okupacijos žiaurumą, neteisybę. Jo, kaip ir visų tos kartos abiturientų, laukė sujauktas gyvenimas Lietuvoje, bėglio, tremtinio ar kalinio dalia Sibire, Vakaruose.

1.2.2. Kauno kunigų seminarija

Br. Bulika, pabaigęs gimnaziją, pasiryžta tapti kunigu. 1942 m. metų rudenį vyksta į labai sunkiomis sąlygomis veikiančią Kauno kunigų seminariją. Savo pašaukimu neabejoja. Iš pat jaunystės buvo noras, jautimas, troškimas, nenugalimas pasiilgimas ir tikrumas. „Eisiu, būsiu kunigu.“ Tam turi įtakos daug kas: tėvai, kapelionas, klebonas, draugai ir pati aplinka (plg., Bulika, 2002 a, p. 24). Dar vaikas eidavo į Saldutiškio bažnyčią, patarnaudavo šv. Mišioms. Dėdė kunigas jau kaip vyskupijos kancleriui rašė: „Buvai skirtingesnis nuo kitų. Stebėjau. Laukiau, kas iš Tavęs bus. Neapsigavau. Ne eilinis esi...“ (Bulika, 2000 c, p. 208). Br. Bulikai darė ispūdį parapijos klebonas, salezietis Juozapas Gustas, kuris pusę dienos praleisdavęs prie knygų, kitą pusę – parapijoje. Todėl galėjo sakyti pamokslą tik 10 minučių ruošęsis, tik 10 minučių susikaupęs ir pasimeldęs (ten pat, p. 14). Suaugęs Br. Bulika šį asmenį ne kartą mini, rodo pavyzdžiu kunigams, nes ištremtas neprapuolė Sibiro varguose: Krasnojarske pastatė bažnyčią ir suorganizavo lietuvių, latvių, lenkų, vokiečių tautybių žmonių parapiją. Jis visur ir visada žinojo, ko nori ir ką daro (plg. Kiškis, 1996, p.136).

Br. Bulika mini, kad pašaukimui turėjo įtakos ir gimnazijos kapelionas. Skaitydami „Saulės“ gimnazijos istoriją sužinome, kad tai galėjo būti jaunimo mėgstamas kapelionas kun. Kazimieras Mozūra (1932 – 1935), vėliau (1935 – 1940) tikybą dėstęs mokslų daktaras Leonas Lukošius. Į gimnaziją atvykdavo ir savo aktyvumu uždegantis jaunas kunigas Alfonsas Lipniūnas (Bliznikienė, 2003, p. 26).

Br. Bulika studijų seminarijoje metais

Apibendrinami veiksniai, turėjusius įtakos pašaukimui, galime teigti, kad buvo palankios sąlygos šeimoje, mokykloje. Sutiko ne vieną sektino pavyzdžio, uždegančios dvasios kunigą. Sunkiai nusakomas veiksnys yra artimųjų pastebėtas išskirtinumas, kurį norėtusi įvardyti Šv. Dvasios palytėjimu.

Studijos seminarijoje vyksta sunkiomis sąlygomis. Siautėja bausis ir viską griauantis karas. Vokiečiams traukiantis, atėjo sovietų armija, kyla grėsmė, kad bus mobilizuoti. Dalis draugų ir dėstytojų pasitraukia į Vakarus. Buvo beveik dar šiurpesni pokario metai, bet Br. Bulika (4 pav.) juos įvardija kaip Kauno kunigų seminarijos žydėjimo laikotarpį. Seminarija buvo pilna gyvos jaunatviškos dvasios (pgl. Rimšienė, 2004, p. 178).

Apie tuos pačius studijų metus panašiai atsiliepia monsinjoras Pranas Tamulevičius: „Pasinėręs į mokslo ir dvasinio gyvenimo pasaulį, išorinio gyvenimo buvau nedaug teveikiamas, nors, artėjant frontui, naktį sirenos dažnai pranešdavusios oro pavojaus signalus ir tada visi bėgdavę slėptis į seminarijos ir kurijos rūsius“ (Novikaitė, 2004). Tuo pačiu metu studijuoja jaunuoliai, vėliau vieni ištvėrę pokario laikotarpį Lietuvoje, kiti Sibiro lagerius ar emigranto dalį, bet daug nusipelnę Bažnyčiai ir Lietuvai. Tai mons. K. Vasiliauskas, kun. V. Aliulis, kun. Č. Kavaliauskas, prof. A. Paškus, kun. L. Zaremba, mons. A. Talačka, dr. R. Grucė, dr. F. Jončys, tėvas Stanislovas (plg. Bulika, 2000 c). Apie seminaristo Br. Bulikos pasiekimus liudija jo studijų knygelės kopija.

Svarbiausias dvasios ugdytojas ir tikras seminarijos vadovas yra prof. Pranas Kuraitis. Norint suprasti, ką reiškia, ką gali suteikti ši asmenybė ano meto klierikams, reikia sustoti ties juo ilgiau. P. Kuraitis buvo baigęs Petrapilio dvasinę akademiją, po to mokėsi garsiuose Vakarų Europos universitetuose. Nepriklausomoje Lietuvoje jis buvo tarp visų tų pirmųjų, kurie kūrė katalikišką ir lietuvišką Lietuvą. Jam rūpi išugdyti ne tik kunigus, bet ir pasauliečius, Lietuvos elitą, giliai tikinčius inteligentus, neužsikrėtusius liberalizmu ir nihilizmu. „Prie Kuraičio stalo, iš Kuraičio kišenės, iš jo tėviškos širdies, iš jo išminties, per jo paskaitas, kurios suprantamos bus tik jo mokiniams, klausantiems jo namuose, išaugs viena darni šeima“ (Bulika, 2000 e, p. 60). Tai Dielininkaitis, Ambrazevičius, Maceina, Skrupskelis, Yla, Ivinskis, Vaičiulaitis, Keliuotis, Bauba, Mantvydas, Girnius, kurie varys tiesiai mokytojo pradėtą vagą į Tiesą ir Gėrį. Vėliau klierikas Br. Bulika taip pat bus tarp tų pastebėtų, globotų mokinių (plg. Bulika 2000 c, p. 257). Profesoriumi rūpi įtraukti Bronių į mokslinį darbą, bet šis, paveldėjęs „kuraitišką“ dvasią, nueina daugiau meninės intuicijos negu racionalaus mąstymo keliu, tiesiogiai belsdamasis į žmogaus širdį (plg. Jončys, 2003).

Profesorius P. Kuraitis turi didelę įtaką Br. Bulikos asmenybei. Skaitant apie prof. P. Kuraitį, jaučiamas jo atspaudas Br. Bulikos asmenyje. Svarbiausia P. Kuraičiui yra Tiesa ir Esmė. Tai buvo pagrindinis jo gyvenimo leitmotyvas, jo knygų ir straipsnių pagrindinė gija, jo mąstymų, pamokslų ir paskaitų centrinis akcentas. Su tokia intencija jis skaito, kalba, rašo (plg. Rimšienė, 2004, p. 178). Taip ir Br. Bulika, kurio kūriniai: „Krikščioniškojo gyvenimo pagrindai“ ar meditacijos „Tikiu, žengiu, gyvenu“ prasideda „Tiesa“: „Tikrai brangi objektyvi Tiesa, kurios esimu neabejoju. <...> Jėzus Kristus – tikrojo gyvenimo, pasaulio centras, Dievo Tėvo atsiųstas, pats pasiaukojęs, Šventajai Dvasiai vedant mūsų surastas. / Tebus Jis kiekvieno mūsų Kelias, Tiesa ir Gyvenimas – surastas, mylimas, gyvenamas. / Jei tik didžiuosiuosi žinaš Tiesą – galiu sustabarėti. / turiu kasdien iš naujo sau ją atskleisti. / Miršta tiesa, kuria niekas negyvena“ (Bulika, 1995, p. 39).

P. Kuraitis kuria katalikišką ir lietuvišką Lietuvą, „serga“ Bažnyčios ir tikinčiųjų reikalais, o ne ūkiu, ne politika. Br. Bulika elgiasi panašiai – kviečia Jiezo jaunimą į kleboniją, yra Mokytojas. „Jo žodžiais: Tikėjimas, Tiesa, Motina, Lietuva, Sąžinė, Darbas – mes tikėjome“, – sako gydytoja R. Stankevičiūtė (plg. Rimšienė, 2004, p. 114). Profesorius P. Kuraitis aktyviai veikia ir to moko kitus: „Jauni ir gabūs, energingi ir kūrybingi / privalo stengtis, siekti ir išmanyti, / ir karjerą daryti – nebijoti / atsakingų postų. / Jei nebus mūsų – atsiras kiti, o tada bus liūdna / Lietuvai ir Bažnyčiai Lietuvoje. / Kūrybingam žmogui reikia iniciatyvos / ir jausti atsakomybę / už tautą, Bažnyčią ir ateitį“ (Bulika, 2000 e, p. 61). Palyginus šias mintis su kunigo Br. Bulikos gyvenimu, atrodytų, kad jos skirtos kunigo veiklai apibūdinti. Br. Bulika krikščionio gyvenimo pozicijai nusakyti dažnai kartoja savo mokytojo cituojamas poeto J. Baltrušaičio eiles: „Dievo pasaulis dar nesukurtas, / Dievo šventovė dar nepastatyta, / tik išdalytas pilkas akmuo, / tik galia duota rankoms.“ (Bulika, 2000 e, p. 32).

Kunigas Br. Bulika gerbia, didžiuojasi savo mokytoju, apie jį sukuria poetizuotą apybraižą „Didieji tautiečiai“ (Bulika, 2000 e, p. 36). Būdamas kunigu dažnai prisimena ir cituoja prof. P. Kuraitį. Pvz., „Gyvas melas yra galingesnis už negyvą, sustabarėjusią tiesą! <...> Miršta tiesa, kuria niekas negyvena“; „Auksu nepadengti pinigai yra beverčiai, kad ir kaip gražūs iš viršaus jie atrodytų!“ (Bulika, 2002 a, p. 36). Kunigas Br. Bulika reflektuoja savo mylimą profesorių gyvendamas ir liudydamas

tikėjimą gyvąja dvasia. „Profesoriaus atskleistos ir skleistos Šventosios Tiesos liepsnelės tebežėruoja mumyse ir per mus“, – sakė pamoksle prisimenant profesorių (Rimšienė, 2004, p. 182).

Profesoriai P. Kuraitis, P. Dovydaitis, S. Šalkauskis konkrečiai ir gyvai rūpinosi, kad Dievo pasaulyje būtų daugiau Dievo Dvasios, kad Dievo Bažnyčia žerėtų gyvąja dvasia. Prie to prisidėjo jų išugdyti mokiniai.

Apibendrinant galima teigti, kad nors Br. Bulika seminarijoje studijavo sunkiomis karo ir dar sunkesnėmis pokario sąlygomis, bet joje tvyrojo gyvoji dvasia. Seminarijoje dirbę dėstytojai, o ypač profesorius P. Kuraitis palieka žymų pėdsaką kun. Br. Bulikos gyvenime ir kūryboje, suteikia tvirtus teologijos ir filosofijos pagrindus.

1.2.4. Kunigystės kelias

Visas Br. Bulikos kunigystės laikotarpis tęsiasi sovietmečiu – 1947 – 1988 metais. Norint geriau suprasti kunigystės kelią, reikia išsiaiškinti to laiko visuomenės sąlygas, Katalikų Bažnyčios padėtį pasaulyje ir Lietuvoje. Kunigystės metai sutampa su sovietinio režimo metais. Per šį laikotarpį įvyksta didelės permainingos Katalikų Bažnyčioje – 1965 m. prasideda Vatikano II Susirinkimas. Po Susirinkimo Bažnyčia kaip „tas laivas atrodė esąs purtomas iš vidaus“ (Redemptor hominis, 7).

Sovietų valdžios politiką Katalikų Bažnyčios atžvilgiu išsamiai yra analizavęs A. Streikus (Streikus, 2002). Remiantis jo darbais, bandoma pasekti, kas ir kaip lėmė kunigo Br. Bulikos veiklą, darbo vietas.

Po karo sovietų režimo politika Lietuvoje religijos atžvilgiu buvo agresyvi. Ji siekė per trumpą laiką sunaikinti Katalikų Bažnyčios institucijas, išstumti jas iš viešojo gyvenimo, apriboti sielovadą, kad kuo greičiau būtų izoliuota nuo Vatikano įtakos. Tuo tikslu Bažnyčia atskiriama nuo valstybės, uždraudžiama religinių institucijų, organizacijų veikla, suimami Bažnyčios ganytojai vyskupai, kunigai. Esant tokiai Katalikų Bažnyčios situacijai Br. Bulika pradeda savo kunigystę. Jį iššventina į kunigus arkivyskupas Mečislovas Reinys 1947 m. balandžio 5 d., Didįjį šeštadienį Vilniaus Katedroje. Tai buvo vienas iš paskutinių vyskupo Mečislovo Reinio iššventintų kunigų prieš jo suėmimą. Pirmąsias šv. Mišias Br. Bulika aukoja Aušros Vartuose, Velykų pirmąją dieną, o primicijos įvyksta Kaune (Bulika 2000 c, p. 121).

Neramus Katalikų Bažnyčios laikotarpis lemia permainingą Br. Bulikos kunigystės pradžią: pirmuosius tris mėnesius jis Kauno Švč. Trejybės bažnyčios vikaras, vėliau skiriamas vikarauti į Kaišiadoris, po keturių mėnesių iškeltas į Beižionis, o 1948 m. kovo 15 d. vėl atkeltas į Kaišiadoris vikaro ir kanclerio pareigoms prie vyskupijos valdytojo prel. B. Sužiedėlio. 1949m. pavasarį paskiriamas klebonu į Zibalus.

Pokario laikotarpiu Lietuvos SSR vadovai vykdo atvirą, skubotą, agresyvią religinių institucijų pertvarką. Iš LKP CK biuro 1948 m. liepos 9 d. posėdžio protokolo nutarimo „Partinės organizacijos uždaviniai demaskuojant priešišką reakcinės katalikų dvasininkijos veiklą“ matyti, kad Katalikų Bažnyčia kaltinama antitarybine veikla, agitacija, dirbančiuosius gąsdinanti nauju karu, kurianti jaunimo buržuazines-nacionalistines organizacijas, šnipinėjanti tarptautinės reakcijos naudai (Streikus, 2002, p. 326). Todėl iki 1949 m. Bažnyčios veikla galutinai buvo apribota religinio kulto atlikimu, sukurti mechanizmai, leidę valdžiai kištis į religinių organizacijų vidaus gyvenimą ir kontroliuoti jų veiklą. 1949 m. uždrausta organizuotai katechizuoti vaikus, baigta parapijų ir dvasininkų registracija. Vykdytų represijų statistika rodo, kad vien Lietuvoje per 1944 – 1949 metus buvo suimti ir nuteisti 274 kunigai. Daugumai iš jų sudarytos politinės bylos už tai, kad nesutinka bendradarbiauti su režimu ir aktyviai pasipriešina religinio gyvenimo suvaržymams. 1948 – 1949 m. nuteisti paskutiniai Bažnyčios hierarchai, nenorėję besąlygiškai paklusti valdžios diktatui (plg. Streikus, 2002).

Kunigas Br. Bulika suimamas 1950 m. po jo Vilniuje vestų rekolekcijų „Aušros Vartų Švč. Mergelės Marijos vaikams“ (Jončys, 2003). Jis nuteisiamas 10 metų ir išvežamas į Karagandos, Omsko lagerius. Taigi Br. Bulika, kaip ir nespėjusios emigruoti pažangiosios tautos nemaža dalis, patenka į sovietinį Lietuvos šviesuomenės sudorojimo ir naikinimo mechanizmą.

Tremtyje, nors ir slapta, Br. Bulika vykdo savo kunigystės pašaukimą. Apie tai sužinome iš jo paties ir kartu tremtyje buvusių kraštiečių prisiminimų. Br. Bulika 1955 m iš lagerio rašo: „Skurdus čia gyvenimas ir siauras, bet aš myliu Dievą, dirbu ir gyvenu su žmonėmis – jie mano kaimenė. <...> Aš keliauju tolimose žemėse, misijose Sibire, su mūsų ištremta tauta. Kiek kartų aš čia buvau reikalingas – dėkojau Dievui ir verkiau iš džiaugsmo ...“ (Rimšienė, 2004, p. 175). Br. Bulika tremtyje nepraranda vilties,

nepameta tikėjimo. Dievas jam yra ta „gija, kuri Gyvybę duoda“ (Bulika, 2000 c, p. 60).

Lietuvos Katalikų Bažnyčios ir kunigų padėtis labai priklauso nuo sovietų valdžios užsienio politikos tikslų. Nuo šeštojo dešimtmečio vidurio sovietinės ekspansijos strategija keičiasi – ji toliau turi vykti taikiu būdu. Santykiams su Vakarų valstybėmis pagerinti svarbią reikšmę turi Vatikano laikysena, nes Katalikų Bažnyčia turi didelę įtaką pasauliui. Sovietų Sąjunga, norėdama pagerinti savo įvaizdį Vatikanui ir Vakarų pasauliui, sušvelnina politiką Bažnyčios atžvilgiu (Streikus, 2002, p. 168). Vienas šio politinio atšilimo rezultatas yra tai, kad 1953 – 1957 m. į Lietuvą iš kalinimo vietų grįžta 238 kunigai. Tarp jų 1955 m. birželio 20 d. sugrįžta iš tremties ir Br. Bulika (žr. 2 priedą). Religinių kultūrų reikalų tarybos įgaliojimai stengiasi, kad šie kunigai nebūtų skiriami į didesnes parapijas, o KGB budriai seka jų veiksmus (plg. ten pat, p. 179).

Br. Bulika paskiriamas į Viduklę (žr. 3 priedą). Jam tik 32 metai, bet skiriamas į altaristo – išlaikytinio pareigas. Eidamas tokias pareigas kunigas nėra šeimininkas, yra priklausomas nuo klebono. O Jis nori eiti, kalbėti, uždegti, būti su žmonėmis, nes jaučia, kad visi taip pasiilgę gerumo, paprastumo (plg. Bulika, 2000 c, p. 97).

1956 m. kovo mėn. išvyksta klebonauti į nuošalią, mažą Babriškių parapiją Varėnos rajone, kur išbūna 4 metus (žr. 3 priedą). Čia praktiškai yra jo pirmoji parapija, todėl pajunta realią Katalikų Bažnyčios, kunigų padėtį tuometinėje Lietuvoje: „< > mūsų veikla, nepaisant jos vertingumo ir reikšmingumo, realiame gyvenime užima labai mažą vietos. Per daug skurdi vieta mums beliko. Tyliai gyvenam, kalbam senas maldas. Nedideli ištekliai, nedideli reikalai. Yra architektūrinis paminklas – puikus ir labai kuklus – o jame atliekame žmonėms sunkiai suprantamus dalykus: „Palaidok, pasimelsk, tu juk kunigas...“ – vadinasi, žmonių akyse mes tarsi šamanai... O žmonių akis ir širdį užgula darbai, traukia malonumai ir žaidimai, turtas, mašinos ir kiti dalykai. Pas mus ateina ryt mirsią senukai su anūkais, gyvenimo suluošinti ir nuo jo atsiliekantys suvargę žmonės. Tokie mūsų gyvenimo rėmai <...> Jokių visuomeninių funkcijų – izoliuotas „šamano“ gyvenimas“. Pastangos išsilaikyti. Atsiranda dvasinis skurdeiva, o ne „dvasininkas“. Vadinti tai apaštalavimu, malonės teikimu, pašventinimu – piktžodžiavimas“ (Bulika, 2000 c, p. 105). Iš to,

kas pasakyta, paaiškėja, kad kunigas mato ir iškelia trukdžius, esančius pačioje Katalikų Bažnyčioje – senos maldos, apeigos lotynų kalba. Sielojasi, kad šabloniškos kulto apeigos nepadedą žmogui tapti tikinčiam ir doriai, nepažadina potraukį į malonės gyvenimą, bendrystę su Dievu. Iš to galima spręsti, kad gerai suvokia Katalikų Bažnyčios padėtį ir intuityviai jaučia reformų poreikį (po dešimties metų prasidės Vatikano II Susirinkimas).

Kaip vertina Katalikų Bažnyčios padėtį šeštojo dešimtmečio antroje pusėje istorikai? 1957 m. birželio mėn. vykusiame SSKP CK plenumo N. Chruščiovui pavyksta atsikratyti J. Stalino bendražygių (G. Malenkovo, V. Molotovo, K. Vorosilovo, L. Kaganovičio), bet į jų vietą ateina vadinamieji „ideologai“ (M. Suslovas, J. Furceva, V. Semičiasnas) ėmę ideologizuoti visas gyvenimo sritis, aktyviai naikinti „religijos liekanas“. Mat per 1953 – 1957 m. politinį atšilimą atgijusios visos krikščioniškos konfesijos niekaip nedera su socialistinės visuomenės šūkiu per du dešimtmečius sukurti komunistinę visuomenę (plg. Streikus, 2004, p. 184 - 185). Sovietų religinės politikos posūkį greitai pajuto ir Lietuva. Vienas šios politikos posūkio padarinys – dvasininkų pastoracinės veiklos kontrolės atkūrimas, 1957 m. antroje pusėje sovietų saugumas vėl griebiasi represijų prieš aktyviusius

Br. Bulika su procesijos dalyvėmis. Babriškės

dvasininkus. Per 1957 – 1958 metus suimta ir ištremta 13 aktyvesnių kunigų, devyni iš jų jau yra buvę tremtyje. Pagrindinė kaltė – antisovietinės literatūros laikymas ir antisovietinė propaganda (plg. ten pat, p. 186 – 187). Šios represijos turėjo giliai paliesti Br. Buliką, nes tarp suimtųjų buvę bendramoksliai K. Vasiliauskas, tėvas Stanislovas.

Babriškėse kun. Br. Bulika pats eina pas parapijiečius, susipažįsta, pasirenka patikimuosius, jais remiasi. Praėjus beveik penkiasdešimt metų, likę gyvi parapijiečiai su meile prisimina kunigą, jo pamokymus ne tik kaip elgtis bažnyčioje, bet ir buityje. Apibendrinant galima teigti, kad Br. Bulika gerai žino realią politinę padėtį, todėl jo sprendimai apgalvoti, pasverti. Jis pasirenka aktyvią, bet ramią, išmintimi, atsargumu pamatuotą pastoraciją.

1960 m. pavasarį Br. Bulika valdytojo Juozapo Meidaus paskiriamas Molėtų klebonu ir dekanu. A. Streikus, remdamasis J. Rugienio pažyma apie Kaišiadorių vyskupijos valdytoją J. Meidų, rašo, kad nors buvo KGB užverbuotas, bet tapęs valdytoju neteikė sovietų saugumui reikalingos informacijos, o savo veiksmus derino su vysk. T. Matulioniu (plg. ten pat, p. 189). Remiantis šia informacija, galima daryti prielaidą, kad Br. Bulika tampa didesnio miesto klebonu ir dekanu ne be vyskupo T. Matulionio įtakos.

Su procesijos dalyvėmis Molėtuose

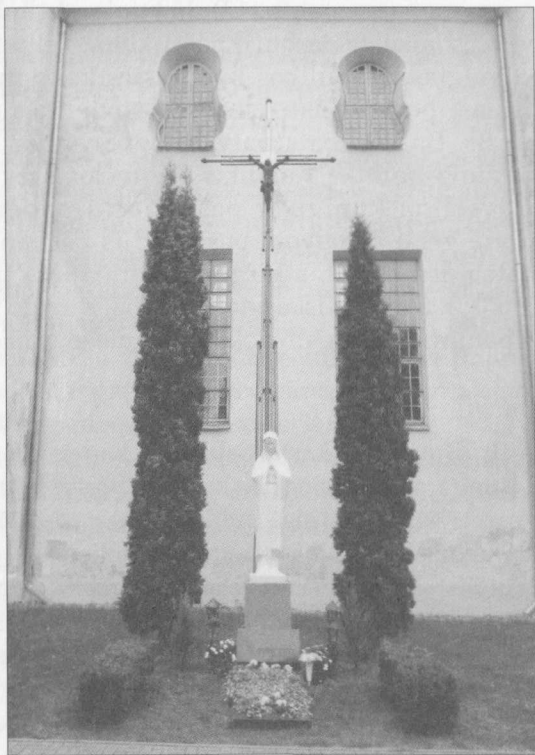
Br. Bulika 7 metus išbūna Molėtų klebonu ir dekanu (6 pav.). 1961 m. RKRT įgaliotinis J. Rugienis paskelbia nurodymus, kad žmonės, praktikuojantys tikėjimą, turi būti persekiojami darbovietėse ir negali daryti karjeros. Dėl šios priežasties kunigai neregistruodavo suteikiamų sakramentų knygoje arba pranešdavo tokius duomenis, kokių valdžia tikėjosi, nes priešingu atveju grėsė perkėlimas į mažesnę parapiją (plg. Streikus, 2002, p. 212).

1967 m. vasarą Br. Bulika perkeliamas į Vievį kurijos kancleriu prie vyskupijos valdytojo kan. P. Bakšio (žr. 5 ir 6 priedus). Šias pareigas eina 7 metus. Prelatas S. Kiškis rašo, kad Br. Bulika su valdytoju labai gražiai sutarė (Kiškis, 1996, p. 271). Šis pastebėjimas sukelia abejonių dėl kunigo Br. Bulikos to laiko pažiūrų ir santykių su sovietine valdžia. Mat apie kanauninką P. Bakšį rašoma, kad jis, išrinktas po nepaklusnaus kanauninko J. Meidaus, yra sovietinės valdžios visiškai kontroliuojamas. Apie minėtą valdytoją ne kokią nuomonę turėjęs ir vyskupas T. Matulionis (plg., Streikus, 2002 p. 221). Tačiau iš Br. Bulikos laiško artimam draugui Br. Strazdui sužinoma, kad, prieš ateinant valdytojui kan. J. Andrikoniui, jis baiminasi, kad „nesitęstų Bakšio stilius ir mada“ (Bulika, 2000 c, p. 117). Tai reikštų, kad Br. Bulikai nepatinka valdytojo nuostata sovietų valdžios atžvilgiu. Tame pačiame laiške išreikšta jo nuomonė, ko reikia vyskupijos valdytojui: reikia gerų žmonių aplinkos, palaikymo ir visų pastangų, susiklausymo, dirbti išvien Bažnyčios labui, nekreipti dėmesio į tai, kas ką kalba (plg. ten pat, p. 117).

Apibendrinant galima teigti, kad kunigas Br. Bulika, atlikdamas vyskupijos kanclerio pareigas, vadovaujasi protu, išmintimi, pagarba. Dirba Dievo, Bažnyčios ir žmonių labui.

1974 m. pradžioje paskiriamas Jiezno klebonu (žr. 7 priedą). Čia jis praleidžia 14 brandžiausių kunigystės metų. Būdamas Jiezne, ne kartą vyksta į Taikos konferencijas užsienyje. Šių konferencijų ištakos sutampa su padidėjusia šaltojo karo įtampa. Sovietų Sąjunga sustiprino propagandinę taikos kampaniją, kurios esmę sudarė tvirtinimas, kad karą kursto imperialistinės valstybės, o SSSR tik kovoja dėl taikos. Dėl šios priežasties atidedamas visuomenės ateizavimo planų vykdymas, nes nepagrįstas tikinčiųjų ir Bažnyčios diskriminavimas „tarnauja karo kurstytojų siekiui supriešinti taikos šalininkų stovyklos jėgas

religiniu principu“ (Streikus, 2002, p. 143). Tikėdami sušvelninti valdžios spaudimą Bažnyčiai, vyskupijų valdytojai gan aktyviai nuo pat pradžių – 1950 m. išitraukė į vadinamąjį taikos šalininkų sąjūdį (ten pat p. 144). Br. Bulikos dalyvavimą šiuose renginiuose kai kurie kunigai smerkia kaip kolaboravimą su civiline valdžia, nuolaidžiavimą jai. Paties kun. Br. Bulikos požiūrį į tai perteikia bendramokslis B. Zinkus: „Artimos asmeniškos pažintys su kultūros veikėjais sovietinėje Lietuvoje ar kulto atstovais, kultūros, politikos veikėjais užsienyje, jo manymu, galėjo teigiamai pasitarnauti Katalikų Bažnyčiai Lietuvoje. Argumentas už tai, kad didesnės laisvės Bažnyčiai didintų ir Sovietų Sąjungos prestižą užsienyje, turėjo kun. Br. Bulikos įsitikinimu teigiamai veikti sovietinės valdžios požiūrį į Bažnyčią. Žinoma, kun. Br. Bulika nesitiki, kad teigiami rezultatai būtų artimos perspektyvos

*Kunigo Broniaus Bulikos kapas Jiezno
bažnyčios šventoriuje*

reikalas, kad kelias į Bažnyčios laisvėjimą yra trumpas ir neskausmingas. Jis nėra tas naivuolis, kuris tiki, kad sovietinei sistemai galioja krikščioniškos etikos kanonai. Tačiau didžiausią poveikį daranti „Katalikų Bažnyčios kronika“ iš vienos pusės ir diplomatinės vingrybės su minimaliomis nuolaidomis iš kitos galėjo prisidėti prie didžiausios XX a. anachronistinės sovietinės imperijos laisvėjimo – juk laisvė veikti yra amžina kelionė į laisvę“ (Rimšienė, 2004, p. 143–144).

Nepaisant išorinių sunkumų, Br. Bulika kunigystės pašaukimą brangina, juo didžiuojasi: „Pašaukimas yra didelis, su niekuo nepalyginamas turtas, ir nelaimingi visi, kurie pašaukimo nepaklausė arba jį prarado <...> Pašaukimas yra didelė laimė tam, kuris jo paklausė“ (Bulika, 2002 a, p. 25). Pašaukimas suteikia galią: „Tiktai būdamas tikras savo pašaukimu žmogus tampa ištikimas ir didingas... Tik tas, kuris tikrai žino, ko siekia, gyvena visavertį gyvenimą“ (ten pat, p. 12). Iš kunigo kalbų sužinome, kad kunigystę jis laikė ne darbu, o pašaukimu, keliu į šventumą.

Tarsi apžvelgtas Br. Bulikos kunigystės kelio maršrutas (7 pav.). Jis tęsiasi beveik visu Lietuvos sovietinės okupacijos laikotarpiu. Br. Bulika, pats patyręs agresyvaus, atšiauraus sovietinio režimo politiką Katalikų Bažnyčios atžvilgiu, gerai nusimano, įvertina kunigų ir pasauliečių padėtį, todėl jo sprendimai yra gerai apgalvoti, pasverti. Jis pasirenka aktyvią, bet diplomatiją, išmintimi, atsargumu pamatuotą pastoracinę, kultūrinę veiklą, Bažnyčios išlaisvinimo kelią. Kunigo pastoracinė veikla, jos ypatumai bus analizuojami kitame skyriuje.

1.5. Tremtinio patirtis

Kunigas Br. Bulika ne kartą pabrėžia, kad jokia mokslinė – mokyklinė įstaiga neišmokina to, ko moko gyvenimas, ko pats su dideliu vargu išmoksti (plg. Bulika, 2000 c, p. 125). Ši mintis yra išsikristalizavusi iš kalinio, tremtinio dalios.

Sovietų valdžia, norėdama nuslopinti Bažnyčią, daryti jai įtaką, imasi įvairių priemonių. Viena iš jų – kunigų veiklos ribojimas, aktyviųjų sekimas, suėmimas, sufabrikavus politines bylas – trėmimas į lagerius. Sovietinis saugumas jauną kunigą suima po jo Vilniuje vestų rekolekcijų „Aušros Vartų Švč. Mergelės Marijos vaikams“ (Jončys, 2003, p. 8).

Br. Buliką pasodina į kalėjimą, nuteisia 10 metų. 1950 m. sausio 3 dieną jis pasiekia vieną iš Karagandos lagerių (plg. Bulika ,

2000 c, p. 54). Apie šį Br. Bulikos gyvenimo laikotarpį sužinoma iš jo paties; kitų tremtinių; parapijiečių, su kuriais dalijosi šia patirtimi; užrašytų prisiminimų bei laiškų. Šio poskyrio tikslas apžvelgti aplinką, kurioje gyvena, veikia Br. Bulika kaip tremtinys. Kuo jis skiriasi nuo kitų? Kokią įtaką turi kunigo Br. Bulikos asmenybei ši patirtis?

Prisiminęs kalėjimą, kun Br. Bulika pasakoja apie kraupias tenykštes sąlygas. Kamerose tamsu, mažas langelis ir tas dažais užteptas. Jos perpildytos: vienutėje buvo penkiese, o keturvietėje – dvidešimt vyrų. Oras toks, kad iš namų atneštas sūris po dviejų valandų pradeda pelyti. Jam žinomos ir karcerio sąlygos. Ten vesdavo tik su marškiniais. Dešimt centimetrų vandenyje, o nakčiai pamestos tik trys lentos. Kas trečią dieną duoda „sriubos“ – drungno vandens ir 200 gramų duonos. Dešimt parų karceryje praleidusį žmogų atpažinti būdavo sunku (plg. Rimšienė, 2004, p. 216).

Jaunas 27 metų kunigas, degęs idealizmu, noru veikti, patenka į Sibirą. Tremtyje lageryje aplinkui spygliuotos vielos, sargybiniai. Gyvena barakuose, apie 50 žmonių vienoje sekcijoje. Patalpoje prirūkyta, prakaito tvaikas, visur purvina, kartais visu garsu kaip stotyje rėkia radijo taškas. Čia žmonės bevardžiai, sunumeruoti: numeriai kepurėj, nugaroje, ant krūtinės (plg. Bulika, 2000 c, p. 42). Vienoda kalinio apranga, suniveliuoti įvairių tautų, luomų žmonės. Vieni patekę už savo pažiūras, antitarybinę veiklą, o kiti už kriminalinius nusikaltimus. Po darbų ant sukaltų narų miega, kalbasi, lošia. Baisu būdavę gulėti tarp kriminalistų, kurie tave gali pralošti ir papjauti. Bendramokslis, kartu kalėjęs R. Grucė prisimena, kad peilis grėsė už tai, jei iš namų atsiųstus marškinius, kriminalistams panorėjus, nepadėdavai į jų spintelę (plg., ten pat, p. 259). Dėl blogų sąlygų, ligų išsekę, skauduliais aptekę ir žaizdoti dažnai miršta žmonės. Iš zonos niekur negalima išeiti.

Iš laiškų, prisiminimų sužinoma, kad Karagandoje Br. Bulika dirba fabriko statyboje, Omske – įvairiose brigadose šachtų statybose. Sunkus, nemechanizuotas darbas, prastos darbo sąlygos, o valgis menkas. Jis rašo: „Kaip elgeta, kaip tremtinys, kaip vargšas aš dabar. Apsiprasti galima tik su skarmalais: svetimieji yra bėdų prispausti ir slegiami žmonės; ir vergo dalį galima nešti išdidžiai! Galima. Nors, Dieve, kaip sunku“ (plg. ten pat, p. 45). Kaip į tokią aplinką, sąlygas patekęs jaučiasi, elgiasi Br. Bulika? Kuo jis skiriasi nuo kitų toje bevardėje, pilkoje,

suvargusioje minioje, kur vieni bando išžulumu, pataikavimu ar pasyvia egzistencija stumti dienas-nežinodami ateities.

Br. Bulika, kaip ir visi, sunkiai dirba statybose įvairius darbus. Bendramokslis, kartu kalėjęs, R. Grucė prisimena: „Bronius viską uoliai dirbdavo, nes manė, jog darbas yra pozityvus dalykas, nesvarbu, kad ir kur jį dirbtum. Juk to darbo vaisiais naudosis žmonės – ir to gana. <...> vykdė normas ir užduotis. Ne todėl, kad bijojo ar norėjo tos prosų košės šaukšto! Nekentė visos tos sistemos, prievartos – o! Tačiau vidinis šventumas jam neleido kitaip elgtis“ (plg. ten pat p. 259).

Taigi pats svarbiausias tremtinio Br. Bulikos bruožas – tikėjimas ir iš to išplaukiantys kiti dalykai, tokie kaip prasmė, meilė artimui, viltis. Pastoviai kunigo mintys nukreiptos į Dievą, esantį čia pat: „Dievas – Jį matau, juntų visur. Sudrebu Jį radęs žmoguje. Jo ranką ant savo pečių juntų. Todėl ir nepalūžau, iškentėjau... Davei dalį, Viešpatie, ir matai mane duobėj, kolonoj, dulkiną, dirbantį, pavargusį, vieną tuo skausmu gyvenantį. <...> Tu ir esi su mumis visada. Tu vienas šildai mane šiomis ištrėmimo dienomis“ (plg. ten pat, p. 51; 52). Tikėjimas šiame žemės pragare išsigrynina: nebėra formos, prabangos, puošmenų, o lieka esmė – gyvas ryšys su gyvybės, meilės šaltiniu.

Iš tvirto tikėjimo išplaukia prasmė. Br. Bulika tiki, kad Dievo valia jis yra čia. Dar prieš patekdamas į lagerį, žinojo, kad tautos šviesuomenė, kuri nespėjo pasitraukti į Vakarus, dauguma tapo sovietų okupacijos aukomis. Jis mano ir net džiaugiasi, kad „pasaulinėj nakty bendra gerųjų dalia teko“. Jis galvoja, kad gėda būtų tyliai gyventi, kad reikia pamatyti tokį gyvenimą iš arti ir ištverti. Čia jis pats gyvena, iš visko mokosi (plg. ten pat, p. 43).

Kunigystės tęsimas tremtyje – kitas Dievo valios ženklas: „Aš keliauju tolimose žemėse, misijose, Sibire su mūsų ištremta tauta“ (plg. ten pat, p. 50). Iš šių žodžių jaučiamas ne apsimestinis nuolankumas, o realus tikėjimas Dievo skirta misija – tęsti pašaukimą su kenčiančia tauta: „Aš gi kunigas pareigom ir siela. Ir atnašauju jam viską: savo svajas, planus, maldas, prašymus, priesaikas. Ir tikiu, kad išves Jis mane iš čia sustiprėjusį ir subrendusį“ (plg. ten pat, p. 54).

Jis čia kaip tikras apaštalas katakombinėmis sąlygomis, esant mažiausiom galimybėm, skelbia, moko, padeda, meldžiasi, aukoja šv. Mišias, klauso išpažinčių, liudija artimo meilę. Br. Bulika veikia apgalvotai, pagal galimybes bando prisitaikyti prie esamų sąlygų,

praskaidrinti kasdienybę. „Aš čia dirbu, bet ne per daug, <...> valgau ir apsivelku kuo turiu, viską gerai apgalvoju“; kitą kartą rašo: „Aš šitoj duobėj pakankamai aristokratiškai gyvenu. Ir knygų, ir draugų turiu. Mokydamasis tik knyginių principų išmokau. Čia permąstau apie viską, juk yra Romas (Grucė), inteligentų visokiausių, svetimtaučių“ (plg. ten pat, p. 45). Po darbų, laisvalaikio skaito kolektyviai, aptaria. Knygomis aprūpina artimieji iš Lietuvos. Norimas knygas pavyksta atsiųsti pakeitus viršelius. Viename laiške prašo: „Reikia knygų – Hugo „Vargdienių“ ir Dikensio. Reikėtų politinės ekonomijos vadovėlio, Brazdžionio <...> Nėrį čia myli, net nusirašo. Knygų labiau kaip duonos mums reikia. Man ir mano „parapijai“ (Bulika, 2000 c). Iš to, kas pasakyta, sužinome, kad Br. Bulika neužgęsta tose kraupiose fizinėse ir dvasinėse sąlygose. Jis kuria sau ir kitiems šviesos oazę.

Br. Bulika nuolat meldžiasi: mintyse, poilsio valandėlę, ryte ir vakare. Jo stiprybė Dievas: „Dieve, Dieve, koks geras Tu, ir esi su mumis visada. <...> Tu esi pynė iš Gerumo, Tiesumo ir Šilumos, ir aš tebegyvenu Tavimi! Mes visi – Tavo tęsinys“ (ten pat, p. 52). Jis surenka vyrus maldai: „Sekmadieniais meldžiamės, užsimerkiu ir kalbu jiems. Velykų naktį susėdam ant narų – išpažintis, rytą Komuniją daliju. Veidai drėgni nuo ašarų – ir mano, ir jų“ (Rimšienė, 2004, p. 175). Kartu buvęs Jurgis Burnis prisimena: „Vėlinių vakarą, susibūrę negyvenamo barako koridoriuje, mes meldėmės. Atlikome išpažintį ir klausėmės Broniaus. Jis kalbėjo visiškai kitaip! Ir savo naujoviškumu pažadino mano sieloje jautriausią atgarsį“ (Bulika, 2000 c, p. 88).

Tremtyje tyliai vykdė „pastoracinį“ darbą: „Jei pasitaiko į Gėrį linkstančių – vieną po kito formuoju. Juk tai mano kaimenė. Visi jie svetimi, jų užkulsius ir ne gerumą, net klastas aš puikiai suprantu...“ (ten pat, p. 51). Matome, kad Br. Bulika yra iniciatyvus. Juk to laiko sąlygomis niekas nebūtų teisęs, jei naktį būtų skyręs nuvargusiam kūnui pailsini, o ne maldai. Buvo draudžiama aukoti šv. Mišias, evangelizuoti, katechizuoti, teikti sakramentus.

Br. Bulika – meilės liudytojas. Paprastai tautiečiai stengėsi kunigus kiek galima pagloboti, pasergėti nuo sunkiausių darbų, tačiau kun. Br. Bulika buvo išimtis – kasdien su visais ėjo kelis kilometrus į darbo zoną, o vakarais ir poilsio dieną bendravo su likimo draugais. Prirūkytoje, kalinių prakaitu trenkiančioje

sekcijoje, ant viršutinių narų, apsilvilkęs kailine striuke, vatinėmis kelnėmis ir vilnonėmis kojinėmis sėdėjo jis ir kalbėjo. Jautėsi reikalingas žmonėms savo malda, padrašinančiu žodžiu. Jis džiaugėsi, kad turėjo savo kaimenę. Kun. Br. Bulika apie save iš lagerio rašo: „Aš tebesu toks, koks svajojau žmonėms būti. Nepagadino manęs jų žemas lygis, jų prasti juokeliai ir kalbos. Esu kareivis ir apaštalas. <...> Aš visiškai nesiskundžiu dabartiniu gyvenimu. Skurdus jis, siauras, bejėgis ir bespalvis, bet aš myliu Dievą, dirbu su žmonėmis ir gyvenu su žmonėmis. Jiems visiems aš geras. Gerus linkėjimus parašau iš čia jų šeimoms – kai prašo...“ (ten pat, p. 51). Jis laimingas darydamas gera kitiems: „...jie visi man pasakojasi, aplink mane pilna žmonių, prisiriša, atsiveria. Džiaugsmo turiu, kai galiu, pavaišinu, kai galiu bėdoj padėti – vis ką gero padarau. Paimu už rankos sugniužusį žmogų – vėl suraminu, ant kojų pastatau. Dieve, Dieve, kaip gera, kad aš čia!“ (ten pat, p. 56). Jis yra paprastas, nuoširdus, myli kitus ir yra mylimas. Tuo jis keičia kalinių požiūrį į kunigus, nes kaliniai kartais iš kunigų tik juokiasi ir juos keikia (plg. ten pat, p. 54).

Tremtyje Br. Bulika nepraranda vilties, kad tremtis baigsis. Kartais prigesdamas, kartais visu aiškumu švietė vilties žiburėlis, kad čia laikina. Praėjus penkeriems nelaisvės metams rašo: „Ilgai čia mūsų nelaikys – mes jau jiems nebepavojingi. Jie išigalėjo“

(plg. ten pat, p. 55). Iš laiškų retkarčiais pasigirsta netikrumas, ar iš čia išleis gyvus, ar nesunaikins (plg. ten pat, p. 59). Per raudą, per skundą eina prašymas: „Nejaugi, Viešpatie, dar negana? Ar dar neturi vietos, kur mane sodinti? Nežinau, kokį darbą man duoti? Ar dar reikia ko nors išmokti?“ (ten pat, p. 54). Ir vėl prasimuša viltis: „Jaučiu, kad grįšiu. Vargo mokyklos diplomas, pašventintos rankos ir „kankinystė“, „amatas“, toks aukštas ir pelningas, – viską Jam po kojų padėsiu. Laukiu to, kas turi ateiti. <...> yra ištikimybė, yra pasitikėjimas, kad jis dar leis gyventi ir dirbti“ (ten pat, p. 58).

Grižęs iš lagerio 1957 m.

Viltis išsipildė 1955 m. birželio mėnesį (8 pav.). Kun. R. Rumšas prisimena Br. Bulikos pasakojimą apie sugrįžimo džiaugsmą. Jis, išlipęs iš traukinio, pabučiavęs Lietuvos žemę ir pasakęs: „Ačiū, Dieve, už tai, bet daugiau nenoriu.“ Br. Bulika išsaugoja paleidimo iš lagerio pažymą, net grįžimo į Lietuvą traukinio bilietą. Matyt, tai ir bus jo minimas simbolinis vargo mokyklos diplomas. Buvęs patarnautojas iš Jiezno D. Cikanavičius prisimena, kad kunigas dažnai pasakojo apie Sibiro tremtyje patirtus išgyvenimus, santykius su kitų tautybių ir šalių tremtiniais, bet jo balse nesi-girdėjo pagiežos, neapykantos lagerio prižiūrėtojams ir partiniams darbuotojams.

Jis sakydavęs, kad gulaguose sutiko daugybę išsilavinusių ir taurių žmonių, iš kurių sėmėsi išminties ir stiprybės (plg. Rimšienė, 2004, p. 40).

Apibendrinant galima teigti, kad Br. Bulika tremtį priima kaip Dievo valią, todėl tremtis nepalaužia tikėjimo, nesužlugdo jo dvasiškai. Dažnai primena, kad vargas ir rūpestis yra didieji mokytojai. Jis vykdo savo kunigystę su ištremtąja tauta. Asmeninėmis proto, valios pastangomis glaudžiasi prie Dievo, nuolat meldžiasi, save ir kitus stiprina Dievo malone. Jis liudija tikėjimą žodžiais, meilės darbais. Yra tobulas Dievo malonės laidininkas sau ir artimiesiems. Šventosios Dvasios dovanos: išmintis, supratimas, patarimas, tvirtumas, žinojimas, pagarba Dievui ir maldingumas, buvo jo turtas, kurį dosniai dalijo savo kaimenei tremtyje. Jo asmenybę brandina, augina, taurina kančia, perkeista į auką, malda, gyvenimo patirtis. Visas gyvenimas, visa kunigystė tremtyje paženklinta kryžiumi ir auka, ašaromis, meile. Kunigui Br. Bulikai tikėjimo galia padeda pažvelgti į vergo darbą, patirtą neteisę kaip į Gyvenimo akademiją. Iš tiesų, ir būnant laisvėje, dažnai pamokslų ir kūrinių turinyje jaučiama tremtinio patirtis, varge gimusi išmintis. Sugrįžęs į laisvę, sovietiniais metais negali viešai apie tremtį kalbėti, bet gal ir nenori. Jis tiki, kad Kristaus mokinio krikščionio kelyje visada yra Kryžius, kuris atperka, augina, teikia Amžiną gyvenimą. Šią paaukotos kančios paslaptis sudėjo į savo 3 dalių kūrinį „Kryžiaus keliu“ (Bulika, 1999; 2000 a; 2000 b).

2. Kunigo Broniaus Bulikos pastoracinės veiklos fenomenas

Kristus įtraukia apaštalus į savo misiją: „Kaip mane siuntė Tėvas, taip ir aš jus siunčiu“ (Jn 20, 21). Nenutrūkstamas ryšys nuo Kristaus per apaštalus ir jų įpėdinius vyskopus rankų uždėjimu kunigui perduoda tas pareigas ir jam leidžia bei įsako: skelbti Dievo žodį, mokyti, teikti sakramentus, vadovauti bendruomenei. Kun. Br. Bulika pastoracinę veiklą brangina, apie ją poetiškai rašo: „Žmogaus rankų reikia skambinti varpais. Žmogaus lūpų reikia paliktam Žodžiui kartoti – būti laidu Malonei ir dalinti tai, kas sukaupia Viešpaties aruoduose“ (Bulika, 2002 e, p. 103).

Kunigo gyvenimas ir tarnyba plėtojasi aplinkoje, kurioje gyvena ir pasaulyje keliaujanti Bažnyčia. Leidinyje „Kunigų tarnybos ir gyvenimo vadovas“ (1995) sakoma: „Kunigystė gimsta ne iš istorijos, o iš nekintamos Viešpaties valios. Tačiau ji susiduria su istorinėmis aplinkybėmis ir – nors visada likdama ištikima pati sau – taip pat keičia savo išvaizdą per konkrečius pasirinkimus.“

Kunigo Br. Bulikos pastoracinė veikla apima 1947 – 1989 m., sovietinės okupacijos laikotarpį. Tada skelbiama materialistinė pasaulėžiūra, ateizmas, draudžiama aktyviajai visuomenės daliai lankytis bažnyčioje. Katalikų Bažnyčia atskirta nuo visuomenės, veikla apribota, negali aktyviau veikti visuomenę. Kunigai izoliuoti nuo ugdymo, jų veiklą akylai seka sovietinis saugumas (plg. Streikus, 2002). Tokia Katalikų Bažnyčios padėtis visuomenėje turi įtakos pastoracinei veiklai.

Šiame skyriuje bus analizuojama kun. Br. Bulikos pastoracinio darbo barai: žodžio skelbimas, katechezė, liudijimas, sakramentų šventimas, vadovavimas bendruomenei, taip pat išryškinami šio darbo ypatumai, kuriuos lemia laikmečio reikalavimai, kunigo gebėjimai.

2.1. Žodžio skelbimas

Kristus siuntė apaštalus sakydamas: „Eikite į visą pasaulį ir skelbkite Evangeliją visai kūrinijai“ (Mk 16, 15). Per du tūkstančius metų Jėzaus mokiniai atlieka šią misiją. Šiame poskyryje bus apžvelgtas kun. Br. Bulikos žodžio skelbimas, aptarti jo ypatumai.

2.1.1. Žodžio klausytojai

Kunigas Br. Bulika neturi nuolat didelės klausytojų auditorijos. Tik po keleto mėnesių dirba didesnėse parapijose: vikaru Kauno Švč. Trejybės bažnyčioje, Kaišiadoryse. Didžiausias miestas, kuriame kunigavo septynerius metus, buvo Molėtai, o daugiausiai mažose, nuošaliau išikūrusiose parapijose: Babriškėse, Zibaluose, kiek didesniame Jiezne, Vievyje. Ypatinga auditorija – bendradaliai tremtyje.

Iš draugų, kitų kunigų laiškų sužinoma, kad dažnai buvo kviečiamas į kitas parapijas per atlaידus pasakyti pamokslą (Bulika, 2000 c, p. 183). Iš jo pamokslų knygelės „Gyventi malonėje“ (2001) matoma, kad pamokslai sakyti įvairiomis progomis skirtingose Lietuvos vietose: per primicijas Vilniuje; per kunigų laidotuves Plungėje, Žasliuose; Jurgio Matulaičio Transitus dienai Marijampolėje; švenčiant Lietuvos Krikšto 600 metų jubiliejų Vilniuje. Išlikęs kunigo, būsimo vyskupo, J. Žemaičio laiškas su jo ir tikinčiųjų prašymu atvykti pasakyti pamokslą į Šiluvą, kur kiekvieno mėnesio 13 dieną susirenka iš įvairių Lietuvos (net Latvijos) kampelių dideli būriai tikinčiųjų ir kelios dešimtys kunigų melstis Dievo Motinai (Bulika, 2000c, p. 184). Kunigas Br. Bulika apvažiuoja beveik visą Lietuvą, organizuodamas rekolekcijas seminaristams, kunigams ir pasauliečiams, sakydamas pamokslus įvairiose bažnyčiose (plg. Rimšienė, 2004, p. 178).

Kunigas išnaudoja progas skelbti Dievo žodį ir tiems, kurie negali ar nenori lankyti bažnyčios. Dažniausiai tai daro, kai slapta teikia sakramentus, per laidotuves, vesdamas ekskursijas po bažnyčią turistams iš Lietuvos bei tuometinės Tarybų Sąjungos (plg. ten pat, p. 87; 212).

Jo mintis, išsakytas per rekolekcijas, klierikai bei kunigai dar plačiau paskleidžia po visą Lietuvą. Paminėtina, kad po mirties išleistos 500 egzempliorių tiražu pamokslų knygos „Tu esi pati gelmė“ (2000 m.), „Gyventi malonėje“ (2001 m.) gaivina ne vieną skaitytoją.

Apibendrinant galima teigti, kad Br. Bulika kunigauja mažose parapijose, bet kaip pamokslininkas jis yra gerai žinomas ir už savos vyskupijos ribų. Kunigo gyvenimo geografinės vietos neatspindi žodžio skelbimo platumų ir auditorijų.

2.1.2. Pamokslų ypatumai ir patrauklumo priežastys

Kan. J. Mintaučkis prisimena, kad ypač patrauklūs buvo Br. Bulikos pamokslai. Juose jis aiškindavo tas pačias tikėjimo tiesas kaip ir kiti kunigai, tačiau kažkaip gaiviau, aiškiau ir įdomiau (plg. Kiškis, 1996, p. 272). Kokios yra pamokslų ypatumų ir patrauklumo priežastys? Kas žavi klausytojus?

Jis puikiai valdo retoriką, yra labai iškalbus. Jiežniškiai atsiminimuose pasakoja: „Kalbėdavo iš sakyklos, nežiūrėdamas į savo lapelį, garsiai, suprantamai. Kartais, norėdamas ką svarbiau pabrėžti, gestikuliuodavo rankomis“ (Rimšienė, 2004, p. 28). Kiti antrina: „Lig šiol neužmirštami prasmingi, aiškūs ir turtingi pamokslai. Kai malonus ir galingas balsas užpildydavo bažnyčios erdvę, pasiekdavo ne tik ausis, bet ir protą, ir širdį. Iš bažnyčios išeidavau tarsi pakylėta arčiau Dievo“ (ten pat, p. 104).

Kunigas kalba tai, kas jam svarbu ir brangu, kuo pats nuoširdžiai tiki: „ką jis sakydavo, kiaurai perverdavo kiekvieno žmogaus širdį. Ir kiekvienas iš mūsų įdėmiai besiklausydami Jo pamokslų kartais nejaukiai pasijusdavome. Tarytum Jis pažįsta kiekvieną iš mūsų asmeniškai, pataiko tiesiai į širdį“ (Rimšienė, 2004, p. 120).

Svarbi kun. Br. Bulikos pamokslų aiškumo priežastis, kad jis kalbėdavo paprastai. Kalbai gyvumo suteikia liaudiški posakiai. Pvz.: „Šeimoje gali būti tikra pekla ir tikras rojus. Kai vaikai užauga ir visiškai susvetimėja – tai peklos vaisiai. Kai vaikai savose šeimose kūrena tėvų ir protėvių ugnį – tai rojaus vaisiai“ (Jončys, 2003, p. 8).

Kalbai ekspresyvumo suteikė žodžių išskaičiavimas. Štai vieno pamokslo pradžia: „Visišką laisvę davė Dievas žmogui. Gali tikėti ir netikėti, gali būti doras ar niekšas, gali būti ištikimas ar išdavikas, gali būti šventas ar menkystė. Gali baltą vadinti juodu, gali pinigą laikyti dievu, gali prieš Dievą užsimerkti ir neklausyti savo sąžinės. Gali chuliganizmą vadinti didvyriškumu, o tikrą vyriškumą – mergaitišku nedrąsumu. <...> Žmogus gali pasistengti ir būti mylimas ir gali laisvai pasidaryti nekenčiamas. Visiška laisvė“ (Bulika 2000 c, p. 163). Toks laisvės apibūdinimas, savaime aišku, skatina susikaupti, mąstyti, vertinti, aktyviai apsispręsti pačiam.

Jis skelbia gyva kalba, kurioje gausu taiklių, netikėtų palyginimų. Pvz.: „Būti gudriam – išspausti visą sunką ir palikti kevalą. <...> Sutikti aušrą ir palydėti saulėlydį. Priimti rytdienos

žmogų ir pasitraukti nuo apgaviko, vagies. Atsiklaupti prieš vertybes ir numesti skudurus. Pažinti – nuuosti kūdikiyje ministrą ir liurbį. Gudriausiąjį paimti už kupros ir įkvėpti drąsos nedrįstančiam. Būti gudriam! „Tamsos vaikai gudresni“, – skundėsi Jėzus“ (Staniulis, 1994 a, p. 15). Tokiu būdu paaiškinti Evangelijos žodžiai, pamokymai tikrai pažadina vaizduotę, verčia mąstyti, veikti.

Pamoksluose gausu originalių, netrafaretinių pamokymų: „Mūsų procesijos turėtų būti ne aplink bažnyčią, betėjimas visą dieną su Dievu, gyvenimas su Juo“ (Bulika, 2002 b, p. 24); „Gerumui atostogų nėra. Gali pavargti fiziškai, gali sirgti, bet gerumo prarasti negali. Gerumas – tai alyva, kurios negali pritrūkti. Alyva – tai tikėjimas, kad neužgestų žibintas. Alyva – tai pagrindinių dalykų iškėlimas virš smulkmenų. Alyva – tai gebėjimas sugyventi su visais, suprantant, jog nusileisdamas kvailesniam, nekovodamas su silpnesniu, pats netapsi menkesnis“ (Bulika, 1998, p. 64). Vaizdingas palyginimas turi aiškų moralinį užtaisą – skatina keistis, tobulėti, tikėjimą išreikšti gerumu, meile.

Klausytojai junta dvasinę kunigo jėgą, nes jis kalba drąsiai, įtikinamai: „Tik būdamas tikras savo pašaukimu žmogus tampa ištikimas ir didingas. Tik tikrumas vadą padaro vadu, apaštalą – apaštalu. Tik tas, kuris tikrai žino, ko siekia, gyvena visavertį gyvenimą. Tik žinantis gali ištiesti ranką ir parodyti, pasakyti, patarti, vadovauti“ (ten pat, 2002 a, p. 12).

Pamokslai yra įdomūs ir patrauklūs, nes taikliai pastebi, diagnozuoja visuomenės negalias, žmogui skaudamas vietas, priežastis. Jiežniškis N. Šliužas prisimena: „Kunigas Bronius savo pamokslams medžiagą imdavo iš realaus gyvenimo, aplinkos, kurioje gyveno. Einam po šv. Mišių į kleboniją, o čia prie tvoros lūkuriuoja gerokai išgėręs žmogelis ir matyti, jog tai jo kasdieninė būseną. <...> štai jam tema pamokslui“ (Rimšienė, 2004, p. 119).

Daugelis pastebi, kad kun. Br. Bulika gerai suvokia žmogaus ir laikmečio realybę. Jam skauda širdį dėl žmonių girtuokliavimo ir jo nešamų bėdų. Jis dažnai atkakliai aiškina, prie ko priveda alkoholis: „Aš negeriu, tik vargą skandinu. Gyventi nesiseka, žmona tikra ragana, vaikai murzini smirda, susikaupti negaliu, įkvėpimo nėra... Deja, tai melas. <...> Gal Dievas ir dovanos, gal savo vargais ir pažeminimais girtuoklis skaistykla žemėje atbus, bet mes to suprasti negalime, nes tai žmonijos sutemos, gyva mūsų žaizda, didesni praradimai negu per didžiuosius karus“

(Bulika, 2000 d, p. 145). Ši tema gvildenama ir kituose pamoksluose (ten pat, p. 28; 30; 36; 38, kt.).

Kalba apie tuometines žmonių problemas. Viena iš jų – ateizmas. Jis mato, skelbia ateizmo žalą ir padarinius. Kunigas pastebi, kai žmogus atstumia Dievą, tada pažeidžiami santykiai tarp žmonių: „<...> centre – žmogus. Nepasidalija centru: apie kurį suktis, kas didesnis, kas pirmesnis? Kas galingesnis! Ir atsirado baisi vergovė, ir patys žmonės nebežino, kam tarnaut, o gal tik save mylėt, sau pramogų ieškot ir nieko daugiau...“ (Bulika, 2001 b, p. 87). Ateizmas turi įtakos žmonių moraliniam nuosmukiui: „Čia baisiausia, kad prarandamas kaltės jausmas. Nebus iš to laimės, nebus gyvenimo. Reikia gyventi tyrai ir sąžiningai“ (ten pat, p. 85).

Kunigams, klierikams aiškina ir apie Bažnyčios problemas, būtinybę atsinaujinti. Kauno kunigų seminarijoje per pamokslą kalba: „Sociologiniai tyrinėjimai rodo, kad šiuolaikinis žmogus, tegu ir nepraradęs domėjimosi lemties klausimais, vis dėlto aiškiai nemėgsta religinio institucionalizmo, religinių normatyvų, konservatyvizmo, religinio biurokratizmo ir dieviškosios valdžios piktnaudžiavimo materialiniams tikslams. <...> šiuolaikinis žmogus trokšta Bažnyčioje atrasti tikrąją Dvasios versmę, kuri buvo tokia būdinga ankstyvajai Bažnyčiai. Ir tragedija – Bažnyčia neretai vaidina tamsiajame ekrane vaidmenį, kuris užstoja ar užtemdo Dievo šviesos sklaidimą pasaulyje“ (Rimšienė, 2004, p. 121).

Kunigams per rekolekcijas atskleidžia dvasininkų bejėgiškumo ar silpnumo priežastis: „Būkim atviri sau ir kitiems: tas silpnumas ir tas bejėgiškumas dažnai būna mūsų nepasiruošimo ir netikrumo vaisius. Nepasiruošiau – todėl nežinau, nesubrendau – todėl negaliu, nepriaugau – todėl netėsiu, nesu vertas būti apaštalu, kunigu, vadu. Todėl nieko ar labai mažai tepasiekiam. Savęs, aišku, nepranoksi, bet dažnai mes ir savų galimybių neišnaudojam, savo talentus užkasam, Dievo duotas dovanas iššvaistom. Ir lieka didelė tuštuma, kurioje kaip kasdienybės mugėje mėtosi viskas, tik ten nerandame to, ko siekiame...“ (Bulika, 2002 a, p. 13). Pateiktos ištraukos liudija, kokius aukštus reikalavimus kelia sau ir kunigams. Ragina ne teisintis, o daugiau reikalauti iš savęs, tobulėti, kad galėtum ką duoti kitiems.

Į pamokslus dažnai įterpia savo asmeninę patirtį: „Esu ne kartą išgyvenęs mirties artumą. Pasijunti be galo vienišas. Vienas, vienas. Absoliučiai niekas negali padėti. Viskas lieka šalia ir

nepasiekiamo... Ir vieninteliai žodžiai, kurie atsiranda ant lūpų, tie patys, kažkada ištarti Kristaus: „Dieve, Dieve, kodėl mane apleidai!“ (Bulika, 2002a, p. 21). Mokymas asmeniniu liudijimu įtikinamesnis, suartina su klausytojais.

Savo patirtimi remiasi mokydamas ar auklėdamas: „Žinoma, gudriausia būtų niekur nesikišti. Didesniam nusilenkti, susiglaudus pratūnoti per audrą. Visai žmogiška ir dovanotina bėgti nuo sunkumų. <...> Dieviškas darbas yra nešti. Ir ne tik žmonių uždėtą naštą, bet ir išgelbėjimą. Išganymą, šviesą, tikrąjį sprendimą“ (ten pat, p. 96 – 98). Kunigas moka suprasti žmogaus silpnumą, nesmerkia už tai, bet kaip dievišką alternatyvą nurodo pastangas nešti naštą.

Kun. Br. Bulika nuolat skaito, apmąsto Šv. Raštą. Jis ieško būdų, kaip apmąstytus dalykus tinkamiau perteikti klausytojams, kad suprastų Dievo žodį, priimtų Jo išmintį, augtų tikėjimu. Kunigas sako: „Kai pasakai žodį, visą gyvenimą nešiotą širdyje, bent savaitę išmąstyta ir sau pačiam brangu, jis visiškai kitaip skamba“ (Bulika, 2002 a, p. 37). Jo pamąstymai išspausdinti knygose: „Sau ir stipriesiems“ (2001 a); „Vyturio giesmė“ (1998); „Kryžiaus keliu“ (1999; 2000 a; 2000 b) ir kt.

Kun. Br. Bulika nuolat studijuoja, skaito ir moko, kad, norint kitam pasakyti, reikia pačiam žinoti. Jo erudicija suteikia patrauklumo jėgą skelbiamam žodžiui. Šį principą perėmė iš Saldutiškio parapijoje dirbusio kunigo saleziečio J. Gusto, kuris pusę dienos praleisdavęs prie knygų, kitą pusę – parapijoje. Todėl galėjęs sakyti pamokslą tik 10 minučių ruošėsis, tik 10 minučių susikaupęs ir pasimeldęs. Ilgametis kunigo patarnautojas iš Jiezno Juozas Gatavėnas prisimena, kad, be daugybės perskaitytų mokslo veikalų, kun. Br. Bulika labai vertino „gyvenimo universitetą“. Jis sakydavęs: „Viską stebiu ir viską užsirašau.“ Tie stebėjimai atsispindi pamoksluose, todėl jie tampa artimi, įtaigūs besiklausantiems (plg. Rimšienė, 2004, p. 53).

Kun. Br. Bulika kelis kartus lankosi užsienyje (Berlyne, Briuselyje, Lurde, Romoje). Susipažįsta su žymiais teologais, su daugeliu iš jų susirašinėja, gauna iš jų religinės literatūros. Išlikusi 1981 m. rašyta vysk. L. Povilonio žinutė: „Susirado pas mane Jūsų vienuolika prancūziškų knygų. Raskite progą jas pasiimti“ (Bulika, 2000 c, p. 170). Kadangi moka daug kalbų, tie šaltiniai yra lengvai prieinami. Kun. Br. Bulika išverčia kardinolo Suennenso iš Belgijos poeziją; išlikęs ir išverstas neeilinio teologo,

rašytojo kunigo Rene Laurentin laiškas (ten pat, p. 160). Br. Bulika taip pat susirašinėja su žymiais lietuviais, gyvenusiais emigracijoje: filosofu Juozu Girniumi, architektu, veikalo „Lietuvos bažnyčios“ autoriumi Jurgiu Gimbutu, kunigu Leonu Zarembe (plg. ten pat, p. 141). Skaitytojai jaučia jo platų apsiskaitymą, neeilinį išsilavinimą.

Kitas dažnai klausytojų minimas pamokslų požymis – susieja tikėjimą su gyvenimu. Kun. Br. Bulikai tikėjimas pirmiausia yra bendrystė su Dievu, Esančiuoju čia ir dabar: „Ne valandėlę, bet visą gyvenimą Dievas mus savo saujoj laiko. Tad visą gyvenimą būkime Dievui ištikimi vaikai!“ (Bulika, 2002 b, p. 33); „Gyvenime reiks nugalėti siaurumą, neviltį – be Dievo ar ištengsime?“ (ten pat, p. 29); „Dievas padeda kiekvienam, kuris stengiasi“ (ten pat, p. 34).

Kunigas Br. Bulika daug mąsto, mintis užsirašo. Iš gyvų pasakojimų ir užrašytų prisiminimų sužinoma, kad kunigas tam skiria vėlaus vakaro ir nakties laiką, nes nakties tylą jam padeda susikaupti ir atlikti svarbius darbus (ten pat, 2004, p. 53).

Jis meistriškai gebėjo Dievo žodį priartinti prie laikmečio, žmogaus arba atvirkščiai – įvykius, problemas aiškino Apreiškimo šviesoje. Paanalizavus vieną ištrauką: „Žiūrėkite, budėkite, nes nežinote, kada ateis tas laikas!“ (Mk 13, 33), atsiskleidžia, kaip paprastai, originaliai, trumpai aiškina Evangelijos mintį, pritaiko šiam laikmečiui. „Budinčių tūkstančiai: sandėliuose, fermose, įstaigose, gatvėse, stotyse, ligoninėse... Naktimis ir dienomis, su rožančiais rankose, su šautuvais ir šunimis ir visai be nieko. Budinčių, kad neįlistų, neišneštų, kad būtų ramu ir tvarkinga. Bet niekas nesaugo savęs! Net nesupranta, ką tai reiškia. O saugoti reikia ir savo širdį, ir protą, ir valią. Saugotis visko, kas gali sukelti nesantaiką, suardyti ramybę, aptemdyti protą, idant skleidžiama tamsa neapimtų žmogaus. / Mes nesame patys sau šeimininkai, o tik užvaizdai. Gavome gyvenimą ir privalome juo rūpintis, darbuotis, palikti pilnus svirnius gėrio...Mes nežinome, kada sugrįš Šeimininkas“ (Bulika, 2001 b, p. 54). Tokiu būdu Evangelijos aiškinimas, susietas su laikmečio realijomis, tampa įtaigus ir prasmingas. Maža to: jis nukreiptas į žmogų, į galimus pavojus, iš kurių pats pavojingiausias – atidėti dvasinius dalykus vėlesniam laikui. Čia nuskamba ir moralinis pamokymas – atsakyti už savo gyvenimą, nešvaistyti jo veltui, palikti gėrio po savęs kitiems.

Kunigo Br. Bulikos pamoksluose bei pamokymuose, ryškiau ar blankiau, bet kaip nenutrūkstamas siūlas driekiasi pagrindinis skelbimo tikslas – vesti žmones į ryšį, į gyvą susitikimą, bendrystę su Dievu. Jis laiko baisia laiko bėda ir klaida, kad religija susiejama tik su baime, prašymais, dovanomis, aukomis ir panašiais dalykais. Br. Bulika skelbia, kad „Krikščionybė – reiškia: tapti Dievo vaiku ir gyventi su Dievu. Kristus atėjo į žemę, kad mums pasakytų ir primintų, jog Dievas yra mūsų Tėvas, jog mes esame Jo vaikai!“ (ten pat). Kunigas nurodo, kad Evangelijos esmė ir žmogiškos evoliucijos viršūnė yra priimti, suprasti ir gyventi tuo, kad Dievas yra mūsų Tėvas, o mes Jo vaikai. Tai turi tapti žmogaus gyvenimo pradžia, esme ir tikslu, t. y. gyventi su Dievu.

Kunigas Br. Bulika moka visiems suprantamai paaiškinti tikėjimo tiesas. Paanalizuokime, kaip aiškina Dievo dvasios svarbą visuomenei ir žmogaus gyvenimui. Pamokslą „Dievas mums žada Šventąją Dvasią“, kaip dažnai, pradeda be įžangų, nuo žmogaus, nuo jo dominuojančių poreikių ir net minios tonu: „O mes norėtume visai kitų dalykų <...> Mes norėtume to, ko neturime ir ko mums baisiai reikia: ligoniai – sveikatos, vieniši – draugų; turto ir pinigų visi norėtume; vaikai norėtų greičiau užaugti, tėvai norėtų, kad vaikai būtų geri ir klausytų, žmona, kad vyras ją mylėtų, vyras – kad visi jį gerbtų ir klausytų <...> Ne Dvasios, neregimos ir nesuprantamos, o regimų, būtinų, tikrų dalykų mes iš Dievo prašome ir laukiame“ (Bulika, 2000 d, p. 53). Tokia ekspresyvi pradžia. Joje ir kreipinys į įvairią auditoriją, ir taikliai išsakyti lūkesčiai, patraukiantys klausytoją. Toliau parodo, kas atsitinka su žmogaus turimomis gėrybėmis atstūmus Dievo Dvasią: „Kas iš sveikatos, jei kasdien ją svaigaluose skandiname, kas iš galybės, jei tik skriausti mokame, kas iš jaunystės, jei jos nebranginame, kas iš „draugų“, jei jie netikri <...> kas iš talento, jei juo nesinaudojame, kas iš paklusnumo, jei jis baime paremtas“ (ten pat). Pradėdamas nuo kasdieniškų, visiems suprantamų dalykų, pamokslą apie Šventąją Dvasią apibendrina antiteze: dažnai patys nevertiname Dievo duotų malonių, neklausome Dievo balso savyje, nes Šventoji Dvasia ateina pas mus per mums duotą sąžinę suprasti, įvertinti, priimti ar atmesti.

Kunigo žodžio skelbimą taikliai apibendrina dr. F. Jončys: „Pagrindinis kun. Br. Bulikos rūpestis buvo išgyventi

krikščionybę ne kaip atskirų aktų vėrinį, bet kaip visą žmogų persmelkiančią galingą ir kitaip gyventi įkvepiančią tikrovę. Jis visą savo gyvenimą nerimstančia apaštalo dvasia siekė klausytoją žadinti iš abejingumo būsenos ir įtikinti krikščioniškos egzistencijos grožiu ir galia“ (Rimšienė, 2004, p. 176).

Apibendrinant kunigo Br. Bulikos pamokslų ypatumus, galima teigti, kad jo skelbiamas žodis yra aiškus, drąsus, įtikinantis, išreikštas vaizdinga, gyva kalba. Kalbai ekspresyvumo suteikia pasikartojimai, palyginimai. Pamokslai patrauklūs, nes atitinka laiko dvasią, kelia aktualias visuomenės, Katalikų Bažnyčios, žmogaus problemas; jis kalba iš širdies, pasiremdamas turtinga, įvairia gyvenimo patirtimi. Pamokslai įdomūs, nes kunigas Br. Bulika eruditas, nuolat studijuoja ne tik mokslo, literatūros šaltinius, bet ir „gyvenimo universitetus“. Klausytojai jaučiasi pakylėti prie Dievo, nes pačiam kunigui tikėjimas – gyvas ryšys, bendrystė su Dievu. Jis moka gyvenimiškas problemas paaikškinti ir spręsti Apreiškimo šviesoje, todėl Dievo žodį priartina prie žmogaus. Visa tai, kas žemiška, siekta persunkti Šventosios Dvasios galia. Išmintingi kun. Br. Bulikos pamokslai, be abejo, turi išliekamąją vertę. Kiekvienas skaitantis gali įsitikinti, kokią galią įgauna žodis, jei jis pasakytas su giliu tikėjimu, išjaustas ir „padengtas savimi“.

2.2. *Katechezė*

Kunigas yra atsakingas už jam pavestos bendruomenės mokymą, auklėjimą, tikėjimo brandinimą (Lumen gentium, 28), todėl vienas iš svarbiausių jo veiklos barų – katechezė. Parapijos klebono pastoraciniam darbe sunku nubrėžti ribą tarp skelbimo ir katechezės. Jos abi susijusios, tarnauja tiek ugdant kiekvieną tikintįjį, tiek visą bendruomenę (BKV, 64). Kun. Br. Bulika šį pastoracinės veiklos barą laiko ypač svarbiu, todėl skiria daug laiko, jėgų. Šiame poskyryje bus analizuojama, kaip kun. Br. Bulika veda katechezę, išryškinami šios veiklos akcentai.

Kun. Br. Bulika sielojasi, kad žmonės neišmano dvasinių dalykų. Jam skaudu, kad krikščionys darosi panašūs į stabmeldžius, kad krikščionybė darosi nepatraukli, kad ji rūdija kaip „šalinėje stovintis plūgas“, „gęsta kaip nekūrenama ugnis“. Jam gaila, kad „maldos virto poteriais, Šventasis Raštas – nesuprantamu tekstu, gyvos tiesos – dogmomis, sakramentai –

apeigomis, kunigai – uždara kasta ir negyvu atsakingumu <...> Kristus – statula, Švenčiausioji Marija – nesuskaičiuojamais, nors ir labai gražiais paveikslėliais...” (Bulika, 2000 e, p. 13). Kunigas žino, kad gerųjų žmonių nepatenkins materializmas ir ateizmas bei formalioji krikščionybė. Kun. Br. Bulika mano, jog krikščioniškąją dvasią Lietuvoje ir pasaulyje pažadins ir pratęs tik gyvoji krikščioniškoji dvasia, o Bažnyčia privalo atverti savo turtus taip, kad jie traukte trauktų. Ką reikia daryti? Nuo ko pradėti keisti padėtį?

Kun. Br. Bulika mano, kad pirmiausia Bažnyčia privalo skelbti Evangelijos teiginius visiems suprantama ir nuosekliai reikalaujančia kalba. Tam reikia iš Kristaus žodžių išplaukiančio ir Šventąją Dvasia alsuojančio katekizmo; būtina akcentuoti dvasinio pasaulio tikrumą ir jo pirmenybę; patraukliai paaiškinti dvasinio gyvenimo vertę; skatinti katalikus savo konkrečiame gyvenime (etikoje, politikoje, ekonomikoje, pedagogikoje, mene) vadovautis Šventąją Dvasia (plg. Bulika, p. 23).

Kun. Br. Bulika tikėjimo ugdymo atnaujinimą pradeda nuo savęs. Lagerio draugas J. Burgis rašė, kad Br. Bulika kalbėjo visiškai kitaip negu kiti kunigai! Ir tas naujoviškumas pažadino jo sieloje jautriausią atgarsį. Įstrigo tai, kad kalbėjo apie naujos formos, gyvos dvasios būtinumą (plg. Bulika, 2000 c, p. 88).

Kas tas naujoviškumas? Dauguma ano meto vyrų tikėjimo pradmenis mokėsi iš elementaraus, klausimų – atsakymų formos Paltaroko katekizmo, kuris, anot Br. Bulikos, per menkas mąstančiams vyrams.

Kun. Br. Bulika uoliai siekia atskleisti nuostabią, dievišką logiką: Kristus, Dievo Sūnus, atėjo į pasaulį nešdamas Tiesą, kad viso buvimo pradžia yra Dievas, kad Jis yra ir dabar esanti Eigastis. Jeigu gyvename pagal šią tiesą – esame Dievo vaikai, supanašėjame su juo šiame gyvenime ir pasieksime amžinybę. Kunigas primena, kad būti tobulam, mylinčiam be Dievo malonės yra be galo sunku ir praktiškai neįmanoma. Dievo malonė yra laisva Dievo dovana. Meilės Dievas jos niekam negaili, bet nemėto kaip perlų kiaulėms (plg. Mt 7, 6). Gyventi malonėje padeda malda, Dievo žodis, sakramentai. Dievas yra meilė, todėl siekdami būti Dievo vaikais, turime nuolat augti meile, nes gyvenimą „prasmingą, laimingą, pakeliamą ir amžiną“ tik ji padaro (Bulika, 1995, p. 8).

Br. Bulika „Krikščioniškojo gyvenimo pagrindų“ išangoje rašo: „Reikia žinoti, kad gyvas melas yra galingesnis už negyvą Tiesą – už Tiesą, kuria niekas negyvena, už tikėjimą, kuris nekeičia gyvenimo“ (ten pat, p. 8). Šiais žodžiais kunigas nori pasakyti, kad ateizmo propaganda yra veiksmingesnė už Kristaus atneštą Gerąją Naujieną, kurią mažai kas žino, už tradicinį tikėjimą, kuris neturi įtakos žmogaus moralei, nekeičia gyvenimo.

Kun. Br. Bulika, vadovaudamasis Kristaus pažadu: „Aš esu kelias, tiesa ir gyvenimas“ (Jn 14, 6), siekia parodyti tikrą kelią visiems, kurie nori žinoti Tiesą ir deramai gyventi. Br. Bulikos mąstymas, skelbimas, veiklos, gyvenimo stilius buvo persunktas gyvo tikėjimo Kristaus išganymu: „Jėzaus misija yra, buvo ir bus SUJUNGTI Dangų su Žeme, SUVIENYTI žmogų su Dievu. PAŠVENTINTI žmogų! <...> Žmogui tapti dieviškam be Dievo pagalbos – neįmanoma. Reikėjo, kad pats Dievas ateitų žemėn ir apsigyventų tarp žmonių ir juose, kad pašventintų visokią žmogaus veiklą ir padarytų žmones Dievo vaikais.“ Kunigo manymu, nuo paskelbtos tiesos: „ŽMONĖS, BŪKITE DIEVO VAIKAI“ prasidėjo naujas pasaulio istorijos laikotarpis. Tai yra „žmogiškosios evoliucijos viršūnė“. Esmė: suartėti su Dievu. Taigi būti Dievo vaiku yra pradžia, esmė ir tikslas. Br. Bulika džiaugiasi, kad po devyniolikos šimtmečių Vatikano II Susirinkimas įvardija Bažnyčią kaip Dievo vaikų tautą, kaip mistinį Kristaus kūną. Norint būti sudėtine Bažnyčios dalimi, reikia būti Dievo vaiku. Br. Bulika mano, kad viskas pasaulyje ir Bažnyčioje, o ypač malda, sakramentai, yra priemonės, padedančios tapti Dievo vaiku (plg. Bulika, 2002 a, p. 65 – 66). Kun. Br. Bulikos katechezė yra kristocentriška.

Br. Bulika katechezėje daug vietos skyrė moralės ugdymui. Jos tikslas – ne moralizuoti, o padėti išlikti vienybėje su Dievu, į viską žvelgti Dievo akimis ir širdimi: „turiu fizinę, psichinę ir dvasinę prigimtį, galias ir dovanas – jas tvarkau ir naudoju kaip Dievo vaikas; / yra realus pasaulis aplink mane: fizinis, psichinis, kultūrinis, dvasinis – jį vertinu, naudojuos, jungiuos ar atsiriboju nuo jo kaip Dievo vaikas; / gyvena žmonės aplink mane: pamaldūs, paprasti, sugedę, niekšai, šventieji, kultūringieji, gerieji – su jais susitinku, bendrauju, myliu, vengiu, atsiriboju nuo jų arba vieni juos su jais kaip Dievo vaikas; / yra dabartinio pasaulio struktūros, institucijos, įstaigos, draugijos; yra šventovės ir smuklės; yra tautos, klasės ir valstybės, jų įstatymai, baudmės ir

premijos; yra Bažnyčia – į visa žiūriu, visa vertinu Dievo akimis ir širdimi“ (Bulika, 2000 e, p. 9). Iš šios ištraukos aišku, kad kunigas, kaip moralinis ugdytojas, žmogaus santykius skiria į keletą lygmenų: santykis su savimi; santykis su fiziniu, psichiniu, kultūriniu, dvasiniu pasauliu; santykis su įvairiais žmonėmis; santykis su pasaulyje esančiomis institucijomis. Todėl žodiniame palikime daug vietos skirta moraliniam ugdymui.

Kun. Br. Bulika ugdo žmonių tikėjimą, neatsietą nuo gyvenimo. Kunigas, pagal apaštalo Pauliaus pamokymą, ne tik pats siekė supanašėti su Kristumi, bet ir kitus kvietė į šventumą. Br. Bulika Susirinkimo dvasia švento žmogaus įvaizdį aprašo meditacijoje „Tikiu, žengiu, gyvenu“ (Bulika, 1995). Pirmiausia įvardija susidariusius klaidingus švento žmogaus stereotipus: „Šventas – daugelis mano – tai nenatūralus: / Nei valgo, nei geria, nei miega, / gyvena ant pjedestalo ir nenulipa žemėn, / neliūdi, neverkia, nepratrūksta juoku, / nejaučia, nemato, negirdi, / kuo žmonės maitinas, nuodijas, mylis, / nesidomi naujienoms, kuo gyvena pasaulis / „Šventas – kažkoks sutvėrimas be lyties ir be aistrų, / Nežemiškas, nežmogiškas, bekūnis, / Gyvenantis malda, pasninkais ir išmalda, / Ir – svarbiausia! – darantis nuostabius didžius stebuklus!“ (ten pat, p. 156). Kunigas stebisi, kas sukūrė ir platina tokią šventumo karikatūrą. Šventumas turėtų būti užduotimi kiekvienam krikščioniui: „Tokia Dievo valia – jūsų šventėjimas“ (1 Tes 4, 3). Tai pareiga, tenkanti ne tik kai kuriems krikščionims: „Visi Kristaus tikintieji, kad ir kokia būtų jų užimama vieta ar luomas, šaukiami siekti krikščioniškojo gyvenimo pilnatvės ir meilės tobulybės“ (Lumen gentium, 40). Br. Bulika paprastai, taikliai, eilėmis pamoko, kas yra šventas: „O iš tikrųjų šventasis – žmogus, nepraradęs nė vieno / žmogiško bruožo, nė vienos žmogiškos savybės. / Turintis kūną ir sielą nemarią, / Verkiantis, apleistas ir nešantis pareigų našta, / Slepiantis savąjį skausmą ir dalijantis duoną, / Vedamas pašaukimo ir neklausantis pagundų, <....> / Šventasis tai tikras – pats tikriausias – žmogus. / Gyvenantis mūsų žemėje ir besinešiojantis tai, / ką mes vadiname dangum. Savoj širdy. / Ir – negailintis to visiems. Net dalijantis. / Noriai ir gausiai. Primurdytu saiku. / Šventasis – žmogus, gyvenantis Šventąja Dvasia“ (Bulika, 1995, p. 156). Br. Bulika šventumą supranta kaip kiekvieno krikščionio egzistencijos tikslą. Krikščioniškas gyvenimas yra laipsniškas supanašėjimas su Kristumi. Norint pasiekti šį tikslą reikia Šventosios Dvasios.

Anot Br. Bulikos, tikru, gyvu krikščioniu tampame tik tada, kai pas mus ateina Šventoji Dvasia. Tai Dievo malonė, ateinanti pas žmogų ir įgalinanti jį gyventi dieviškai. Išlikti malonėje padeda malda, gyvenimas pagal Dievo žodį, sakramentai (plg. Bulika, 2003, p. 20 – 21).

Br. Bulikos katechezei yra būdingas naujoviškumas, todėl kad sekė, vykdė po Vatikano II Susirinkimo priimtas reformas. Mokėdamas užsienio kalbas, susirašinėja su kolegomis iš užsienio, gauna, skaito, studijuoja naujausius Katalikų Bažnyčios dokumentus, (plg. Bulika, 2000 c). Pats išvertė į lietuvių kalbą encikliką „Dominum et vivicantem“ (Viešpatį ir gaivintoją. Apie Šventąją Dvasią Bažnyčios ir pasaulio gyvenime)“ (Staniulis, 1994 11 26, p. 15).

Kun. Br. Bulika per visą savo kunigystės tarnybą ieško tinkamų būdų ir priemonių Tiesai atskleisti. Kun. Br. Bulikos katechezės turinys parašytas ar pasakytas nešabloniškai. Bendramoksliai R. Grucė ir F. Jončys prisimena, kad mokėjo į tą pačią tiesą pažvelgti savaip, iš savo matymo taško. Kiti dėl to prikišdavo protestantizmą ir modernizmą protestantiška linkme. O iš tiesų buvo ištikimas katalikybės tiesai iki begalybės (Bulika, 2000 c, p. 260).

Sibire rašo mąstymus, maldas ant popieriaus nuo cemento maišelių; nuošalių Babriškių tyloje parašo „Krikščioniškojo gyvenimo pagrindus“, Jiezne baigia rašyti eiliuotas meditacijas „Tikiu, žengiu, gyvenu“ (Bulika, 1995, p. 7). Daug jėgų ir laiko skiria olandiško katekizmo vertimui. Po mirties iš rankraštyno surinkta ir išleista katekizmo turinio knygelė „Link gyvenimo pilnatvės“ (2003). Galima teigti, kad visa Br. Bulikos kūryba susijusi su tikėjimo ugdymu, bandymu padėti surasti žmonėms kelią per Kristų į gyvenimo Tiesą.

Iš viso, kas pasakyta, galima teigti, kad kun. Br. Bulika konkrečiai ir gyvai rūpinosi, kad Kristaus atneštoji Geroji Naujiena, palikta Bažnyčiai, pasiektų žmones. Katechezės turinys priartintas prie laikmečio, individualiai žmogui išreikštas naujai, originaliai, persmelktas gyvo tikėjimo dvasia. Kunigas mokė, kad tikėjimas nebūtų atsietas nuo gyvenimo, todėl svarbią vietą katechezėje skyrė moralės ugdymui, mokė ir kvietė į šventumą.

2. 3. *Liudijimas*

Konstitucijoje Lumen Gentium (28) kunigams primenama, kad „savo elgsena ir rūpinimusi jie turi parodyti tikrąjį kunigo ir

ganytojo veidą tikintiesiems ir netikintiesiems, katalikams ir nekatalikams ir visiems liudyti tiesą ir gyvenimą“.

Kun. Br. Bulika gyvena ir vykdo savo pašaukimą sovietmečiu – religijos slopinimo, kunigų ir tikinčiųjų persekiojimo laikotarpiu. Buvo uždrausta katechizuoti vaikus, suaugusius. Tokiomis aplinkybėmis liudijimas asmeniniu pavyzdžiu buvo vienas iš svarbiausių apaštalavimo būdų.

Ateizmo propagandistai teigė, kad tikėjimas yra tamsuolių, nemokslių žmonių paguoda. Kun. Br. Bulika liudija kita. Jo veidas šviečia inteligencija. Tik jam prakalbus, juntama erudicija, istorijos, meno, literatūros, filosofijos, psichologijos išmanymas. Jis moka keletą kalbų, perka knygas, prenumeruoja lietuviškus ir užsienietiškus spaudinius, kas anais laikais buvo reta. Žmonės laiko kunigą protingiausiu žmogumi rajone (plg. Rimšienė, 2004, p. 28). Jo namuose apsilanko ir tokių mokinių, kurių tėvai pagal užimamas pareigas negali lankytis bažnyčioje. Jie papasakodavo tėvams apie kunigą, jo gausią biblioteką (plg. ten pat, p. 41). Kunigo išsilavinimas kelia pagarbą, pasitikėjimą juo.

Rekolekcijose su kunigais dalijasi liudijimo svarba pastoraciniame darbe. Jis kalba, kad pirma, negu sakai, mokai, liepi ar draudi, turi pats žinoti, patirti, ar tikrai yra gera po išpažinties, ar tikrai pirma reikia pagalvoti, paprašyti Dievo malonės, o tada nuspręsti, ką ir kaip daryti; ar tikrai taisyklė ar įsakymas yra teisingas. Tik pats patyręs, gali liudyti kitiems (plg. Bulika 2002 a, p. 37). Apie liudijimo svarbą byloja užrašytos kunigo mintys: „Įtaką mes darom giminėms, draugams ir priešams. Tiems, kurie mus myli ir mūsų nekenčia. Ta įtaka pražūtinga arba gydanti“ (ten pat, 2002 a, p. 51). „Neįmanoma paslėpti to, kas yra. Negalima parodyti to, ko nėra. Net jeigu kunigas tyli ir negali kalbėti, savo teisingu gyvenimu ir tokiu kunigišku buvimu jis jau daro stebuklus. Žmonės mato ir supranta daugiau, negu mes galvojame!“ (Jončys, 1998, p. 8). „Mano tikslas Juo spindėti ir Jo šviesą skleisti <...> Daugiau padėti aš niekuo negaliu – tik paraginimais, malda, pavyzdžiu. Draugiškumu, paprastumu – juk visi mes vieno Tėvo vaikai. Viską darau jautriai, gyvai, su meile. Ne bardamas, ne priekaištaudamas, bet pats pirmas eidamas gali kitus patraukti“ (Bulika, 2000 e, p. 10 – 13). Šios mintys parodo, kad kunigas Br. Bulika giliai suvokia kunigo asmenybės svarbą ateistinėje visuomenėje. Žmogus savo elgesiu gali pasakyti daugiau negu žodžiu.

Kunigo religingumas pirmiausia pasireiškia jo bendryste su Dievu, pačiu gyvenimo būdu. Jeigu jis yra stipresnis tai tik todėl, kad veikia Malonė. Jis sako, kad krikščionybė yra daugiau negu religija – tai gyvenimo būdas, kai pasaulyje centras yra Jėzus Kristus, bendrystė su Dievu: „Todėl dabar nebe paveikslėlio švento reikia, bet gyvo, matomo Dievo – su kūnu ir krauju žmogaus – todėl man juo reikia būti!“ (Bulika, 2000 c, p. 75)

Jiežniškiai prisimena, kad kunigo gebėjimas nuoširdžiai melstis traukė jaunimą. Jis skaito savo parašytas maldas, pamąstymus, sušildytus savo dvasia. Parapijiečiai pripažįsta, kad šis žmogus, būdamas miestelyje, bažnyčioje ar šalia, juos lavino, ugdė jausmus, suvokimą, mąstymą. Šalia jo jautėsi stipresni (plg. Rimšienė, 2004, p. 30; 112).

Kunigas Br. Bulika jautė palaimą, kai žinodamas galėjo patarti, pamokyti. Jis visą gyvenimą godžiai ieškojo naujos, geros knygos, kad kuo daugiau pažintų, žinotų. Žinojimui nematė galo. Per rekolekcijas kunigams kalbėjo: „Todėl mokydami kitus melsti, pirmiausia išmokime patys. Kaip vairuodami mašiną privalome matyti ir prietaisų skydą, ir kelią, ir kliūtis, taip gyvendami turime viską pasverti, apgalvoti, įvertinti, susikaupti, sugrįžti iki dieviškų šaltinių ir iš jų nuolat semtis“ (Bulika 2002 a, p. 14).

Kun. Br. Bulika buvo vilties liudytojas: „Reikia ištvert. Kapituluot ir nusilenkt negalima. Ugnelyte pelenuos, pumpurėliais žiemą, brangenybėmis po žeme pabūkim dar. Juk esam turtingesni už turinčius. Aš su džiaugsmu verkiu, kad vis labiau tvirtėju kaip uola, vis ištikimesnė širdis, vis labiau ištveriantis. Nors tai tik gyvenimas tarp vielų, pasmerktojo, pamirštojo gyvenimas“ (Bulika, 2000 c, p. 58). Tikėjimas padeda ištverti, neprarasti vilties sunkiomis tremties sąlygomis.

Br. Bulika nepraranda vilties dėl Lietuvos nepriklausomybės, spėja, kad Lietuva bus laisva: „Jūs, kvietkeliai, sulauksite laikų, kai galėsite važinėti po visą pasaulį, nesislapstydami lankyti bažnyčią ir atvirai reikšti savo įsitikinimus“ (Rimšienė 2004, p. 39).

Kunigas Br. Bulika buvo artimo meilės liudytojas. Parapijiečių iš Jiežno širdyse giliai įstrigo kunigo parodyta meilė įvairiausiose gyvenimo situacijose. Marija Acuvienė prisimena: „Žuvus mano sūnui Arūnui, aplankė namuose, pasidžiaugė, kad pašarvotas katalikiškai, paguodė, tėviškai paglostydamas galvą“ (ten pat, p. 16).

Kunigas nepraeidavo nė pro vieną žmogų, kas jis bebūtų. Br. Jurgelevičienė pasakoja, kad kartą eidama gatve matė, kaip klebonas bandė pakelti kažkokį nugriuvusį girtuoklį. Tas buvęs toks girtas, kad kunigas nepajėgė pats pakelti, todėl paprašė vyrų pagalbos. Tą žmogelį geraširdiškai pamokė: „Nedaryk daugiau taip, kad pats save žemintum“ (ten pat, p. 62).

Ta pati moteris prisimena kitą savo gyvenimo situaciją. Statėsi namą, vaikai, baigę mokyklą, norėjo stoti į aukštąsias mokyklas. Moteris širdyje pažadėjo Dievui paaukoti 100 rublių Bažnyčiai, jei vaikai įstos. Kai pasisekė, moteris, tesėdama pažadą, nunešė auką Bažnyčiai. Klebonas pasižiūrėjęs į ją, patylėjęs tarė: „Kvietkeli, tu tiek turi bėdų! Ir namas nebaigtas, ir vaikai mokysis, save skriaudi“ (plg. ten pat, p. 62).

Jo meilė parapijiečiams pasireiškė ir tokiais mažais dalykais: „Prieš Šv. Roko atlaidus klebonas kviesdavo žmones švaros dienai <...>. Po darbų visi susėdam šventoriuje, o kunigas Bronius daro užkandžius, pilsto gaivą“ (ten pat, p. 120); „Po atlaidų mažuosius jis gausiai vaišindavo saldainiais“. „Bažnyčioje nepraeidavo nepaglostęs kėblinančio mažylio galvelės“ (ten pat p. 30); „Vaikeli, neklūpėk ant šaltų grindų, klaupkis ant kilimėlio“ (ten pat, p. 38).

Kun. Br. Bulika pats buvo gyvo tikėjimo liudytojas, tai siekė perduoti ir sutiktiesiems. Jo tikslas – vesti žmogų į susitikimą su Dievu paraginimu, pamokymu, malda, pavyzdžiu. Viską daro jautriai, gyvai, su meile. Kun. Br. Bulika jaučia, kad tokiu būdu patrauksi labiau negu bardamas, priekaištaudamas, nes kuo pats gyveni, tuo gali ir kitus užkrėsti. Br. Bulikai kunigystė yra jo gyvenimo pagrindinė gairė, jo tvirtybė ir atrama. Visa, ką skelbia, moko, daro bažnyčioje, jam yra tikra, jo išgyventa, patirta. Tikintieji jo asmenyje mato ne tik kalbėtoją, bet ir krikščioniško gyvenimo liudytoją, kuris semiasi galios iš pačios gelmės – Šventosios Dvasios. Todėl jis pats siekė ir kitus mokė siekti Dievo artumo.

2.4. Sakramentų šventimas

Liturgija yra Kristaus – Kunigo ir Jo kūno – Bažnyčios ypatingai šventas veiksmas, kurio galiai nei savo reikšme, nei iškilumu neprilygsta joks kitas Bažnyčios veiksmas (KBK 1070).

Kun. Br. Bulikai sakramentų šventimas ne tik įprastas Naujosios Sendoros kulto veiksmas. Jis visa savastimi priėmė, kad Kristus atėjo į žemę ne tik pats gelbėti, bet mokė savo

išrinktuosius – visa sukilninti, pašventinti, pasidalinti, išskleisti ir tai daryti iš Meilės. Kristus paliko septynias priemones Bažnyčiai, kuriomis, pratešiant ir vykdant Dievo valią, šventinamas, konsekruojamas visas žmogaus gyvenimas nuo gimimo iki mirties (plg. Bulika, 2003, p. 96). Kunigas susirūpinęs tuo, ką duoda ir duos sekuliarizacijos vaisiai: „Nešventinti vaikai, kad ir pakrikštyti, numindė nebe kelius, o širdis tėvams. Nešventinta jaunystė pavirto nuolatinio „duok“, smaguriavimu, geidimu pasiimti viską, kas teikia malonumą. Nešventinta santuoka – neilgam. Nešventinta motinystė – tik iki ligoninės durų... Nešventinta tėvystė – laisva daugpatystė ir šlitinėjimas gatvėmis. Nešventinta kunigystė pavirsta aristokratiška prabanga ir dezertyravimu. Kuo pavirto nešventinti namai, nešventinti stalai, nešventintos lovos, nešventinti laukai ir ganyklos“ (Bulika, 2002 a, p. 47). Br. Bulika įsitikinęs, kad kunigai gali ir turi prisidėti prie Dievo tvarkos atstatymo. Todėl rimtai, bet su humoro gaidele teigia, kad „altorius, sakykla, klausykla yra mūsų sostai ir be galo reikalingi žmonijai postai“ (plg. ten pat, p. 48).

Kun. Br. Bulikai skauda širdį, pikta, kad kartais kunigai šiuos Kristaus paliktus Bažnyčiai turtus dalija atmetinai: „Kas nesupranta ar nenori suprasti, kas yra klausykla, sakykla ir altorius, ir nesugeba čionai darbuotis, kas skuba, yra neatidus ir paviršutiniškas, tas tėra tik užklydėlis į kunigus. O formalistai, galvojantys tik apie užmokestį – jie svetimi ir samdiniai“ (plg. ten pat, p. 48).

Jis pastebi, kad kunigai kartais piktnaudžiauja garantija ex opere operato (sakraliniai dalykai, priklausantys nuo jų pačių, o ne nuo juos teikiančio kunigo vertumo), ragina daugiau patiems dėti pastangų: „Dievas teikia malones: Dievas suriša ir atriša (atleidžia), Dievas ateina, Dievas krikštija, bet mano rankos ne pagaliai, ir mano lūpos ne magnetofonas, ir mano širdis ne akla ir ne akmeninė“ (plg. ten pat, p. 37). Kun. Br. Bulika ypač stengiasi sakramentus teikti iš širdies, su meile, nuoširdžiai bendrauja, atsižvelgia į kiekvieno šventimo aplinkybes.

Per rekolekcijas kunigus mokė: „Supraskime: šventos formulės kad ir tautiška kalba pašventinti negali. Šventina supratimas, įvertinimas, pagarba, Dievo Dvasia, kad viską naudotum kaip Dievo dovaną, kad kurtum, gimdytum Dievui ir su Dievu, pratešdamas žmogui pavestą pasaulio kūrimo ir tobulinimo darbą“ (ten pat, p. 47). Nukreipkime žvilgsnį į jiezniškių

liudijimus. Ar kun. Br. Bulika tik mokė uoliai atlikti sakramentus, ar pats darė taip, kaip mokė. Br. Jurgelevičienė pasakoja apie anūkų krikštynas. „Vienu metu jų krikštijom tris. Klebonas pats atvažiavo į namus ir pakrikštijo. O kaip gražiai krikštijo! Atsiklaupė, sudėjo rankas maldai ir žiūrėdamas aukštin meldėsi. Visi krikštynose dalyvavę svečiai meldėsi kartu, kai kas verkė iš džiaugsmo ir jaudulio. <...> Jam išvykus vaikų draugai klausinėjo, iš kur Jis, toks šventas žmogus. Jie dar nebuvo sutikę tokio kunigo“ (Rimšienė, 2004, p. 60).

Jiežniškiai gyvai atsimena pirmąją išpažintį ir Komuniją (9, 10 pav.). V. Bertulienė su jauduliu liudija: „<...> tikrai neperdėdama sakau, aš ir šiandien jaučiu Klebono Bulikos rankas ant savo galvos, kai Jis, pasistatęs prieš save, išklauses išpažintį, davė išrišimą. Jis labai giliai yra įaugęs į mano gyvenimą“ (ten pat, p. 60). N. Šliužui taip pat įstrigus atmintyje pirmoji išpažintis: „Klausydamas pirmosios išpažinties, pasistato kiekvieną vaiką priešais klausyklą akis į akį ir tėviškai kalbasi <...>“ (ten pat, p. 120). Tokia išpažintis padėjo vaikams patirti, kad kunigas yra patarėjas, mylintis dvasios tėvas.

Bažnyčia moko, kad sakramentas yra ne tik kunigo, bet ir visų dalyvaujančiųjų pašventintas veiksmas, todėl dalyvaujantieji turi suprasti, kas vyksta: „Sakramentas gali prarasti didelę dalį savo veiksmingumo, jeigu prieš jį teikiant nėra buvę nuodugnaus pamokymo apie sakramentus ir visapusiškos katechezės. Evangelizacijos uždavinys yra taip mokyti tikėjimo, kad kiekvienas krikščionis būtų skatinamas išgyventi sakramentus kaip tikrus tikėjimo sakramentus, užuot juos priiminėjus ir ar pakentus“ (Evangelii nuntiandi, 47).

Pirmoji išpažintis

Sovietmečiu kunigams vaikų sakramentinė katechizacija buvo griežtai uždrausta. Bet kunigas Br. Bulika ją vedė, tą sužinome iš jiezniškių atsiminimų: „Viena giminaitė iš vyro pusės paprašė paruošti 13 metų dukrą pirmajai Komunijai. Aš atsivežiau ją į Jiezną. Toji mergaitė, dabar jau moteris, svajoja, kad jos sūnelį galėtų taip gražiai „su filmukais, su pavyzdžiais“ pamokyti. Pamenu, pasiklausyti, kaip suprasti tikėjimo tiesas, ateidavo ir senyvi žmonės“ (Rimšienė, 2004, p. 36).

Pirmoji komunija

Apie sakramentus aiškina per pamokslus, moko, rašo. Pavyzdžiui: „Žmonės galvoja, kad išpažintis bus atlikta ir tada, kai padejuosi, pasiguosi: „nemoku, nesusivaldau“. Ką gi, ramini, pamokai, bet tai skurdi išpažintis. Būna, kad kitus kaltina: nedori, bedieviai. Kunigas – ne milicininkas, padėti negali. Būna, kad politiką dėsto: priklausau, mano vaikai priklauso. Priklausykite, bet Dievas neklaus, kam tu priklausai, klaus, ką gera padarei, ką bloga? Būna, kad paslaptis, svetimas istorijas dėsto – tai ne išpažintis. Išpažintis – tai nuodėmių atsikratymas. Išpjaunu kaip skaudulį, kaip rakštį ištraukiu. Tiesa ir teisybė tegu bus! Dievas nežiūri, ponas tu ar ubagaus, tikintis ar abejojantis, Dievas žiūri, koks tu žmogus ir ar tikrai tau skauda, kad negeras buvai. „Eik ramybėje!“ (Bulika, 1998, p. 50).

Parapijiečiams iš Jiezno sakramentų šventimas su kunigu Br. Bulika išlikęs giliai širdyje: „Užtektų tik pamatyti, kaip jis žmonėms Dievą dalijo, nešdamas Jį nuo altoriaus ne kaip kažkokį brangų daiktą, bet kaip gyvą Asmenį, prie širdies priglaudęs“ (Rimšienė, 2004, p. 138). A. Kandrotas stebisi: „neteko nugirsti pasakymo, kad pas šitą kunigą daugiau išpažinties neisiu“ (ten pat, p. 65). Šie liudijimai parodo gilų Br. Bulikos tikėjimą sakramentų galia, todėl teikia sakramentus nuoširdžiai, pagarbiai, įtraukia tikinčiuosius.

Kaimynystėje dirbęs kunigas J. Katulis prisimena, kaip jautriai kunigas žiūrėjo į Švenčiausiąjį Sakramentą, kaip tvarkingai ir šventai pats ruošė komunikatus, nepatikėdavo zakristijonams, todėl komunikantai buvę be jokių aptrupėjimų, gražūs (plg. Bulika 2000 c, p. 255).

Kun. Br. Bulika teikia sakramentus su nuoširdžia malda. Ne tik pats meldžiasi, bet ir susirinkusius pakviesdavo maldai: „Su ligone jis prakalbėjo apie 1,5 valandos. Vėliau pakvietė į kambarį pasimelsti ir mus. Tokios maldos, tokių žodžių, kuriais jis kalbėjo, aš niekur niekada neradau“ (Rimšienė, 2004, p. 88); kitas liudijimas: „Vestuviniškai vėlavo. Šventoriuje daug žmonių. / – Tik palaukit, neišsiskirstykit. Bus didelės, gražios vestuvės, pasimelskime visi kartu <...>“ (ten pat, p. 60). Šie pavyzdžiai parodo kunigo tikėjimą, kad per sakramentus šventinamas, konsekruojamas žmogaus gyvenimas nuo gimimo iki mirties.

Kunigas sakramentus teikia tvirtai tikėdamas, kad kunigų pareiga Šventosios Dvasios galia per Kristaus įsteigtus regimus ženklus keisti pasaulį, žmogų, juos šventinti. Suprasdamas, kad

sakramentas yra ne tik kunigo, bet ir visų dalyvaujančiųjų pašventintas veiksmas, siekia, kad kunigai ir žmonės giliai suvoktų sakramentų esmę, todėl moko, aiškina per pamokslus, per sakramentinę katechezę, teikdamas sakramentus. Viską daro kaip uolus Kristaus mokinyš iš širdies, su gyva malda ir meile. Parapijiečiams visam gyvenimui išlikęs sakramentų šventimas.

2.5 *Vadovavimas bendruomenei*

Kunigas, kaip vadovas, rūpinasi jam pavesta bendruomene. Kun. Br. Bulika, dirbdamas Kaišiadorių vyskupijos parapijose, reiškėsi kaip nuoširdus, tėviškas sielovadininkas. Jiežniškiai Br. Bulikos kunigavimo laikotarpį įvardija parapijos atgimimu (plg. Rimšienė, 2004). Jo pastangos pirmiausia buvo nukreiptos į bendruomenės narių dvasinį augimą. Kunigas Br. Bulika ugdė gyvąją Bažnyčią įvairiais būdais ir priemonėmis, atsižvelgdamas į to laikmečio aplinkybes. Šiame poskyryje bus analizuojama, kaip kun. Br. Bulika ugdė bendruomenę, išskiriami jo veiklos ypatumai.

Kun. Br. Bulika nuo pat kunigystės pradžios turi aiškią viziją: kunigas – vadovas. Šį įvaizdį, be studijų seminarijoje, padeda sukurti per primicijas gauta dovana – prancūzų kalba parašytas eilėraštis „Tu būsi vadas. Pirmasis“. Br. Bulikai tai buvo brangi dovana. Eilėraščio turinys yra tarsi programa kunigui – bendruomenės vadovui: „<...>Vadas. / Ne tas, kuris nori valdyti, tvarkyti, priversti. / Ne tas, kuris nustato savo tvarką ir palenkia savo valiai. / Ne tas, kuris draudžia ar leidžia, / bara ar giria, atlygina ar baudžia. / Vadas – tai kažkas kita. Daug daugiau! / Vadas – tai žmogus, kuris traukia prie savęs to nenorėdamas. / Net nežinodamas. / Pas kurį ateinam pabūti. / Tas, kuriam paklusti gera. / Kurį sekti gera. Nes jo turimų jėgų sunaikinti niekas negali. / Nes jo gyvenimas tiesus. Ir darbai paprasti <...> / Vadas. / Kaip būtų gera turėti tokį žmogų pavargus. / Kuris galvotų už mane. / Nuspręstų už mane. Ir tereiktų tiktai sekti. / Bet reta šitokių žmonių / Ir dar mažiau tokių, kuriais pasitikėt galėtum<...> / Būti vadu reiškia gyventi skaidriai ir atvirai<...> / Griežtas jis sau, atlaidus – kitiems. / Jis puikiai žino, / Kad nėra lengva, kai nori ką nors padaryti, / Ir net mažam daikteliui reikia daug pastangų <...> / Vadas – tai draugas. Geresnis už mane <...>“ (Bulika, 2002 a, p. 49). Iš šio eilėraščio matome, kad Br. Bulikai vadas ne tas, kuris pagal pareigas iš aukščiau prievarta

valdo, bet tas, kuris tiesa, paprastumu, atlaidumu, tobulumu, meile, dvasine jėga patraukia kitus.

Lyginant šį eilėrašį su prisiminimais apie kunigą, atrodo, kad jis būtų parašytas apie patį Br. Buliką. Pavyzdžiui, A. Butkevičiūtė prisimena: „Prieš kiekvieną svarbesnį gyvenimo įvykį bėgdavome pas jį stiprybės, patarimo. Štai atmintyje matome Algį, po vidurinės baigimo bevaikščiojantį su kunigu po bažnyčios šventorių, besidalijantį džiaugsmiais ir svajonėmis. Štai pokalbiai prieš išvykstant studijuoti. <...> jau vėliau mums būdavo malonu užėti į bažnyčią, paklausti pamokslo, bėgdavome išpažinties pas savo kleboną. <...> Mes saugome visas nuotraukas, kuriose šviečia kunigo Broniaus Bulikos tėviška šypsena ir gerumas“ (Rimšienė, 2004 p. 34 – 36). Daugelis jiezniškių pasakoja, kad kunigo spinduliuojanti šviesa, tėviškas gerumas, išmintis traukte traukė jaunimą, vaikus, suaugusius. Jis visiems buvo kaip magnetas.

Br. Bulikos nuomonę apie kunigo – vadovo svarbą sužinome iš jo parengtos medžiagos kunigų rekolekcijoms. Jis apgailestauja, kad daugelis kunigų tik darbininkai Dievo Bažnyčioje, gelbėtojai iš vargo, bėdos ir nuodėmės, bet ne vadai (plg. Bulika, 2002 a, p. 51). Jo nuomone, kunigas privalo būti vadas, kaip anais laikais Mozė, Kristus, dabar – kunigas. Todėl kunigas turi ir privalo sekti Kristų, savo pagrindinį vadą, ir paskui save vesti bendruomenę. Anot Br. Bulikos, vadų reikia ne tik ypatingiems atvejams, bet kasdieninių vadų, pasižyminčių dvasine stiprybe: „Vadas yra dangaus ir žemės koncentratas, žmogiškumo ir dieviškumo lydinys. Žmogus, žinantis, kaip turi būti ir kas gali būti. Kaip skaičius, kur vardiklyje parašyta „Principai“, o skaitiklyje – „šitiek imanoma“ (ten pat, p. 53). Šios iškeltos savybės reikalauja iš kunigo kūniško ir dvasinio tobulumo, supanašėjimo su Kristumi, nes per šventimus kunigas gauna galią ir įpareigojimą vykdyti Kristaus misiją: šventinti, mokyti ir valdyti.

Kunigas, kaip bendruomenės vadovas, turi atidžiai sekti laiko ženklus – nuo pačių plačiausių, liečiančių visuotinę Bažnyčią, iki pačių artimiausių, liečiančių konkrečios jo bendruomenės situaciją (plg. Gaudium et spes, 4). Paanalizuokime, ar tai būdinga kun. Br. Bulikos pastoracijai.

Pirmoji, ilgiau trukusi kun. Br. Bulikos savarankiška tarnystė – Babriškių parapijoje (Varėnos raj.). Jau cituotoje ištraukoje iš laiško (p. 22) matome, kad Br. Bulika puikiai suvokė tuometinę Katalikų Bažnyčios padėtį, tradicinių apeigų formos atitrūkimą nuo tikrojo turinio ir Bažnyčios poreikį atsinaujinti.

Kita to laikmečio realybė – Bažnyčios ir kunigų persekiojimas, tikinčiųjų suvaržymas. Bažnyčia ir kunigai izoliuoti nuo visuomenės, mažai gali turėti įtakos moralinei formacijai. Anot kunigo: „Krikščionybė tik tada gyva, kai žmonės ja gyvena, kai jaunos šeimos, ta tautos dalis, kuri dirba, kuria, moko, gamina, ja gyvena. Auklėjimas tik tada pasiekia tikslą, kai jis perima mokyklas, šeimas, gatves. Mums reikia peržengti užbrėžtas ribas ir izoliacijas. Jei mes dar laikome save apaštalais“ (Bulika, 2000 c, p. 106). Kunigas sielojasi dėl esamos padėties. Jis nesiruošia kapituliuoti, nuleisti rankų. Apie tai galvojo dar būdamas tremtyje: „Gyvenime reikės laviruoti. Ir diplomatijos reikės. Juk aišku, kaip vystosi ekonominis gyvenimas ir politika. Liaudis tokia nesuprantanti – ką sakyt, ką nutylėt, kaip mokyt – – –“ (ten pat, p. 59).

Įvertinęs to laikmečio padėtį, kunigas neužsidaro, jis apgalvotai ieško būdų, ką, kaip, kiek galima veikti. Jis supranta, kad esama sistema įsitvirtina, todėl veikia pagal to meto galimybes, renkasi proto, valios, išminties, meilės kelią.

Kad galėtų burti kaimenę, pirmiausia kunigas stengiasi ją pažinti, prisijaukina, kad atsivertų: „Dažnai reikia peržengti tą nematomą priešiško sieną, nes didžiausia problema ne širdį persodinti, o tai, kad organizmas svetimos nepriima! Todėl visą laiką ruošiui dirvą – reikia prisijaukinti žmogų. Ir pačiam neišsigąsti, o atvirai skelbti savo?“ (Bulika, 2002 a, p. 72). Jis greitai randa raktą į žmonių širdis. Tas raktas – paprastumas, meilė žmonėms ir Dievui (plg. ten pat, p. 30).

Kunigas, pažinęs parapijiečius, būrė Bažnyčios aktyvą, juo rėmėsi. Laiške iš Babriškių rašė: „Savo komandą renkuosi iš pačių geriausių parapijos vyrų. Su jais tariusi, ten, kur būtinai ko reikia – tik su jais! Parapijos, bažnyčios reikalai – visų rūpestis!“ (Bulika, 2000 c, p. 108). Jiežniškiai liudija tą patį, kad Br. Bulika patikimus parapijiečius pasirinkdavo savo talkininkais: „Mes su klebonu gyvenome šeimyniškai. Jis jautė, kad mūsų šeima paprasta, patikima. Pas mus augino palmes, chrizantemas, kuriomis puošdavo bažnyčią. Kadangi turėjome automobilį, vyras, kur reikdavo, nuveždavo kleboną“ (Rimšienė, 2004, p. 38). Matome, kad Br. Bulika dėl kunigų veiklos suvaržymo nenuleidžia rankų, bet išmintingai veikia burdamas aktyvą, bendruomenę.

Klebono remiama aktyvi bendruomenės dalis – parapijos choristai. Jiežniškiai su džiaugsmu prisimena, kaip drauge su klebonu švęsdavo Šv. Cecilijos dieną. Po šv. Mišių visi choristai

Kun. Br. Bulika 1980-11-23 su bažnyčios choristėmis Šv. Cecilijos dieną

su lauknešėliais susirenka klebonijoje arba pas kurį nors choristą. Klebonas buvo ne tik pobūvio garbus svečias, bet rūpinosi vaišėmis, pats užvesdavo dainą ar giesmę, maloniai bendraudavo. Vasarą klebonas organizuoja choristams išvykas samdytu autobusu. Aplanko Kryžių kalną, Šiluvą, Anykščius, Širvintas, Molėtus, Tytuvėnus, Kernavę (plg. ten pat, p. 24; 42).

Jiežniškiai choristai prisimena kasmetines keliones su kunigu į Žolinės atlaidų išvakarės Pivašiūnuose. Kunigas aukoja šv. Mišias jiežniškių patarnautojų apsuptas, sako pamokslą, choras gieda. Klebonas drauge su visais darda žvyrkeliais autobusu, užveda dainą (plg. Rimšienė, 2004, p.58; 114). Išvykos, šventės, bendra malda leidžia kun. Br. Bulikai geriau pažinti parapijiečius, ugdyti bendruomeniškumą, suartėja su žmonėmis.

Kun. Br. Bulika buria bendruomenę per parapijos šventes, atlaidus. Jiežniškiai prisimena, kad kunigas atlaidams uoliai ruošiasi: organizuoja talką bažnyčiai, šventoriui tvarkyti. Pats ne tik pataria, pamoko, bet talkina: valo kilimus, neša vandenį. Po talkos visi susėda šventoriuje, klebonas daro užkandžius, pilsto gaivą (plg. ten pat p. 114; 120). Didelį dėmesį kreipia į šventines procesijas. Džiaugėsi, kad procesijos dalyvės išigyja vienodus tautinius drabužius. Po atlaidų patarnautojus, procesijos dalyvius vaišina saldainiais. Kunigas rūpinasi, kad parapijos šventės būtų

gražios ne tik bažnyčioje. Pagal seną paprotį per didžiuosius parapijos Šv Roko atlaidus pataria parapijiečiams pasikviesti savo gimines, draugus, pasibūti, pasivaišinti, pabendrauti (plg. ten pat, 38).

Sovietmečių klebonams buvo draudžiama lankyti parapijiečius. Žmonėms buvo žinoma, kad, norint pasikviesti kunigą į namus, reikia paduoti raštelį. Dėl žmonių saugumo kunigas Br. Bulika ateidavo vakare. P. Butkevičius prisimena, kad tokių susitikimų metu jie kalbėdavosi apie viską: sunkias dienas lageryje, parapijos reikalus, ateitį (plg. ten pat, p. 26). Parapijiečiams išlikusios atmintyje klebono organizuotos pažintinės iškylos po šv. Mišių. Klebonas, būrelis vaikų su tėvais keliomis lengvomis mašinomis važiuoja aplankyti žymesnių Dzūkijos vietų (ten pat, p. 114). Tokios klebono organizuotos pažintinės kelionės ugdo parapijiečius, buria gyvą tikinčiųjų bendruomenę, šildo tarpusavio santykius šeimoje, tarp klebono ir parapijiečių.

Klebonas patraukia žmones meile, dėmesiu. P. Butkevičius prisimena: „Jis su visais nuoširdžiai pakalbėdavo, visus atjausdavo, visiems patardavo, padėdavo. Jis buvo tarsi visų jiezniškių rūpestingas tėvas“ (ten pat, p. 26). Apie klebono tėvišką meilę liudija ir kiti parapijiečiai. Daugelis prisimena, kaip kunigas, grįždamas iš užsienio, parveža lauktuvų: paveikslėlių, žvakidžių,

Su parapijos choristais Kernavėje

rožinių, katalikiškų kalendorių ar net medžiagos suknelėms ar skarelių vargingiau gyvenančioms choristėms (plg. Rimšienė, 2004, p. 42).

Kun. Br. Bulika bendrauja su parapijiečiais paprastai, nuoširdžiai. Kartą atvažiuoja pas ligonę, bet, įeidamas į kambarį, pamato, kad jis išklotas šviesiais, rinktiniais raštais austais audeklais. Rankose laikė Švč. Sakramentą, todėl paprašė šeimininkų, kad numautų batus. Jiems atsisakius, pats nusiavė ir nuėjo pas ligonę. Suteikęs sakramentą, pagyrė, kad tvarkingai gyvena (plg. ten pat p. 84). Kunigas nuolat tėviškai ugdo pagyrimu: vienus už gražų darželį, gėles, kitus už skanų sūrį, gražų giedojimą, gražius vaikus (ten pat).

Kun. Br. Bulika tėviškai rūpinasi skurstančiais, liūdinčiais, ligoniais. Tai ne atsitiktiniai atvejai, tai išplaukia iš jo tikėjimo, kad „kunigas – tarnas, o ne kunigaikštis“, „kad Dievą randame mylėdami žmogų“. Daugiausia liūdinčių, suvargusių, ligonių Br. Bulika sutinka lageryje. Kaliniai lageryje – tai Br. Bulikai paskyrimu neįteisinta bendruomenė, kurią jis pats suburia. Čia jis pats kenčia skurdą, pažeminimą, alkį, sunkių darbų našta, bet rūpinasi tais, kurie glaudžiasi prie jo. Kunigas žino jų skausmo priežastis: namiškiai išvežti, žuvę, ištremti nežinia kur, atskirti tėvai nuo vaikų, vyrai, kurių žmonos pametė juos. Kunigas, eidamas Sibiro takais į darbą 4 kilometrų, barake ant narų ar nuošaliame kampe išklauso jų sunkumus, kalba, ramina. Vakaraus, naktį kviečia maldai, šv. Mišių aukai. Iš rašytų laiškų, prisiminimų susidaro vaizdas, kad kunigas padeda ne tik žodžiais, malda, sakramentais, bet įsijaučia į kito žmogaus skausmą, vienijasi su juo: „paimu pavargusio žmogaus ranką“, „rankas ant pečių uždedu“, „verkiu drauge su jais“, „visoje šitoje šeimoje aš toks ramus, giedras, plepus, geras su visais“ (plg. Bulika, 2000 c, p. 59–60).

Parapijiečiai iš Jiezo ypač prisimena klebono tėvišką supratimą, paramą, nuoširdumą sunkią netekties valandą. Pateiksime vieną liudijimą. Staiga miršta kolūkio inžinierius, jis partinis. Kolūkio vadovai pasiūlo velionio žmonai padėti jį palaidoti su sąlyga, kad jis bus laidojamas be bažnyčios. Moteris, nors lanko bažnyčią, gieda chore, likusi su dviem nepilnametėm dukrelėm, sutinka. Tą dieną klebonas, sutikęs ją verkiančią ir kaltinančią save dėl to sutikimo, pasiteirauja, kuo gali padėti, liepia nesigraužti, pažada šv. Mišias aukoti po laidotuvių. Kunigas paskolina žvakides, pašventina duobę, kitą dieną aukoja šv.

Mišias, kuriose gieda bažnyčios choras. Moteris negali pamiršti kunigo patarimų: pasistengti kuo mažiau verkti prie dukryčių; nenešioti juodų drabužių, gedulą ir vargus paaukoti Dievui; neparduoti namų, niekur neiti iš jų (plg. Rimšienė, 2004, p. 124 - 125).

Iš to, kas pasakyta, galima teigti, kad kun. Br. Bulika buvo neeilinis bendruomenės vadovas. Jo darbo sėkmę lėmė gilus supratimas, kad kunigas turi būti vadas. Ne tas, kuris užima aukštesnes pareigas, bet tas, kuris savo pavyzdžiu, meile, išmintimi, stiprybe patraukia kitus, kuris nuoširdžiai rūpinasi jam pavestaisiais. Kun. Br. Bulika, pagal laikmečio galimybes, buria bendruomenės aktyvą iš patikimų šeimų. Choristai yra organizuota parapijos grupė, todėl sudaro gyvosios Bažnyčios branduolį. Kun. Br. Bulika jį visapusiškai ugdo, jais remiasi. Kunigas ypač dėmesingas vargstantiems, kenčiantiems, ieškančiams, liūdintiems. Kunigas Br. Bulika moka guosti, raminti kitus, visiems padėti, patarnauti. Jis parapijiečiams yra kaip rūpestingas Tėvas.

3. *Kunigo Broniaus Bulikos rašytinis palikimas*

3.1. *Kūrybos tematika*

Šiame darbe nepretenduojama į išsamią kūrybos analizę. Apsiribojama kūrybos tematikos ir būdingiausių raiškos bruožų apžvalga.

Kunigas Br. Bulika nemažai rašė. Jis mąstytojas, turi menininko, poeto talentą. Jo sodrų, savitą, nepakartojamą stilių buvo pastebėjęs V. Mykolaitis-Putinas. Bendramokslis F. Jončys yra girdėjęs, kad Vincas Mykolaitis-Putinas, pavartęs jo raštus raštelius, yra sakęs, jog tai originalus, „su niekuo nepalyginamas stilius“ (Bulika 2000 c, p. 257).

Kun. Br. Bulikos kūryba vienaip ar kitaip susieta su tikėjimo paslaptimi. Jis, kaip kunigas ir dvasinis vadovas, siekia paprastai ir suprantamai atskleisti tikėjimo esmę, išreikšti pažiūras į Dievą, į pasaulį, į žmogų, į gyvenimo paskirtį ir prasmę; parodyti, kaip reikia deramai gyventi. Šį susirūpinimą paveldėjo iš savo gerbiamo mokytojo prof. P. Kuraičio, kuris sakęs: „Praėjo beveik du tūkstančiai metų, o mes nesame suformulavę pagrindinės etikos, tinkamos paprastam žmogui (ne kunigui ir ne vienuoliui), nesam suformulavę pagrindinių krikščioniškų dieviškų dėsnių

žmogui, tikinčiam žmogui“ (Bulika, 2002 a, p. 29). Tie žodžiai kun. Br. Bulikai nedavė ramybės visą gyvenimą.

Kun. Br. Bulika, dar būdamas Sibire, pradeda rašyti katechezės sumetimais: „Bandysiu parašyti katekizmą kaliniams. Čia mąstantys žmonės. Tikintys, ir Paltaroko jiems maža. Parašiau „Tėve mūsų“. Dekalogą. Mišias. Dabar „Sveika, Marija“ (Bulika, 2000 c, p. 52). Kasdienes maldas rašo savais žodžiais, atskleidžia jų gilią mintį, prasmę, grožį. Vėliau mini, kad pradėjo kurti poetas (ten pat, p. 59). Jiežniškė, buvusi tremtinė M. Acuvienė prisimena kunigą pasakojant, kad rašydavo kilusias mintis ant cemento maišelio popieriaus (Rimšienė, 2004, p. 16).

Kunigas, jausdamas atsakomybę už Dievo pavestuosius, ieško patrauklesnių būdų Tiesai skelbti. Atkreipia dėmesį į du dalykus: esmę ir formą. Esmė – Šventosios Dvasios galia: „Galima labai daug žinoti ir kalbėti apie tikrus dalykus, bet kol nebus gyvo ryšio, ir gyvos Dvasios nebus! Abstrakti tiesa nėra visa tiesa“ (Bulika, 2000 e, p. 11). Svarbu ir skelbimo forma, būdas: „Prėskas ir atsargus, mandagus ir į visus atsižvelgiantis krikščionybės skelbimas sėkmės neturės. <...> Bažnyčia privalo savo turtus atverti taip, kad jie traukte trauktų ir pareikalautų iš žmogaus, kad ir jis duotų tai, kas brangiausia“ (ten pat, p. 22–23). „Formalioji krikščionybė prarado patrauklumą; ja nesidžiaugia nei pasaulis, nei patys krikščionys“ (ten pat, p. 19).

Kun. Br. Bulika, įvertinęs Katalikų Bažnyčios situaciją, nuo savęs pradeda Bažnyčios renovaciją. Jis nori skelbti, mokyti, ugdyti tokia kalba, tokiu būdu, kad klausantys priimtų Gerąją Naujieną, suprastų, pagal ją gyventų. Beveik visa kunigo kūrybos tematika yra evangelizacinio pobūdžio.

Pirmiausia kun. Br. Bulika nori paprastai, suprantamai žmonėms pasakyti Tiesą apie Dievą, žmogų, jo gyvenimo prasmę, tikėjimą. Tiesą, kuri „... išvest galėtų ši susiskaldžiusi, kariaujanti, badaujanti, lėbaujanti pasaulį į teisingą gyvenimą ir tikrą kelią“ (Bulika, 1995, p. 11). „Tikėjimas yra supratimas, kad Kažkas, ką mes Dievu vadinam, yra virš visko, pirm visko ir visur, dabar esanti Eigastis. Kad Kažkas yra ir mumyse, kiekviename žmoguje – tai mes Siela vadinam. Kad Dievas sukūrė žmogų, į save panašų kaip bendradarbi, todėl pasaulį su lobiais ir vargais patiesė po mūsų kojom. Tikėjimas – tai priimta Tiesa. Nors ši Tiesa netelpa į mūsų loginio mąstymo rėmus ir jos iki galo suprasti ir atskleisti niekas negali, bet mes suprantame, kad šalia viso buvimo yra

Kitoks Buvimas, Kitokia Šviesa; kad ir žmogus gali tokį gyvenimą pasiekti, tik reikia, kad žmogus būtų Visatos darnoje sąskambis darnus. Tada ir tik tada per tokį žmogų Tiesa galės realybe tapti“ (ten pat, p. 12). Žodiniame palikime keliama žmogaus egzistenciniai klausimai: „kas aš esu?“ – „iš kur aš?“ – „kam aš gyvenu?“ – „kam verta aukotis?“ – „dėl ko verta vargti?“ – „per ką reikia peržengti?“ – „nuo ko nusisukti?“ (plg. Bulika, 2006, p. 9). Kunigas klausiančiam atskleidžia Šventojo Rašto išmintį, nes žino, kad „Šventasis Raštas – ypatinga, išskirtinė knyga, / joje per daug išminties – nepasiruošus neįmanoma suprasti“ (ten pat, p. 12).

Kita svarbi kūrybos tematika – krikščioniškojo gyvenimo būdas, šventumo siekimas. Kunigas teigia: „Aš gi žinau Tikruosius dalykus ir eisiu juos dalindamas. <...> Noriu gyventi su Dievu ir žemėje. Krikščionybė yra nepalyginti daugiau nei religija! <...> Krikščionybė yra žmogaus kelias Dievop ir žmogaus kelionė su Dievu širdy <...> Kristus yra tas, kuris veda, apdovanoja ir eina greta“ (Bulika, 2006, p. 8). Bulika skelbia žodžiu, raštu, liudija savo gyvenimu, kad: „Tikro gyvenimo pasaulyje centras yra, aišku, Jėzus Kristus. Jis paliudijo, kas yra Dievas ir kaip su Juo gyventi galima ir reikia“ (ten pat, p. 6). Deja, žmogus turi protą ir valią ir pats gali laisvai priimti ar atmesti šią Tiesą. Kunigui rūpėjo, kad žmonės ne formaliai, ne iš baimės tikėtų, bet tikrai patirtų Dievo malonę, sutikę Dievą taptų jo vaikais ir bendradarbiais kuriant Dievo karalystę žemėje.

Kūryboje kun. Br. Bulika primena mokymą apie Bažnyčią, jos misiją: „Bažnyčia skleidžia Dvasią. Bažnyčia išsaugojo Evangeliją. Ji davė vertybių skalę. Ji teikia sakramentus. Ji yra šaltinis, iš kurio galima semtis, atsigaiivinti ir augti, stiprėti dvasia“ (ten pat, p. 10). Kūryboje skiriama vietos sakramentų sampratai. Plačiai apie juos rašoma meditacijose „Tikiu, žengiu, gyvenu“ (Bulika, 2006, p. 91–106). Apie sakramentus kalbama pamoksluose (Bulika, 2000 d, p. 86; 148; 172; kt.), apmąstymuose (Bulika, 1998, p. 7; 49; 76; kt.).

Kun. Br. Bulika gyvena laikmečiu, kai tikėjimas atmetamas šeimoje, mokyklose, visuomenėje kaip melas, tamsybė. Jis mato ir žino tokių sprendimų padarinius: „Bandymai be Dievo ir be Dvasios kurti naują žmogų ir geresnę gyvenimo santvarką tebepatiria visiems matomą fiasco“ (Bulika, 2000 e, p. 21). Taigi didžiausia visuomenės bėda – prarasta dvasia ir iš to plaukianti suirutė. Kunigas, dvasios tėvas, aiškina, kas yra Gyvenimas,

moko, kaip reikia gyventi: „gyvenimą GYVENIMU padaro tiktai meilė. / Be jos saldumynai apkarsta ir garbė – aitri, našta – sunki, džiaugsmas – nepilnas, malonumas – greitai bėgantis ir išnykstantis šešėlis...“ (Bulika, 2006, p. 73). Kun. Br. Bulika kūryboje išsako gyvenamo laikmečio visuomenės ir žmogaus klystkeliuos, dėl jų patiriamus sunkumus, kančias, todėl kūryboje nemažai vietos skiriama moraliniam ugdymui ir dvasiniam vadovavimui. Moralės formavimo išeities taškas yra tai, kokie sprendimai, veiksmai padeda būti Dievo vaiku, o kas trukdo. Žmonijos pareiga grįžti prie pastovios, dalykų prigimtin įdiegtos Dievo tvarkos. Šia tema katechetiniais sumetimais sukurtos meditacijos pagal dekalogą „Kelias Dievo nurodytas“ (Bulika, 2006, p. 31 – 41) ir Bažnyčios įsakymus – „Kelias Bažnyčios įsakytas“ (ten pat, p. 42 – 43). Gausu pamąstymų apie vidinio pasikeitimo kelionę sekant Kristų yra leidinyje „Vyturio giesmė“, „Palaimintas būsi ir tu“, „Kryžiaus keliu“.

Didžiąją dalį kun. Br. Bulikos kūrybinio palikimo sudaro įvairios apimties eiliuotos ir paprastos meditacijos, poemos, pamokslai, aforizmai, odės. Šis rašytinis palikimas išlikęs, jis saugomas Kaišiadorių vyskupijos archyve. Kaišiadorių vyskupijos, artimųjų ir draugų pastangomis didžioji dalis kūrinių susisteminti ir išleisti.

Kun. Br. Bulikos bendramoksliai dr. Romualdas Grucė ir dr. Faustas Jončys mano: „Jei ne laikmetis <...> lageris, aplinkybės – Bronius būt išaukęs ne mažesnio masto asmenybė kaip Vaižgantas, todėl, kad jis buvo ir mąstytojas, ir turėjo menininko, poeto juslę, talentą“ (Bulika, 2000 c, p. 257).

Apibendrinant kūrybą, galima teigti, kad ji atspindi uolų, įkvepiantį apaštalą kun. Br. Buliką. Kaip kunigas ir dvasinis vadovas jis siekia paprastai ir suprantamai atskleisti tikėjimo esmę, išreikšti pažiūras į Dievą, į pasaulį, į žmogų, į gyvenimo paskirtį ir prasmę; parodyti, kaip reikia gyventi, kad būtume Dievo vaikai. Todėl visa kūrybos tematika yra evangelizacinio pobūdžio.

Tikybos mokytojams reikėtų padėti atrasti jo rašytinį palikimą. Metodinėje priemonėje „Bendrosios katalikų tikybos programos temų gairės“ (2006) literatūros sąrašė nė karto nepasiūlyta minimo autoriaus kūrinių. Daugiau mokiniai ir mokytojai žino italo Bruno Ferrero pamąstymus, nes jo kūriniai įtraukti į minėtos metodinės priemonės literatūros sąrašus. Nedovanotinai pamiřtami savo mąstytojai, kurių pavyzdžiai yra artimesni mūsų

patirčiai bei tautinei kultūrai. Kunigo Br. Bulikos rašytiniam palikimui tinka jo prof. P. Kuraičiui dedikuoti žodžiai: „Jo mokslas ir jo žodžiai laukia, / <...> kad juos kaip ugnelę vėl kas nors įpūstų“ (Bulika, 2000 e, p. 66).

3.2. *Kūrybos bruožai*

Norint giliau suvokti kun. Br. Bulikos pastoracinės veiklos efektyvumą, būtina išsigilinti ir į kalbėjimo, minčių reiškimo būdą. Kunigas žinojo, kad svarbu yra ne tik ką pasakyti, bet ir kaip pasakyti. Juk ir didžiausia tiesa, pasakyta blankiai, neįdomiai, trafaretiškai, nepasieks žmogaus nei širdies, nei proto, todėl jis kratėsi banalių, primityvių frazių bei žodžių kartojimo. Tik „padengta savimi“ mintis gali sužadinti mąstymą, palikti stiprų emocinį poveikį.

Tad kuo stiprus ir įtaigus kunigo žodis tikintiesiems? Atsakymas randamas atidžiai perskaičius meditacijas „Tikiu ir gyvenu“ (Bulika, 2006). Tai eiliuoti poetiški tekstai, primenantys eilėraščių formą. Tokios formos žodis įgauna ne tik papildomų prasmų, bet ir psichologinį akcentą. Kaip poetas Br. Bulika jaučia metaforų daugiareikšmiškumą, potekstės subtilumą, pakartojimų bei palyginimų emocinį svorį. Štai vienas iš daugelio pavyzdžių: „<...> o prie sutuoktinių kambario durų / stovi angelas, prie lūpų pirštą pridėjęs: / intymųjį pasaulį tik mylinčios akys gali regėti“ (ten pat, p. 37).

Akcentuodamas išpažinties ir nuodėmių atleidimo svarbą dvasiniame žmogaus prisikėlime, kunigas padrąsina suklydusį šitokiu aforizmu: „Į pragarą – pačių susikurtą /– eina tiktai savanoriai, / o vartų į tėviškę savą niekada neužkelia Tėvas <...>“ (ten pat, p. 65). Beveik kiekvienas eiliuotas tekstas baigiamas arba aforizmu, arba pakartojimu bei emociniu skatinimu, raginimu.

Aiškindamas vieną iš opiausių religijos temų „Ar tikėjimas padaro geru žmogumi?“, kun. Bulika savo samprotavimus apibendrina daugiareikšme metafora: „Taip ir tikėjimas – ne viskas / žmogus gali ir nuo šviesios saulės nususkti, / ir pagal žvaigždes – kad ir labai audringą naktį – / vėl į savo uostą sugrižti“ (ten pat, p. 68). Tos metaforos palieka erdvę kiekvienam susimąstyti apie save, keičia laisvo apsisprendimo sampratą, kelia asmeninės atsakomybės už savo poelgius, už savo gyvenimą

problema (Dievas suteikė žmogui pasirinkimo ir apsisprendimo laisvę).

Retorinės kalbos figūros suteikia kalbai glaustumo, bet palieka daugiau erdvės įsijausti, permąstyti, patikrinti save: „Tikiu savim ir žinau, kad niekas manęs nepavaduos: / pačiam padaryti reikės, pačiam atkentėti / ir pačiam nugalėti reikės“ (ten pat, p. 69).

Gausūs dinamiški veiksmazodžiai ir pakartojimai suteikia kalbai emocinės jėgos, daro stipresnį poveikį: „Be žmonių dešinėj ir kairėj gyventi negalim, / ir vargas, jei jie užgauti, atstumti, prarasti, / jei, ranką ištiesęs, nerandi, nepasieki nei vieno“ (ten pat, p. 72). O štai tekste apie gyvenimą beveik visos eilutės prasideda pakartojimu: „Kai dovanas priimu ... / kai dalinu įdėdamas į širdį ... / kai stoviu prieš kalną ... / kai stoviu prie duobių / kai visą savo turtą susvarstau ... / kai aklam akis praplėsti noriu ... / kai savim užstoju skriaudžiamą žmogų ...“ ir t. t. (ten pat, p. 73).

Br. Bulika visu savo gyvenimu įrodė moralinę kunigo pašaukimo misiją. Tą gali pailiustruoti retorinis tekstas VI (ten pat, p. 103), kur pasikartojančiu teiginiu „reikia žmonių“ jis kelia aukštus moralinius reikalavimus dvasininkams, nes jie privalėtų būti ne tik iššventinti, bet ir šventi.

Labai įtaigus poetinės bei retorinės kalbos elementas yra palyginimas. Kaip ir visi poetai, kun. Br. Bulika dažnai palyginimams vartoja gamtinius įvaizdžius: „Pamačius, kaip stovi akmuo ir samanoja, / kaip kalasi žolės daigai pavasarį ankstyvą, / kaip stiebiasi medelis ir kiekviena šakelė į saulę, / kaip grįžta iš pietų paukščiai ir suka lizdus, / kaip šviečia saulė ir naktį užsidega milijonai žvaigždžių, / reikia sugrįžti savin ir paklausti kaip vaikui: „Mama, iš kur visa tai? Ir kam? / – Yra kažkas visur ir virš visko“ (ten pat, p. 81).

Per tuos įprastus, kasdieniškus palyginimus kunigas atskleidžia, kad virš visko ir visur yra Dievas, o manyje tas kažkas – tai siela. Moralinį žmogaus vertingumą lemia gerumas ir dosnumas, kurį autorius palygina su šulinio vandeniu – skaidrus ir gyvas iš semiamo šulinio, o nesemiamas šulinys užpelkėja, t. y. dosnus žmogus visada turtingesnis (o ir laimingesnis) už šykštuolį, nes kas duoda, tas daugiau ir gauna, o duoti kitiems yra džiaugsmas sau.

Savo meditacijose kunigas apmąsto visiems svarbius egzistencinius klausimus: kas yra žmogus, kokia jo paskirtis, kokia

gyvenimo ir mirties prasmė, kas yra meilė, koks žmogus galėtų būti gražus, jei savyje neprarastų Dievo, kaip turėtų orientuotis gyvenime pagal Kristaus mokymą.

Trumpai apžvelgtos poetinės kalbos raiškos priemonės leidžia daryti išvadą, kad kun. Br. Bulikos populiarumui turėjo įtakos jo poetinis talentas, mokėjimas taip prabilti į žmones, kad žodžiai įkrisdavo į širdį, paliesdavo protą, pakylėdavo aukščiau prie Dievo kartais nusivylusią, išvargusią sielą, skatindavo gyventi pagal Dievo ir Bažnyčios mokymą. Kun. Br. Bulikos meditacijos „Tikiu ir gyvenu“ – tai eiliuotas katekizmas, religinė poezija.

Literatūra

1. Šventasis Raštas. Vilnius: Katalikų pasaulis, (1999).
2. Vatikano II Susirinkimo nutarimai. Vilnius: Aidai, (2001).
3. Jonas Paulius II. Apaštališkais laiškas Novo millennio ineunte. Kaunas: Katalikų interneto tarnyba, (2001).
4. Jonas Paulius II. Enciklika Redemptor hominis.
5. Bendrasis katechezės vadovas. Kaunas: Lietuvos katechetikos centras, (1998).
6. Katalikų Bažnyčios katekizmas. Kaunas: Tarpdiecezinė katechetikos komisijos leidykla, (1996).
7. Jonas Paulius II. Apaštališkasis paraginimas Catechesi tradendae: vyskupams, kunigams, visos Bažnyčios tikintiesiems apie katechezę mūsų laikais. Vilnius: Katalikų pasaulis, (1996).
8. Jonas Paulius II. Apaštališkasis paraginimas Pastores dabo vobis. Vilnius: Aidai, (1996)
9. Paulius VI, Apaštališkasis paraginimas Evangelii nuntiandi. Kaunas: Katalikų interneto tarnyba, (1999).
10. Šventojo Tėvo kalba Baltijos šalių vyskupams (2006 – 06 – 23). [žiūrėta 2006-04-09]. Prieiga internetu <<http://lvk.lcn.lt/naujienos/>,86>
11. Bendrosios katalikų tikybos programos temų gairės. Vilnius: ŠMM Švietimo aprūpinimo centras, (2006).
12. Bliznikienė R. (2003) Utenos „Saulės“ gimnazija, [žiūrėta 2006-01-25]. Prieiga internetu <http://www.saule.utena.lm.lt/istorija/saules_istorija.doc>
13. Bulika Br., Tikiu, Viešpatie. Kaišiadorys: Kaišiadorių vyskupijos kurijos leidykla, (1995).
14. Bulika Br. Vyturio giesmė. Kaunas: Atmintis, (1998).

15. Bulika Br. Kryžiaus keliu I. Kaunas: Atmintis, (2000 a).
16. Bulika Br. Kryžiaus keliu II d. . Kaunas: Atmintis, (2000 b).
17. Bulika Br. Kryžiaus keliu III d. . Kaunas: Atmintis, (1999).
18. Bulika Br. Šitaip ateina karalystė. Kaunas: Atmintis, (2000 c).
19. Bulika Br. Tu esi pati Gelmė. Kaunas: Atmintis, (2000 d).
20. Bulika Br. „...kad būtumėte Dievo vaikai“. Kaunas: Atmintis, (2000 e).
21. Bulika Br. Sau ir stipriesiems. Kaunas: Atmintis, (2001 a).
22. Bulika Br. Gyventi malonėje. Kaunas: Atmintis, (2001 b).
23. Bulika Br. Rekolekcijos. Kaunas: Atmintis, (2002 a).
24. Bulika Br. Palaimintas būsi ir tu. Kaunas: Atmintis, (2002 b).
25. Bulika Br. Link gyvenimo pilnatvės. Kaunas: Atmintis, (2003).
26. Bulika Br. Tikiu ir gyvenu. Kaunas: Atmintis, (2006).
27. Dvasininkijos kongregacija. Kunigas – žodžio mokytojas, sakramentų tarnautojas ir bendruomenės vadovas trečiojo tūkstantmečio perspektyvoje (1999 – 03 - 19). [žiūrėta 2006-04-09]. Prieiga internetu <http://www.lcn.lt/b_dokumentai/kiti_dokumentai/kunigas_zodzio.html>
28. Dvasininkijos kongregacija. Instrukcija Kunigas, parapijos bendruomenės ganytojas ir vadovas (Pasirašyta 2002 m. rugpjūčio 4 d., pristatyta 2002 m. spalio 18 d.) [žiūrėta 2006-04-09]. Prieiga internetu <http://www.lcn.lt/b_dokumentai/instrukcijos/kunigas-parapijos-bendruomenes.html>.
29. Jončys F. (2003) Su Dievu noriu gyventi ir šioje žemėje. XXI amžius, balandžio 9.
30. Katalikų kalendorius žinynas 1986. Kaunas-Vilnius: Lietuvos Vyskupų Konferencijos leidinys.
31. Kiškis S. Kristaus pašauktieji. Kaišiadorys: Kaišiadorių vyskupijos kurijos leidykla, (1996).
32. Kryžiaus keliu. Brooklyn: Krikščionis gyvenime, (1982).
33. Lietuvos Vyskupų Konferencijos plenarinis posėdis (2007 – 02 – 27). [žiūrėta 2006-04-10]. Prieiga internetu <<http://www.lietuviai.ca/sielovada/modules.php?name=News&file=print&sid=101>>
34. Novikaitė A., Adler S. Mūsų svečias – Vyriausiasis Universiteto dėstytojas [žiūrėta 2006-01-20]. Prieiga internetu <http://uvm.vdu.lt/Universitas%20Vytauti%20Magni/2005%20m.%20Nr.4/FOV4-0004CBE7/S021CB694>
35. Rimšienė E. (sud.). Pasilikęs mūsų širdyse. Kaunas: Atmintis, (2004).

36.Staniulis, V. (1994 a), Ateina knyga. Pareina autorius. Tėviškės žinios, lapkričio19.

37.Staniulis, V. (1994 b), Ateina knyga. Pareina autorius. Tėviškės žinios, lapkričio 26.

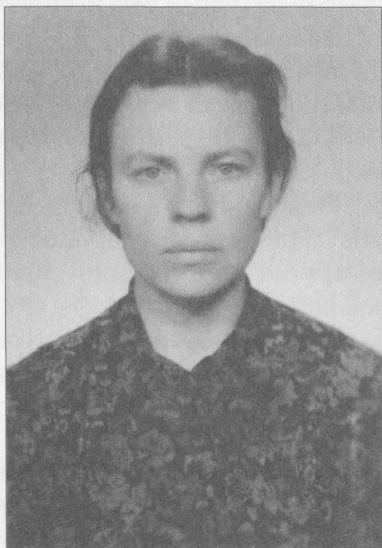
38.Streikus, A. (2002) Sovietų valdžios antibažnytinė politika Lietuvoje (1944 – 1990) Vilnius: Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras.

39.Streikus (2004), A. Bažnyčios ir sovietų valdžios santykiai Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje 1940–1990 m. Panašumai ir skirtumai <http://www.genocid.lt/Leidyba/12/arunas.htm>

40.Vasiliauskiene A. (2001) Akmenuotas patrioto kelias. Vilnius: REGNUM fondas.

VIETOJ EPILOGO

1943 m. baigiau Šiaulių prekybos mokyklą. Egzaminams pasibaigus, mus išleido žadėdami pranešti, kai bus paruošti mokyklos baigimo dokumentai. Man tie dokumentai visai nerūpėjo, jau buvau apsisprendusi stoti į vienuolyną. Nelaukiau, nes bijojau – jei ateis rusai – vienuolynus uždarys ir nebegalėsiu įstoti. Kai įstosiu, jei taip ir atsitiktų, kaip bus visoms, taip ir man. Vienuolyne jau ne kartą lankiausi, buvo sutarta, todėl grįžau pas tėvus, susitvarkiau taip, kaip man buvo sakyta, pasiėmiau, kas būtina ir reikalinga, ir išvažiavau.

Benediktinė Marija Vadeikytė

Nors vienuolyno vidinis gyvenimas vyko įprasta tvarka, bet vokiečių buvo išleistas nutarimas, kad visi, ypač jaunimas, mokytųsi arba dirbtų. Mane įdarbino Švietimo skyriuje pas p. Kučingienę sąskaitininke. Reikėjo lankyti devynis vaikų darželius, tikrinti vaikų skaičių, daryti suvestines ir mėnesio pabaigoje perduoti inspektorei. Pagal tuos duomenis darželiams buvo skiriami maisto produktai.

Švietimo skyriuje dažnai lankydavosi mokytojai. Man patiko jų „laisvė“ – tada nesupratau, kad mokytojai privalo paklusti pavergėjams labiau nei kiti... To nesuprasdama, pati panorau mokytis ir būti mokytoja. Savo mintį pasakiau vienuolyne, mane net pagyrė už tą sumanymą.

Stojau į Mokytojų seminariją. Įsimintina pirmoji mokslo metų diena. Visi – direktorius, dėstytojai ir mokiniai – susirinko į aktų salę. Scenoje stovėjo Seminarijos rinktiniai balsai – choras. Po

ilgoko bruzdesio visi atsistojo, choro vadovas mostelėjo dirigento lazdele ir kaip malda nuaidėjo: „Lietuva, Tėvyne mūsų...“. Užčiaupė! Nutilo... Manau, kad ne mano vienos širdis drebėjo...

Artėjo antrųjų mokslo metų pabaiga, kai į mano gyvenimo duris pasibeldė skaudi lemtis... Sargas pranešė: „Vadeikytę kviečia direktorius.“ Dėstytoja davė ženklą, ir aš išėjau... Lipdama laiptais galvojau, kas atsitiko? Direktorius kabinetą durys buvo atlapos iki galo, o prie jų stovėjo du vyrai, kurie įėjo paskui mane ir uždarė duris. Žiūrėjau į direktorių, garbingą istoriką Geniušą. Jis atsistojo ir norėjo išeiti. Aš išsigandusi pasakiau: „Direktoriau, neišeikit – aš su jais viena neliksiu...“ Jie, matyt, akimis davė jam ženklą. Jis atsisėdo, palinko prie savo darbo stalo ir „dirbo“ nepakeldamas galvos.

Tie vyrai buvo saugumiečiai. Jie klausė, kur gyvenu, ką veikiu laisvalaikio, ir žadėjo padėti (!!!), nes „jūsų tėviškė dar vokiečių okupuota“, o reikalavo „nedaug“ – tik mašinėlė perrašyti jų teikiamą informaciją.

Kažką kalbėjau – nesutikau. Atsistojau norėdama išeiti ir susmukau be sąmonės. Atsipeikėjusi pamačiau, kad jų nėra, o direktorius šlakstė vandeniu man veidą...

Atsisėdau. Jis atsisėdo ant tos pačios sofos ir paklausė: „Ar supratote, kas čia buvo?“ – „Taip.“ – „Tais metais, kai jūs gimėte, manęs nepriėmė į Universitetą todėl, kad aš laisvamanis. Dabar jus veja iš švietimo sistemos, kad jūs vienuolė. Mano nuoširdžiausias patarimas – jums reikia dingti iš Kauno. Jie jūsų nepaliks ramybėje. Jeigu neturite kur išvažiuoti, aš jus išvešiu pas savus žmones.“ Verkiau, dėkojau ir nežinojau, ką daryti, ką sakyti. „Dabar grįžkite namo – nusiraminkite, pasitarkite su savaisiais ir nuspręsite, ką daryti.“ Nusilenkiau jam ir verkdama išėjau.

Vienuolynai visada – tiek anos Nepriklausomybės laikais, tiek dabar – yra gerbiami, turi platų pažinčių ratą, ir manau, kad tada per pažintis surado man mokytojos darbą Kaišiadorių rajone, Pazalėsės pradinėje mokykloje. Mokykla buvo išvežtų žmonių name, kažkiek padažyta, dvi didelės klasės (patalpos, kuriose tilpo po du skyrius). Buvau paskirta mokyklos vedėja, namo gale buvo kambarėlis, kuriame apsigyvenau. Kita mokytoja gyveno kaimynystėje, turėjo erdvesnį kambarį nei aš.

Mūsų vienuolyno seserys aptarnavo Vyskupo rūmus. Kai rūmai buvo konfiskuoti, kurija persikėlė į kan. Varno namus. Čia liko tik dvi seserys. Man išvažiuojant į Pazalėsę patarė šeštadieniais

po pamokų ateiti pas jas, sekmadienio pavakare grįžti į mokyklą. Taip ir man patiko, todėl čia buvau dažna viešnia.

1948 metais į Kaišiadoris buvo paskirtas kun. Bronius Bulika. Jis užeidavo į virtuvę, jautėsi laisvai ir buvo labai paprastas. Kartą ses. Kolumba pagamino ledų, ir nutarėme po vakarienės juos valgyti. Jos ėmė dengti stalą, nešė lėkštutes, o kunigas Bulika pasakė: „Kam ta buržuazija, lėkštutės ir visa kita – sėsime ant grindų ir valgysime.“ Taip ir padarėme – visi iš vieno „bliūdo“ valgėme ledus. Mane nustebino tas paprastumas.

Pazalėsės mokykloje gyvenau ne tik aš, bet kitame mažyčiame kambarėlyje gyveno mokyklos sargas Gimžauskas. Jokių užraktų duryse nebuvo. Išeidavau į Kaišiadoris tik kabliuku užkabinusi duris. Mokyklos sargas buvo ne kartą už įvairias vagystes sėdėjęs kalėjime ir žmonių nuomonė apie jį buvo ne kokia. Jie ir mane perspėjo saugotis jo. Niekas kitas tik jis „patikrino“ mano lagaminą ir, radęs vienuoliškus rūbus, maldaknygę, parašė Švietimo skyriui. Pasibaisėjęs „tokia mokytoja“ žadėjo tol nenurimti, kol ji nebus pašalinta.

Vieną kartą gavau kvietimą į Kaišiadorių švietimo skyrių. Nuėjau. Padaviau kvietimą, kurį vedėjas garsiai perskaitė. Ten buvo dar vienas darbo stalas, prie kurio sėdėjo kažkoks senukas – mačiau tik nugarą. Jis pakilo, priėjo prie manęs ir (norite tikėkite, norite ne) garsiai tardamas žodžius persižegnojo... Man pasakė: „Neišsigąskite, mes padėsime.“ Vedėjas paaiškino: „Perkelsime jus į kitą mokyklą.“ Tas senas žmogus buvo ilgametis pedagogas Stasys Tijūnaitis, Kėdainiuose išdirbęs 25 metus. Jis su mokiniais leido žurnaliuką moksleiviams „Žvaigždutė“, mokiniai rinkdavo medžiagą: tėvų ir kaimynų pasakojimus, nuotykius, humorą, patys kūrė eilėraštukus.

Mane perkėlė į Pajautiškių pradinę mokyklą (Žaslių geležinkelio stotelė). Ten mokykla buvo nauja, mūrinė, dviejų aukštų. Pirmame aukšte klasės, antrame butai mokytojams. Įsikūriau gerai.

Kai kun. Buliką paskyrė į Zibalus, jis rašydavo man laiškėlius su užsakymais: nupirk tą ir tą ir atvežk. Paskutinis užsakymas buvo 1950 metais prieš Velykas. Prašė nupirkti tiek ir tiek metrų raudonos medžiagos ir atvežti. Tuo laiku parduotuvės buvo tuščios, tik raudono kartūno gulėjo ritinių krūvos. O kun. Bulika buvo numatęs Velykinį Kristaus karstą: raudoną kryžių per visą altorių – nuo lubų iki grindų. Grįžęs iš lagerio pasakojo, kad byloje buvo ir šis „nusikaltimas...“

Nežinau, kokius skundus gaudavo Kaišiadorių švietimo skyrius, bet mane vėl sumanė kelti į Gegužinę. Pajautiškyje buvo gera ne vien dėl buto, bet ir dėl susisiekiimo geležinkeliu Kaunas – Vilnius. O į Gegužinę reikėjo eiti pėsčiomis beveik vien miškais. Išvažiavau, teisingiau pasakius, pėsčiomis nuėjau. Čia viskas man nepatiko, todėl atsisakiau ir mokytojos „karjeros“. Susirinkau savo „turtą“ ir grįžau į Kauną. Niekas čia manęs nelaukė. Vienuolynas buvo konfiskuotas, seserys kas kur įsidarbino arba išvažinėjo į parapijas.

Kaune per draugę Bronę Kriukelytę sužinojau, kad Vilniuje organizuojamas fakultatyvas knygynų darbuotojams. Gavome Kauno 4-to knygyno pažymą, kad jame dirbu. Iš kitur atvažiavusiems skyrė bendrabučius. Šešias merginas, tarp kurių buvau ir aš, apgyvendino Algirdo gatvėje pas jūrų kapitono žmoną. Gavome didelį kambarį. Ir šeimnininkė – kapitono žmona buvo gera moteris. Kūčių vakarą vėlai grįžusios iš praktikos darbų nustebome: mūsų lovos buvo apdengtos baltomis paklodėmis, vidury kambario stovėjo žalia eglutė, ant stalo degė kelios žvakutės... Pajutome didelę simpatiją jai.

Pavasariop grįžo kapitonas, ir mus iškraustė. Mane nusiuntė į Raudondvario gatvę pas Motiejaus Šumausko brolių Praną Šumauską. Baisus alkoholikas, visada girtas, riksmas, muštynės. Bet man čia buvo gerai. Turėjau kambarį, grįždavau vėlai – pripratau. Į Vilnių atvažiavusią kun. Bulikos motiną palydėdavau. Žinojau jų šventą neturtą ir nutariau padėti kiek galėsiu. Per ją sužinojau, kad Broniukas saugumo rūsiuose. Sudariau mažą gerų produktų paketėlį ir nunešiau į saugumo užkaborius. Lauke stovėjo didelė eilė žmonių. Ir aš stojau į eilę. Pridaviau ir džiaugiausi, kad šiuo metu gyvenu Vilniuje. Sekmadieniais važiuodavau pas seseris, kurios gyveno ir dirbo pas kunigus, tada sudarydavau „riebesni“ siuntinuką. Vis prisimindavau, kai buvau blaškoma iš mokyklos į mokyklą, jis ramino: „Jei kokia bėda, padėsiu.“ Todėl dabar stengiausi atsilyginti už gerus žodžius.

Baigusi 10 mėnesių trukusį fakultatyvą, grįžau į Kauną. Buvau paskirta į 10-tą knygyną – Laisvės alėjoje (tada Stalino...) prie Soboro. Po kiek laiko įsisteigė knygynas „Knyga paštu“. Prašiau ir gavau darbą čia. Jis irgi Laisvės alėjoje, prie šiukšlėmis užverstos Šaričių bažnytelės. Leidyklos leido gerų knygų rusų kalba: Tolstojaus, Dikenso, Hugo, Ibseno. Laikraščiuose skelbdavo

reklamą – užsakymai plaukė iš tolimiausių vietų: Zaporožės, Briansko, net neprisimenu vietovių pavadinimų.

Darbas lengvas, atlyginimas geras. Tik neturėjau kur gyventi. Apsigyvenau pas ses. Terciziją. Kambarėlis mažas, miegojau ant grindų. Visi savininkų namai buvo konfiskuoti – jie sugrūsti į „kampą“, o naujieji ponai plačiai gyveno.

1955 06 22 kun. Bulika grįžo iš lagerio. Jis buvo paskirtas į Viduklę. Atvažiavęs į Kauną, užsukdavo į knygyną. Džiaugiausi, kad laisvas ir Viešpats gražino jam altorių. Iš lagerio buvo rašęs: „Niekuo jie manęs nenuskriaudė, tik Altoriaus netekau.“

Nežinau, kaip atsitiko, jį paskyrė į Bobriškį. Dabar ta parapija vadinama Babriškės, bet tada ji vadinosi Bobriškis. Taip rašoma ir jo paskyrimo dokumentuose. Po paskyrimo jis atėjo į knygyną ir paklausė: „Ar nevažiutum su manim į Bobriškį? Galėsi dirbti, ką norėsi.“ Išvažiavau.

Aišku, dirbau ne ką norėjau, bet ką reikėjo. Labai stengiausi. O jam rūpėjo bažnytėlė: sienos ir lubos ištrupėjusios – pats tinkavo ir lygino. Kviesdavo ir mane nuplauti, iššluoti. Sumanė pasikviesti dailininkę Birutę Demkutę, nes viskas atrodė labai liūdnei. Ji padėjo ne tik patarimais, bet ir dirbo kartu. Pareidavo pavargę, murzini ir alkani. Taip kiekvieną dieną, kol sutvarkė ir baigė puošti. Džiaugėsi visi, ne tik mes.

Bažnytėlė maža, beveik kiekvieną sekmadienį pilna. Bet, jo supratimu, vien to negana. Žmonės, patyrę skaudų okupacijos smūgį, prarado norą gyventi šviesiau. Naktimis čia beveik kiekvienoje pakrūmėje degdavo lauželiai – vyrai virė „samogoną“. Geri dzūkėliai, gražūs moterų ir mergaičių tautiniai drabužiai, bet... Jam tai buvo pasibaisėtina. Jis tiesiog maldavo: „Neužsipilkime akių! Atsipeikėkime! Pagalvokime, kur tai nuves...“ Galiausiai ėmė žmones mokyti kaip mažus vaikus: REIKIA TURĖTI KAŽKOKIĄ ŠVENTENYBĘ! „Šventovė – Dievo namai! Tik įėję pro vartelius, nusiimkite kepurę, nusivalykite kojas, bėkite arčiau altoriaus, kur Šaltinis – Dievas Švenčiausiajame Sakramente.“

Žmonės atidžiai klausėsi, bet niekas nesikeitė. Lauželiai vis degė ir degė... Kartą jis sako: „Verkia mano širdis, kai reikia sėti velėnon. Kaip paruošti žmogų, kad jis pats norėtų žinoti, tikėtų ir ne „poterius atkalbėtų“, bet su Dievu pasikalbėtų, aš nežinau...“

Visa tai tiko ir man. Buvau tik tradicinė krikščionė. Stojau į vienuolyną tikėdama, kad čia gyvena kažkaip per vienuoles pats

Dievas. Kun. Br. Bulika taip auklėdamas parapijiečius ir man nušvietė Tikėjimą. Tas: „Su Dievu pasikalbėtų!!!“ – išmokė mane melstis. Tikrai kun. Bronius Bulika turėjo Viešpaties Dvasią. Toks jis liko visą gyvenimą.

Molėtai buvo kun. Bulikos žydėjimo vieta ir laikotarpis. Nors bažnyčia be bokštų ir be vargonų, bet rūpestis, darbas, įtampa jam buvo tai, ko reikia. Čia žmonės gyvi, nepraradę vilties, gausiai lankė bažnyčią. Visa tai jį kėlė lyg sparnai.

Vilniuje surado vargonų „statytojus“ – kaip tik tuos, kurie Katedroje (tada paveikslų galerijoje) keitė buvusius vargonus į naujus, atvežtus iš Vokietijos. Naktimis atveždavo vargonų dalis, „paslėpdavo“, ir taip, kol suvežė viską. Budėdavo, laukdavo, iškraudavo ir išlydėdavo. Naktimis juos ir montavo. O kitas rūpestis – už viską reikės atsilyginti. Sekmadieniais pats rinkdavo aukas ir per pamokslus dėkodavo. Bet buvo ir taip, kad sako: „Džiaugiuosi, kad aukojate. Renku kas sekmadienį, bet, jei žinočiau, kad dar liko žmogus, kuris norėjo duoti auką, bet nepastebėjau, praėjau – eičiau antrą kartą.“

Molėtiškė Vida Bertulienė rašė: „Prisimenu savo pirmąją Komuniją ir tikrai neperdedama sakau, aš ir šiandien jaučiu Klebono Bulikos rankas ant savo galvos, kai Jis, pasistatęs prieš save, išklauses išpažintį, davė išrišimą.“ Tą kunigas Bulika pats žinojo: „Sudrebu radęs žmoguje Dievą!“

Iš Molėtų buvo paskirtas į Vievį, tą laikotarpį pats labai aiškiai aprašo laiškuose kunigui Broniui Strazdui.

Paskutinė parapija, kurioje dirbo iki mirties, buvo Jieznas. Gal daugiau kaip tris mėnesius bažnyčioje tvarkėsi savaip: po Mišių pavalgęs pusryčius išeidavo, pietums valandėlei grįždavo ir vėl atgal. Kaip jį jiezniečiai priėmė ir kaip jis pats prisistatė, gerai aprašo Danielius Cikanavičius: „Jis nužvelgė erdvę, altorius, priklaupė ir tarė taip paprastai, visai ne kancleriškai: „Sveiki, kvietkeliai“ – – –

Paprastumu, gerumu ir nuoširdumu įaugo į jiezniškių – tokių pat paprastų, nuoširdžių ir gerų žmonių širdis ir tapo tarsi jų šeimos nariu. Šešių šimtų metų Krikšto jubiliejui paminėti Jiezno bažnyčios šventoriuje, parapijos vyrų padedamas, pastatė didelį kryžių ir Švč. Mergelės Marijos statulą. Čia ir palaidotas.

Po jo mirties, kai persikėliau į Vaižganto gatvę Kaune, atvažiavo šviesaus atminimo kan. J. Mintaučkis ir sakė, jog kun. Bulika buvo kūrybingas, darbštus, tikriausiai liko jo užrašai,

kažkas, ką reikėtų išsaugoti. Prašė, kad surinkčiau, mašinėle perrašyčiau jo mintis, pamokslus. Pats kan. Mintaučkis išvežė į Kaišiadoris kun. Bulikos mašinėle rašytus „Tikiu, Viešpatie“ lapus. Vyskupo J. Matulaičio rūpesčiu šis rankraštis virto knyga.

Su „Tikiu, Viešpatie“ knyga jau į vienuolyną atėjo žurnalistas Valentinas Markevičius. Sakėsi knygą gavęs iš savo pirmos mokytojos. Matėsi, kad knyga skaitoma ir gerokai pasipūtusi: beveik kiekviena lape buvo žymeklis. Daviau jam dvi knygas. Po kurio laiko vėl atėjęs prašė daugiau – savo draugams ir pažįstamiems. Kartą jam pasakiau, kad kun. Bulikos liko daug pamokslų, minčių, pamąstymų – visokių užrašų knygelių, tik nežinau, kaip juos išleisti. Jis mane supažindino su „Atminties“ leidyklos direktoriumi p. D. Akstinu. Tai ypatingas žmogus: pamokė, patarė, ir be jokio atlyginimo (tik spaustuvei reikėjo užsimokėti) išleidome visas dešimt knygų. Niekada nepamiršiu jo ypatingo gerumo – dėkinga ne tik už vargą, bet ir už kantrybę!

Be ištikimo kun. Bulikos draugo, tada miškininko, dabar VDU dėstytojo dr. Fausto Jončio nebūčiau parengusi spaudai nieko – jis redagavo, rašė įžangas ir moraliai rėmė bei palaikė, džiaugėsi kiekviena knygele.

Kun. Bronius Bulika ligų vejamas Kaune susipažino su gydytoja Sofija Živatkauskiene, o per šią tikinčią moterį su jos vyru Pauliumi ir sūnumis Paulium ir Raimundu. Jie atvažiuodavo į Vievį, vėliau į Jiezną, susidraugavo, net iškilmingose Pauliaus jungtuvių apeigose kun. Bulika dalyvavo ir kaip kunigas, ir kaip „piršlys“...

Paulius ir Raimundas į Jiezną atvežė ir savo vaikus: Ramunę ir Paulių pirmosios Komunijos. Jie ir kun. Buliką karste parvežė...

Netikėtai prieš porą metų pas mane atėjo Paulius ir sako: „Ar negalėtume kun. Bulikos rašytinį palikimą surinkti, sudaryti ir išleisti rinktinius raštus – tai būtų paminklas Jam!“ Apsidžiaugiau!

Patarimo vėl kreipiausi į D. Akstiną. Jis mane supažindino su leidyklos „Naujasis lankas“ vadovu Vidmantu Zavadskiu. Jo dėka leidžiami tomai yra gražūs, ir net labai gražūs! Trūksta redaktoriaus. Atsiminiau, kad dar į Vaižganto gatvę pirmąją knygą „Tikiu, Viešpatie“ iš Kaišiadorių atvežė Violeta Micevičiūtė. Dabar ji gyvena ir dirba Kaune. Kreipiausi į ją – sutiko. Nuoširdi ir draugiška, pasikliauju jos patarimais – ji tikra Dievo pagalba man!

Kunigo Broniaus Bulikos neįmanoma atskleisti iki galo. Visą savo gyvenimą Tikruosius Dalykus – tikėjimą, meilę, gerumą – jis liudijo savo gyvenimu ir skleidė žmonėms. Džiaugėsi, kad žmonės jį priima, klausosi, supranta ir patys stengiasi gyventi *tu*! Ne kartą jis verkė, dažnai pamoksluose sakė: „Verkia mano širdis“, ir grįžęs iš lagerio rašė: „Aš nenoriu gyventi šventiškai. Aukštų vietų ir garbės nenoriu. Noriu prasmės ir budėjimo. Todėl imu savo dalį ir nešu: skleidžiu visa, kas gera, sava ir tikra. Tyra širdim meldžiuos ir gyvenu. Ir prašau: „Viešpatie, mane vertą padaryk. Tu man viskas ir būk VISKAS! Ir žinau, kad ir kas būtų – Viešpats su manim!“

Geriausiam savo draugui kun. Br. Strazdui rašė laiškus ir dalijosi mintimis ir sumanymais. Pasisakydavo savo trūkumus ir džiaugsmus. Aš manau, kad pats didžiausias jo „trūkumas“ buvo šis: „Niekada negaliu parašyti to, ką pasakiau (pamokslo). Kai šviežiai neužrašau, ir lieka tik planelis.“

Kiekvienas, kuris parašėte savo atsiminimus apie kun. Br. Buliką, atskleidėte jums gerai pažįstamas jo savybes. Ačiū, kad pasidalijote su visais.

AČIŪ DIEVUI IR JUMS!

Benediktinė Marija Vadeikytė

TURINYS

Pirmoji dalis

- Domas Akstinas. DIEVO PASIŠAUKUSIOJO SUGRĮŽIMAI* / 5
KRIKŠČIONIŠKOJO GYVENIMO PAGRINDAI / 7
AUKLĖJIMAS / 21
KATEKIZMAS LAGERYJE / 34
JUBILIEJINĖS MALDOS / 47
EILIUOTI PAMOKSLAI IR PAMĄSTYMAI / 50
LAIŠKAI KUN. BR. STRAZDUI, B. DEMKUTEI, F. JONČIUI / 74
LAIŠKAI KUN. BR. BULIKAI / 96
GINANT TAI, KAS BRANGU IR ŠVENTA / 123
TARPTAUTINIAME LURDO EUCHARISTINIAME KONGRESE / 153
PILKASIS EMINENCIJA / 158
KRYŽIAUS KELIU / 167
EKSKURSIJA / 274

Antroji dalis

- PASILIKĘS MŪSŲ ŠIRDYSE* / 282

Trečioji dalis

- Jadvyga Lapelienė. KUNIGO BRONIAUS BULIKOS IR JO PASTORACINĖS VEIKLOS FENOMENAS* / 399

- Benediktinė Marija Vadeikytė VIETOJ EPILOGO* / 461

Knyga išleista UAB „Init“ lėšomis

Kun. Bronius Bulika
DIEVO KARALYSTĖS ŽEMĖ

Rinktiniai raštai
III

Sudarė Marija Vadeikytė
Redagavo Violeta Micevičiūtė
Viršelio dailininkas Marius Zavadskis

2010-10-01. 29,5 sp. l. Tiražas 1500 egz. Užsakymas 10-285.

Leidykla „Naujasis LANKAS“, Draugystės g. 17, LT-51229 Kaunas.
Spaustuvė „MORKŪNAS ir Ko“, Draugystės g. 17, LT-51229 Kaunas.

Kun. B. Bulika buvo spalvinga asmenybė. Jis ėjo savo keliu, nors kelias į Tėvo namus buvo ilgas ir skausmingas. Jis žavėjosi šv. Pauliaus, iš prigimties išdidaus, trokštančio garbės, bet save įveikusio ir paaukojusio didesnei Dievo garbei, gyvenimo akcentais. Jis Bažnyčios atsinaujinimo šalininkas, bet ne modernistas. Viena iš patraukliausių charakterio savybių socialumas, gebėjimas bendrauti su įvairiais žmonėmis.

Kun. B. Bulika buvo geras pamokslininkas ir įdomus pašnekovas. Jis žarstė paradoksus, bet pats nesiblaškė. Liturgines apeigas atlikdavo su didele pagarba Kristui ir tikintiesiems. Jo nedomino nuomonė apie jį patį.

Kunigas Bronius visuomet stengėsi nešti Kristaus Tiesą tiems, kurių gyvenimas buvo apraizgytas įvairiausiomis svetimybėmis, bet širdies durys neužtrenktos tiesai ir meilei.

Šiais laikais, kai religiniai, kultūriniai poreikiai įvardijami paskiausiai, kai moralinis nuosmukis ėda visuomenės pamatus, erdvės krikščioniškam teisingumui ir meilei lieka vis mažiau, bet tas meilės likutis, o tuo tikėjo ir kun. B. Bulika, daro daug daugiau, negu skambūs darbai ir gražiausi atsiliepimai. Jo gyvenimo testamentą geriausiai įvertino Jiezne į jo laidotuves susirinkusi didžiulė minia žmonių ir 160 kunigų procesija.

Bronius Zinkus

ISBN 978-9955-03-628-9

9 789955 036289